DET KONGELIGE
KOMMUNAL- OG REGIONALDEPARTEMENT

St.prp. nr. 1

2005–2006

FOR BUDSJETTÅRET 2006

Utgiftskapitler: 500–587, 2412, 2427

Inntektskapitler: 3500–3587, 5312, 5316, 5327, 5606, 5615–5616

Særskilte vedlegg:
H-2178 Mål for inkludering av innvandrere og deres etterkommere
H-2179 Bevilgninger til samiske formål i statsbudsjettet 2006
H-2180 Beregningsteknisk dokumentasjon til St.prp. nr. 1 (2005–2006) (Grønt hefte)

Innhold

Del I

Innledende del 11

1 Innledning og sammendrag 13
1.1 Målene for regjeringens økonomiske politikk 13
1.2 Visjon og strategiske målsettinger for Kommunal- og regionaldepartementet 13
1.3 Oversikt over budsjettforslaget 14
1.3.1 Samlede utgifter under Kommunal- og regionaldepartementet 14
1.3.2 Utgifter fordelt på programkategorier 15
1.3.3 Utgifter og inntekter fordelt på de ulike budsjettkapitlene 16
1.3.4 Utgifter og inntekter fordelt på postgrupper 19
1.3.5 Overførbare bevilgninger 20
1.4 Om inndelingen i proposisjonen 20
1.5 Budsjettforslaget oppsummert – prioriteringer og utfordringer 21
1.5.1 Resultatområde 1 Integrering og mangfold 21
1.5.2 Resultatområde 2 Beskyttelse og innvandring 22
1.5.3 Resultatområde 3 De nasjonale minoritetene 23
1.5.4 Resultatområde 4 Samene 23
1.5.5 Resultatområde 5 Regional utvikling 24
1.5.6 Resultatområde 6 Kommunalt tjenestetilbud og lokaldemokrati ... 24
1.5.7 Resultatområde 7 Bolig, bomiljø og bygg 25
1.5.8 Resultatområde 8 Fellesoppgaver og områdeovergripende virkemidler . 26
1.6 Omtale av særlige tema 27
1.6.1 Fornying, organisasjons- og strukturendringer i offentlig sektor 27
1.6.2 Om oppfølging av anmodningsvedtak 28
1.6.3 Om oppgavene og rollene til fylkesmannen 32
1.6.4 Oppfølging av likestillingslovens bestemmelse om redegjørelsesplikt 35
1.6.5 Kjønns- og likestillingsperspektivet 35
1.6.6 Oversikt over bemanningen 37
1.6.7 Innføring av nettoordning for budsjettering av merverdiavgift 38
1.6.8 Garantiansvar under Kommunal- og regionaldepartementet 39

2 Det økonomiske opplegget for kommunesektoren i 2006 40
2.1 Hovedpunkter i det økonomiske opplegget for 2006 40
2.2 Kommunesektorens inntekter i 2005 40
2.2.1 Vekst i samlede og frie inntekter .. 40
2.2.2 Momskompensasjonsordningen ... 41
2.3 Kommunesektorens inntekter i 2006 41
2.4 Kommunesektorens frie inntekter 43
2.5 Samlede inntekter og de enkelte inntektsartene 44
2.6 Barnehager 44
2.7 Gjennomføring av reformen i grunnopplæringen – Kunnskapsløftet 45
2.8 Opptrappingsplanen for psykisk helse 46
2.9 Ressurskrevende brukere 46
2.10 Kompensasjon for bortfall av differensiert arbeidsgiveravgift 47

Del II

KRDs budsjettforslag for 2006 49

Resultatområde 1 Integrering og mangfold 51

Programkategori 13.19. Integrering og mangfold 61
Kap. 510 Integrerings- og mangfoldsdirektoratet (jf. kap. 3510) 62
Kap. 511 Bosetting av flyktninger og tiltak for innvandrere (jf. kap. 3511) 63
Kap. 3511 Bosetting av flyktninger og tiltak for innvandrere (jf. kap.511) 74
Kap. 512 Kontaktutvalget mellom innvandrere og myndighetene (jf. kap. 3512) 74
Kap. 3512 Kontaktutvalget mellom innvandrere og myndighetene (jf. kap. 512) 75
Kap. 513 Senter mot etnisk diskriminering (jf. kap. 3513) 75
Kap. 3513 Senter mot etnisk diskriminering (jf. kap. 513) 76

Resultatområde 2 Beskyttelse og innvandring .. 77

Programkategori 13.20 Beskyttelse og innvandring 94
Kap. 520 Utlendingsdirektoratet (jf. kap. 3520) 95
Kap. 3520 Utlendingsdirektoratet (jf. kap. 520) 99
Kap. 521 Bosetting av flyktninger og tiltak for innvandrere (jf. kap. 3521) 100
Kap. 3521 Bosetting av flyktninger og tiltak for innvandrere (jf. kap. 521) 100
Kap. 524 Utlendingsnemnda (jf. kap. 3524) 100
Kap. 3524 Utlendingsnemnda (jf. kap. 524) 102

Resultatområde 3 De nasjonale minoritetene .. 103

Programkategori 13.21 Nasjonale minoriteter 111
Kap. 526 Nasjonale minoriteter (jf. kap. 3526) 112
Kap. 3526 Nasjonale minoriteter (jf. kap. 526) 114

Resultatområde 4 Samene 115

Programkategori 13.40 Samiske formål 126
Kap. 540 Sametinget (jf. kap. 3540) 127
Kap. 3540 Sametinget (jf. kap. 540) 128
Kap. 541 Tilskudd til samiske formål 129
Kap. 542 Kompetansesenter for urfolks rettigheter (jf. kap. 3542) 130
Kap. 3542 Kompetansesenter for urfolks rettigheter (jf. kap. 542) 130
Kap. 543 Ressurssenter for natur- og reindrifts-tjenester (jf. kap. 3543) 131
Kap. 3543 Ressurssenter for natur og reindrifts-tjenester (jf. kap. 543) 131
Kap. 544 Reindriftens internasjonale fag- og formidlingssenter (jf. kap. 3544) 132
Kap. 3544 Reindriftens internasjonale fag- og formidlingssenter (jf. kap. 544) 132
Kap. 545 Finnmarkseiendommen (jf. kap. 5606) 133

Boađussuorgi 4 Sámit 134

Prográmmakategoriija 13.40 Sámi ulbmilat ... 145
Kap. 540 Sámediggi (gč. kap. 3540) 146
Kap. 3540 Sámediggi (gč. kap. 540) 147
Kap. 541 Doarjja sámi ulbmiliidda 148
Kap. 542 Álgoálbmotvuoigatvuođaid gelbbolašvuođaguovddáš (gč. kap. 3542) 149
Kap. 3542 Álgoálbmotvuoigatvuođaid gelbbolašvuođaguovddáš (gč. kap. 542) 149
Kap. 543 Luonddu- ja boazodoallobálvalusaid resursaguovddáš 150
Kap. 3543 Luonddu- ja boazodoallobálvalusaid resursaguovddáš (gč. kap. 543) 150
Kap. 544 Boazoealáhusa riikkaidgaskasaš fága- ja gaskkustanguovddáš 151
Kap. 3544 Boazoealáhusa riikkaidgaskasaš fága- ja gaskkustanguovddáš (gč. kap. 544) 151
Kap. 545 Finnmárkoopmodat 152

Resultatområde 5 Regional utvikling 153

Programkategori 13.50 Regional- og distriktspolitikk 177
Kap. 551 Regional utvikling og nyskaping 178
Kap. 552 Nasjonalt samarbeid for regional utvikling 193
Kap. 2425 Innovasjon Norge (IN) og fylkeskommunene 199
Kap. 5327 Innovasjon Norge (IN) og fylkeskommunene mv. 200

Resultatområde 6 Kommunalt tjenestetilbud og lokaldemokrati 201

Programkategori 13.70 Overføringer gjennom inntektssystemet til kommuner og fylkeskommuner 203
Kap. 571 Rammetilskudd til kommuner (jf. kap. 3571) 210
Kap. 3571 Tilbakeføring av forskudd (jf. kap. 571) 211
Kap. 572 Rammetilskudd til fylkeskommuner (jf. kap. 3572) 211
Kap 3572 Tilbakeføring av forskudd (jf. kap. 572) 211
Kap. 573 Kompensasjon til fylkeskommuner ved statens overtakelse av ansvaret for spesialisthelsetjenesten 215
Kap. 574 Økonomisk oppgjør ved endringer i ansvaret for barnevern, familievern og rusomsorg 215

Resultatområde 7 Bolig, bomiljø og bygg 216

Programkategori 13.80 Bolig, bomiljø og bygg . 245
Kap. 2412 Den norske stats husbank (jf. kap. 5312 og 5615) 246
Kap. 5312 Den norske stats husbank (jf. kap. 2412) 251
Kap. 5615 Renter fra Den norske stats husbank (jf. kap. 2412) 251

Kap. 580 Bostøtte 252
Kap. 581 Bolig- og bomiljøtiltak 254
Kap. 582 Rentekompensasjon for skoleanlegg og kirkebygg 262
Kap. 585 Husleietvistutvalget i Oslo og Akershus (jf. kap. 3585) 264
Kap. 3585 Husleietvistutvalget i Oslo og Akershus (jf. kap. 585) 264
Kap. 586 Tilskudd til omsorgsboliger og sykehjemsplasser 265
Kap. 587 Statens bygningstekniske etat (jf. kap. 3587) 267
Kap. 3587 Statens bygningstekniske etat (jf. kap 587) 269
Oversikt innvilgelse bostøtte og Husbankens virksomhet 270

Resultatområde 8 Fellesoppgaver og områdeovergripende virkemidler 272

Programkategori 13.10 Administrasjon m.m. . 277
Kap. 500 Kommunal- og regionaldepartementet (jf. kap. 3500) 278
Kap. 3500 Kommunal- og regionaldepartementet (jf. kap. 500) 281
Kap. 502 Valgutgifter 281
Kap. 2427 Kommunalbanken AS 282
Kap. 5316 Kommunalbanken AS 282
Kap. 5616 Aksjeutbytte i Kommunalbanken AS 282

Forslag til vedtak om bevilgning for budsjettåret 2006, kapitlene 500–587, 2412, 2427, 3500–3587, 5312, 5316, 5327, 5606 og 5615–5616 285

Vedlegg 1
Omtale av tiltak innenfor den brede distriktspolitikken 293
1 Innledning 293
2 Spesielle tiltak for Finnmark og Nord-Troms 293
3 Økonomisk politikk 294
4 Næringspolitikk 296
5 Infrastruktur 298
6 Helse, oppvekst og omsorg 299
7 Levekår, offentlige tjenester og miljøvern 300

Vedlegg 2
Rapporter fra fylkeskommunene for 2004 om bruken av midler fra kap. 551, post 60 Tilskudd til fylkeskommuner for regional utvikling 301

Vedlegg 3
Omtale av de viktigste programmene finansiert over kap. 552 post 72 Nasjonale tiltak for regional utvikling 313

Vedlegg 4
Orientering om likestilling i virksomhetene .. 316

Tabelloversikt

Tabell 1.1 Utgifter fordelt på kapitler 16
Tabell 1.2 Inntekter fordelt på kapitler 18
Tabell 1.3 Utgifter fordelt på postgrupper ... 19
Tabell 1.4 Inntekter fordelt på postgrupper 19
Tabell 1.5 Oversikt over poster som blir foreslått overførbare 20
Tabell 1.6 Inndelingen i proposisjonen 21
Tabell 1.7 Fylkesmannens lovlighetskontroll av kommunebudsjettene 2001–2004 34
Tabell 1.8 Fylkesmannens behandling av kommunale lånesøknader 2001–2004 34
Tabell 1.9 Fylkesmannens kontroll av kommunale garantivedtak 2001–2004 34
Tabell 1.10 Lovlighetskontroll. Antall saker . 34
Tabell 1.11 Tilsatte etter kjønn, tjenesteforhold og institusjon pr. 1. mars 2005 37
Tabell 1.12 Trekk pr. post som følge av innføring av nettoordning for merverdiavgift 38
Tabell 1.13 Oversikt over garantiansvar per 31. desember 2004 39

Tabell 2.1 Hovedkomponenter i inntektsveksten i 2006, regnet fra inntektsnivået for 2005 i revidert nasjonalbudsjett 2005. Reell endring i mill. kr. 42
Tabell 2.2 Kommunenes og fylkeskommunenes frie inntekter i 2005 og 2006. Mill. kr og endring i pst. Nominelle priser. 43
Tabell 2.3 Anslag på kommunesektorens inntekter i 2006. Mill. kr og endring i pst. fra 2005. 44
Tabell 3.1 Mål for resultatområde 1 Integrering og mangfold 52
Tabell 3.2 Satser for integreringstilskuddet 65
Tabell 3.3 Bosatte flyktninger i kommunene 67
Tabell 3.4 Oppholdstid i mottak etter vedtak om opphold 67
Tabell 3.5 Tallet på overføringsflyktninger som har kommet til landet 68
Tabell 3.6 Satser for per capitatilskuddet i 2006 69
Tabell 3.7 Norsk med samfunnskunnskap for innvandrere 2003 og 2004 69
Tabell 3.8 Antall deltakere per 1.10.2004 fordelt på kvinner og menn 69
Tabell 3.9 Antall personer med innvandrerbakgrunn i de 12 kommunene med høyest innvandrerbefolkning per 1. januar 2005 70
Tabell 3.10 Sentrale forutsetninger for budsjettet for 2006 77
Tabell 3.11 Mål for resultatområde 2 Beskyttelse og innvandring 78
Tabell 3.12 Resultat av UDIs vedtak i realitetsbehandlede saker i 2004 og første halvår 2005 81
Tabell 3.13 Arbeidstillatelser til nye EU-land totalt og fordelt på type tillatelse 85
Tabell 3.14 Uttransporterte/returnerte personer i 2004 og første halvår 2005 90
Tabell 3.15 Antall innkomne, behandlede og ubehandlede saker i UDI og UNE i 2004 og første halvår 2005 92
Tabell 3.16 Tilbakevendte og gjeninnvandrede i perioden 1998 til 1. halvår 2005 98
Tabell 3.17 Mål for resultatområde 3 De nasjonale minoritetene 104
Tabell 3.18 Bevilgninger til nasjonale minoriteter 112
Tabell 3.19 Organisasjoner som fikk grunnstøtte (organisasjonsstøtte) for 2004 og 2005 113
Tabell 3.20 Tildelt prosjektstøtte i 2005 113
Tabell 3.21 Mål for resultatområde 4 Samene 115
Tabell 3.22 Ulbmilat boađussuorgái 4 Sámit 134
Tabell 3.23 Mål for resultatområde 5 Regional utvikling 158
Tabell 3.24 Overslag over provenyvirkningen av kompenserende tiltak ved omlegging av differensiert arbeidsgiveravgift. 2006. 175
Tabell 3.25 Oversikt over fylkeskommunenes fordeling av midler mellom forvaltningsaktører og til Interreg (tall i prosent): 180
Tabell 3.26 Fordeling av fylkeskommunenes del av midlene til ulike formål (i prosent av midler forvaltet av fylkeskommunene) 181
Tabell 3.27 Geografisk fordeling av midlene over kap. 551, post 60 mellom sonene i virkeområdet for de distriktspolitiske virkemidlene (tall i pst.) 183
Tabell 3.28 Foreløpig fordeling av rammen 2005 (tall i mill. kr) 184
Tabell 3.29 Fordeling av midlene til næringsrettede utviklingstiltak over kap. 551 post 61, inkl. bransjestøtte, på fylkene i 2004 og 2005 186
Tabell 3.30 Samlet fordeling på kategori av den disponerte rammen i 2004 187
Tabell 3.31 Rammetildeling for 2004, 2005 og 2006 190
Tabell 3.32 Utbetalinger i 2004 fordelt på innsatsområde og virkemiddelaktør/ Kommunal- og regionaldepartementet for kap. 552, post 72 Nasjonale tiltak for regional utvikling 195
Tabell 3.33 Gitte tilsagn på midler til internasjonalt arbeid i 2004 196
Tabell 3.34 Andel midler av utvalgte programbevilgninger brukt i det distriktspolitiske virkeområdet for 2004 .. 197
Tabell 3.35 Oversikt over fondsbeholdninger per 31.12.2003 og 31.12.2004 200
Tabell 3.36 Mål for resultatområde 6 Kommunalt tjenestetilbud og lokaldemokrati 202
Tabell 3.37 Kostnadsnøkkel for kommunene 206
Tabell 3.38 Kostnadsnøkkel for fylkeskommunene 207
Tabell 3.39 Nord Norge-tilskudd til kommuner og fylkeskommuner (i kr per innbygger) 208

Tabell 3.40 Gradering av regionaltilskuddet etter prioriteringsområdet for distriktspolitiske virkemiddel 208
Tabell 3.41 Skjønnstilskudd til kommuner og fylkeskommuner i 2006 209
Tabell 3.42 Tilskudd gjennom inntektssystemet for 2005 og 2006. 212
Tabell 3.43 Mål for resultatområde 7 Bolig, bomiljø og bygg 219
Tabell 3.44 Tidsfrister for kommunenes saksbehandling i byggesaker 225
Tabell 3.45 Tall for bruk av ByggSøk under Statens bygningstekniske etat 226
Tabell 3.46 Informasjonsarbeidet under Statens bygningstekniske etat 229
Tabell 3.47 Boligtilskudd og startlån til personer med svak økonomi 2003–2004. Antall mottakere. 232
Tabell 3.48 Oversikt over omfanget av bostedsløshet i byene i Storbyforum 233
Tabell 3.49 Antall boliger med boligtilskudd og antall startlån til bostedsløse 2003–2004 235
Tabell 3.50 Antall boliger med boligtilskudd og antall startlån til flyktninger 2003–2004 237
Tabell 3.51 Boligtilskudd og startlån til personer med nedsatt funksjonsevne 2003–2004 238
Tabell 3.52 Mislighold, inkasso og tap på utlån 2003–2004 og 1. halvår 2005 248
Tabell 3.53 Antall saker med tilsagn om lån i Husbanken 2003–2004 og 1. halvår 2005 250
Tabell 3.54 Gjennomsnittlig lånebeløp per bolig for saker med tilsagn om lån i Husbanken 2003–2004 og 1. halvår 2005 250
Tabell 3.55 Hovedtall ved utbetaling av bostøtte for 1. termin i perioden 2003–2005 253
Tabell 3.56 Resultatmål, oppfølgingskriterier og resultat for Handlingsprogrammet Oslo indre øst 256
Tabell 3.57 Tilskudd til boligkvalitet 2003–2004 256
Tabell 3.58 Tilskudd til etablering, tilpasning og utleieboliger 2002–2004, kap 581, post 75 258
Tabell 3.59 Resultatmål, oppfølgingskriterier og resultater for personrettede tilskudd til etablering, kap. 581, post 75 ... 259
Tabell 3.60 Resultatmål, oppfølgingskriterier og resultater for boligrettede tilskudd, kap 581, post 75 259
Tabell 3.61 Bruken av kompetansetilskudd i 2004 og 1. halvår 2005 261
Tabell 3.62 Eldreplanen. Antall godkjente og ferdigstilte boliger pr. 1. halvår 2005 265
Tabell 3.63 Psykiatriplanen. Antall godkjente og ferdigstilte boliger pr. 1. halvår 2005 266
Tabell 3.64 Hovedtall for husstander som fikk innvilget bostøtte 1. termin 2005 270
Tabell 3.65 Virksomheten i Husbanken i perioden 2001–2004 og i 1. halvår 2005 271
Tabell 3.66 Hovedmål og arbeidsmål for resultatområde 8 272

Vedlegg 1

Tabell 1.1 Spesielle tiltak for Finnmark og Nord-Troms 294
Tabell 1.2 Differensiert arbeidsgiveravgift og kompenserende tiltak som følge av omleggingen av arbeidsgiveravgiften. 2006 295
Tabell 1.3 Fritak for merverdiavgift på strøm i Nord-Norge, Nord-Norge-tilskuddet og regionaltilskuddet 295
Tabell 1.4 Næringspolitikk 297
Tabell 1.5 Infrastruktur 299
Tabell 1.6 Helse, oppvekst og omsorg 299
Tabell 1.7 Levekår, offentlige tjenester og miljøvern 300

Vedlegg 4

Tabell 4.1 Ansatte fordelt på kjønn 316

Figuroversikt

Figur 1.1 Samlede utgifter inklusive låne-transaksjoner under Kommunal- og regionaldepartementet 14
Figur 1.2 Utgifter fordelt på de ulike program-kategoriene under program-område 13 15
Figur 3.1 Registrerte asylsøknader og innvilgede tillatelser 2001–2005 80
Figur 3.2 Asylsøknader 2004–2005 etter halvår 80
Figur 3.3 Saker UNE har behandlet siden 2001 101
Figur 3.4 Befolkningsutvikling 1995–2005 etter bo- og arbeidsmarkeds-regioner 168
Figur 3.5 Vekst i sysselsettingen i forhold til befolkningsstørrelsen i perioden 4. kvartal 1994 til 4. kvartal 2004 etter bo- og arbeidsmarkeds-regioner 170
Figur 3.6 Eksport per capita i kroner etter fylke i 2004 172
Figur 3.7 Flytende og fast rente i Husbanken sammenliknet med privatbankrenten fra 1. kvartal 2000 til 1. kvartal 2005 221
Figur 3.8 Igangsetting av boliger med og uten subsidier (oppstartingstilskudd, boligkvalitetstilskudd og boligtilskudd) 223
Figur 3.9 Bostøttemottakere fordelt på hus-standsgrupper 1. termin 2005 231
Figur 3.10 Bostøtte som andel av boutgift for mottakere av bostøtte fordelt på inntektsdeciler, 1. termin 2005 231
Figur 3.11 Utvikling i antall opphold i midlertidige boforhold 2002-2004 . 233
Figur 3.12 Brutto tap fordelt på personlige og ikke-personlige låntakere 248
Figur 3.13 Bruken av lån fordelt på låneordning 2003 – 2004 og 1. halvår 2005 249
Figur 3.14 Bruk av investeringsramme til skoleanlegg i perioden 2002–2005 i forhold til hele rammen 263

Oversikt over bokser

Boks 3.1 Norwegian Centres of Expertise ... 154
Boks 3.2 Eksempler på innsats i utvalgte enkeltfylker 159
Boks 3.3 Innovasjonsløft Nord og Storby-prosjektet 160
Boks 3.4 Ungt Entreprenørskap 163
Boks 3.5 MERKUR 165
Boks 3.6 Byggekostnadsprogrammet 220
Boks 3.7 Unge og etablering 222
Boks 3.8 Tiltaksplan mot fattigdom 230
Boks 3.9 «Prosjekt Bostedsløse» – Innsats og resultater i enkelte kommuner . 234
Boks 3.10 Forbedringer i bostøtten 2002–2005 252
Boks 3.11 Omlegging av modellen for subsidiering av utleieboliger 258
Boks 3.12 Kompetansetilskuddet 260
Boks 3.13 ByggSøk 268

DET KONGELIGE
KOMMUNAL- OG REGIONALDEPARTEMENT

St.prp. nr. 1

2005–2006

FOR BUDSJETTÅRET 2006

Utgiftskapitler: 500–587, 2412, 2427

Inntektskapitler: 3500–3587, 5312, 5316, 5327, 5606, 5615–5616

Tilråding fra Kommunal- og regionaldepartementet av 30. september 2005, godkjent i statsråd samme dag.
(Regjeringen Bondevik II)

Del I
Innledende del

1 Innledning og sammendrag

1.1 Målene for regjeringens økonomiske politikk

Regjeringens hovedmål for den økonomiske politikken er arbeid til alle, økt verdiskaping, videreutvikling av det norske velferdssamfunnet, rettferdig fordeling og langsiktig bærekraftig utvikling. For å nå disse målene fører regjeringen en økonomisk politikk for høy, bærekraftig og stabil vekst i norsk økonomi.

Et sterkt og konkurransedyktig næringsliv er en forutsetning for å nå hovedmålene i den økonomiske politikken. Regjeringen legger stor vekt på å bedre rammevilkårene for næringsvirksomhet, bl.a. ved å føre en økonomisk politikk som underbygger næringslivets konkurranseevne.

Regjeringen følger retningslinjene for budsjettpolitikken som Stortinget har sluttet seg til. De budsjettpolitiske retningslinjene sikter mot en langsiktig forsvarlig innfasing av petroleumsinntektene i norsk økonomi, om lag i takt med utviklingen i forventet realavkastning av Statens petroleumsfond (handlingsregelen). Retningslinjene bygger på at budsjettpolitikken må være opprettholdbar over tid. Samtidig skal budsjettpolitikken bidra til en stabil økonomisk utvikling. Retningslinjene for pengepolitikken innebærer at Norges Banks rentesetting skal rettes inn mot lav og stabil inflasjon. Det betyr at pengepolitikken har en klar rolle i å stabilisere den økonomiske utviklingen.

Over tid er det veksten i fastlandsøkonomien som bestemmer utviklingen i velferden i Norge. Det må derfor legges avgjørende vekt på å fremme verdiskaping og produktivitet både i offentlig og privat sektor. Skattereformen og et lavere skatte- og avgiftsnivå kan bidra til å øke arbeidsstyrken, styrke kapitaltilførselen til næringslivet og bedre utnyttelsen av våre samlede ressurser. Forskning og utvikling (FoU), utdanning og godt fungerende markeder er viktig for å sikre langsiktig vekst i økonomien. Moderniseringsarbeidet i offentlig sektor sikter mot et bedre og mer kostnadseffektivt tjenestetilbud.

Norsk økonomi går godt. Etter konjunkturomslaget i 2003 har veksten i fastlandsøkonomien vært sterk. Lave renter og markert økning i inntekt og formue har bidratt til at husholdningenes etterspørsel har vært den viktigste drivkraften bak oppgangen. Etter hvert har også lønnsomheten i næringslivet bedret seg og fastlandsinvesteringene har tatt seg opp. Kraftig vekst i oljeinvesteringene og god utvikling i internasjonal økonomi har gitt ytterligere vekstimpulser mot fastlandsøkonomien og bidratt til at oppgangen i norsk økonomi gradvis er blitt bredere basert. Verdiskapingen øker raskt, og både bedriftsledere og husholdninger ser optimistisk på framtiden. Sysselsettingen er på god vei oppover, og det ventes at veksten vil fortsette neste år. Tallet på registrerte ledige avtar, samtidig som inflasjon og renter er på et lavt nivå.

1.2 Visjon og strategiske målsettinger for Kommunal- og regionaldepartementet

Vi skal legge til rette for en bedre hverdag for folk flest, uavhengig av bosted og etnisk, kulturell og sosial bakgrunn.

Kommunal- og regionaldepartementet har følgende strategiske målsettinger:

- effektiv og målrettet introduksjon for nyankomne innvandrere
- et inkluderende samfunn som gir alle like muligheter til deltakelse
- beskyttelse til flyktninger, samfunnstjenlig og styrt innvandring
- effektiv og brukerorientert utlendingsforvaltning
- styrke de nasjonale minoritetenes kultur, språk og identitet
- styrket samisk språk, kultur og samfunnsliv
- styrket lokal og regional vekstkraft
- videreutvikle et effektivt kommunalt tjenestetilbud, bygget på et aktivt lokaldemokrati og en betryggende rettssikkerhet
- alle skal bo trygt og godt
- effektiv og brukerorientert byggesaksbehandling
- sikre, miljøvennlige og universelt utformede bygg og uteområder
- departementet og tilknyttede virksomheter skal ha en effektiv ressursforvaltning og en god informasjonsforvaltning
- resultatene på de ulike politikkområdene skal synliggjøres i det offentlige rom

1.3 Oversikt over budsjettforslaget

1.3.1 Samlede utgifter under Kommunal- og regionaldepartementet

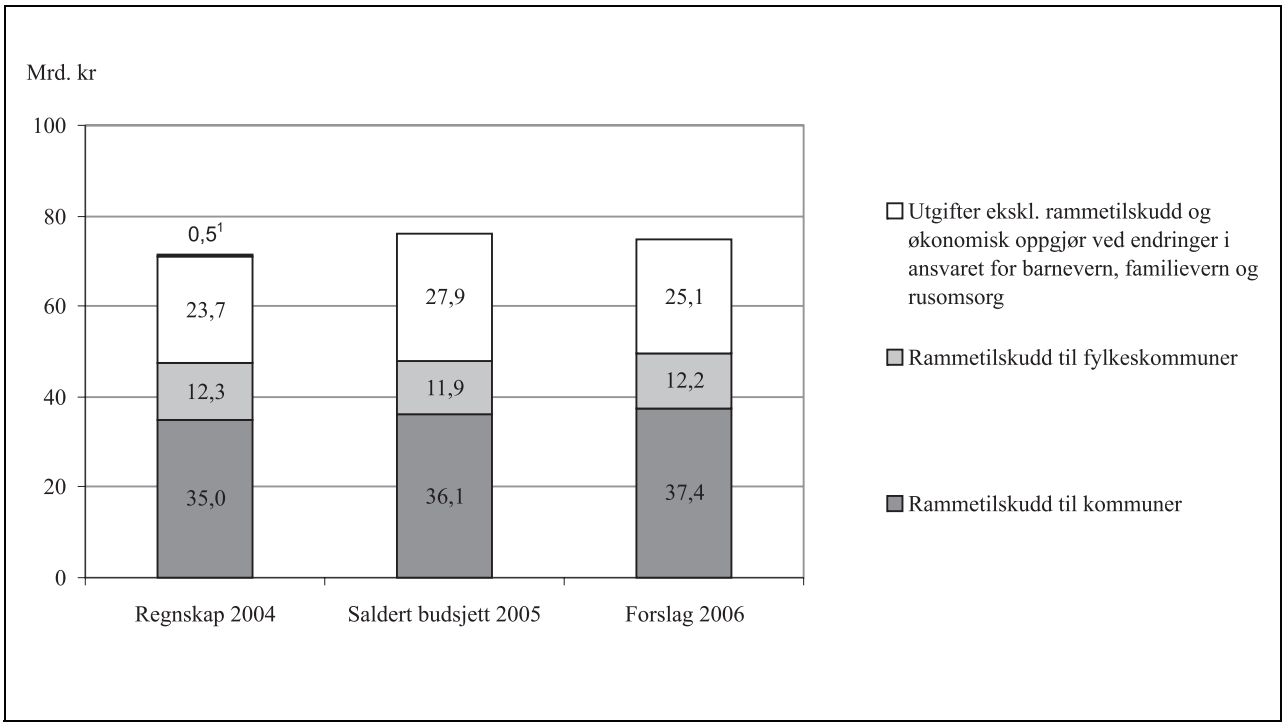

Figur 1.1 Samlede utgifter inklusive lånetransaksjoner under Kommunal- og regionaldepartementet

[1] Økonomisk oppgjør ved endringer i ansvaret for barnevern, familievern og rusomsorg

Figur 1.1 viser de samlede utgiftene, inklusive lånetransaksjoner, under Kommunal- og regionaldepartementet i budsjettforslaget for 2006 sammenlignet med saldert budsjett 2005. I figuren er bevilgningen i forbindelse med det økonomiske oppgjøret ved endringer i ansvaret for barnevern, familievern og rusomsorg i 2004 skilt ut som en særskilt gruppe. Det samme er overføringene (rammetilskuddet) til kommunesektoren gjennom inntektssystemet. Rammetilskuddet øker med om lag 1,6 mrd. kr fra 48 mrd. kr i saldert budsjett 2005 til 49,6 mrd. kr i forslaget for 2006. Størrelsen på rammetilskuddet må ses i sammenheng med det samlede økonomiske opplegget for kommunesektoren i 2006, som er nærmere omtalt i kapittel 2.

Utgiftene ekskl. rammetilskudd går ned med om lag 2,8 mrd. kr fra 27,9 mrd. kr i saldert budsjett 2005 til 25,1 mrd. kr i forslaget for 2006. Nedgangen skyldes i hovedsak reduserte utgifter på området bolig, bomiljø og bygg. Bevilgningen til oppstartingstilskudd til omsorgsboliger og sykehjemsplasser er redusert som følge av at handlingsplanen for eldreomsorgen og opptrappingsplanen for psykisk helse er avsluttet og det kun gjenstår utbetalinger på allerede gitte tilsagn. Husbankens låneramme videreføres uendret på 13,5 mrd. kr. Videre er bevilgningen til integreringstilskudd, norskopplæring for voksne innvandrere og statlige mottak lavere enn i saldert budsjett 2005, noe som i hovedsak skyldes nedgang i antall asylsøkere. Prognosen for 2006 er nå på 5 000 asylsøkere, mens det i saldert budsjett 2005 ble lagt til grunn 10 000 asylsøkere.

1.3.2 Utgifter fordelt på programkategorier

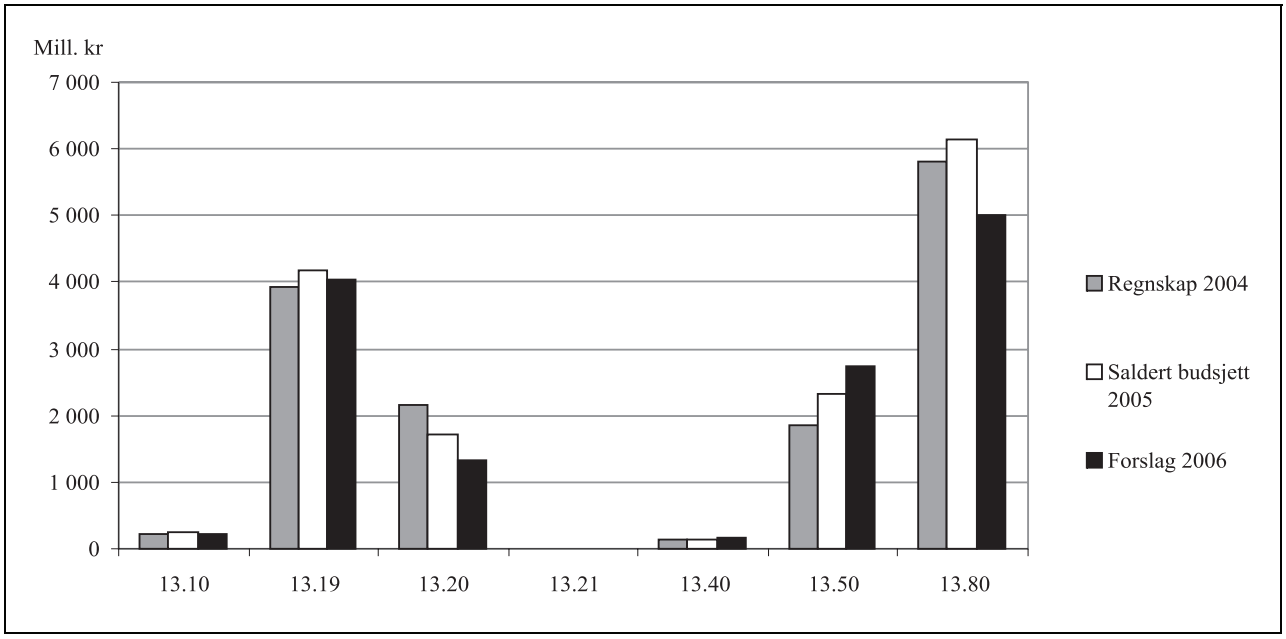

Figur 1.2 Utgifter fordelt på de ulike programkategoriene under programområde 13

13.10 = Administrasjon m.m.
13.19 = Integrering og mangfold
13.20 = Beskyttelse og innvandring
13.21 = Nasjonale minoriteter
13.40 = Samiske formål
13.50 = Regional- og distriktspolitikk
13.80 = Bolig, bomiljø og bygg

Figuren viser utgiftene på de ulike kategoriene utenom lånetransaksjonene og overføringer til kommuneforvaltningen gjennom inntektssystemet. Programkategorien 13.19 Integrering og mangfold er ny fra 2006. De fleste av postene under denne programkategorien var i 2004 og i 2005 plassert under programkategori 13.20 Beskyttelse og innvandring. For å kunne sammenligne bevilgningsforslaget blir derfor regnskapstallet for 2004 og bevilgningen i saldert budsjett 2005 rapportert under den nye programkategorien i denne proposisjonen. Også for poster som har skiftet postnummer er det rapportert regnskapstall for 2004 og bevilgning i saldert budsjett 2005 på den nye posten. Programkategori 13.20 har skiftet navn fra Innvandring til Beskyttelse og innvandring, og en del av postene er flyttet til programkategori 13.19. I 2005 var det videre en programkategori 13.80 Bolig og bomiljø og en programkategori 13.90 Bygningssaker. Disse er nå slått sammen i programkategorien 13.80 Bolig, bomiljø og bygg og det rapporteres samlet der.

Figur 1.2 viser utgiftene på de ulike kategoriene ekskl. lånetransaksjoner. Nedgangen på integrerings- og mangfoldsområdet skyldes i hovedsak en nedgang i antall asylsøkere som medfører lavere bevilgningsbehov spesielt på posten for integreringstilskudd, men også tilskudd til norskopplæring for voksne innvandrere. På innvandringsområdet skyldes nedgangen at flere poster er flyttet til integrerings- og mangfoldsområdet samt at nedgangen i antall asylsøkere fører til lavere utgifter til statlige mottak. Bevilgningen til regional- og distriktspolitikk øker som følge av økt kompensasjon som følge av økt arbeidsgiveravgift. Handlingsplanen for eldreomsorgen og opptrappingsplanen for psykisk helse er avsluttet, og dermed går bevilgningen til oppstartingstilskuddet til omsorgsboliger og sykehjemsplasser kraftig ned i 2006. Som følge av dette og lavere utgifter under rentekompensasjonsordninger på bakgrunn av lave rentesatser, er bevilgningen på bolig, bomiljøer og bygg redusert i forhold til 2005.

1.3.3 Utgifter og inntekter fordelt på de ulike budsjettkapitlene

Tabell 1.1 Utgifter fordelt på kapitler

(i 1 000 kr)

Kap.	Betegnelse	Regnskap 2004	Saldert budsjett 2005	Forslag 2006	Pst. endr. 05/06
	Administrasjon m.m.				
500	Kommunal- og regionaldepartementet (jf. kap. 3500)	210 362	209 200	209 900	0,3
502	Valgutgifter	6 043	31 700	3 560	-88,8
2427	Kommunalbanken AS		17 200		-100,0
	Sum kategori 13.10	*216 405*	*258 100*	*213 460*	*-17,3*
	Integrering og mangfold				
510	Integrerings- og mangfoldsdirektoratet (jf. kap. 3510)			75 500	
511	Bosetting av flyktninger og tiltak for innvandrere (jf. kap. 3511)	3 908 625	4 169 050	3 951 600	-5,2
512	Kontaktutvalget mellom innvandrere og myndighetene (jf. kap. 3512)	5 080	4 600	4 700	2,2
513	Senter mot etnisk diskriminering (jf. kap. 3513)	7 168	7 150		-100,0
	Sum kategori 13.19	*3 920 873*	*4 180 800*	*4 031 800*	*-3,6*
	Beskyttelse og innvandring				
520	Utlendingsdirektoratet (jf. kap. 3520)	2 063 679	1 618 270	1 239 780	-23,3
524	Utlendingsnemnda (jf. kap. 3524)	99 813	95 350	113 550	19,1
	Sum kategori 13.20	*2 163 492*	*1 713 620*	*1 353 330*	*-21,0*
	Nasjonale minoriteter				
526	Nasjonale minoriteter (jf. kap. 3526)	77 900	4 850	8 800	81,4
	Sum kategori 13.21	*77 900*	*4 850*	*8 800*	*81,4*
	Samiske formål				
540	Sametinget (jf. kap. 3540)	138 051	143 400	160 000	11,6
541	Tilskudd til samiske formål	3 695	3 780	5 500	45,5
542	Kompetansesenter for urfolks rettigheter (jf. kap. 3542)	2 826	2 050	2 040	-0,5
543	Ressurssenter for natur- og reindriftstjenester (jf. kap. 3543)			880	
544	Reindriftens internasjonale fag- og formidlingssenter (jf. kap. 3544)		750	760	1,3
545	Finnmarkseiendommen (jf. kap. 5606)			5 000	
	Sum kategori 13.40	*144 572*	*149 980*	*174 180*	*16,1*

Tabell 1.1 Utgifter fordelt på kapitler

(i 1 000 kr)

Kap.	Betegnelse	Regnskap 2004	Saldert budsjett 2005	Forslag 2006	Pst. endr. 05/06
	Regional- og distriktspolitikk				
551	Regional utvikling og nyskaping	1 408 300	2 039 300	2 459 968	20,6
552	Nasjonalt samarbeid for regional utvikling	307 226	277 300	290 220	4,7
2425	Innovasjon Norge (IN) og fylkeskommunene	151 000			
	Sum kategori 13.50	*1 866 526*	*2 316 600*	*2 750 188*	*18,7*
	Overføringer gjennom inntektssystemet til kommuner og fylkeskommuner				
571	Rammetilskudd til kommuner (jf. kap. 3571)	35 020 155	36 111 969	37 445 715	3,7
572	Rammetilskudd til fylkeskommuner (jf. kap. 3572)	12 181 891	11 946 357	12 188 177	2,0
573	Kompensasjon til fylkeskommuner ved statens overtakelse av ansvaret for spesialisthelsetjenesten	86 291			
574	Økonomisk oppgjør ved endringer i ansvaret for barnevern, familievern og rusomsorg	478 592			
	Sum kategori 13.70	*47 766 929*	*48 058 326*	*49 633 892*	*3,3*
	Bolig, bomiljø og bygg				
580	Bostøtte	2 036 390	2 093 600	2 205 300	5,3
581	Bolig- og bomiljøtiltak	734 887	707 500	691 200	-2,3
582	Rentekompensasjon for skoleanlegg og kirkebygg	181 981	271 300	329 000	21,3
585	Husleietvistutvalget i Oslo og Akershus (jf. kap. 3585)	4 649	4 900		-100,0
586	Tilskudd til omsorgsboliger og sykehjemsplasser	2 501 815	2 722 800	1 437 000	-47,2
587	Statens bygningstekniske etat (jf. kap. 3587)	39 433	38 050	43 400	14,1
2412	Den norske stats husbank (jf. kap. 5312 og 5615)	9 785 640	13 409 000	11 888 200	-11,3
	Sum kategori 13.80	*15 284 795*	*19 247 150*	*16 594 100*	*-13,8*
	Sum programområde 13	71 441 492	75 929 426	74 759 750	-1,5
	Sum utgifter	71 441 492	75 929 426	74 759 750	-1,5

Tabell 1.2 Inntekter fordelt på kapitler

(i 1 000 kr)

Kap.	Betegnelse	Regnskap 2004	Saldert budsjett 2005	Forslag 2006	Pst. endr. 05/06
	Administrasjon m.m.				
3500	Kommunal- og regionaldepartementet (jf. kap. 500)	7 656			
5316	Kommunalbanken AS	13 561	10 500	7 300	-30,5
5616	Aksjeutbytte i Kommunalbanken AS	32 400	17 200		-100,0
	Sum kategori 13.10	*53 617*	*27 700*	*7 300*	*-73,6*
	Integrering og mangfold				
3511	Bosetting av flyktninger og tiltak for innvandrere (jf. kap.511)	43 095	58 045	72 552	25,0
3512	Kontaktutvalget mellom innvandrere og myndighetene (jf. kap. 512)	304			
3513	Senter mot etnisk diskriminering (jf. kap. 513)	586			
	Sum kategori 13.19	*43 985*	*58 045*	*72 552*	*25,0*
	Beskyttelse og innvandring				
3520	Utlendingsdirektoratet (jf. kap. 520)	657 189	568 195	356 726	-37,2
3524	Utlendingsnemnda (jf. kap. 524)	3 138			
	Sum kategori 13.20	*660 327*	*568 195*	*356 726*	*-37,2*
	Nasjonale minoriteter				
3526	Nasjonale minoriteter (jf. kap. 526)		1 850	3 700	100,0
	Sum kategori 13.21		*1 850*	*3 700*	*100,0*
	Samiske formål				
3540	Sametinget (jf. kap. 540)	4 651	4 650	4 650	0,0
3542	Kompetansesenter for urfolks rettigheter (jf. kap. 542)	1 275			
5606	Finnmarkseiendommen (jf. kap. 545)			165	
	Sum kategori 13.40	*5 926*	*4 650*	*4 815*	*3,5*
	Regional- og distriktspolitikk				
5327	Innovasjon Norge (IN) og fylkes-kommunene mv.	116 799	90 000	120 000	33,3
	Sum kategori 13.50	*116 799*	*90 000*	*120 000*	*33,3*
	Overføringer gjennom inntekts-systemet til kommuner og fylkes-kommuner				
3571	Tilbakeføring av forskudd (jf. kap. 571)	4 520	4 000		-100,0
	Sum kategori 13.70	*4 520*	*4 000*		*-100,0*

Tabell 1.2 Inntekter fordelt på kapitler

(i 1 000 kr)

Kap.	Betegnelse	Regnskap 2004	Saldert budsjett 2005	Forslag 2006	Pst. endr. 05/06
	Bolig, bomiljø og bygg				
3585	Husleietvistutvalget i Oslo og Akershus (jf. kap. 585)	326	240		-100,0
3587	Statens bygningstekniske etat (jf. kap 587)	15 381	13 600	14 600	7,4
5312	Den norske stats husbank (jf. kap. 2412)	15 967 996	9 453 700	9 714 100	2,8
5615	Renter fra Den norske stats husbank (jf. kap. 2412)	4 421 103	4 437 000	3 839 000	-13,5
	Sum kategori 13.80	*20 404 806*	*13 904 540*	*13 567 700*	*-2,4*
	Sum programområde 13	21 289 980	14 658 980	14 132 793	-3,6
	Sum inntekter	21 289 980	14 658 980	14 132 793	-3,6

1.3.4 Utgifter og inntekter fordelt på postgrupper

Tabell 1.3 Utgifter fordelt på postgrupper

(i 1 000 kr)

Post-gr.	Betegnelse	Regnskap 2004	Saldert budsjett 2005	Forslag 2006	Pst. endr. 05/06
01-29	Driftsutgifter	2 737 642	2 308 814	1 945 160	-15,8
30-49	Nybygg, anlegg m.v.	11 678	10 500	26 450	151,9
50-59	Overføringer til andre statsregnskap	152 551	162 900	179 500	10,2
60-69	Overføringer til kommunesektoren	55 573 428	57 026 132	57 467 760	0,8
70-89	Andre overføringer	3 261 741	3 305 880	3 539 880	7,1
90-99	Utlån, avdrag m.v.	9 704 452	13 115 200	11 601 000	-11,5
	Sum under departementet	71 441 492	75 929 426	74 759 750	-1,5

Tabell 1.4 Inntekter fordelt på postgrupper

(i 1 000 kr)

Post-gr.	Betegnelse	Regnskap 2004	Saldert budsjett 2005	Forslag 2006	Pst. endr. 05/06
01-29	Salg av varer og tjenester	771 746	668 780	472 978	-29,3
50-89	Skatter, avgifter og andre overføringer	4 588 514	4 561 200	3 974 815	-12,9
90-99	Tilbakebetalinger, avdrag mv.	15 929 720	9 429 000	9 685 000	2,7
	Sum under departementet	21 289 980	14 658 980	14 132 793	-3,6

1.3.5 Overførbare bevilgninger

I henhold til bevilgningsreglementets § 7, kan stikkordet «kan overføres» tilføyes ved bygge-, anleggs- og materiellbevilgninger (postene 30–49) og ved andre bevilgninger der en finner slik bruk av stikkordet påkrevd for å oppnå best mulig resultat av vedkommende bevilgning.

I Kommunal- og regionaldepartementets budsjettforslag for 2006 foreslås det å knytte stikkordet «kan overføres» til følgende poster:

Tabell 1.5 Oversikt over poster som blir foreslått overførbare

(i 1 000 kr)

Kap.	Post	Betegnelse	Overført til 2005	Forslag 2006
500	21	Spesielle forsknings- og utredningsoppdrag	5 070	11 250
500	45	Større utstyrsanskaffelser og vedlikehold	0	2 450
511	21	Spesielle driftsutgifter, kunnskapsutvikling migrasjon, integrering og mangfold	9 861	31 300
511	60	Integreringstilskudd	185 306	2 618 000
520	45	Større utstyrsanskaffelser og vedlikehold, utreisesenter		16 000
520	72	Retur og tilbakevending for flyktninger	20 395	9 130
520	75	Reiseutgifter for flyktninger til og fra utlandet	9 227	14 050
551	61	Næringsrettede utviklingstiltak, kompensasjon for økt arbeidsgiveravgift		1 105 000
552	21	Kunnskapsutvikling, informasjon, mv.	1 757	7 220
552	72	Nasjonale tiltak for regional utvikling	85 120	283 000
581	71	Tilskudd til boligkvalitet	115 900	4 100
581	72	Program for reduserte byggekostnader		16 000
581	75	Boligtilskudd til etablering, tilpasning og utleieboliger	198 194	576 000
581	78	Kompetansetilskudd	36 845	65 800
581	79	Tilskudd til radonforebyggende tiltak i boliger	3 261	
582	60	Rentekompensasjon – skoleanlegg	19	308 000
582	61	Rentekompensasjon – kirkebygg		21 000
586	60	Oppstartingstilskudd	1 865 360	149 300
2412	45	Større utstyrsanskaffelser	203	8 000

1.4 Om inndelingen i proposisjonen

Kommunal- og regionaldepartementet har i denne proposisjonen gjort enkelte omstruktureringer i forhold til tidligere års proposisjoner. Med omstruktureringen er det et ønske om å fokusere sterkere på mål og måloppnåelse. Det er formulert 8 resultatområder, som i hovedsak samsvarer med statsbudsjettets inndeling i programkategorier.

Tabell 1.6 Inndelingen i proposisjonen

Strategisk målsetting	Resultatområde	Programkategori
Effektiv og målrettet introduksjon for nyankomne innvandrere Et inkluderende samfunn som sikrer alle like muligheter til deltakelse	1. Integrering og mangfold	13.19 Integrering og mangfold
Beskyttelse til flyktninger Samfunnstjenlig og styrt innvandring Effektiv og brukerorientert utlendingsforvaltning	2. Beskyttelse og innvandring	13.20 Beskyttelse og innvandring
Styrke de nasjonale minoritetenes kultur, språk og identitet	3. De nasjonale minoritetene	13.21 Nasjonale minoriteter
Styrket samisk språk, kultur og samfunnsliv	4. Samene	13.40 Samiske formål
Styrket lokal og regional vekstkraft	5. Regional utvikling	13.50 Regional- og distriktspolitikk
Videreutvikle et effektivt kommunalt tjenestetilbud, bygget på et aktivt lokaldemokrati og en betryggende rettssikkerhet.	6. Kommunalt tjenestetilbud og lokaldemokrati	13.70 Overføringer gjennom inntektssystemet til kommuner og fylkeskommuner
Alle skal bo trygt og godt Effektivt og brukerorientert byggesaksbehandling Sikre, miljøvennlige og universelt utformede bygg og uteområder	7. Bolig, bomiljø og bygg	13.80 Bolig, bomiljø og bygg
Departementet og tilknyttede virksomheter skal ha en effektiv ressursforvaltning og en god informasjonsforvaltning Resultatene på de ulike politikkområdene skal synliggjøres i det offentlige rom	8. Fellesoppgaver og områdeovergripende virkemidler	13.10 Administrasjon m.m.

1.5 Budsjettforslaget oppsummert – prioriteringer og utfordringer

1.5.1 Resultatområde 1 Integrering og mangfold

Regjeringen la høsten 2004 fram St.meld. nr. 49 (2003–2004) Mangfold gjennom inkludering og deltakelse – ansvar og frihet. Meldingen redegjør for de verdier og prinsipper som regjeringen legger til grunn for integrerings- og mangfoldspolitikken. Kommunal- og regionaldepartementet har fra og med 2005 skilt ut integrerings- og mangfoldspolitikken som et separat politikkområde, og Integrerings- og mangfoldsavdelingen er i drift. Regjeringen vil bidra til å skape et inkluderende samfunn som anerkjenner det økte mangfoldet i befolkningen. I dette inngår så vel tiltak overfor nyankomne innvandrere, et økt fokus på etterkommergenerasjonen og deres mulighet til å lykkes i samfunnet, og tiltak som gir en mer brukerorientert offentlig sektor.

For å få en styrket, mer koordinert og målrettet innsats når det gjelder integrering og mangfold, blir Utlendingsdirektoratet delt, og et nytt direktorat – Integrerings- og mangfoldsdirektoratet (IMDI) – opprettes fra og med januar 2006. IMDI skal være en sentral leverandør av faktagrunnlaget for utvikling av politikken på området. Regjeringen vil sørge for at IMDI i 2006 blir et kompetent direktorat og kompetansesenter for integrering og mangfold. IMDI skal være en pådriver for kommunenes og andre aktørers arbeid på dette området.

Regjeringen har fra 1. september 2005 innført en ordning med rett og/eller plikt til opplæring i norsk og samfunnskunnskap for å styrke innvandreres forutsetninger for å kunne delta aktivt i samfunnet. Rett og/eller plikt til opplæring i norsk og samfunnskunnskap vil gjelde for alle nyankomne innvandrere som fra og med 1. september 2005 innvilges oppholds- eller arbeidstillatelse som gir grunnlag for bosettingstillatelse. For personer som ble innvilget opphold før denne dato, gjelder en overgangsordning på fem år basert på reglene for norskopplæring som gjelder fram til 1. september 2005. IMDI vil gi informasjon, råd og veiledning om introduksjonsordningen og opplæring i norsk og samfunnskunnskap i samarbeid med VOX (nasjonalt senter for læring i arbeidslivet) for å bidra til kompetansehevning i kommunene. Introduksjonsloven skal følges nøye og videreutvikles.

Lov om forbud mot diskriminering på grunn av etnisitet, religion mv. (diskrimineringsloven) trer i kraft 1. januar 2006. Kommunal- og regionaldepartementet forvalter loven. Et mål med diskrimineringsloven er å fremme likestilling i et bredere og mer langsiktig perspektiv.

To viktige elementer i regjeringens innsats ift. mangfold er å styrke departementenes sektoransvar og å bidra i politikkutviklingen gjennom utvikling av klare mål for inkludering. For å oppnå dette, har Kommunal- og regionaldepartementet, i tett samarbeid med ansvarlige fagdepartementer, utviklet konkrete mål for inkludering av innvandrere på ulike politikkområder. Det rapporteres på disse målene i St.prp. nr. 1 for de ulike fagdepartementene. I tillegg legges det frem et vedlegg til St.prp. nr. 1 for Kommunal- og regionaldepartementet der rapporteringen på målene ses samlet. Rapporteringen gjøres for første gang i 2005.

Målsettingene og indikatorene har fokus på resultater, dvs. hvordan situasjonen er for ulike målgrupper på det enkelte politikkområde. Det blir dermed mulig å vurdere effekter av de virkemidler staten benytter. Målene skal videreutvikles og god rapportering sikres i 2006.

2006 blir det første hele undervisningsåret for den nye ordningen med obligatorisk opplæring i norsk og samfunnskunnskap, som gjelder fra 1. september 2005. Gjennomføring av ordningen i kommunene etter lovgivers intensjon må sikres. Introduksjonsprogram for nyankomne innvandrere, samt videreføring og utvidelse av prosjektet «Ny sjanse» for innvandrere med lang botid som ikke er tilknyttet arbeidsmarkedet, er viktige virkemidler for å øke innvandreres deltakelse i arbeidslivet.

Det blir foreslått en bevilgning på 4 031,8 mill. kr til integrering og mangfold i 2006. På postene som er flyttet fra område 13.20 Integrering ble det bevilget 4 180,8 mill. kr i saldert budsjett 2005. Nedgangen skyldes i hovedsak en nedgang i antall asylsøkere som medfører lavere bevilgningsbehov spesielt på posten for integreringstilskudd, men også på posten for tilskudd til norskopplæring for voksne innvandrere.

1.5.2 Resultatområde 2 Beskyttelse og innvandring

Regjeringen vil sørge for en samfunnstjenlig og styrt innvandring i samsvar med internasjonale forpliktelser og avtaler. Det skal legges til rette for rekruttering av etterspurt utenlandsk arbeidskraft, for kultur- og kunnskapsutveksling og for at de som bosetter seg i Norge, får gode forutsetninger for å delta aktivt i samfunnet. Flyktninger skal primært sikres beskyttelse nær konfliktområdene, men Norge skal ta imot sin del av dem som ikke kan sikres slik beskyttelse, og gi dem en trygg framtid her i landet.

Regjeringen har gjennomført en rekke endringer i utlendingslovgivningen med sikte på å forenkle saksbehandlingen og myke opp reglene når det gjelder arbeidstillatelse til faglærte og sesongarbeidere. Når EØS-tillatelsene holdes utenfor, ble det i 2004 gitt i underkant av 9000 nye arbeidstillatelser, over halvparten av disse var sesongarbeidstillatelser. I tillegg ble ca. 2400 arbeidstillatelser fornyet. Regjeringen legger til grunn at det fortsatt vil være behov for å rekruttere arbeidskraft fra utlandet i årene fremover.

Regjeringens målrettede innsats for å redusere tilstrømmingen av asylsøkere uten beskyttelsesbehov har gitt resultater. De siste årene har det vært en kraftig nedgang i antall personer med grunnløse asylsøknader. I 2004 kom det 7900 asylsøkere til Norge, en nedgang på ca. 50 pst. i forhold til 2003, da det kom 15 600 asylsøkere. Nedgangen har fortsatt i 2005. Av sakene som ble behandlet i 2004, ble 60 pst. avslått eller henvist til andre land. 5 pst. ble innvilget asyl. I tillegg fikk 35 pst. opphold på humanitært grunnlag og pga. andre beskyttelsesbehov. Av sakene som ble behandlet i første halvår 2005, ble 56 pst. avslått eller henvist til andre land. 9 pst. ble innvilget asyl. I tillegg fikk 35 pst. opphold på humanitært grunnlag og pga. andre beskyttelsesbehov.

I budsjettet for 2005 la regjeringen inn midler til etablering av NORVIS, et nasjonalt system knyttet til det felles dataregisteret for alle visumutstedelser i EU/Schengen (VIS – Visa Information System). Norge må bidra med sin andel av felleskost-

nadene knyttet til VIS, dvs. en engangsavgift i 2006 og en årlig driftsavgift. Siden EU/Schengen har besluttet å fremskynde innføringen av biometriske kjennetegn i visum, må systemutviklingen når det gjelder innføringen av biometri i NORVIS tas i løpet av 2005 og 2006. Regjeringen har satt av ytterligere 14 mill. kr til NORVIS/VIS i 2006.

Regjeringen ønsker å satse på god brukerservice og målrettet kommunikasjon mot brukere, samarbeidspartnere og samfunnet for øvrig. Bedre service og kortere behandlingstid i alle utlendingssaker er en utfordring for forvaltningen. Både Utlendingsdirektoratet (UDI) og Utlendingsnemnda (UNE) er kritisert for lange saksbehandlingstider. For å bedre servicen og gi raskere svar har regjeringen derfor satt av 37 mill. kr til restansenedbygging i UDI og UNE. Regjeringen vil også prioritere utviklingen av elektroniske tjenester som skal forenkle saksbehandlingen både for brukerne og etatene. Utlendingsforvaltningens resultater skal synliggjøres i media og i samfunnet for øvrig. Alle deler av det utvidede informasjonsprogrammet for asylsøkere skal iverksettes.

Regjeringen vil i 2006 prioritere arbeidet med en odelstingsproposisjon med forslag til en helt ny utlendingslov på bakgrunn av NOU 2004: 20 Ny utlendingslov. Sentralt står blant annet forslaget om å etablere et regelverk som i større grad tydeliggjør hvem som får opphold som følge av Norges folkerettslige forpliktelser.

Regjeringen vil jobbe videre med tiltak for å hindre tilstrømming av asylsøkere som ikke har behov for beskyttelse i Norge. I budsjettforslaget legges det til grunn at det vil komme ca. 5000 asylsøkere til Norge i 2006.

Det blir foreslått en bevilgning på 1 353,3 mill. kr i 2006, mot 5 894,4 mill. kr i 2005. Reduksjonen skyldes i hovedsak at integrerings- og mangfoldspolitikken fra 2006 er skilt ut som egen programkategori 13.19 Integrering og mangfold, og at bevilgningen bl.a. til integreringstilskudd og norskopplæring er flyttet dit. Videre blir bevilgningen til statlige mottak foreslått redusert som følge av at det nå legges til grunn 5000 asylsøkere, mot 10 000 i saldert budsjett 2005.

1.5.3 Resultatområde 3 De nasjonale minoritetene

Hovedutfordringene i 2006 blir å videreutvikle samarbeidet og dialogen med de nasjonale minoritetene med tanke på å styrke deres organisasjoner og å utforme og prioritere tiltak. Videre vil det være viktig å øke kunnskapen om de nasjonale minoritetene, både i forvaltningen og i befolkningen generelt. Helhet og god sammenheng i politikken overfor de nasjonale minoritetene forutsetter også en god samordning av dialogen mellom de ulike nivåene i forvaltningen og mellom forvaltningen og de nasjonale minoritetene.

Bevilgningen på området foreslås økt fra 4,85 mill. kr i saldert budsjett 2005 til 8,8 mill. kr i 2006, en økning på 81,4 pst. Av økningen utgjør 1,85 mill. kr økt avkastning av Romanifolkets fond. Videre foreslår regjeringen at det i 2006 settes av 2 mill. kr til en ny ordning til tiltak for rom (sigøynere) over kap. 526, post 72 Tiltak for rom. Midlene skal bl.a. benyttes til tiltak for å forbedre skolesituasjonen for rom, til å etablere et samlingssted for rom og stimulering til egenansvar i gruppen. Tiltakene vil måtte utvikles og gjennomføres i samarbeid med Oslo kommune.

1.5.4 Resultatområde 4 Samene

Regjeringen har som mål å sikre en videre utvikling av samisk språk, kultur og samfunnsliv i nært samarbeid med Sametinget og det sivile samiske samfunn. Den praktiske gjennomføringen av Lov om rettsforhold og forvaltning av grunn og naturressurser i Finnmark fylke (finnmarksloven) vil være en av de viktigste hovedutfordringene i 2006. Videre vil det være viktig å få på plass retningslinjer for hvordan konsultasjonsprosedyrene, som Sametinget og regjeringen er blitt enige om, praktisk skal følges opp.

Regjeringen foreslår en bevilgning inklusiv lånetransaksjoner på 174,2 mill. kr til Samiske formål i 2006. Dette er en økning på 16,1 pst. i forhold til saldert budsjett 2005. Regjeringen foreslår at bevilgningen til Sametinget settes til 155,35 mill. kr. Innenfor rammen er det lagt inn en økning på 3 mill. kr til investeringer i samiske bokbusser og 2 mill. kr til Samisk utviklingsfond. Bevilgningen på 7 mill. kr som er gitt Sametinget i 2004 og 2005 til styrking av tospråklighetsarbeidet i samiske kommuner og fylkeskommuner i forvaltningsområdet for samisk språk over kap. 571, post 64 Skjønnstilskudd, er fra 2006 lagt inn i Sametingets ramme. Regjeringen foreslår at det bevilges 2,04 mill. kr til Kompetansesenter for urfolks rettigheter. Til videreføring av regjeringens satsing på samisk språk og informasjon settes det av 5,5 mill. kr, hvorav 1,6 mill. kr er en engangsbevilgning i 2006 til informasjonstiltak om finnmarksloven. Til de nyetablerte sentrene Ressurssenter for natur- og reindriftstjenester og Reindriftens internasjonale fag- og formidlingssenter foreslår regjeringen at det bevilges henholdsvis kr 880 000 og kr 760 000 i 2006. Til etablering av Finnmarkseiendommen foreslås det bevilget et etableringslån på inntil 5 mill. kr i 2006.

1.5.5 Resultatområde 5 Regional utvikling

I St.meld. nr. 25 (2004–2005) Om regionalpolitikken gjorde regjeringen rede for mål, rammebetingelser og strategier for regional- og distriktspolitikken. Regjeringen ønsker å bevare hovedtrekkene i bosettingsmønsteret og utløse verdiskapingspotensialet i alle deler av landet. Bosettingsmålet for de neste tjue årene er en mer balansert utvikling, der alle landsdeler har vekst i folketallet.

Regionalpolitikken omfatter hele landet, både storbyer og bygder, og innsats på mange politikkområder er viktige for å nå målene. Distriktspolitikken er et særskilt viktig innsatsområde innenfor regionalpolitikken.

Regjeringens hovedstrategier for å nå målene for regionalpolitikken er:

- en økonomisk politikk som sørger for gode og stabile rammebetingelser for næringslivet, og for samfunnet ellers
- fremme innovasjon og nyetableringer og styrke regionale nærings- og kunnskapsmiljøer
- en bred innsats for å møte omstillingsutfordringer i områder med ensidig næringsstruktur og små arbeidsmarkeder
- en mer systematisk satsing på å utvikle attraktive mellomstore og små byregioner, sammen med en balansert vekst mellom storbyområdene
- regional differensiering og desentralisering på flere politikkområder

Regjeringen legger stor vekt på at det blir utviklet en politikk for ulike utfordringer i forskjellige deler av landet, både gjennom tilpasning av nasjonal politikk og gjennom desentralisering av ansvar og virkemidler til regionale og lokale aktører.

Regjeringen vil i 2006 særlig legge vekt på utviklings- og omstillingsarbeid og på tiltak som stimulerer til innovasjon og entreprenørskap. Regjeringen vil styrke innovasjonsarbeidet, blant annet gjennom igangsetting av nytt Norwegian Centres of Expertise-program (NCE), nytt næringshageprogram, forlenget inkubatorprogram, en egen høyskolesatsing innenfor FORNY og gjennom Innovasjonsløft Nord og Storbyprosjektet. Videre vil regjeringen fortsatt ha fokus på regioner med særlig behov for omstilling som følge av nedlegging av arbeidsplasser og fraflytting. For 2006 gjelder dette særlig i Finnmark og Sogn og Fjordane.

Regjeringen vil legge større vekt på å fremme en positiv utvikling i små og mellomstore byområder i alle deler av landet, og særlig i områder og landsdeler med liten vekst i folketall. Byområdene spiller en viktig rolle ved å være sentrum for tilbud av tjenester og kompetansemiljø for større omland. Regjeringen vil i større grad differensiere virkemidlene etter ulike typer av bo- og arbeidsmarkedsregioner, fra periferi til sentrum og videreutvikle strategier og virkemidler for små og mellomstore byer. Våren 2006 vil regjeringen legge fram en hovedstadsmelding.

Endringen i ordningen med differensiert arbeidsgiveravgift påvirker rammebetingelsene for mange bedrifter. Regjeringen vil sikre at kompensasjonen for økt arbeidsgiveravgift i form av næringsrettede utviklingsmidler blir forvaltet på en tilfredsstillende måte. Endringer i transportstøtteordningen (utvidet geografisk nedslagsfelt og åpning for støtte fra begge ordninger) ligger i ESA til vurdering, og regjeringen vil gå i gang med å implementere endringene så snart ESA eventuelt gir sin aksept til endringene.

EU utarbeider nå nytt regionalstøtteregelverk for 2007 – 2013. Regjeringen arbeider for at dette i størst mulig grad skal ivareta norske interesser, og forbereder evt. gjeninnføring av differensiert arbeidsgiveravgift. Det er også viktig å avklare fremtidig geografisk virkeområde for investeringsstøtte og norsk deltakelse og finansiering av Interreg IV.

Regjeringen foreslår en bevilgning på 2 750,2 mill. kr innenfor programkategori 13.50 for 2006. Dette er en økning på 433,6 mill. kr, dvs. ca. 19 pst., i forhold til saldert budsjett 2005.

Kompensasjonen for økt arbeidsgiveravgift for 2006 er utregnet til 1 545 mill. kr og blir dekket over postene næringsrettede utviklingstiltak og transportstøtte. Deler av dette beløpet blir gitt som tilsagnsfullmakt. Bevilgningen for 2006 over postene for næringsrettede utviklingstiltak og transportstøtte utgjør kompensasjon dels for 2005 og dels for 2006.

Hoveddelen av bevilgningen over programkategorien, 2 160 mill. kr, dvs. 79 pst., blir foreslått forvaltet på regionalt nivå i tråd med regjeringens mål om desentralisering av virkemidlene.

1.5.6 Resultatområde 6 Kommunalt tjenestetilbud og lokaldemokrati

Statens styring av kommunesektoren må balanseres mellom hensynet til et likeverdig tjenestetilbud uavhengig av bosted, og kommunesektorens behov for å gi tjenester i tråd med innbyggernes ønsker og behov. Etterspørselen etter kommunale tjenester vil øke i årene framover, bl.a. som følge av demografiske endringer og stigende forventninger fra brukerne til det kommunale tjenestetilbudet. Begrensede økonomiske rammer og økende forventninger fra innbyggerne stiller nye krav til kom-

munene og fylkeskommunene. De siste årene har det blitt flere barn i grunnskolealder, flere unge med rett til videregående opplæring og flere eldre. Denne utviklingen innebærer utfordringer for den kommunale tjenesteytingen, som vil kreve fortsatt bedring av rammevilkår og omstillingsarbeid i kommunesektoren.

Det økonomiske opplegget for 2006 innebærer fortsatt realvekst i kommunesektorens inntekter. Innenfor veksten i de samlede inntektene ligger det bl.a. midler til å dekke utgifter knyttet til den demografiske utviklingen, barnehagesatsingen, opptrappingsplanen for psykiatri og utskifting av læremidler i grunnskolen. Det legges opp til en realvekst i de samlede inntektene på 2,9 mrd. kr i 2006. Av veksten i samlede inntekter legges det opp til at 1,9 mrd. kr kommer som frie inntekter. Av dette beløpet er 400 mill. kr kompensasjon for merutgifter til utskifting av læremidler i grunnskolen i forbindelse med Kunnskapsløftet.

Rammetilskuddet til kommunesektoren blir bevilget over programkategori 13.70. Størrelsen på rammetilskuddet må ses i sammenheng med det samlede kommuneopplegget og fordelingen av frie inntekter på skatteinntekter og rammetilskudd. For 2006 blir det foreslått å bevilge 49,6 mrd. kr i rammetilskudd til kommunesektoren, fordelt med 37,4 mrd. kr til kommunene og 12,2 mrd. kr til fylkeskommunene.

For en nærmere omtale av det økonomiske opplegget for kommunesektoren i 2006, viser vi til kapittel 2.

1.5.7 Resultatområde 7 Bolig, bomiljø og bygg

Hovedutfordringen i boligpolitikken blir også i 2006 å hjelpe personer som faller utenfor det ordinære boligmarkedet, samt å stimulere til at det blir tatt hensyn til universell utforming og miljø i bolig og bygg.

Regjeringen ønsker at boligsubsidiene skal være målrettet og nå dem som har mest behov for bistand. Bostøtten skal styrkes som et ledd i å følge opp regjeringens tiltaksplan mot fattigdom. Omlegging av boligsubsidiene fra boligtilskudd til bostøtte stilles i bero i 2006 for at aktørene skal få tid til å omstille seg til den nye subsidiebruken, og for at departementet skal få tid til å høste erfaringer med og evaluere endringen fra 2005.

Etter regjeringens syn må også boligtilskuddet innrettes mot de mest vanskeligstilte på boligmarkedet. Regjeringen vil innenfor boligtilskuddsordningen prioritere tiltak for å gi bostedsløse et sted å bo, bosetting av flyktninger og hjelp til personer med nedsatt funksjonsevne og andre som ikke greier å etablere seg på boligmarkedet på egen hånd. Gjennomføringen av strategien «På vei til egen bolig» for å forebygge og hindre at mennesker blir bostedsløse blir sterkt prioritert. Husbankens kompetansetilskudd er også et viktig virkemiddel i denne sammenheng, og ordningen foreslås styrket som et ledd i oppfølgingen av tiltaksplanen mot fattigdom.

Regjeringen vil legge til rette for et velfungerende boligmarked og effektive byggeprosesser. Regjeringen vil derfor videreføre arbeidet med å bremse veksten i byggekostnadene og øke produktiviteten i byggenæringen. Byggekostnadsprogrammet ble etablert i 2005 som en femårig fellessatsing mellom staten og byggenæringens organisasjoner. Det ble bevilget 16 mill. kr til programmet i 2005. Regjeringen foreslår å bidra med et tilsvarende beløp i 2006. Bygningslovutvalget la fram sin siste delinnstilling som setter søkelyset på effektiv lovgiving, helhetlig struktur og økt brukervennlighet i juni 2005 (NOU 2005:12 Mer effektiv bygningslovgivning II). Forslagene i innstillingen skal følges opp. Regjeringen legger også stor vekt på å få flere til å benytte seg av ByggSøk, systemet for nettbasert søknads- og byggesaksbehandling. Hovedtyngden av de nye borettslovene trådte i kraft 15. august 2005. Grunnboken utvides til også å bli et register for borettslagsboliger. Det tas sikte på at registeret er i drift fra 1. juli 2006.

Regjeringen har vektlagt at allmenn boligbygging bør være basert på gode tilgjengelighetsprinsipper. Dette vil bidra til å dempe behovet for ombygginger og tilpasninger i etterkant. Husbankens nye grunnlån ble lansert i juli 2005 og er en sammenslåing av oppføringslånet og utbedringslånet. Innføringen av grunnlånet legger til rette for regjeringens ambisjoner om universell utforming i ny og eksisterende bebyggelse.

Regjeringen ønsker å utvikle og heve kompetansen om boligkvalitet, særlig miljøvennlige og universelt utformede boliger og bygninger. Vedlikehold og fornyelse av den eksisterende bygningsmassen er, sammen med energibruk i bolig- og byggsektoren, viktige miljøutfordringer. Miljøkvaliteter vektlegges også ved tildeling av Husbankens nye grunnlån. Kravene om person- og materiellsikkerhet skal overholdes i nye og eksisterende bygg.

Kompetansebygging og kunnskapsformidling er svært viktige virkemidler for å gjennomføre regjeringens bolig- og bygningspolitikk. Det skal satses på bruk av informasjon, rådgivning og gode eksempler for å øke kunnskapen blant, og samspillet mellom, aktørene på bolig- og byggmarkedet.

Inklusive lånetransaksjoner blir det foreslått en bevilgning på 16,6 mrd. kr i 2006 på programkate-

gori 13.80 Bolig, bomiljø og bygg. Dette er en nedgang på om lag 2,7 mrd. kr, dvs. ca. 14 pst, i forhold til saldert budsjett 2005. Nedgangen kommer i hovedsak p.g.a. en reduksjon av oppstartingstilskuddet som følge av at handlingsplanen for eldreomsorgen er avsluttet samt et lavt rentenivå som fører til lavere utbetaling på rentekompensasjonsordninger. Lånerammen til Husbanken er foreslått satt til 13,5 mrd. kr.

1.5.7.1 Tiltaksplan mot fattigdom

Vedvarende lav inntekt og påfølgende levekårsproblemer er i stor grad knyttet til manglende eller liten tilknytning til arbeidslivet. Regjeringens hovedstrategi for å forebygge fattigdom og hjelpe personer ut av fattigdom er å gjøre flere i stand til å forsørge seg gjennom eget arbeid. Samlet er det bevilget om lag 4,9 mrd. kr inkl. tiltak for de tyngste rusmisbrukerne. På Kommunal- og regionaldepartementets ansvarsområde er det satt i gang flere tiltak under tiltaksplanen, og det foreslås ytterligere satsinger i 2006.

Kvalifiseringsprogrammet Ny sjanse styrkes med 10 mill. kr. Det ble i statsbudsjettet for 2005 bevilget 10 mill. kr til igangsetting av prosjekter med utprøving av introduksjonsprogrammet for langtidsledige, sosialhjelpsavhengige innvandrere med lang botid i landet, etter samme modell som introduksjonsordningen for nyankomne innvandrere. Prosjektene er i hovedsak lokalisert i storbyene. Målgruppen omfattes ikke av introduksjonsprogram for nyankomne innvandrere. Forsøkene trappes opp med 10 mill. kr i 2006, en fordobling fra 2005.

Det bevilges 2 mill. kr til utdanningstiltak for rom/sigøynere. Forslaget omfatter bl.a. norskopplæring for rom, et bedre førskoletilbud til gruppen, oppfølgingstiltak i tilknytning til skolesituasjonen, stryking av møteplassprosjekt og stimulering til egenansvar i sigøynermiljøet.

Arealkravet i bostøtten fjernes for personer med grunnstønad, hjelpestønad, sosialhjelp og lignende. Tiltaket er kostnadsberegnet til 35 mill. kr i 2006. Bakgrunnen er at lavinntektsgrupper som bor i mindre boliger også skal kunne få bostøtte.

Bevilgningen til informasjonstiltak og kompetanseoppbygging i bolig- og bygningssektoren styrkes med 9 mill. kr. Informasjon, kommunikasjon og kompetanseoppbygging er viktige virkemidler for å nå de boligpolitiske målene. Tiltaket innebærer en ytterligere satsing på bl.a. oppfølging av den nasjonale strategien «På vei til egen bolig» for å forhindre og bekjempe bostedsløshet.

1.5.8 Resultatområde 8 Fellesoppgaver og områdeovergripende virkemidler

Området omfatter utgiftene til drift av departementet, valgutgifter og aksjekapital i Kommunalbanken. Det blir foreslått en bevilgning på 213,5 mill. kr i 2006. Dette er en nedgang på 44,6 mill. kr i forhold til saldert budsjett 2005. Nedgangen skyldes at det ikke er valg i 2006 og at det i 2005 ble bevilget midler til aksjekapital i Kommunalbanken AS.

I 2006 vil departementet ha særlig fokus på informasjon og synliggjøring av resultater på de ulike politikkområdene i det offentlige rom. Det er utformet kommunikasjonsmål på hvert resultatområde. Kommunikasjonsmålene er gjengitt under resultatområde 8 i del II. Nyankomne innvandrere skal gis informasjon om rettigheter, muligheter og plikter i det norske samfunnet. Det skal arbeides videre med informasjonstiltak for å hindre tilstrømming av asylsøkere som ikke har behov for beskyttelse i Norge. Videre er det behov for å øke kunnskapen i samfunnet om innvandrere og deres etterkommere, om de nasjonale minoritetene og om samene. Det vil være et særlig informasjonsbehov i forbindelse med Lov om rettsforhold og forvaltning av grunn og naturressurser i Finnmark fylke (finnmarksloven), som departementet vil følge opp i samarbeid med Sametinget og Finnmark fylkeskommune. På det regional- og distriktspolitiske området vil det for å nå målene være viktig å synliggjøre prioriteringene og resultater innenfor området og sikre en god dialog med målgrupper og virkemiddelaktører. Videre vil departementet ha fokus på å formidle gode eksempler på omstilling og effektivisering i kommunene og sørge for god informasjon om nye modeller for interkommunalt samarbeid når Stortinget eventuelt har vedtatt endringer i lovverket. Departementet vil stimulere til debatt i kommunene, etter fremleggelse av siste delutredning fra Lokaldemokratikommisjonen. Departementet vil sørge for at innholdet i Inntektssystemutvalgets utredning blir kjent og dermed legge grunnlag for debatt. Videre er kommunikasjon et viktig virkemiddel for å nå de vanskeligstilte på boligmarkedet. For å nå målsetningene om at flere boliger og bygg skal ta hensyn til miljø og være universelt utformet vil departementet arbeide for å skape holdningsendringer, øke bevissthet og kunnskap blant sentrale faggrupper involvert i byggeprosessen, kommuner og forbrukere.

1.6 Omtale av særlige tema

1.6.1 Fornying, organisasjons- og strukturendringer i offentlig sektor

1.6.1.1 Modernisering i kommunesektoren

Regjeringens mål er å gi kommunesektoren gode rammevilkår som kan styrke kommunene som tjenesteprodusenter, samfunnsutviklere og demokratisk arena. I tillegg til å bidra til gode rammevilkår og økt kommunalt handlingsrom, dreier departementets politikk for modernisering i kommunesektoren seg om å støtte kommunalt omstillings- og utviklingsarbeid. Kommunene må selv drive et aktivt moderniseringsarbeid for å kunne gi innbyggerne gode tjenester og samtidig være en sentral aktør i samfunnsutviklingen lokalt.

Regjeringen støtter opp om lokalt utviklingsarbeid gjennom flere tiltak og prosjekter. I 2003 satte Kommunal- og regionaldepartementet i gang Stifinnerprogrammet. Bakgrunnen for dette var at regjeringen så behov for et omstillingsprogram som ikke skulle være virkemiddelorientert, men der kommunene forpliktet seg til helhetlig omstilling. Regjeringen ønsket i tillegg å få økt innsikt i de utfordringer kommunale omstillingsprosesser representerer for kommunene. Stifinnerprogrammet har varighet ut 2006, og innebærer at departementet arbeider sammen med 8 kommuner som ble valgt ut etter søknad. I tillegg til de lokale prosjektplanene, har stifinnerkommunene felles fokus på serviceutvikling, kvalitetsutvikling og mer balanserte styringsmodeller. Stifinnerkommunene vil bl.a. være pilotkommuner for utvikling av servicestrategi/velferdsstrategi, et virkemiddel som gjør rede for kommunestyrets politikk på de viktigste tjenesteområdene. En midtveisevaluering av prosjektet forelå sommeren 2005.

Departementet vil følge opp arbeidet som er gjort innen balansert målstyring og resultatledelse med et nytt prosjekt med fokus på politikerrollen. Utviklingsarbeidet vil bli gjort i samarbeid med tre kommuner. Prosjektet vil bli avsluttet i 2007, og det vil bli utarbeidet en veileder om temaet.

Prosjektet kommunenettverk for fornyelse og effektivisering (effektiviseringsnettverkene) ble avsluttet som et samarbeidsprosjekt mellom Kommunal- og regionaldepartementet og KS ved utgangen av 2004. Arbeidet med effektiviseringsnettverkene er integrert i KS´ ordinære drift fra 2005. Det vil bli samarbeidet videre med KS bl.a. i forhold til publisering av data på portalene bedrekommune.no og skoleporten.no, videre utvikling av kvalitetsindikatorer til KOSTRA, og videre utvikling av brukertilfredshetsundersøkelser.

Departementet har utarbeidet en rapport med oversikt over kommunale modeller for og erfaringer med kommunal stykkprisfinansiering av tjenester. I tillegg har departementet finansiert en veileder om kommunal stykkprisfinansiering basert på erfaringer fra Kristiansand. De kommuner som ønsker å kople stykkprisfinansiering med friere brukervalg av tjenester, vil i tillegg kunne benytte seg av departementets veileder om friere brukervalg. Departementet vil følge arbeidet med utvikling av friere brukervalg i enkeltkommuner.

Departementets nettsider om modernisering og konkurranse er, sammen med Moderniseringsdepartementets nettsider, viktige informasjonskanaler om utviklingsarbeidet i sektoren. Departementet vil videreføre arbeidet med veiledning og informasjon overfor kommunene gjennom veiledningsmateriell og portalpublisering.

Fylkesmannen vil fortsatt ha en viktig rolle i forhold til moderniseringsarbeidet i kommunene, jf. avsnitt 1.6.3.

1.6.1.2 Modernisering i bolig- og byggesektoren

Husbanken arbeider med modernisering av IKT. Dette arbeidet inkluderer prosjekter for modernisering av systemet for bostøtteberegningen, ny teknisk plattform, fullelektronisk kundedialog, utredning av internettløsning med mer. Ved modernisering av bostøttesystemet arbeides det spesielt med tilgjengeliggjøring av systemet for kommunene på internett.

ByggSøk er et prosjekt som gjør elektronisk plan- og byggesaksbehandling mulig og har nå 8000 brukere. Anslagsvis 10 pst. av byggesøknadene går gjennom ByggSøk, og de første kommunene er nå også i stand til å ta imot plansaker elektronisk. Statens bygningstekniske etat vil videreføre sitt arbeid med å øke bruken av ByggSøk blant kommuner og med oppdatering og videreutvikling av systemet.

Bygningslovutvalget avga sommeren 2005 sin sluttinnstilling, NOU 2005:12 Mer effektiv bygningslovgivning II. Utvalget har foretatt en total gjennomgang av bygningslovgivningen med sikte på effektivitet og forenkling. Utvalgets innstilling er sendt på høring, og arbeid med et nytt lovforslag er igangsatt.

1.6.1.3 Opprettelse av Integrerings- og mangfoldsdirektoratet (modernisering av integreringsarbeidet)

Regjeringen ønsker en styrket, mer målrettet og bedre samordnet innsats for å inkludere innvandrere i det norske samfunnet. Integrerings- og

mangfoldsdirektoratet (IMDI) opprettes 1. januar 2006 ved en deling av Utlendingsdirektoratet (UDI) i to direktorater. IMDI vil ha ansvaret for arbeidet med integrering og mangfold, mens UDI skal ha ansvar for oppgaver knyttet til innvandringsregulering. Med et eget integrerings- og mangfoldsdirektorat vil arbeidet med integrering av nyankomne innvandrere og arbeidet med mangfold og deltakelse for alle gis høyere prioritet.

1.6.1.4 Endret ansvar for virksomhetsstyring på diskrimineringsområdet

Det vil fra 1.1.2006 bli opprettet et nytt Likestillings- og diskrimineringsombud som skal motvirke diskriminering på bakgrunn av kjønn og etnisitet. Det nye organet vil organisasjonsmessig være tilknyttet Barne- og familiedepartementet. Senter mot etnisk diskriminering vil bli nedlagt fra samme tidspunkt.

1.6.1.5 Innføring av saksbehandlingsfrister på innvandringsfeltet

Som ledd i regjeringens handlingsplan for modernisering skal det, som en prøveordning, innføres saksbehandlingsfrister for UDIs behandling av søknader om tillatelse til faglærte og ansatte i multinasjonale selskap/utenlandske statsselskap og for EØS-borgere omfattet av overgangsordningene. Oversittelse av fristene vil under visse forutsetninger innebære at tillatelsene innvilges. I tillegg skal det innføres en saksbehandlingsfrist for UDIs behandling av sesongarbeidstillatelser som vil innebære at behandlingsgebyret refunderes dersom fristen ikke overholdes.

1.6.1.6 Opprettelse av stornemnd

Det vil bli opprettet en stornemnd i Utlendingsnemnda (UNE) fra september 2005. Stornemnda erstatter det tidligere koordineringsutvalget. Stornemnda skal vurdere prinsipielle saker, utvalgte positive vedtak fra UDI og saker der det er tendenser til ulik praksis i UNE og UDI. Vedtak i stornemnda skal være retningsgivende for UNE og UDI. Stornemnda vil bli satt sammen av tre nemndledere og fire lekfolk.

1.6.1.7 Nye virksomheter på det samepolitiske området

Forslaget om å etablere et kompetansesenter for urfolks rettigheter ble lansert i St.meld. nr. 21 (1999–2000) Menneskeverd i sentrum – handlingsplan for menneskerettigheter. Kompetansesenteret for urfolks rettigheter som ble etablert i 2002 har som siktemål å øke kunnskapen om og forståelsen for urfolks rettigheter, jf. St.prp. nr. 1 (2003–2004). Senteret er lokalisert til Kautokeino. Styret for senteret er oppnevnt av Sametinget og Kommunal- og regionaldepartementet i fellesskap, etter forslag fra bl.a. Nordisk samisk institutt og Samisk Høgskole.

Ressurssenter for natur- og reindriftstjenester etableres andre halvår 2005 i Kautokeino som et ledd i arbeidet knyttet til reintallstilpasningen i Vest-Finnmark. Senteret skal være et ressurssenter for reineiere som forlater næringen og søker alternative arbeidsplasser og inntekter. Senteret er etablert som et prosjekt under Kommunal- og regionaldepartementet med den målsetting å omdanne prosjektet til en hensiktsmessig selvfinansiert selskapsform innen utløpet av 2007. Virksomheten ved Ressurssenter for natur- og reindriftstjenester ledes av en styringsgruppe etter mandat gitt av Kommunal- og regionaldepartementet. Styringsgruppen ble oppnevnt i juli 2005.

For å styrke det internasjonale samarbeidet om reindrift har regjeringen etablert et internasjonalt fag- og formidlingssenter i Kautokeino. Det er lagt vekt på at reindriftsfolk og deres organisasjoner har et nært forhold til senteret og at det skal drives i samråd med Verdensforbundet for reindriftsfolk. Senterets styre ble oppnevnt i august 2005 og senteret ble offisielt åpnet 2. september 2005. Styresammensetningen gjenspeiler eksisterende grenseoverskridende reindriftssamarbeid.

Ansvaret for Ressurssenter for natur- og reindriftstjenester og Reindriftens internasjonale fag- og formidlingssenter ble fra 2005 overført fra Landbruks- og matdepartementet til Kommunal- og regionaldepartementet, jf St.prp. nr. 65 (2004–2005) Tilleggsbevilgninger og omprioriteringer i statsbudsjettet medregnet folketrygden 2005. Det er gjort enkelte endringer i kapittel- og postfordelingen under programkategori 13.40 Samiske formål som følge av dette.

1.6.2 Om oppfølging av anmodningsvedtak

Vedtak nr. 460 (2003–2004) Endring av retningslinjene for det individrettede boligtilskuddet

Ved Stortingets behandling av St.prp. nr. 23 (2003–2004) 14. juni 2004 ble følgende vedtak fattet:

> «Stortinget ber Regjeringen endre retningslinjene for det individrettede boligtilskuddet, slik at tilskuddet ikke lenger skal avskrives, men innfris ved overdragelse til ny eier».

Som varslet i St.prp. nr. 65 (2004–2005) har Kommunal- og regionaldepartementet gjennomført høring i forbindelse med Stortingets vedtak om å endre retningslinjene for det individuelle boligtilskuddet slik at det ikke lenger skal avskrives, men innfris ved overdragelse av boligen til ny eier. Stortingets intensjon er å hindre at boligtilskuddet medvirker til formuesvekst for andre enn tilskuddsmottakeren mens han/hun bor i boligen. Tilskuddene skal derfor tilbakebetales ved eierskifte. På denne måten vil kommunene få tilbake midler som kan hjelpe andre vanskeligstilte inn i egen bolig. Alle som tilbakebetaler tilskudd skal kunne vurderes på nytt ved skifte av bolig. Boligtilskudd til tilpasning av boliger for eldre og personer med nedsatt funksjonsevne omfattes ikke av vedtaket, jf. Budsjett-innst. S. nr. 5 (2004–2005).

I høringen la departementet fram forslag om å gjøre boligtilskudd til etablering om til et rente- og avdragsfritt lån med pant i boligen i tråd med ovennevnte føringer. Lånet skulle formidles via kommunene, og det skulle gis en tidsavgrensning på 30 år. Når lånet ble foreslått med en tidsavgrensing er det fordi realverdien av lån reduseres over år pga. inflasjon. Kostnadene ved å inndrive lån vil over tid nærme seg realverdien av lånet. Det ble videre foreslått at lånet ikke skulle avskrives, men tilbakebetales dersom låntaker flytter fra boligen, med visse unntak. Dersom lånevilkårene ble brutt, skulle lånet tilbakebetales til kommunen som kunne gjenutlåne midlene til nye husstander.

Alle høringsinstansene, bortsett fra en, var imot innføringen av et rente- og avdragsfritt lån, og de er for at tilskuddsordningen skulle opprettholdes. De fleste høringsinstansene understreker at boligtilskuddet ikke skal gi gevinst for andre enn mottaker selv, og de fleste har ingen innvendinger mot en tidsavgrensning på 30 år for ordningen. Det er også pekt på at Stortingets vedtak kan føre til at mottakere blir «stedsbundne» i deres nåværende boliger. Dette kan hindre at f.eks. personer med nedsatt funksjonsevne kan gjøre boligkarriere på linje med andre grupper, m.a.o. at ordningen kan bli en fattigdomsfelle. Med utgangspunkt i høringsuttalelsene foreslås det ingen endringer i retningslinjene for det individrettede boligtilskuddet. Regjeringen ber derfor om at Stortinget samtykker i at anmodningsvedtak nr. 460 (2003–2004) ikke følges opp, jf. forslag til romertallsvedtak IX.

Vedtak nr. 176 (2004–2005) Videreføring av tilskudd til Human Rights Service som en fast ordning

Ved Stortingets behandling av St.prp. nr. 1 (2004–2005) for Kommunal- og regionaldepartementet 15. desember 2004 ble følgende vedtak fattet:

> «Stortinget ber Regjeringen videreføre tilskuddet til Human Rights Service som en fast ordning»

Regjeringen mener at det ikke bør tildeles driftsmidler til Human Rights Service. Human Rights Service bør konkurrere om midler til kunnskapsutvikling på lik linje med andre.

Vedtak nr. 513 (2004–2005) Konsultasjoner med kommunesektoren

I forbindelse med behandlingen av kommuneproposisjonen for 2006 den 16. juni 2005, jf. Innst. S. nr. 245 (2004–2005), fattet Stortinget følgende vedtak:

> «Stortinget ber Regjeringen ta initiativ overfor KS for å gjøre dagens konsultasjonsordning mer forpliktende slik at de totale ressursene innenfor offentlig sektor kan utnyttes bedre. Stortinget ber Regjeringen legge fram prinsippene for en slik ordning i forbindelse med statsbudsjettet for 2006.»

I Norge har vi hatt konsultasjonslignende møter siden 1997, og fra 2000 en fast ordning med fire møter i året mellom regjeringen og KS. Møtene er plassert i forhold til regjeringens budsjettbehandling og kommuneproposisjonen. Målene for ordningen er bl.a. å skape en felles forståelse mellom staten og kommunesektoren om de oppgaver som kan realiseres innenfor en gitt inntektsramme, redusere statlig detaljstyring og gi mer effektiv ressursbruk og styrke lokaldemokratiet ved å øke den lokale friheten i oppgaveløsningen.

Det har vært en forutsetning at ordningen skulle utvikles over tid. Konsultasjonene har ikke tatt sikte på å avklare den økonomiske rammen for kommunesektoren, men hvilke oppgaver kommunesektoren kan løse innenfor den inntektsrammen regjeringen legger opp til. Det har vært en forutsetning at fortrolig budsjettmateriale ikke skal drøftes i konsultasjonene.

Utviklingen av dagens konsultasjonsordning har i hovedsak skjedd på sektornivå, ved at partene har utarbeidet samarbeidsavtaler på enkeltområ-

der. Siden 2003 er det inngått samarbeidsavtaler mellom KS og staten på områdene kvalitetsheving i pleie- og omsorgstjenesten, kvalitetsutvikling i skolen, landbruksområdet, bosetting av flyktninger i kommunene, barnevern og tiltak for å forebygge og bekjempe bostedsløshet.

Regjeringen mener at det økonomiske opplegget for kommunesektoren må ses i sammenheng med det øvrige finanspolitiske opplegg. En konsultasjonsordning hvor kommuneopplegget behandles særskilt mellom regjeringen og KS, vil ha betydelige konsekvenser for budsjettprosedyrer, forholdet mellom KS og medlemmene, forholdet mellom regjeringen og Stortinget, håndtering av budsjettfortrolig informasjon, sanksjoner m.v. En eventuell omlegging ville derfor kreve ytterligere utredning. Regjeringen mener at de nye sektorvise samarbeidsavtalene som er inngått representerer en viktig utvikling av ordningen i retning av større forpliktelse. I tillegg til at det åpnes for samarbeidsavtaler på nye områder, er det nå viktig at begge parter følger opp avtalene. Staten må følge opp avtalene i form av mindre detaljstyring, og KS/kommunene i form av dokumentérbar måloppnåelse. Det vil også være viktig å påse at avtalene ikke skaper uklarheter i oppgavefordeling, kompetanse og arbeidsmåter.

Vedtak nr. 514 (2004–2005) Inntektsføring av oppspart avkastning for kommuner som solgte kraftaksjer før endringer i kommuneloven

I forbindelse med behandlingen av kommuneproposisjonen for 2006 den 16. juni 2005, jf. Innst. S. nr. 245 (2004–2005), fattet Stortinget følgende vedtak:

> «Stortinget ber Regjeringen utrede en ordning med sikte på at kommuner som solgte kraftaksjer før endringen i kommuneloven 1. januar 2001, gis anledning til å inntektsføre oppspart avkastning i driften.»

Ved endringen som ble foretatt 22. september 2004 i forskrift av 15. desember 2000 nr. 1424 om årsregnskap og årsberetning for kommuner og fylkeskommuner § 3, ble det tatt inn følgende bestemmelse:

> «Ved salg av finansielle anleggsmidler, skal en andel av salgsinntekten regnes som avkastning på innskutt kapital. … Avkastning på innskutt kapital skal regnes som løpende inntekt.»

Denne bestemmelsen er gjort gjeldende for udisponerte inntekter fra salg av finansielle anleggsmidler foretatt fra og med 1. januar 1997. Det er således allerede slått fast i gjeldende regler for kommunenes og fylkeskommunenes regnskapsføring, at ved salg av kraftaksjer som er foretatt 1. januar 1997 og senere, skal en andel av salgsinntekten regnes som oppspart avkastning og inntektsføres i driften.

Fram til og med regnskapsåret 2000 la kommuneloven forbud mot at midler som innkommer ved salg av kapital kan benyttes til å dekke kommunens eller fylkeskommunens løpende utgifter. Ved endringen av kommuneloven i 2001 ble dette forbudet opphevet. Det ble samtidig lagt til grunn at den regnskapsmessige håndteringen av inntekter som ikke kommer igjen år for år (engangsinntekter), skulle følge god kommunal regnskapsskikk.

Foreningen for god kommunal regnskapsskikk, som består av medlemmer fra Kommunal- og regionaldepartementet, Kultur- og kirkedepartementet, KS, Norges kommunerevisorforbund og Forbund for kommunal økonomiforvaltning og skatteinnkreving, har vurdert hvordan størrelsen på oppspart avkastning ved aksjesalg skal beregnes og regnskapsføres. Foreningen har ved konsensus kommet til at aksjelovens regler om utbytte gir de best regnskapsfaglig baserte kriteriene for hva som kan regnes som oppspart avkastning. Dette innebærer at en kommune som selger sine kraftaksjer, vil kunne inntektsføre oppspart avkastning i driften med et beløp som tilsvarer det beløpet kommunen alternativt kunne ha inntektsført i driften dersom kommunen ikke solgte aksjene, men i stedet tok ut maksimalt utbytte fra selskapet. Reglene innebærer videre at kommuner og fylkeskommuner ikke vil kunne regnskapsføre som oppspart avkastning et høyere beløp enn hva kommunen lovlig kunne fått i utbytte fra selskapet i henhold til aksjelovens utbytteregler.

Hva som kan deles ut som utbytte vil variere mellom selskapene. Dette medfører at det beløpet som kan regnes som oppspart avkastning også vil variere for kommuner eller fylkeskommuner som selger aksjer. Departementets vurdering er at denne variasjonen er en naturlig følge av forskjeller i utbyttepolitikken som kommunene og fylkeskommunene har ført som eier av selskapene. I tilfeller der en stor andel av selskapets kapital er klassifisert som bunden kapital ut fra selskapsstrategiske hensyn, vil en tilsvarende mindre andel av selskapskapitalen være fri til å deles ut som utbytte og således kunne regnskapsføres som oppspart avkastning. Reglene gir ikke åpning for å inkludere mulig omgjøring av selskapets bundne egenkapital når omgjøring faktisk ikke er gjennomført, for å øke størrelsen på oppspart avkastning som kan inntektsføres i driften. En slik åpning vil etter

departementets vurdering innebære at det som kan regnes som oppspart avkastning, ikke vil være i samsvar med de faktiske forhold som lå til grunn før aksjesalget. Departementets vurdering er at regnskapsføringen av inntekter fra aksjesalg, må ta hensyn til de eierskapsstrategiske valg som kommunene og fylkeskommunene har foretatt i de enkelte tilfellene, og dermed ta utgangspunkt i den faktiske utbyttemuligheten som forelå før aksjesalget.

Budsjett- og regnskapssystemet i kommunesektoren er basert på at løpende utgifter skal dekkes av løpende inntekter. Begrunnelsen for dette er å sikre kommunenes og fylkeskommunenes formue ved å hindre at salg av kapital blir benyttet til å dekke kommunenes og fylkeskommunenes løpende drift, og ivareta prinsippet om at den løpende aktivitet i kommunene og fylkeskommunene skal dekkes av de inntektene som kommer jevnlig fra år til år. Den langsiktige effekten av å bygge ned formuen for å finansiere tjenesteproduksjonen, vil alltid være et redusert tjenestetilbud når formuen er brukt opp. Det er derfor nødvendig med regnskapsregler som setter begrensninger på bruk av inntekter fra salg av kapital, noe som har betydning for hva som bør kunne regnes som oppspart avkastning. Inntekter fra aksjesalg som ikke regnes som oppspart avkastning, vil være bundet til kapitalformål. Disse inntektene kan således komme kommunenes og fylkeskommunenes innbyggere til gode gjennom investeringer i varige driftsmidler, eller gjennom nedbetaling av lånegjeld. På denne måten ivaretas langsiktige hensyn, ved at inntekter som er bygget opp over lang tid ikke forbrukes et enkelt år, men kommer innbyggerne til gode over flere år.

Departementet legger til grunn at reglene for regnskapsføring av oppspart avkastning må utformes av kommunesektorens eget organ for god kommunal regnskapsskikk. Dette vil sikre at regnskapsreglene på området er de best faglig funderte, basert på medlemmenes bredt sammensatte kompetanse fra både statlig og kommunal side i Foreningen for god kommunal regnskapsskikk. Departementet viser til at spørsmålet om beregning av oppspart avkastning er grundig vurdert av foreningen, og at definisjonen av oppspart avkastning er basert på konsensus. Departementet legger videre til grunn at regelverket for regnskapsføring av oppspart avkastning må være enhetlig, slik at de samme reglene for beregning av oppspart avkastning gjelder for alle kommuner og fylkeskommuner. Ut fra hensynet til god kommunal formuesforvaltning mener departementet således at det ikke er grunnlag for å foreta endringer i regnskapsreglene for inntektsføring av oppspart avkastning.

Vedtak nr. 518 (2004–2005) Refordeling av uttrekk og kompensasjon i ordningen med momskompensasjon

I forbindelse med behandlingen av kommuneproposisjonen for 2006 den 16. juni 2005, jf. Innst. S. nr. 245 (2004–2005), fattet Stortinget følgende vedtak:

> «Stortinget ber Regjeringen ved salderingen av statsbudsjettet for 2005 påse at det skjer en eventuell refordeling av uttrekk og kompensasjon i ordningen med momskompensasjon.»

Departementet har gått gjennom tallene for alle kommuner og fylkeskommuner og sett på hvordan ordningen har slått ut for den enkelte kommune og fylkeskommune. Departementet har beregnet hva det kortsiktige uttrekket for den enkelte kommune/fylkeskommune ville ha vært dersom man hadde basert seg på den informasjonen for 2004 som nå er tilgjengelig. På bakgrunn av dette legges det opp til å justere overgangsordningen for kommuner og fylkeskommuner fra og med 2005. I tråd med de signaler som tidligere er gitt, vil endringene dette medfører begrense seg til forhold på driftssiden. Den delen av det kortsiktige uttrekket som kan henføres til kompensasjon fra investeringer, vil, på samme vis som i de opprinnelige beregningene, fordeles på den enkelte kommune og fylkeskommune ut fra nivået på driftsutgiftene.

I tillegg har det vært varslet at det ved vesentlige avvik i fordelingen av uttrekket på enkeltkommuner og -fylkeskommuner, skulle legges opp til å kompensere de kommuner og fylkeskommuner hvor trekket i rammetilskuddet var betydelig høyere enn mottatt kompensasjon i 2004. Ved behandlingen av revidert nasjonalbudsjett 2005 ga Stortinget tilslutning til at 100 mill. kr fordeles som engangskompensasjon til de kommunene og fylkeskommunene hvor dette ga størst utslag i 2004. Kommunene ble i brev av 5. september 2005 varslet om at det i nysalderingen av 2005-budsjettet legges opp til å øke denne engangskompensasjonen med ytterligere 300 mill. kr, slik at samlet kompensasjon blir 400 mill. kr. Bevilgningen kommer i tillegg til den anslåtte inntektsveksten for kommunesektoren i 2005. Kommuner og fylkeskommuner som mottok mindre refusjon i 2004 enn det som lå til grunn for den enkeltes uttrekk, vil da i all hovedsak få tapet kompensert. Kommuner som mottok et større beløp fra ordningen i 2004 enn det som lå til grunn for uttrekket, vil på sin side få beholde det overskytende. Samlet vil dermed kommunesektoren i 2004 ha tjent på innføringen av den generelle momskompensasjonsordningen.

1.6.3 Om oppgavene og rollene til fylkesmannen

Rollefordeling og oppgaver

Fylkesmannen utfører oppgaver på mange av fagområdene som ligger til departementet. Ved å føre tilsyn og behandle klager skal fylkesmannen medvirke til å sikre at det i kommunale vedtak blir tatt hensyn til rettssikkerheten til den enkelte innbygger. Fylkesmannen har ansvar for tverrsektoriell samordning av statlige styringssignal rettet mot kommunesektoren. Denne samordningen er viktig for å ta vare på og videreutvikle et levedyktig lokalt folkestyre innenfor rammen av nasjonale mål. Fylkesmannen har en viktig rolle som veileder og kontrollør overfor kommunene, særlig knyttet til den kommunale økonomien og ulike juridiske spørsmål. Departementet har delegert utøvelse av statlige myndighet overfor kommunene etter kommuneloven til fylkesmannen.

Det er en forutsetning at fylkesmannsembetet i kontakten med kommunene opptrer samordnet, slik at embetet fremstår som en samlet enhet. I tillegg innebærer samordningsansvaret at fylkesmannen medvirker til at tilbakemeldinger fra kommunene om statlig politikk blir formidlet videre til sentrale styresmakter. Dette er særlig viktig når nye statlige reformer igangsettes.

En viktig oppgave for embetene er å bidra til omstilling og modernisering i kommunene. Fra 2004 ga Kommunal- og regionaldepartementet fylkesmannen større frihet til å finansiere kommunale utviklingsprosjekt gjennom bruk av de ordinære skjønnsmidlene. I 2004 og 2005 ble embetene tilført ekstra ressurser fra Kommunal- og regionaldepartementet for å styrke embetenes arbeid med å støtte omstilling og modernisering i kommunene. Embetene skulle legge til rette for kommunenes omstillingsprosesser, blant annet gjennom informasjonsvirksomhet om ulike omstillingsløsninger. De ekstra ressursene var en styrking over to år, og videreføres således ikke i 2006. Arbeid med omstilling og effektivisering i kommunene vil fortsatt være en prioritert oppgave. To-års satsningen har gitt kapasitets- og kompetanseheving på dette området i embetene. Det er også dannet et nettverk mellom personene i embetene som arbeider spesielt med dette, bl.a. gjennom fem nettverkssamlinger i to-årsperioden. Departementet vil fortsatt legge til rette for erfaringsutveksling mellom embetene.

Fylkesmannen behandler klagesaker og enkelte saker i første instans med hjemmel i plan- og bygningsloven, boliglovgivningen og oreigningsloven. Sakene har stor betydning for byggevirksomheten i kommunene, herunder saksbehandlingstiden i regulerings- og byggesaker, og de angår enkeltmenneskers rettsstilling direkte. Fra 1. juli 2003 ble det innført tidsfrister for behandling av byggesaker. For fylkesmannen gjelder det en seks ukers frist for behandling av saker der førsteinstansvedtaket er gitt utsatt virkning på grunn av klagen.

Fylkesmannen har ansvar for å ivareta og formidle nasjonale mål for bygningspolitikken. Fylkesmannen skal bidra til å sikre at kommunal saksbehandling og vedtak tar hensyn til den enkeltes krav om informasjon, rettssikkerhet og likebehandling, og ellers er i overensstemmelse med god forvaltningsskikk. Fylkesmannen skal i 2006 prioritere å arbeide for en effektiv byggesaksprosess og å øke kvaliteten i byggverk med hensyn til estetikk, helse, miljø, tilgjengelighet, bruk og sikkerhet. Arbeidet skal være basert på prinsippene om universell utforming.

Fylkesmannen er en sentral aktør i gjennomføringen av den nasjonale strategien for forebygging og bekjempelse av bostedsløshet «På vei til egen bolig» (2005–2007). Gjennom veiledning, opplæring og samarbeid vil fylkesmannen være Husbankens nærmeste samarbeidspart for gjennomføring og forankring av strategien i kommunene.

Fylkesmannen skal fremme dialog og samarbeid mellom kommunene, særlig i byregionene, om lokalisering av og tilrettelegging for boligbygging. I regioner med vekst er god balanse mellom tilbudet av arbeidsplasser og boligtilbud viktig.

Fylkesmannen skal også i 2006 ha et særlig fokus på kommunene som er oppført i Register for betinget godkjenning og kontroll (ROBEK). Ingen kommuner skal få skjønnstilskudd på grunn av dårlig økonomi uten å ha lagt frem en forpliktende plan for omstilling og kostnadsreduksjon.

Fylkesmannen skal ha tilstrekkelig kompetanse for å kunne veilede om kommuneregnskapet og det arbeidet som skjer i regi av Foreningen for god kommunal regnskapsskikk. Embetene har ansvar for å fordele det ordinære skjønnstilskuddet til kommunene, og dette innebærer at fylkesmennene kan medvirke økonomisk til omstilling og modernisering i kommunene. Fylkesmannen kan også gi økonomisk støtte til prosjekter som gjelder interkommunalt samarbeid og kommunesammenslutning. I dialogen med den enkelte kommune vil fylkesmannen kunne peke på behov for omstilling og organisatorisk endring, og eventuelle endringer vil kunne drøftes dersom både kommunen og fylkesmannen har et ønske om det. Det er likevel kommunen som har ansvaret for å bestemme innholdet i og utformingen på den kommunale organiseringen.

Fylkesmannen har hittil tatt imot og behandlet meldinger om norsk statsborgerskap. Antall meldinger til fylkesmennene har vært lavt i forhold til antall søknader om norsk statsborgerskap som behandles av Utlendingsdirektoratet. I samsvar med forslag i Ot.prp. nr. 41 (2004–2005) Om lov om norsk statsborgerskap (statsborgerloven) og Stortingets vedtak 8. juni 2005, skal ikke fylkesmennene lenger behandle meldinger om norsk statsborgerskap. Stortinget har også sluttet seg til forslaget om å innføre en seremoni for alle nye statsborgere, og fylkesmennene skal ha ansvaret for å gjennomføre en slik seremoni. Deltakelse i en slik seremoni vil være frivillig. Det tas sikte på at den nye statsborgerloven vil tre i kraft 1. september 2006.

Fylkesmannen forvalter tilskuddet til opplæring i norsk og samfunnskunnskap for voksne innvandrere. Forvaltningsansvaret for opplæring i norsk og samfunnskunnskap for voksne innvandrere ble overført fra Utdannings- og forskningsdepartementet til Kommunal- og regionaldepartementet fra 2004. Ansvaret for læreplaner og det pedagogiske innholdet ligger fortsatt i Utdannings- og forskningsdepartementet. Stortinget vedtok 12. juni 2003 lov om introduksjonsordning for nyankomne innvandrere (introduksjonsloven). Loven er obligatorisk for kommunene fra 1. september 2004. Ved Stortingets vedtak 2. desember 2004 ble introduksjonsloven endret ved innføring av rett og plikt til opplæring i 300 timer norsk og samfunnskunnskap for alle utlendinger som har fått oppholds- og arbeidstillatelse som danner grunnlag for bosettingstillatelse. Vedtak fattet med hjemmel i introduksjonsloven er enkeltvedtak etter forvaltningsloven, med de presiseringene som følger av loven. Dette gjelder avgjørelser etter introduksjonsloven § 21 og omfatter avgjørelser både med henhold til deltakelse i introduksjonsprogram og opplæring i norsk og samfunnskunnskap. Fylkesmannen er klageinstans for enkeltvedtak truffet etter introduksjonsloven, og kan prøve alle sider ved et vedtak som blir påklaget. Overprøving av det frie skjønnet kan likevel bare skje når dette skjønnet er åpenbart urimelig.

Fylkesmannen skal spille en viktig rolle i arbeidet med regional utvikling. Fylkesmannen skal samordne bidragene fra statlige myndigheter i det regionale partnerskapet. Viktige områder for samordningen er utvikling av næringsvirksomhet og tjenestetilbud av ulike slag, i tillegg til miljø- og naturforvaltning. Det er en sentral politisk målsetning å få ulike bidragsytere til å utforme felles strategier for regional utvikling sammen med andre aktører i det regionale partnerskapet. Fylkesmannen skal sørge for at statlige organer deltar aktivt i arbeidet med fylkesplanen og fireårig handlingsprogram.

Fylkesmannen fører tilsyn med at borgerne får den behandling de har rett til av kommunene. Tilsynsutvalget leverte sin utredning, NOU 2004:17 Statlig tilsyn med kommunesektoren, til kommunal- og regionalministeren i september 2004.

Utvalget mener dagens fragmenterte system for statlig tilsyn med kommunesektoren er uforutsigbart og uensartet med uklare rammer for tilsynet. Utvalget peker på at tilsynsbegrepet er uklart og dette gir uheldige effekter for demokrati, rettssikkerhet og effektivitet. Utvalget mener at tilsyn bør spesifiseres og avgrenses som kontroll av om kommunens virksomhet er i tråd med lover og forskrifter («lovlighetstilsyn»). Kommunal- og regionaldepartementet arbeider nå med oppfølging av utvalgets utredning.

Arbeid fylkesmennene har gjort for Kommunal- og regionaldepartementet i 2004

Fylkesmannsembetene rapporterer årlig om saksbehandling utført på oppdrag fra Kommunal- og regionaldepartementet på utvalgte områder. Departementet vil her presentere resultatene fra rapporteringen for 2004 på følgende områder:

- behandling av kommunale budsjettvedtak
- godkjenning av kommunale låneopptak
- godkjenning av kommunale garantier
- lovlighetskontroll
- behandling av klagesaker i byggesaksdelen i plan- og bygningsloven
- behandling av klagesaker etter lov om introduksjonsordning for nyankomne innvandrere

Departementet vil i denne sammenhengen også presentere enkelte tall for tilsvarende rapportering fra 2001 til 2003.

Rapportering fra fylkesmennenes behandling av kommunebudsjetter

Fylkesmannen hadde fram til og med 2000 ansvar for automatisk å kontrollere kommunenes budsjetter, både de materielle og formelle sidene. I 2001 ble kontrollen gjort betinget i henhold til forhold som angitt i kommuneloven. Dette førte til en markant reduksjon av antallet budsjetter fylkesmannen skal kontrollere. Også fylkesmannens behandling av kommunale låneopptak ble gjort betinget fra og med 2001. Kommunene kan bare stille garanti for bestemte formål i følge kommuneloven § 51. Det er blant annet ikke adgang til å stille garanti for andres forpliktelser knyttet til næringsvirksomhet. Fylkesmannen skal fortsatt kontrollere alle garan-

tivedtak, herunder påse at formålet er lovlig, at kommunene vil ha økonomisk bæreevne til å påta seg forpliktelsen og at det ikke er begått formelle feil.

Tabell 1.7 Fylkesmannens lovlighetskontroll av kommunebudsjettene 2001–2004

	2001	2002	2003	2004
Budsjetter opphevet	13	10	19	18
Budsjetter opphevet pga. formelle feil	1	0	2	0
Budsjetter opphevet pga. økonomisk innhold	12	10	17	18
Budsjetter opphevet pga. andre årsaker	0	0	0	0

Godkjenning av låneopptak

Tabell 1.8 Fylkesmannens behandling av kommunale lånesøknader 2001–2004

	2001	2002	2003	2004
Antall søknader	318	239	307	313
Antall ikke godkjent	8	9	9	11
Antall godkjent	308	230	298	302

Godkjenning av garantier

Tabell 1.9 Fylkesmannens kontroll av kommunale garantivedtak 2001–2004

	2001	2002	2003	2004
Antall garantivedtak	246	235	246	208
Antall godkjente garantivedtak	241	226	235	200
Antall ikke godkjente garantivedtak	4	9	11	8

Lovlighetskontroll

Kommuneloven § 59 nr. 1 gir minst tre kommunestyremedlemmer anledning til å kreve at fylkesmannen kontrollerer lovligheten av avgjørelser truffet av folkevalgt organ eller av administrasjonen. Fylkesmannen kan også selv ta initiativ til lovlighetskontroll, jf kommuneloven § 59 nr. 5.

Tabell 1.10 Lovlighetskontroll. Antall saker

	Alle vedtak oppe til kontroll	Vedtak stadfestet	Vedtak erklært ulovlig	Vedtak etter klage	Vedtak erklært ulovlig etter klage	Vedtak kontrollert etter fylkesmannens initiativ	Vedtak erklært ulovlig behandlet etter initiativ fra fylkesmannen
2001	91	67	24	72	15	19	9
2002	84	57	27	53	9	31	18
2003	97	76	21	84	11	13	10
2004	92	69	23	77	16	15	7

Behandling av klagesaker i byggesaker etter plan- og bygningsloven

I 2004 behandlet fylkesmennene i underkant av 3 500 klagesaker etter byggesaksdelen i plan- og bygningsloven. Dette er omtrent samme antall som i 2003. Antall klager som ble gitt medhold var ca. 20 pst., som er noe lavere enn i 2003. Det er ikke mange klagesaker knyttet til oreigningsloven og boliglovene.

Moderniseringsdepartementet har iverksatt en tiltaksplan for raskere behandling hos fylkesmennene av klagesaker etter byggesaksdelen i plan- og bygningsloven. På kort sikt er kravet at ingen av fylkesmannsembetene skal ha lengre gjennomsnittlig behandlingstid enn 3 måneder for klager etter sosialtjenesteloven og plan- og bygningsloven (pr. 30.4.2005). På litt lengre sikt er målet at behandlingstiden for klagesaker ikke skal overstige 3 måneder. Videre er det fra 1.7.2003 satt en frist på seks uker ved behandling av klagesaker med utsatt iverksetting.

Den gjennomsnittlige saksbehandlingstiden i de ulike fylkesmannsembetene varierer mye, fra 2 til 9 måneder. Gjennomsnittlig saksbehandlingstid for alle embetene i 2004, var som i 2003, i overkant av 4 måneder. Tallet på antall saker varierer også mye mellom embetene, fra 30 saker i ett embete til 641 i ett annet. Som tidligere år viser rapporteringen ikke noen sammenheng mellom tallet på saker og den tid som medgår til å behandle en sak.

Behandling av klagesaker etter lov om introduksjonsordning for nyankomne innvandrere

Fylkesmannen har forvaltningsansvaret for tilskuddsordningen til norskopplæring for voksne innvandrere og for å behandle klagesaker etter lov om introduksjonsordning for nyankomne innvandrere. Av de embetene som har rapportert, har to embeter til sammen behandlet 7 klagesaker på introduksjonsordningen.

1.6.4 Oppfølging av likestillingslovens bestemmelse om redegjørelsesplikt

Likestillingslovens §1a inneholder et krav til offentlige myndigheter og offentlige virksomheter til å redegjøre for den faktiske tilstanden når det gjelder likestilling i virksomheten. Redegjørelsen skal også omfatte virksomhetens iverksatte og planlagte tiltak for å fremme likestilling. Redegjørelsen skal innarbeides i årsbudsjettet. Vi viser til eget vedlegg.

1.6.5 Kjønns- og likestillingsperspektivet

Det er et mål for regjeringen å integrere kjønnsperspektivet på politikkområdene, ved å synliggjøre virkningene for kvinner og menn som aktører og brukere, som målgrupper for tiltak og som mottakere av tjenester, overføringer og støtteordninger. I budsjettforslaget er dette nærmere omtalt under del II og resultatområdene (1, 2, 3, 7 og 8).

Resultatområde 1 Integrering og mangfold

Likestillingsperspektivet er en integrert del av politikken for integrering og mangfold, og skal komme til uttrykk ved utforming av regelverk, tiltak og prosjekter. I utviklingen av innvandrerrelatert statistikk, legges det vekt på å få fram relevante data for begge kjønn for å kunne dokumentere situasjonen og gi grunnlag for utforming av tiltak. Dette gjelder også for den store levekårsundersøkelsen som er igangsatt.

I prosjekter innen forskning og utvikling skal kjønnsperspektivet ivaretas, og i mange pågående forskningsprosjekter er denne dimensjonen et sentralt aspekt ved arbeidet. I Ny sjanse-prosjektene for langtidsledige innvandrere som mottar sosialhjelp, blir søknader som vektlegger kvinners situasjon prioritert.

Deltakelse i introduksjonsprogram for nyankomne bidrar til å sikre personer av begge kjønn egen inntekt. Innføring av rett og plikt til opplæring i norsk og samfunnskunnskap skal sikre at alle innvandrere får denne opplæringen. Begge disse reformene er av særlig betydning for kvinner med innvandrerbakgrunn, som gjennom deltakelse vil få styrket muligheten til å foreta selvstendige og uavhengige valg. Kvinners rettigheter og likestilling mellom kjønnene er dessuten et sentralt tema i samfunnskunnskapsundervisningen for voksne innvandrere.

Som et tiltak i arbeidet mot kjønnslemlestelse og tvangsekteskap, innfører regjeringen en ordning hvor nyankomne får informasjon om regelverket og strafferammene på feltet. Tiltakene i Regjeringens handlingsplan mot menneskehandel (2005–2008) er viktig også i forhold til likestilling, jf. nærmere omtale under resultatområde 2.

Resultatområde 2 Beskyttelse og innvandring

Tiltak rettet mot innvandrere må ta hensyn til at kvinners og menns behov ofte er forskjellige. Tiltak for å bedre situasjonen for innvandrere generelt skal være like tilgjengelige og relevante for innvandrerkvinner som for innvandrermenn. Forfølgelse på grunn av kjønn og seksuell legning er

ikke uttrykkelig nevnt som grunnlag for flyktningstatus og asyl, verken i flyktningkonvensjonen eller i norsk rett. Regjeringen legger imidlertid til grunn at slik forfølgelse kan gi grunnlag for asyl.

Utlendingslovutvalget leverte NOU 2004:20 Ny utlendingslov i oktober 2004. Utvalget foreslår ikke å innføre særbestemmelser om beskyttelse for personer som risikerer vold i hjemmet, tvangsekteskap, kjønnslemlestelse eller er ofre for menneskehandel. Etter utvalgets forslag skal spørsmålet om beskyttelse, på samme måte som under gjeldende lov, vurderes i henhold til de alminnelige beskyttelsesbestemmelsene. De presiserer at ved tolkningen av flyktningkonvensjonen er det nødvendig å ha et helhetlig kjønnsperspektiv. Utvalget understreker også at det er begrenset i hvilken utstrekning konkrete problemstillinger på feltet kan besvares tydelig gjennom lovgivning, og at det kan være god grunn til å utforme nærmere nasjonale retningslinjer for å styre praksis. Kommunal- og regionaldepartementet vil arbeide videre med lovforslaget og høringsinstansenes innspill.

Det blir gitt et differensiert tilbud tilpasset de beboerne som til enhver tid er i asylmottak i tråd med regjeringens målsetting. Dette skal blant annet sikre at det blir tatt hensyn til de ulike behovene som kvinner og menn kan ha.

Handel med kvinner og barn er en alvorlig form for organisert kriminalitet og medfører grove brudd på menneskerettighetene. Handlingsplan mot handel med kvinner og barn (2003–2005) hadde en samlet økonomisk ramme på ca. 100 mill. kroner og omfattet tiltak for å forebygge menneskehandel, beskytte og hjelpe ofrene og straffeforfølge bakmennene. I 2004 ble det gitt retningslinjer for en refleksjonsperiode for personer som har vært utsatt for menneskehandel. Dette innebærer at saken stilles i bero i minst 45 dager. Det er videre gitt retningslinjer for midlertidig oppholdstillatelse utover refleksjonsperioden. Regjeringen har styrket innsatsen mot menneskehandel ved å legge fram en ny handlingsplan, Regjeringens handlingsplan mot menneskehandel (2005–2008), med 22 nye tiltak. Det skal bl.a. gis målrettet informasjon til mennesker som kommer til Norge gjennom ekteskap, og vilkårene for refleksjonsperioden og midlertidig opphold nevnt over skal klargjøres. Se mer om tiltakene i handlingsplanen og oppfølgingen av disse under resultatområde 2, arbeidsmål 2.4.

Norge signerte Europarådets nye konvensjon mot menneskehandel (Convenction on Action Against Trafficking in Human Beings) i mai 2005.

Regjeringen vil fortsette arbeidet med oppfølging av tiltak for å beskytte dem som utsettes for vold og trakassering av utlendinger i Norge. Blant annet foreslås det enkelte grep i utlendingslovens bestemmelser om utvisning, iverksetting av vedtak og adgang til å søke fra riket. Forslaget innebærer bl.a. skjerpede regler for dem som utgjør en trussel mot andre personer.

Resultatområde 4 Samene

Kjønnssammensetningen i Sametinget er blitt stadig skjevere. Ved valget i 2001 ble kun syv kvinner valgt inn på Sametinget av i alt 39 sametingsrepresentanter. Imidlertid er flere tiltak satt i verk for å snu denne trenden, og resultatene etter sametingsvalget i høst viser at det nye Sametinget vil bestå av 22 kvinner av i alt 43 representanter.

Kommunal- og regionaldepartementet har i Forskrift om valg til Sametinget fastsatt at Sametinget kan stille krav til forslagsstillere av valglister om minst 40 pst. kjønnsfordeling på lister som stiller til sametingsvalg. Sametinget fastsatte at listeforslag til sametingsvalget 2005 som ikke tilfredsstilte krav om 40 pst. fordeling mellom kjønnene ikke skulle godkjennes.

Sametinget har, med finansiell støtte fra Kommunal- og regionaldepartementet, gjennomført en informasjonskampanje hvor siktemålet har vært å få flere til å registrere seg i samemanntallet. Kvinner var en av de fremste målgruppene for denne kampanjen. Informasjonskampanjen har vist seg å være svært vellykket. Andelen kvinner i samemanntallet har økt betraktelig, samtidig som det har vært en betydelig økning i antall begjæringer om innføring i samemanntallet siden sametingsvalget i 2001. Per 31. mai var det registrert 12 475 personer i samemanntallet. Av disse var 6 717 menn (54 pst.) og 5 738 kvinner (46 pst.).

Resultatområde 6 Kommunalt tjenestetilbud og lokaldemokrati

Kommunal- og regionaldepartementet har som mål å øke velgernes kunnskap om valgordningen. Alle velgere skal få tilgjengelig og forståelig faktainformasjon om hvor, hvordan og når stemmegivningen foregår, slik at flest mulig benytter sin stemmerett.

Departementet ga høsten 2004 Likestillingssenteret støtte til å drive informasjon om likestillingsarbeid rettet inn mot nominasjonsprosessen før stortings- og sametingsvalget i 2005.

Resultatområde 7 Bolig, bomiljø og bygg

Regjeringen ser det som viktig å få bedre kunnskap om i hvilken grad kjønn spiller en rolle på boligmarkedet. Departementet og Husbanken er

oppmerksom på problemstillingen i forhold til forskningsprosjekter som initieres i 2006. Så langt i 2005 har det ikke vært initiert prosjekter der kjønnsperspektivet er fremtredende, men enkelte av prosjektene inneholder data for kjønnsfordeling. Dette gjelder for en rapport om «Bruken av startlån i kommunene 2004» og et bostøtteprosjekt. I bostøtteprosjektet inngår kjønnsperspektivet implisitt ved at en ser på fordelingen på ulike husholdninger og enslige forsørgere, hvilke oftest er kvinner. Prosjekt bostedsløse omhandler til dels kjønn og bostedsløshet og tar opp noen tiltak som er spesielt for kvinner.

Det er fortsatt viktig å sette søkelyset på å øke kunnskapen på dette området. Det kan for eksempel tenkes forskning omkring krisesentra for kvinner relatert til botilbudet for disse kvinnene, samt evaluering av og behovet for kriseboliger.

Resultatområde 8 Fellesoppgaver og områdeovergripende virkemiddel

I Kommunal- og regionaldepartementets forskningsstrategi er det lagt vekt på at forsknings- og utredningsprosjekter som departementet finansierer skal synliggjøre resultater i forhold til kjønn der det er relevant.

Departementet vil som oppdragsgiver legge vekt på å spesifisere at kjønnsperspektivet skal være med i analysene, og ved oppstart av prosjekter kreve at dette bør innarbeides i prosjektbeskrivelsen i relevante forsknings- og utredningsoppdrag.

1.6.6 Oversikt over bemanningen

Tabell 1.11 Tilsatte etter kjønn, tjenesteforhold og institusjon pr. 1. mars 2005

Departement/etat/ institusjon	Totalt antall tilsatte	Antall årsverk totalt	Herav			Årsverk menn 1.3.05	Herav			Årsverk kvinner 1.3.05
			I alt	Heltidstilsatte	Deltidstilsatte		I alt	Heltidstilsatte	Deltidstilsatte	
Kommunal- og regionaldepartementet	280	267,8	105	101	4	104	175	130	45	164
Husbanken	365	349,5	141	132	9	137	224	185	39	212
Husleietvistutvalget i Oslo og Akershus	5	4,8	0	0	0	0	5	4	1	5
Kompetansesenter for urfolks rettigheter	3	2,8	1	1	0	1	2	1	1	2
Sametinget	115	109,7	36	33	3	35	79	65	14	75
Senter mot etnisk diskriminering	7	6,7	1	0	1	1	6	5	1	6
Statens bygningstekniske etat	45	43,5	21	21	0	21	24	16	8	23
Utlendingsdirektoratet	763	729,0	238	223	15	233	525	421	104	496
Utlendingsnemnda	157	152,4	44	43	1	44	113	86	27	108
Sum årsverk		1 666,2	587	554	33	575	1 153	913	240	1 091

Kilde: Moderniseringsdepartementet

1.6.7 Innføring av nettoordning for budsjettering av merverdiavgift

Fra 2006 skal det innføres en ordning med nøytral merverdiavgift i statsforvaltningen, jf. omtale i Gul bok 2005. Som følge av dette er budsjettforslagene på postene 01–49 justert for forventet utbetaling av merverdiavgift i 2006. Merverdiavgift for statsforvaltningen blir budsjettert på kap. 1633 Nettoordning for statlig betalt merverdiavgift, post 1 Driftsutgifter.

Tabellen under viser trekket på den enkelte post som følge av omleggingen.

Tabell 1.12 Trekk pr. post som følge av innføring av nettoordning for merverdiavgift

(i 1 000 kr)

Kap./post	Tekst	Mvauttrekk	Pst.
500.01	Driftsutgifter	2 956	1,6
500.21	Større forsknings- og utredningsoppdrag	1 146	9,2
500.45	Større utstyrsanskaffelser og vedlikehold	550	18,3
502.01	Driftsutgifter	426	10,7
510.01	Driftsutgifter	3 683	4,7
511.21	Spesielle driftsutgifter, kunnskapsutvikling innvandring, integrering og mangfold	863	2,7
512.1	Driftsutgifter	345	6,8
520.1	Driftsutgifter	15 275	4,7
520.21	Spesielle driftsutgifter, statlige mottak	231	0,0
520.22	Spesielle driftsutgifter, tolk og oversettelse	1 219	5,7
524.1	Driftsutgifter	2 186	2,0
524.21	Spesielle driftsutgifter, nemndbehandling	120	1,6
542.1	Driftsutgifter	46	2,2
543.1	Driftsutgifter	20	2,2
544.1	Driftsutgifter	17	2,2
552.21	Kunnskapsutvikling, informasjon mv.	777	9,7
571.21	Kunnskapsutvikling og drift av inntektssystemet	919	12,9
581.21	Kunnskapsutvikling og –formidling	662	13,3
587.1	Driftsutgifter	2 019	5,5
587.21	Spesielle driftsutgifter	492	5,5
2412.1	Driftsutgifter	15 798	5,7
2412.45	Større utstyrsanskaffelser og vedlikehold	2 013	20,1
Sum		51 763	–

1.6.8 Garantiansvar under Kommunal- og regionaldepartementet

Tabell 1.13 Oversikt over garantiansvar per 31. desember 2004

(i 1 000 kr)

	Samlet garantiansvar 31.12.2003	Endring i 2004	Samlet garantiansvar 31.12.2004
Kommunalbanken AS – innlån	11 869 440	-1 716 670	10 152 770
Kommunalbanken AS – skolebygg	345	-345	0
Husbanken – garantier på tidligere SIFBO-lån	171	-121	50
Sum garantier	11 869 956	-1 717 136	10 152 820

1.6.8.1 Garantier under Kommunalbanken AS

Etter omdanningen av Norges Kommunalbank til aksjeselskap 1. november 1999, tar banken opp nye lån uten statsgaranti, mens statsgarantien blir opprettholdt for lån opptatt før omdanningen. Garantiansvaret reduseres gradvis etter hvert som eldre lån nedbetales. Ved utgangen av 2004 var garantiansvaret vel 10 mrd. kr, en nedgang på vel 1,7 mrd. kr fra utgangen av 2003.

Staten heftet også for det garantiansvaret Kommunalbanken AS hadde for kommunenes lån i andre finansinstitusjoner til finansiering av skolebygg. Ved omdanningen til aksjeselskap ble denne ordningen avviklet, men opprettholdt for eksisterende garantier. I løpet av 2004 er dette garantiansvaret i sin helhet bortfalt som følge av nedbetaling av lån.

1.6.8.2 Garantier knyttet til tidligere SIFBO-lån

Husbanken overtok i 1992 forvaltningen av utleieboliger, inngåtte lån og garantier fra det tidligere Selskapet for innvandrer- og flyktningeboliger (SIFBO). Det samlede garantiansvaret var på 78 mill. kr da Husbanken overtok. Utleieboligene er solgt, og inngåtte lån og garantier skal forvaltes inntil innfrielse. Garantiansvaret ble redusert med om lag kr 121 000 i 2004, og var ved inngangen til 2005 på om lag kr 50 000.

2 Det økonomiske opplegget for kommunesektoren i 2006

2.1 Hovedpunkter i det økonomiske opplegget for 2006

I Sem-erklæringen forpliktet regjeringen seg til å styrke kommuneøkonomien og sørge for realvekst i kommunesektorens inntektsrammer. I perioden 2002–2005 har realveksten i kommunesektorens samlede inntekter vært 1,8 pst. i gjennomsnitt per år, mens realveksten i de frie inntektene har vært 1,0 pst. i gjennomsnitt per år.

Regjeringen legger opp til en reell vekst i kommunesektorens samlede inntekter på 2,9 mrd. kr i 2006, eller drøyt 1¼ pst. Veksten er regnet fra det inntektsnivået i 2005 som ble lagt til grunn i revidert nasjonalbudsjett 2005.

Av veksten i de samlede inntektene er 1,9 mrd. kr frie inntekter, fordelt med 1 350 mill. kr på kommunene og 550 mill. kr på fylkeskommunene. Innenfor veksten i frie inntekter til kommunene er 400 mill. kr kompensasjon for merutgifter til utskifting av læremidler i forbindelse med reformen i grunnopplæringen (Kunnskapsløftet).

Øremerkede tilskudd til barnehager øker reelt med om lag 1,1 mrd. kr og til psykiatri med 400 mill. kr. I tråd med forutsetningene reduseres de øremerkede tilskuddene til sykehjemsplasser og omsorgsboliger reelt med om lag 1,1 mrd. kr i 2006.

Kommunesektoren disponerer en stor del av de samlede ressursene i samfunnet. Etterspørselen etter kommunale tjenester vil øke i årene framover, bl.a. som følge av demografiske endringer og stigende forventninger fra brukerne til det kommunale tjenestetilbudet. Begrensede økonomiske rammer og økende forventninger fra innbyggerne stiller nye krav til kommunene og fylkeskommunene. De må bl.a. organisere driften på en kostnadseffektiv og framtidsrettet måte, tilpasse aktivitetsnivået til gjeldende økonomiske rammer, og vri tjenesteproduksjonen i tråd med demografiske endringer.

Kommunal- og regionaldepartementet har ansvaret for å samordne den statlige styringen av virksomheten i kommunene og fylkeskommunene. Kommuner og fylkeskommuner har ansvar for tjenestetilbud i barnehager, grunnskolen, pleie- og omsorgssektoren, helsesektoren, videregående opplæring, samferdselssektoren og teknisk sektor (bl.a. knyttet til vei, vann, avløp og renovasjon). Kommuner og fylkeskommuner har også et viktig ansvar innenfor kultur- og miljøsektoren. Den kommunale og fylkeskommunale virksomheten blir finansiert gjennom skatteinntekter, rammetilskudd og øremerkede tilskudd fra staten og brukerbetaling. Nærmere omtale av statlige mål knyttet til de enkelte tjenesteområdene som kommunesektoren har ansvar for, er gitt i budsjettproposisjonene fra fagdepartementene.

2.2 Kommunesektorens inntekter i 2005

2.2.1 Vekst i samlede og frie inntekter

I revidert nasjonalbudsjett 2005 ble den reelle inntektsveksten for kommunesektoren anslått til drøyt 4 mrd. kr fra 2004 til 2005, eller knapt 2 pst. De frie inntektene ble anslått å øke med knapt 1¾ mrd. kr, eller vel 1 pst.

Stortingsbehandlingen av revidert nasjonalbudsjett medførte samlet sett ikke endringer i inntektsanslagene. Det ble vedtatt endringer i personbeskatningen (økning i pendlerfradrag og særfradrag for alder) som isolert sett bidro til en reduksjon i kommunesektorens skatteinntekter med 180 mill. kr. Reduksjonen i skatteinntekter ble kompensert ved tilsvarende økning i rammetilskuddene.

Det foreligger nå informasjon om den løpende skatteinngangen i de siste månedene som trekker i retning av høyere vekst i kommunesektorens skatteinntekter i 2005 enn lagt til grunn i revidert nasjonalbudsjett 2005. Anslaget for kommunesektorens skatteinntekter i 2005 er oppjustert med vel 0,9 mrd. kr sammenliknet med det som fulgte av stortingsbehandlingen av revidert nasjonalbudsjett. Oppjusteringen er fordelt med om lag 760 mill. kr på kommunene og om lag 175 mill. kr på fylkeskommunene.

Ny regnskapsinformasjon om bevilgningen til ressurskrevende brukere viser et økt bevilgningsbehov for inneværende år på 270 mill. kr. Utgifter til disse brukerne måtte kommunene inntil 2004 i sin helhet dekke av de frie inntektene, mens staten nå dekker deler av utgiftene.

Økningen i skatteanslaget og økt bevilgningsbehov til ressurskrevende brukere innebærer at kommunesektorens samlede inntekter i 2005 blir om lag 1,2 mrd. kr høyere enn anslått i revidert nasjonalbudsjett 2005. Etter dette forventes det en realvekst i kommunesektorens samlede inntekter på 5¼ mrd. kr i 2005, tilsvarende 2½ pst. Kommunesektorens frie inntekter anslås å øke reelt med i overkant av 2½ mrd. kr i 2005, eller 1¾ pst.

Ved nysalderingen av 2005-budsjettet legges det opp til en tilleggsbevilgning på 300 mill. kr knyttet til etteroppgjøret for momskompensasjonsordningen. Bevilgningen kommer i tillegg til den anslåtte inntektsveksten for kommunesektoren i 2005. Etteroppgjøret for momskompensasjonsordningen er nærmere omtalt i pkt. 2.2.2.

2.2.2 Momskompensasjonsordningen

Da ordningen om generell momskompensasjon for kommuner og fylkeskommuner ble innført 1. januar 2004, var det under forutsetning av at den ikke skulle endre de økonomiske rammene verken for kommunesektoren, private kompensasjonsberettigede eller staten, men finansieres av kommunesektoren selv.

Det ble anslått at det etter den nye ordningen kunne kreves kompensert 9,3 mrd. kr i merverdiavgift i 2004, mens momskompensasjonen innenfor den tidligere, begrensede ordningen utgjorde om lag 1,6 mrd. kr. Momskompensasjonen ville dermed øke med netto 7,7 mrd. kr. Av dette ble i underkant av 7,4 mrd. kr trukket som en engangsreduksjon i kommunesektorens frie inntekter. Trekket i de frie inntektene omfattet kommuner, fylkeskommuner, kommunale og fylkeskommunale foretak og sammenslutninger, samt kirkelig fellesråd og privat drevne virksomheter innenfor sosialtjenesten. At trekket var litt mindre enn forventet økning i kompensasjonsbeløp, må ses i sammenheng med at momskompensasjonen knyttet til bl.a. investeringer i barnehagesektoren ble finansiert separat.

Ettersom det knyttet seg betydelig usikkerhet til beregningene, skulle Kommunal- og regionaldepartementet vurdere omfanget av uttrekket på nytt i forbindelse med revidert nasjonalbudsjett 2005, da de endelige tallene for refundert moms forelå. Tallene fra Skattedirektoratet viste at samlede krav i 2004 stemte overens med beregningsgrunnlaget. Forutsetningen om at reformen ikke skulle være en belastning for kommunesektoren som helhet, må dermed sies å være oppfylt.

Det har i tillegg vært et siktemål at ordningen ved gjennomføringstidspunktet ikke skulle gi store omfordelinger mellom kommunene og fylkeskommunene. Ved behandlingen av kommuneproposisjonen for 2006 vedtok Stortinget følgende anmodning til regjeringen:

> «Stortinget ber Regjeringen ved salderingen av statsbudsjettet for 2005 påse at det skjer en eventuell refordeling av uttrekk og kompensasjon i ordningen med momskompensasjon.»

Departementet har gått gjennom tallene for alle kommuner og fylkeskommuner og sett på hvordan ordningen har slått ut for den enkelte kommune og fylkeskommune. Departementet har beregnet hva det kortsiktige uttrekket for den enkelte kommune/fylkeskommune ville ha vært dersom man hadde basert seg på den informasjonen for 2004 som nå er tilgjengelig. På bakgrunn av dette legges det opp til å justere overgangsordningen for kommuner og fylkeskommuner fra og med 2005. I tråd med de signaler som tidligere er gitt, vil endringene dette medfører begrense seg til forhold på driftssiden. Den delen av det kortsiktige uttrekket som kan henføres til kompensasjon fra investeringer, vil, på samme vis som i de opprinnelige beregningene, fordeles på den enkelte kommune og fylkeskommune ut fra nivået på driftsutgiftene.

I tillegg har det vært varslet at det ved vesentlige avvik i fordelingen av uttrekket på enkeltkommuner og -fylkeskommuner, skulle legges opp til å kompensere de kommuner og fylkeskommuner hvor trekket i rammetilskuddet var betydelig høyere enn mottatt kompensasjon i 2004. Ved behandlingen av revidert nasjonalbudsjett 2005 ga Stortinget tilslutning til at 100 mill. kr fordeles som engangskompensasjon til de kommunene og fylkeskommunene hvor dette ga størst utslag i 2004. Kommunene ble i brev av 5. september 2005 varslet om at det i nysalderingen av 2005-budsjettet legges opp til å øke denne engangskompensasjonen med ytterligere 300 mill. kr, slik at samlet kompensasjon blir 400 mill. kr. Bevilgningen kommer i tillegg til den anslåtte inntektsveksten for kommunesektoren i 2005, jf. pkt. 2.2.1. Kommuner og fylkeskommuner som mottok mindre refusjon i 2004 enn det som lå til grunn for den enkeltes uttrekk, vil da i all hovedsak få tapet kompensert. Kommuner som mottok et større beløp fra ordningen i 2004 enn det som lå til grunn for uttrekket, vil på sin side få beholde det overskytende. Samlet vil dermed kommunesektoren i 2004 ha tjent på innføringen av den generelle momskompensasjonsordningen.

2.3 Kommunesektorens inntekter i 2006

I kommuneproposisjonen 2006 ble det lagt opp til en reell vekst i kommunesektorens samlede inntek-

ter på mellom 2 og 3 mrd. kr i 2006. Videre ble det lagt opp til en reell vekst i kommunesektorens frie inntekter i 2006 på mellom 1,3 og 2,3 mrd. kr. Det ble videre varslet at veksten i de samlede inntektene skulle omfatte midler til barnehagesektoren og opptrappingsplanen for psykisk helse, og at deler av vekstintervallet for frie inntekter skulle være kompensasjon for merutgifter til nye læremidler i grunnskolen i forbindelse med Kunnskapsløftet.

Regjeringen legger nå opp til en realvekst i de samlede inntekten i 2006 på 2,9 mrd. kr, eller drøyt 1¼ pst. Veksten er regnet fra det inntektsnivået i 2005 som ble lagt til grunn i revidert nasjonalbudsjett 2005.

Av veksten i de samlede inntektene er 1,9 mrd. kr frie inntekter. Innenfor veksten i de frie inntektene er 400 mill. kr kompensasjon til kommunene for merutgifter til utskifting av læremidler i forbindelse med reformen i grunnopplæringen (Kunnskapsløftet). Øremerkede tilskudd til barnehager øker med om lag 1,1 mrd. kr og øremerkede tilskudd til psykiatri med 400 mill. kr.

Regnet fra anslag på regnskap for 2005 blir veksten i de samlede inntektene i 2006 knapt 1,7 mrd. kr, og i de frie inntektene i underkant av 1 mrd. kr. Det er da tatt hensyn til at inntektsanslaget for 2005 er oppjustert med 1,2 mrd. kr etter at revidert nasjonalbudsjett ble lagt fram, hvorav drøyt 0,9 mrd. kr er knyttet til oppjusterte skatteinntekter.

I tabell 2.1 er inntektsveksten for kommunesektoren i 2006 dekomponert.

Tabell 2.1 Hovedkomponenter i inntektsveksten i 2006, regnet fra inntektsnivået for 2005 i revidert nasjonalbudsjett 2005. Reell endring i mill. kr.

		(i mill. kr)
Frie inntekter		1 900
– Herav utskifting av læremidler i grunnskolen	400	
Øremerkede overføringer		800
Gebyrinntekter		200
Totalt		2 900

Frie inntekter er nærmere omtalt i pkt. 2.4.

Budsjettforslaget innebærer en reell vekst i øremerkede overføringer til kommunesektoren på 800 mill. kr. Øremerkede tilskudd til barnehager øker reelt med om lag 1,1 mrd. kr. Dette omfatter midler til 7 600 nye plasser i 2006. Det er også lagt inn midler til å dekke helårseffekten av nye plasser i 2005. For nærmere omtale av barnehager, se pkt. 2.6 og Barne- og familiedepartementets budsjettproposisjon.

Oppfølging av opptrappingsplanen for psykisk helse innebærer en reell økning i bevilgningene til kommunene på 400 mill. kr. For nærmere omtale av opptrappingsplanen, se pkt. 2.8 og Helse- og omsorgsdepartementets budsjettproposisjon.

Tilskudd til ressurskrevende bruker øker reelt med om lag 240 mill. kr. Det er foreslått at statens refusjonsandel for kommunenes utgifter over innslagspunktet reduseres fra 80 til 70 pst. For nærmere omtale av tilskudd til ressurskrevende brukere, se pkt. 2.9 og Helse- og omsorgsdepartementets budsjettproposisjon.

Som tidligere forutsatt skjer det nå en gradvis avvikling av det øremerkede oppstartingstilskuddet innenfor handlingsplanen for eldreomsorg. Tilskuddet reduseres reelt med om lag 1,1 mrd. kr. Årsaken er at mesteparten av oppstartingstilskuddet til sykehjemsplasser og omsorgsboliger er utbetalt. I 2006 vil utbetalte tilskudd reelt bli om lag 1,1 mrd. kr lavere enn i 2005. Dette betyr at den samlede inntektsveksten i 2006 er om lag 1,1 mrd. kr høyere enn den foreslåtte veksten på 2,9 mrd. kr, når en ser bort fra avviklingen av oppstartingstilskuddet.

Investeringsrammen for opprusting av skolebygg foreslås økt med 2 mrd. kr i 2006. Dette innebærer at i alt 12 mrd. kr av den totale investeringsrammen på 15 mrd. kr for perioden 2002–2009 er faset inn. Ordningen innebærer at staten dekker renteutgifter for investeringer i skolebygg innenfor lånerammen. Det vises til nærmere omtale under kap. 582, post 60.

Investeringsrammen for opprusting av kirkebygg foreslås økt med 0,5 mrd. kr i 2006. Som for tilsvarende ordning for skolebygg dekker staten renteutgifter for investeringer i kirkebygg innenfor lånerammen. Det vises til nærmere omtale under kap. 582, post 61.

Gebyrinntektene anslås å øke reelt med om lag 200 mill. kr, bl.a. som følge av at flere barnehageplasser i 2006 vil gi økte gebyrinntekter til kommunene.

2.4 Kommunesektorens frie inntekter

Kommunesektorens frie inntekter består av rammetilskudd og skatteinntekter, og utgjør om lag 69 pst. av kommunesektorens samlede inntekter. Disse inntektene kan kommunesektoren disponere fritt innenfor rammen av gjeldende lover og regelverk.

Regjeringen legger opp til reell vekst i de frie inntektene i 2006 på 1,9 mrd. kr, eller 1,2 pst. Veksten er regnet fra anslaget på kommunesektorens inntekter for 2005 i revidert nasjonalbudsjett 2005. Når veksten i frie inntekter regnes fra anslag på regnskap 2005, blir veksten i underkant av 1 mrd. kr. Det er da tatt hensyn til at anslaget på kommunesektorens skatteinntekter i 2005 er økt med vel 0,9 mrd. kr etter Stortingets behandling av revidert nasjonalbudsjett 2005 (jf. pkt. 2.2.1)

Veksten i frie inntekter på 1,9 mrd. kr blir fordelt med 1 350 mill. kr på kommunene og 550 mill. kr på fylkeskommunene. Av de frie inntektene til kommunene er 400 mill. kr kompensasjon for merutgifter til utskifting av læremidler i grunnskolen.

Fordelingen av inntektsveksten gir en relativt sterkere vekst i de frie inntektene til fylkeskommunene enn til kommunene. Begrunnelsen for fordelingen er den sterke økningen i elevtallet i videregående opplæring. Dette er i tråd med det som ble varslet i kommuneproposisjonen 2006.

Tabell 2.2 viser de frie inntektene til kommunene og fylkeskommunene i 2005 og 2006. I tabellen er inntektsnivået for 2005 anslag på regnskap korrigert for oppgaveendringer, regelendringer, engangsbevilgninger og endringer i finansiering mellom forvaltningsnivåene. Anslag på regnskap innebærer at nivået på kommunesektorens skatteinntekter i 2005 er vel 0,9 mrd. kr høyere enn det som ble lagt til grunn etter Stortingets behandling av revidert nasjonalbudsjett. Dette innebærer at inntektsveksten fra 2005 til 2006 blir lavere når den regnes fra anslag på regnskap 2005, enn når veksten regnes fra inntektsnivået som ble lagt til grunn i revidert nasjonalbudsjett 2005.

Hensikten med å korrigere for oppgaveendringer m.v., er å gjøre tallene for 2005 sammenliknbare med tallene for 2006. For flere detaljer om de forhold det er korrigert for ved beregning av inntektsvekst fra 2005 til 2006, vises det til tabell 3.42 under programkategori 13.70 med tilhørende omtale.

For 2006 er anslåtte skatteinntekter bl.a. basert på regjeringens forslag til kommunale og fylkeskommunale skattører. Forslag til kommunale og fylkeskommunale skattører er fremmet i St.prp. nr. 1 (2005–2006) Skatte-, avgifts- og tollvedtak. Størrelsen på skattørene må ses i sammenheng med skattereglene, skattegrunnlagene og målsettingen om at skatteinntektene (inkl. selskapsskatt) skal utgjøre 50 pst. av kommunesektorens samlede inntekter. Det foreslås at den kommunale skattøren for personlige skattytere økes fra 13,2 til 13,6 pst., mens den fylkeskommunale skattøren holdes uendret på 3 pst. Skattøren for selskaper holdes uendret i 2006 på 4,25 pst. Denne gjelder for skatteinntekter som skal tilbakeføres kommunene i 2008.

Rammetilskuddene er basert på regjeringens bevilgningsforslag på kap. 571 og 572.

Tabell 2.2 Kommunenes og fylkeskommunenes[1] frie inntekter i 2005 og 2006. Mill. kr og endring i pst. Nominelle priser.[2]

	Kommunene			Fylkeskommunene			Kommunesektoren i alt		
	2005[3]	2006	Pst. endr.	2005[3]	2006	Pst. endr.	2005[3]	2006	Pst. endr.
Skatter i alt	88 982	93 918	5,5	17 480	18 750	7,3	106 462	112 668	5,8
– av dette skatt på inntekt og formue	84 620	89 450	5,7	17 480	18 750	7,3	102 100	108 200	6,0
Rammetilskudd (ekskl. selskapsskatt)	32 754	32 398	-1,1	12 256	12 188	-0,5	45 009	44 586	-0,9
Selskapsskatt[4]	5 486	5 041	-8,1	–	–	–	5 486	5 041	-8,1
Sum frie inntekter	127 222	131 358	3,3	29 735	30 938	4,0	156 958	162 296	3,4

1 Oslo er delt i en kommunedel og en fylkeskommunedel

2 Prisveksten i kommunesektoren i 2006 anslås til 2,8 pst.

3 Anslag på regnskap korrigert for oppgaveendringer, jf. tabell 3.42 under programkategori 13.70

4 Selskapsskatt bevilges som en del av rammetilskuddet i 2006 (kap. 571, post 69)

Tabell 2.2 viser en nominell vekst i kommunesektorens frie inntekter i 2006 på 3,4 pst., regnet fra anslag på regnskap 2005. Med anslått prisvekst for kommunesektoren på 2,8 pst. i 2006, tilsvarer dette en realvekst på 0,6 pst.

2.5 Samlede inntekter og de enkelte inntektsartene

Tabell 2.3 viser utviklingen i de samlede inntektene og de enkelte inntektsartene fra 2005 til 2006 i nominelle priser.

Tabell 2.3 Anslag på kommunesektorens inntekter i 2006. Mill. kr og endring i pst. fra 2005.

	2006	Endr. i pst. fra 2005[1]
Skatteinntekter	112 668	5,8
Av dette:		
– skatt på inntekt og formue	108 200	6,0
– andre skatter	4 468	2,4
Rammetilskudd ekskl. selskapsskatt	44 586	-0,9
Selskapsskatt[2]	5 041	-8,1
Sum frie inntekter	162 296	3,4
Øremerkede tilskudd[3]	25 005	4,9
Gebyrinntekter	34 375	3,4
Momskompensasjon	10 200	-
Andre inntekter[4]	4 757	2,8
Samlede inntekter	236 633	3,6

1 Ved beregning av endring er det tatt utgangspunkt i anslag på regnskap for 2005, korrigert for oppgaveendringer.

2 Selskapsskatt bevilges som del av rammetilskuddet i 2006

3 Eksklusive tilskudd til arbeidsmarkedstiltak, flyktninger m.v.

4 Omfatter diverse overføringer fra private og visse refusjoner og tilbakebetalinger.

De samlede inntektene øker med 3,6 pst. fra 2005 til 2006. Med anslått lønns- og prisvekst i kommunesektoren på 2,8 pst. i 2006, tilsvarer dette en realvekst på ¾ pst. eller knapt 1,7 mrd. kr. Veksten er her regnet på grunnlag av anslag på regnskap for 2005.

Skatteinntektene anslås å øke med 5,8 pst., mens rammetilskuddene utenom selskapsskatt reduseres med 0,9 pst. De frie inntektene (summen av skatteinntekter og rammetilskudd) øker nominelt med 3,4 pst. Dette svarer til en realvekst i de frie inntektene på om lag 0,6 pst. Veksten i skatteinntekter sammenliknet med rammetilskudd har bl.a sammenheng med at skatteandelen øker fra 49 pst. i 2005 til 50 pst. i 2006.

Øremerkede tilskudd øker med 4,9 pst. Dette svarer til en realvekst på 2,1 pst. Den forholdsvis lave veksten sammenliknet med tidligere år har sammenheng med utfasing av oppstartingstilskuddet innenfor handlingsplanen for eldreomsorg. De viktigste øremerkede satsingene er knyttet til barnehager og opptrappingsplanen for psykisk helse.

Gebyrinntekter anslås å øke med 3,4 pst. Dette svarer til en realvekst på 0,6 pst.

2.6 Barnehager

Regjeringens viktigste mål på barnehageområdet er barnehageplass til alle som ønsker det. Regjeringen antar at kapasitetsveksten i sektoren i 2006 vil være tilstrekkelig til at full behovsdekning ved trinn 1 i maksimalprisen kan nås i løpet av året.

I budsjettet for 2006 er det lagt inn midler til en kapasitetsvekst i barnehagesektoren tilsvarende 7 600 heltidsplasser for barn under tre år. Barne- og familiedepartementet legger til grunn at 6 400 barn står på venteliste ved inngangen til 2006. Det er flere grunner til at det legges budsjettmessig til rette for en høyere kapasitetsvekst enn det beregnede antallet barn på venteliste skulle tilsi. For det

første er det stor usikkerhet knyttet til i hvilken grad etterspørselen etter heltidsplasser vil øke også i 2006. Selv om Barne- og familiedepartementet antar at overgangen fra deltid til heltid vil bli lavere enn i foregående år, er det sannsynlig at denne effekten til en viss grad vil gjøre seg gjeldende også i 2006. For det andre er det stor usikkerhet knyttet til hvor mange barn som vil stå på venteliste ved inngangen til 2006. Antakelsen om at 6 400 barn vil stå uten barnehageplass, er basert på ventelistetallene som Barne- og familiedepartementet innhentet per 20. september 2004, samt antallet barn som fikk plass i barnehage fra september og ut året. I tillegg er måltallet på 9 000 barn lagt til grunn for hvor mange barn som vil komme inn i barnehage i 2005. Prognoser for utbygging i 2005 som Barne- og familiedepartementet innehentet i vår, kan tyde på at dette måltallet er noe lavt. Barne- og familiedepartementet innhenter nye ventelistetall fra kommunene høsten 2005. På grunn av store endringer i ventelistetallene gjennom året, må disse tallene innhentes etter at hovedopptaket er avsluttet. Det har derfor ikke vært mulig å framskaffe nye sikre ventelistetall før framleggelsen av statsbudsjettet for 2006.

Kommunenes regnskapstall for 2004 viser at kommunenes egenfinansiering av barnehagesektoren (netto driftsutgifter) nominelt er redusert med 3,3 pst. fra 2003 til 2004. Denne utviklingen tyder etter regjeringens vurdering på at statens finansiering har vært mer enn tilstrekkelig til å fullfinansiere de kostnadene ved nye plasser som ikke dekkes av foreldrebetalingen.

I forslaget til statsbudsjett for 2006 videreføres det statlige driftstilskuddet og investeringstilskuddet. Maksimalsatsene for investeringstilskuddet videreføres på samme nominelle nivå som i 2005. Satsene for driftstilskuddet er ikke fullt ut prisjustert. Det foreslås å prisjustere maksimalsatsen for foreldrebetaling fra 2750 kr til 2830 kr per måned.

Ordningen med skjønnsmidler til barnehager foreslås videreført. Regjeringen har ikke funnet rom for å prioritere midler til videre innfasing av likeverdig behandling av offentlige og private barnehager i 2006-budsjettet, eller prioritert innføring av maksimalpris trinn 2 i 2006. Regjeringen vil legge til rette for utbygging av plasser slik at full behovsdekning nås.

I forbindelse med behandlingen av barnehageloven ba Stortinget regjeringen om å komme tilbake i egnet form med en plan for kompetanseheving innenfor barnehagesektoren (Innst. O. nr. 117 (2004–2005)). Barne- og familiedepartementet vil utarbeide en plan for kompetanseheving med det formål å ruste opp og stimulere alle nivåer i sektoren til å møte de utfordringer i struktur og innhold som barnehagereformen, ny barnehagelov og rammeplan for barnehagen medfører. Kap. 856, post 21 er foreslått styrket med 50 mill. kr til dette formålet. Styrkingen er finansiert bl.a. ved at prisjusteringen av kap. 856, post 62 Tilskudd til tiltak for barn med nedsatt funksjonsevne i barnehage er omdisponert til dette formålet. Forslaget innebærer en nominell videreføring av kap. 856, post 62.

2.7 Gjennomføring av reformen i grunnopplæringen – Kunnskapsløftet

Målet med reformen er å styrke elevenes grunnleggende ferdigheter, bl.a. ved å sette tydeligere kompetansemål for fagene. Reformen omfatter nye læreplaner, ny fag- og timefordeling, ny struktur i videregående opplæring, kompetanseutvikling for lærere og videreutvikling av det nasjonale kvalitetsvurderingssystemet. Reformen stiller store krav til at skoleeiere og skoler utnytter den lokale handlefriheten, de nasjonale virkemidlene og tilgjengelig kunnskap om tilstanden i grunnopplæringen, slik at kvaliteten på opplæringen heves og elevenes læringsutbytte styrkes.

Kunnskapsløftet innebærer at 1.–9. trinn i grunnskolen og videregående trinn 1 skal ta i bruk nye læreplaner og ny fag- og timefordeling fra høsten 2006. Reformen blir innført høsten 2007 på 10. trinn i grunnskolen og videregående trinn 2, og fra høsten 2008 også på videregående trinn 3. Læreplanene for grunnskolen, de gjennomgående læreplanene for hele grunnopplæringen og læreplanene for videregående trinn 1 i studieforberedende program og yrkesforberedende program er fastsatt, og det samme er fag- og timefordeling for hele grunnopplæringen. Arbeidet med resten av læreplanene for videregående opplæring er i gang. 205 grunnskoler i 83 kommuner over hele landet har søkt om og fått tillatelse til å starte opp med deler av reformen allerede fra skolestart 2005. Dette gjelder særlig det andre fremmedspråket på ungdomstrinnet, men også andre fag. De nye læreplanene er forenklet i forhold til dagens planer. Imidlertid har skolene i dag praksis for å utvikle egne årsplaner basert på læreplanenes mål. Selve arbeidet med å utforme nye årsplaner vil erstatte tilsvarende arbeid med gammel plan. De reformrelaterte kompetansemidlene som skoleeier får, vil gjøre skolene i stand til å bli kjent med innholdet i nye planer.

Regjeringen vil i 2006 bevilge om lag 1,6 mrd. kr til gjennomføringen av Kunnskapsløftet. Av dette vil om lag 960 mill. kr bli bevilget til kvalitetsutvikling i grunnopplæringen, jf. kap. 226 i Utdan-

nings- og forskningsdepartementets budsjettproposisjon. Om lag 600 mill. kr av bevilgningen over dette kapitlet skal gå til kompetanseutvikling. Dette gir rom for oppfølging av Strategi for kompetanseutvikling 2005–2008 og andre høyt prioriterte tiltak som allerede er satt i gang i tråd med intensjonene i reformen. Av bevilgningen til kompetanseutvikling vil 375 mill. kr gå direkte til skoleeier. Om lag 80 mill. kr skal gå til ferdigstilling av nye læreplaner.

Innføring av nye læreplaner i alle fag krever en raskere utskifting av læremidlene enn normalt. Regjeringen foreslår derfor 400 mill. kr til kommunene som kompensasjon for merutgifter i forbindelse med utskifting av læremidler i grunnskolen i 2006. Midlene gis innenfor veksten i de frie inntektene.

De totale kostnadene for kommunene ved utskifting av læremidler er beregnet til om lag 1,9 mrd. kr. Forlegger- og trykkeribransjen har signalisert at den ikke vil klare å få ferdigstilt nye læremidler av høy kvalitet på alle trinn til skolestart høsten 2006. I beregningen av kompensasjonen til kommunene for 2006 er det tatt hensyn til dette, samt at kommunene har ordinære årlige utgifter til utskifting av læremidler på om lag 240 mill. kr.

I 2006 er det videre lagt inn om lag 190 mill. kr i rammeoverføringene til kommunene til å dekke helårsvirkningen av utvidet timetall i grunnskolen med 4 uketimer fra høsten 2005.

2.8 Opptrappingsplanen for psykisk helse

Det gjenstår flere utfordringer i kommunesektoren som må løses for at de overordnede mål i opptrappingsplanen for psykisk helse (1998–2008) kan innfris. I de gjenværende år av planen blir det viktig å styrke tjenestenes faglige innhold ytterligere, bidra til gode boligløsninger for den enkelte og styrke tilbudet til barn og unge. Regjeringens særlige satsing på tiltak i de fire største byene på 50 mill. kr, som ble satt i gang i 2005, videreføres i 2006. I tillegg foreslås bevilgningen til kommunene over opptrappingsplanen økt med til sammen 400 mill. kr til kompetansetiltak og økt driftsramme. Midlene bevilges over Helse- og omsorgsdepartementets budsjett, kap. 743, post 62 Tilskudd til psykisk helsearbeid i kommunene. Det vises til omtale av kap. 743 Statlige stimuleringstiltak for psykisk helse i St.prp. nr. 1 (2005–2006) Helse- og omsorgsdepartementet.

2.9 Ressurskrevende brukere

Tilskudd til ressurskrevende brukere bevilges over Helse- og omsorgsdepartementets budsjett (kap. 761, post 64). Formålet med bevilgningen er å sikre at brukere som krever stor ressursinnsats fra det kommunale tjenesteapparat, får et best mulig tilbud uavhengig av kommunens økonomiske situasjon. Med ressurskrevende bruker menes en person med store hjelpebehov og som mottar omfattende helse- og omsorgstjenester fra kommunen.

Nåværende ordning er utformet slik at staten refunderer deler av kommunens utgifter over et gitt nivå (innslagspunktet). Ut over innslagspunktet, som er 725 000 kr per bruker i 2005, får kommunene kompensert 80 pst. av de totale utgiftene på landsbasis. Med bakgrunn i regnskapstall for 2004 har kommunene rapportert lønnsutgifter knyttet til den enkelte bruker, ut over innslagspunktet, på i overkant av 2,3 mrd. kr. Statens tilskudd for 2005 beløper seg til 1,85 mrd. kr. For 2005 mottar 339 kommuner tilskudd til totalt 3 766 brukere.

Ved behandlingen av kommuneproposisjonen for 2006 fattet Stortinget følgende vedtak (anmodningsvedtak nr. 522):

> «Stortinget ber Regjeringen fremme forslag om at finansieringsordningen for ressurskrevende brukere endres slik at den enkelte kommunes utgifter utover innslagspunktet legges til grunn for den statlige kompensasjonen.»

Ordningen er slik at staten dekker 80 pst. av kommunenes utgifter på landsbasis. Denne modellen er beskrevet som modell 2 i kommuneproposisjonen for 2004. I praksis medfører dette at kommuner med høye utgifter i forhold til innbyggertallet kommer bedre ut enn kommuner med lavere utgifter i forhold til innbyggertallet. Dersom ordningen endres slik at kommunens utgifter dekkes uavhengig av innbyggertall, vil det skje en betydelig omfordeling av midler mellom kommunene. Kommuner med store utgifter i forhold til innbyggertallet, vil ved en slik modell komme vesentlig dårligere ut. Regjeringen er bedt om å evaluere ordningen med ressurskrevende brukere fortløpende. En evaluering av ordningen vil bli sluttført innen utgangen av 2005. Det foreslås derfor ikke endringer i modellen for tildeling av tilskudd før evalueringsrapporten foreligger.

Bevilgningen over kap. 761, post 64 har i 2004 og 2005 økt med henholdsvis 305 og 268 mill. kr. For å dempe utgiftsveksten foreslår Helse- og omsorgsdepartementet for 2006 at statens dek-

ningsgrad reduseres fra 80 pst. til 70 pst. for utgifter over innslagspunktet. Dette vil innebære at den enkelte kommune må dekke en større del av utgiftene til ressurskrevende brukere. Videre foreslås det at innslagspunktet prisjusteres fra 725 000 kr til 745 000 kr.

2.10 Kompensasjon for bortfall av differensiert arbeidsgiveravgift

I forbindelse med avviklingen av differensiert arbeidsgiveravgift er det forutsatt at kommunene skal kompenseres fullt ut for merutgifter knyttet til økte lønnskostnader og økte tilskudd til privat sektor. For 2004 og 2005 er kommunene kompensert for økt arbeidsgiveravgift gjennom skjønnstilskuddet og ved bagatellmessig støtte på inntil 270 000 kr per kommune per år.

Regjeringen er kjent med at kommunene i avgiftssone 3 og 4 ikke har fått full bagatellmessig støtte for årene 2004 og 2005. Det legges derfor opp til at kommunene kompenseres for manglende bagatellmessig støtte på i alt 38,9 mill. kr i 2004 og 2005 i forbindelse med nysalderingen av 2005-budsjettet. Forutsatt Stortingets samtykke, vil dette medføre at kommunene kompenseres fullt ut for avviklingen av differensiert arbeidsgiveravgift, i tråd med forutsetningene fra regjering og Storting.

Satsene for arbeidsgiveravgiften trappes ytterligere opp i 2006. I tråd med forutsetningene gis det full kompensasjon for kommunenes merutgifter gjennom skjønnstilskuddet og bagatellmessig støtte.

Del II
KRDs budsjettforslag for 2006

Resultatområde 1 Integrering og mangfold

Strategisk målsetting

Regjeringen ønsker å skape et inkluderende samfunn som gir alle, uansett bakgrunn, like muligheter til deltakelse. På Kommunal- og regionaldepartementets område inkluderer dette tiltak overfor nyankomne innvandrere så disse raskt kan delta i arbeids- og samfunnsliv, et økt fokus på etterkommere – barn av innvandrere – og deres mulighet til å delta i samfunnet, samt tiltak som gir en mer brukerorientert offentlig sektor, som kan tilpasse seg økende mangfold i samfunnet.

Ansvar og arbeidsoppgaver

Kommunal- og regionaldepartementet har ansvar for iverksettelse av integrerings- og mangfoldspolitikken, introduksjonsloven, diskrimineringsloven og statsborgerloven. Departementet skal sørge for at utformet politikk på området blir iverksatt gjennom de utøvende organer, og at gjeldende lovverk blir fulgt. Departementet har videre et ansvar for å sikre sammenheng mellom migrasjonspolitikken, jf. resultatområde 2, og integrerings- og mangfoldspolitikken.

Departementet skal videre medvirke til at mangfoldspolitikken, som flere departementer har sin del av ansvaret for, blir ivaretatt og er godt samordnet. Viktige oppgaver hører inn under ansvarsområdene til andre departementer, for eksempel de som gjelder helse, utdanning, barnehager, arbeid og trygd.

For å kunne nå målene for integrerings- og mangfoldspolitikken, må ansvarsfordelingen mellom ulike deler av forvaltningen være formålstjenlig. Integrerings- og mangfoldsdirektoratet (IMDI), som opprettes 1. januar 2006, skal iverksette integrerings- og mangfoldspolitikken på Kommunal- og regionaldepartementets ansvarsområde. Direktoratet skal gi faglige råd i forbindelse med utviklingen av tiltak og regelverk. Videre skal IMDI bistå ansvarlige sektormyndigheter med råd og veiledning innenfor sitt fagområde.

Likestillings- og diskrimineringsombudet blir opprettet 1. januar 2006 ved at Likestillingsombudet, Likestillingssenteret og Senter mot etnisk diskriminering (SMED) slås sammen til ett håndhevingsapparat. Ombudet skal ha ansvar for lovhåndheving, være en pådriver, gi veiledning og ha en kompetansefunksjon. Det blir også opprettet en Likestillings- og diskrimineringsnemnd som skal behandle enkeltklager om diskriminering. Barne- og familiedepartementet får det administrative ansvaret for de nye virksomhetene. Likestillings- og diskrimineringsombudet og Likestillings- og diskrimineringsnemnda skal ha en tilsynsfunksjon etter diskrimineringsloven, likestillingsloven, bestemmelsen om likebehandling i arbeidsmiljøloven og forbudene mot diskriminering i boliglovgivningen.

Kontaktutvalget mellom innvandrere og myndighetene (KIM) er et rådgivende organ som kan drøfte alle prinsipielle sider ved norsk flyktning-, innvandrings-, integrerings- og mangfoldspolitikk. I tillegg er det et forum for kontakt og dialog mellom innvandrere og myndighetene. Nytt utvalg vil bli oppnevnt for perioden 2006–2009.

Utfordringer

I oppfølgingen av den strategiske målsettingen i integrerings- og mangfoldsarbeidet, jf. over, legger regjeringen vekt på disse tiltakene i 2006:

- tiltak rettet mot innvandrere med lang botid i Norge som ikke er tilknyttet arbeidsmarkedet (Ny sjanse)
- språkkartlegging og språkstimulering av førskolebarn
- styrking av integrerings- og mangfoldsarbeidet gjennom hensiktsmessig organisering av forvaltningen på statlig nivå
- oppfølging av introduksjonsordningen og styrking av opplæringen i norsk og samfunnskunnskap for å sikre at nyankomne innvandrere kan delta aktivt i arbeids- og samfunnslivet
- innføring av ny statsborgerlov og ny diskrimineringslov

En aktiv integreringspolitikk vil sikre at innvandrere av begge kjønn får de samme mulighetene til å delta i samfunns- og arbeidslivet som andre deler

av befolkningen. Det er viktig å øke takten i bosettingen i kommunene. Introduksjonsordningen skal følges nøye og videreutvikles, og den nye ordningen med rett og plikt til opplæring i norsk og samfunnskunnskap skal implementeres i kommunene. Norskkunnskaper er en forutsetning for at innvandrere skal kunne delta i samfunnet på en likeverdig måte. Gjennomført opplæring i norsk og samfunnskunnskap er et vilkår for bosettingstillatelse og for norsk statsborgerskap for personer som har fått oppholds- eller arbeidstillatelse etter 1. september 2005. Språkkartlegging av førskolebarn er viktig for å sikre bedre norskkunnskaper ved skolestart.

Offentlige tjenester skal gi likeverdige tilbud til alle brukere, uansett bakgrunn. Et likeverdig tilbud forutsetter valgfrihet, særlig når befolkningen er mer sammensatt og mangfoldig. Dialogvirksomhet og innsats mot rasisme og diskriminering skal fortsette. Regjeringen vil bygge opp under fellesskap og samhold rundt sentrale verdier, og samtidig gi rom for stor variasjon når det gjelder levesett. Regjeringen la fram sitt syn på dette i Stortingsmelding nr. 49 (2003–2004) Mangfold gjennom inkludering og deltakelse – ansvar og frihet, som ble behandlet i Stortinget i mai 2005.

Resultatområdet er planlagt finansiert med totalt 4 032 mill. kr. Finansieringen blir dekket under programområde 13.19 Integrering og mangfold, jf. omtalen under kap. 510 Integrerings- og mangfoldsdirektoratet, kap. 511 Bosetting av flyktninger og tiltak for innvandrere og kap. 512 Kontaktutvalget mellom innvandrere og myndighetene.

Målstruktur

Tabell 3.1 Mål for resultatområde 1 Integrering og mangfold

Hovedmål	Arbeidsmål
1. Effektiv og målrettet introduksjon for nyankomne innvandrere	1.1 Rask og god bosetting av flyktninger som får opphold i Norge
	1.2 Overgang til arbeid eller utdanning etter gjennomført introduksjonsprogram
	1.3 Sørge for opplæring i norsk og samfunnskunnskap til voksne innvandrere
2. Et inkluderende samfunn som sikrer alle like muligheter til deltakelse	2.1 Arbeide for oppslutning om grunnleggende rettigheter, plikter og verdier
	2.2 Aktiv innsats mot diskriminering og rasisme
	2.3 Sikre at offentlige tjenester tar hensyn til brukernes bakgrunn når det gjelder språk, kultur og religion/livssyn
	2.4 Styrket dialog med frivillige organisasjoner og religiøse miljøer
	2.5 Økt bruk av kvalifisert tolk for å styrke rettssikkerheten og bidra til et likeverdig tjenestetilbud
3. Effektiv og brukerorientert forvaltning	3.1 Bidra til en helhetlig politikk for integrering og mangfold gjennom samordning og samvirke innen ulike sektorer
	3.2 Systematisk kunnskapsinnhenting som grunnlag for politikkutvikling, mål- og resultatstyring
	3.3 Målrettet informasjon om integrerings- og mangfoldspolitikken gjennom kommunikasjon tilpasset ulike brukergruppers behov

Arbeidsmål 1.1 Rask og god bosetting av flyktninger som får opphold i Norge

Strategier og tiltak

Det er en målsetting at alle flyktninger som får opphold i Norge skal være bosatt innen seks måneder etter vedtak om opphold. Enslige mindreårige skal være bosatt innen tre måneder etter vedtak om opphold. I bosettingsarbeidet legges det vekt på mulighet for utdanning, kvalifisering og arbeid, at

flyktninger skal kunne bo nær familie og venner, samt at det lokalt må være mulig å bygge opp grupper av mennesker fra samme område. Gjennom informasjon og tilrettelegging skal mottakene spille en aktiv rolle i bosettingsprosessen. Prioriterte grupper i bosettingsarbeidet vil være enslige mindreårige og personer som har ventet lenge i mottak. Bosetting vil være en av hovedoppgavene til IMDI.

Kommunesektoren har pekt på behovet for tiltak for å skaffe boliger slik at bosettingen i sentrale områder kan økes. Departementet vil videreføre arbeidet med veiledning til kommunene, slik at de kan benytte boligmassen sin bedre. Nasjonalt utvalg for bosetting av flyktninger er i 2005 utvidet til åtte medlemmer, slik at Husbanken er med som representant for staten, og kommunesiden har fått en representant til. Utvalget vil framover legge større vekt på tiltak som kan gi bedre måloppnåelse i bosettingsarbeidet.

Interkommunalt samarbeid om bosetting og integrering av flyktninger er mange steder nødvendig for å kunne gjennomføre introduksjonsprogram og norskundervisning for voksne innvandrere på en god måte.

Statskonsult gjennomfører høsten 2005 og våren 2006 en evaluering av bosettingsordningen som ble innført fra 2002. På bakgrunn av denne, vil departementet vurdere behovet for endringer i arbeidet med bosetting av flyktninger.

Regjeringen innfører supplerende stønad for personer over 67 år med kort botid i Norge. Ordningen skal gjelde fra 2006, og vil lette bosetting av flyktninger i kommunene. Det vises til omtale av dette i Arbeids- og sosialdepartementets stortingsproposisjon.

Regjeringen fortsetter sitt arbeid med et helhetlig tilbud til enslige mindreårige, både i mottaks- og bosettingsfasen. Det er laget et alderstilpasset tilbud i mottak, saksbehandling av disse asylsakene skal prioriteres og de som får opphold skal bosettes raskt. Det arbeides med kompetanseutvikling og erfaringsspredning av kommunenes arbeid med enslige mindreårige. Enslige mindreårige som bosettes hos slekt skal få bedre oppfølging. Det arbeides med å legge forholdene bedre til rette for de som ønsker å vende tilbake til hjemlandet og gjenforenes med sine foresatte.

Tilskuddet for bosetting av funksjonshemmede vil bli lagt om, og beløpsgrensen ved bosetting av personer med omfattende funksjonshemminger vil bli økt til inntil 700 000 kr per år. Dette vil forenkle ordningen og gjøre den mer målrettet, slik at personer med funksjonshemminger kan bosettes raskere.

Rapport og status

Per 1.7 hadde kommunene bosatt 1 990 flyktninger i 2005. Av de totalt 906 personene som ble bosatt direkte fra mottak, ble 57 pst. bosatt innen seks måneder etter vedtak om opphold. Første halvår 2005 er det registrert bosatt 73 enslige mindreårige som har utløst særskilt tilskudd for enslige mindreårige. Av disse ble 18 pst. bosatt innen tre måneder etter vedtak om opphold. Personer som er bosatt fra mottak, har i gjennomsnitt ventet syv måneder på plass i en kommune etter vedtak om opphold.

Pr. 1.5.2005 var det registrert 161 enslige mindreårige i avdelinger for enslige mindreårige i mottak. Fram til 1.5. var det i løpet av 2005 bosatt 20 enslige mindreårige uten følgepersoner fra mottak. Det er tilstrekkelig med bosettingsplasser for enslige mindreårige, men bosettingen tar fortsatt lang tid. Dette skyldes blant annet at kommunene trenger lang tid på utredning og planlegging av botilbud.

UDI laget i 2004 en håndbok om erfaringer og fremgangsmåter for når det er aktuelt å vurdere om enslige mindreårige bør bosettes hos slektninger i Norge. Dette var ett av 26 prosjekter og utviklingstiltak i 2003 og 2004 for å kvalitetssikre mottakenes og kommunenes arbeid med enslige mindreårige asylsøkere og flyktninger. Hensikten har vært å øke kompetansen i alle ledd hos de som arbeider med enslige mindreårige, og å sikre et best mulig individuelt tilpasset omsorgstilbud. Et hovedresultat av tiltakene er en generell bevisstgjøring av at enslige mindreårige er en sårbar gruppe med svært ulike behov. Innsatsen har blant annet vist at det er behov for en klargjøring av barnevernets ansvar, noe som blant annet er presisert gjennom rundskriv fra Barne- og familiedepartementet. Tiltakene har ført til justeringer og forbedringer i tilbudet til enslige mindreårige.

Regjeringen har i 2005 fulgt opp tiltakene som ble foreslått i revidert nasjonalbudsjett for 2004, jf. St.prp. nr. 63 (2003–2004). Det har skjedd en omfordeling og differensiering av integreringstilskuddet, slik at kommunen mottar et større tilskudd det første året for bosetting av voksne enn for bosetting av barn, jf. omtale under kap. 511, post 60. Videre legger UDI til rette for at kommunene skal fatte flerårige og fleksible vedtak om bosetting, noe som vil gi bedre grunnlag for langsiktig planlegging både i direktoratet og kommunene. Langsiktig planlegging er viktig for å kunne beholde og utvikle den flyktningfaglige kompetansen i kommunene.

I 2005 er det forventet at kommunene vil bosette om lag 4 500 personer. Behovet for plasser

i kommunene i 2006 ser fra gjeldende prognose ut til å bli om lag 3 800. Behovet vil være avhengig av hvor mange som blir bosatt i 2005 og hvor mange asylsøkere som får opphold framover. Tallet inkluderer personer som blir bosatt fra mottak og overføringsflyktninger. I tillegg antas det å komme om lag 200 som familiegjenforente til bosatte flyktninger.

Behovet for plasser i kommunene er større enn tilbudet, særlig i østlandsområdet. Det er dessuten vanskelig å finne plasser til en del av dem som venter, ettersom mange kommuner stiller vilkår om hvem de vil ta imot.

Arbeidsmål 1.2 Overgang til arbeid eller utdanning etter gjennomført introduksjonsprogram

Strategier og tiltak

Regjeringen ønsker at innvandrere skal få innpass i yrkes- og samfunnslivet så raskt som mulig. Nyankomne innvandrere har ofte behov for kvalifisering, inkludert opplæring i norsk og samfunnskunnskap, for å fylle gapet mellom deres medbrakte kvalifikasjoner og arbeidsgiveres etterspørsel etter kvalifisert arbeidskraft, slik at de kan få innpass på arbeidsmarkedet. Dette forutsetter at utdannings- og arbeidsmarkedsmyndighetene tilrettelegger for differensierte og individtilpassede kvalifiseringstilbud for både kvinner og menn. Introduksjonsordningen gir et slikt differensiert kvalifiseringstilbud for å nå målet om rask overgang til arbeid eller videre utdanning for nyankomne innvandrere. Ordningen innebærer også et tett og systematisk samarbeid mellom kommunen og Aetat lokalt. Regjeringen har sørget for at det stilles krav om deltakelse for å få utbetalt støtte. Regjeringen mener deltakelse i introduksjonsprogram vil fremme likestilling mellom kjønnene, da rett til introduksjonsstønad er knyttet til deltakelse i introduksjonsprogrammet for den enkelte.

I samarbeid med Nasjonalt introduksjonsutvalg, der representanter for ulike instanser som har ansvar for å gjennomføre introduksjonsordningen møter, vil IMDI gi informasjon, råd og veiledning om ordningen med sikte på å heve kompetansen i kommunene. En viktig del av IMDIs arbeid vil bestå i å formidle gode eksempler på ulike modeller for gjennomføring av introduksjonsordningen. Det vil bli lagt vekt på å videreutvikle og dokumentere effekter av introduksjonsordningen. I løpet av 2006 skal det kartlegges om alle kommunene har igangsatt ordningen slik loven krever.

Ordningen med rett og plikt til opplæring i norsk og samfunnskunnskap trådte i kraft 1. september 2005. Regjeringen har også innført krav til gjennomført norskopplæring for både bosettingstillatelse og norsk statsborgerskap. Nasjonalt introduksjonsregister (NIR) er opprettet for systematisk registrering av deltakelse i introduksjonsordningen og opplæringen i norsk og samfunnskunnskap.

Regjeringen la høsten 2002 fram en egen tiltaksplan mot fattigdom. Hovedstrategien for å bekjempe fattigdom er å gjøre flere i stand til å forsørge seg selv gjennom eget arbeid. Prioriterte målgrupper for satsingen er blant annet langtids sosialhjelpsmottakere og innvandrere. Midler er bevilget til målrettede arbeidsmarkedstiltak, og i dette inngår nye tiltaksplasser, hvorav 25 pst. særskilt til innvandrere.

Som en del av tiltaksplanen mot fattigdom, prøves det ut et kvalifiseringsprogram, Ny sjanse, for langtidsledige innvandrere etter samme modell som introduksjonsordningen, jf. omtale under kap. 511, post 62. Det er i 2005 bevilget 10 mill. kr som er fordelt etter søknad til 7 av kommunene med høyest antall innvandrere. I Oslo deltar seks bydeler i forsøket. I tillegg til økt sysselsetting ventes det at tiltaket vil ha andre positive effekter, for eksempel bedre helse, redusert kriminalitet og bedre oppvekstvilkår for barn og unge. Regjeringen understreker viktigheten av arbeid for den enkelte og viderefører derfor kvalifiseringsprogrammet for langtidsledige innvandrere, og foreslår en fordobling av beløpet. 1 mill. kr skal brukes til en incentivordning for å premiere tilfeller der deltakere i Ny sjanse fortsatt er i arbeid etter en tid.

Regjeringen er opptatt av å fremme verdiskapning i samfunnet, og mener at gründervirksomhet blant innvandrere i Norge er et viktig bidrag i denne sammenheng. Departementet har derfor satt i gang forsøk med etablerervirksomhet for innvandrere, jf. kap. 511, post 21. Formålet er å vinne kunnskap om hvordan en best kan legge til rette for at særlig ikke-vestlige innvandrere, menn og kvinner, kan etablere sin egen bedrift.

Rapport og status

Fra 1. september 2004 gjelder lov om introduksjonsordning for nyankomne innvandrere (introduksjonsloven). Ordningen er obligatorisk for alle kommuner, og for alle i lovens personkrets som er bosatt etter 1. september 2003.

UDI la i februar 2005 fram en statusrapport om kommunenes iverksetting av introduksjonsordningen. Denne rapporten viser at 41 pst. av kommunene innførte ordningen før den ble obligatorisk 1. september 2004. Rapporten viser også at 40 pst. av kommunene velger å tilby introduksjonsprogram også til flere enn de med rett til deltakelse. IMDI

vil fra 2006 være ansvarlig for oppfølging av kommunenes gjennomføring av introduksjonsordningen.

Departementet har fått evaluert samarbeidet mellom kommunene og Aetat i forbindelse med introduksjonsordningen i en rapport som forelå i mai 2005. Rapporten viser at samarbeidet lokalt mange steder er godt, men at det er potensial for forbedringer.

Den største utfordringen for kommunene er fortsatt å gjennomføre et individuelt tilpasset introduksjonsprogram på full tid som holder høy kvalitet. Mange kommuner ser også behov for kompetanseheving hos de ansatte og behov for faglige nettverk. I tillegg trekkes tydelige resultatmål forankret i den kommunale ledelsen fram som en forutsetning for kvalitetssikring av arbeidet.

Arbeidsmål 1.3 Sørge for opplæring i norsk og samfunnskunnskap til voksne innvandrere

Strategier og tiltak

Målet med opplæringen i norsk og samfunnskunnskap er at voksne innvandrere i løpet av de første fem årene de bor i landet, skal lære tilstrekkelig norsk til å fungere i samfunnet, jf. omtalen under kap. 511, post 61. Gode evner i språk og grunnleggende kjennskap til det norske samfunnet er også en forutsetning for å kunne skaffe seg arbeid og utdanning.

For å sikre en god gjennomføring av den nye ordningen med rett og plikt til opplæring i norsk og samfunnskunnskap i kommunene, er god og målrettet veiledning og informasjon viktig. IMDI vil rette sitt informasjonsarbeid både mot kommunene og mot enkeltpersoner i målgruppen for ordningen. Tiltak knyttet til gjennomføring og faglig utvikling vil skje i samarbeid med utdanningsmyndighetene. En viktig oppgave for IMDI i 2006 blir å sikre gode rutiner for oppfølging av kommunene i forbindelse med bruk av Nasjonalt introduksjonsregister (NIR). NIR vil bli et viktig instrument for å dokumentere praktiseringen av ordningen. Registeret bidrar til å sikre den enkelte deltakers rettigheter gjennom en enhetlig registrering av det tilbud han eller hun mottar, samtidig som det blir en hjelp i kommunenes arbeid med introduksjonsprogram og opplæring i norsk og samfunnskunnskap.

Rapport og status

Per 1. oktober 2004 tilbød ca. 350 norske kommuner norskopplæring til voksne innvandrere, og ca. 25 700 personer deltok i slik opplæring.

Tidligere evalueringer har vist at norskopplæringen har vært preget av mye fravær, frafall og avbrutte kurs, noe som påvirker læringsutbyttet. Mange har sluttet før de har nådd et tilfredsstillende språklig nivå, og manglende progresjon har gjort norskopplæringen dyr og lite resultatorientert.

Stortinget vedtok høsten 2004 regjeringens forslag til endringer i introduksjonsloven som gir innvandrere rett og/eller plikt til opplæring i norsk og samfunnskunnskap, jf. Ot.prp. nr. 50 (2003–2004). Innvandrere som får oppholds- eller arbeidstillatelse som danner grunnlag for bosettingstillatelse etter 1. september 2005, har rett og/eller plikt til å delta i 300 timer opplæring i norsk og samfunnskunnskap. De som omfattes av rett til opplæring i 300 timer kan få inntil 2700 timer opplæring i tillegg hvis de har behov for det for å nå et tilfredsstillende språklig ferdighetsnivå. Gjennom innføringen av individuell rett og/eller plikt til opplæring, sikrer man at innvandrere, både kvinner og menn, som skal bo i Norge får grunnleggende ferdigheter i norsk og kunnskap om det norske samfunnet.

Manglende fleksibilitet i tilskuddsordningen antas å være en av årsakene til at norskopplæringen ikke har hatt ønskelig progresjon og effektivitet. Regjeringen har derfor iverksatt ny tilskuddsordning fra 1. september 2005.

Med den nye tilskuddsordningen vil kommunene motta et særtilskudd til opplæring i norsk og samfunnskunnskap for voksne innvandrere, jf. kap. 511 post 61. For dem som omfattes av rett og plikt til opplæring, vil kommunene få tilskudd per capita. Kommunene vil i tillegg få et tilskudd for hver deltaker som får et tilfredsstillende resultat på den avsluttende norskprøven. Kommuner med få deltakere og som ikke kan ivareta deltakernes behov innenfor rammen av statstilskuddet og gjennom interkommunalt samarbeid, kan søke om skjønnstilskudd. For deltakere som ikke omfattes av rett og plikt til opplæring, vil kommunene få utbetalt tilskudd etter den ordningen som gjaldt skoleåret 2004–2005 i en overgangsperiode på fem år regnet fra 1. september 2005. For deltakere som har en plikt til opplæring men ikke rett til å motta denne gratis, kan kommunen fastsette en pris per deltaker som tilsvarer kommunens utgifter.

Arbeidsmål 2.1 Arbeide for oppslutning om grunnleggende rettigheter, plikter og verdier

Strategier og tiltak

Regjeringen ønsker å sikre bred oppslutning rundt grunnleggende rettigheter og plikter. Respekt for individets frihet og menneskerettigheter inngår i regjeringens verdigrunnlag. Alle innbyggere må sette seg inn i grunnleggende regler for norsk

demokrati, samfunnsliv og politikk. Regjeringen vil bidra til å gjøre individet i stand til å ivareta sine rettigheter og plikter, og verne om alles rett til å foreta selvstendige valg innenfor rammen av norsk lov og internasjonale menneskerettigheter.

Gjennom rett og/eller plikt til opplæring i norsk og samfunnskunnskap vil nyankomne innvandrere få innsikt i samfunnslivet i Norge. Tema i samfunnskunnskapsopplæringen vil blant annet være familieliv, likestilling og arbeidsliv. Regjeringen vil etablere særskilte moduler for opplæringen i samfunnskunnskap rettet mot religiøse ledere i løpet av 2006, siden denne gruppen innvandrere har viktige roller som veiledere i sine trossamfunn.

Lov om forbud mot diskriminering på grunn av etnisitet, religion m.v. som trer i kraft 1. januar 2006, er et viktig bidrag for å styrke arbeidet mot rasisme og diskriminering. Handlingsplanen mot rasisme og diskriminering (2002–2006) skal videreføres.

Ny lov om statsborgerskap trer i kraft i 2006. Innføring av seremoni ved overgang til norsk statsborgerskap skal bidra til bevisstgjøring om at statsborgerskapet er en formalisering av samfunnskontrakten som finnes mellom borger og samfunn, og som forutsetter at partene er enige om de grunnleggende verdier som statsborgerskapet hviler på. Ordningen med seremoni skal være frivillig og gjennomføres av fylkesmennene én til to ganger per år. Deltakere i seremoni skal avlegge troskapsløfte.

Rapport og status

Rasisme og diskriminering er i strid med grunnleggende menneskerettigheter. Personer med innvandrerbakgrunn opplever diskriminering på flere områder, og regjeringen har iverksatt en rekke tiltak for å bekjempe rasisme og diskriminering, jf. arbeidsmål 2.2.

Fra 2004 er det opprettet et kompetanseteam mot tvangsekteskap som et samarbeid mellom Utlendingsdirektoratet, Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet, politiet og Røde Kors. Teamet yter bistand i saker hvor det er fare for tvangsekteskap. Videre er Kommunal- og regionaldepartementet ansvarlig for flere tiltak i innsatsplaner mot tvangsekteskap og kjønnslemlestelse, blant annet informasjon til nyankomne om at tvangsekteskap og kjønnslemlestelse er forbudt og signering av egenerklæringsskjema om at denne informasjonen er mottatt og forstått.

Regjeringen har også satt i gang et prosjekt i samarbeid med Faith Regen UK for bevisstgjøring og opplæring av muslimske ledere, slik at de skal kunne ivareta sin rolle som rådgivere og veiledere på en god måte i det norske samfunnet.

Arbeidsmål 2.2 Aktiv innsats mot diskriminering og rasisme

Strategier og tiltak

Lov om forbud mot diskriminering på grunn av etnisitet, religion mv. (diskrimineringsloven) ble vedtatt våren 2005, jf. Ot.prp. nr. 33 (2004–2005). Loven trer i kraft 1. januar 2006, og Kommunal- og regionaldepartementet har ansvaret for forvaltningen av loven.

Den nye loven blir fulgt opp av et nytt håndhevingsapparat, et Likestillings- og diskrimineringsombud og en Likestillings- og diskrimineringsnemnd. Barne- og familiedepartementet har det administrative ansvaret for apparatet. Likestillings- og diskrimineringsombudet blir opprettet 1. januar 2006 ved at Senter mot etnisk diskriminering (SMED), Likestillingsombudet og Likestillingssenteret blir slått sammen til et organ. Ombudet skal ha ansvar for lovhåndheving, drive pådriverarbeid, gi veiledning og ha en kompetansefunksjon. Likestillings- og diskrimineringsnemnda skal behandle enkeltklager om diskriminering. Det nye apparatet skal ha tilsyn med diskrimineringsloven, likestillingsloven, bestemmelsen om likebehandling i arbeidsmiljøloven og forbudene mot diskriminering i boliglovgivningen.

Regjeringen ønsker at mange aktører bidrar i arbeidet mot rasisme og diskriminering. Frivillige organisasjoner spiller en viktig rolle i dette arbeidet. Departementet bidrar med støtte til landsdekkende organisasjoner på innvandrerfeltet som arbeider mot rasisme og diskriminering (se omtale under kap. 511, post 71).

Handlingsplanen mot rasisme og diskriminering (2002–2006) skal videreføres.

Norge vil delta i EUs handlingsprogram mot diskriminering.

Norge vil også delta i Europarådets kampanje for mangfold og deltakelse, som starter i 2006.

Rapport og status

Studier både i Norge og andre land viser at innvandrere opplever diskriminering på flere områder, særlig på arbeidsmarkedet. Forskning viser at norsk utdanning eller gode norskkunnskaper ikke alltid er tilstrekkelig for å få ansettelse. Ikke-vestlige innvandrere med høy utdanning er oftere arbeidsledige eller de får ikke jobber de er kvalifisert for når de konkurrerer med personer med norsk bakgrunn og tilsvarende utdanning.

En aktiv og effektiv innsats mot diskriminering og rasisme krever et kontinuerlig og langsiktig arbeid. En statusrapport høsten 2005 om oppfølgingen av tiltakene i Handlingsplan mot rasisme og diskriminering (2002–2006) viser at de fleste tiltakene er gjennomført eller igangsatt.

Norge deltar i EUs handlingsprogram mot diskriminering (2001–2006) fra 1. januar 2004. Sosial- og helsedirektoratet gjennomfører i 2005 EU-prosjektet National awareness-raising to combat discrimination med midler fra programmet. Prosjektet har som målsetting å øke bevisstheten omkring og bekjempe diskriminering. Som et ledd i dette, ble det høsten 2005 gjennomført en nasjonal konferanse for å spre kunnskap om diskriminering og hvordan diskriminering kan bekjempes. Det vil også bli utarbeidet en rapport med oppsummering av kunnskap om dagens situasjon når det gjelder diskriminering i Norge på flere diskrimineringsgrunnlag.

Arbeidsmål 2.3 Sikre at offentlige tjenester tar hensyn til brukernes bakgrunn når det gjelder språk, kultur og religion/livssyn

Strategier og tiltak

Regjeringen vil styrke fagdepartementenes sektoransvar. Arbeidet med dette er i gang i Kommunal- og regionaldepartementet jf. arbeidsmål 3.1. IMDI vil videreføre utviklingsprogrammet Minoritetsperspektiv i offentlig tjenesteyting (MOT) (se også rapportering om dette punktet under kap. 511, post 21) og fortsette arbeidet med å sikre kunnskap om brukertilpasning av velferdstjenester i kommunene, gjennom veiledning og rådgiving om gode modeller og praktiske tilnærmingsmåter.

Departementet vil utarbeide en veileder til utredningsinstruksen om hvordan kravene i instruksen bedre kan etterleves når det gjelder etniske minoriteter. Formålet med en slik veileder er å gi råd om hvordan denne typen konsekvenser kan identifiseres og beskrives for å få et bedre beslutningsgrunnlag for offentlige tiltak. Departementet vil følge opp veilederen med informasjonstiltak overfor andre departementer.

For å sikre likeverdige tjenester til en mangfoldig befolkning, er det viktig med valgfrihet. Departementet vil derfor igangsette et prosjekt for å undersøke hvordan valgfrihet bidrar til at eldre innvandrere får like gode omsorgstjenester som etnisk norske.

Rapport og status

Stortingsmelding nr. 49 (2003–2004) Mangfold gjennom inkludering og deltakelse – ansvar og frihet, tar utgangspunkt i at befolkningen i Norge er mer sammensatt enn tidligere med hensyn til religion, livsstil, verdiorientering og kulturelle skikker og tradisjoner. Stortingsmeldingen drøfter prinsipper for hvordan samfunnet skal møte det nye mangfoldet. Dette innebærer blant annet at offentlige tjenester og institusjoner i størst mulig grad skal være tilpasset innbyggernes behov. Brukerretting står sentralt i regjeringens arbeid med å modernisere offentlig forvaltning. Dersom rutiner eller organisering ikke fanger opp eller tar hensyn til at brukerne er forskjellige, kan det føre til at enkeltgrupper i befolkningen får systematisk dårligere tilbud og utbytte av tjenestene. Dette kan utgjøre en form for indirekte diskriminering.

UDI har i flere år drevet utviklingsprogrammet MOT for å fremskaffe kunnskap om hvordan det offentlige kan øke sin kompetanse i å yte likeverdige tjenester til alle. Arbeidet med å samle de verktøy, metoder og modeller som prosjektene fra MOT-programmet har utviklet, vil bli startet høsten 2005.

Arbeidsmål 2.4 Styrket dialog med frivillige organisasjoner og religiøse miljøer

Strategier og tiltak

Regjeringen ønsker å ta i bruk innvandreres egne ressurser og erfaringer, og satser på å involvere organisasjoner som organiserer innvandrerbefolkningen og deres etterkommere i større grad. Departementet vil ha økt fokus på kontakt og dialog med ulike innvandrergruppers religiøse miljøer, gjennom møter og nettverksbygging. Innen utgangen av 2005 vil det bli oppnevnt nytt Kontaktutvalg mellom innvandrere og myndighetene (KIM) for perioden 2006– 2009. Tilskuddsordningen til landsdekkende organisasjoner på innvandrerfeltet ble evaluert i 2005, og målsettingen og kriteriene for tilskuddsordningen er noe endret.

Rapport og status

Innvandrere er stort sett mindre representert i politikk og organisasjonsliv enn deres andel av befolkningen skulle tilsi. Imidlertid varierer grad av deltakelse fra område til område og mellom ulike typer organisasjoner. I bystyrene i Oslo og i Drammen er for eksempel andelen representanter med innvandrerbakgrunn omtrent lik andelen innbyggere med innvandrerbakgrunn. Det er en utfordring å bidra til at etniske minoriteter benytter muligheten til å påvirke samfunnsutviklingen og egen livssituasjon gjennom ulike kanaler.

For å styrke dialogen mellom ulike miljøer og myndighetene, hadde Kommunal- og regionalde-

partementet i 2005 dialog med ulike religiøse minoritetsgrupper og med somaliske organisasjoner og enkeltpersoner. I 2004 ble det gjennomført en kommunikasjonsprosess som rettet søkelyset mot etterkommere og deres egen beskrivelse av hvordan det er å vokse opp i Norge i dag. Prosessen, som ble avsluttet i 2005, ble kalt ZINO og ble ledet av Landsrådet for Norges barne- og ungdomsorganisasjoner. I tillegg til å skape møteplasser og dialog, har ZINO resultert i kortfilmer og et magasin. ZINO vil bli videreført i 2006 gjennom opplæring for ungdom med innvandrerbakgrunn i organisasjonsarbeid og organisasjonsbygging. Opplæringen vil ha som formål å øke deltakelsen til ungdom med innvandrerbakgrunn i lokalmiljøene. Departementet har også hatt jevnlige møter med landsdekkende organisasjoner for personer med innvandrerbakgrunn.

Arbeidsmål 2.5 Økt bruk av kvalifisert tolk for å styrke rettssikkerheten og bidra til et likeverdig tjenestetilbud

Strategier og tiltak

Regjeringen vil videreføre arbeidet med å heve kompetansen hos tolker. Det er en målsetting å gjøre grunnutdanning i tolking til et permanent tilbud, og i 2006 videreføres prosjektet med grunnutdanning i tolking. Videre fortsetter arbeidet med å kvalitetssikre rekrutteringen av tolker til offentlig sektor og å øke offentlige etaters bevissthet rundt riktig bruk av tolk. Om lag 250 nye tolker får utdanning i 2005, og Universitetet i Oslo vil øke tallet på statsautoriserte tolker gjennom autorisasjonsprøven. Tospråklig testing av andre tolker som tar oppdrag i forvaltningen, vil bli gjennomført av IMDI inntil videre.

Rapport og status

Regjeringens store satsning på utdanningstilbud til tolker de siste årene har også bidratt til en kvalitetsheving av tolkene. Om lag 500 personer vil ha gjennomført grunnutdanning i tolking gjennom UDIs prosjekt innen utgangen av 2005. Til sammenligning har 254 personer fått kompetansegivende grunnutdanning (semesteremne) i tolking fra 1980 til 2003.

Bruk av tolk og/eller oversatt informasjonsmateriale er ofte en forutsetning for å kunne yte likeverdige tjenester til alle. I henhold til forvaltningsloven har forvaltningsorganene veilednings- og informasjonsplikt. Dersom en person ikke får tilstrekkelig veiledning og informasjon i sin kontakt med det offentlige, oppfylles ikke lovens krav. Det nærmere omfang av veilednings- og informasjonsplikten vil bero på et konkret skjønn hvor sakens viktighet må avveies mot hensynet til forvaltningsorganets kapasitet. Selv om regjeringen styrker norskopplæringen for nyankomne innvandrere, vil det alltid være noen som ikke kan tilstrekkelig norsk til å benytte seg av de offentlige tjenestene uten språklig tilrettelegging. Sektormyndighetene og kommunene har et selvstendig ansvar når det gjelder bruk av tolke- og oversettertjenester innenfor sine ansvarsområder.

For å sikre at det i størst mulig grad vil bli brukt tolker med gode kvalifikasjoner, har UDI opprettet et nasjonalt tolkeregister for kvalitetssikrede tolker. Tolkeregisteret har vært virksomt fra september 2005. Registeret vil være et incitament for tolkene til å dokumentere og forbedre egne kvalifikasjoner.

Tolkeautorisasjonsordningen er omtalt under kap. 511, post 72.

Arbeidsmål 3.1 Bidra til en helhetlig politikk for integrering og mangfold gjennom samordning og samvirke innen ulike sektorer

Strategier og tiltak

Med opprettelsen av et Integrerings- og mangfoldsdirektorat (IMDI) styrkes arbeidet og innsatsen for å inkludere innvandrere og etterkommere i samfunnet.

Regjeringen har utviklet målbare og konkrete mål for hva de ulike fagdepartementene skal oppnå innenfor eget ansvarsområde overfor innvandrerbefolkningen. Utviklingen og oppfølgingen av målformuleringene skal både styrke Kommunal- og regionaldepartementets pådriverrolle og fagdepartementenes rolle som sektoransvarlig. Fagdepartementene skal rapportere på status og måloppnåelse i sine respektive budsjetter. Sammen med Kommunal- og regionaldepartementets St.prp. nr. 1 følger et vedlegg med regjeringens mål for mangfoldspolitikken, og det rapporteres samlet på måloppnåelse. Vedlegget tydeliggjør departementets koordineringsansvar for feltet, samtidig som sektoransvaret synliggjøres og forankres. På Kommunal- og regionaldepartementets felt er det utviklet mål for norskopplæring for voksne innvandrere, valgdeltakelse og bolig.

Regjeringen har som mål at ingen barn starter på skolen uten tilstrekkelige norskkunnskaper. Regjeringens strategiplan *Likeverdig utdanning i praksis!* har som ett mål å bedre språkforståelsen blant minoritetsspråklige barn i førskolealder. Regjeringen vil derfor starte en forsøksordning med systematisk språkkartlegging på helsestasjonene av alle fireåringer i 13 kommuner. Tiltaket skal medvirke til at barn med dårlige norskkunn-

skaper og/eller svak språkutvikling kan fanges opp tidlig slik at de får bedre forutsetninger for å følge undervisningen på skolen og delta i sosiale aktiviteter på linje med andre barn.

Rapport og status

Sektoransvar innebærer at den enkelte fagmyndighet har ansvar for tjenestetilbudet til alle grupper av befolkningen. Fagmyndigheter på ulike sektorer og forvaltningsnivåer har samme ansvar for personer med innvandrerbakgrunn som for den øvrige befolkningen. Dette prinsippet ligger, og skal fortsatt ligge, til grunn for organiseringen av offentlige tjenester.

Ved at ulike forvaltningsorganer har ansvar for utvikling og tilpasning av tiltak og politikk rettet mot personer med innvandrerbakgrunn på sine områder, risikerer man at politikkutvikling og tiltak for denne gruppen ikke sees i sammenheng og målrettes i tilstrekkelig grad. Mangelen på konkrete målsettinger for sektormyndighetenes arbeid overfor innvandrerbefolkningen er en viktig årsak til at integrerings- og mangfoldsarbeidet tidligere ikke har vært drevet effektivt nok.

Arbeidsmål 3.2 Systematisk kunnskapsinnhenting som grunnlag for politikkutvikling, mål- og resultatstyring

Strategier og tiltak

Aktiv bruk av forskning, utredninger og forsøk som departementet finansierer, jf. kap. 511, post 21 Spesielle driftsutgifter – kunnskapsutvikling migrasjon, integrering og mangfold, er viktig for å ha et godt kunnskapsgrunnlag når politikken skal utformes. Også i 2006 vil departementet legge vekt på evaluering og utviklingsarbeid. Introduksjonsordningen og opplæring i norsk og samfunnskunnskap for nyankomne innvandrere vil bli løpende videreutviklet på grunnlag av dokumentasjon om effekter og utviklingsarbeid som er gjort på området. Nasjonalt introduksjonsregister (NIR), som har opplysninger om alle som omfattes av introduksjonsordningen, er et sentralt virkemiddel for å kunne følge situasjonen. Analyser på grunnlag av dette registeret vil først kunne gjøres etter at registeret har virket ett år.

Samarbeidet med Statistisk sentralbyrå (SSB) om statistikk som gjelder innvandring og innvandrerbefolkningen videreføres, jf. kap. 500, post 21. Gjennomføring av en ny levekårsundersøkelse om levekårene for innvandrerbefolkningen, både for innvandrerne selv og deres etterkommere, kommer til å stå sentralt i årene fremover. Innenfor rammen av statistikkloven og personvernhensyn vil koblinger med data fra Datasystem for utlendings- og flyktningsaker (DUF) gi grunnlag for oversiktsanalyser av de ulike former for innvandring, herunder familiegjenforening, familiedannelse og arbeidsinnvandring. Prosjektet «Innvandreres vei inn i det norske samfunnet» (Monitor) tar sikte på å gi en bedre helhetlig forståelse av innvandreres vei inn i det norske samfunnet ved å følge utviklingen over tid. Med dette ønsker regjeringen å sørge for sammenliknbarhet over tid slik at endringer i indikatorverdiene ikke bare er et resultat av at gruppens sammensetning endrer seg. De første resultater er ventet i 2006. De vil bli fulgt opp med flere resultater framover, med utvidelse av tidsperspektiv og antall emneområder.

I St.meld. nr. 20 (2004–2005) Vilje til forskning, som Stortinget behandlet i juni 2005, er migrasjon og integrering løftet fram som en av fire sentrale samfunnsutfordringer, særlig knyttet til forskning for fornyelse av offentlig sektor. Et nytt program, Internasjonal migrasjon og etniske relasjoner (IMER) 2005–2010, startet høsten 2005, jf. kap. 500 post 50 Forskningsprogrammer under Norges forskningsråd.

IMDI skal være kompetansesenter og pådriver for kommuners og andre aktørers arbeid med integrering og inkludering, og være en viktig premissleverandør for departementet. Direktoratet skal oppsummere og videreføre arbeidet med introduksjonsordningen, tolketjenester, minoritetsperspektiv i offentlig tjenesteyting, inkludering av minoritetsungdom og enslige mindreårige og kvalifisering for sosialhjelpsavhengige innvandrere med lang botid. Direktoratet skal utvikle metoder for gjennomføring av mangfoldspolitikken.

Rapport og status

Kunnskapsinnhenting gjennom forskning, evaluering, utredning, statistikk, utviklingsarbeid, oversiktsdokumentasjon og deskriptive analyser er viktig for å drive god mål- og resultatstyring. Status for kunnskapsgrunnlaget for integrerings- og mangfoldspolitikken ble lagt fram i St.meld. nr. 49 (2003–2004) Mangfold gjennom inkludering og deltakelse – ansvar og frihet. Grunnlagsdata om migrasjon, levekår og integrering som produseres av Statistisk sentralbyrå utgjør en plattform for videre analyse og politikkutforming. På integrerings- og mangfoldsområdet har regjeringen sørget for omfattende utviklingsarbeid når det gjelder introduksjonsordningen, utvikling av tolketjenester, minoritetsperspektiv i offentlig tjenesteyting, mottak og integrering av enslige mindreårige, metodeutvikling for språkkartlegging av minori-

tetsbarn og kvalifisering for sosialhjelpsavhengige innvandrere med lang botid.

Arbeidsmål 3.3 Målrettet informasjon om integrerings- og mangfoldspolitikken gjennom kommunikasjon tilpasset ulike brukergruppers behov

Strategier og tiltak

Nyankomne innvandrere som får arbeids- eller oppholdstillatelse som danner grunnlag for bosettingstillatelse skal gis informasjon om rettigheter, muligheter og plikter i det norske samfunnet, og det skal gis særskilt informasjon om forbudet mot tvangsekteskap og kjønnslemlestelse. Det vil være særlig viktig å nå familiegjenforente som ikke omfattes av introduksjonsordningen.

For å sikre god gjennomføring av ordningen med rett og plikt til opplæring i norsk og samfunnskunnskap, vil regjeringen prioritere informasjon om ordningen. Ett av regjeringens satsingsområder i 2006 vil være koordinering av den informasjonen som gis nyankomne innvandrere, for å sikre helhetlig og sammenhengende informasjon i forhold til rettigheter, muligheter og plikter mv.

Regjeringen understreker at tilbydere av de offentlige tjenestene skal gi god informasjon og kommunisere godt med brukerne, for å sikre at disse tjenestene tar hensyn til brukernes bakgrunn når det gjelder språk, kultur og religion/livssyn, jf. arbeidsmål 2.3. Regjeringen vil derfor forsterke satsingen på økt minoritetsperspektiv i offentlig tjenesteyting i 2006.

I 2006 vil det videre bli satset på å gjøre kjent for samfunnet betydningen av at målene for integrerings- og mangfoldspolitikken blir nådd, for å sikre at innvandrere og deres etterkommere får innpass og kan delta på ulike arenaer i det norske samfunnet. Dette skal gjøres gjennom informasjon til og kommunikasjon med brukere, samarbeidspartnere og samfunnet for øvrig, samt gjennom proaktivitet i media. IMDI vil ha en viktig rolle i å formidle hva som gjøres på integrerings- og mangfoldsfeltet.

Rapport og status

De siste par årene er informasjonen som gis nyankomne innvandrere utvidet i omfang, særlig gjennom at nye målgrupper gis informasjon. I 2003 ble det innført et informasjonsopplegg for overføringsflyktninger. Informasjonen gis av International Organisation for Migration til overføringsflyktninger før ankomst til landet. I 2005 utarbeidet UDI en ny rammeplan for informasjon til beboere i mottak, som også inneholder informasjon til beboere med oppholdstillatelse. Fra 1. september 2005 er det innført en ordning med obligatorisk opplæring i norsk og samfunnskunnskap for voksne innvandrere.

Programkategori 13.19. Integrering og mangfold

Utgifter under programkategori 13.19 fordelt på kapitler

(i 1 000 kr)

Kap.	Betegnelse	Regnskap 2004	Saldert budsjett 2005	Forslag 2006	Pst. endr. 05/06
510	Integrerings- og mangfoldsdirektoratet (jf. kap. 3510)			75 500	
511	Bosetting av flyktninger og tiltak for innvandrere (jf. kap. 3511)	3 908 625	4 169 050	3 951 600	-5,2
512	Kontaktutvalget mellom innvandrere og myndighetene (jf. kap. 3512)	5 080	4 600	4 700	2,2
513	Senter mot etnisk diskriminering (jf. kap. 3513)	7 168	7 150		-100,0
	Sum kategori 13.19	3 920 873	4 180 800	4 031 800	-3,6

Inntekter under programkategori 13.19 fordelt på kapitler

(i 1 000 kr)

Kap.	Betegnelse	Regnskap 2004	Saldert budsjett 2005	Forslag 2006	Pst. endr. 05/06
3511	Bosetting av flyktninger og tiltak for innvandrere (jf. kap. 511)	43 095	58 045	72 552	25,0
3512	Kontaktutvalget mellom innvandrere og myndighetene (jf. kap. 512)	304			
3513	Senter mot etnisk diskriminering (jf. kap. 513)	586			
	Sum kategori 13.19	43 985	58 045	72 552	25,0

Målene under Kommunal- og regionaldepartementets resultatområde 1 Integrering og mangfold finansieres under programkategori 13.19 Integrering og mangfold. De største utgiftspostene under programkategorien er knyttet til integreringstilskudd til kommunene (kap. 511, post 60) og opplæring i norsk og samfunnskunnskap for voksne innvandrere (kap. 511, post 61), som står for om lag 95 prosent av det samlede bevilgningsforslaget på programkategorien.

Kap. 510 Integrerings- og mangfoldsdirektoratet (jf. kap. 3510)

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2004	Saldert budsjett 2005	Forslag 2006
01	Driftsutgifter			75 500
	Sum kap. 510			75 500

Teknisk endring i 2006: Som følge av overgang til nettobudsjettering av merverdiavgift i staten er kap. 510, post 1 nedjustert med 3,683 mill. kr.

Post 1 Driftsutgifter

Bevilgningen på posten skal dekke utgifter til drift av Integrerings- og mangfoldsdirektoratet (IMDI), som opprettes 1. januar 2006 ved en deling av Utlendingsdirektoratet (UDI) i to direktorater. IMDI vil ha ansvaret for arbeidet med integrering og mangfold, mens UDI skal ha ansvar for oppgaver knyttet til innvandringsregulering.

Formålet med omorganiseringen er en styrket, mer koordinert og målrettet innsats for å inkludere innvandrere i det norske samfunnet. Med et eget Integrerings- og mangfoldsdirektorat vil arbeidet med integrering av nyankomne innvandrere og arbeidet med inkludering og deltakelse for alle gis høyere prioritet, og en vil få tydelige målsetninger for arbeidet på feltet. Ny organisasjonsstruktur skal legge bedre til rette for kompetanseutvikling og spredning av gode erfaringer til kommuner og øvrige sektormyndigheter. Direktoratet skal være en premissleverandør for utvikling av politikken og samtidig Kommunal- og regionaldepartementets utøvende organ for statens integrerings- og mangfoldspolitikk.

Hovedoppgaver

- bosette flyktninger som får opphold i Norge i tråd med intensjonene i bosettingsordningen og avtalen med KS om bosetting
- iverksette og bidra til å utvikle integreringspolitikken overfor nyankomne innvandrere og politikken for mangfold og inkludering
- være et kompetansesenter for kommunene og andre samarbeidspartnere som arbeider med integrering og mangfold
- ta initiativ overfor sektormyndigheter om muligheter og barrierer ulike grupper av innvandrere står overfor, og bistå med råd og veiledning
- ta initiativ overfor og samarbeide med næringsliv og organisasjoner for å øke innvandreres deltakelse i arbeids- og samfunnsliv

Direktoratets arbeid skal bygge opp under fagmyndighetenes ivaretakelse av sitt sektoransvar.

Målgrupper

Kommunene vil være direktoratets viktigste målgruppe og samhandlingspartner. Andre viktige målgrupper vil være næringsliv og arbeidsgivere for innvandrere, statlige sektormyndigheter på både direktoratsnivå og lokalt nivå, ulike organisasjoner, nyankomne innvandrere og mer etablerte innvandrergrupper, befolkningen generelt og personer i utlandet som skal bosette seg i Norge.

Virkemidler

Direktoratets viktigste virkemidler vil være lov og forskrifter, kunnskap og kunnskapsutvikling, dokumentasjon, erfaringsspredning, informasjon og holdningsskapende arbeid. I tillegg vil direktoratet ha økonomiske virkemidler som tilskuddsordninger og prosjekt- og utviklings-/forskningsmidler.

IMDI skal samlokaliseres med UDI i Oslo, og vil ha regionale enheter i Oslo, Gjøvik, Kristiansand, Bergen, Trondheim og Narvik. Direktoratet vil i 2006 ha en ressursramme på 75,5 mill. kr og vil ha en bemanning på ca. 110 årsverk, hvorav rundt halvparten ved regionkontorene.

Utfordringer i 2006

IMDI skal etablere den nye organisasjonen og flytte inn i nye lokaler. IMDI skal etablere seg som en viktig aktør på feltet overfor kommuner, sektormyndigheter, innvandrerorganisasjoner og andre. IMDI skal etablere og lede «Forum for integrering og mangfold», som skal ha til hensikt å sikre en god koordinering av, og et systematisk arbeid med, integrerings- og mangfoldsarbeid. Medlemmer i forumet vil være relevante statlige etater og andre aktører.

Budsjettforslag for 2006

Det foreslås en bevilgning til drift av IMDI på 75,5 mill. kr i 2006.

Kap. 511 Bosetting av flyktninger og tiltak for innvandrere (jf. kap. 3511)

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2004	Saldert budsjett 2005	Forslag 2006
21	Spesielle driftsutgifter, kunnskapsutvikling migrasjon, integrering og mangfold, *kan overføres*	49 436	41 900	31 300
60	Integreringstilskudd, *kan overføres*	2 798 737	2 768 300	2 618 000
61	Opplæring i norsk og samfunnskunnskap for voksne innvandrere	988 762	1 275 000	1 215 000
62	Kommunale innvandrertiltak	42 959	53 500	56 100
70	Bosettingsordningen og integreringstilskudd, oppfølging	2 560	3 000	3 100
71	Tilskudd til innvandrerorganisasjoner og annen frivillig virksomhet	24 571	25 700	26 400
72	Statsautorisasjonsordningen for tolker m.m.	1 600	1 650	1 700
	Sum kap. 511	3 908 625	4 169 050	3 951 600

Teknisk endring i 2006: Som følge av overgang til nettobudsjettering av merverdiavgift i staten er kap. 511, post 21 nedjustert med 0,863 mill. kr.

Endringer som ikke går fram av tabellen: Da Stortinget behandlet St. prp. nr. 65 (2004–2005) Tilleggsbevilgninger og omprioriteringer i statsbudsjettet medregnet folketrygden 2005 ble bevilgningen på post 60 redusert med 73,0 mill. kr til 2 695,3 mill. kr. og bevilgningen på post 61 redusert med 75 mill. kr til 1 200 mill. kr.

Endring fra 2005–2006: Kap. 511.21 er flyttet fra kap. 521.71, kap. 511.60 er flyttet fra kap. 521.60, kap. 511.61 er flyttet fra kap. 521.61, kap. 511.62 er flyttet fra kap. 521.62, kap. 511.70 er flyttet fra kap. 521.70, kap. 511.71 er flyttet fra kap. 521.73 og kap. 511.72 er flyttet fra kap. 521.74. Tallene for regnskap 2004 og saldert budsjett 2005 referer til de gamle postnumrene.

Post 21 Spesielle driftsutgifter – kunnskapsutvikling migrasjon, integrering og mangfold, kan overføres

Både Kommunal- og regionaldepartementet, IMDI og UDI vil forvalte midler på denne posten. I tråd med Kommunal- og regionaldepartementets samordningsrolle gjøres mye av kunnskapsutviklingen i samarbeid med ansvarlige sektormyndigheter. Noen av prosjektene er flerårige. Prosjektene som IMDI og UDI vil administrere, er i hovedsak evalueringer, dokumentasjons- og utviklingsprosjekter.

Mål

Formålet med bevilgningen på posten er
- å sikre et godt kunnskapsunderlag for migrasjons-, integrerings- og mangfoldspolitikk
- å bidra til nasjonal kunnskapsutvikling om internasjonal migrasjon og etniske relasjoner, og om gode måter å utvikle et inkluderende og mangfoldig samfunn på
- å bidra til formidling av forskningsresultater og kunnskap om god metodikk og praksis på området.

Rapport for 2004 og 2005

Bortfall av botilbud i mottak, informasjon til asylsøkere og tilskuddsordningen for landsdekkende organisasjoner på innvandrerfeltet er evaluert. Det er også gjennomført en undersøkelse av EØS-utvidelsen og bruken av velferdsordninger. Kulturorienteringsprogram for overføringsflyktninger og bosettingsordning for flyktninger evalueres. Prosjekter om ekteskap som grunnlag for familiegjenforening og en komparativ studie av Flyktningkonvensjonens paragrafer som gir adgang til å unnta personer fra flyktningstatus er under arbeid. Undersøkelsen Levekår blant ikke-vestlige innvan-

drere og etterkommere 2005–2006, vil gjøre personintervjuer høsten 2005 og våren 2006. Utviklingstiltak i handlingsplaner som regjeringen tidligere har lagt fram, er fulgt opp. En undersøkelse om omfanget av thailandske kvinner i prostitusjon i Norge med deres bakgrunnshistorier, er utarbeidet i 2005.

I 2005 er ulike prosjekter satt i gang for å følge med på, videreutvikle og kvalitetssikre introduksjonsordningen. Det er satt fokus på grupper med særskilte behov innenfor introduksjonsordningen, og utviklingen av opplæringsmateriell i samfunnskunnskap fortsetter i samarbeid med VOX. En undersøkelse om samarbeid mellom kommuner og Aetat om introduksjonsordning for nyankomne gir grunnlag for å si at introduksjonsloven så langt går i riktig retning og har fungert som et incitament og en katalysator til et bedre samarbeid mellom Aetat og kommunene i kvalifisering av nyankomne innvandrere. Det eksisterer fortsatt noen utfordringer, og det gjenstår et betydelig potensial for bedre informasjonsflyt, koordinering og samarbeid. Samarbeidsprosjektet «Det er lov å prøve seg, også i arbeidslivet» hadde som formål å gjøre introduksjonsordningen kjent blant arbeidsgivere og prøve ut forskjellige metoder for opprettelse av praksisplasser for å bedre mulighetene til utplassering i næringslivet for deltakere i introduksjonsprogram. Prosjektet har gitt interessante erfaringer om hvordan samarbeidet med Aetat kan bedres, hvordan man kan nå ut til nye bransjer som kan ha deltakere i praksisplass, og hvordan gode relasjoner kan opparbeides med bedrifter lokalt. Delprosjekter i tre kommuner utviklet bedriftsbanker med til sammen ca. 300 bedrifter. Ungt entreprenørskap (UE) har sammen med NHO, med utgangspunkt i konseptet Ungdomsbedrift, utviklet et spesielt konsept som kan brukes i introduksjonsprogrammet for innvandrere.

I utviklingsprosjektet Minoritetsperspektiv i offentlig tjenesteyting (MOT) er det i samarbeid med andre institusjoner gjennomført flere tiltak for å øke bevisstheten og kunnskapen om behovet for tilpasning av offentlige tjenester. Rapport vedrørende kompetansebehov i Aetat, sosialtjeneste og trygdeetat er ferdigstilt. Oppsummering av utfordringene i flerkulturell eldreomsorg er gjort i samarbeid med frivillige organisasjoner. Håndbok i kommunikasjon på tvers av kulturer er utarbeidet i samråd med kommunesektoren og er beregnet på møtet mellom de ansatte og minoriteter. Nettverk av ressurspersoner med ulik etnisk og profesjonell bakgrunn er etablert og avholder to faglige seminarer årlig for utveksling av kunnskap, erfaringer og faglig utvikling. Et nyhetsbrev som informerer om begivenheter og kunnskap innenfor minoritetsperspektiv i offentlig tjenesteyting er publisert.

Innenfor rammen av UDIs prøveprosjekt «Nettbasert grunnutdanning for tolker» har 544 tolkestudenter fått tilbud om internettbasert, deltids grunnutdanning i tolking i 26 språk. Gjennomføringsprosenten for det nettbaserte studiet er over 80 prosent. Prosjektet med nettbasert grunnutdanning i tolking har nesten doblet tallet på tolker med universitets- eller høgskoleutdanning på to og et halvt år. I tillegg har 22 studenter fått opplæring som tolkelærere (semesteremne) ved Høgskolen i Telemark.

Prosjektet IKT-basert norskopplæring for voksne innvandrere, INOVI, viser at IKT-basert opplæring kan bidra til å gjøre det enklere å tilpasse opplæringen til deltakernes behov. Bredbånd og tilstrekkelig maskinkapasitet er forutsetninger for å bruke IKT. Prosjektet har vist at det er behov for å satse på kompetanseoppbygging for lærere og fortsatt utvikling av multimediabaserte opplæringsprogrammer.

Det er betalt kontingent til EUs handlingsprogram mot diskriminering som støtter forskning og tiltak hvor målet er å utveksle gode modeller på europeisk nivå. Som en del av tiltaksplanen mot fattigdom, har organisasjoner og kommunale instanser i Bergen Oslo og Drammen fått midler til 9 ulike prosjekter for å forebygge at minoritetsungdom ferdes i bysentra og rekrutteres til belastede miljøer. Norges Røde Kors har utviklet en ordning med flyktningguider for enslige mindreårige flyktninger. Flyktningguidene fungerer som en frivillig voksen sosial støttefunksjon for de enslige mindreårige etter at de er bosatt i kommunene, og skal bidra til at den mindreårige får tilknytning og nettverk i lokalsamfunnet. På oppdrag av UDI koordinerer Norsk Folkehjelp samarbeid med frivillige for å sikre samordning, opplæring og veiledning av verger for enslige mindreårige inntil ny vergemålslov trer i kraft. Prosjektet oppsporing av foresatte og hjemlandskontakt er påbegynt og vil bli videreført.

Prosjektene i Oslo, Bydel Grorud og i Drammen med språkkartlegging og språkstimulering av førskolebarn ble videreført i 2005. Språkkartleggingsverktøyet Språk 4, som brukes ved fireårskontrollen på helsestasjon, blir evaluert høsten 2005. Prosjektet Barn med innvandrerbakgrunn som sendes til foreldrenes opprinnelsesland for å gå på skole, er startet. Som en oppfølging av kommunikasjonsprosessen med unge innvandrere, ZINO, har UDI lyst ut midler til prosjekter med formål å øke deltakelsen til ungdom med innvandrerbakgrunn i lokalmiljøet.

Rapporten Topp 10 Internasjonale kvinner i Norge 2004 beskriver utfordringene kvinnene møtte for å få innpass i og gjøre karriere i arbeidslivet. Et nytt prosjekt, Topp 20 Internasjonale kvinner og menn, er startet. 2 mill. kr til forsøk med etablerervirksomhet blant innvandrere er lyst ut.

Samarbeidsprosjektet «SNU unge lovbrytere i tide – et felles ansvar for stat, kommune og lokalsamfunn» (koordinert av Justisdepartementet) er videreført.

Human Rights Service har i henhold til vedtak i Stortinget fått utbetalt driftsmidler over kap. 521 post 71 Kunnskapsutvikling.

Budsjettforslag for 2006

Det foreslås en bevilgning på 31,3 mill. kr på posten for 2006. Bevilgningen skal brukes til kunnskapsutvikling på migrasjons-, integrerings- og mangfoldsfeltet. Bevilgningen vil i det vesentlige bli benyttet til pågående prosjekter, evalueringer og utviklingsarbeid i forbindelse med handlingsplaner og satsinger. De største prosjektene er ikkevestlige innvandreres og etterkommeres levekår 2005–2006, nettbasert grunnutdanning av tolker, kontingent til EUs handlingsprogram mot diskriminering, evaluering av introduksjonsordningen, utvikling av obligatorisk informasjonsarbeid om tvangsekteskap og kjønnslemlestelse til nyankomne flyktninger, asylsøkere og familiegjenforente, utviklingstiltak innenfor handlingsplanen mot menneskehandel, oppsporingsprosjekt og frivillig innsats overfor enslige mindreårige og videreføring av flyktningguideprosjektet, utvikling av vergerollen som er en del av tiltaksplan mot fattigdom og undersøkelse om valgfrihet bidrar til at eldre innvandrere får gode omsorgstjenester. På migrasjonsfeltet er forskning om arbeidsinnvandring og familieinnvandring prioritert. Midler vil bli nyttet til formidling av kunnskap. I prosjektene skal kjønnsperspektivet komme fram.

Post 60 Integreringstilskudd, kan overføres

Mål

Integreringstilskuddet skal medvirke til rask og god bosetting, slik at flyktningene skal kunne bosette seg i en kommune innen seks måneder etter at det er gitt ordinær oppholds- og/eller arbeidstillatelse, og at overføringsflyktninger blir bosatt innen seks måneder etter at det er gitt innreisetillatelse. Tilskuddet skal føre til at kommunene gjennomfører et godt bosettings- og integreringsarbeid, med sikte på at de bosatte skal komme i jobb og greie seg selv. Tilskuddet skal også medvirke til rask bosetting av eldre og funksjonshemmede flyktninger.

Integreringstilskuddet skal dekke de gjennomsnittlige utgiftene kommunene har ved bosetting og integrering av flyktninger i bosettingsåret og de fire neste årene.

Tildelingskriterier

Integreringstilskudd

Alle kommuner får tilskudd etter samme satsstruktur og nivå. Siden introduksjonsordningen retter seg mot voksne, og for å gjøre det lettere å få bosatt de som i dag blir værende lengst tid i mottak, blir det gitt et større tilskudd det første året for bosetting av voksne enn for bosetting av barn. Siden iverksetting av introduksjonsprogrammet kan innebære mer arbeid på kort sikt i enkelte kommuner, har regjeringen prioritert å øke tilskuddet de første årene etter bosetting.

Tabell 3.2 Satser for integreringstilskuddet

Bosettingsår	Satser 2003	Satser 2004	Satser 2005	Satser 2006
År 1 (2005)	87 000	96 000	120 000 (voksne) 100 000 (barn)	130 000 (voksne) 110 000 (barn)
År 2 (2004)	77 000	85 000	91 000	98 000
År 3 (2003)	77 000	77 000	80 000	81 000
År 4 (2002)	68 000	68 000	71 000	71 000
År 5 (2001)	67 000	67 000	70 000	70 000
Sum	376 000	393 000	432 000 (voksne) 412 000 (barn)	450 000 (voksne) 430 000 (barn)

Tilskudd ved bosetting av personer over 60 år og personer med kjente funksjonshemminger

Ved bosetting av flyktninger som har fylt 60 år ved bosettingen, får kommunen et ekstra engangstilskudd på 120 000 kr. Også ved bosetting av flyktninger med kjente funksjonshemminger kan det på grunnlag av dokumenterte behov, gis ekstra tilskudd. For å forenkle og gjøre ordningen mer målrettet, slik at personer med funksjonshemminger og alvorlige adferdsproblemer m.v. kan bosettes raskere, foreslås funksjonshemmedetilskuddet lagt om slik at det innføres to separate tilskudd til erstatning for dagens modell med tre tilskudd som bygger på hverandre. Dette innebærer at utbetaling av det høyeste tilskuddet ikke lenger skal forutsette at det minste tilskuddet er utbetalt. Kommunene vil dermed kunne motta det høyeste tilskuddet tidligere. Satsen for engangstilskuddet ved bosetting av personer med kjente funksjonshemminger er på kr 140 000, og er således på samme nivå som den laveste satsen i 2005, mens satsen for det høyeste tilskuddet foreslås økt til inntil kr 700 000 per år.

Skoletilskudd

For å dekke den kommunale egenandelen i forbindelse med særskilt norskopplæring og morsmålsopplæring for barn som er omfattet av integreringstilskuddet, blir det også gitt tilskudd til språkopplæring. For 2005 foreslås satsen økt til kr 9 150.

Oppfølging og kontroll

Kommunene skal ikke legge fram særskilt regnskap for integreringstilskuddet. Gjennom den kartleggingen Beregningsutvalget gjør av de utgiftene kommunene har til bosetting og integrering av flyktninger, blir det kontrollert at det samlet sett er et rimelig samsvar mellom forbruk og nivå på tilskuddet for kommunesektoren, jf. kap. 511, post 70 Bosettingsordningen og integreringstilskudd, oppfølging. Introduksjonsordningen er en rett for den enkelte. Deltakelsen i introduksjonsordningen og i opplæringen i norsk og samfunnskunnskap i kommunen skal registreres i Nasjonalt introduksjonsregister (NIR).

På grunnlag av rapporter fra kommunene, statistikk fra NIR og statistikk over ventetid for bosetting, og på bakgrunn av kontakt med kommunene, skal IMDI vurdere om kommunene arbeider planmessig med bosettings- og integreringsarbeidet.

Rapport for 2004 og 2005

Tilskuddet skal dekke de gjennomsnittlige utgiftene kommunene har i de første fem årene i forbindelse med dette arbeidet, og blir utbetalt uavhengig av de behovene hver enkelt flyktning måtte ha for oppfølging, tiltak og tilrettelegging i kommunen. KS og enkeltkommuner har gitt uttrykk for at ordningen med integreringstilskudd fungerer godt, men at de samlede overføringene fra staten til integreringsarbeidet burde vært større.

Regjeringens mål er at flyktninger skal bosettes innen 6 måneder etter at oppholdstillatelse er gitt. Selv om andelen som må vente mer enn 6 måneder på bosetting har gått noe ned i forhold til 2004, er det fortsatt for få plasser i kommunene i forhold til behovet, spesielt i pressområdene.

Dialog, informasjon og samarbeid med kommunene er sentrale virkemidler som UDI benytter for at flyktningene skal bli bosatt så raskt som mulig.

UDI har anmodet 244 kommuner om å bosette flyktninger i 2005. 204 kommuner har svart positivt på anmodningene.

Tabell 3.3 Bosatte flyktninger i kommunene

Bosettingsår	2001	2002	2003	2004	Per 1.7.2005
Tidligere asylsøkere	3 395	3 067	3 250	3470	1502
Overføringsflyktninger[1]	1 747	1 184	1 650	850	413
Familiegjenforente[2]	1 417	3 526	1 500	850	189
Enslige mindreårige asylsøkere	340	364	350	330	73
Bosatte totalt	6 899	8 141	6 750	5500	2177

[1] Personer som har kommet til landet.

[2] Som kommunene får integreringstilskudd for. Søknad må være innlevert i integreringstilskuddsperioden til den en søker om familiegjenforening med.

Kilde: Mottaks- og bosettingsstatistikk fra UDI

Tabell 3.4 Oppholdstid i mottak etter vedtak om opphold

Bosatte i kommunene etter vedtak	2001	2002	2003	2004	Per 1.7.2005
Innen 6 måneder	37 pst.	60 pst.	54 pst.	49 pst.	57 pst.
Mellom 6 og 12 måneder	38 pst.	14 pst.	32 pst.	35 pst.	29 pst.
Mer enn 12 måneder	25 pst.	25 pst.	14 pst.	16 pst.	14 pst.

Kilde: Mottaks- og bosettingsstatistikk fra UDI

Målet for bosetting av enslige mindreårige er at de skal være bosatt innen tre måneder etter at det er gitt oppholdstillatelse. I første halvår 2005 ble 18 prosent av dem som utløser særskilt tilskudd for enslige mindreårige, bosatt innen den oppsatte tidsfristen. Kommunene har behov for veiledning og overføring av kompetanse i arbeidet med enslige mindreårige. Utgifter til kommunale tiltak i forbindelse med bolig til enslige mindreårige asylsøkere og flyktninger (hjemlet i barnevernloven § 4-4) utover den egenandelen kommunene må betale, blir refundert. Ordningen gjør at en eventuell økonomisk risiko for kommunene blir redusert. Situasjonen må også sees i sammenheng med særskilte tilskudd fra Barne- og familiedepartementet til arbeid med enslige mindreårige i kommunene, jf. kap. 854, post 64 Tilskudd for enslige mindreårige flyktninger og asylsøkere. Målet med tilskuddet er å bidra til at de enslige mindreårige kan bosettes så raskt som mulig og med gode omsorgstilbud tilpasset lokale forhold. Tilskuddet er i 2005 på kr 99 700, og foreslås økt til kr 102 800 i 2006. Tilskuddet differensieres etter bosettingstidspunktet og utbetales fra og med måneden den enslige mindreårige blir bosatt.

Overføringsflyktninger

Gjenbosetting innebærer å finne en varig løsning for flyktninger som ikke kan repatrieres eller bli værende i landet der de oppholder seg. Uttak av overføringsflyktninger skjer normalt i samarbeid mellom UDI og FNs høykommissær for flyktninger (UNHCR) og i samsvar med de kriteria departementet har fastsatt. Ved uttak av overføringsflyktninger tas det utgangspunkt i flyktningbakgrunnen til den enkelte og behovet for å bli bosatt i et nytt land. I tillegg skal utsiktene til å kunne delta og greie seg selv i det norske samfunnet vektlegges.

Innenfor en periode på tre år blir det fastsatt hvor mange overføringsflyktninger Norge samlet skal ta imot for gjenbosetting. Ved at kvoten for overføringsflyktninger sees i sammenheng over en treårsperiode, oppnås en fleksibilitet som blant annet innebærer at ubrukte plasser kan overføres til det etterfølgende året innenfor perioden, samtidig som det er mulighet for å forskuttere uttak av overføringsflyktninger fra neste års kvote, dersom behovet skulle tilsi dette. Kvoten for overføringsflyktninger ble økt med 250 i 2005 til 1000. Det ble lagt til grunn at den økte kvoten ville bli tatt ut i 2. halvår 2005 og at disse personene ville komme til

Norge i 2006. En kvote i 2006 på 1000 personer, gir en kvote for perioden 2004–2006 på 2 750 personer.

Tabell 3.5 Tallet på overføringsflyktninger som har kommet til landet

År	Personer
1998	1 124
1999	1 480
2000	1 481
2001	1 269
2002	1 216
2003	1 633
2004	850
1. halvår 2005	413

I tråd med tallet på kvoten for 2006 foreslås det at midler tilsvarende opp til 65 kvoteplasser i 2006 skal kunne brukes for å gjøre arbeidet med gjenbosetting mer effektivt, både i og utenfor Norge.

Budsjettforslag for 2006

Regjeringen foreslår en bevilgning på 2 618 mill. kr, basert på at 3 950 personer innenfor personkretsen omfattet av integreringstilskuddet, vil bli bosatt i 2006. Dette beløpet inkluderer om lag 67,5 mill. kr til særskilt norskopplæring og morsmålsopplæring for barn som er omfattet av integreringstilskuddet.

Post 61 Opplæring i norsk og samfunnskunnskap for voksne innvandrere

Bakgrunn

Fra 1. september 2005 er det etablert en ny per capitabasert tilskuddsordning som gjelder de som omfattes av rett og plikt til opplæring etter introduksjonsloven, jf. St.prp. nr. 65 (2004–2005). Det er de som har rett og plikt til opplæring i norsk og samfunnskunnskap etter introduksjonsloven og som får oppholds- eller arbeidstillatelse etter 1. september 2005 som omfattes av den nye ordningen. Den nye tilskuddsordningen består av et per capitatilskudd, et resultattilskudd og et skjønnstilskudd.

De som har fått oppholds- eller arbeidstillatelse før 1. september 2005, vil kunne få norskopplæring etter en overgangsordning som er lik den tilskuddsordningen som gjaldt før 1. september 2005. Overgangsordningen vil vare i fem år regnet fra 1. september 2005.

En viktig intensjon med den nye tilskuddsordningen er å oppnå en best mulig bruk av ressursene som benyttes for opplæring i norsk og samfunnskunnskap. Kommunene må innenfor bestemmelsene i introduksjonsloven, forskriftene og rammen av per capitatilskudd, resultattilskudd, skjønnstilskudd, overgangsordningen og eventuell brukerbetaling for de som ikke har rett til gratis opplæring, organisere all opplæring i norsk og samfunnskunnskap. Innføring av et per capitatilskudd innebærer at kommunene skal motta tilskudd etter en enhetlig satsstruktur per person i målgruppen for opplæringen, uavhengig av hvordan tilbudet organiseres. Kommunene kan legge til rette tilbudet ut fra behovene til den enkelte bruker og kommunens muligheter. Tilskuddet er fastsatt på grunnlag av gjennomsnittvurderinger. Det betyr at enkelte kommuner kan få tilskudd som er høyere enn utgiftene, og andre kan få tilskudd som er lavere enn utgiftene.

Mål

Målet med tilskuddsordningen er å sikre at kommunene tilbyr voksne innvandrere med rett og plikt til opplæring i norsk og samfunnskunnskap denne opplæringen, slik at de lærer tilstrekkelig norsk til å fungere i samfunnet i løpet av de første fem årene i landet. Det skal gjøre dem i stand til å kunne ta videre utdanning og delta i arbeids- og samfunnslivet. Opplæringen bør starte så raskt som mulig etter at den enkelte har fått oppholds- eller arbeidstillatelse, og den bør holde god progresjon slik at innvandrere kan tilegne seg tilstekkelig ferdigheter i norsk i løpet av den første tiden i Norge.

Tildelingskriterier

Per capitatilskudd

Innføring av et per capitatilskudd innebærer at kommunene skal motta tilskudd etter en enhetlig satsstruktur per person. Kommunen vil motta et tilskudd per person i målgruppen for rett og plikt til opplæring som har fått oppholds- eller arbeidstillatelse de siste fem årene. Tilskuddet vil bli fordelt over fem år, slik at 80 pst. av tilskuddet vil bli utbetalt i løpet av de tre første årene og 20 pst. i løpet av de to siste årene. Bakgrunnen for at tilskuddet fordeles over fem år, er at kommunesektoren har plikt til å tilby opplæring i inntil fem år fra den enkelte har fått oppholds- eller arbeidstillatelse første gang.

Tabell 3.6 Satser for per capitatilskuddet i 2006

Tilskuddsår	Lav sats	Høy sats
År 1	6 800	18 150
År 2	10 210	27 220
År 3	10 210	27 220
År 4	3 400	9 070
År 5	3 400	9 070
Sum	34 020	90 730

Resultattilskudd

Formålet med dette tilskuddet er å rette oppmerksomheten mot resultater og gjennomstrømning i opplæringen. Det vil bli utbetalt et tilskudd per kandidat som har fått bestått til en av de to avsluttende prøvene, Norskprøve 1 eller Norskprøve 2. Disse to prøvene er avsluttende prøver og har erstattet Språkprøven.

Skjønnstilskudd

Målgruppen for skjønntilskuddet er kommuner som har høye driftsutgifter per deltaker på grunn av få deltakere i opplæringen. Fylkesmannen vil etter søknad kunne tildele et skjønnstilskudd. Fylkesmannen vil måtte vurdere kommunens totale utgifter til opplæringen, totalt statstilskudd, kommunens generelle økonomi og om interkommunalt samarbeid kan ivareta deltakernes behov. Den enkelte Fylkesmann vil få en ramme for skjønnstilskudd til opplæring i norsk og samfunnskunnskap.

Overgangordningen

Overgangsordningen er en videreføring av tilskuddsordningen som gjaldt før 1. september 2005, og det innebærer at det vil bli utbetalt tilskudd per undervisningstime og per deltaker per time. Antall undervisningstimer og deltakertimer det skal gis tilskudd for, fastsettes av Fylkesmannen.

Deltakere som har en utdanning fra før som tilsvarer norsk grunnskole kan få inntil 850 timer og deltakere som har liten eller ingen utdanning fra før, kan få inntil 3000 timer opplæring. Overgangsordningen vil omfatte alle over 16 år som har fått oppholds- eller arbeidstillatelse før 1. september 2005, og som ikke har tatt ut de timene de trenger for å lære å norsk innenfor de nevnte rammene. Ordningen omfatter også asylsøkere i alderen 16–18 år.

Oppfølging og kontroll

Kommunene skal ikke legge fram særskilt regnskap for den nye per capitabaserte ordningen. Gjennom Beregningsutvalgets kartlegging vil en få oversikt over om det er et rimelig samsvar mellom kommunesektorens utgifter til opplæring i norsk og samfunnskunnskap og statstilskuddet.

Fra 1. september 2005 vil gjennomført norskopplæring for den enkelte som omfattes av rett og/eller plikt til opplæring, bli registrert i Nasjonalt introduksjonsregister (NIR). IMDI vil ha det overordnede driftsansvaret. Antall deltakere i opplæringen, totalt undervisningstimetall og antall grupper vil bli registrert i Grunnskolens informasjonssystem (GSI).

Rapport for 2003 og 2004

Tabell 3.7 Norsk med samfunnskunnskap for innvandrere 2003 og 2004

Opplæring	2003	2004
Undervisningstimer	1 453 474	1 631 503
Deltakere	29 320	25 733
– av disse deltakare i asylmottak	1 843	1 094

Kilde: GSI/SSB

Tabell 3.8 Antall deltakere per 1.10.2004 fordelt på kvinner og menn

	Antall deltakere	Pst.
Kvinner	15 647	61
Menn	10 086	39
Sum	25 733	100

Kilde: GSI/SSB

Antall deltakere i opplæringen har for første gang på flere år gått ned. Opplæringen er imidlertid intensivert, slik at antall undervisningstimer har økt. I skoleåret 2004–2005 ble det gitt i gjennomsnitt 650 undervisningstimer per gruppe, mens det i 2003–2004 ble gitt i gjennomsnitt 545 undervisingstimer per gruppe.

Etter 1. januar 2003 gis det statstilskudd til norskopplæring kun for personer som har fått oppholds- eller arbeidstillatelse. Etter 1. januar 2004 blir det heller ikke gitt statstilskudd til norskopplæring for arbeidsinnvandrere og deres familier. De betaler selv for norskopplæringen, eller får dette dekket av arbeidsgiver.

Per 1. oktober 2003 var det om lag 5000 flere kvinner enn menn som deltok i opplæringen, og slik var det også per 1. oktober 2004. Det er også en større andel innvandrerkvinner som tar den avsluttende prøven, Språkprøven, og de får noe bedre resultat enn menn. Av de totalt 3 069 personene som gikk opp til Språkprøven i 2003 var 63 prosent kvinner. I 2004 var andelen kvinner 66 prosent av totalt 3 521 personer (kilde: Norsk språktest). Begge disse årene har kvinnene fått noe bedre resultat enn mennene. I 2004 fikk 81 prosent av kvinnene og 75 prosent av mennene som gikk opp, bestått resultat.

Budsjettforslag for 2006

For 2006 foreslår regjeringen en bevilgning på 1 215 mill. kr, en reduksjon på 60 mill. kr i forhold til saldert budsjett 2005, men en økning på 15 mill. kr i forhold til gjeldende bevilgning i 2005. Det er da lagt til grunn utgifter til overgangsordningen på om lag 950 mill. kr og utgifter til ny tilskuddsordning på om lag 265 mill. kr, herav 20 mill. kr til resultattilskudd og skjønnstilskudd. Det foreslås at en andel av midlene avsatt til resultattilskudd og skjønnstilskudd kan benyttes til implementeringstiltak i kommunene.

Post 62 Kommunale innvandrertiltak

Mål

Målet med tilskuddsordningen er å styrke integreringsarbeidet i kommunene. Midlene skal brukes til følgende fire tiltak:

- Alle kommuner kan søke om midler til å stimulere til utprøving av tiltak og til utvikling av metoder for integreringstiltak. I 2006 er det prioritert å utprøve metoder som støtter opp om introduksjonsordning, og særlig opplæring i norsk og samfunnskunnskap for nyankomne innvandrere.
- De 12 kommunene i landet med størst innvandrerbefolkning kan søke om midler til tiltak som medvirker til at innvandrergrupper i større grad deltar i samfunnslivet, gjennom nettverksbygging, dialog og samhandling, og til å utvikle mangfold i den kommunale tjenesteytingen, spesielt innenfor førstelinjetjenesten. Det kan også søkes om midler til tiltak som støtter opp om kommunale introduksjonsprogram.
- De 12 kommunene i landet med størst innvandrerbefolkning og kommuner som allerede har etablert en samlokalisert forvaltning av trygd-, arbeids- og sosialkontor, kan søke om midler går til utprøving av et eget kvalifiseringsprogram for sosialhjelpsavhengige innvandrere med lang botid i Norge (Ny sjanse).
- De 12 kommunene i landet med størst innvandrerbefolkning og Tromsø, kan søke om midler til språkkartlegging av alle 4-åringer ved helsestasjoner for å sikre bedre norskkunnskaper ved skolestart.

Innvandrerbefolkningen forstås som utenlandsfødte personer som er fast bosatte i kommunen, og som er født utenfor EØS-området, USA, Canada, Australia og New Zealand samt deres barn.

Rapport for 2005

I 2005 ble det søkt om vel 75 mill. kr og utbetalt 30,2 mill. kr i prosjektstøtte under post 62 Kommunale tiltak for innvandrere, del 2 – introduksjonsprogram. Midlene gikk til 145 prosjekter i 175 kommuner. 36 prosjekter gjaldt metodeutvikling for opplæring i norsk og samfunnskunnskap, 28 prosjekter gjaldt foreldrerettede tiltak og 22 prosjekter hadde fokus på overgang til ordinært arbeid innenfor introduksjonsordningen. 28 prosjekter dreide seg om ulike former for interkommunalt samarbeid eller samarbeid mellom kommunen og ulike organisasjoner og næringsliv. 19 prosjekter handlet om å utvikle nye modeller for personer med høy utdanning, med store omsorgsoppgaver eller helsemessige problemer. 12 var ulike prosjekter for å videreutvikle selve introduksjonsordningen og individuelle planer. Støttebeløpet for prosjektene varierte fra 50 000 til 450 000 kr.

Tabell 3.9 Antall personer med innvandrerbakgrunn i de 12 kommunene med høyest innvandrerbefolkning per 1. januar 2005

Nr.	Kommune	Antall personer
1	Oslo	88 318
2	Bergen	12 166
3	Drammen	7 413
4	Stavanger	7 291
5	Trondheim	6 885
6	Bærum	5 682
7	Kristiansand	5 353
8	Skedsmo	3 546
9	Fredrikstad	3 408
10	Sandnes	3 031
11	Lørenskog	2 858
12	Skien	2 852

Det ble i 2005 utbetalt 13,2 mill. kr til de 12 kommunene med flest bosatte innvandrere, jf. definisjon over. Tilskuddene er fordelt etter søknad fra den enkelte kommune i forhold til størrelsen på innvandrerbefolkningen. Størrelsen på tilskuddene varierte fra 258 000 kr til 8 mill. kr mellom de ulike kommunene. Midlene er i hovedsak fordelt på ulike tiltak som gjelder hovedmålgruppene barn, unge og kvinner med innvandrerbakgrunn, og på kvalifiseringstiltak i forbindelse med introduksjonsprogram for nyankomne innvandrere. I tillegg ble det i 2005 gitt midler til utvikling av metoder og materiell som formidler normer, regler og verdier om kjønnslikestilling i Norge.

Forsøk – kvalifiseringsprogram

Som en del av Regjeringens tiltaksplan mot fattigdom, ble det i 2005 satt av 10 mill. kr til forsøk med bruk av kvalifiseringsprogram overfor innvandrere som etter flere år i Norge ikke har fast tilknytning til arbeidsmarkedet og er avhengige av sosialhjelp. Formålet med forsøksprosjektene er å prøve ut kvalifiseringsprogram for innvandrere med lang botid i Norge og som er avhengige av sosialhjelp, etter samme modell som introduksjonsordningen for innvandrere. De 12 kommunene i landet med størst innvandrerbefolkning kunne søke om midler. Syv kommuner ble tildelt midler, og prosjektene ble igangsatt i juni 2005. Regjeringen understreker viktigheten av arbeide for den enkelte, og ønsker derfor å videreføre dette arbeidet og foreslår en fordobling av beløpet i 2006.

Prosjektene har lagt vekt på kvalifisering og formidling til ordinært arbeid. Prosjektene har utprøvd og videreutviklet de metodene og prinsippene som gjelder for introduksjonsordningen for en ny målgruppe, som kan ha andre behov og utfordringer enn målgruppen for introduksjonsordningen. Norskundervisning kan være en del av programmet når det er nødvendig, men behov for norskopplæring skal ikke være et kriterium for deltakelse. Prosjekter med fokus på kvinner har vært prioritert. I 2005 prioriterte man videre prosjekter der det var etablert et forpliktende samarbeid med Aetat og trygdeetaten, det private næringslivet, offentlige virksomheter eller innvandrermiljøer i kvalifiserings- og formidlingsarbeidet.

Budsjettforslag for 2006

Bevilgningen på posten er økt kraftig de senere årene:

- 12 mill. kr i 2002
- 41,85 mill. kr i 2003
- 43 mill. kr i 2004
- 53,5 mill. kr i 2005

Regjeringen foreslår bevilget 56,1 mill. kr på posten for 2006. Midlene vil bli fordelt på følgende ordninger:

- 11,9 mill. kr benyttes til tiltak som støtter opp om kommunale introduksjonsprogram og gjennomføring av ordningen med opplæring i norsk og samfunnskunnskap i kommunene.
- 14,2 mill. kr til de 12 kommunene i landet med størst innvandrerbefolkning, til tiltak som gjennomføring av mangfoldstankegangen i den kommunale tjenesteytingen spesielt rettet mot kommunale førstelinjetjenester mv., og tiltak som støtter opp om kommunale introduksjonsprogram.
- 20 mill. kr benyttes til forsøk med kvalifiseringsprogram – Ny sjanse – som er en del av regjeringens tiltaksplan mot fattigdom. De 12 kommunene med størst innvandrerbefolkning og kommuner som allerede har etablert en samlokalisert forvaltning av trygd-, arbeids- og sosialkontor kan søke om midler. Midlene vil bli brukt til å videreføre igangsatte prosjekter og iverksette noen nye. 1 mill. kr skal brukes til en incentivordning for å premiere tilfeller der deltakerne i «Ny sjanse» fortsatt er i arbeid etter en tid
- 10 mill. kr benyttes til systematisk språkkartlegging av førskolebarn på helsestasjoner. De 12 kommunene med størst innvandrerbefolkning samt Tromsø skal kunne søke om midler.

Post 70 Bosettingsordningen og integreringstilskudd, oppfølging

Bevilgningen skal dekke to formål: Den ene delen av bevilgningen skal dekke utgifter i forbindelse med bosettingsordningen. Den andre delen av bevilgningen skal gå til kartlegging av de gjennomsnittlige utgiftene kommunene har til bosetting og integrering i forhold til størrelsen på integreringstilskuddet og tilskudd til opplæring i norsk og samfunnskunnskap for voksne innvandrere, jf. kap. 511, postene 60 Integreringstilskudd og 61 Opplæring i norsk og samfunnskunnskap for voksne innvandrere.

Regjeringen foreslår en bevilgning på 3,1 mill. kr for 2006, av disse 1,6 mill. kr til den kartlegging Beregningsutvalget gjør av kommunale utgifter til bosetting og integrering av flyktninger, og 1,5 mill. kr til det samlede arbeidet KS gjør på flyktningfeltet.

Post 71 Tilskudd til innvandrerorganisasjoner og annen frivillig virksomhet

Tilskuddsordningen på post 71 er delt i 1) tilskudd til innsats for særlige utsatte innvandrergrupper 2) tilskudd til drift av lokale innvandrerorganisasjoner og frivillig virksomhet i lokalsamfunn og 3) tilskudd til drift av landsdekkende organisasjoner på innvandrerfeltet som arbeider landsomfattende og/eller med problemstillinger av nasjonal karakter.

Innsats for særlige utsatte innvandrergrupper

Som en del av tiltaksplanen mot fattigdom, har regjeringen satt i verk en ny ordning rettet mot grupper med særlig lav samfunnsdeltakelse. Formålet er å bekjempe fattigdom gjennom selvorganisering. Ordningen er målrettet mot de gruppene der behovene er størst.

I 2004 og 2005 har det vært satset på norsk-somaliere. Departementet har gitt støtte til Somalisk Utviklingsforum, Leieboerforeningen og Mølla Kompetansesenter. Fokus i disse tre prosjektene har vært brukertilpasning av offentlig tjenesteyting og styrking av norsk-somalieres deltakelse og inkludering. Prosjektene har avholdt kurs og møter i kommuner og bydeler om utfordringer knyttet til somaliere på arbeidsmarkedet, boligmarkedet, barn i skolen og som mottakere av offentlige ytelser. Prosjektene kan vise til positive erfaringer som inkluderer brukergrupper i utforming av tiltak. Erfaringene har relevans også i arbeid med andre grupper enn norsk-somaliere. Prosjektene har utarbeidet en felles manual til bruk for offentlige ansatte som skal foreligge innen utgangen av 2005. I tillegg er det gjennomført en rekke tiltak i regi av somaliske miljøer og organisasjoner støttet av kommuner og fylkeskommuner. Dette kommer som en oppfølging av en kartlegging våren 2004 av erfaringer med somaliere i eksil fra fem kommuner og åtte bydeler i Oslo, gjennomført av Norsk institutt for forskning om oppvekst, velferd og aldring (NOVA), med støtte fra Kommunal- og regionaldepartementet.

Høsten 2005 arrangerer UDI i samarbeid med Oslo kommune en større erfaringsformidlingskonferanse om prosjekter rettet mot norsk-somaliere, hvor brukertilpasning av tjenestetilbud, deltakelse og barn og ungdom i storby særlig blir omhandlet. Målgruppen for seminaret er det somaliske miljøet, frivillige organisasjoner og ansatte i offentlig virksomhet. Innsatsen videreføres i 2006.

Frivillig virksomhet i lokalsamfunn som bidrar til deltakelse, dialog og samhandling

Ordningen er todelt og gjelder støtte til a) drift av lokale innvandrerorganisasjoner og b) frivillig virksomhet i regi av ulike lokale aktører, blant annet innvandrerorganisasjoner. Midlene fordeles til fylkeskommunene som forvalter ordningen ut fra antallet utenlandsfødte personer som er fast bosatt i fylket og som er født utenfor EØS-området, USA, Canada, Australia og New Zealand, samt deres barn. Tall fra Statistisk sentralbyrå per 1. januar foregående år ligger til grunn for beregningen av tilskuddet. 10 prosent av tilskuddsrammen tilfaller fylkeskommunen som administrasjonstilskudd.

Ordningen med tilskudd til drift av lokale innvandrerorganisasjoner og frivillig virksomhet skal evalueres i løpet av 2006. Det vil i 2006 bli gjennomført forsøk der noen av IMDIs regionkontorer forvalter tildeling av støtten.

Mål

Formålet med driftstilskudd til lokale innvandrerorganisasjoner er å bidra til
- å styrke organiseringen av innvandrere lokalt
- økt mangfold gjennom at innvandrere får tilgang til flere sosiale nettverk
- at innvandrere skal kunne fremme felles interesser overfor lokale myndigheter

Formålet med tilskuddet til frivillig virksomhet er
- å bidra til kontakt, samhandling og nettverksbygging mellom personer med innvandrerbakgrunn og resten av befolkningen
- å fremme toleranse mellom ulike grupper av befolkningen og motvirke rasisme og diskriminering
- å rekruttere flere personer med innvandrerbakgrunn til frivillige organisasjoner og frivillig virksomhet

Rapport for 2004

I 2004 ble det fordelt 13 mill. kr til fylkeskommunene, som forvalter ordningen. Av dette gikk 1,3 mill. kr til fylkeskommunene som administrasjonstilskudd. Noen fylkeskommuner rapporterer at de har bevilget administrasjonstilskuddet til tiltak. 38 pst. av midlene gikk til aktiviteter i regi av lokale innvandrerorganisasjoner, 34 pst. til drift av lokale innvandrerorganisasjoner, og 28 pst. til aktiviteter drevet av andre frivillige aktører.

Om lag 1 150 tiltak har fått støtte gjennom ordningen. Fylkeskommunene rapporterer at en rekke gode tiltak må avslås på grunn av at midlene

ikke strekker til. Det er en tendens til at tiltakene blir dyrere og større, etter hvert som målgruppene får større kompetanse og erfaring i prosjektvirksomhet. De største tiltakskategorier er kulturtiltak, herunder feiring av nasjonale høytider, 39 pst., og informasjonstiltak rettet mot minoriteter, 16 pst. Andre kategorier er støtte til idrett, kurs- og opplæringsvirksomhet, leksehjelp, forebyggingstiltak mot tvangsekteskap og kjønnslemlsestelse og tiltak mot rasisme.

24 pst. av tiltakene var rettet mot barn og unge, 21 pst. mot kvinner med innvandrerbakgrunn og 12 pst. mot menn med innvandrerbakgrunn.

Landsdekkende organisasjoner

Mål

Målet med tilskuddsordningen til landsdekkende organisasjoner er å støtte organisasjoner som arbeider for å sikre at alle har samme muligheter, rettigheter og plikter når det gjelder å delta i samfunnet og ta i bruk egne ressurser.

Tilskuddsordningen til landsdekkende organisasjoner ble evaluert i 2005. På bakgrunn av evalueringen og regjeringens ønske om mer målrettet innsats for inkludering, er tilskuddsordningen noe endret i forhold til tidligere år. Tilskuddsposten er delt i to, og støtte kan gis til organisasjoner som:

– bygger opp kompetanse om hva som fremmer inkludering og hva som hindrer like muligheter
– formidler erfaringer og kompetanse til lokale og nasjonale myndigheter, og den øvrige befolkningen

Støtten kan også gis til organisasjoner som:

– bidrar til å sikre rettighetene til asylsøkere i samfunnet
– bygger opp kunnskap om asylsøkeres behov, for å ivareta deres interesser i samfunnet

Hovedvekten av støtten vil bli gitt til organisasjoner som bygger opp kompetanse om hva som fremmer inkludering og som hindrer like muligheter, og som formidler erfaringer og kompetanse om dette til myndighetene og befolkningen for øvrig.

Støtte kan gis til organisasjoner som arbeider landsomfattende og/eller med problemstillinger av nasjonal karakter. Organisasjoner som arbeider lokalt, og som primært tilrettelegger for kontakt og dialog mellom personer med innvandrerbakgrunn og den øvrige befolkningen, kan søke støtte om drift av lokale innvandrerorganisasjoner og frivillig virksomhet i lokalsamfunn gjennom fylkeskommunen.

Rapport for 2005

Åtte organisasjoner fikk tildelt totalt 10 mill. kr i 2005: Antirasistisk Senter (ARS), Innvandrernes Landsorganisasjon (INLO), Kristent Interkulturelt Arbeid (KIA), MiRA Ressurssenter for innvandrer- og flyktningkvinner, Norsk Organisasjon for Asylsøkere (NOAS), Organisasjonen Mot Offentlig Diskriminering (OMOD), Selvhjelp for innvandrere og flyktninger (SEIF) og SOS Rasisme. Organisasjonene deltar i den offentlige debatten og bidrar til at ulike innvandrermiljøer blir hørt.

Evalueringen av tilskuddsordningen til de landsdekkende organisasjonene ble lagt frem i mars 2005. Evalueringen konkluderte med at organisasjonene samlet sett oppnår målsettingen med tilskuddsordningen, at de har bred kontaktflate og mye kompetanse om sine felt. Evalueringen anbefalte imidlertid at organisasjonene bør spisse og målrette sitt arbeid i større grad, for på den måten å få enda bedre måloppnåelse.

Budsjettforslag for 2006

Regjeringen foreslår en bevilgning på 26,4 mill. kr på posten for 2006. Av dette er 10,3 mill. kr satt av til landsdekkende organisasjoner på innvandrerfeltet, 0,3 mill. kr blir satt av til kontakt mellom innvandrerorganisasjoner og myndighetene, 13,8 mill. kr til lokale innvandrerorganisasjoner og annen frivillig virksomhet i lokalsamfunn og 2 mill. kr til innsats for særlige utsatte innvandrergrupper, som inngår i tiltaksplan mot fattigdom.

Post 72 Statsautorisasjonsordningen for tolker m.m.

Formålet med bevilgningen er å finansiere statens autorisasjonsordning for tolker. Tilgang på godt kvalifiserte tolker er avgjørende for å sikre at fagpersoner og offentlige tjenestepersoner skal kunne informere, rettlede og høre partene på tross av språkbarrierer, slik at innvandrere og flyktninger får et tilnærmet samme tilbud som den øvrige befolkningen. Tilgangen på kvalifiserte tolker er i dag for lavt i forhold til behovet. Universitetet i Oslo har ansvar for å arrangere tolkeprøvene som er grunnlag for autorisasjonen, og får årlige bevilgninger til dette formålet. Per 1. juli 2005 har 96 tolker i 16 språk fått bevilling som statsautorisert tolk. Nær 60 prosent av disse er kvinner. Autorisasjonsprøven er svært krevende, og over 85 prosent av kandidatene stryker. Dette understreker behovet for å styrke utdanningstilbudet til tolker, jf. kap. 511, post 21. Ansvaret for autorisasjon av tolker overføres 1. januar 2006 fra Kommunal- og regio-

naldepartementet til det nye Integrerings- og mangfoldsdirektoratet.

Oppfølging av Nordisk språkkonvensjon

Formålet med bevilgningen er å følge opp Norges forpliktelser i forhold til Nordisk språkkonvensjon. Oppfølgingsarbeidet er i det daglige delegert til Norsk-finsk språksenter som rapporterer til UDI. Språksenteret er et kompetansesenter for tolking og oversettelse mellom norsk og finsk, og ligger i Finnmark fylkeskommune. Tolketjenestene er primært regionale, mens oversettelsestjenestene er landsdekkende. Senteret driver i tillegg informasjonsvirksomhet. UDI har fulgt opp arbeidet med å revidere den nordiske språkkonvensjonen. Arbeidet, som ligger under Nordisk råd, er ennå ikke sluttført.

Budsjettforslag for 2006

Regjeringen foreslår en bevilgning på 1,7 mill. kr på posten i 2006, av dette 1,6 mill. kr til tolkeautorisasjonsordningen og 0,1 mill. kr til delvis dekning av Finnmark fylkeskommunes utgifter til driften av språksenteret.

Kap. 3511 Bosetting av flyktninger og tiltak for innvandrere (jf. kap.511)

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2004	Saldert budsjett 2005	Forslag 2006
01	Integreringstilskudd for overføringsflyktninger, ODA-godkjente utgifter	32 079	40 195	72 552
02	Norskopplæring for voksne innvandrere	11 016	17 850	
	Sum kap. 3511	43 095	58 045	72 552

Endring fra 2005 til 2006: Kap. 3511.1 erstatter kap. 3521.4 og kap. 3511.2 erstatter kap. 3521.2. Tallene for regnskap 2004 og saldert budsjett 2005 referer til de gamle postnumrene.

Utgifter til norskopplæring for voksne innvandrere innrapporteres ikke lengre som bistand, jf. St.prp. nr. 65 (2004–2005). Som følge av dette, er det ikke bevilgningsforslag på post 2 Norskopplæring for voksne innvandrere for 2006.

Post 1 Integreringstilskudd for overføringsflyktninger, ODA-godkjente utgifter

Visse utgifter knyttet til bosetting av overføringsflyktninger i kommunene kan i henhold til OECD/DACs statistikkdirektiv godkjennes som offisiell utviklingshjelp. Regjeringen foreslår at 72,55 mill. kr av utgiftene på kap. 511, post 60 Integreringstilskudd blir rapportert inn som utviklingshjelp. I den forbindelse inntektsføres tilsvarende beløp på kap. 3511, post 1.

Kap. 512 Kontaktutvalget mellom innvandrere og myndighetene (jf. kap. 3512)

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2004	Saldert budsjett 2005	Forslag 2006
01	Driftsutgifter	5 080	4 600	4 700
	Sum kap. 512	5 080	4 600	4 700

Teknisk endring i 2006: Som følge av overgang til nettobudsjettering av merverdiavgift i staten er kap. 512, post 1 nedjustert med 0,345 mill. kr.

Endringer fra 2005 til 2006: Kap. 512.1 erstatter kap. 523.1. Tallene for regnskap 2004 og saldert budsjett 2005 referer til det gamle postnummeret.

Post 1 Driftsutgifter

Kontaktutvalget mellom innvandrere og myndighetene (KIM) ble opprettet i 1984. Utvalget er satt sammen av personer med bakgrunn fra innvandrerorganisasjoner og representanter fra offentlige myndigheter, KS og de politiske partiene som er representert på Stortinget. I tillegg har utvalget en leder.

Medlemmene oppnevnes av regjeringen for en periode som samsvarer med stortingsvalgene. KIM består av to fora: et rådgivende forum og et dialogforum. Det rådgivende forumet består av representanter med innvandrerbakgrunn som er foreslått av organisasjoner over hele landet. Dialogforumet har representanter for statlige og kommunale myndigheter og de politiske partiene, i tillegg til alle medlemmene i det rådgivende forumet.

Det skal opprettes et nytt utvalg for perioden 2006–2009. Ved oppnevningen skal det legges vekt på å ha et bredt sammensatt utvalg med hensyn til kjønn, alder og landbakgrunn.

Mål

KIM skal være et rådgivende organ overfor myndighetene og en arena for dialog mellom personer med bakgrunn i innvandrerorganisasjoner, offentlig forvaltning, KS og politiske partier. Det skal også være en kompetent høringsinstans på områder som har med flyktning-, innvandrings-, integrerings- og mangfoldsspørsmål å gjøre. KIM skal selv ta initiativ til å sette fokus på saker som innvandrerbefolkningen i Norge er opptatt av, og det er ønskelig at KIM deltar aktivt i samfunnsdebatten om de spørsmålene utvalget arbeider med.

Budsjettforslag for 2006

Regjeringen foreslår en bevilgning på 4,7 mill. kr til drift av Kontaktutvalget mellom innvandrere og myndighetene i 2006.

Kap. 3512 Kontaktutvalget mellom innvandrere og myndighetene (jf. kap. 512)

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2004	Saldert budsjett 2005	Forslag 2006
18	Refusjon av sykepenger	304		
	Sum kap. 3512	304		

Det blir ikke budsjettert med inntekter på dette kapitlet.

Kap. 513 Senter mot etnisk diskriminering (jf. kap. 3513)

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2004	Saldert budsjett 2005	Forslag 2006
01	Driftsutgifter	7 168	7 150	
	Sum kap. 513	7 168	7 150	

Endringer fra 2005 til 2006: Kap. 513.1 erstatter kap. 522.1. Tallene for regnskap 2004 og saldert budsjett 2005 referer til de gamle postnumrene.

Senter mot etnisk diskriminering (SMED) ble opprettet i 1998 for en prøveperiode. Formålet med opprettelsen av SMED var å sikre at personer som blir utsatt for diskriminering på grunn av religion, hudfarge eller nasjonalt eller etnisk opphav, eller

som blir utsatt for rasistiske utsagn, får et vern. SMED har hatt to hovedoppgaver:

– Senteret skal vederlagsfritt yte rettshjelp til personer som blir utsatt for etnisk diskriminering.
– Senteret skal dokumentere og overvåke situasjonen når det gjelder art og omfang av rasisme og diskriminering.

Med opprettelsen av nytt Likestillings- og diskrimineringsombud fra 1. januar 2006 vil Likestillingsombudet, Likestillingssenteret og SMED bli slått sammen til et organ. Det nye ombudet vil være administrativt underlagt Barne- og familiedepartementet. Det vises til nærmere omtale av det nye Likestillings- og diskrimineringsombudet i St.prp. nr. 1 (2005–2006) Barne- og familiedepartementet, kap. 849 Likestillings- og diskrimineringsombudet.

Kap. 3513 Senter mot etnisk diskriminering (jf. kap. 513)

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2004	Saldert budsjett 2005	Forslag 2006
01	Tilfeldige inntekter	316		
16	Refusjon av fødselspenger/adopsjonspenger	83		
18	Refusjon av sykepenger	187		
	Sum kap. 3513	586		

Kap. 3513 erstatter kap. 3522. Tallene for regnskap 2004 og saldert budsjett 2005 referer til de gamle postnumrene.

Det blir ikke budsjettert med inntekter på dette kapitlet.

Resultatområde 2 Beskyttelse og innvandring

Strategisk målsetting

Beskyttelse til flyktninger og samfunnstjenlig, styrt innvandring er regjeringens strategiske målsettinger på resultatområdet Beskyttelse og innvandring. I tillegg er det et viktig mål for regjeringen at utlendingsforvaltningen er effektiv og brukerorientert. Det er en forutsetning for å nå regjeringens øvrige strategiske mål.

Ansvar og arbeidsoppgaver

Resultatområdet omfatter utforming og iverksetting av innvandrings-, asyl- og flyktningpolitikken. Sentrale virkemidler er regelverk, i hovedsak utlendingslovgivningen, og bevilgninger til driften av utlendingsforvaltningen og til mottak for asylsøkere.

Kommunal- og regionaldepartementet har ansvaret for politikken på området, mens Utlendingsdirektoratet (UDI) og Utlendingsnemnda (UNE) er sentrale utøvende organ. UDI skal sette i verk politikken på departementets ansvarsområde og gi faglige bidrag til utviklingen av tiltak og regelverk. UNE er et frittstående forvaltningsorgan som behandler klager på UDIs vedtak etter utlendingsloven. I tillegg har politiet og utenrikstjenesten ansvar for praktiseringen av deler av regelverket. For å oppnå målene på området er det nødvendig med nært samarbeid med flere andre departementer og offentlige etater. Viktige tiltak på feltet hører inn under ansvarsområdet til andre departementer, for eksempel tiltak som gjelder helse, utdanning, barnehage, arbeid og kriminalitet.

Utfordringer

Internasjonal migrasjon, både tvungen og frivillig, innebærer betydelige utfordringer for verdenssamfunnet, for regionale samarbeidsorganer og for den enkelte stat. Norge deltar i et omfattende internasjonalt samarbeid på migrasjonsområdet, i første rekke innen Norden, i forhold til EU (herunder Schengen- og Dublin-samarbeidet) og i forhold til FNs høykommissær for flyktninger (UNHCR).

Resultatområdet er planlagt finansiert med totalt 1 353,3 mill. kr. Finansieringen blir dekket under programområde 13.20 Beskyttelse og innvandring, jf. omtalen under kap. 520 Utlendingsdirektoratet og kap. 524 Utlendingsnemnda.

Tabell 3.10 Sentrale forutsetninger for budsjettet for 2006

	Antall personer
Asylsøkere	5 000
Overføringsflyktninger	1 000
Familiemedlemmer til flyktninger	200
Personer i mottak, gjennomsnitt	7 400
Tilbakevendte	100

Tallene i tabellen er – med unntak av tallet på overføringsflyktninger – prognoser, ikke måltall. Prognoser som gjelder asylsøkere og innvandring, er usikre. Antallet asylsøkere virker inn på de andre forutsetningene, både under resultatområde 2 og på andre departementers ansvarsområder.

Målstruktur

Tabell 3.11 Mål for resultatområde 2 Beskyttelse og innvandring

Hovedmål	*Arbeidsmål*
1. Beskyttelse til flyktninger	1.1 Varige løsninger for flyktninger i hjemlandet, i regionen eller i Norge
	1.2 Differensiert behandling av asylsøknader innenfor rammen av internasjonale konvensjoner
	1.3 Differensiert, forsvarlig og nøkternt tilbud til asylsøkere i mottak
2. Samfunnstjenlig og styrt innvandring	2.1 Fri personbevegelse innenfor rammen av internasjonale avtaler (Nordisk overenskomst om et felles arbeidsmarked og EØS-avtalen)
	2.2 Fleksibelt regelverk som legger til rette for behovsstyrt arbeidsinnvandring
	2.3 Regulert familieinnvandring som balanserer hensynet til integrering og familieetablering over landegrenser
	2.4 Innvandringskontroll og målrettede tiltak mot ulovlig innvandring
	2.5 Retur av personer uten lovlig opphold
3. Effektiv og brukerorientert utlendingsforvaltning	3.1 Oppdatert utlendingsregelverk i forhold til forpliktelser og utfordringer
	3.2 Effektiv og grundig behandling av utlendingssaker
	3.3 Åpen utlendingsforvaltning og målrettet kommunikasjon
	3.4 Systematisk kunnskapsutvikling som grunnlag for politikkutvikling og styring

Hovedmål 1 Beskyttelse til flyktninger

I tråd med folkeretten gir Norge beskyttelse til flyktninger og andre som av flyktningliknende grunner står i fare for å miste livet eller bli utsatt for umenneskelig behandling. Det omfatter også personer som er forfulgt på grunn av kjønn eller seksuell legning. Oftest vil vi kunne hjelpe flere flyktninger dersom de kan få beskyttelse nær konfliktområdene, men i noen tilfeller er det behov for vern i Norge. Det gjelder både overføringsflyktninger, som blir valgt ut i samarbeid med UNHCR, og en del asylsøkere som kommer til landet.

Arbeidsmål 1.1 Varige løsninger for flyktninger i hjemlandet, i regionen eller i Norge

Strategier og tiltak

Regjeringen ønsker å legge til rette for varige løsninger for flyktninger i hjemlandet, i regionen eller i Norge. Regjeringen foreslår at kvoten for overføringsflyktninger for 2006 videreføres på samme nivå som i 2005, dvs. med 1000 plasser, jf. kap. 511, post 60 og kap. 520, post 75. Midler som svarer til mottak av inntil 65 overføringsflyktninger kan avsettes til alternativ bruk når dette styrker arbeidet med å gi flyktninger beskyttelse og varig løsning. I 2005 ble f.eks. noen midler anvendt til å gi norske overføringsflyktninger innføring i norske forhold før ankomst og til informasjon til det norske samfunnet om overføringsflyktningers bakgrunn. Det er også aktuelt å støtte UNHCRs gjenbosettingsarbeid ved å øke saksbehandlingskapasitet sentralt og regionalt, og å støtte arbeidet med å tilrettelegge gjenbosetting i nye land både i Europa, Afrika og Latin-Amerika.

Ved uttak av overføringsflyktninger skal det, som tidligere, tas utgangspunkt i flyktningbakgrunnen og behovet for beskyttelse til den enkelte, behovet for å bli gjenbosatt i et nytt land og utsiktene til å kunne delta og greie seg selv i det norske samfunnet. Det vil være tett dialog med UNHCR om hvem Norge bør prioritere for gjenbosetting. Utsatte kvinner er blant dem som vil bli tatt ut, og det skal tas særlig hensyn i saker som inkluderer barn.

Overføring av flyktninger til land som Norge er en dyr form for flyktningarbeid. Både UNHCR og landene som tar imot overføringsflyktninger, ønsker et tett samarbeid for å sikre at overføringene også kan få positive ringvirkninger for andre flyktninger. Det er oppnådd enighet om et multilateralt rammeverk for strategisk bruk av gjenbosettingsordningen. Dette kan bl.a. annet bety at gjenbosetting inngår i en bredt anlagt plan for å løse situasjonen til en større flyktninggruppe, f.eks. ved

å gjenbosette en del av flyktningene og dermed muliggjøre lokal integrering av resten. Norge vil i 2005/2006 lede et samarbeidsforum mellom UNHCR og gjenbosettingslandene. Det vil også bli etablert et systematisk samarbeid mellom UDI og IMDI for å sikre rask og god bosetting av overføringsflyktninger.

Kommunal- og regionaldepartementet har ansvaret for et program for tilbakevending som inneholder både individuell støtte og prosjektmidler, jf. omtale i kap. 520, post 72 Retur og tilbakevending for flyktninger. Regjeringen vil videreføre denne støtteordningen. Flere land som det de siste årene er kommet mange flyktninger fra, har fått eller kan få en utvikling som tilsier at flere kan vende tilbake. Dette gjelder f. eks. Irak, Afghanistan og Somalia. Dette tilsier en satsing på prosjekter overfor flyktninger fra disse landene.

Regjeringen ønsker å legge større vekt på prosjekter i hjemlandet. Det åpnes for i større grad å kunne gi tilskudd til prosjekter i hjemlandet for på den måten å legge bedre til rette for tilbakevending. Det kan gjelde prosjekter som gir et tilbud til flyktningene i den første tiden etter ankomst, og prosjekter som hjelper de tilbakevendte med å komme i gang med inntektsgivende virksomhet. Behov for hjelp til å reetablere seg i hjemlandet gjelder også personer som reiser hjem etter å ha fått avslag på søknad om asyl i Norge. Regjeringen åpner derfor for at også disse skal kunne nyte godt av slike prosjekter og at det for enkelte grupper i avgrensede tidsrom kan utbetales individuell returstøtte. Departementet vil arbeide videre med å utrede alternative modeller for tilbakevendingsstøtte.

I lys av utfordringene som internasjonal migrasjon innebærer for Norge, som for verdenssamfunnet for øvrig, er det ønskelig med en bred gjennomgang av flyktning- og innvandringspolitikken i de neste årene. Endringer i politikk i naboland, inkludert EU-landene, har en direkte virkning på tilstrømming og handlingsrom for norsk flyktning- og innvandringspolitikk. EUs arbeid med oppfølging av Amsterdamtraktaten vil påvirke rammene rundt norske politiske beslutninger på en rekke områder.

Rapport og status

De siste årene har innsatsen for å finne varige løsninger for mennesker på flukt ført til at tallet på flyktninger i verden nå er det laveste siden 1981. Ifølge tall fra UNHCR er det i 2004 samlet under ti millioner flyktninger. At tallene blir lavere skyldes først og fremst at ca. 4,5 millioner flyktninger etter 2002 har vendt tilbake til sine hjemland. Samtidig har antallet internt fordrevne økt med 43 pst. fra 2003 til 2004. Dette skyldes hovedsakelig situasjonen i Colombia og Sudan.

Norge samarbeider med UNHCR om å ta imot flyktninger som er utrygge i det landet de først er kommet til. Norge gjenbosetter også flyktninger som verken kan vende tilbake til hjemlandet eller bli fullt ut integrert der de er. I 2004 var den norske kvoten for overføringsflyktninger på 750 plasser. De fleste flyktningene var fra Myanmar, Liberia, Iran, Kongo og Sudan. Et mindre antall flyktninger innenfor den norske kvoten tas ut i samarbeid med Norsk P.E.N. (fribyordningen), de internasjonale straffedomstolene (vitnebeskyttelse) og internasjonale menneskerettighetsorganisasjoner.

På bakgrunn av reduserte asylsøkertall og en noe bedre bosettingssituasjon ble kvoten for 2005 økt til 1000 plasser. Stortinget besluttet i 2005 (jf. Ot.prp. nr. 83 2004–2005) at lengeværende vietnamesere på Filippinene med nær familie i Norge skulle få opphold i Norge som overføringsflyktninger. Disse inngår som del av kvoten for overføringsflyktninger i 2005.

De siste årene er det få flyktninger og personer med opphold på humanitært grunnlag som har vendt tilbake til hjemlandet med støtte fra tilbakevendingsprogrammet; 55 i 2003 og 77 i 2004.

Arbeidsmål 1.2 Differensiert behandling av asylsøknader innenfor rammen av internasjonale konvensjoner

Strategier og tiltak

Regjeringen ønsker å sørge for en differensiert behandling av asylsøkere innenfor rammen av internasjonale konvensjoner. Regjeringen vil derfor opprettholde og videreføre både 48-timersprosedyren for antatt grunnløse saker og de nylig innførte differensierte saksbehandlingsprosedyrer. Lang saksbehandlingstid oppfattes som en belastning for søkerne og er kostnadskrevende i form av lengre oppholdstid i mottak. Det er imidlertid viktig at de tiltak som er satt i gang for en raskere saksbehandling, ikke går på bekostning av asylsøkernes rettssikkerhet og muligheten til å få den beskyttelse de har krav på etter norsk lov og internasjonale konvensjoner.

Basert på erfaringene fra prosjektet med oppsporing av foreldre til enslig mindreårige asylsøkere skal det utvikles en metode for systematisk og effektiv oppsporing av omsorgspersoner til mindreårige asylsøkere som kan danne grunnlag for en varig ordning for UDIs arbeid med dette.

Rapport og status

I 2004 søkte nærmere 7900 personer om asyl i Norge. Dette er nesten en halvering fra året før. Nedgangen fortsetter i 2005. I løpet av første halvår 2005 har det kommet under 2400 søkere. Søkerne kommer fra omtrent like mange land som i 2004. Dersom denne trenden fortsetter vil det komme omlag 5000 asylsøkere i 2005. I 2004 og 2005 har det kommet flest asylsøkere fra Irak, Serbia-Montenegro, Afghanistan, Somalia, Russland (tsjetsjenere) og Iran.

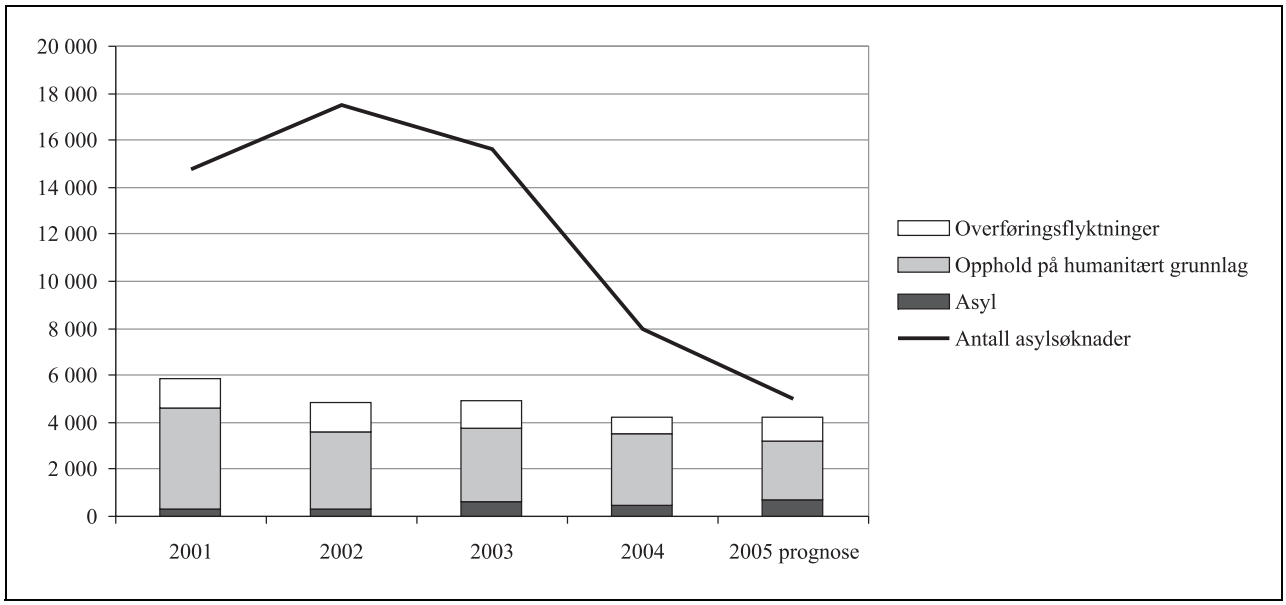

Figur 3.1 Registrerte asylsøknader og innvilgede tillatelser 2001–2005

Tilstrømmingen av asylsøkere til industrialiserte land er redusert. Nedgangen i antallet asylsøkere har imidlertid vært større i Norge enn i andre land. Samlet sett kom de største gruppene asylsøkere til disse landene fra Russland (flertallet tsjetsjenere), Serbia-Montenegro (i hovedsak fra Kosovo), Kina, Tyrkia, Irak og India.

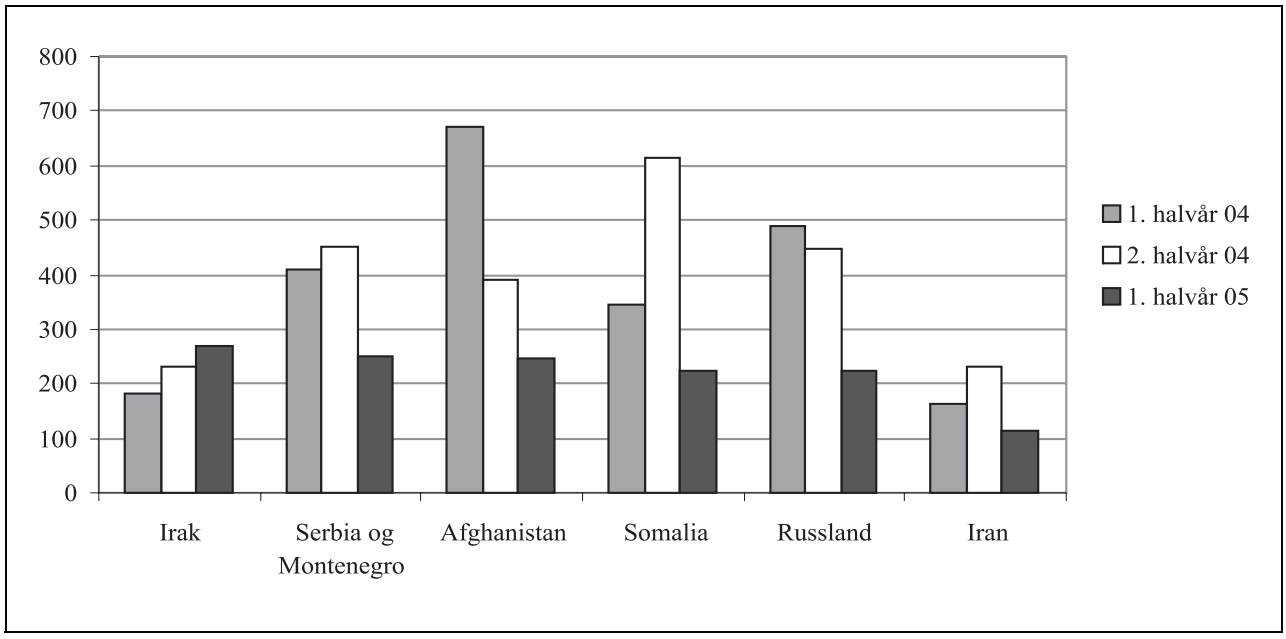

Figur 3.2 Asylsøknader 2004–2005 etter halvår

Regjeringen har ryddet opp på hele asyl- og innvandringsfeltet. Det var det stort behov for. Tiltak som regjeringen har satt i gang for å redusere antallet asylsøkere uten beskyttelsesbehov har derfor bidratt til den markante nedgangen i tilstrømmingen. Innføringen av 48-timersprosedyren for grunnløse søknader og større grad av differensiert saksbehandling for øvrige saker har hatt betydning. Også innstramninger i familiegjenforeningsreglene, innføring av aldersundersøkelse av asylsøkere som hevder de er under 18 år, og redusert pengestøtte og bortfall av botilbud i mottak til asylsøkere som har fått avslag, har bidratt til at Norge ikke framstår som like attraktivt. I tillegg har regjeringen bl.a. gjennomført informasjonstiltak i utlandet og innført rask retur for asylsøkere med avslag.

Samtidig som antallet asylsøkere går ned, har andelen personer som får asyl, beskyttelse eller opphold på humanitært grunnlag gått opp. I 2004 ble 41 pst. gitt tillatelse på grunnlag av en asylsøknad, mot 29 pst. i 2003. Av realitetsbehandlede saker i første halvår 2005 ble 44 pst. gitt en tillatelse. De største gruppene som fikk opphold, var tsjetsjenere, somaliere, irakere og afghanere. At innvilgelsesandelen stiger mens antallet søkere faller, er en konsekvens av at regjeringen har lykkes i å begrense tilstrømningen av personer uten beskyttelsesbehov.

Tabell 3.12 Resultat av UDIs vedtak i realitetsbehandlede saker i 2004 og første halvår 2005

	2004		Første halvår 2005	
	Andel	Sum	Andel	Sum
Tillatelser	40 pst.	3 480	44 pst.	1 624
– asyl	5 pst.	457	9 pst.	339
– andre grunner for beskyttelse (utlf. § 21.1)	15 pst.	1 300	15 pst.	547
– sterke menneskelige hensyn (utlf. § 21.2)	20 pst.	1 720	20 pst.	738
Avslag	60 pst.	5 022	56 pst.	2 111
Sum vedtak	100 pst.	8 502	100 pst.	3 735

Andelen asylsøkere som i medhold av Dublin-forordningen ble henvist til å søke asyl i andre land økte fra 20 pst. i 2003 til 26 pst. i 2004. Totalt ble om lag 3250 asylsøkere henvist til å søke asyl i et annet europeisk land i 2004. Bakgrunnen for økningen i antall søkere som ble henvist til andre land antas å være innføringen av fingeravtrykksregisteret Eurodac. Registeret innebærer at man i løpet av få minutter kan angi hvorvidt en asylsøker i Norge tidligere har hatt opphold i et annet land som er part i Dublin-forordningen. 20 pst. av asylsøkerne var registrert i andre Dublin-land, flest i Sverige, Tyskland og Italia. I løpet av første halvår 2005 mottok Norge for første gang flere Dublin-saker fra utlandet enn vi sendte til andre land. Dette skyldes blant annet at mange asylsøkere med endelig avslag mister tilbudet om å bo i mottak, jf. arbeidsmål 1.3. En svært liten andel av disse sakene fører til gjenåpning og dermed ytterligere realitetsbehandling i UDI. I 2005 undertegnet Norge en protokoll med EU med sikte på anvendelse av Dublin- og Eurodac-regelverket i forholdet mellom Norge, Island og Danmark. Protokollen innebærer at Dublin-samarbeidet nå utvides til også å omfatte Danmark.

1. januar 2004 ble 48-timersprosedyre for antatt grunnløse saker satt i verk. Antallet slike søknader har etter dette sunket, fra om lag 1000 i 2003 til under 200 i 2004. Per første halvår 2005, ble det fattet 47 vedtak etter 48-timersprosedyren. Den største gruppen i 2004 kom fra Ukraina, mens det fram til 1. juli 2005 kom flest fra Kroatia og Bulgaria.

Første halvår 2005 ble det innført tidlig gjennomgang av asylsaker med differensiering av saksbehandlingen. Det innebærer at asylsaker fra land man har god kunnskap om, og der det sjelden er behov for ytterligere informasjon eller verifisering, skal avgjøres av UDI innen tre uker etter politiets registrering. For de øvrige asylsakene skal vedtak fattes av UDI innen sju uker etter registrering med mindre det er behov for å innhente ytterligere informasjon.

1. januar 2005 ble det opprettet en uavhengig enhet for innhenting av landinformasjon (Landinfo). Enheten skal yte bistand både til UDI, UNE og Kommunal- og regionaldepartementet når det gjelder forholdene i de land søkere kommer fra. Den informasjonen som Landinfo besitter og formidler til etatene skal sikre at asylvedtakene fattes

på korrekt grunnlag ut fra de faktiske forhold i aktuelle land.

Søknader fra enslige mindreårige asylsøkere blir prioritert i alle deler av forvaltningen. Som et ledd i saksbehandlingen ble det i 2004 gjennomført nærmere 500 aldersundersøkelser i asylsaker hvor søkeren hadde oppgitt å være mindreårig, og hvor man hadde mistanke om at søkeren var over 18 år. En del av dem som ble testet i 2004 ankom i 2003. Fire av fem undersøkte ble antatt å være 18 år eller eldre. Totalt ankom det 424 personer som oppga å være enslige mindreårige i 2004, en halvering av antallet fra 2003, og det laveste antallet de siste 4 årene. I løpet av første halvår 2005 var tallet 133. Nedgangen har sammenheng med både den generelle nedgangen i antallet asylsøkere samt innføringen av aldersundersøkelser. Søknadene fra enslige mindreårige asylsøkere behandles etter egen prosedyre.

UDI har inngått en avtale med International Social Service (ISS) om utviklingsprosjektet «Oppsporing av omsorgspersoner og retur til hjemlandet av enslige mindreårige asylsøkere» . Hensikten er å etablere kontakt med foreldrene/omsorgspersonene til de enslige mindreårige og gjenforene barnet med disse.

1. januar 2005 ble det innført en ny advokatordning for asylsøkere. Ordningen innebærer at asylsøkere ikke lenger har rett til advokatbistand i første instans, men at den informasjon og veiledning asylsøkeren har behov for i denne fasen ivaretas ved samtaler med og veiledning fra NOAS, samt at UDI har fått ansvar for å sikre at all relevant informasjon som søkeren ønsker å komme med i etterkant av intervjuet blir sendt inn til UDI. Den nye ordningen innebærer videre at man har økt antallet timer advokatbistand som asylsøkeren har rett til i klageomgangen fra tre til fem timer. I tillegg er det opprettet regionale advokatlister, som skal sikre en større nærhet mellom søkerne og deres advokater. Enslige mindreårige asylsøkere og søkere som behandles etter 48-timers prosedyre, får advokat i første instans, slik som tidligere.

Arbeidsmål 1.3 Differensiert, forsvarlig og nøkternt tilbud til asylsøkere i mottak

Strategier og tiltak

Regjeringen vil sørge for et differensiert, forsvarlig og nøkternt tilbud til asylsøkere i mottak. Det gis i dag tilbud om plass i asylmottak til alle asylsøkere og til personer som har fått oppholdstillatelse og som venter på bosetting i en kommune. Personer som har fått endelig avslag, mister tilbudet fra utreisefristen som utlendingsmyndighetene har fastsatt. Hensikten med ikke å gi botilbud til personer med endelig avslag på asylsøknaden, er å styrke respekten for asylinstituttet og underbygge plikten til å forlate landet. Enslige mindreårige, barnefamilier, personer som søker om retur til hjemlandet, og som samarbeider om å skaffe til veie reisedokumenter, og personer med særskilte behov (graviditet, sykdom) får imidlertid bo i mottak også etter endelig avslag og fram til de kan reise ut av landet. Plikten til å forlate landet består like fullt også for disse gruppene.

Regjeringen har lagt fram Ot.prp. nr. 112 (2004–2005) Om lov om endringer i utlendingsloven (innkvartering ved søknad om asyl mv.) med forslag til hvordan innkvartering ved søknad om asyl skal reguleres. Det foreslås bl.a. å lovfeste at personer som søker asyl skal gis et tilbud om innkvartering. Videre foreslås det å gi hjemmel for nærmere regulering av innkvarteringsordningen i forskrift, å avskjære klageadgangen ved vedtak om bortfall av botilbud i mottak, og å lovfeste et særlig tvangsgrunnlag for utkastelse fra mottak. Det foreslås også at ansatte i mottak skal fremlegge politiattest, samt yrkesforbud i mottak for personer som har begått seksuelle overgrep mot barn og unge. Regjeringen vil foreslå nye forskrifter om tildeling og bortfall av plass i mottak basert på behandlingen av denne proposisjonen.

Kommunenes praktisering av nødhjelp til personer som mister botilbudet i mottak har vist seg å by på større utfordringer enn forutsatt. Regjeringen har derfor besluttet at det i løpet av 2005 skal opprettes et statlig utreisesenter for personer som omfattes av bortfallsordningen. Med utreisesenteret vil staten gi et tilbud til personer uten lovlig opphold i Norge inntil de kan sendes ut av landet.

Arbeidet med å få opprette et utreisesenter har vært vanskelig. Regjeringen har på denne bakgrunn fremmet St.prp. nr. 80 (2004–2005) Om endringer i statsbudsjettet 2005 under Kommunal- og regionaldepartementets forvaltningsområde (utreisesenter), jf. omtale under kap. 520, post 45 Større utstyrsanskaffelser og vedlikehold, utreisesenter.

Målgruppen for utreisesenteret er personer med endelig avslag på asylsøknaden som mister botilbudet i mottak. Enslige mindreårige asylsøkere, barnefamilier, personer som samarbeider om retur til hjemlandet og andre særskilte grupper, for eksempel personer med alvorlige sykdommer, skal fortsatt kunne bo i ordinære mottak inntil avreise.

En strukturert hverdag for asylsøkere i mottak kan bidra til å unngå og dempe konflikter. Derfor vil regjeringen videreføre ordningen med aktivitetsmidler til mottakene. Mottakene står fritt i valg av aktiviteter.

En rekke forebyggende og oppfølgende tiltak som gjelder psykisk helse for asylsøkere i mottak skal videreføres. Det gjelder eksempelvis de forsterkede mottakene, årlige konferanser for ansatte i mottak, kartlegging og oppfølging av asylsøkere som vurderes som farlige m.m. Det er utarbeidet rapporteringsrutiner mellom mottak, politi og utlendingsmyndighetene. Det skal videre legges vekt på at alle mottakene skal iverksette tiltak som sikrer kvinner trygge forhold. Tiltak spesielt rettet mot barn vil også bli fulgt opp i 2006, jf. forslag til tiltak for å bedre barns psykiske helse fra en tverrdepartemental arbeidsgruppe.

For enslige mindreårige fortsetter UDI arbeidet med kvalitetsforbedringer av tilbudet i mottak. Tilsyn av den enkelte mindreåriges omsorgssituasjon og ivaretakelse av rettssikkerheten er sentralt i denne sammenheng, og en modell for individuelle tilsyn skal utvikles. UDI har i 2005 bevilget midler til et pilotprosjekt om individuelle tilsyn av enslige mindreårige i mottak. Prosjektet skal utføres av fylkesmannen i Hordaland, med bistand fra fylkesmannen i Oslo og Akershus. Det skal danne grunnlag for en fremtidig modell for tilsyn av enslige mindreårige. Prosjektet forventes avsluttet i februar 2006. Regjeringen mener det er hensiktsmessig å høste erfaringer i et pilotprosjekt om hvordan slike tilsyn kan gjennomføres og å foreta nødvendige avklaringer før det eventuelt besluttes at ansvaret for å føre individuelle tilsyn med enslige mindreårige asylsøkere i mottak skal overføres fylkesmannen.

Regjeringen vil følge opp Stortingets anmodningsvedtak (nr. 451) og utrede nærmere behovet for en styrking av mottakstilbudet til enslige mindreårige asylsøkere og en avklaring av rollefordelingen mellom Kommunal- og regionaldepartementet og Barne- og familiedepartementet. Det er nødvendig å vurdere ulike alternative løsninger, herunder de juridiske, økonomiske og praktiske konsekvensene. En slik utredning vil måtte ta noe tid, og regjeringen har derfor tatt sikte på å gi Stortinget en tilbakemelding i forbindelse med fremleggelsen av statsbudsjettet for 2007.

Mottakssystemet omtales også under kap. 520, post 21.

Rapport og status

Ordningen med bortfall av botilbud i mottak er evaluert.[1] Evalueringsrapporten viser at ordningen så langt ikke har bidratt til å øke antallet frivillige returer. Det kan ha sammenheng med at det på tidspunktet for fremleggelse av rapporten var ingen som i praksis hadde mistet botilbudet. Når namsmyndighetene gjennomfører fravikelsesforretning i flere saker, kan det bidra til at flere samarbeider om frivillig retur. Ordningen kan videre ha hatt en signaleffekt i forhold til nye søkere, og den har bidratt til å synliggjøre de lengeværende i mottak. En av hensiktene med ordningen var å gjøre det mindre attraktivt å oppholde seg illegalt i Norge, slik vil det å reise fra Norge etter endelig negativt vedtak fremstå som et mer aktuelt alternativ. Regjeringen legger vekt på at det skal lønne seg å samarbeide med myndighetene om retur. Derfor får de som søker retur med International Organization for Migration (IOM) bo i mottak frem til hjemreise kan skje. Ca. 840 personer hadde per 30.6.2005 fått forhåndsvarsel og/eller vedtak om bortfall av botilbud fra UDI.

Per 30.6.2005 var det 91 ordinære mottak og 7 transittmottak i drift. Som følge av at det nå kommer færre nye asylsøkere, reduseres antall mottak og plasser, inkludert for enslige mindreårige. På samme tidspunkt bodde totalt ca. 10 300 personer i mottak, en markert nedgang siden 30.6.2004 da det var 142 mottak med totalt ca. 14 300 beboere. Mens det i mange kommuner tidligere har vært motstand mot å opprette mottak, møter UDI nå motstand mot nedleggelser av mottak. Dette er i tråd med erfaringene fra tidligere nedbyggingsperioder.

Av beboerne i mottak per 30.6.2005 var 64 pst. menn og 36 pst. kvinner. I mottak med utvidet omsorgstilbud var det 99 enslige mindreårige. 36 pst. av disse var under 16 år. Mottakene gir høy prioritet til kvinner og barn gjennom kvinnegrupper og egne fellesrom for kvinner. Videre er det igangsatt tiltak for å hindre at kvinner blir utsatt for uønsket oppmerksomhet fra menn. Det er også etablert rutiner for å håndtere voldsbruk og overgrep rettet mot kvinner. Kvinner er sikret medbestemmelse gjennom deltakelse i beboerråd.

Tre av fire mottak har erfaring med beboere som er truende og/eller som har brukt vold. Det er store utfordringer knyttet til beboere med psykiske problemer og/eller med truende eller voldelig atferd. I flere tilfeller har ikke disse beboerne fått et godt nok tilbud innenfor det psykiske helsevernet, mens politiet ikke har hatt hjemmel for å fengsle dem. Andre har vist voldelig atferd uten at det kan knyttes til psykiske problemer. For å opprettholde sikkerheten på mottakene der disse personene bor, har det vært nødvendig å iverksette ekstraordinære tiltak i form av vakthold, tilrettelagte boligløsninger o.l. Regjeringen har derfor etablert 80 forsterkede mottaksplasser fordelt på fire mottak. Plassene er fordelt på fire regioner. De skal kunne håndtere personer med særskilte

[1] Se http://www.samfunnsforskning.no/R-2005-5

behov, f.eks. som følge av psykiske lidelser, atferdsproblemer eller lignende. Disse mottaksplassene er i mottaksavdelinger med ekstra faglige ressurser. De forsterkede avdelingene er døgnbemannet og har en hensiktsmessig lokalisering med tanke på det psykiske helsevernet og andre relevante hjelpeinstanser.

Mottakene forbereder også beboerne på bosetting og bidrar aktivt til bosetting, spesielt i sitt eget nærområde.

Regjeringen har iverksatt et differensiert mottakssystem, og har sørget for en ekstern analyse av om mottaksstruktur og oppgaveløsning i dagens mottak kan gjøres mer kostnadseffektiv.[2] Intern omorganisering av UDIs arbeid med mottaksdrift og strukturelle endringer i mottaksdriften som f.eks. at forsterkede mottaksplasser er opprettet i allerede eksisterende mottak, er i samsvar med forslag i rapporten. For å redusere kostnader vil UDI andelsmessig øke antall mottak i østlandsområdet.

Hovedmål 2 Samfunnstjenlig og styrt innvandring

Regulering av innvandring gjennom regelverk og praksis skal være i samsvar med internasjonale forpliktelser og avtaler, for eksempel retten til familieliv. Samtidig skal det legges til rette for rekruttering av etterspurt utenlandsk arbeidskraft, for kultur- og kunnskapsutveksling og for at de som bosetter seg får gode forutsetninger for å delta aktivt i samfunnet. Innvandring har mange positive effekter på samfunnet. Arbeidsinnvandring tilfører ny kompetanse, bidrar til et konkurransedyktig næringsliv og dekker arbeidskraftsbehov i visse sektorer. Familieinnvandring bidrar til større kontakt mellom land, og er en konsekvens av en stadig mer globalisert verden hvor giftemål og partnerskap inngås på tvers av landegrenser. Styringsmulighetene i forhold til deler av innvandringen er begrenset av avtaler om fri personbevegelse innen Norden og EØS.

Arbeidsmål 2.1 Fri personbevegelse innenfor rammen av internasjonale avtaler (Nordisk overenskomst om et felles arbeidsmarked og EØS-avtalen)

Strategier og tiltak

Ved utvidelsen av EØS-området 1. mai 2004 besluttet regjeringen å ha overgangsregler for arbeidstakere fra nye EØS-land frem til mai 2006. Regjeringen vil vurdere om disse overgangsreglene skal videreføres utover 1. mai 2006. Vurderingen vil ta hensyn til omfanget av innvandringen til Norge, virkninger for arbeidsmarkedet, i arbeidslivet og for velferdsordningene. Andre lands erfaringer og deres planer om videreføring eller avvikling av overgangsregler og EUs syn på spørsmålet er også relevant å trekke inn. Arbeidslivets parter vil bli rådspurt i denne prosessen jf. også St.meld. nr. 1 (2005–2006) Nasjonalbudsjettet.

I dag deltar arbeidstakere fra de nye EØS-landene aktivt i arbeidslivet, men i mindre grad i samfunnet for øvrig. Dette vil kunne endre seg dersom de bosetter seg fast i Norge og får familien hit. Fra et integreringspolitisk ståsted er det viktig å ha kunnskap om disse arbeidstakerne fortsatt vil ha en midlertidig og begrenset tilknytning til Norge, eller om de i større grad vil bosette seg her sammen med sine familier.

Rapport og status

Innenfor rammene av avtalene om det felles nordiske arbeidsmarkedet og EØS-avtalen er det langt på vei fri personbevegelse mellom Norge og de fleste europeiske land. For borgere av nordiske land er det ingen krav om oppholds- eller arbeidstillatelse mens det innen EØS-området er krav om tillatelse for dem som skal oppholde seg her utover tre måneder. Myndighetene har derfor ikke full oversikt over all migrasjon innenfor Norden og det øvrige EØS-området. Hovedinntrykket er imidlertid at denne migrasjonen i hovedsak er til fordel for berørte individer og land.

Avtalen om utvidelse av EU og EØS med ti land fra 1. mai 2004 åpnet for fri bevegelse av arbeidskraft mellom land med betydelig ulikhet i levekår, lønns- og arbeidsforhold. I likhet med daværende EØS-land, bortsett fra Irland og Sverige, har Norge benyttet seg av utvidelsesavtalens adgang til å sette de ordinære EØS-reglene for fri bevegelighet for arbeidstakere til side, og ha overgangsregler for arbeidstakere fra de åtte nye medlemslandene fra Sentral- og Øst-Europa. For personer fra disse landene kreves det som hovedregel fulltidsarbeid og vanlige norske lønns- og arbeidsforhold for å få arbeidstillatelse. Siktemålet med disse reglene har vært å sikre arbeidstakerne en inntekt som det er mulig å leve av i Norge og å motvirke sosial dumping. Utlendingsloven er dessuten endret slik at Arbeidstilsynet fører tilsyn med at vilkårene for arbeids- og oppholdstillatelse følges av arbeidsgivere. De første undersøkelsene i byggebransjen viser at arbeidsvilkårene i hovedsak er i samsvar med vilkårene for EØS-tillatelsen i norskeide virksomheter, men at det er stor forskjell i lønnsnivå. Virkningene av tiltak mot sosial dumping er nær-

[2] «Kan driften av statlige mottak gjøres mer kostnadseffektiv? Agenda Utredning og Utvikling AS

mere omtalt i St.meld. nr. 1 (2005–2006) Nasjonalbudsjettet.

I 2004 ble det innvilget vel 25 000 førstegangstillatelser til arbeidstakere fra de nye EØS-landene, (nærmere 90 pst. til personer fra Polen og Litauen). I første halvår 2005 ble det innvilget om lag 9000 førstegangstillatelser og om lag 7500 fornyelser til borgere fra de nye EØS-medlemslandene.

Tabell 3.13 Arbeidstillatelser til nye EU-land totalt og fordelt på type tillatelse

	2003	2004	Første halvår 2005
Førstegangstillatelser	18 170	25 100	9 005
– EØS-tillatelser		*20 533*	*8 883*
(Herav over tre mnd)		*(7 409)*	*(4 713)*
– Sesongtillatelser	*16 296*	*3 356*	*108*
– Faglærttillatelser	*485*	*135*	*9*
– Andre tillatelser	*1 392*	*1 076*	*5*
Fornyelser		3 558	7791
– Fornyelser EØS-tillatelser			*7 555*
(herav over tre mnd)		*2 854*	*(3 722)*
– Fornyelser arbeidstillatelser	*1 441*	*704*	*236*

Norge har siden 1. mai 2004 innvilget i underkant av halvparten av alle tillatelsene for mer enn tre måneder som er gitt til arbeidstakere fra de nye EØS-landene i de nordiske landene.

Tidligere har arbeidstakere fra de nye EØS-landene i all hovedsak kommet med tillatelse til sesongarbeid i inntil tre måneder i landbruket. I tillegg ble det gitt noen tillatelser til faglærte. Det er grunn til å anta at det også i 2004 var mest sesongarbeid, siden to tredjedeler av EØS-tillatelsene ble gitt med en varighet på inntil tre måneder. Flere enn i tidligere år fikk lengre tillatelser, og langt flere har funnet arbeid i bygg- og anleggsnæringen. Denne tendensen ser ut til å være forsterket i 2005. Siden overgangsreglene ikke gjelder for selvstendige næringsdrivende, tjenesteyting og utstasjonerte arbeidstakere på oppdrag i Norge, er det ingen fullstendig oversikt over omfanget av arbeidsforhold som varer kortere enn tre måneder.

En undersøkelse om bruk av velferdsordninger viser at innvandrerne som har kommet etter 1. mai 2004 fra de nye EØS-landene i svært liten grad har benyttet seg av norske velferdsordninger samme år.[3] I underkant av 10 pst. har mottatt en eller annen form for stønad. Dette er færre enn blant andre grupper nyankomne innvandrere, også fra øvrige EØS-land. På lengre sikt vil bruken av en del velferdsordninger sannsynligvis øke. Vilkårene oppfylles for flere når oppholdstiden øker og flere får kjennskap til hvilke rettigheter de og familiemedlemmer har.

Så langt har overgangsreglene gitt norsk næringsliv økt tilgang på etterspurt arbeidskraft. Det har bidratt til å dempe en kostnadsvekst som ellers forventes i en periode med høyt aktivitetsnivå i økonomien. De kan dessuten ha bidratt til at flere velger å komme til Norge for å arbeide siden de er sikret gode lønns- og arbeidsvilkår. Det kan også ha medført at noen som tidligere arbeidet ulovlig, etter utvidelsen har søkt om og blitt innvilget en EØS-tillatelse.

Fordi overgangsreglene ikke omfatter tjenesteyting, har regjeringen iverksatt flere tiltak på arbeidslivsområdet for å motvirke sosial dumping, bl.a. plikt for UDI til å anmelde en arbeidsgiver som ansetter en utlending som ikke har nødvendig tillatelse etter utlendingsloven, samt en rekke andre tiltak under andre departementers ansvarsområde.

Arbeidsmål 2.2 Fleksibelt regelverk som legger til rette for behovsstyrt arbeidsinnvandring

Strategier og tiltak

Regjeringen ønsker å legge til rette for en samfunnstjenlig, styrt innvandring. I den forbindelse legges det vekt på å se behovet for utenlandsk

[3] Se http://www.ssb.no/emner/02/02/20/notat_200524/notat_200524.pdf

arbeidskraft i sammenheng med den økonomiske utviklingen og andre sider ved samfunnsutviklingen. Det legges til grunn at det fortsatt vil være behov for å rekruttere arbeidskraft fra utlandet i årene fremover. Det vil likevel være hensiktsmessig å vurdere virkningene av EØS-utvidelsen før det tas stilling til om det er aktuelt å også legge til rette for rekruttering av ufaglært arbeidskraft.

Utviklingen internasjonalt blir viktigere i årene som kommer, ikke minst hva arbeidstakere legger vekt på når de velger hvilket land de vil arbeide i. Regjeringen vil arbeide for raskere saksbehandling og smidigere saksbehandlingsprosedyrer, i tillegg til økt samarbeid med arbeidsgivere for å rekruttere faglært arbeidskraft fra utlandet. Regjeringen mener utlendingsforskriften bør endres slik at det ved behandling av arbeidstillatelse for spesialister kan legges større vekt på arbeidsgivers vurdering av om søkerens kompetanse er nødvendig for virksomheten. Dersom det viser seg å være nødvendig, kan regelverket bli endret for ytterligere å legge til rette for rekruttering av arbeidskraft fra land utenfor EØS. I den forbindelse vil man også måtte ta hensyn til planene om ytterligere utvidelse av EU/EØS, første gang trolig i 2007 med Romania og Bulgaria.

Regjeringen vil arbeide for at migrasjonsspørsmål og utviklingsspørsmål i større grad blir sett i sammenheng. Migranter kan være viktige bidragsytere til utvikling og fattigdomsbekjempelse, blant annet gjennom pengeoverføringer og kompetanseoverføring. Regjeringen vil derfor arbeide med tiltak som legger til rette for at migranter bidrar til utvikling i hjemlandet, blant annet som en oppfølging av anbefalingene i sluttrapporten fra GCIM, FNs globale migrasjonskommisjon.

Rapport og status

Regjeringen har i hele perioden arbeidet systematisk for å liberalisere og forenkle regelverket for arbeidsinnvandring og sørge for en mer fleksibel praktisering av regelverket. Blant annet har arbeidsgivere fått adgang til å fremme søknad om arbeidstillatelse på vegne av arbeidstakeren og muligheten for sesongarbeidstillatelse er utvidet fra tre til seks måneder. Hensikten har vært å sikre Norge tilgang til etterspurt arbeidskraft på en rekke områder. Det gjelder i første rekke faglært arbeidskraft, men også i noen grad ufaglærte. Arbeidslivets parter har vært konsultert og har langt på vei sagt seg fornøyd med de endringene som er gjennomført.

Tilretteleggingen for økt arbeidsinnvandring har vært supplert av flere tiltak med sikte på bedre å kunne dra nytte av ressursene til innvandrere som allerede befinner seg i Norge på annet grunnlag, jf. bl.a. omtale av tiltak under resultatområde 1, Integrering og mangfold.

I 2004 ble det i tillegg til EØS-tillatelsene gitt i underkant av 9000 nye arbeidstillatelser. I tillegg ble omtrent 2400 arbeidstillatelser fornyet, når EØS-tillatelsene holdes utenfor. Sesongarbeidstillatelser utgjorde over halvparten av arbeidstillatelsene. I alt ble det gitt nærmere 4900 sesongarbeidstillatelser, en nedgang på 13 000 sammenlignet med 2003. Nedgangen skyldes i hovedsak at etter 1. mai 2004 kunne de fleste av dem som tidligere fikk sesongarbeidstillatelse, få tillatelse etter overgangsordningene for de nye EØS-landene. 69 pst. av sesongarbeidstillatelsene gikk likevel til borgere av de nye EØS-landene, hovedsakelig fra Polen og Litauen, selv om disse også kunne fått tillatelse etter EØS-regelverket.

Fram til 2003 var det en jevn økning i antall tillatelser til faglærte, mens det de siste to årene har vært en nedgang. Sammenlignet med 2003 ble det i 2004 gitt nærmere 400 færre tillatelser, en nedgang på 34 pst. Dette kan delvis skyldes en synkende interesse for å arbeide i Norge blant arbeidstakere med fagutdanning, blant annet fordi det er økende konkurranse fra andre land om slik arbeidskraft, men det har også her vært et skifte til EØS-tillatelser etter utvidelsen. I løpet av første halvår 2005 har det imidlertid vært en økning på 25 pst. i antallet tillatelser til faglærte, sammenliknet med tall fra første halvår 2004, noe som kan tyde på en ny trend i migrasjonsbildet. Mens de fleste av tillatelsene i 2004 gikk til borgere fra USA (13 pst.) og Polen (12 pst.), er det borgere fra USA (17 pst.) og Russland (13 pst.) som utgjør de største gruppene i første halvår av 2005. Ordningen med arbeidssøkervisum er en positiv og god ordning som gjør det enklere å legge forholdene til rette for personer som ønsker å arbeide i Norge. Likevel er ordningen lite brukt.

De siste årene har det i flere internasjonale fora vært fokus på migrasjonsspørsmål. Bakgrunnen er at mennesker i økende grad ønsker å arbeide i kortere eller lengre tid i andre land. Vi ser også en trend med økende familieetablering på tvers av landegrensene, som igjen medfører bredere kontakt og besøksvirksomhet mellom land. FN satte i 2004 ned en egen kommisjon, den globale kommisjonen for internasjonal migrasjon (GCIM), for å vurdere en rekke av utfordringene på dette området. Rapporten fra kommisjonen legges fram i oktober 2005. I FNs tusenårsmål ligger det også føringer på at alle land skal se ulike politikkområder i sammenheng med utviklingspolitikken. Det gjelder også for migrasjonsspørsmål.

Arbeidsmål 2.3 Regulert familieinnvandring som balanserer hensynet til integrering og familieetablering over landegrenser

Strategier og tiltak

Regjeringen vil legge til rette for familieinnvandring som tar hensyn til både økt familieetablering på tvers av landegrenser, utfordringer når det gjelder integrering og styrt innvandring. Regjeringen vil vurdere effekten av tiltakene som er gjennomført i forhold til familieinnvandring. Det vil være særlig viktig å følge utviklingen gjennom statistisk materiale, kontakt med brukergrupper og innvandrermiljøer og forsknings- og utredningsprosjekter. Det vil også være sentralt å følge utviklingen fra et integreringsperspektiv, jf. resultatområde 1, Integrering og mangfold.

Regjeringen vil evaluere ordningen med å innføre krav til underhold i familiesaker der en av ektefellene/samboerne er under 23 år. Resultatet er viktig for å kunne vurdere om dette har vært et nyttig virkemiddel i arbeidet for å hindre tvangsekteskap. Regjeringen vil også forbedre datagrunnlaget for å utføre analyser av familieinnvandring.

Regjeringen vil videre prioritere oppfølgingen av enkelte forslag vedrørende familieinnvandring som ble foreslått i Utlendingslovutvalgets innstilling (NOU 2004:20 Ny utlendingslov). Dette gjelder blant annet tiltak for å beskytte mot mishandling og utnyttelse i saker om familieetablering, og enkelte av tiltakene som har til hensikt å motvirke tvangsekteskap, jf. Ot.prp. nr. 109 (2004–2005) Om lov om endringer i utlendingsloven. De øvrige forslagene på familieinnvandringsfeltet, som blant annet går ut på å etablere et skille mellom familiegjenforening og familieetablering, og forslag om økt lovregulering og oppmyking av enkelte bestemmelser, vil bli fulgt opp i forbindelse med forslaget til ny utlendingslov. Denne skal etter planen legges fram for Stortinget innen utgangen av 2006.

Rapport og status

Familietilknytning var i 2004 den viktigste årsaken til permanent innvandring til Norge. I 2004 ble det gitt 12 800 tillatelser til personer som søkte om familieinnvandring, mot 10 500 i 2003. 57 pst. av tillatelsene ble gitt til ektefeller, samboere eller partnere, mens 40 pst. ble gitt til barn. Tre pst. ble gitt til andre familiemedlemmer. Familieinnvandringen er relativt stabil, og tall fra første halvår 2005 viser at omtrent 6200 personer har fått tillatelse til familieinnvandring. De fem nasjonalitetsgruppene som det ble gitt flest tillatelser til i 2004 og 2005, var i all hovedsak de samme som tidligere år: Somalia, Thailand, Irak, Tyskland og Russland. 40 pst. av familieinnvandringen er knyttet til norske eller nordiske borgere.

Regelverket for familieinnvandring bygger på menneskerettslige og humanitære forpliktelser vedrørende retten til familieliv. Samtidig skal integreringspolitiske målsettinger og ønsket om en samfunnstjenlig og styrt innvandring ivaretas. Regjeringen har på bakgrunn av slike hensyn ønsket at det i større grad enn tidligere skal stilles krav til underhold ved familieinnvandring. Hovedregelen er at utlendinger som kommer til Norge ved familieinnvandring skal kunne forsørge seg selv eller bli forsørget av familien. Regjeringen har derfor foreslått at kravet til underhold også skal gjelde når det søkes om opphold på grunnlag av tilknytning til norsk eller nordisk borger eller utlending med bosettingstillatelse. Videre er det foreslått at beløpsgrensen på underholdskravet oppjusteres. Det er imidlertid foreslått unntak fra kravet om underhold der barn under 15 år søker om gjenforening med foreldre i Norge og der foreldre fyller de øvrige vilkår for gjenforening med barn i Norge. Endringsforslaget skal også bidra til bekjempelse av tvangsekteskap og proforma ekteskap/partnerskap. Bak tiltakene ligger en antakelse om at personer som er i arbeid og er selvforsørget, i større grad enn andre vil kunne motstå press fra familien om å gifte seg, og i mindre grad være mottakelig for tilbud eller press om proforma ekteskap.

Utlendingsdirektoratet evaluerte endringen i utlendingsforskriften som ble gjort i 2003, da det ble gjeninnført krav til underhold ved familiegjenforening når herboende har søkt asyl og fått oppholdstillatelse på grunn av sterke menneskelige hensyn. Evalueringen viser at antallet familieinnvandringssøknader ikke har gått vesentlig ned, men funnene kan tyde på at det har vært en reduksjon for nasjonalitetsgrupper der en høy andel av de herboende har opphold på humanitært grunnlag.

Regjeringen har også foreslått at det stilles vilkår om sykeforsikring i tilfeller hvor foreldre med særlig tilknytning til riket gis oppholdstillatelse for inntil ni måneder når formålet er å besøke familien. Kravet om sykeforsikring gjelder tilsvarende ved besøksvisum. Endringen er foreslått for å sikre at utgifter til sykebehandling for utlendinger som er på besøk hos familien dekkes av utlendingen eller familien og ikke av det offentlige.

Arbeidsmål 2.4 Innvandringskontroll og målrettede tiltak mot ulovlig innvandring

Strategier og tiltak

Regjeringen vil arbeide for en effektiv innvandringskontroll og målrettede tiltak mot ulovlig innvandring. Innenfor Schengen-samarbeidet vil regjeringen legge vekt på arbeidet med å forbedre dokumentsikkerhet og personkontroll, samt å styrke samarbeidet knyttet til kontroll og overvåkning av de felles ytre grenser. Som en følge av Norges deltakelse i Schengen-samarbeidet må EUs regler på disse områdene tas inn i norsk lov. Behovet for nasjonal lovregulering knyttet til denne utviklingen vil vurderes fortløpende og innenfor de frister som er vedtatt.

Regjeringen vil sørge for Norges gjennomføring av den foreslåtte grenseforordningen innenfor Schengen-samarbeidet, deltakelse i det europeiske grensebyrået og eventuell fremtidig deltakelse i yttergrensefondet.

Videre vil regjeringen prioritere arbeidet med å videreutvikle dataverktøy for visumsamarbeid og grensekontroll (Visuminformasjonssystemet VIS og Schengen Informasjonssystemet SIS) og bruk av biometriske data som tiltak mot ulovlig innvandring og terrorisme. Norge skal også utvikle et nasjonalt system, NORVIS, som skal tilpasses VIS. I henhold til beslutningen om å innføre biometriske kjennetegn i oppholdsdokumenter, vil det også være nødvendig å innføre egne oppholdskort basert på Schengens standardformat for personer med oppholdstillatelse i Norge i løpet av de nærmeste to årene.

Regjeringen vil fortsette arbeidet for å beskytte dem som utsettes for vold og trakassering. Bl.a. vil det bli foreslått å begrense retten til utsatt iverksetting av utvisningsvedtak dersom utlendingen utgjør en trussel mot noen i Norge eller er ilagt straff for voldshandlinger. I tillegg skal det i vurderingen om utvisning vil være et uforholdsmessig tiltak, legges vekt på om utlendingen utgjør en trussel eller er ilagt straff for grove voldshandlinger. Videre ønsker regjeringen å foreslå å begrense adgangen til å søke om arbeids- og oppholdstillatelse fra riket for utlending som er over 18 år som er siktet for straffbare forhold, eller i løpet av de siste tre årene er ilagt straff eller særreaksjon for et straffbart forhold. Lovforslagene er planlagt fremmet for Stortinget innen utgangen av 2005.

Kampen mot menneskehandel krever langsiktig innsats. Regjeringen viderefører arbeidet mot menneskehandel gjennom handlingsplanen mot menneskehandel (2005–2008). Kommunal- og regionaldepartementet har ansvar for flere tiltak i den nye handlingsplanen. Disse tiltakene innebærer bl.a. at det skal gis målrettet informasjon til personer som kommer til Norge gjennom ekteskap, en gjennomgang av dagens praksis med visumsøknader og garantiordninger, klargjøring av vilkårene for refleksjonsperiode og midlertidig opphold og utvikling av kunnskap om og forståelse for menneskehandel bl.a. gjennom kompetanseheving i asylmottak.

Rapport og status

Bekjempelse av ulovlig innvandring, menneskesmugling/menneskehandel og terrortrusselen er blant de viktigste felles utfordringer innenfor Schengen-samarbeidet. Opphevelsen av grensekontrollen på de indre grenser har medført at det er enklere å bevege seg over landegrensene både for dem med og dem uten oppholdstillatelse i et Schengen-land. Av dem som oppholder seg ulovlig i Norge, er det imidlertid mange som er kommet på lovlig vis, for eksempel med visum. Det er derfor vanskelig å gi et anslag for hvor mange mennesker som oppholder seg ulovlig i Norge eller på Schengen-territoriet. I tillegg er det et problem at et økende antall personer som oppholder seg på Schengen-territoriet har uklar identitet. I 2004 hadde kun 6 pst. av dem som søkte asyl gyldige reisedokumenter når de meldte seg for norsk politi.

Innenfor Schengen-samarbeidet har det vært særlig viktig å arbeide med dokumentsikkerhet og bedre kontroll av de personer som reiser inn eller ut av, eller befinner seg på, Schengen-territoriet. Det arbeides bl.a. med å utvikle nye sikkerhetstiltak som effektivt skal koble visumsøknader og inn- og utreiseprosedyrer på yttergrensene. Det skal opprettes et Visuminformasjonssystem (VIS), der biometiske data på visumsøker skal lagres i den sentrale VIS-basen. Det skal også opptas biometiske data som lagres i oppholdsdokumentene. Dette vil gi en bedre oversikt over identiteten til de som reiser inn på lovlig vis, og det vil være lettere å identifisere de som oppholder seg ulovlig. En styrking av kontrolltiltakene innebærer bedre sikkerhetstiltak som kan muliggjøre en mer liberal praksis på andre områder, for eksempel muligheten til å få besøksvisum for slekt og venner. Dette vil igjen styrke kontakten mellom land både kulturelt og økonomisk.

I 2005 ble det gjennomført en omfattende revidering av regelverket og retningslinjene for grensekontroll i Schengen-samarbeidet, og en ny forordning om personbevegelser over grensene ble foreslått. Videre har man i 2005 arbeidet med å styrke det praktiske grensekontrollsamarbeidet.

Et europeisk grensekontrollbyrå ble etablert i Warszawa i mai 2005. Byrået har som hovedoppgave å koordinere medlemslandenes operative arbeid knyttet til kontroll og overvåkning av de felles ytre grenser. I tillegg har EU-kommisjonen foreslått å opprette et særskilt fond for yttergrensekontroll. Fondet opprettes på bakgrunn av behovet for solidaritet og en rettferdig økonomisk byrdefordeling mellom Schengen-landene. Eventuell norsk deltakelse kan medføre budsjettmessige konsekvenser.

Både utenriksstasjonene og UDI behandler søknader om visum. UDI avgjør søknader om visum i tilfeller hvor utenriksstasjonen har avslått søknaden og vedtaket blir påklaget, eller i tilfeller hvor utenriksstasjonen ikke har myndighet til å fatte vedtak eller er i tvil om vedtaket. De norske utenriksstasjonene fattet 82 000 vedtak om visum i 2004. 91 pst. av disse søknadene ble innvilget. Nærmere 30 000 visa ble innvilget ved utenriksstasjonene i Russland. Av de resterende 8000 visumsøknadene som ble behandlet i UDI i 2004, ble 40 pst. innvilget.

Regjeringen er opptatt av å bekjempe menneskesmugling og menneskehandel og å ivareta og beskytte ofre for menneskehandel. Regjeringen har derfor utarbeidet en handlingsplan mot handel med kvinner og barn (2003–2005) som er videreført i handlingsplanen mot menneskehandel (2005–2008). Bestemmelsene om straff i utlendingsloven er skjerpet for å ramme dem som hjelper utlendingen til ulovlig innreise. Som en oppfølging av Handlingsplanen mot handel med kvinner og barn ble det innført en refleksjonsperiode for offer for menneskehandel. Ordningen innebærer utsettelse av utvisnings- eller bortvisningsvedtak, slik at offeret kan få tid til å områ seg og vurdere anmeldelse. Om lag ti ofre for menneskehandel har fått opphold på humanitært grunnlag/asyl som følge av forfølgelsesfare i hjemlandet. Ingen hadde per 30.6.2005 benyttet refleksjonsperioden. I forbindelse med oppfølging av ny handlingsplan mot menneskehandel vil regjeringen se nærmere på denne ordningen.

I 2004 ble 1260 personer utvist fra Norge. 490 personer som følge av brudd på straffeloven og 770 personer etter grove/gjentatte brudd på utlendingsloven. Dette er en økning fra 2003, da totalt vel 1 100 personer ble utvist. Regjeringen innførte strengere utvisningsregler med virkning fra høsten 2004. Endringen sikrer bl.a. at en utlending som er dømt for handlinger knyttet til vold og trakassering kan utvises i større grad enn tidligere. Samtidig ble det iverksatt hurtigprosedyrer for utvisning på grunn av grov vold og vold i nære relasjoner.

Arbeidsmål 2.5 Retur av personer uten lovlig opphold

Strategier og tiltak

Regjeringen vil arbeide for retur av personer uten lovlig opphold i Norge. Som ledd i dette vil regjeringen fortsatt arbeide aktivt overfor flere land for å inngå tilbaketakelsesavtaler, både på eget initiativ og i tilknytning til at EU inngår avtaler med ulike land. I EUs tilbaketakelsesavtaler er det tatt med at landet oppfordres til å inngå likelydende avtale med Island og Norge (som deltakere i Schengensamarbeidet). Regjeringen ønsker å benytte denne åpningen til å inngå forpliktende avtaler etter hvert som EU inngår avtaler med ulike land.

Personer som har endelig avslag på asylsøknaden skal returnere til hjemlandet. Kommunal- og regionaldepartementet har ansvar for å tilrettelegge for at asylsøkere med avslag på søknaden returnerer frivillig, mens Justisdepartementet ved Politiets utlendingsenhet har ansvaret for gjennomføringen av returer. Regjeringen arbeider for å innføre et eget norsk reisedokument/ passérbrev som kan brukes ved retur, bl.a. der det vil by på store praktiske vanskeligheter å skaffe reisedokumenter fra hjemlandet. Dette vil lette returarbeidet. Regjeringen vil også vurdere hvorvidt det kan gis bedre informasjon om muligheten til å returnere med International Organization for Migration (IOM), særlig overfor personer fra land som norske myndigheter ikke tvangsreturnerer til.

Regjeringen vil opprette et utreisesenter for innkvartering av tidligere asylsøkere inntil de returnerer til hjemlandet jf. arbeidsmål 1.3.

Rapport og status

Personer som har fått endelig avslag på søknaden om asyl plikter å forlate landet. For å sikre en verdig hjemreise, får alle med endelig avslag på asylsøknaden tilbud om frivillig hjemreise gjennom et samarbeid utlendingsmyndighetene har med IOM. Staten, ved IOM, dekker reiseutgifter til hjemlandet, tilstår reisepenger og bistår bl.a. med informasjon og rådgivning og hjelp til å skaffe reisedokumenter og assistanse under selve reisen. Det er også iverksatt aktive informasjonskampanjer i mottak, blant annet i regi av Flyktninghjelpen.

I løpet av 2004 var det vel 1 000 personer som returnerte frivillig med hjelp av IOM, mens tilsvarende tall for 2003 var i overkant av 1400 personer. Erfaring viser imidlertid at mange ikke reiser frivillig. Når utreisefristen er oversittet, og personen således oppholder seg ulovlig i landet, er det politiets oppgave å uttransportere vedkommende med tvang. I 2004 ble nærmere 5000 personer uttransportert av politiet.

Tabell 3.14 Uttransporterte/returnerte personer i 2004 og første halvår 2005

	2004		Første halvår 2005	
	Andel	Sum	Andel	Sum
Uttransporterte av politiet	83 pst.	4 931	84 pst.	1 580
– Asylsøkere uten Dublin-vedtak	36 pst.	1 756	38 pst.	1 594
– Asylsøkere med Dublin-vedtak	42 pst.	2 078	36 pst.	1 568
– Andre[1]	22 pst.	1 097	26 pst.	418
Returnert ved hjelp av IOM	17 pst.	1 025	16 pst.	301
Totalt	100 pst.	5 956	100 pst.	1 881

[1] Bortviste eller utviste utlendinger.

For å sikre raskere og mer effektive returer av personer uten lovlig opphold i landet, har regjeringen de siste årene arbeidet med å inngå tilbaketakelsesavtaler. Alle land har plikt til å ta tilbake egne borgere. Avtalene klargjør hvilke rutiner som skal følges, hvilke dokumenter som må foreligge og hvilke institusjoner som er ansvarlige ved retur. I 2004 og 2005 er det undertegnet avtaler med Afghanistan, Bosnia-Hercegovina, Kroatia, Moldova, Slovakia og Sveits. I tillegg ble det ført forhandlinger med Serbia-Montenegro. Innledende samtaler er også holdt med flere land, herunder Etiopia.

Hovedmål 3 Effektiv og brukerorientert utlendingsforvaltning

For å nå målene for innvandrings-, asyl- og flyktningpolitikken, må utlendingsforvaltningen være effektiv og brukerorientert. Regelverket må være oppdatert og enkelt å praktisere. En effektiv forvaltning som behandler saker raskt og korrekt, ivaretar rettssikkerheten, gir søker og publikum god service og skaper forståelse for politikken. Organisering og ansvarsdeling mellom ulike deler av forvaltningen må være formålstjenlig og kunne endres når det er nødvendig.

Arbeidsmål 3.1 Oppdatert utlendingsregelverk i forhold til forpliktelser og utfordringer

Strategier og tiltak

Regjeringen vil sørge for et oppdatert utlendingsregelverk som er i tråd med internasjonale forpliktelser og nasjonale utfordringer. Regjeringen vil i 2006 prioritere arbeidet med en odelstingsproposisjon med forslag til en helt ny utlendingslov på bakgrunn av NOU 2004:20 Ny utlendingslov.

Det vil også bli lagt vekt på å gjennomføre rettsakter i norsk lovgivning som følger av våre forpliktelser som deltaker i Schengen-samarbeidet. Andre tiltak som gjelder regelverk, er omtalt under de respektive arbeidsmålene.

Rapport og status

Regjeringen fremmet i 2004 Ot.prp. nr. 31 (2004–2005) Om styringsforholdet på utlendingsfeltet. Endringene i utlendingsloven ble vedtatt av Stortinget i april 2005. Lovendringene innebærer at departementet gis anledning til å instruere UDI om lovtolking og skjønnsutøvelse. Videre har departementet fått anledning til å bringe UDIs positive vedtak inn for UNE for overprøving, samt bringe UNEs positive vedtak inn for domstolene. Lovendringene med tilhørende forskriftsbestemmelser trådte i kraft i september 2005. Regjeringen har som en oppfølging og konsekvens av endringene i styringsforholdet, etablert rutiner for innhenting av informasjon om praksis, bruk av instrukser og overprøving av vedtak.

Videre ble det inntatt en ny bestemmelse i utlendingsloven om omgjøring av UNEs vedtak. UNEs adgang til å omgjøre gyldige, negative nemndvedtak til gunst for utlendingen, innskrenkes. Omgjøring vil bare kunne finne sted dersom det foreligger behov for beskyttelse, særlige sterke menneskelige hensyn eller dersom omgjøring er nødvendig som følge av internasjonale forpliktelser.

NOU 2004:20 Ny utlendingslov ble lagt fram høsten 2004. Innstillingen inneholder bl.a. forslag om langt mer omfattende lovregulering av sentrale prinsipper, harmonisering av norsk rett med den internasjonale regelutviklingen, forenkling av regelverket og forslag om tiltak rettet mot ulike hovedutfordringer på innvandringsfeltet. Forslagene i NOUen ble sendt på høring i desember 2004 med frist 1. juli 2005. Hovedinnholdet i utvalgets

forslag har fått bred støtte i høringsrunden. Departementet har likevel mottatt omfattende innspill knyttet til enkelthetene i innstillingen.

I tillegg har regjeringen arbeidet med en rekke andre regelverksendringer knyttet til både nasjonale utfordringer og internasjonale forpliktelser. Disse er omtalt under de enkelte arbeidsmålene.

Arbeidsmål 3.2 Effektiv behandling av utlendingssaker

Strategier og tiltak

Regjeringen legger vekt på at UDI og UNE skal ha en høy produksjon og produktivitet som gjør det mulig å nedarbeide restanser ytterligere. Regjeringen vil derfor øke rammene til UDI og UNE for 2006, slik at nedarbeiding av gamle saker kan prioriteres. Antallet gamle saker i UNE har økt i 2005. Hvis saksbehandlingstiden i UNE ikke reduseres, blir gevinsten, ved at UDI fatter vedtak raskere, borte fordi den totale tiden asylsøkerne oppholder seg i statlige mottak ikke blir kortere. Det er en forutsetning at antallet innkomne saker ikke blir høyere enn forventet. Samtidig er det viktig at arbeidet med sikte på å redusere saksbehandlingstidene fortsetter, så langt dette er mulig innenfor rammene av tildelte ressurser, omfang og sammensetning av saker og kravene til grundig saksbehandling som ivaretar kravene til rettssikkerhet. Det gjør det nødvendig med en løpende vurdering av mulighetene for effektivisering og for løpende tilpasning av organisasjonen til oppgavene.

Rapport og status

Både UDI og UNE behandlet et stort antall utlendingssaker i løpet av 2004 og 2005, og det har vært fokus på å redusere saksbehandlingstiden på de fleste saksområder.

I UDI ble restansene i oppholdssaker redusert med 9 000 fra ca. 21 500 saker ved begynnelsen av 2004 til 12 500 saker ved slutten av året. Kravet i tildelingsbrevet var satt til 11 000 behandlede oppholdssaker. Til tross for at målet ikke ble nådd, er situasjonen betydelig forbedret. Totalt kom det inn 56 000 nye oppholdssaker, mens omkring 65 000 ble behandlet. Per 30. juni 2005 var det innkommet omkring 31 200 oppholdssaker og klager. Det ble i samme periode behandlet om lag 30 900 saker og klager. Behandlingen av arbeidssaker, EØS-saker og familieinnvandringssaker har vært særlig prioritert, noe som har gitt seg utslag i en betydelig forbedring av saksbehandlingstiden for disse sakene i 2005.

Som en følge av et lavere antall asylsøkere de siste årene, har produksjonen av asylvedtak i 2004 og første halvdel av 2005 vært betydelig høyere enn de løpende ankomstene. Dette innebærer at restansene har blitt redusert, noe som har vært en viktig forberedelse til innføring av ny differensiert saksbehandling i asylsaker (jf. arbeidsmål 1.2). I løpet av 2004 reduserte UDI restansene i asylsaker med om lag 4500, fra 9000 saker ved begynnelsen av 2004 til 4500 saker ved slutten av året. UDI behandlet 12 500 asylsaker i 2004. Dette var 1500 færre saker enn kravet på 14 000, men det kom bare inn ca. 8000 nye asylsaker samme år. I løpet av første halvår 2005 ble restansene ytterligere bygget ned til 2550 saker. Det har imidlertid skjedd endringer i saksporteføljen i forhold til 2004. I første halvår 2005 var 78 pst. av asylvedtakene realitetsbehandlede saker, sammenliknet med 67 pst. i samme periode i 2004. Et annet viktig forhold er at man fortsatt har like mange land å forholde seg til, noe som krever ressurser i forhold til landkunnskap.

UNE behandlet 16 000 saker i 2004, 500 flere enn produksjonskravet. 11 300 av de behandlede sakene var asylsaker. UNE fikk imidlertid inn 16 500 saker dette året, og restansene økte derfor til 8000 saker ved utgangen av 2004.

Konsekvensene av den betydelige nedgangen i antallet nye asylsøkere de siste årene slår ut om lag ett år senere for UNE enn for UDI. Færre ankomster har derfor ikke påvirket saksbehandlingstiden i UNE. UNE har i løpet av første halvår 2005 sett store endringer i profilen på innkomne og behandlede saker. UNE mottar bl.a. færre enkle asylsaker som kan behandles i sekretariatet, mens antall klagesaker for øvrig kun har hatt en marginal nedgang. Antallet gamle saker har også økt, nærmere 3800 saker er mer enn seks måneder gamle, og flere enn 1300 av disse er mer enn et år gamle. Mange av de eldste sakene er fra Afghanistan, Irak, Somalia og Eritrea, og dette er i stor grad tidkrevende og vanskelige saker. Generelt er det også flere saker fra land hvor det er vanskelig å returnere asylsøkere med avslag.

Tabell 3.15 Antall innkomne, behandlede og ubehandlede saker i UDI og UNE i 2004 og første halvår 2005

	2004			1. halvår 2005		
		UDI	UNE		UDI	UNE
	Asyl	Opphold	Totalt antall saker	Asyl	Opphold	Totalt antall saker
Ubehandlede saker per 1.1.	9 000	21 500	7 500	4 500	12 500	8 000
Nye saker	8 000	56 000	16 500	2 500	31 200	6 800
Behandlede saker	12 500	65 000	16 000	4 800	30 900	6 000
Ubehandlede saker ved utgangen av perioden	4 500	12 500	8 000	2 100	13 300	8 800

Arbeidsmål 3.3 Åpen utlendingsforvaltning og målrettet kommunikasjon

Strategier og tiltak

Innvandringsfeltet har mange brukere og målgrupper – alt fra personer som søker om oppholdstillatelse, nyankomne innvandere, arbeidsgivere som søker utenlandsk arbeidskraft, sektormyndigheter og befolkningen for øvrig. Behovet for informasjon er stort. Derfor er det viktig at utlendingsforvaltningen har en helhetlig og målrettet kommunikasjon med sine brukere. Regjeringen vil arbeide for en åpnere utlendingsforvaltning og målrettet kommunikasjon med brukere og andre aktører på feltet. Regjeringen har i tildelingsbrevene til etatene for 2005 understreket at de skal legge vekt på modernisering, effektivisering og forenkling i tråd med regjeringens moderniseringspolitikk. Brukerne skal få likeverdige tjenester av god kvalitet.

UDI og UNE skal i sin behandling av alle saker ha fokus på saksbehandlingstid og god brukerservice. Satsingsområder er å sette i verk servicehandlingsplaner som er laget på bakgrunn av servicestrategien og å utvikle elektroniske tjenester til brukere for å oppfylle regjeringens mål om en enklere elektronisk hverdag.

UDI og UNE skal fortsatt satse på helhetlig og målrettet kommunikasjon mot brukere, samarbeidspartnere og samfunnet for øvrig. Synliggjøring av resultater i media og å sette i verk alle deler av det utvidede informasjonsprogrammet for asylsøkere er satsingsområder for UDI.

I løpet av 2005 vil departementets kommunikasjonsstrategi bli revidert. Satsingen på feltet skal videreføres gjennom konkrete informasjonsplaner på prioriterte satsningsområder.

Rapport og status

I 2004 ble det utarbeidet en ny kommunikasjonsstrategi som vektlegger at informasjonsarbeidet skal rette seg mot målgruppenes behov og bidra til at sammenhengene mellom de ulike tiltakene i innvandringspolitikken blir klarere.

Kommunal- og regionaldepartementet utgir i samarbeid med UDI et elektronisk nyhetsbrev som dekker både innvandrings-, og integreringsfeltet. Nyhetsbrevet har over 5000 abonnenter. Både i 2004 og i første halvår 2005 var dette nyhetsbrevet og temasidene om innvandring mv. blant de mest besøkte av departementets nettsider.

I 2004 utarbeidet UDI en servicestrategi med tilhørende handlingsplaner. Hovedmål for satsingen var å bedre servicen overfor brukerne bl.a. ved å styrke tilliten til UDI, øke tilgjengeligheten gjennom bedre utnyttelse av interne ressurser og gi riktig informasjon om saksbehandlingstid m.m. I løpet av første halvår 2005 er det gjennomført flere undersøkelser som viser noe forbedring på flere punkter, f.eks. andelen som venter lenger enn forespeilet saksbehandlingstid. Fortsatt er det for mange som synes det er vanskelig å nå fram til saksbehandler, og noen er misfornøyde med direktoratets opplysningstjeneste.

UDI har satt i verk flere tiltak for å møte disse utfordringene. Bl.a. er det opprettet en egen servicetelefon og e-postadresse for henvendelse fra publikum, åpningstiden for UDIs opplysningstjeneste er utvidet, og UDIs serviceerklæring er oversatt til engelsk og offentliggjort på UDIs nettsider. UDI har også igangsatt et arbeid med nye servicemål, og det arrangeres servicekurs for ansatte.

Bruk av tolk og/eller oversatt informasjonsmateriale er ofte en forutsetning for å kunne yte likeverdige tjenester til alle. Regjeringens store satsing på utdanningstilbud til tolker de siste årene har ført til en kvalitetssikring av tolkene, noe som også

har bidratt til bedre brukerservice i utlendingsforvaltningen. UDI benytter seg av tolker i stort omfang i forbindelse med intervju av asylsøkere. For å sikre at det i størst mulig grad vil bli brukt tolker med gode kvalifikasjoner, har UDI opprettet et nasjonalt tolkeregister for kvalitetssikrede tolker. Om lag 500 personer vil ha gjennomført grunnutdanning i tolking gjennom UDIs prosjekt innen utgangen av 2005.

I 2005 utarbeidet UDI en ny rammeplan for informasjonstiltak til beboere i asylmottak. Formålet med planen er å se hele informasjonsløpet under ett, med tanke på å oppnå mer kontinuitet og forutsigbarhet i informasjonen til beboerne. Informasjonsprogrammet skal rettes mot rettigheter, muligheter og plikter i tilknytning til asylprosessen og livet i asylmottaket. Programmet vil bl.a. inneholde tilstrekkelig informasjon om konsekvenser av vedtak i asylsaken, med spesielt fokus på forberedelse til bosetting eller rutiner for retur. I 2005 blir det utarbeidet informasjonsmateriale i form av kortfattede tekster, filmer, undervisningsplansjer og hefter som vil bli tatt i bruk i 2006.

Departementet har også satt i gang en ekstern kartlegging og evaluering av informasjonen som gis til asylsøkere i første fase av søknadsprosessen, med sikte på å forbedre informasjonsarbeidet overfor asylsøkere.

UNE har mindre direkte kontakt med brukerne, og informasjonsvirksomheten er i større grad rettet mot advokatene. I en evaluering av UNE i 2003 ble det bl.a. pekt på manglende partsoffentlighet. Det har derfor vært arbeidet med å søke løsninger for bedre partsinnsyn, særlig vedrørende landinformasjon, gjennom å se på hele saksløpet under ett, dvs. fra søknad er levert UDI og til eventuell klage over UDIs avslag er behandlet i UNE. En felles gjennomgang fra UDI og UNE har resultert i en rekke forslag til bedre innsyn, herunder både partsinnsyn og større offentlighet generelt. UNE har også innført automatiske meldinger i klagesaker med opplysninger om forventet saksbehandlingstid.

Arbeidsmål 3.4 Systematisk kunnskapsutvikling som grunnlag for politikkutvikling og styring

Strategier og tiltak

Aktiv bruk av forskning, utredninger og evalueringer som departementet finansierer, jf. kap. 511, post 21 Spesielle driftsutgifter – kunnskapsutvikling om migrasjon, integrering og mangfold – er viktig for utforming av politikken og for styring av virksomheten på området. Departementet legger vekt på å framskaffe komparativ og tverrfaglig kunnskap om arbeidsmigrasjon og familieinnvandring og om de samfunnsmessige virkningene av innvandringen.

Samarbeidet med Statistisk Sentralbyrå (SSB) om statistikk som gjelder innvandring og innvandrerbefolkningen videreføres, jf. kap. 500, post 21. Koblinger mellom befolkningsstatistikken og data fra Datasystem for utlendings- og flyktningsaker (DUF) vil gi grunnlag for bedre oversikt over de ulike formene for innvandring, i første rekke arbeidsmigrasjon og familieinnvandring.

Det er også behov for evaluering av enkelte regelverksendringer, parallelt med arbeidet med ny utlendingslovgivning. Slike evalueringer bør kobles sammen med et bredere prosjekt om sammenhengen mellom regelverks- og samfunnsendring. Videre er ulovlig innvandring og opphold et aktuelt forskningstema.

Rapport og status

FoU-prosjekter som ble gjennomført i 2004–2005, er omtalt under de relevante arbeidsmålene og under kap. 511, post 21. Flere av prosjektene omhandlet ulike sider ved mottakssystemet for asylsøkere. I tillegg ble prosjektet «Arbeidsorganisering i utlendingsforvaltningen og datakvalitet i DUF» ferdigstilt i 2005. Prosjektet så bl.a. på hvordan man gjennom organiseringen av arbeidet kan sikre gode data som grunnlag for statistikk på utlendingsfeltet. Rapporten pekte på behovet for en bedre samhandling mellom aktørene i utlendingsforvaltningen og en tydeliggjøring av UDIs rolle.

Det har vært begrenset forskning om hvordan internasjonale migrasjonsprosesser berører Norge, og om mulighetene for å styre innvandringen. Det mangler kunnskap om sider ved arbeids- og familieinnvandringen og om sosiale og økonomiske virkninger av migrasjon for det norske samfunnet. I det juridiske fagmiljøet har utlendingsrettslige problemstillinger i liten grad blitt viet oppmerksomhet. Dessuten har myndighetene begrenset erfaring med å evaluere samfunnsmessige virkninger av endringer i utlendingslovgivningen.

Programkategori 13.20 Beskyttelse og innvandring

Utgifter under programkategori 13.20 fordelt på kapitler

(i 1 000 kr)

Kap.	Betegnelse	Regnskap 2004	Saldert budsjett 2005	Forslag 2006	Pst. endr. 05/06
520	Utlendingsdirektoratet (jf. kap. 3520)	2 063 679	1 618 270	1 239 780	-23,4
524	Utlendingsnemnda (jf. kap. 3524)	99 813	95 350	113 550	19,1
	Sum kategori 13.20	2 163 492	1 713 620	1 353 330	-21,0

Inntekter under programkategori 13.20 fordelt på kapitler

(i 1 000 kr)

Kap.	Betegnelse	Regnskap 2004	Saldert budsjett 2005	Forslag 2006	Pst. endr. 05/06
3520	Utlendingsdirektoratet (jf. kap. 520)	657 189	568 195	356 726	-37,2
3524	Utlendingsnemnda (jf. kap. 524)	3 138			
	Sum kategori 13.20	660 327	568 195	356 726	-37,2

Prioriteringer og forutsetninger i budsjettet for 2006

Målene under Kommunal- og regionaldepartementets resultatområde 2 Beskyttelse og innvandring finansieres under programkategori 13.20 Beskyttelse og innvandring.

De største utgiftspostene under programkategori 13.20 Innvandring er knyttet til drift av mottak for asylsøkere (kap. 520, post 21) og til drift av Utlendingsdirektoratet og Utlendingsnemnda (kap. 520, post 1 og kap. 524, post 1 og 21). Bevilgningsbehovet på feltet er i stor grad avhengig av antallet personer som søker asyl og forskjellige tillatelser til opphold og arbeid i Norge. Prognosen for 2005 tilsier at det vil komme omlag 5000 asylsøkere til Norge, og at UDI for øvrig vil få om lag 64 000 søknader etter utlendingsloven og statsborgerloven. Vurdering av omfanget av asylsøkerankomster for 2006 er vanskelig. I løpet av de senere år har ankomstene en rekke ganger økt sterkt som følge av hendelser internasjonalt som det ikke har vært mulig å forutse. Dette har skapt betydelige utfordringer mht. administrasjon av mottakssystemet og på asylsaksbehandlingssiden. Det er i bevilgningsforslaget lagt til grunn at det vil komme ca. 5000 asylsøkere og ca. 60 000 andre søknader om opphold og statsborgerskap i 2006.

Regjeringen ønsker god brukerservice i alle offentlige virksomheter. Bedre service og kortere behandlingstid i alle utlendingssaker er en utfordring. Både UDI og UNE er kritisert for lange saksbehandlingstider. Som en følge av dette, og som en følge av at etatene vil kunne bli mer effektive i sin saksbehandling dersom restansene er færre, har regjeringen satt av til sammen 37 mill. kr til restansenedbygging i UDI og UNE.

I budsjettet for 2005 la regjeringen inn midler til etablering av NORVIS, et nasjonalt system knyttet til det felles dataregisteret for alle visumutstedelser i EU/Schengen (VIS – Visa Information System). Norge må bidra med sin andel av felleskostnadene knyttet til VIS, dvs. en engangsavgift i 2006 og en årlig driftsavgift. Siden EU/Schengen har besluttet å fremskynde innføringen av biometriske kjennetegn i visum, må systemutviklingen når det gjelder innføringen av biometri i NORVIS tas i løpet av 2005 og 2006. Regjeringen har satt av ytterligere 14 mill. kr til NORVIS/VIS i 2006.

Kap. 520 Utlendingsdirektoratet (jf. kap. 3520)

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2004	Saldert budsjett 2005	Forslag 2006
01	Driftsutgifter	470 772	423 700	308 100
21	Spesielle driftsutgifter, statlige mottak	1 545 702	1 138 770	872 500
22	Spesielle driftsutgifter, tolk og oversettelse	25 365	34 000	20 000
45	Større utstyrsanskaffelser og vedlikehold, utreisesenter, *kan overføres*			16 000
72	Retur og tilbakevending for flyktninger, *kan overføres*	11 490	8 850	9 130
75	Reiseutgifter for flyktninger til og fra utlandet, *kan overføres*	10 350	12 950	14 050
	Sum kap. 520	2 063 679	1 618 270	1 239 780

Teknisk endring i 2006: Som følge av overgang til nettobudsjettering av merverdiavgift i staten er kap. 520, post 01 nedjustert med 15,275 mill. kr, post 21 er nedjustert med 0,231 mill. kr og post 22 er nedjustert med 1,219 mill. kr.

Endring fra 2005 til 2006: Kap. 520, post 72 er flyttet fra kap. 521, post 72 og kap. 520, post 75 er flyttet fra kap. 521, post 75. Tallene for regnskap 2004 og saldert budsjett referer til de gamle postnumrene.

Endringer som ikke går fram av tabellen: Da Stortinget behandlet St. prp. nr. 65 (2004–2005) Tilleggsbevilgninger og omprioriteringer i statsbudsjettet 2005 ble bevilgningen på post 01 økt med 1,95 mill. kr til 425,42 mill. kr, bevilgningen på post 21 økt med 40 mill. kr til 1 178, 77 mill. kr, bevilgningen på post 22 redusert med 12,7 mill. kr til 21,3 mill. kr og bevilgningen på post 72 redusert med 8,85 mill. kr til kr 0.

Post 1 Driftsutgifter

Bevilgningen på posten dekker utgifter til drift av Utlendingsdirektoratet (UDI). UDI skal iverksette flyktning- og innvandringspolitikken på Kommunal- og regionaldepartementets ansvarsområde. UDI gir også faglig baserte bidrag til utviklingen av regelverk og politikk på dette området. UDI behandler søknader om bl.a. familiegjenforening, visum, oppholdstillatelse, arbeidstillatelse, statsborgerskap og asyl og har ansvar for opprettelse og nedleggelse av statlige mottak. Ansvaret for arbeidet med integrering av flyktninger og innvandrere og mangfold i norske kommuner er fra og med 2006 flyttet til Integrerings- og mangfoldsdirektoratet (IMDI), jf. omtale under kap. 510, post 1.

Til sammen 7900 personer søkte om asyl i 2004, en nedgang på 7700 personer, eller nesten 50 pst., fra året før. Målet om å behandle 14 000 asylsaker i 2004 ble ikke nådd. UDI behandlet da ca. 12 500 asylsaker. Antallet ubehandlede asylsaker ble redusert fra ca. 9000 per 1. januar 2004 til ca. 4500 ved utgangen av året. UDI behandlet i tillegg ca. 65 000 saker i førsteinstans etter utlendings- og statsborgerloven. Antallet ubehandlede oppholdssaker ble i løpet av 2004 redusert fra 21 500 per 1. januar til 12 500 saker per 31. desember. Dette er en nedgang på 9000 saker fra året før. Første halvår 2005 har UDI behandlet ca. 35 700 saker i førsteinstans, 4800 asylsaker og 30 900 andre saker etter utlendings- og statsborgerloven.

Som en følge av nedgangen i antall asylsøknader gjennomfører UDI en nedbemanning i inneværende år. Innsatsen for å redusere antallet ubehandlede oppholdssaker har fortsatt i 2005, bl.a. ved å omdisponere ressurser til UDIs oppholdsavdeling. Denne innsatsen vil pågå også i 2006 ved at det settes av midler til restansenedbygging.

Med prognosene som legges til grunn for 2006, jf. tabell 3.10, forutsettes det at UDI skal kunne behandle ca. 5000 asylsaker og om lag 68 500 andre saker etter utlendings- og statsborgerloven i 2006.

UDI har i 2005 fortsatt arbeidet med å utvikle produktkalkyler for ressursbehovet på posten. Et eksternt konsulentfirma har bistått i arbeidet. Produktkalkylene viser at asylsaksbehandlingen er blitt dyrere per sak ettersom antallet asylsøkere har gått ned, og at ressursbehovet ikke proporsjonalt følger nedgangen i antallet asylsøkere. Dette skyldes bl.a. at søkerne fortsatt kommer fra like mange land som tidligere. UDI må derfor beholde bredden i kompetansen og kan ikke spesialisere seg på enkelte landområder. I tillegg har andelen søkere med åpenbart grunnløse søknader gått

ned, og de sakene som nå kommer inn, er mer ressurskrevende å behandle.

Formålet med IMDI er en styrket, mer koordinert og målrettet innsats for å inkludere innvandrere i det norske samfunnet. UDI har lagt mange ressurser i forberedelsen av det nye direktoratet, både faglig, praktisk og organisasjonsmessig. Målet er at overføringen av oppgaver og ansatte skal foregå uten problemer, og at IMDI skal fungere best mulig allerede fra opprettelsen. IMDI skal samlokaliseres med UDI og dele enkelte administrative funksjoner med UDI.

Prosjektet med å utvikle datasystemet for utlendings- og flyktningsaker (DUF) ble avsluttet sommeren 2004, og arbeidet med å videreutvikle systemet er nå en ordinær oppgave for UDI. DUF fungerer i dag tilfredsstillende mht. teknisk funksjonalitet, driftsstabilitet og responstider. Funksjonaliteten i DUF dekker alle arbeidsoppgaver i utlendingsforvaltningen, med unntak av kommunikasjon med mottakene. Et prosjekt for ny mottaksmodul er derfor igangsatt. Datakvaliteten i DUF er vesentlig bedre enn i tidligere systemer. Flere data blir registrert, og oppfølgingen av registreringsarbeidet har større fokus. Utfordringene er knyttet til etablering av gode rutiner for saksbehandlingen og for saksflyt og samhandling mellom etatene som benytter DUF.

UDI har ansvaret for utviklingen av det nasjonale systemet, NORVIS, som skal kobles til den europeiske visumdatabasen VIS, jf. omtale under arbeidsmål 2.4. EU/Schengen har besluttet å fremskynde innføringen av biometriske kjennetegn i visum. Dette innebærer at systemutviklingen når det gjelder innføringen av biometri i NORVIS må forseres og tas i løpet av 2005 og 2006. NORVIS vil gradvis bli tatt i bruk i første kvartal 2006.

Nasjonalt introduksjonsregister (NIR) ble utviklet og tatt i bruk i UDI 1. september 2005. NIR er et viktig verktøy for kommunenes gjennomføring av norskopplæringen og introduksjonsordningen, og kommunene registrerer inn på individnivå hvor mange timer norsk den enkelte deltager i introduksjonsordningen får. Dette vil gi en god oversikt over om opplæringen skjer innenfor de fastsatte rammene, samt opplysninger om avlagte prøver i norskopplæringen. I tillegg er registeret et viktig arbeidsverktøy for utlendingsforvaltningens behandling av søknader om bosettingstillatelse og statsborgerskap. Fra 2006 vil IMDI overta ansvaret for registeret.

Budsjettforslag for 2006

Regjeringen foreslår en bevilgning på kap. 520, post 1 på 308,1 mill. kr i 2006.

Post 21 Spesielle driftsutgifter, statlige mottak

Bevilgningen på posten skal dekke statens utgifter knyttet til drift av statlige mottak for asylsøkere og flyktninger.

Utlendingsdirektoratet (UDI) har fullmakt til å inngå avtaler om etablering og drift av statlige mottak for asylsøkere og flyktninger. Mottakene er lokalisert over hele landet og drives etter avtale med private driftsoperatører, kommuner eller organisasjoner. Enslige mindreårige asylsøkere plasseres i egne avdelinger. Alle kontrakter om mottaksdrift skal konkurranseutsettes, så fremt det ikke er helt spesielle forhold som tilsier at regelverket for offentlige anskaffelser kan fravikes, som f.eks. uventet stor tilstrømming av asylsøkere.

I detalj dekker bevilgningen kontraktfestede utgifter til driftsoperatører, ytelser til asylsøkere og flyktninger i tiden de oppholder seg i mottak, førstegangs helseundersøkelse, flytting mellom mottak, direktebosetting av asylsøkere av helsemessige og/eller sosiale årsaker, opplæringstiltak for mottaksansatte, utvikling av informasjonsmateriell, halvdagsplass i barnehage for fire- og femåringer, flytting i forbindelse med bosetting i kommunene og vertskommunekompensasjonen, til dekning av gjennomsnittlige utgifter til helse, barnevern, tolk og administrasjon i forbindelse med statlige mottak. Utgifter til særskilte tiltak som vakthold, tilrettelegging av boforhold for personer med særskilte behov og utgifter til reise og kost for asylsøkere knyttet til intervju dekkes også over denne posten. Utlendingsnemnda (UNE) disponerer 20 transittplasser til bruk i forbindelse med klagebehandlingen.

Regjeringen foreslår å bevilge 15 mill. kr til drift av et utreisesenter med om lag 100 plasser i 2006. I tillegg vil det påløpe investeringsutgifter, jf. omtale under kap. 520, post 45.

Bevilgningsbehovet avhenger av antall personer i mottak. Dette er igjen avhengig av antall personer som søker asyl, saksbehandlingstid i asylsaker, andel innvilgelser/avslag, bosettingstakt og effektuering av avslag. Prognosene for dette er preget av stor usikkerhet og bevilgningsbehovet på posten vil kunne endre seg i løpet av budsjettperioden.

For å ivareta behovet for fleksibel mottakskapasitet, har avtalene UDI inngår med driftsoperatører i hovedsak tre måneder oppsigelsestid. Regjeringens et mål er at minimum 90 pst. av de ordinære faste mottaksplassene og 80 pst. av de faste transittplassene skal være belagt til enhver tid. I perioder med stor opp- og nedbygging kan målet fravikes, etter nærmere avtale med departementet.

Gjennomsnittlig kapasitetsutnyttelse i perioden 1.1.–30.6.2005 var på 97,4 pst. av de ordinære plassene og på 62,8 pst. av de faste transittplassene. I perioden er det lagt ned seks mottak mens det for annet halvår er planlagt nedleggelse av ytterligere 19 mottak (totalt 2735 plasser). Årene 2005 og 2004 vil dermed være preget av en sterk nedbygging med totalt over 8100 plasser.

Kapasiteten av transittplasser skal sikre et fleksibelt og differensiert system for håndtering av asylsøkere. Personer som har åpenbart ubegrunnet asylsøknad blir f.eks. plassert på eget sted med egen oppfølging. Det samme gjelder personer som faller inn under Dublinkonvensjonen. Dette letter politiets arbeid med retur. Siden transittsystemet er mer utsatt for raske svingninger i antallet nye asylsøkere, ligger det større utfordringer i å tilpasse kapasiteten i transittmottak enn kapasiteten i ordinære mottak. I en tid med færre asylankomster enn tidligere antatt, har derfor ikke UDI oppnådd målet om 80 pst. kapasitetsutnyttelse i 1. halvår 2005. UDI har fortsatt sitt arbeid med å bygge ned transittkapasiteten og nådde målet om minst 80 pst. kapasitetsutnyttelse 1.9.05.

Budsjettforslag for 2006

Regjeringen foreslår en bevilgning på kap. 520, post 21 på 872,5 mill. kr i 2006. Bevilgningsforslaget er basert på et anslag om gjennomsnittlig belegg i mottak på ca. 7400 personer.

Jf. også forslag til romertallsvedtak VII om fullmakt om midlertidig innkvartering av asylsøkere og flyktninger.

Post 22 Spesielle driftsutgifter, tolk og oversettelse

Bevilgningen på posten dekker utgiftene UDI har til tolking og oversettelse i forbindelse med behandlingen av asylsaker.

UDI har ansvaret for å intervjue asylsøkere og benytter seg derfor av tolker i stort omfang. I tillegg til asylintervjuet har asylsøkere, med visse unntak, anledning til å gi en skriftlig forklaring, en såkalt egenerklæring, før intervjuet. Denne ordningen innebærer utgifter til oversettelse. Bevilgningen på posten skal også dekke utgifter til oversettelse av originaldokumenter som saksbehandleren i UDI mener bør oversettes til norsk. Det gjelder originaldokumenter som søkeren, politiet eller andre instanser har lagt ved i saken. Korrekt tolking og oversettelser er en sentral forutsetning for rettssikkerheten, effektiv og ryddig saksbehandling og god service.

Statsautoriserte tolker prioriteres ved oppdragsfordeling. Deretter prioriteres tolker med tolkeutdanning. Det er vanskelig å finne tolker i sjeldne innvandrerspråk og hvor det finnes verken autorisasjon, utdanning eller en mulighet til å teste tolken med en tospråklig prøve. Konsekvensen er at det går lengre tid til søkere blir intervjuet. I sjeldne tilfeller må søkere på grunn av lang ventetid flyttes fra transittmottak til ordinære mottak før intervjuet er gjennomført. De må da på et senere tidspunkt transporteres tilbake for intervjuing.

I 2004 ble det gjennomført 5200 intervjuer, og det ble utfylt 3900 egenerklæringer. Per 30. juni 2005 hadde UDI gjennomført 1600 intervjuer, og 1200 egenerklæringer var blitt fylt ut.

Budsjettforslag for 2006

Regjeringen foreslår en bevilgning på kap. 520, post 22 på 20 mill. kr i 2006.

Post 45 Større utstyrsanskaffelser og vedlikehold, utreisesenter, kan overføres

Som følge av at ordningen med bortfall av botilbud for personer med avslag på søknad om asyl har bydd på større utfordringer enn først antatt, besluttet regjeringen å opprette et statlig utreisesenter hvor personer med avslag på søknad om asyl skal få tilbud om kost og losji inntil utreise fra Norge kan skje. I RNB 2005 ble det under kap. 520, post 21 Spesielle driftsutgifter, statlige mottak bevilget 4 mill. kr til dette formålet for inneværende år. Det er videre fremmet en egen St.prp. nr. 80 (2004–2005) Om endringer i statsbudsjettet 2005 under Kommunal- og regionaldepartementets forvaltningsområde (utreisesenter), med forslag om at Stortinget samtykker i at Kommunal- og regionaldepartementet kan pådra staten forpliktelser med inntil 16 mill. kr, ved at Utlendingsdirektoratet får fullmakt til å inngå bindende avtaler om investeringer i tilknytning til Buskerud sivilforsvarsleir for å kunne etablere et utreisesenter. I regjeringens budsjettforslag for 2006 er det på post 21 satt av 15 mill. kr til drift av utreisesenteret i 2006.

Kommunal- og regionaldepartementet ønsker å etablere et utreisesenter i lokaler som eies av Direktoratet for Samfunnssikkerhet og beredskap (Buskerud sivilforsvarsleir) i Lier kommune. Stedet egner seg godt til utreisesenter fordi det er relativt nært Oslo lufthavn Gardermoen og Politiets utlendingsenhet, som er ansvarlig for uttransporteringen. Det er videre gunstig at utreisesenteret ikke ligger i et boligstrøk. Buskerud sivilforsvarsleir er godt egnet i så måte. Leiren har inntil august i 2005 vært brukt som transittmottak. Som

følge av en betydelig reduksjon i antall asylsøkere, ble mottaket nedlagt 31.8.2005.

Det har imidlertid vist seg vanskelig å etablere et utreisesenter i Lier kommune, bl.a. fordi vertskommunen har signalisert at de vil stille krav om bruksendring av de aktuelle lokalene, og fordi kommunen stiller vilkår om tilknytning til kommunalt kloakkanlegg, brannsikring av lokalene, bygningstekniske utbedringer og gang- og sykkelvei for å innvilge søknad om bruksendring. Leiren er ikke tilknyttet det offentlige kloakksystemet i kommunen, og transittmottaket ble drevet etter midlertidige dispensasjoner fra kommunen. Kommunen vil ikke forlenge denne type dispensasjon og krever at stedet må knyttes til det offentlige kloakksystemet. Kommunen vil også stille krav om at det må være egne helsetjenester på utreisesenteret.

Kommunal- og regionaldepartementet mener kravene om egne helsetjenester på senteret, nødvendige brann- og bygningstekniske oppgraderinger og tilknytning til kommunalt kloakkanlegg er rimelige krav å stille. Departementet vil imidlertid bestride kommunens krav om gang- og sykkelvei for å godkjenne drift av utreisesenter i Buskerud leir. Dersom kommunen likevel krever dette og får medhold av klageinstansen i at dette er et rimelig krav, er departementet innstilt på å dekke utgiftene også til dette. Det må i så fall fremmes forslag om ytterligere tilleggsbevilgninger.

Samlede utgifter til å få Buskerud sivilforsvarsleir tilknyttet det kommunale kloakksystemet og brann- og bygningstekniske utbedringer er anslått til om lag 16 mill. kr. Utgiftene vil i hovedsak påløpe i 2006, men det kan også påløpe utgifter i 2007.

Budsjettforslag for 2006

Regjeringen foreslår en bevilgning til investering i nytt utreisesenter på kap. 520, post 45 på 16 mill. kr i 2006.

Post 72 Retur og tilbakevending for flyktninger, kan overføres

Formålet med tilskuddsordningen er å motivere flyktninger til å vende tilbake til hjemlandet når forholdene der gjør det mulig og å legge forholdene til rette for at det kan skje. Posten er todelt og består av individuell støtte ved tilbakevending og tilbakevendings- og returprosjekter.

Individuell støtte ved tilbakevending

Personer som har fått asyl eller opphold på humanitært grunnlag eller som er familiegjenforente med disse, kan etter søknad få dekket reiseutgifter og få kr 15 000 per person til hjelp for å starte på nytt i hjemlandet. UDI behandler søknadene. Tilbakevendingsstøtte får ingen følger for retten til videre opphold i Norge. Tillatelse til opphold og arbeid vil være gyldig til den går ut etter de ordinære reglene. Dersom søkeren gjeninnvandrer til Norge, skal støtten betales tilbake etter nærmere fastsatte regler.

De siste årene har mange færre enn tidligere vendt tilbake med individuell støtte. Det er først og fremst personer med midlertidig beskyttelse som har benyttet seg av ordningen, det vil si personer fra Bosnia og Kosovo. Prognosen for antall tilbakevendte har ligget på 100 personer de siste årene, mens antallet som faktisk har vendt tilbake har vært lavere, jf. tabellen under. Flere har benyttet muligheten til å komme tilbake til Norge. Rundt 30 pst. av de utsendte kravene om tilbakebetaling av støtten er betalt per 30. juni 2005. At tilbakebetalingsprosenten ikke er høyere, kommer bl.a. av at regelverket åpner for betalingsutsettelse for dem som lever av økonomisk sosialhjelp eller får pengereglementsytelser for asylsøkere. De fleste med egen inntekt har så lav inntekt at tilbakebetalingen må skje i avdrag.

Tabell 3.16 Tilbakevendte og gjeninnvandrede i perioden 1998 til 1. halvår 2005

År	Antall tilbakevendte	Antall gjeninnvandrede
2000	1 670	1 416
2001	1 022	165
2002	88	132
2003	56	48
2004	79	46
1. halvår 2005	24	21

Tilbakevendings- og returprosjekter

Prosjektstøtte kan gis til kommuner, offentlige etater, frivillige organisasjoner, internasjonale organisasjoner og enkeltpersoner. Prosjektene skal ta hensyn til at kvinner og menn kan ha ulike behov. Prosjektene skal være innenfor et eller flere av disse kriteriene:

- informasjon om forholdene i hjemlandet
- opplæring og kvalifiseringstiltak med tanke på yrkesaktivitet i hjemlandet
- forsoning og demokratibygging
- mottak og reintegrering i hjemlandet
- hjelp til næringsetablering i hjemlandet

Det kan i forbindelse med bestemte prosjekter være aktuelt å vurdere utbetaling av returstøtte for bestemte grupper som returnerer frivillig innenfor avgrensede tidsrom.

Totalt 9,2 mill. kr ble avsatt til tilbakevendingsprosjekter i 2004. 2,2 mill. kr var forbeholdt prosjekter som skulle stimulere irakere i Norge til å vende tilbake til hjemlandet. UDI hadde for øvrig prosjekter rettet mot flyktninger fra Irak, Afghanistan, Bosnia-Hercegovina og Sudan. Prosjektene har hatt hovedvekt på opplæring og kvalifisering og kompetanseutvikling rettet mot gjenoppbygging av hjemlandet.

I 2005 er totalt 11,85 mill. kr avsatt til tilbakevendings- og returprosjekter. Prosjektene har i stor grad hatt fokus på kvalifisering og gjenoppbygging. Totalsummen inkluderer 4,5 mill. kr som er overført fra 2004 til 2005 og som er satt av til tiltak som motiverer til frivillig retur, hovedsakelig til Afghanistan og Irak.

Budsjettforslag for 2006

Regjeringen foreslår en bevilgning på kap. 520, post 72 på 9,13 mill. kr i 2006.

Post 75 Reiseutgifter for flyktninger til og fra utlandet, kan overføres

Bevilgningen dekker reiseutgifter for overføringsflyktninger, familiegjenforente og flyktninger som vender tilbake til hjemlandet. IOM (International Organization for Migration) arrangerer reisene på forespørsel fra UDI. IOM bestiller billetter og bistår med å skaffe nødvendige reisedokumenter. De hjelper også personer i eventuelle transittland og vurderer om det er nødvendig med eskorte for syke personer og små barn som reiser alene. I første halvår 2005 er reiseutgifter dekket for om lag 610 personer.

Bevilgningen dekker også utgifter i forbindelse med en avtale med Norsk Folkehjelp om mottak av overføringsflyktninger. Reiseutgifter for personer som blir gjenforent med herboende som har opphold på humanitært grunnlag blir ikke dekket av staten.

Budsjettforslag for 2006

Regjeringen foreslår en bevilgning på kap. 520, post 75 på 14,05 mill. kr i 2006.

Kap. 3520 Utlendingsdirektoratet (jf. kap. 520)

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2004	Saldert budsjett 2005	Forslag 2006
01	Retur og tilbakevending for flyktninger, ODA-godkjente utgifter		8 841	9 130
02	Gebyr for nødvisum	61	93	96
03	Reiseutgifter for flyktninger til og fra utlandet, ODA-godkjente utgifter		12 691	13 769
04	Statlige mottak, ODA-godkjente utgifter	638 000	546 570	333 731
15	Refusjon arbeidsmarkedstiltak	128		
16	Refusjon av fødselspenger/adopsjonspenger	9 924		
18	Refusjon av sykepenger	9 076		
	Sum kap. 3520	657 189	568 195	356 726

Endringer fra 2005 til 2006: Kap. 3520, post 1 er flyttet fra kap. 3521, post 1 og kap. 3520, post 3 er flyttet fra kap. 3521, post 3. Tallene for regnskap 2004 og saldert budsjett referer til de gamle postnumrene.

Post 1 Retur og tilbakevending for flyktninger, ODA-godkjente utgifter

Utgifter til tilrettelegging for at flyktninger skal kunne vende tilbake til hjemlandet kan i henhold til OECD/DACs (Development Assistance Committee) statistikkdirektiver godkjennes som offisiell utviklingshjelp. Regjeringen foreslår at 9,13 mill. kr av utgiftene på kap. 520, post 72 Retur og tilbakevending for flyktninger blir rapportert inn

som utviklingshjelp. I den forbindelse inntektsføres tilsvarende beløp på kap. 3520, post 1 Retur og tilbakevending for flyktninger.

Post 2 Gebyr for nødvisum

På bakgrunn av tidligere erfaringstall foreslås det budsjettert med kr 96 000 i gebyrinntekter for utskriving av nødvisum.

Post 3 Reiseutgifter for flyktninger til og fra utlandet, ODA-godkjente utgifter

Reiseutgifter for flyktninger til og fra utlandet kan i henhold til OECD/DACs (Development Assistance Committee) statistikkdirektiver godkjennes som offisiell utviklingshjelp. Regjeringen foreslår at 13,77 mill. kr av utgiftene på kap. 520, post 75 Reiseutgifter for flyktninger til og fra utlandet blir rapportert inn som utviklingshjelp. I den forbindelse inntektsføres tilsvarende beløp på kap. 3520, post 3 Reiseutgifter for flyktninger til og fra utlandet.

Post 4 Statlige mottak, ODA-godkjente utgifter

Visse innenlandske utgifter knyttet til mottak av asylsøkere og flyktninger kan i henhold til OECD/DACs (Development Assistance Committee) statistikkdirektiver godkjennes som offisiell utviklingshjelp. Regjeringen foreslår at 333,7 mill. kr av utgiftene på kap. 520, post 21 Spesielle driftsutgifter, statlige mottak blir rapportert inn som utviklingshjelp. I den forbindelse inntektsføres tilsvarende beløp på kap. 3520, post 4 Refusjon av ODA-godkjente utgifter.

Kap. 521 Bosetting av flyktninger og tiltak for innvandrere (jf. kap. 3521)

Sammenlignet med 2005 er det gjort følgende tekniske endringer:
- bevilgningen på kap. 521, post 60 er flyttet til kap. 511, post 60
- bevilgningen på kap. 521, post 61 er flyttet til kap. 511, post 61
- bevilgningen på kap. 521, post 62 er flyttet til kap. 511, post 62
- bevilgningen på kap. 521, post 70 er flyttet til kap. 511, post 70
- bevilgningen på kap. 521, post 71 er flyttet til kap. 511, post 21
- bevilgningen på kap. 521, post 72 er flyttet til kap. 520, post 72
- bevilgningen på kap. 521, post 73 er flyttet til kap. 511, post 71
- bevilgningen på kap. 521, post 74 er flyttet til kap. 511, post 72
- bevilgningen på kap. 521, post 75 er flyttet til kap. 520, post 75

All rapportering skjer på de nye postene.

Kap. 3521 Bosetting av flyktninger og tiltak for innvandrere (jf. kap. 521)

Sammenlignet med 2005 er det gjort følgende tekniske endringer:
- bevilgningen på kap. 3521, post 1 er flyttet til kap. 3520, post 1
- bevilgningen på kap. 3521, post 2 er flyttet til kap. 3511, post 2
- bevilgningen på kap. 3521, post 3 er flyttet til kap. 3520, post 3
- bevilgningen på kap. 3521, post 4 er flyttet til kap. 3511, post 1

All rapportering skjer på de nye postene.

Kap. 524 Utlendingsnemnda (jf. kap. 3524)

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2004	Saldert budsjett 2005	Forslag 2006
01	Driftsutgifter	96 187	88 900	106 200
21	Spesielle driftsutgifter, nemndbehandling	3 626	6 450	7 350
	Sum kap. 524	99 813	95 350	113 550

Teknisk endring i 2006: Som følge av overgang til nettobudsjettering av merverdiavgift i staten er kap. 524, post 1 nedjustert med 2,186 mill. kr og post 21 er nedjustert med 0,120 mill. kr.

Utlendingsnemnda (UNE) behandler alle klager etter utlendingsloven på vedtak som Utlendingsdirektoratet (UDI) treffer i førsteinstans og klager på vedtak i UDI om innmelding av utviste personer i Schengen informasjonssystem (SIS). UNE fungerer som et uavhengig forvaltningsorgan når nemnda fatter vedtak i klagesaker. UNE behandlet i 2004 ca. 16 000 saker, noe som ga en gjennomsnittlig utgift på i overkant av kr 6 000 per sak.

Post 1 Driftsutgifter

Bevilgningen på posten skal dekke utgifter til drift av UNE, men ikke utgiftene til selve saksbehandlingen i nemndmøte.

Hovedmålet for UNE er rask og korrekt saksbehandling. Asylsøknader skal prioriteres dersom personene det gjelder fortsatt oppholder seg i landet og er gitt tillatelse til å være her mens klagen blir behandlet. Før øvrig skal følgende saker prioriteres:

- Asylsøknader fra kriminelle, enslige mindreårige og personer med ekstraordinære hjelpebehov
- Saker som er eldre enn seks måneder etter at klagen er mottatt i UNE
- Søknader der UDI etter en tidlig gjennomgang mener at det ikke er behov for ytterligere utredning, og på denne bakgrunn har fattet vedtak innen tre uker etter at saken er mottatt fra politiet.

Budsjettet for 2005 er basert på at UNE skal behandle 14 500 saker, forutsatt at 54 pst. av asylsakene UNE får til behandling er enkle saker som kan avgjøres av sekretariatet, at 42 pst. av sakene kan avgjøres av en nemndleder etter sekretariatsforberedelse og at 4 pst. inneholder vesentlige tvilsspørsmål og skal avgjøres i nemndmøte etter sekretariatsforberedelse. I løpet av første halvår 2005 er det skjedd endringer i forutsetningene med hensyn til sakssammensetningen på asylsiden. UNE mottar nå færre enkle saker, og andelen mer kompliserte og ressurskrevende saker øker. Bare 42 pst. av behandlede saker første halvår 2005 er avgjort av sekretariatet. 51 pst. er avgjort av nemndleder etter sekretariatsforberedelse og 7 pst. i nemndmøte. En konsekvens av denne utviklingen er gjennomsnittlig større tidsbruk per sak. Det medfører at færre saker enn tidligere beregnet blir behandlet og at den gjennomsnittlige kostnaden per sak i første halvår har økt til om lag kr 8 500.

Den økte gjennomsnittlige tidsbruken per sak henger også sammen med at UNE arbeider med å fastlegge praksis for klagebehandling av asylsaker der UDI har endret praksis. Dette gjelder land som for eksempel Afghanistan, Russland/Tsjetsjenia og Somalia. Sakene er kompliserte. Alle landene karakteriseres ved en uoversiktlig og ustabil politisk situasjon, som stadig skaper behov for oppdatert kunnskap om menneskerettighetssituasjonen generelt, og for ulike grupper spesielt.

Den gjennomsnittlige saksbehandlingstiden i klagesaker der klageren kan oppholde seg i landet mens saken blir behandlet, var for saker behandlet per 30. juni 2005 ca. 10 måneder. 23 pst. av sakene ble behandlet innen seks måneder. Situasjonen nevnt over bidrar til at saksbehandlingstiden øker.

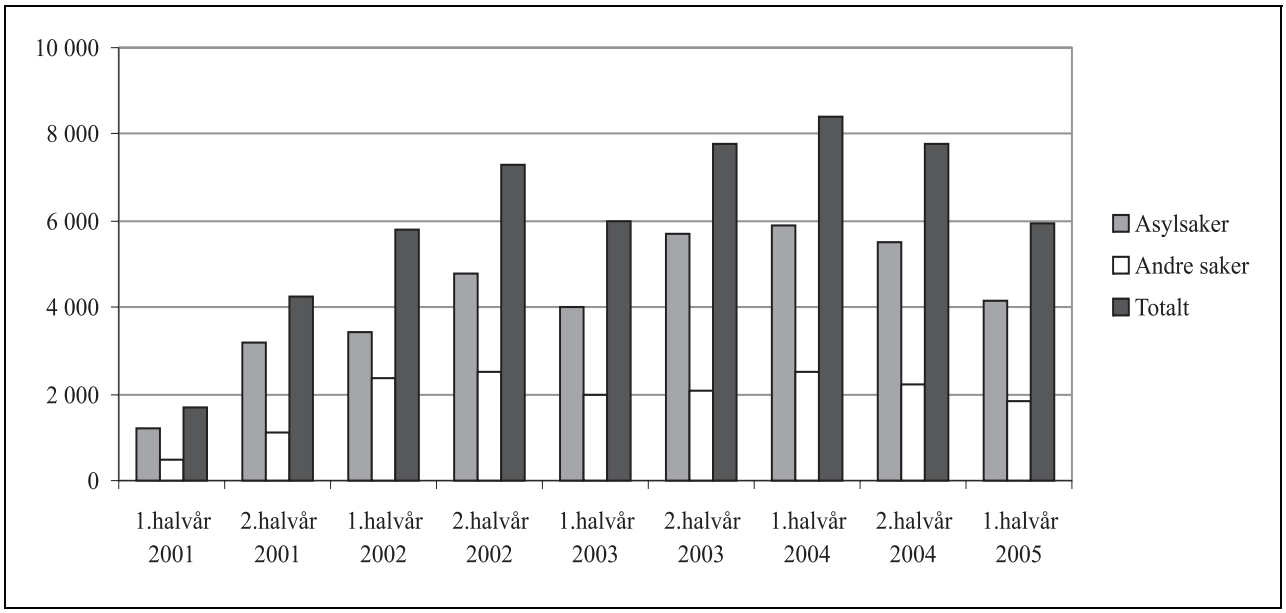

Figur 3.3 Saker UNE har behandlet siden 2001

I første halvår 2005 ble 20 pst. av asylsakene der klageren var gitt tillatelse til å være her mens klagen blir behandlet, avgjort i nemndmøte. Av disse var 17 pst. med personlig fremmøte og 3 pst. uten personlig fremmøte. I hele 2004 ble 13 pst. behandlet i nemndmøte, hvorav 10 pst. med personlig fremmøte og 3 pst. uten personlig fremmøte.

Tallet på ubehandlede saker var per 30. juni 2005 i overkant av 8700. Dette er 1440 flere enn på samme tid i 2004. Av disse sakene var 5000 klager i asylsaker, 2700 klager i andre saker, og omgjøringsanmodninger utgjorde ca. 1000 saker. Siden UNEs saksportefølje er blitt mer komplisert, og antallet ubehandlede saker her økt, er det i budsjettforslaget lagt inn midler til nedbygging av om lag 3000 restanser i UNE.

Antall nye asylsaker fra UDI har gått ned sammenlignet med samme periode i 2004. Det er de enkle sakene UNE får færre av, mens antall asylsaker, som ikke er åpenbart grunnløse, er i om lag samme størrelsesorden som tidligere. For andre sakstyper er det kun små endringer.

Budsjettforslag for 2006

Regjeringen foreslår en bevilgning på kap. 524, post 1 på 106,2 mill. kr i 2006.

Post 21 Spesielle driftsutgifter, nemndbehandling

Bevilgningen på posten skal dekke utgifter knyttet til behandling av saker i nemndmøter og er særlig avhengig av tilstrømmingen av asylsøkere og av hvor stor andel av sakene som blir behandlet i nemndmøte. Posten omfatter blant annet godtgjørelse til nemndmedlemmer og tolker og reise og opphold for nemndmedlemmer, søkere, tolker og advokater. Antallet asylsaker behandlet i nemndmøte med personlig fremmøte har økt betydelig, fra 170 møter første halvår 2004 til 300 møter første halvår 2005.

Budsjettforslag for 2006

Regjeringen foreslår en bevilgning på 7,35 mill. kr på posten i 2006.

Kap. 3524 Utlendingsnemnda (jf. kap. 524)

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2004	Saldert budsjett 2005	Forslag 2006
15	Refusjon arbeidsmarkedstiltak	115		
16	Refusjon av fødselspenger/adopsjonspenger	1 951		
18	Refusjon av sykepenger	1 072		
	Sum kap. 3524	3 138		

Det blir ikke budsjettert med inntekter på dette kapitlet.

Resultatområde 3 De nasjonale minoritetene

Strategisk målsetting

Nasjonale minoriteter er etniske, religiøse og/eller språklige minoriteter med langvarig tilknyting til landet de bor i. Jøder, kvener, rom (sigøynere), romanifolket (taterne/de reisende) og skogfinner blir regnet som nasjonale minoriteter i Norge.

Regjeringen vil legge til rette for at de nasjonale minoritetene skal kunne uttrykke, opprettholde og videreutvikle sin identitet, sitt språk og sin kultur.

Regjeringen vil også bidra til å skape de forutsetninger som er nødvendige for at personer som tilhører nasjonale minoriteter har anledning til *effektiv deltakelse* i det kulturelle, sosiale og økonomiske liv og i offentlige anliggender, særlig de som berører dem, jf. hovedmål 1. Regjeringens politikk overfor nasjonale minoriteter har sin forankring i de internasjonale menneskerettighetskonvensjonene, som for eksempel FN-konvensjonen om sivile og politiske rettigheter, Europarådets rammekonvensjon om beskyttelse av nasjonale minoriteter og Den europeiske pakten om regions- eller minoritetsspråk.

Ansvar og arbeidsoppgaver

Kommunal- og regionaldepartementet har samordningsansvar for statlig politikk som berører de nasjonale minoritetene i Norge. Prinsippet om departementenes sektoransvar gjelder likevel på alle fagområder. Samordningsutvalget for nasjonale minoriteter og Kontaktforum mellom nasjonale minoriteter og myndighetene er viktige aktører i arbeidet med å utforme og prioritere tiltak som vedrører de nasjonale minoritetene.

Kommunal- og regionaldepartementets innsats på området blir finansiert over programkategori 13.21 Nasjonale minoriteter, kap. 526 Nasjonale minoriteter.

Utfordringer

Hovedutfordringene i 2006 blir å videreutvikle samarbeidet og dialogen med de nasjonale minoritetene med tanke på å styrke deres organisasjoner og å utforme og prioritere tiltak, jf. arbeidsmål 1.1. Videre vil det være viktig å øke kunnskapen om de nasjonale minoritetene, både i forvaltningen og i befolkningen generelt, jf. arbeidsmål 2.1. Helhet og god sammenheng i politikken overfor de nasjonale minoritetene forutsetter også en god samordning av dialogen mellom de ulike nivåene i forvaltningen og mellom forvaltningen og de nasjonale minoritetene, jf. arbeidsmål 1.4.

Målstruktur

Tabell 3.17 Mål for resultatområde 3 De nasjonale minoritetene

Hovedmål	Arbeidsmål
1. Sikre personer som tilhører nasjonale minoriteter effektiv deltakelse i saker som særlig berører dem	1.1 Aktiv dialog mellom de nasjonale minoritetene og myndighetene
	1.2 Videreutvikle det nordiske og internasjonale samarbeidet om nasjonale minoriteter
	1.3 Systematisk kunnskapsinnhenting gjennom evaluering og forskning som grunnlag for politikkutvikling, mål- og resultatstyring
	1.4 Helhet og sammenheng i politikken for nasjonale minoriteter, forankret i menneskerettighetene
2. Sikre de nasjonale minoritetenes kultur, språk og identitet	2.1 Synliggjøre og formidle informasjon om de nasjonale minoritetenes kultur, språk og identitet
	2.2 Aktiv innsats mot diskriminering og rasisme i alle deler av samfunnet
	2.3 Sikre at offentlig forvaltning tar tilstrekkelig hensyn til brukere med bakgrunn i en nasjonal minoritet, når det gjelder språk, kultur og religion/livssyn

Hovedmål 1. Sikre personer som tilhører nasjonale minoriteter effektiv deltakelse i saker som særlig berører dem

Gjennom ratifiseringen av Europarådets rammekonvensjon om beskyttelse av nasjonale minoriteter har norske myndigheter forpliktet seg til å legge forholdene til rette, slik at personer som tilhører de nasjonale minoritetene skal kunne sikres aktiv deltakelse i alle deler av samfunnslivet, og da særlig i de saker som vedkommer dem.

Arbeidsmål 1.1 Aktiv dialog mellom de nasjonale minoritetene og myndighetene

Strategier og tiltak

Regjeringen vil videreføre tiltak som bidrar til dialog mellom de nasjonale minoritetene og offentlig myndigheter når det gjelder utforming og prioritering av tiltak. Stimulering til ytterligere organisering blant gruppene vil videreføres, samtidig som man vil ha som målsetting å lytte til de mange stemmene som finnes innenfor gruppene. Regjeringen mener at tillitskapende virksomhet er viktig for å skape god dialog med de nasjonale minoritetene og myndighetene. Dette arbeidet har vært prioritert de siste årene og vil bli videreført i 2006.

Tilskudd til nasjonale minoriteter har vært et viktig virkemiddel for å legge til rette for dialogen mellom de nasjonale minoritetene og myndighetene, jf. programkategori 13.21, kap. 526, post 70 Tilskudd til nasjonale minoriteter. Departementet tar sikte på en evaluering av tilskuddsordningen i 2006.

Regjeringen har forpliktet seg til å informere og opplyse både offentlige etater, storsamfunnet og de nasjonale minoritetene om innholdet og rettighetene som følger av tilslutningen til internasjonale konvensjoner. Kommunal- og regionaldepartementet vil styrke informasjonsarbeidet rettet mot nasjonale minoriteter angående relevante menneskerettighetsinstrumenter. Dette vil skje gjennom departementets elektroniske nyhetsbrev Nytt om nasjonale minoriteter[4] og gjennom Kontaktforum mellom nasjonale minoriteter og sentrale myndigheter.

Rapport og status

De nasjonale minoritetene har oppnådd å bli mer synlig i den offentlige debatten, og den kulturelle mobiliseringen i egne rekker har økt. Flere av organisasjonene har fått styrket sin rolle som samhandlingspartner i kontakten med myndighetene. Dette er et vilkår for å kunne følge opp § 15 i rammekonvensjonen om effektiv deltakelse fra de nasjonale minoritetenes side i det kulturelle, sosiale og økonomiske livet og i offentlige saksfelt som særlig berører dem.

[4] http://odin.dep.no/krd/norsk/tema/nasjonale/nytt/bn.html

Kontakten mellom de sentrale myndighetene og de ulike gruppene og organisasjonene bygger på demokratiprinsippet, jf. St.meld. nr. 15 (2000–2001) Nasjonale minoritetar i Noreg – Om statleg politikk overfor jødar, kvener, rom, romanifolket og skogfinnar og St.meld. nr. 27 (1996–97) Om statens forhold til frivillige organisasjoner. For å få en tydeligere ramme for dialogen mellom nasjonale minoriteter og myndighetene, har Kommunal- og regionaldepartementet utviklet kriterier for hvilke organisasjoner og enkeltpersoner sentrale myndigheter skal samhandle med i ulike sammenhenger. Kommunal- og regionaldepartementet vil i den formaliserte kontakten med nasjonale minoriteter primært samarbeide med organisasjoner som kan dokumentere/sannsynliggjøre medlemstall og at styret er valgt ut fra demokratiske prinsipper. Departementet vil også ha bilaterale møter med alle som ønsker det, uten hensyn til organisasjonsform.

Det er et minoritetspolitisk mål at de nasjonale minoritetene selv får delta aktivt i prosessen når myndighetene skal utforme og prioritere tiltak og utvikle en helhetlig politikk for nasjonale minoriteter. I arbeidet med å forbedre dialogen mellom de nasjonale minoritetene og myndighetene ble Kontaktforum mellom nasjonale minoriteter og sentrale myndigheter etablert i 2003. Dette kontaktforumet har møte minst en gang i året.

Ved siden av kontaktforum mellom nasjonale minoriteter og myndighetene foregår mye av dialogen mellom myndighetene og organisasjonene i bilaterale møter. Som følge av tidligere tiders fornorskningspolitikk råder det fremdeles en grunnleggende skepsis i forhold til myndighetene. Myndighetene må derfor i sin kontakt med de nasjonale minoritetene legge opp til en arbeidsmåte som innebærer god kontakt, åpenhet og tydelighet.

Arbeidsmål 1.2 Videreutvikle det nordiske og internasjonale samarbeidet om nasjonale minoriteter

Strategier og tiltak

Den internasjonale kontakten har stor nytteverdi i utviklingen av politikken overfor nasjonale minoriteter og vil videreføres i 2006. Blant annet er Norge i dialog med Sverige og Europarådet om gjennomføring av tiltak som er foreslått i rapporten fra migrasjonsseminaret i 2004, jf. rapport og status, nedenfor.

Kommunal- og regionaldepartementet vil arbeide for at representanter fra de nasjonale minoritetene i større grad får anledning til å delta i nordiske og internasjonale fora der spørsmål som særlig vedkommer de nasjonale minoritetenes kultur, språk og identitet drøftes.

Det er behov for mer informasjon om internasjonal aktivitet, om menneskerettighetsinstrumenter og menneskerettighetsfora spesielt til nasjonale minoriteter. Departementet vil i 2006 øke mengden informasjon om dette gjennom publiseringen av det elektroniske nyhetsbrevet Nytt om nasjonale minoriteter, gjennom Kontaktforumet for nasjonale minoriteter og gjennom den bilaterale kontakten departementet har med de ulike gruppene, jf. arbeidsmål 1.1.

Det nye forumet for rom og reisende i Europarådet er organisasjonenes eget forum, men Kommunal og regionaldepartementet vil bidra med informasjon og formidle kontakt med forumet etter behov.

Rapport og status

Politikkområdet nasjonale minoriteter er forholdsvis nytt i Norge. Samtidig har mange land større grupper fra de samme minoritetene og har lengre erfaring med hensyn til politikkutvikling på området. Deltakelse i internasjonale fora er derfor et viktig grunnlag for arbeidet med å utvikle politikken overfor de nasjonale minoritetene, spesielt på nordisk, men også på europeisk nivå.

Etter initiativ fra Kommunal- og regionaldepartementet ble det første nordiske møtet på embetsmannsnivå om utveksling av erfaringer vedrørende nasjonale minoriteter avholdt i 2004. Det ble under dette møtet vedtatt at slike nordiske møter skal avholdes årlig.

Det andre nordiske embetsmannsmøte om nasjonale minoriteter ble gjennomført i Stockholm i april 2005. På møtet ble det etter initiativ fra Norge besluttet å utarbeide en oversikt over eksisterende nordisk samarbeid som direkte eller indirekte angår de nasjonale minoritetene. En slik oversikt vil gi et bedre grunnlag for det videre arbeidet i embetsmannsgruppen. Norge påtok seg å utarbeide oversikten til neste embetsmannsmøte.

I april 2005 ble det avholdt et første møte på politisk nivå om nasjonale minoriteter mellom Sverige og Norge i Stockholm. Tema for møtet var sitasjonen for rom generelt og skolesituasjonen for rom spesielt. Oslo kommune var også med på studiebesøket. Det ble etablert kontakt mellom Oslo kommune og ressurspersoner i Stockholm kommune for videre samarbeid.

Under Norges formannskap i Europarådet i perioden mai til oktober 2004 ble det på initiativ fra Kommunal- og regionaldepartementet avholdt et seminar for og med romungdom om temaet «alternativ til migrasjon». Både Europarådet og repre-

sentanter for rom så det som positivt at romungdommens egen røst ble hørt på denne måten. Seminaret ble finansiert av Kommunal- og regionaldepartementet og Utenriksdepartementet. Rapporten fra seminaret ble presentert i Norge i 2005 av representanter for romungdom og fra Europarådets representanter.

Kommunal- og regionaldepartementet representerer Norge i regjeringenes ekspertgruppe for romspørsmål og i regjeringenes ekspertgruppe for nasjonale minoriteter, begge i Europarådet. Kommunal- og regionaldepartementet deltar også etter behov på relevante møter i OSSE, spesielt på de møter der spørsmål om rom tas opp.

Forum for rom og reisende, EFRT, ble etablert i 2005. Dette er de organiserte rom og reisendes forum og alle land kan delta. Rom og romanifolket/taterne i Norge må selv velge sin representant. Kommunal- og regionaldepartementet har i samarbeid med Europarådet gitt informasjon om dette.

Arbeidsmål 1.3 Systematisk kunnskapsinnhenting gjennom evaluering og forskning som grunnlag for politikkutvikling, mål- og resultatstyring

Strategier og tiltak

Kommunal- og regionaldepartementet ser samarbeidet med de nasjonale minoritetene og med fagdepartementene som viktig i utviklingen av kunnskapsgrunnlaget. Disse tiltakene vil bli prioriterte i 2006:

- følge opp utvikling av plan for forsking på nasjonale minoriteter i samarbeid med representanter for de nasjonale minoritetene (tiltak under punkt 9.8.3. i St.meld nr. 20 (2004–2005) Vilje til forsking)
- videreføre temamøte om kunnskapsutvikling i Kontaktforumet og i Samordningsutvalget, blant annet som oppfølging av merknadene fra Europarådet til rapportene fra Norge om oppfølging av rammekonvensjonen om beskyttelse av nasjonale minoriteter. Norges andre rapport ble levert høsten 2005.
- videreføre Norges forskningsråds prosjekt «Romanikultur, språk og opprinnelse»
- nordisk samarbeid
- internasjonal deltakelse, særlig i Europarådet og i OSSE

Rapport og status

Det foreligger per i dag nesten ingen offentlige utredninger og forskingsmateriale om de nasjonale minoritetene. Hovedårsaken er at det generelt sett var lite oppmerksomhet omkring disse gruppene før de fikk status som nasjonale minoriteter fra 1999. Det er behov for å øke kunnskapen som må ligge til grunn for politikkutviklingen. Europarådet har også pekt på behov for mer data om de nasjonale minoritetene. Kunnskapsutvikling og forskning vedrørende nasjonale minoriteter har imidlertid store etiske utfordringer. Det gjelder grupper som har vært utsatt for overgrep og som er små og dermed lett identifiserbare. Det som har vært gjort av kunnskapsutvikling og forskning har derfor i stor grad vært gjort i samarbeid med gruppene selv. Flere av gruppene ønsker utvikling av kunnskap, men er skeptiske til personstatistikk som de mener kan misbrukes. Disse forhold har Norge redegjort for overfor Europarådet.

Kommunal- og regionaldepartementet bevilget i 2005 1 mill. kr til prosjektet «Romanikultur, språk og opprinnelse» i regi av Norges forskingsråd. I tillegg ble det i 2004 bevilget kr 200 000 til utredning av spørsmål vedrørende skolesituasjonen til rom i Oslo. Disse midlene er overført til 2005. Arbeidet blir utført i samarbeid med Oslo kommune. De to prosjektene er en oppfølging av Europarådets merknader til Norges oppfølging av rammekonvensjonen og til språkcharteret. Samtidig er det en oppfølging av St.meld. nr. 15 (2000–2001), Nasjonale minoritetar i Noreg – Om statleg politkk overfor jødar, kvener, rom, romanifolket og skogfinnar, der det blir pekt på behovet for mer systematisk forskning på flere områder, som stillingen til minoritetsspråk og situasjonen for barn og unge.

Arbeidsmål 1.4 Helhet og sammenheng i politikken for nasjonale minoriteter, forankret i menneskerettighetene

Strategier og tiltak

Regjeringen vil videreføre det tverrdepartementale samordningsutvalget for nasjonale minoriteter. Utvalget ledes av Kommunal- og regionaldepartementet. Aktiv bruk av utvalget i forbindelse med temamøter og i konsultasjoner med Europarådet har vist seg å fungere godt. Denne modellen vil videreutvikles i 2006.

Fagdepartementene skal i sitt arbeid overfor nasjonale minoriteter følge opp St.meld. nr. 15 (2000–2001) Nasjonale minoritetar i Noreg – Om statleg politikk overfor jødar, kvener, rom, romanifolket og skogfinnar og vurdere merknader fra Europarådet. Dette arbeidet blir koordinert av Kommunal- og regionaldepartementet. Viktige aktører i arbeidet er samordningsutvalget for nasjonale minoriteter og Kontaktforum mellom nasjonale minoriteter og myndighetene. Målsetningen er å involvere disse organene mer aktivt både i den faste oppfølgingen av merknadene fra Europa-

rådet og oppfølgingen av Norges neste rapport til Europarådet, som vil bli lagt fram høsten 2005.

Erfaringer fra utviklingen av politikken overfor nasjonale minoriteter i de andre nordiske landene, og fra temamøter i regi av Europarådet og OSSE om rom, vil også være viktige bidrag i dette arbeidet.

Utvidet bruk av spesialtema på møte i Samordningsutvalget og i Kontaktforumet, og mer omfattende bruk av møter med regionale og lokale myndigheter i samarbeid med de andre fagdepartementene, vil videreføres. Kommunal- og regionaldepartementet viderefører det nordiske samarbeidet på embetsmannsnivå. Deltakingen på internasjonale møter av spesiell interesse i Europarådet og OSSE vil videreføres.

Rapport og status

Kommunal- og regionaldepartementet har samordningsansvaret for statlig politikk som berører de nasjonale minoritetene i Norge. Prinsippet om departementenes sektoransvar gjelder likevel på alle fagområder, som for eksempel kultur, utdanning og helse. Dette betyr at ansvaret for å følge opp de internasjonale forpliktelsene Norge har overfor disse gruppene, er fordelt mellom ulike departement med underliggende etater. Ansvaret for å følge opp disse forpliktelsene gjelder også for forvaltningen på regionalt og lokalt nivå.

Kommunal- og regionaldepartementet skal fungere som et kontaktpunkt inn i forvaltningen for de nasjonale minoritetene, og skal opplyse minoritetene om hvilke departement som har fagansvaret.

Dialogen mellom ulike aktører og på ulike nivå i forvaltningen har vist seg viktig for å få en helhetlig utvikling av politikken overfor nasjonale minoriteter. Dette gjelder dialogen mellom de ulike departementene, mellom departementene og de nasjonale minoritetene, mellom sentralforvaltningen og andre nivå i forvaltningen. Det gjelder ikke minst dialogen mellom nasjonale minoriteter og lokalforvaltningen. Et eksempel på dette er dialogen mellom ulike aktører og Oslo kommune om situasjonen for rom.

For å bidra til dialog i sentralforvaltningen er det opprettet et samordningsutvalg for nasjonale minoriteter mellom fagdepartementene.

Regjeringen mener at det fremdeles er behov for å videreutvikle politikk og tiltak for å følge opp Rammekonvensjonen om vern av nasjonale minoriteter, særlig når det gjelder diskriminering, statusen til kvensk språk og levekårene for rom. Dette er i tråd med merknader fra Europarådet om Norges oppfølging av rammekonvensjonen.

Hovedmål 2. Sikre de nasjonale minoritetenes kultur, språk og levemåte

Regjeringen vil videreføre politikken som går ut på å sikre kulturelt mangfold i Norge. Det må arbeides for å skape et samfunn der alle har like muligheter og de samme rettighetene og pliktene til å delta i samfunnet og til å bruke sine egne ressurser. Rasisme og diskriminering må aktivt motarbeides, og de nasjonale minoritetene skal ha rett til å sikre og utvikle sin identitet, sitt språk og sin kultur.

Arbeidsmål 2.1 Synliggjøre og formidle de nasjonale minoritetenes kultur, språk og identitet

Strategier og tiltak

Kommunal- og regionaldepartementet vil videreføre Samarbeidsgruppe nasjonale minoriteter – kultur, hvor Kommunal- og regionaldepartementet, Kultur- og kirkedepartementet, Kulturrådet og ABM-utvikling deltar.

Kommunal- og regionaldepartementet og Kultur- og kirkedepartementet vil fortsette dialogen med romanifolket og rom angående utvikling av effektive språktiltak overfor romanes og romani.

Riksantikvaren vil videreføre satsingen på nasjonale minoriteter og kulturminner.

Den kvenske avisa Ruijan Kaiku foreslås bevilget kr 600 000 i støtte over Kultur- og kirkedepartementets budsjett.

Kultur- og kirkedepartementet foreslår i 2006 å bevilge 5,9 mill. kr, av en samlet bevilgning på 51,6 mill. kr, til etablering av en avdeling for romanifolkets kultur og historie ved Glomdalsmuseet i Elverum. Bygget er ferdig og vil åpne for publikum våren 2006. I denne sammenheng er det også lagt inn en økning av driftstilskuddet til museet på 2,6 mill. kr.

I 2006 foreslår Kultur- og kirkedepartementet å øke tilskuddet til Kvæntunet – senter for kvensk språk og kultur med nær 1,7 mill. kr i forbindelse med helårsvirkning av drift av bygget og til opprettelse av en språknemnd. Driftsbevilgningen vil etter økningen være på om lag 3,3 mill. kr i 2006.

Kommunal- og regionaldepartementet utgir det elektroniske nyhetsbrevet Nytt om nasjonale minoriteter[5] 4–6 ganger i året. Målet med nyhetsbrevet er både å spre kunnskap om nasjonale minoriteter til allmennheten og å nå ut til gruppene selv med aktuell informasjon.

---

[5] http://odin.dep.no/krd/norsk/tema/nasjonale/nytt/bn.html

Rapport og status

Ansvaret for nasjonale minoriteters språk og kultur er i hovedsak lagt til Kultur- og kirkedepartementet, med underliggende organer. I tillegg har Miljøverndepartementets underliggende etat Riksantikvaren tiltak.

Arbeidet med minoriteter i museer bygger bl.a. på NOU 1996: 7 Museum, St.meld. nr. 22 (1999–2000) Kjelder til kunnskap og oppleving og St.meld. nr. 48 (2002–2003) Kulturpolitikk fram mot 2014. Norge har gjennom internasjonale avtaler og konvensjoner påtatt seg forpliktelser både i forhold til den samiske urbefolkningen og de nasjonale minoritetene. For museer har dette arbeidet to hovedmål: 1) legge forholdene til rette for at minoritetene selv skaffer og produserer kunnskap om seg selv, slik at de kan bevare, utvikle og uttrykke sin kultur og 2) produsere og formidle kunnskap om minoriteter og bidra til at alle får bedre kunnskap om gruppene.

Flere norske museer arbeider med dokumentasjon av minoritetskultur, og ABM-utvikling – Statens senter for arkiv, bibliotek og museer prioriterer dette området.

Et viktig bidrag på dette feltet er arbeidet med romanifolkets kultur og historie ved Glomdalsmuseet. Romani-avdelingen ved Glomdalsmuseet vil bli et viktig sted med tanke på presentasjon av romani språk og kultur.

Det fremste virkemiddelet i forhold til kvensk språk og kultur er oppbyggingen av Kvæntunet – senter for kvensk språk og kultur. Utbyggingen av Kvæntunet vil være ferdig i 2005. Kvæntunet er et nasjonalt senter for kvensk språk og kultur, lokalisert til Børselv i Porsanger kommune.

Vadsø museum – Ruija kvenmuseum arbeider også med dokumentasjon og spørsmål om kvenkultur. Museet mottok 1,6 mill. kr i 2005. Fra og med 1. januar 2006 vil museet konsolideres med Varanger museum IKS. Det foreslås bevilget 3,4 mill. kr kr i 2006.

Representanter for det skogfinske miljøet har i flere år arbeidet for opprettelsen av et Norsk Skogsfinsk Museum basert på samlingene til Gruetunet og Finnetunet. Spørsmålet om hvordan en kan sikre vern og videreutvikling av den skogsfinske kulturarven er også blitt vurdert i forbindelse med arbeidet med den landsomfattende museumsreformen, jf. St.meld. nr. 22 (1999–2000) Kjelder til kunnskap og oppleving og Innst. S. nr. 46 (2000–2001).

Kultur- og kirkedepartementet, Kommunal- og regionaldepartementet og ABM-utvikling har hatt flere møter med representanter for lokale og regionale myndigheter i Hedmark og det skogfinske miljøet for å drøfte ulike muligheter for å sikre vern av den skogfinske kulturarven. Det vil bli arbeidet videre for å finne en løsning som tilfredsstiller både museumsfaglige og minoritetspolitiske hensyn.

Stortinget har i 2005 bevilget kr 400 000 til etablering av et jødisk museum ved Oslo bymuseum, jf. Budsjett-innst. S. nr. 2 (2004–2005).

Norge har ratifisert Den Europeiske Pakt for regional- eller minoritetsspråk (minoritetsspråkpakten). Kvensk, romani (romanifolkets språk) og romanes (roms språk) er omfattet av kap. I og II (art 1-7) i pakten. Norge leverte sin 3. rapport angående oppfølging av minoritetsspråkpakten til Europarådet 3. mai 2005. Rapporten er nå til behandling i Europarådet.

Behandlingen av Norges andre rapport til Europarådet ble avsluttet 3. september 2003, ved at Europarådet offentliggjorde sin rapport og resolusjon om Norge. Europarådet oppfordret til en snarlig avklaring om hvorvidt kvensk skal være å anse som et eget språk eller som en finsk dialekt.

Kommunal- og regionaldepartementet og Kultur- og kirkedepartementet har fulgt opp ovennevnte merknad fra Europarådet angående avklaring av status for kvensk. På bakgrunn av en ekspertutredning og høringsuttalelser ble kvensk gjennom kgl. res. 24. juni 2005 anerkjent som eget språk i henhold til artikkel 7 i minoritetsspråkpakten. Dette innebærer at Norge har forpliktet seg til å fremme og verne kvensk språk. I departementenes vurdering ble det lagt stor vekt på hva kvenene selv mente i saken.

I dag undervises det i finsk i grunn- og videregående skole. I læreplanene for finskfaget er det lagt stor vekt på kunnskap i kvensk og at undervisningen skal ta utgangspunkt i den lokale kvenske dialekten. Man anser derfor at undervisning i kvensk framover vil kunne skje innenfor den eksisterende finskundervisningen. Det er cirka 1000 elever som benytter seg av dette tilbudet.

Gjennom det siste tiåret har romanifolket opplevd en stadig økende forståelse og anerkjennelse i majoritetsbefolkningen for sine spesielle tradisjoner og kultur. I møter med offentlige myndigheter har imidlertid representanter fra romanifolket gitt uttrykk for at det er behov for effektive støttetiltak for språket romani. Blant annet har det med støtte fra Norsk kulturråd blitt satt i gang en rekke prosjekter med sikte på registrering og dokumentasjon.

Lov om endringar i lov 18. mai 1990 nr. 11 om stadnamn ble vedtatt av Stortinget 14. april 2005. For å tydeliggjøre at loven skal sikre ivaretakelsen av kvenske (og samiske) stedsnavn er dette særskilt nevnt i lovens formålsparagraf. I lovens forar-

beider er dessuten praksis i forhold til skrivemåten av skogfinske stedsnavn særskilt behandlet. Skrivemåten av skogfinske stedsnavn skal basere seg på norske rettskrivningsprinsipper, mens skrivemåten av kvenske stedsnavn skal basere seg på finske rettskrivningsprinsipper, frem til det eventuelt er utarbeidet egne rettskrivningsprinsipper for kvensk.

Det finnes en egen navnekonsulent for kvensk som arbeider i 50 pst. stilling.

Den kvenske avisen Ruijan Kaiku fikk i 2005 en bevilgning fra Kirke- og kulturdepartementet på kr 600 000. I tillegg fikk avisen et tilskudd på kr 150 000 fra Kommunal- og regionaldepartementet.

Medietilsynet har en tilskuddsordning for nærradiodrift for minoriteter. Det er bl.a. gitt tilskudd til radiosendinger rettet mot romanifolket

NRK har nedfelt i sine vedtekter at NRK skal gi et tilbud til nasjonale minoriteter. Medietilsynet vil føre tilsyn med at vedtektene følges opp.

Riksantikvaren, som er direkteunderlagt Miljøverndepartementet, er statens etat for forvaltning av kulturminner. Riksantikvaren satte i 2003 i verk et prosjekt som har som formål å få i gang et arbeid med identifisering, registrering og ivaretakelse av nasjonale minoriteters kulturminner og kulturmiljøer. Prosjektet må sees som et første skritt på veien mot et formalisert engasjement fra sentrale kulturminnemyndigheters side for å ivareta de nasjonale minoritetens kulturytringer. Arbeidsgruppen skal legge fram en anbefaling innen utgangen av året. St.meld. nr. 16 (2004–2005) Leve med kulturminner varsler en økt innsats for den flerkulturelle kulturarven. Det tas sikte på at det videre arbeidet organiseres som et større og samordnet prosjekt mellom kulturminneforvaltningen og museumssektoren i samarbeid med minoritetsgruppenes miljøer. Prosjektet vil gå over fem til ti år.

2.2 Aktiv innsats mot diskriminering og rasisme i alle deler av samfunnet

Strategier og tiltak

Tiltak mot diskriminering og rasisme rettet mot samer, nasjonale minoriteter og innvandringsgrupper blir av myndighetene sett i sammenheng.

De nye instrumentene for å hindre diskriminering og fremme likestilling, diskrimineringsloven og diskrimineringsombudsloven, er viktige også for de nasjonale minoritetene. Det vises til egen omtale under Resultatområde 1 Integrering og mangfold.

Tilskudd til nasjonale minoriteter (jf. kap. 526, post 70 Tilskudd til nasjonale minoriteter) kan blant annet brukes til å dokumentere diskriminering, til holdningsskapende arbeid og til å formidle kunnskap om situasjonen til minoritetene.

Med utgangspunkt i handlingsplanen mot rasisme vil Kommunal- og regionaldepartementet være i dialog med minoritetsgruppene, det sivile samfunn og andre aktører, for slik å videreutvikle tiltak mot diskriminering. Erfaringene fra andre nordiske land skal brukes i strategien, spesielt vil det bli gjort når det gjelder situasjonen til rom. Samordningsutvalget og Kontaktforum for nasjonale minoriteter og myndighetene vil også bli brukt aktivt i dette arbeidet.

Kommunal- og regionaldepartementet vil følge opp og legge til rette for forvaltningen av avkastningen av Romanifolkets fond. Retningslinjene for fondet vil bli utarbeidet i samarbeid med romanifolket, og man tar sikte på å opprette en ny stiftelse som skal forvalte avkastningen av fondet, jf. kap. 526, post 71 Avkastning av romanifolkets fond.

Rapport og status

Det er fremdeles slik at diskriminering blir opplevd som et problem for personer som tilhører nasjonale minoriteter. Rapporter fra de nasjonale minoritetenes organisasjoner og Senter mot etnisk diskriminering, og merknadene fra Europarådet når det gjelder hvordan Norge følger opp rammekonvensjonen, viser at det foregår diskriminering av de nasjonale minoritetene i Norge. Det gjelder både i kontakt med det offentlige og på det private området, for eksempel boligmarkedet og på serverings- og overnattingssteder. Det blir i denne sammenheng pekt spesielt på levestandarden for rom, og det blir etterlyst tiltak både på sentralt og på lokalt nivå. Regjeringen foreslo i revidert nasjonalbudsjett for 2004 å opprette et Romanifolkets fond på 75 mill. kr. Stortinget sluttet seg til dette 18. juni 2004. Avkastningen av fondet skal benyttes som en kollektiv erstatning til romanifolket for tidligere overgrep. Fondet er foreslått administrert av en stiftelse. Romanifolket/taternes organisasjoner er i dialog med Kommunal- og regionaldepartementet om utforming av vedtekter for bruken av avkastningen av fondet.

De fleste av de nasjonale minoritetene har kontakt på tvers av landegrensene og har beslektede grupper i andre land utenfor Norge. Situasjonen internasjonalt vil derfor påverke nasjonale minoriteter i Norge. Dette gjelder særlig rom. Diskriminering og rasisme er en av grunnene til at rom i andre deler av Europa velger å flytte til et annet land. Samtidig er migrasjon i positiv forstand, dvs. reising, en del av den tradisjonelle kulturen til rom. Under det norske formannskapet i Europarådet

ønsket derfor myndighetene å få mer informasjon om dette gjennom et internasjonalt seminar for og med romungdom i Budapest i oktober 2004, jf. omtale under delmål 1.2, ovenfor.

2.3 Sikre at offentlig forvaltning tar tilstrekkelig hensyn til brukere med bakgrunn i en nasjonal minoritet, når det gjelder språk, kultur og religion/ livssyn

Strategier og tiltak

En satsing på utdanningstiltak for rom (sigøynere) vil på lang sikt bedre roms levekår og utjevne sosioøkonomiske forskjeller mellom flertallsbefolkningen og rom. Regjeringen foreslår at det i 2006 settes av 2 mill. kr over et nytt kap. 526, post 72 Tiltak for rom (sigøynere). Dette forslaget vil være en oppfølging av Europarådets rammekonvensjon om beskyttelse av nasjonale minoriteter.

Kommunal- og regionaldepartementet vil i samarbeid med gruppene og de respektive delene av forvaltningen bistå i utvidet kunnskap om nasjonale minoriteter og gruppenes behov. Dette vil bli gjort både gjennom sentralmyndighetenes Samordningsutvalg for nasjonale minoriteter og i dialog med Kommunenes sentralforbund og relevante enkeltkommuner.

Når det gjelder spørsmålet om tilgang på kosher-mat er det nedsatt en tverrdepartemental arbeidsgruppe ledet av Kommunal- og regionaldepartementet hvor også Landbruks- og matdepartementet og Helse- og omsorgsdepartementet deltar. Det tas sikte på at rapporten fra arbeidsgruppen skal foreligge første halvår 2006. Arbeidet vil skje i nær dialog med Det Mosaiske Trossamfund.

Under Utdannings- og forskningsdepartementets budsjettområde gis det tilskudd til opplæring i finsk. Målet med tilskuddet er å medvirke til finansieringen slik at det blir gitt opplæring i finsk i samsvar med rettighetene som fremgår av § 2-7 i opplæringsloven, og å medvirke til å styrke lærernes kompetanse i finsk.

Utdannings- og forskningsdepartementet tildeler også midler til tiltak som har til hensikt å øke den faglige og sosiale inkluderingen av minoritetsspråklige i høyere utdanning. Et av tiltakenes formål er å øke rekrutteringen av minoritetsspråklige til lærerutdanningene slik at flere lærere har kompetanse i å undervise i en flerkulturell kontekst. Videre ønsker en å tiltrettelegge for at studentenes studieløp ikke blir hindret unødig som følge av språk og kultur.

Barne- og familiedepartementet gir tilskudd til tiltak for å bedre språkforståelsen blant minoritetsspråklige barn i førskolealder. Barn som tilhører nasjonale minoriteter er omfattet av tilskuddsordningen. Nærmere omtale av tilskuddsordningen finnes i Barne- og familiedepartements budsjettproposisjon.

Kommunal- og regionaldepartementet vil i samarbeid med gruppene og med relevante myndigheter gå gjennom lover og praksis som kan begrense tilgangen til arbeidsmarket.

Rapport og status

Regjeringens politikk overfor de nasjonale minoritetene bygger på ikke-diskrimineringsprinsippet og prinsippet om likebehandling. Dette innebærer at staten er forpliktet til å arbeide for å sikre at disse gruppene blir likestilte med majoritetsbefolkningen, både formelt og reelt. Minoritetsgrupper kan stå i en sårbar stilling i et demokrati der det er lagt vekt på flertallsstyre. For å fremme reell likestilling kan det derfor være nødvendig å gjennomføre særskilte tiltak for å styrke en eller flere minoritetsgruppers stilling i samfunnet. Når det gjelder de nasjonale minoritetene går forpliktelsen lengre og er tydeligere enn for andre minoriteter, slik det går fram i Rammekonvensjonen.

De nasjonale minoritetene gir uttrykk for at de ofte ikke når fram i kontakt med offentlige forvaltning, jf. 2.2. Status som nasjonal minoritet er ny og offentlig forvaltning på ulike nivå har derfor varierende kunnskap om de forpliktelsene og krav til forvaltningen som følger av rammekonvensjonen. Forvaltningen må nå i større grad ta hensyn til de nasjonale minoritetenes språk, kultur, religion og identitet. På grunn av tidligere diskriminering og overgrep har de nasjonale minoritetene ofte liten tillit til offentlig forvaltning. Forvaltningen må derfor også møte de nasjonale minoritetene på en tillitskapende måte.

Både romanifolket/taterne og rom gir uttrykk for at arbeidsmarkedet ikke gir mulighet til å utøve tradisjonelle yrker knyttet til kultur.

Det Mosaiske Trossamfund i Oslo har tatt kontakt med myndighetene angående problemer med import av kosher-mat til den jødiske minoriteten, spesielt i forhold til høytider.

Mange rom ønsker et bedre kulturtilpasset undervisningstilbud som i større grad tar hensyn til språk og kultur, herunder reising. Kommunal- og regionaldepartementet har derfor startet en dialog med personer fra romgruppen, andre ressurspersoner og Oslo kommune.

Programkategori 13.21 Nasjonale minoriteter

Utgifter under programkategori 13.21 fordelt på kapitler

(i 1 000 kr)

Kap.	Betegnelse	Regnskap 2004	Saldert budsjett 2005	Forslag 2006	Pst. endr. 05/06
526	Nasjonale minoriteter (jf. kap. 3526)	77 900	4 850	8 800	81,4
	Sum kategori 13.21	77 900	4 850	8 800	81,4

Inntekter under programkategori 13.21 fordelt på kapitler

(i 1 000 kr)

Kap.	Betegnelse	Regnskap 2004	Saldert budsjett 2005	Forslag 2006	Pst. endr. 05/06
3526	Nasjonale minoriteter (jf. kap. 526)		1 850	3 700	100,0
	Sum kategori 13.21		1 850	3 700	100,0

Endringen fra 2004 til 2005 skyldes i hovedsak at det i 2005 ble bevilget 75 mill. kr til et romanifolkets fond. I den forbindelse ble det opprettet en ny post under kapitlet med en bevilgning på 1,85 mill. kr i avkastning av Romanifolkets fond. For 2006 utgjør avkastningen av fondet 3,7 mill. kr. Det vises til omtale under kap. 526, post 70 Avkastning av Romanifolkets fond.

Myndighetenes oppgave- og ansvarsfordeling

Kommunal- og regionaldepartementet har samordningsansvar for statlig politikk som særlig berører de nasjonale minoritetene i Norge. Samtidig gjelder prinsippet om departementenes sektoransvar på alle fagområder, for eksempel kultur, utdanning og helse. Fagmyndighetene på ulike sektorer og forvaltningsnivå har samme ansvar for personer som tilhører nasjonale minoriteter som for resten av befolkningen på sine områder.

Bevilgninger til nasjonale minoriteter

Foreslått bevilgning til nasjonale minoriteter over Kommunal- og regionaldepartementets, Kultur- og kirkedepartementets og Utdannings- og forskningsdepartementets budsjett vil i 2006 være på ca. 30 mill. kr.

Tabell 3.18 Bevilgninger til nasjonale minoriteter

(i 1000 kr)

Dep	Tiltak	Regnskap 2004	Saldert budsjett 2005	Forslag 2006
KRD	Nasjonale minoriteter	2 900	4 850	8 800[1]
KRD	Forskningsmidler	1 000	1 000	1 000
KKD	Den kvenske avisa Rujian Kaiku	350	600	600
KKD	Glomdalsmuseet, byggeprosjekt	9 800	30 700	5 900
KKD	Kvæntunet, Porsanger, byggeprosjekt	4 700	4 700	
KKD	Kvæntunet, driftsmidler	864	1 582	3 263
KKD	Vadsø museum – Ruija kvenmuseum	1 602	1 636	[2]
UFD	Tilskudd til opplæring i finsk i grunnskolen og den videregående skolen	7 945	10 164	10 479
Sum		29 161	55 232	30 042

[1] Avkastingen av Romanifolkets fond er økt med 1,85 mill. kr (helårseffekt) og det er foreslått bevilget 2 mill. kr over et nytt kap. 526 post 72 Tiltak for rom.

[2] Museet er konsolidert med Varanger Museum hvor det er foreslått 3,4 mill. kr i 2006.

Kap. 526 Nasjonale minoriteter (jf. kap. 3526)

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2004	Saldert budsjett 2005	Forslag 2006
70	Tilskudd til nasjonale minoriteter	2 900	3 000	3 100
71	Avkastning av Romanifolkets fond		1 850	3 700
72	Tiltak for rom			2 000
90	Romanifolkets fond	75 000		
	Sum kap. 526	77 900	4 850	8 800

Post 70 Tilskudd til nasjonale minoriteter

Formålet med tilskuddsordningen er å støtte frivillige organisasjoner og andre organisasjoner som har basis i en nasjonal minoritet. Det blir gitt både grunnstøtte (organisasjonsstøtte) og prosjektstøtte over denne tilskuddsposten. I 2005 blir 1,9 mill. kr brukt til organisasjonsstøtte og 1,1 mill. kr til prosjektstøtte.

Regjeringen prioriterer arbeidet med å legge til rette for oppbygging og utvikling av de nasjonale minoritetenes organisasjoner. På den måten vil gruppene bli bedre i stand til selv å definere egne behov og fremme egne krav. Dette vil på lang sikt være den beste strategien for å utvikle en politikk overfor de nasjonale minoritetene som oppfyller internasjonale forpliktelse og er i tråd med nasjonale mål.

Kommunal- og regionaldepartementet utarbeider hvert år et rundskriv hvor målsettinger og kriterier for tildeling av tilskudd utdypes.

Rapport for 2004–2005

Grunnstøtte

Tabell 3.19 Organisasjoner som fikk grunnstøtte (organisasjonsstøtte) for 2004 og 2005

(beløp i kr)

	2004	2005
Norske kveners forbund/Ruijan Kveeniliitto	900 000	930 000
Taternes landsforbund[1]	450 000	470 000
Landsorganisasjonen for romanifolket (LOR)	217 000	245 000
Foreningen Roma[2]	100 000	210 000
Stiftelsen Romanifolket/taterne	100 000	
Skogfinske interesser i Norge	30 000	50 000
Sum	1 797 000	1 905 000

[1] Tidligere Romanifolkets landsforbund (RFL).

[2] I 2004 gikk støtten til Stiftelsen Roma

Prosjektstøtte

Tabell 3.20 Tildelt prosjektstøtte i 2005

(beløp i kr)

Arrangør	Arrangement	
Kulturforeningen IAGORI	Sigøynerfestival	200 000
Dronning Mauds Minne Lærerskole for førskoleutd.	Forprosjekt om romanibarn i barnehage og grunnskole «Romani fra barn til voksen»	150 000
Arina	Prosjektstøtte til Arina	20 000
Norske Kveners Forbund	Handlingsprogram for revitalisering av kvensk språk og kultur	120 000
Ruijan Kaiku	Driftstilskudd	150 000
Skallelv bygdelag	Bygdebok for Skallelv	10 000
Karine Jacobsen og Kine Johansen	Utgivelse av CD (kvensk)	20 000
Svullrya barnehage og skole	Prosjekt Skogfinsk identitet	20 000
Romanifolkets landsforening	Midtsommertreff	50 000
Arbeidsforskningsinstituttet	Oppstart av dokumentasjons- og formidlingssenter for romanifolket (konsulentbistand)	60 000
Landsorganisasjonen for romanifolket	Utvikling av språkprosjekter i romani	50 000
Landsorganisasjonen for romanifolket	«Gjenforening av slekter»	50 000
Landsorganisasjonen for romanifolket	Norsk/svensk kultursamarbeid	35 000
Den Norske Rom-forening	Oppstartstøtte	50 000

Budsjettforslag for 2006

Kommunal- og regionaldepartementet foreslår at det for 2006 blir satt av 3,1 mill. kr til post 70 Tilskudd til nasjonale minoriteter.

Post 71 Avkastning av Romanifolkets fond

Under behandlingen av revidert nasjonalbudsjett for 2004 vedtok Stortinget 18. juni 2004 å bevilge 75 mill. kr til et «Romanifolkets fond». Avkastningen av fondet vil bli benyttet til tiltak og aktiviteter som gir kunnskap om historien til romanifolket/taterne, eller som er med på å ta vare på og utvikle deres kultur og språk. Avkastningen skal også benyttes til å drive et sekretariat/rådgivingssenter som kan tilby juridisk og annen hjelp til tatere som trenger det, og eventuelt til annet arbeid eller andre prosjekt i regi av romanifolket selv.

Departementet vil følge opp og legge til rette for forvaltningen av avkastningen fra Romanifolkets fond. Retningslinjer for fondet vil bli utarbeidet i nært samarbeid med romanifolket, og man tar sikte på å opprette en ny stiftelse som skal forvalte fondets avkastning. Det vises til nærmere omtale i St.prp. nr. 63 (2003–2004), kap. 526, post 90.

Da midlene til fondet ble bevilget i revidert nasjonalbudsjett 2004, ble det for 2005 beregnet en avkastning for et halvt år første gang avkastningen ble brukt til bevilgninger.

Det foreslås en bevilgning på 3,7 mill. kr i 2006, som utgjør avkastningen av fondet for 2005.

Post 72 Tiltak for rom

Regjeringen foreslår at det i 2006 settes av 2 mill. kr over et nytt kap. 526, post 72 Tiltak for rom (sigøynere). Midlene skal blant annet benyttes til tiltak for å forbedre skolesituasjonen for rom, til å etablere et samlingssted for rom og stimulering til egenansvar i gruppen. Tiltakene vil måtte utvikles og gjennomføres i nært samarbeid med Oslo kommune.

Kap. 3526 Nasjonale minoriteter (jf. kap. 526)

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2004	Saldert budsjett 2005	Forslag 2006
71	Avkastning av Romanifolkets fond		1 850	3 700
	Sum kap. 3526		1 850	3 700

Det vises til omtale under kap. 526.71 Avkastning av Romanifolkets fond. Avkastningen må godskrives som en inntekt for departementet.

Resultatområde 4 Samene

Strategisk målsetting

Den samiske folkegruppen skal kunne sikre og utvikle sitt språk, sin kultur og sitt samfunnsliv.

Det er et mål å bygge opp under mangfoldet i det samiske samfunn, og bidra til at ulike samiske interesser støttes og får en direkte mulighet til medvirkning og påvirkning. Sametinget er et demokratisk valgt talerør for den samiske befolkningen og regjeringens fremste premissleverandør i samepolitiske spørsmål. Det er derfor viktig at samarbeidsformene og dialogen mellom Sametinget og regjeringen fungerer godt.

Ansvar og arbeidsoppgaver

Utformingen av norsk samepolitikk og samepolitiske tiltak bygger på nasjonale rettsregler og internasjonale menneskerettighetskonvensjoner som Norge har sluttet seg til, blant annet FN-konvensjonen om sivile og politiske rettigheter (særlig artikkel 27), og ILO-konvensjon nr. 169 om urfolk og stammefolk i selvstendige stater.

Grunnloven § 110a og sameloven er det nasjonale grunnlaget for regjeringens samepolitikk.

Kommunal- og regionaldepartementets innsats på området blir finansiert over programkategori 13.40 Samiske formål.

Utfordringer

Gjennomføringen av Lov om rettsforhold og forvaltning av grunn og naturressurser i Finnmark fylke (finnmarksloven) vil være en av de viktigste hovedutfordringene i 2006, jf. arbeidsmål 2.4. Videre vil det være viktig å få på plass retningslinjer for hvordan konsultasjonsprosedyrene, som Sametinget og regjeringen er blitt enige om, praktisk skal følges opp, jf. arbeidsmål 1.1.

Målstruktur

Tabell 3.21 Mål for resultatområde 4 Samene

Hovedmål	Arbeidsmål
1. Sikre samene mulighet til deltakelse og konsultasjoner i saker som særlig berører dem	1.1 Videreutvikle statens samarbeidsformer med Sametinget og med det samiske sivile samfunn
	1.2 Videreutvikle det nordiske og internasjonale samarbeidet om urfolksspørsmål
	1.3 Systematisk kunnskapsinnhenting gjennom evaluering og forskning som grunnlag for politikkutvikling, mål- og resultatstyring
	1.4 Helhet og sammenheng i samepolitikken, forankret i menneskerettighetene
2. Sikre samisk språk, kultur og levemåte	2.1 Synliggjøring og formidling av samisk kultur
	2.2 Legge til rette for samisk forskning
	2.3 Sikre at offentlig forvaltning tar hensyn til samisk språklige brukere og samiske brukeres kulturbakgrunn
	2.4 Stimulere til aktiv bruk av samisk språk i flere sammenhenger
	2.5 Styrke samiske næringer og sikre naturgrunnlaget for samisk kultur

Hovedmål 1 Sikre samene mulighet til deltakelse og konsultasjoner i saker som særlig berører dem

Arbeidsmål 1.1 Videreutvikle statens samarbeidsformer med Sametinget og det samiske sivile samfunn

Strategier og tiltak

Samenes rett til å bli konsultert i saker som berører dem direkte er nedfelt i ILO-konvensjonen nr. 169 om urfolk og stammefolk i selvstendige stater (1989) artikkel 6. Regjeringen og Sametinget er enige om prosedyrer for hvordan konsultasjoner mellom statlige myndigheter og Sametinget skal foregå i saker som kan påvirke samene direkte. Prosedyrene ble undertegnet i mai 2005. Sametingets plenum har gitt sin tilslutning til prosedyrene. Prosedyrene ble formelt fastsatt ved kongelig resolusjon 1. juli 2005. Kommunal- og regionaldepartementet vil i samråd med andre berørte departement utarbeide retningslinjer for hvordan konsultasjonene skal gjennomføres. Det vil videre satses på å informere offentlig forvaltning og det samiske samfunn om konsultasjonsprosedyrene og hvordan de skal følges opp i praksis.

Regjeringen har som mål å sikre det sivile samiske samfunn deltakelse i ulike utviklings- og beslutningsprosesser. Samfunnet skal bygges nedenfra og oppover, og det er viktig at enkeltindivider og grupper blant samer ikke opplever at statlige myndigheter legger unødige begrensninger i deres handlingsrom og initiativ.

Norske Reindriftsamers Landsforbund (NRL) er hovedorganisasjonen for reindriften i Norge, og da reindriften er regulert gjennom egen lov og alltid har vært å oppfatte som del av det materielle grunnlaget for samisk kultur, anser regjeringen det som viktig at NRL involveres i beslutningsprosesser som berører reindriftsnæringen.

For at forpliktelsene overfor det samiske folk, som følger av nasjonale rettsregler og internasjonale menneskerettighetskonvensjoner, skal bli fulgt opp er det viktig at det samiske perspektivet også blir ivaretatt på kommunalt og fylkeskommunalt nivå. Kommunal- og regionaldepartementet ser behovet for en bredere gjennomgang av kommunenes og fylkeskommunenes ansvar og oppgaver i forhold til samiske saker, og rolle- og oppgavefordeling mellom Sametinget og den øvrige offentlige forvaltning. Framover vil det være særlig viktig å få avdekket hvordan behov og utfordringer hos kommuner utenfor forvaltningsområdet for samisk språk kan imøtekommes.

Kommunal- og regionaldepartementet oppnevnte i desember 2004 en arbeidsgruppe for å gjennomgå og vurdere kontrollordninger i og for Sametinget. Arbeidsgruppen avga sin innstilling i april 2005. Sametinget behandlet rapporten i mai 2005 og regjeringen ga Stortinget en orientering om rapporten i St.meld. nr. 44 (2004–2005) Om Sametingets virksomhet 2004, som ble lagt fram 2. september i år. Det vises til denne meldingen for en nærmere redegjørelse for rapporten og den planlagte oppfølgingen. Rapporten reiser blant annet noen mer prinsipielle spørsmål om Sametingets rettslige stilling som krever en nærmere utredning. Departementet legger opp til å drøfte disse spørsmålene i den neste prinsippmeldingen om samepolitikken.

Rapport og status

Arbeidet med samiske og samiskrelaterte spørsmål skjer i dag innenfor rammen av regjeringens målsetting om en helhetlig samepolitikk, der samene selv gjennom Sametinget og aktuelle organisasjoner er medspillere og premissleverandører.

Konsultasjonsprosedyrene forplikter regjeringen, departementer, direktorater og andre underliggende statlige virksomheter til å konsultere Sametinget, så tidlig som mulig når det overveies å innføre lover eller tiltak som kan påvirke samiske interesser direkte. Formålet med prosedyrene er å søke å oppnå enighet mellom statlige myndigheter og Sametinget når det overveies å innføre lover og tiltak som kan påvirke samiske interesser direkte. I tilfeller der lovgivningen eller tiltaket får særskilt betydning for en særskilt samisk interesse eller organisasjon, vil det for å oppfylle ILO-konvensjonen kunne være nødvendig å konsultere denne interessen/organisasjonen i tillegg til Sametinget.

Det er et viktig prinsipp at de rettsregler som er slått fast i sameloven og i grunnlovsparagrafens 110a også skal fungerer som retningsgivende for lokal politikk og forvaltning. Hvordan det samiske perspektivet skal ivaretas på fylkes- og kommunalt nivå er derfor en viktig problemstilling, særlig med tanke på at samene i de aller fleste kommunene utgjør et mindretall.

Arbeidsmål 1.2 Videreutvikle det nordiske og internasjonale samarbeidet om urfolksspørsmål

Strategier og tiltak

Regjeringen har videreført samarbeidet som ble etablert i 2000 mellom de respektive ministrene som er ansvarlige for samiske saker, og sametingspresidentene i Finland, Sverige og Norge, der en regelmessig orienterer, drøfter og behandler samiske spørsmål av felles interesse. Samarbeidet har uformell, men nær tilknytning til Nordisk Ministerråd. Forberedelsene av sakene til møtet

og oppfølgingen av dem, skjer i regi av Nordisk embetsmannsorgan for samiske spørsmål. Dette organet har også representasjon fra sametingene, på administrativt nivå. Sekretariatsansvaret går på omgang mellom de tre landene.

Målsetningen med det nordiske samarbeidet er å styrke og utvikle samisk språk, kultur, næringer og samfunnsliv. Nordisk samordning av samiske læreplaner og læremiddel, IT-løsninger, satsing på informasjon om samer og samiske forhold, samisk forskning, næringssamarbeid og samisk språk er sentrale områder i det nordiske samarbeidet. Ministrene og presidentene har opprettet en nordisk samisk språkpris «Gollegiella» som en påskjønning for og en synliggjøring av innsats og arbeid for samisk språk i de nordiske landene og i Russland. Språkprisen, som er på kr 100 000 ble første gang utdelt i november 2004. Prisen vil bli utdelt annen hvert år.

Med utgangspunkt i rapporten utnevnte ministrene og sametingspresidentene i november 2001 en ekspertgruppe til å utarbeide utkast til en nordisk samekonvensjon. I ekspertgruppen er det to medlemmer fra hvert av landene, hvor den ene er oppnevnt av de respektive sametingene. Ekspertgruppen vil avslutte arbeidet i slutten av 2005.

Regjeringen legger stor vekt på den rollen Arktisk råd spiller som forum for å styrke urbefolkningenes stilling. Urfolksgruppene og deres interesser blir direkte berørt av de fleste vedtak i Arktisk råd. Urfolksgruppene besitter også unike kunnskaper og erfaringer. Det er derfor en vesentlig styrke for det arktiske samarbeidet at urfolkenes representanter deltar fullt ut i samarbeidet. Regjeringen vil derfor innenfor rådets videre arbeid også prioritere saker knyttet til urfolkenes levevilkår og tradisjonelle næringer.

Barentssamarbeidet er et sentralt virkemiddel for utviklingen av norsk nordområdepolitikk og er et viktig forum for norsk-russisk samarbeid. Urfolksspørsmål har en viktig plass innenfor dette samarbeidet.

Utenriksdepartementet gir over kap. 116, post 70 Tilskudd til internasjonale organisasjoner blant annet støtte til «Urfolksdeltakelse Arktisk råd, Barentsrådet m.v.» . Formålet med bevilgningen er å gi tilskudd til urfolksrepresentanters deltakelse i internasjonalt samarbeid i nordområdene der deres interesser er særlig berørt, samt å styrke deres forutsetninger for å delta i denne type samarbeid. Bevilgningen benyttes i første rekke til tilskudd til samer og russiske urfolk. Bevilgningen har i perioden 2001–2004 vært på kr 400 000 per år. I 2005 ble det satt av kr 600 000 til formålet. Det foreslås å opprettholde dette nivået for 2006. Over kap. 197, post 70 Tilskudd til atomsikkerhetstiltak og prosjektsamarbeidet med Russland/SUS gis det blant annet støtte til urfolksprosjekter som bidrar til demokrati- og næringsutvikling i Nordvest-Russland. I 2005 ble det gitt om lag 2 mill. kr i tilskudd til slike prosjekter, herunder kr 400 000 til Kola sameradio. Regjeringen foreslår en betydelig styrking av denne budsjettposten i sammenheng med oppfølgingen av St.meld. nr. 30 (2004– 2005) Muligheter og utfordringer i nord.

Norge deltar aktivt i forhandlingene om en FN-erklæring om urfolks rettigheter. Sametinget er representert i den norske forhandlingsdelegasjonen. Arbeidet med å få vedtatt en urfolkserklæring lot seg ikke avslutte innen utgangen av FNs urfolkstiår i 2004. Arbeidsgruppen som forhandler om erklæringen har fått forlenget sitt mandat med ett år, med sikte på ferdigstillelse av forhandlingene og foreleggelse for FNs Menneskerettighetskommisjon i mars 2006.

Regjeringen vil støtte opp om det arbeidet som blir gjort av FNs permanente forum for urfolk.

Rapport og status

For å styrke det internasjonale reindriftssamarbeidet, har Regjeringen høsten 2005 etablert et internasjonalt fag- og formidlingssenter for reindrift i Kautokeino. Etablering og drift av senteret skjer i nært samarbeid med Verdensforbundet for reindriftsfolk. Senteret skal virke som et knutepunkt for formidling og utveksling av informasjon, erfaringer og kunnskap verdens reindriftsfolk i mellom og mellom reindriftutøvere og forsknings- og fagmiljøer, offentlig forvaltning og internasjonale organisasjoner og samarbeidsorganer, jf. programkategori 13.40, kap. 544 Reindriftens internasjonale fag- og formidlingssenter, post 1 Driftsutgifter.

Reindriften som utøves i de arktiske områdene, er i mange urfolkssamfunn selve tradisjons- og kulturbæreren, og den næringen som er den mest sentrale for å videreføre tradisjoner, kultur og levesett. Ved utøvelsen av næringen, har reindriftsfolk gjennom tidene tilegnet seg erfaringer og verdifulle tradisjonelle kunnskaper som er lagt til grunn i næringens driftsformer i forholdet til naturen, klimaet og miljøet, dyr og dyrevern og høsting og forvaltning av naturressursene. Reindriften utøves av flere titalls urfolksgrupper i tre verdensdeler i til sammen ni stater fra Russland, Kina og Mongolia i øst til Alaska og Canada i vest. I alle arktiske land er det behov for å spre informasjon for å øke øvrige samfunnsinteressers kunnskap og forståelse omkring reindriftens karakter, og reindriftens behov for å bli tatt hensyn til i nasjonale, regionale og lokale planprosesser.

En av hovedmålsetningene i St.meld. nr. 30 (2004–2005) Muligheter og utfordringer i nord er å sikre urfolk i nordområdene reell deltakelse i beslutningsprosesser som bidrar til vern og videreutvikling av urfolkenes historie, kultur, næringer og samfunn. Av de utfordringer som særlig trekkes fram i meldingen er klimaendringene i Arktis og nordområdene. Resultatene av den arktiske klimastudien (ACIA) viser at konsekvensene for miljø og samfunn i nord av menneskeskapte klimaendringer kan bli betydelig og vil påvirke mulighetene for ressursutnyttelse i vesentlig grad. Dette vil spesielt ramme mange av de urfolksgrupper som livnærer seg på reindrift og ved jakt på isbjørn, hvalross, sel, sjøfugl, hval og villrein.

Sametingene i Finland, Sverige og Norge har opprettet et felles samarbeidsorgan, Samisk parlamentarisk råd. Rådet består av sju representanter fra hvert sameting. Sametingene tar sikte på at rådet skal spille en aktiv rolle i det internasjonale arbeidet som angår urfolk.

Arbeidsmål 1.3 Systematisk kunnskapsinnhenting gjennom evaluering og forskning som grunnlag for politikkutvikling, mål- og resultatstyring

Strategier og tiltak

Regjeringen ønsker å kartlegge eksisterende kunnskap og forskning om årsaker til negative holdninger til samer og samisk kultur, og om hvordan slike holdninger kan motvirkes. I den grad det er behov for det, ønsker regjeringen å sette i gang videre FoU-virksomhet på området, jf. handlingsplanen mot rasisme og diskriminering som ble lagt fram i juli 2002.

Det er behov for en større og helhetlig utredning om Sametingets valgordning som tar sikte på å avklare eventuelle behov for endret valgkretsinndeling og endret mandatfordeling fra de ulike valgkretsene. Departementet har i 2004 bevilget kr 300 000 til Sametinget for å sette i gang et ekspertutvalg til en bred vurdering av ulike sider ved ordningen for sametingsvalget. Utredningen skal kunne danne grunnlag for eventuelle nye endringer i valgordningen før valget i 2009.

Rapport og status

Det er nødvendig at det kontinuerlig skjer kvalitativt god og kritisk forskning med relevans for samiske samfunnsforhold, og at forskningen får fram et kunnskapsgrunnlag for utvikling av det samiske samfunnet og for utforming av den samepolitikken som myndighetene til en hver tid fører.

Det er avgjørende å legge til rette for en god samisk forskningsinfrastruktur med systematisert og tilrettelagt primær- og grunnlagsdata om samiske forhold for generell samfunnsplanlegging og forskningsformål.

Som en følge av sektorprinsippet har flere departementer og underliggende etater satt i gang FoU-arbeid om samiske forhold. Kommunal- og regionaldepartementet har bevilget midler til Universitetet i Tromsø til en levekårsstudie i Norge. Studien er en del av en større levekårsundersøkelse blant urfolk i 11 arktiske regioner. Departementet har også gitt midler til Nordlandsforskning for å få evaluert prosesser i forbindelse med tildelingen av to oppdrettskonsesjoner for laks og ørret lokalisert til Musken i Tysfjord. Formålet med oppdrettskonsesjonene er å styrke det lulesamiske samfunnet. Sametinget har fått tildelt midler til å videreføre utviklingsprosjektet Samisk statistikk. Målsettingen med utviklingsprosjektet er å skaffe fram oppdatert og ny kunnskap om samiske forhold ved å legge til rette for en tjenelig organisering av kvantitative data. For å identifisere nærmere negative holdninger overfor samer og samiske forhold har departementet satt av kr 415 000 til en undersøkelse om selvopplevd rasisme og diskriminering blant samer. Undersøkelsen vil bli gjennomført i løpet av 1. halvår 2006. Forskningsprosjektene er finansiert over kap. 500, post 21 Spesielle forsknings- og utredningsdrag og post 50 Forskningsprogram under Norges forskningsråd i budsjettet for Kommunal- og regionaldepartementet.

Forskningsprosjektet samiske sedvaner og rettsoppfatninger er et tverrfaglig forskningsprosjekt med målsetning om å redegjøre for samiske sedvaner og rettsoppfatninger som har gjort eller gjør seg gjeldende i forhold til retten til og bruken av land og vann i samiske områder. Justisdepartementet har i 2005 utbetalt 605 000 kr til prosjektet. Prosjektet vil etter planen avsluttes inneværende år.

Arbeidsmål 1.4 Helhet og sammenheng i samepolitikken, forankret i menneskerettighetene

Strategier og tiltak

De respektive fagdepartementene har ut fra sektorprinsippet ansvar for sine saksfelt. Samtidig har Kommunal- og regionaldepartementet ansvaret for å samordne politikken i samiske saker, slik at tiltakene på ulike sektorer henger sammen og trekker i samme retning. Et viktig virkemiddel i denne sammenheng er prosedyrene for konsultasjoner mellom statlige myndigheter og Sametinget, jf. omtale under arbeidsmål 1.1.

Samordningsutvalget for samiske spørsmål utgjør et viktig nettverk i arbeidet med samepoli-

tiske spørsmål på administrativt nivå i departementene. Kommunal- og regionaldepartementet har lederansvaret og er sekretariat for utvalget. Kommunal- og regionaldepartementet ønsker i samarbeid med Samordningsutvalget å gjennomgå samordningsfunksjonen til utvalget.

Departementet tar sikte på å utarbeide en veileder for behandling av samiske saker. Med utgangspunkt i det ansvaret Kommunal- og regionaldepartementet har for samordning av samiske saker, vil veilederen være et hjelpemiddel på ulike nivå i forvaltningen i arbeidet med å identifisere og behandle samiske saker.

For å bedre samordningsarbeidet og skape en bevissthet om samiske spørsmål har Kommunal- og regionaldepartementet de siste årene lagt vekt på å tilby seminarer og faglige møter for medlemmene i Samordningsutvalget. Kommunal- og regionaldepartementet vil videreføre ordningen med seminarer og faglige møter for medlemmene i Samordningsutvalget.

Regjeringen legger vekt på at de rettsregler som følger av internasjonale menneskerettighetskonvensjoner som Norge har sluttet seg til og som har særskilt betydning for samene, blir oppfylt. Oppfølgingsansvaret er ut fra sektorprinsippet fordelt mellom de ulike departement med underliggende virksomheter, samt forvaltningen på regionalt og lokalt nivå. Som samordningsdepartement vil Kommunal- og regionaldepartementet kunne bistå i arbeidet med å identifisere områder der oppfølgingen av menneskerettighetsforpliktelsene bør styrkes og foreslå tiltak som bør settes inn.

Rapport og status

De samepolitiske sakene spenner faglig svært vidt. Dette stiller spesielle krav til Kommunal- og regionaldepartementets bruk av virkemidler, arbeidsmåter og kompetanse på feltet.

Samordningsutvalget for samiske spørsmål blir innkalt jevnlig i forbindelse med budsjettarbeidet og i utarbeidelsen av stortingsmeldinger, og ellers etter behov ut fra hvilke saker som står på dagsordenen.

Som koordineringsdepartement deltar Kommunal- og regionaldepartementet jevnlig på møter som blir holdt mellom Sametinget og de ulike fagdepartementene.

Hovedmål 2 Sikre samisk språk, kultur og levemåte

Arbeidsmål 2.1 Synliggjøring og formidling av samisk kultur

Strategier og tiltak

Informasjon og økt kunnskap om samer og samisk kultur vil kunne motvirke negative holdninger til samene og til samiske kulturuttrykk. Regjeringen ønsker derfor å øke kunnskapen om samiske forhold, både i forvaltningen, i befolkningen generelt, og ikke minst i utdanningssystemet.

Gjennom prosjektet «samiske veivisere» har regjeringen ønsket å supplere andre informasjonstiltak ved å gi samiske ungdommer i oppgave å informere ikke-samisk ungdom om samisk språk, kultur og samfunnsliv. Veiviserne besøker blant annet videregående skoler over hele landet. Administrativt er de tilknyttet Samisk høgskole i Kautokeino, som er ansvarlig for den praktiske gjennomføringen av prosjektet. Tre samiske veivisere ble første gang utnevnt under Riddu Riđđu-festivalen 2004. Tre nye veivisere ble utnevnt på den samiske festivalen Márkomeannu, 30. juli 2005. Prosjektet foreslås videreført i 2006. Departementet tar sikte på å gjennomføre en evaluering av prosjektet i 2008.

Samiske barn og ungdommer må sikres et trygt identitetsgrunnlag, slik at den samiske kulturen og det samiske samfunnet kan utvikle seg videre. Satsing på barn og ungdom er et prioritert område for regjeringen.

Sametinget har bedt om at det blir etablert et forsknings- og dokumentasjonssenter om grenselosene i Tysfjord, knyttet til Árran. Ønsket er begrunnet med at grenselosene aldri har fått anerkjent sin innsats under den andre verdenskrig og i stedet har blitt utsatt for beskyldninger og mistenkeliggjøring fra storsamfunnets side. På denne bakgrunn vil regjeringen vurdere hvordan forsknings- og dokumentasjonsvirksomhet om grenselosene i Tysfjord kan realiseres.

Kommunal- og regionaldepartementet utgir det elektroniske nyhetsbrevet Nytt om samepolitikken[6] 4–6 ganger i året. Målet med nyhetsbrevet er både å spre kunnskap om samiske forhold til allmennheten, og nå ut til den samiske befolkningen med aktuell informasjon. Nyhetsbrevet inneholder aktuelt stoff om arbeidet med samepolitikken.

Regjeringen foreslår at det i 2006 settes av 3,9 mill. kr til satsingen på samisk språk og informasjon, jf. programkategori 13.40, kap. 541, post 72 Samisk språk, informasjon o.a. Hovedsiktemålet med denne satsingen er å legge til rette for økt

[6] http://odin.dep.no/krd/norsk/tema/same/nytt/bn.html

bruk av samisk i det offentlige rom, øke mengden av offentlig informasjon gitt til samer på samisk, og øke mengden av informasjon om samiske forhold overfor den norske befolkningen generelt.

For å øke kunnskapen om og forståelsen for urfolks rettigheter og samiske rettigheter er det opprettet et kompetansesenter for urfolks rettigheter. Senteret har utarbeidet egne web-sider[7]. Her finnes bl.a. informasjon om senteret og dets virksomhet og utredninger, rapporter og artikler om urfolks rettigheter. Senteret utgir også et eget tidskrift gáldu čála.

Internasjonalt fag- og formidlingssenter for reindrift ble etablert høsten 2005 og skal virke som et knutepunkt for bl.a. formidling og utveksling av informasjon, erfaringer og kunnskap.

Rapport og status

Sametinget har, med finansiell støtte fra Kommunal- og regionaldepartementet, gjennomført en holdnings- og informasjonskampanje om samer og samiske forhold. Denne kampanjen avsluttes i 2005. Målet med kampanjen har vært å oppnå bedre rekruttering til samemanntallet, samt å forebygge negative holdninger til samer og samisk kultur. Målgruppen har vært kvinner og ungdom utenfor indre Finnmark. 12 475 personer var registrert i samemanntallet per 31. mai 2005. Dette er en økning på 2 544 personer siden sametingsvalget i 2001.

Arbeidsmål 2.2 Legge til rette for samisk forskning

Strategier og tiltak

I St.meld. nr. 20 (2004–2005) Vilje til forskning uttaler regjeringen at Forskningsrådets Program for samisk forskning skal forlenges og styrkes. Det legges vekt på at programsatsingen ivaretar formidlingsoppgaver i forhold til den samiske befolkningen. Samtidig understreker meldingen viktigheten av at samiske problemstillinger ikke begrenses til den særskilte samiske programsatsingen, men også tas opp innenfor andre av Norges forskningsråds programmer. Den årlige bevilgningen fra Kommunal- og regionaldepartementet til det samiske forskningsprogrammet ble økt fra 1,5 mill. kr i 2004 til 2,5 mill. kr i 2005. Det vil bli satt av midler til programmet også i 2006. Forskningsrådet er også pliktig til å vurdere om samiske problemstillinger er relevante å forske på å finansiere innenfor rammene av andre forskningsprogram. Regjeringen vil bidra til økt bruk av samisk som originalspråk i forskningen om samiske forhold, særlig der forskningen dreier seg om tradisjonell kunnskap, og når forskningsresultatene skal formidles til samiske brukere og miljøer. Kommunal- og regionaldepartementet tildelte i 2004 1 mill. kr i ekstrabevilgning til Forskningsrådets samiske program til styrking og synliggjøring av samisk som originalspråk i forskningen, og til en mer brukertilpasset formidling av forskningsresultater.

Utdannings- og forskningsdepartementet understreker i meldingen betydningen av å se samisk forskning i sammenheng med annen forskning. Dette innebærer at midler til samisk forskning, som øvrige forskningsmidler, fortsatt vil bli kanalisert dels direkte til universiteter og høyskoler, og dels gjennom Norges forskningsråd.

Utdannings- og forskningsdepartementet har bedt Forskningsrådet ta initiativ til en felles nordisk utredning som skal vurdere opprettelse av et felles samisk forskningsutvalg for Norge, Sverige og Finland. Forskningsutvalgets hovedoppgave kan være å legge strategier for samisk forskning og å bidra til bedre ressursutnyttelse gjennom koordinering av forskningsaktivitetene i de nordiske landene. Behovet for å opprette et eget samisk etikkutvalg foreslås også vurdert i denne sammenheng, jf. St.meld. nr. 20 (2004–2005) Vilje til forskning.

Urfolksnettverket, et samarbeidstiltak mellom Universitetet i Tromsø, Samisk høgskole og Nordisk Samisk Institutt vil bli videreført, i henhold til forslag om tiltak i St. meld. nr. 34 (2001–2002) Kvalitetsreformen Om høyere samisk utdanning og forskning.

I samarbeid med Kommunal- og regionaldepartementet og Kultur- og kirkedepartementet arbeider Utdannings- og forskningsdepartementet for å oppføre et nytt vitenskapsbygg i Kautokeino. Formålet med nybygget er blant annet å samle samiskspråklige oppgaver og samisk vitenskapelig virksomhet i et større miljø. Statsbygg har fått i oppdrag å legge til rette for nybygget. Forprosjekt foreligger og det er behov for startbevilgning for å kunne gå videre med prosjektet. Brukerne av nybygget vil være Samisk høgskole, Studentsamskipnaden i indre Finnmark, Samisk spesialpedagogisk støtte, Nordisk Samisk Institutt, Sametingets språk- og opplæringsavdeling, Kompetansesenter for urfolksrettigheter, Reindriftens internasjonale fag- og formidlingssenter og Samisk arkiv. Regjeringen foreslår i 2006 en startbevilgning på 10 mill. kr til nytt vitenskapsbygg i Kautokeino.

Rapport og status

Samisk forskning skal bidra til å styrke, bevare og utvikle samisk kultur og språk. Forskning er også viktig for ressursforvaltning og næringsutvikling.

[7] http://www.galdu.org

Det foregår samisk forskning på en rekke fagfelt, men det er fremdeles et stort behov for kunnskap om en rekke forhold som angår den samiske befolkningen og situasjonen i det samiske samfunnet.

En viktig forutsetning for et sterkt og bærekraftig samisk samfunn er at samene selv besitter kompetanse på flest mulig samfunnsområder. Det samiske forskningsmiljøet er imidlertid lite og sårbart, og det er derfor behov for å rekruttere flere samer til den samiske forskningen.

Samisk forskning må bringe fram tradisjonell samisk forståelse og terminologi om natur og økologi i samiske områder, og kunnskap om bruksformer, sedvaner og andre kulturelle forhold. Slik kunnskap kan være avgjørende forutsetninger for å kunne ta vare på og utvikle språket, kulturen og næringstilpassingene. Samisk tradisjonskunnskap er en viktig kompetanse og et supplement til tradisjonell akademisk forskning, og er grunnleggende kunnskap med tanke på framtidig utvikling og innovasjon. I forskningen om samiske forhold bør samisk språk i større grad benyttes, særlig der forskningen dreier seg om tradisjonelle kunnskaper, og når en skal formidle resultatene av forskningen. Forskningen bør også rettes inn mot ulike tema som gjelder forholdet mellom storsamfunnet og det samiske samfunnet, medvirke til utvikling og bruk av det samiske språket, også i IT-sammenheng og få fram kunnskap om kjønnsrelaterte forhold i samfunnet.

Kommunal- og regionaldepartementet har siden 2001 bevilget midler til Norges forskningsråds program for samisk forskning (2001–2005), jf. nærmere omtale av målsetningen for programmet under kap. 500, post 50 Forskningsprogram via Norges forskningsråd. I videreføringen av programmet, vil Forskningsrådet vurdere målsettingen for programmet og innsatsen i dialog med samepolitiske og samiskfaglige miljø.

Arbeidsmål 2.3 Sikre at offentlig forvaltning tar hensyn til samiskspråklige brukere og samiske brukeres kulturbakgrunn

Strategier og tiltak

Kommunal- og regionaldepartementet starter i 2005 et prosjekt der målet er å klarlegge og vurdere kommunenes rolle i produksjon av tjenester og service overfor den samiske befolkningen, særlig utenfor forvaltningsområdet for samisk språk. Departementet vil utvikle et informasjonsopplegg om dette rettet mot kommunene. KS og Sametinget er aktuelle samarbeidspartnere i dette arbeidet.

Handlingsplanen Mangfold og likeverd utløper ved utgangen av 2005. Helse- og omsorgsdepartementet har i samråd med Sametinget besluttet at arbeidet skal videreføres i 2006. De prinsipielle vurderingene gjort i handlingsplanen vil danne grunnlaget i det videre arbeidet. Det er besluttet at det skal dannes en samarbeidsgruppe på administrativt nivå mellom Sametinget, Helse- og omsorgsdepartementet, Arbeids- og sosialdepartementet, Kommunal- og regionaldepartementet og aktuelle underliggende etater og fagmiljøer i løpet av høsten 2005. Aktuell oppfølging av handlingsplanen Mangfold og likeverd vil bli en av gruppens oppgaver. Helse- og omsorgsdepartementet foreslår at det i 2006 settes av 11,5 mill. kr til videreføring av tiltakene i handlingsplanen. Av disse midlene er 5,4 mill. kr overført til Sametinget og går i hovedsak til finansiering av 2 fagstillinger til oppfølging av helse- og sosialsaker, videreføring av rehabiliteringsstipend og midler til prosjektvirksomhet.

I Opptrappingsplanen for psykisk helse er det omtalt at tilbudet til personer med psykiske lidelser i den samiske befolkningen skal styrkes gjennom etablering av kompetansesenter og utbygging av behandlingstilbudet. Helse- og omsorgsdepartementet vil videreføre planen om opptrapping av psykisk helsevern i Karasjok og i Lakselv til nasjonale kompetansebaser for tjenester til samisk befolkning. Bygging av familieavdeling og akuttplasser for ungdom er prioriterte tiltak. Over Helse- og omsorgsdepartementets budsjett foreslås det satt av 22,5 mill. kr til dette formålet, som er en økning på 4,5 mill. kr.

Utdannings- og forskningsdepartementet samarbeider med Sametinget i utviklingen av ny samisk læreplan i forbindelse med Kunnskapsløftet. Læreplanen utvikles og fastsettes for samisk grunnopplæring i tråd med bestemmelsene i opplæringsloven kap. 6. Arbeidet omfatter grunnskolen og gjennomgående fag i hele grunnopplæringen. Ny fag- og timefordeling vil bli utarbeidet for samisk grunnopplæring i løpet av høsten 2005.

Over Utdannings- og forskningsdepartementets budsjett gis det tilskudd til samisk i grunnopplæringen. Målet med denne tilskuddsordningen er å styrke den økonomiske evnen i kommunene til å bidra til finansieringen slik at det blir gitt opplæring i og på samisk, i samsvar med de rettigheter som framkommer av § 6-2 og § 6-3 i opplæringsloven. Tilskuddet går også til å styrke kompetansen til lærerne i samisk språk og kultur. Utdannings- og forskningsdepartementet har mottatt henvendelse fra Sametinget om utvidelse av den individuelle retten til opplæring i samisk til også å gjelde opplæring på samisk. Departementet vil vurdere dette spørsmålet høsten 2005.

Over Utdannings- og forskningsdepartementets budsjett gis det også støtte til Sametinget for å stimulere bruken av IKT i samisk utdanning, særlig med fokus på utvikling av et samisk skolenett og digitale læremiddel på samisk.

En arbeidsgruppe, nedsatt av Barne- og familiedepartementet, har hatt som mandat og utarbeide et forslag til revidert rammeplan for barnehagene med utgangspunkt i ny barnehagelov. Forslag til revidert rammeplan ble overlevert Barne- og familieministeren 5. juli 2005. Sametinget har vært konsultativt medlem i gruppen. Forslaget vil bli sendt på bred høring høsten 2005.

Barne- og familiedepartementet vil videreføre driftstilskudd til Barnevernets utviklingssenter i Nord-Norge. Senteret satser blant annet på forsknings- og utviklingsarbeid knyttet til barnevernets møte med det flerkulturelle samfunnet, med vekt på barnevern i samisk kontekst. Barne- og familiedepartementet ga i 2003 midler til Barnevernets utviklingssenter i Nord-Norge til å utforme fire temahefter om barnevern i samisk kontekst til bruk i undervisningsopplegg for studenter i grunn- og videreutdanningene og for ansatte i barneverntjenesten. Heftene vil foreligge mot slutten av 2005.

Barne- og familiedepartementet har gjennom Program for foreldreveiledning utviklet materiell for foreldre og til bruk på blant annet helsestasjoner som skal gi støtte til foreldre i omsorgs- og oppdragerrollen[8]. Noe av dette materiellet er oversatt til samisk. Diskusjonsheftet Åtte temaer for godt samspill vil bli oversatt til samisk i 2006.

Justisdepartementet vil i 2006 avsette midler til Rettshjelpskontoret for Indre Finnmark. Tilskuddet for 2005 er på bakgrunn av søknad fra kontoret satt til 1,2 mill. kr. Det tas sikte på å tildele et tilsvarende beløp (prisjustert) i 2006.

Driftsbevilgningen som blir tildelt Kirkerådet over Kultur- og kirkedepartementets budsjett, skal blant annet finansiere virksomheten til Samisk kirkeråd. Det samiske folket sikres også kirkelige tjenester gjennom bevilgningen til prestetjenesten i kirken. Av bevilgningen til trosopplæring i regi av Den norske kirken er det under utvikling opplæringstilbud for den samiske befolkningen.

Rapport og status

Samisk og norsk er likeverdige språk, jf. sameloven kap. 3. Innenfor forvaltningsområdet for samisk språk er samisk og norsk likestilte språk, der samiske språkbrukere har rett til å møte en rekke offentlige tjenester på samisk. Forvaltningsområdet for samisk språk omfatter kommunene Karasjok, Kautokeino, Kåfjord, Nesseby, Porsanger og Tana .

Sektoransvarsprinspippet innebærer at den enkelte fagmyndighet har ansvaret for tjenestetilbudet til alle grupper av befolkningen. Den samiske befolkningen vil som hovedregel omfattes av generelle regler og tiltak. Det vil likevel i noen tilfeller være nødvendig å vurdere om det er behov for endringer eller tilpasninger av tjenestetilbudene for å sikre at den kulturelle dimensjonen ivaretas.

Stortinget har revidert lov om barnehager (barnehageloven) etter forslag fra Barne- og familiedepartementet, jf. Ot.prp. nr. 72 (2004–2005) Om lov om barnehager (barnehageloven). Loven trer i kraft fra 1.1.2006. I den nye barnehageloven er samiske barns rett til tilbud i samisk språk og kultur i barnehagen hjemlet. Lovens § 2 Barnehagens innhold, fjerde ledd, inneholder følgende bestemmelse: *«Barnehagen skal ta hensyn til barnas alder, funksjonsnivå, kjønn, sosiale, etniske og kulturelle bakgrunn, herunder samiske barns språk og kultur.»* Videre er det i § 8 Kommunens ansvar, tredje ledd, presisert at *«Kommunen har ansvaret for at barnehagetilbudet til samiske barn i samiske distrikt bygger på samisk språk og kultur. I øvrige kommuner skal forholdene legges til rette for at samiske barn kan sikre og utvikle sitt språk og sin kultur.»*

Stortinget vedtok våren 2001 at det skulle opprettes en ny domstol, Indre Finnmark tingrett. Domstolen ligger i Tana og har vært i drift siden 1. januar 2004. Den er en ordinær førsteinstansdomstol som skal betjene alle innbyggere innenfor sin rettskrets. Rettskretsen består av kommunene Karasjok, Kautokeino, Nesseby, Porsanger og Tana. Disse kommunene omfattes av forvaltningsområdet for samisk språk, og Indre Finnmark tingrett er landets første tospråklige domstol.

For å styrke de juridiske funksjoner i det samiske samfunn skal det legges vekt på å bygge videre på fagmiljøet rundt Indre Finnmark tingrett.

Indre Finnmark tingrett får sin bevilgning over kap. 410 Tingrettene og lagmannsrettene, post 1 Driftsutgifter. Domstolsadministrasjonen fordeler bevilgningen på kap. 410, post 01 mellom de enkelte domstolene.

I regi av Justisdepartementet og Tana kommune er det satt i gang et prosjekt som skal utvikle en samisk juridisk terminologi. I den forbindelse er det nedsatt faggrupper som har arbeidet med innsamling og systematisering av terminologi.

[8] Se www.foreldreveiledning.dep.no for nærmere informasjon.

Arbeidsmål 2.4 Stimulere til aktivt bruk av samisk språk i flere sammenhenger

Strategier og tiltak

Regjeringen ønsker å legge til rette for økt bruk av samisk språk i det offentlige rom og øke mengden av offentlig informasjon på samisk.

Fagdepartementene har ansvaret for å ivareta samisk språk innenfor sine sektorer, i samarbeid med Sametinget. Kultur- og kirkedepartementet har et generelt og overordnet forvaltningsansvar for samiske språk gjennom forvaltningen av språkreglene i sameloven. Kultur- og kirkedepartementet har også ansvaret for stadnamnlova og vil arbeide for å synliggjøre samisk kultur og historie og samiske stedsnavn.

Språkspørsmål er et av de viktigste saksområdene for regjeringen i samepolitikken. Regjeringen vil at samisk fremdeles skal være et levende språk, som blir brukt også i offentlig sammenheng. Regjeringen forventer at offentlige virksomheter legger til rette for skriftlig kommunikasjon på samisk. Fordi informasjonsteknologien er sentral, prioriterer regjeringen arbeidet med å legge til rette for samisk i IT-sammenheng. Regjeringen har som mål at alle offentlige register skal kunne registrere samiske navn, stedsnavn og adresser korrekt, og at utvekslingen av slike data mellom registrene skal fungere. Regjeringen bestemte derfor i juni 2003 at statlige etater skal vurdere egne behov for støtte for samisk språk i sine datasystemer, og legge til rette for samisk språk etter hvert som programvarer/plattformer blir oppgraderte.

Det er de samiske særtegnene som mange datasystem i dag ikke takler. For å gjøre det enklere for offentlige virksomheter å ta i bruk samisk i forvaltningen og i informasjonsarbeid, har Kommunal- og regionaldepartementet etablert Kompetansebasen for samisk og IT (samIT) – www.samit.no. Alle offentlige virksomheter kan få hjelp fra samIT til å legge til rette for samisk språk. Gjennom Kompetansebasen for samisk og IT – samIT – følger Kommunal- og regionaldepartementet opp de målene regjeringen har satt seg når det gjelder bruk av samisk språk. Blant annet vil samIT lage en oversikt over de offentlige virksomhetene som har et godt samiskspråklig tilbud til sine samiske brukere.

Alle departementer har i 2005 laget en plan for oversettelse av lover og forskrifter som de forvalter. For å gjøre forvaltningen mer bevisst om behovet for oversetting, og for å gjøre reglene om bruk av samisk språk bedre kjent, vil departementene omtale pliktene som følger av språkforskriftene i sameloven i tildelingsbrevene til de aktuelle statlige virksomhetene. Statlige virksomheter er også blitt minnet om å oversette relevante forskrifter og kunngjøringer til samisk i tråd med sameloven, og til å gjøre den samiskspråklige informasjonen tilgjengelig.

En rekke av departementene og Statsministerens kontor har nå samiskspråklig informasjon på de samiske sidene på ODIN. I hovedsak vil tekst bli publisert på nordsamisk, men regjeringen vil også bruke lulesamisk og sørsamisk.

Kultur- og kirkedepartementet vil evaluere innføringen av språkreglene i sameloven i samarbeid med Sametinget. Også bruken av samisk språk i statlige etater skal vurderes i forbindelse med evalueringen. Eventuelle nye tiltak for å øke bruken av samisk vil bli vurderte på bakgrunn av resultatene av evalueringen.

Over Kultur- og kirkedepartementets budsjett blir det gitt tilskudd til Det norske Bibelselskap for oversetting av Det gamle testamentet til nordsamisk.

Justisdepartementet vil i 2006 videreføre ordningen hvor det tilføres midler til de politidistrikt som dekker kommunene innenfor forvaltningsområdet for samisk språk. Midlene skal dekke utgifter som følge av merarbeid ved tospråklighet og kompetanseheving for ansatte som ønsker opplæring i samisk.

Innenfor Samferdselsdepartementets budsjett er det spesielt under Statens vegvesen at det blir brukt særskilte ressurser til samiske formål. Tiltak dette gjelder er blant annet skilting, der Statens vegvesen har ansvar for å oppfylle stedsnavnsloven. Dette innebærer at stedsnavn og eventuelt veimerking skiltes på flere språk. Det påløper da kostnader til skilt, oppsettingsutstyr og oppsetting. Kunngjøringer i forhold til oppgaver Statens vegvesen utfører, som høringer etc., sendes ut flerspråklig i samiske forvaltningsområder. I tillegg formidles Trafikksikkerhetsplaner og annet TS-initiativ også skriftlig på flere språk innenfor samiske forvaltningsområder. For disse tiltakene er det i hovedsak kostnader til oversetting som påløper.

Rapport og status

Regjeringen er særlig opptatt av at samisk språk skal være synlig, og at språket skal benyttes i offentlig sammenheng. Finnmark fylke fikk fra 2004 tospråklig fylkesnavn. Kommunal- og regionaldepartementet åpnet samiskspråklig internettsider på ODIN 6. februar 2003, på samefolkets dag. I mai 2004 gikk regjeringen et steg videre og åpnet de overordnede ODIN-sidene på samisk. Samisk er nå et språkvalg på lik linje med nynorsk på ODIN[9].

[9] http://odin.dep.no/odin/samisk

Kultur- og kirkedepartementet, Utdannings- og forskningsdepartementet og Kommunal- og regionaldepartementet ga høsten 2004 6 mill. kr til utvikling av et samisk korrekturprogram for elektronisk tekstbehandling. Denne teknologien – grammatikk- og stavekontroll, orddelingsprogram og synonymordbok – er et svært viktig hjelpemiddel for å ta vare på og utvikle samisk språk, og resultatet av dette prosjektet skal komme alle samiskspråklige databrukere til gode. Sametinget skal drive dette flerårige arbeidet, og bidrar også med 5,3 mill. kr til prosjektet.

Norge har sammen med Sverige og Finland støttet et felles opplegg for datastandardisering av samisk språk. En arbeidsgruppe som er etablert under Nordisk embetsmannsorgan for samiske spørsmål, skal samordne disse problemstillingene på nordisk nivå.

Sametinget forvalter tilskudd til samisk tolketjeneste og fordeler tospråklighetstilskudd til kommuner og fylkeskommuner i forvaltningsområdet for samisk språk. Fra 2002 har regjeringen økt dette tilskuddet med til sammen 22,2 mill. kr. Sametinget forvalter i 2005 om lag 41,2 mill. kr til språktiltak, deriblant til mange samiske språksenter.

Arbeidsmål 2.5 Styrke samiske næringer og sikre naturgrunnlaget for samisk kultur

Strategier og tiltak

Det er viktig for regjeringen å legge til rette for at samisk næringsliv skal kunne utvikles. Regjeringen vil sikre samisk næringsliv gjennom den generelle næringspolitikken. Det dreier seg for eksempel om å bedre kapitaltilgangen og forenkle regelverk. Generelle virkemidler, som skatte- og avgiftslette, virker stimulerende også på samisk næringsliv. I St.meld. nr. 8 (2003–2004) Rikt mangfold i nord – Om tiltakssonen i Finnmark og Nord-Troms redegjør regjeringen for innsatsen rettet mot blant annet næringslivet i området.

Lov om rettsforhold og forvaltning av grunn og naturressurser i Finnmark fylke (finnmarksloven) ble endelig sanksjonert i statsråd 17. juni 2005. Justis- og politidepartementet og Kommunal- og regionaldepartementet deler ansvaret for gjennomføringen av loven og vil samarbeide nært med Sametinget og Finnmark fylkeskommune i dette arbeidet. Det legges opp til at styret for Finnmarkseiendommen kommer i arbeid fra 1. januar 2006, med nødvendige fullmakter til å gjennomføre de praktiske forberedelser som skal til for å overta grunnen fra Statsskog. Regjeringen legger tentativt opp til at grunnen overføres i løpet av annet kvartal 2006.

Arbeidet med å forberede Finnmarkskommisjonen og Utmarksdomstolen for Finnmark er omfattende, og det tas sikte på at disse organene skal tre i funksjon 1. januar 2007.

Et seriøst, nøkternt og saklig informasjonsopplegg om finnmarksloven vil bidra til at finnmarksloven oppnår bredest mulig oppslutning blant befolkningen i Finnmark. Regjeringen har i 2005 satt i verk aktuelle informasjonstiltak om loven i nært samarbeid med Sametinget og Finnmark fylkeskommune. Dette arbeidet vil videreføres i 2006.

Reindriftsavtalen 2005–2006, som ligger under Landbruks- og matdepartementets ansvarsområde, innebærer økonomiske tiltak i reindriftsnæringen på i alt 92,5 mill. kr, eksklusive midler til tiltak mot radioaktivitet. Dette er en reduksjon på 2,5 mill. kr i forhold til reindriftsavtalen 2004–2005. Avtalen innebærer at det er lagt til rette for å stimulere til størst mulig slakteuttak og verdiskaping innenfor gitte rammer. Dette underbygger den dreiningen man har hatt i reindriftsavtalen sine virkemidler de siste årene, med et større næringsrettet fokus og en tilrettelegging for de næringsutøverne som har reindrift som hovednæring.

Overføringen fra henholdsvis reindriftsavtalen og fra Landbruks- og matdepartementet med totalt 4 mill. kr til Samisk utviklingsfond videreføres.

Over Reindriftsforvaltningens budsjett er det foreslått avsatt 36,2 mill. kr til forvaltningens driftsutgifter. Videre er det foreslått en bevilgning på 2,8 mill. kr til vedlikehold av konvensjonsgjerdene og kr 680 000 til drift av fjellstuene. Det er foreslått avsatt en bevilgning på 11,9 mill. kr til omstillingstiltak i Indre Finnmark. Denne posten skal blant annet benyttes til oppfølging av Reindriftsstyrets vedtak om høyeste reintall for sommerbeitedistriktene i Vest-Finnmark reinbeiteområde, samt å legge til rette for å få prioritert arbeidet med fastsetting av øvrige rammebetingelser i Finnmark. En fastsetting av rammebetingelsene er nødvendig for å få en effektiv oppfølging av juridiske virkemidler og derigjennom et reintall i balanse med beiteressursen. Videre benyttes bevilgningen til å dekke utgiftene til forlenget omstillingslønn.

Regjeringen vil legge til rette for en utvikling i samiske områder der bruk av tradisjonell kompetanse og moderne teknologi danner en del av grunnlaget for økonomisk fornyelse og videre bosetning. En målrettet satsing på kulturbasert næringsutvikling, og et tettere samspill mellom næringslivet, FoU-miljø og kulturlivet, må knyttes nært opp til en politikk for en bærekraftig utvikling. En viktig strategi for å ta vare på det kulturelle mangfoldet er «vern gjennom bruk».

Regjeringen vil også ta hensyn til samisk næringsliv, samiske sedvaner og tradisjon og

samiske interesser i arbeidet med lover og forskrifter. I miljøvernarbeid og arbeid med verneregime vil regjeringen ta hensyn til samiske natur-, kulturminne- og kulturmiljøverdier og sedvaner, jf. St.meld. nr. 33 (2001–2002) Tilleggsmelding til St.meld nr. 55 (2000–2001) Om Samepolitikken. Endringene i planloven (jf. Ot.prp. nr. 47 2003–2004)) og forskriften om utredning av konsekvenser, innebærer at planer etter plan- og bygningsloven som har konsekvenser for det samiske natur- og kulturgrunnlaget må konsekvensutredes.

Distriktskommisjonen tilrår et nærmere samarbeid mellom stat, fylkeskommuner og Sametinget for å styrke samiske næringer, jf. NOU 2004:19 Livskraftige distrikter og regioner. Regjeringen er enig i dette, og legger til grunn at Sametinget deltar i det regionale partnerskap i regi av fylkeskommunene om innretning og prioriteringer av innsats for næringsutvikling i områder med samisk bosetning.

Rapport og status

Regjeringen har etablert Ressurssenter for natur- og reindriftstjenester i Kautokeino som et ledd i reintallstilpasningen i Vest-Finnmark. Senteret skal være et ressurssenter for reineiere som forlater næringen og som søker alternative arbeidsplasser og inntekter. Senteret skal dokumentere reineiernes tradisjonelle nærings- og naturkompetanse, og på basis av denne, utvikle og tilby ulike typer tjenester for salg til offentlige og private virksomheter innen oppsyn, kontroll, dokumentasjon, natur- og miljøforvaltning o.a. Senteret er etablert som et prosjekt fra høsten 2005 med den målsetting å omdanne prosjektet til en hensiktsmessig selvfinansiert selskapsform innen utløpet av 2007, jf. programkategori 13.40, kap. 543 Ressurssenter for natur- og reindriftstjenester, post 01 Driftsutgifter.

I henhold til FNs menneskerettskomités tolkning av konvensjonen om sivile og politiske rettigheter artikkel 27, har samene som urfolk et rettslig vern mot alvorlige inngrep som kan hindre dem i utøve sitt tradisjonelle næringsliv.

Tradisjonelle samiske næringer, som for eksempel reindrift, fiske, duodji (samisk husflid), holder ved like og er grunnlaget for samisk kultur. En nødvendig forutsetning for utvikling av samisk kultur og språk er at det finnes næringer som er bærekraftige og tilpassingsdyktige.

Programkategori 13.40 Samiske formål

Utgifter under programkategori 13.40 fordelt på kapitler

(i 1 000 kr)

Kap.	Betegnelse	Regnskap 2004	Saldert budsjett 2005	Forslag 2006	Pst. endr. 05/06
540	Sametinget (jf. kap. 3540)	138 051	143 400	160 000	11,6
541	Tilskudd til samiske formål	3 695	3 780	5 500	45,5
542	Kompetansesenter for urfolks rettigheter (jf. kap. 3542)	2 826	2 050	2 040	-0,5
543	Ressurssenter for natur- og reindriftstjenester (jf. kap. 3543)			880	
544	Reindriftens internasjonale fag- og formidlingssenter (jf. kap. 3544)		750	760	1,3
545	Finnmarkseiendommen (jf. kap. 5606)			5 000	
	Sum kategori 13.40	144 572	149 980	174 180	16,1

Inntekter under programkategori 13.40 fordelt på kapitler

(i 1 000 kr)

Kap.	Betegnelse	Regnskap 2004	Saldert budsjett 2005	Forslag 2006	Pst. endr. 05/06
3540	Sametinget (jf. kap. 540)	4 651	4 650	4 650	0,0
3542	Kompetansesenter for urfolks rettigheter (jf. kap. 542)	1 275			
5606	Finnmarkseiendommen (jf. kap. 545)			165	
	Sum kategori 13.40	5 926	4 650	4 815	3,5

Bevilgninger til samiske formål

Det bevilges midler til samiske formål over en rekke departementers budsjetter. Samlet bevilgning til samisk formål var i 2005 på ca. 598 mill. kr. I 2006 er bevilgningen på ca. 625 mill. kr. En helhetlig framstilling av regjeringens samepolitikk og bevilgninger til samiske formål fra departementene gis i publikasjonen «Bevilgninger til samiske formål 2006».

Kap. 540 Sametinget (jf. kap. 3540)

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2004	Saldert budsjett 2005	Forslag 2006
50	Sametinget	133 400	138 750	155 350
54	Avkastning av Samefolkets fond	4 651	4 650	4 650
	Sum kap. 540	138 051	143 400	160 000

Endringer som ikke går fram av tabellen: Da Stortinget behandlet St. prp. nr. 65 (2004–2005) Tilleggsbevilgninger og omprioriteringer i statsbudsjettet medregnet folketrygden 2005 ble bevilgningen på post 50 økt med 1,0 mill. kr til 139,750 mill. kr.

Sametinget får årlige bevilgninger fra Barne- og familiedepartementet, Helsedepartementet, Kultur- og kirkedepartementet, Miljøverndepartementet, Utdannings- og forskingsdepartementet, Kommunal- og regionaldepartementet, Landbruksdepartementet og Utenriksdepartementet. Forslag til bevilgninger fra disse departementene er i 2006 på om lag 250 mill. kr, en økning på 5,0 pst.

Sametinget fikk i 1999 unntak fra bruttobudsjetteringsprinsippet og får hele sin bevilgning fra Kommunal- og regionaldepartementet, Barne- og familiedepartementet, Utdannings- og forskningsdepartementet, Kultur- og kirkedepartementet og Miljøverndepartementet over 50-poster. Sametinget gis på denne måten et særlig selvstendig ansvar og frihet med hensyn til ressursdisponeringen.

Sametinget er etablert gjennom sameloven for å etterleve Grunnlovens § 110 a. Som folkevalgt organ har Sametinget stor frihet. Det er ikke en etat eller et underliggende organ i forhold til regjeringen, og den enkelte statsråd er derfor ikke ansvarlig for Sametingets politiske virksomhet eller for de politiske vedtakene Sametinget gjør på de ulike områdene. Kommunal- og regionalministeren har likevel et overordnet konstitusjonelt ansvar når det gjelder bevilgningen gitt over kap. 540 Sametinget. Når det gjelder bevilgninger til Sametinget over øvrige departementers budsjett, er det vedkommende fagstatsråd som har det konstitusjonelle ansvaret og oppfølgingsansvaret for om bevilgede midler benyttes i tråd med Stortingets forutsetninger.

Med forbehold om budsjettvedtaket i Stortinget, fordeler Sametinget bevilgningene fra de ulike departementene i sitt plenumsmøte i november. Sametinget fordeler bevilgningene etter egne prioriteringer, men i tråd med de føringer som legges i Stortingets budsjettvedtak.

Rammene for Sametingets økonomiforvaltning fastsettes av Kommunal- og regionaldepartementet i departementets hovedinstruks for økonomiforvaltningen i Sametinget. Hovedinstruksen gjelder også for midler bevilget over andre departementers budsjett og for eventuelle inntekter fra annet hold. Instruksen er fastsatt med hjemmel i sameloven § 2-1, tredje ledd. I hovedinstruksen har departementet fastsatt at Økonomireglementet for staten og Bestemmelser om økonomistyring i staten også gjelder Sametinget. Departementet forutsetter imidlertid at økonomireglementet og bestemmelsene må anvendes på en måte som gir rom for Sametingets utøvelse av skjønn i sin egenskap som folkevalgt organ.

Det har i den offentlige debatt vært fremmet ulike synspunkter på Sametingets økonomiforvaltning. Kommunalkomiteen reiste også spørsmålet i budsjettinnstillingen for statsbudsjettet 2005. Regjeringen har registrert at Sametinget i 2005 har satt inn tiltak for å styrke sin økonomi- og regnskapsfunksjon.

For Sametingets legitimitet som folkevalgt organ og som forvaltningsorgan er det avgjørende at økonomi- og regnskapsfunksjonen i Sametinget holder høy kvalitet. Det er derfor nødvendig at Sametinget fastsetter gode rutiner for økonomiforvaltning og at disse følges opp. Kommunal- og regionaldepartementet har merket seg at Sametinget i ulike sammenhenger peker på at det ikke har tilstrekkelig med ressurser innenfor økonomi- og regnskapsenheten til å prioritere utviklingsoppgaver. Kommunal- og regionaldepartementet forutsetter imidlertid at Sametinget innenfor de til enhver tid gjeldende rammer prioriterer tilstrekkelig med ressurser til økonomi- og regnskapsfunksjonen til å sikre at rutinene for og gjennomføringen av økonomiforvaltningen er fullt ut tilfredsstillende.

I revidert nasjonalbudsjett 2005 ble det for andre halvår 2005 bevilget 300 000 kr til å styrke saksbehandlerkapasiteten for Sametingets kon-

trollkomité samt 300 000 kr til å styrke den interne kontrollen i Sametingets administrasjon.

Rapportering fra Sametinget til regjeringen og Stortinget

Sameloven § 1-3 slår fast at Sametingets årsmelding skal sendes Kongen. Regjeringen legger hvert år fram en stortingsmelding om Sametingets virksomhet for Stortinget, hvor Sametingets årsmelding er tatt inn som et eget kapittel. I meldingen blir det også redegjort for aktuelle deler av regjeringens samepolitikk. For nærmere rapportering om Sametingets virksomhet i 2004 vises det til St.meld. nr. 44 (2005–2006) Om Sametingets virksomhet i 2004, som ble fremmet 2. september 2005.

Post 50 Sametinget

Budsjettforslag for 2006

Kommunal- og regionaldepartementet foreslår en bevilgning på 155,35 mill. kr for 2006, en økning på ca. 12 pst. Innenfor rammen er det lagt inn en økning på 3 mill. kr til investering i samiske bokbusser. Dette innebærer at ansvaret for investeringer i samiske bokbusser fra 2006 overføres fra fylkeskommunene til Sametinget. Sametinget har sagt seg villig til å overta dette ansvaret dersom bevilgningen til formålet blir på 3 mill. kr årlig. Et av formålene med ansvarsoverføringen er å samle ansvaret for drift og investeringer i samiske bokbusser på ett sted, hos Sametinget. I 2006 vil imidlertid fortsatt bevilgningene til drift gis over Kultur- og kirkedepartementets budsjett, mens bevilgningene til investering gis over Kommunal- og regionaldepartementets budsjett. Det bør vurderes å samle disse bevilgningene under ett departements budsjett fra 2007.

Sametingets ramme er også økt med 2 mill. kr, som følge av at Sametinget har utvidet virkeområdet for Samisk utviklingsfond og inngått samarbeidsavtaler med flere fylkeskommuner.

Bevilgningen på 7 mill. kr som er gitt Sametinget i 2004 og 2005 til styrking av tospråklighetsarbeidet i samiske kommuner og fylkeskommuner i forvaltningsområdet for samisk språk over kap. 571, post 64 Skjønnstilskudd, legges fra 2006 inn i Sametingets ramme.

Post 54 Avkastning av Samefolkets fond

Under behandlingen av revidert nasjonalbudsjett for 2000 vedtok Stortinget 16. juni 2000 å bevilge 75 mill. kr til et «Samefolkets fond». Om fondets formål uttalte flertallet i finanskomiteen at avkastningen av fondet skulle gå til ulike tiltak som ville styrke samisk språk og kultur. I vedtaket fra Stortinget blir opprettelsen av fondet omtalt som en kollektiv erstatning for de skader og den uretten fornorskingspolitikken har påført det samiske folk. Avkastningen av fondet er ikke en del av rammebevilgningen til Sametinget.

Sametinget behandlet under plenum i mai 2002 utkast til vedtekter for fondet. Sametinget vedtok å ta imot Samefolkets fond som et første ledd i forsoningen mellom staten og samene. Sametinget ville likevel ikke bruke avkastningen av fondet før staten i samarbeid med Sametinget igangsatte et arbeid for å utvikle nye samarbeidsformer og tiltak overfor samene, og før regjeringen igangsatte et arbeid for å løse sakene for eldre utdanningsskadelidende samer.

Forutsetningene i Sametingets vedtak er nå på plass, gjennom Stortingets behandling av St.meld. nr. 44 (2003–2004) Erstatningsordning for krigsbarn og erstatningsordninger for romanifolk/tatere og eldre utdanningsskadelidende samer og kvener og gjennom den enigheten som er oppnådd om prosedyrer for konsultasjoner mellom Sametinget og statlige myndigheter. Regjeringen forutsetter derfor at Sametinget i 2006 vil ta i bruk Samefolkets fond. Opparbeidet avkastning av Samefolket fond, beregnet fra opprettelsen av fondet i 2000, vil pr. 31.desember 2005 utgjøre 26,14 mill. kr. Denne avkastningen vil gi økt handlingsrom for Sametinget.

Kap. 3540 Sametinget (jf. kap. 540)

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2004	Saldert budsjett 2005	Forslag 2006
51	Avkastning av Samefolkets fond	4 651	4 650	4 650
	Sum kap. 3540	4 651	4 650	4 650

Kap. 541 Tilskudd til samiske formål

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2004	Saldert budsjett 2005	Forslag 2006
70	Tilskudd til samiske formål	1 100	1 100	
72	Samisk språk, informasjon, mv.	2 595	2 680	5 500
	Sum kap. 541	3 695	3 780	5 500

Endringer fra 2005 til 2006: Post 70 foreslås slått sammen med post 72. Kap. 541, post 73 er fra 2006 omgjort til en egen driftspost, jf. kap. 544, post 1, og rapportering skjer på det nye postnummeret.

Post 70 Tilskudd til samiske formål

Tiltakene som blir finansiert over postene 70 Tilskudd til samiske formål og 72 Samisk språk, informasjon o.a har i stor grad overlappende formål. Regjeringen foreslår derfor å slå sammen disse budsjettpostene til én post 72 Samisk språk, informasjon o.a. I 2004 ble post 70 i sin helhet brukt til å delfinansiere prosjektet Samiske veivisere, mens resten av prosjektet ble finansiert over post 72, jf. omtale under post 72.

Post 72 Samisk språk, informasjon, mv.

Regjeringen vil videreføre sin satsing på samisk språk og informasjon om samiske forhold. Det foreslås satt av 5,5 mill. kr til formålet i 2006, hvorav 1,6 mill. kr er en engangsbevilgning i 2006 øremerket informasjonstiltak om finnmarksloven.

Formålet med tilskuddsordningen er å legge til rette for økt bruk av samisk i det offentlige rom, øke mengden av offentlig informasjon gitt til samer på samisk, og øke mengden av informasjon om samiske forhold overfor den norske befolkningen generelt.

Kommunal- og regionaldepartementet igangsatte våren 2004 et samarbeidsprosjekt med Samisk høgskole kalt «Samiske vegvisere». Prosjektet har en referansegruppe med representanter fra Samisk høgskole, Nordisk Samisk Institutt, Kompetansesenteret for urfolks rettigheter, Sametinget og Kommunal- og regionaldepartementet. Tre samiske vegvisere ble første gang utnevnt under Riddu Riđđu-festivalen 2004. Tre nye vegvisere ble presentert 30. juli 2005 under den samiske festivalen Markomeannu i Skånland/Evenes. Ungdommene skal først og fremst besøke videregående skoler i områder der samene er i mindretall. Videre skal de besøke områder der det tradisjonelt ikke bor samer, for eksempel det sentrale østlandsområdet. Prosjektet blir finansiert av Kommunal- og regionaldepartementet. Prosjektet videreføres i 2006.

Et sentralt mål er å gjøre det mulig å bruke samisk tegnsett i IT-sammenheng, for eksempel i offentlige register. Regjeringen har som mål at alle offentlige register skal kunne bruke samiske tegn, og at datautvekslingen mellom registrene skal fungere. Kompetansebasen for samisk språk og IT blir finansiert over denne posten, jf. arbeidsmål 2.3 under Resultatområde 4.

Regjeringen etablerte i 2003 et samisk språkvalg på ODIN. Videreutviklingen og forbedringen av de samiskspråklige sidene vil være et kontinuerlig arbeid.

Når det gjelder holdninger til samer og samiske forhold, ble det i 2003 satt av 1 mill. kr over tilskuddsposten til Sametingets holdnings- og informasjonskampanje. Et av hovedmålene med dette prosjektet har vært å motvirke negative holdninger til samer og samiske forhold. Prosjektet har også hatt som siktemål å få flere til å registrere seg i samemanntallet. Kvinner og ungdom har vært de fremste målgruppene for prosjektet. Prosjektet avsluttes i 2005 og resultatene etter prosjektet viser at antall personer i samemanntallet har økt med 2 554 siden valget i 2001, til 12 475.

Regjeringen foreslår at 1,6 mill. kr i 2006 øremerkes informasjonstiltak i forbindelse med oppfølgingen av Lov om rettsforhold og forvaltning av grunn og naturressurser i Finnmark fylke (finnmarksloven). Da Stortinget behandlet finnmarksloven, viste flertallet til at det i Finnmark har vært uro over og uenighet om Finnmarksloven i lengre tid og at mye av dette har vært begrunnet i misforståelser om lovens faktiske innhold. Regjeringen har i 2005 satt i verk aktuelle informasjonstiltak om loven i nært samarbeid med Sametinget og Finnmark fylkeskommune. Dette arbeidet vil videreføres i 2006, med en bevilgning på 1,6 mill. kr.

Kap. 542 Kompetansesenter for urfolks rettigheter (jf. kap. 3542)

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2004	Saldert budsjett 2005	Forslag 2006
01	Driftsutgifter	2 826	2 050	2 040
	Sum kap. 542	2 826	2 050	2 040

Teknisk endring i 2006: Som følge av overgang til nettobudsjettering av merverdiavgift i staten er kap. 542, post 1 nedjustert med 46 000 kr.

Post 1 Driftsutgifter

Kompetansesenteret for urfolks rettigheter har som siktemål å øke kunnskapen om og forståelsen for urfolks rettigheter, jf. St.prp. nr. 1 (2003–2004). Styret for senteret er oppnevnt av Sametinget og Kommunal- og regionaldepartementet i fellesskap, etter forslag fra bl.a. Nordisk samisk institutt og Samisk høgskole. Utenriksdepartementet medvirker til finansieringen med 1,2 mill. kr i 2006, det samme beløpet som i 2005. Senteret har tre tilsatte.

Kompetansesenter for urfolks rettigheter har i 2004 i samarbeid med Ája Samiske senter og Čáhput siida arrangert Ája-konferansen. Utgangspunktet for denne konferansen var bl.a. å vurdere regjeringens forslag til Lov om rettsforhold og forvaltning av grunn og naturressurser i Finnmark fylke (finnmarksloven) i lys av høyesterettsdommen om Čáhput/Svartskogen. Kompetansesenteret for urfolks rettigheter har også vært med på å arrangere et seminar om urfolkskvinners rettigheter og likestilling i Helsinki. Seminaret ble arrangert i samarbeid med Sámi NissonForum. Urfolkskvinners rettigheter var også tema under kompetansesenterets årlige 1. septemberseminar. Kompetansesenteret har i 2004 publisert to nummer av senterets skriftserie gáldu čála. Skriftserien skal være et permanent informasjonsmiddel for Kompetansesenter for urfolks rettigheter. Ved siden av dette har kompetansesenteret produsert tre utredninger: «Noen juridiske betraktninger vedrørende samiske rettigheter i saltvann» , «Indigenous Women: A Gender Perspectiv» og «Retten til tolking» . Kompetansesenteret for urfolks rettigheter har etablert egne nettsider[10]. På disse sidene legges det ut oppdaterte internasjonale urfolksnyheter, og det blir publisert aktuelle artikler og utredninger om urfolks rettigheter. Virksomheten ved senteret er tospråklig (samisk og norsk). I tillegg blir det produsert mye stoff på engelsk.

I 2004 har Kompetansesenteret for urfolks rettigheter også hatt særlig fokus på å etablere gode rutiner for driften av senteret.

Det foreslås en bevilgning på 2,04 mill. kr over kap. 542, post 1 Kompetansesenteret for urfolks rettigheter i 2005.

[10] www.galdu.org

Kap. 3542 Kompetansesenter for urfolks rettigheter (jf. kap. 542)

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2004	Saldert budsjett 2005	Forslag 2006
01	Diverse inntekter	1 275		
	Sum kap. 3542	1 275		

Regnskap 2004 gjelder i hovedsak bevilgningen fra Utenriksdepartementet, jf. omtale under kap. 542.

Inntektskapitelet vil også gjelde ev. ekstern finansiering av prosjekter i regi av Kompetansesenteret for urfolks rettigheter.

Kap. 543 Ressurssenter for natur- og reindriftstjenester (jf. kap. 3543)

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2004	Saldert budsjett 2005	Forslag 2006
01	Driftsutgifter			880
	Sum kap. 543			880

Teknisk endring i 2006: Som følge av overgang til nettobudsjettering av merverdiavgift i staten er kap. 543, post 1 nedjustert med 20 000 kr.

Post 1 Driftsutgifter

Ressurssenter for natur- og reindriftstjenester er etablert i Kautokeino som et ledd i reintallstilpasningen i Vest-Finnmark. Senteret skal være et ressurssenter for reineiere som forlater næringen og søker alternative arbeidsplasser og inntekter. Ressurssenterets hovedoppgave er å dokumentere reineiernes tradisjonelle nærings- og naturkompetanse (realkompetanse), og på basis av denne utvikle og kvalitetssikre ulike tjenester som tilbys og selges til offentlige og private virksomheter innen oppsyn, kontroll, dokumentasjon, natur- og miljøforvaltning o.a.

Senteret er etablert som et prosjekt under Kommunal- og regionaldepartementet fra høsten 2005. Målet er å omdanne prosjektet til en hensiktsmessig selvfinansiert selskapsform innen utløpet av 2007.

Virksomheten ved Ressurssenter for natur- og reindriftstjenester ledes av en styringsgruppe etter mandat gitt av Kommunal- og regionaldepartementet. Styringsgruppen ble oppnevnt i juli 2005.

Ansvaret for senteret ble fra 2005 overført fra Landbruks- og matdepartementet til Kommunal- og regionaldepartementet, og Stortinget ble orientert om ansvarsoverføringen i revidert nasjonalbudsjett 2005, jf. St.prp. nr. 65 (2004–2005) Tilleggsbevilgninger og omprioriteringer i statsbudsjettet medregnet folketrygden 2005. Som følge av overføringen blir bevilgningen fra Kommunal- og regionaldepartementet fra budsjettåret 2006 plassert på et eget kapittel 543, Ressurssenter for natur- og reindriftstjenester, post 1 Driftsutgifter.

Kommunal- og regionaldepartementet foreslår en bevilgning på kr 880 000 til senteret i 2006 over kap. 543 Ressurssenter for natur- og reindriftstjenester, post 1 Driftsutgifter.

Kap. 3543 Ressurssenter for natur og reindriftstjenester (jf. kap. 543)

Post 1 Diverse inntekter

Senteret vil som et resultat av sin kjernevirksomhet oppnå inntekter ved salg av tjenester som kan tilbys og selges til offentlige og private virksomheter innen natur- og miljøforvaltning. Inntektene skal benyttes til driften og utviklingen av senteret. Det vises til forslag til romertallsvedtak II med forslag til merinntektsfullmakt.

Kap. 544 Reindriftens internasjonale fag- og formidlingssenter (jf. kap. 3544)

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2004	Saldert budsjett 2005	Forslag 2006
01	Driftsutgifter		750	760
	Sum kap. 544		750	760

Teknisk endring i 2006: Som følge av overgang til nettobudsjettering av merverdiavgift i staten er kap. 544, post 1 nedjustert med 17 000 kr.

Endring fra 2005 til 2006: Kap. 544 er nytt. Kap. 544.1 erstatter 541.73. Tall for regnskap 2004 og saldert budsjett 2005 refererer til gammelt postnummer.

Post 1 Driftsutgifter

For å styrke det internasjonale samarbeidet om reindrift har regjeringen etablert et internasjonalt fag- og formidlingssenter i Kautokeino. Senteret ble offisielt åpnet 2. september 2005. Det er lagt vekt på at reindriftsfolk og deres organisasjoner skal ha et nært forhold til senteret, og det skal drives i samråd med Verdensforbundet for reindriftsfolk. Senteret skal medvirke til å formidle og utveksle informasjon og få i stand faglig samarbeid mellom reindriftsfolk i arktiske områder. Arbeidet skal være rettet mot næringsutøvere, offentlige myndigheter, forskningsmiljø og andre fagmiljø, og internasjonale organisasjoner og samarbeidsorgan.

Senterets styre ble oppnevnt i august 2005. Styresammensetningen gjenspeiler eksisterende grenseoverskridende reindriftssamarbeid, med representanter fra Russland, Sverige, Finland og Norge.

I 2005 bevilget Kommunal- og regionaldepartementet midler til senteret over kap. 541, post 73 Reindriftens internasjonale fag- og formidlingssenter. Det ble også satt av midler til senteret over Utenriksdepartementets og Landbruks- og matdepartementets budsjetter.

Ansvaret for senteret ble fra 2005 overført fra Landbruks- og matdepartementet til Kommunal- og regionaldepartementet, og Stortinget ble orientert om ansvarsoverføringen i revidert nasjonalbudsjett 2005, jf. St.prp. nr. 65 (2004–2005) Tilleggsbevilgninger og omprioriteringer i statsbudsjettet medregnet folketrygden 2005. Som følge av overføringen blir bevilgningen fra Kommunal- og regionaldepartementet fra budsjettåret 2006 plassert på et eget kapittel 544, Reindriftens internasjonale fag- og formidlingssenter, post 1 Driftsutgifter. Over Kommunal- og regionaldepartementets budsjett foreslås det en bevilgning på kr 760 000 i 2006. Utenriksdepartementet og Landbruks- og matdepartementet setter av tilsvarende beløp til senteret over sine budsjetter.

Kap. 3544 Reindriftens internasjonale fag- og formidlingssenter (jf. kap. 544)

Post 1 Diverse inntekter

Inntektsposten vil gjelde bevilgningene fra Utenriksdepartementet og Landbruks- og matdepartementets budsjetter, jf. omtale under kap. 544.

Inntektsposten vil også gjelde ev. eksterne finansieringer av prosjekter i regi av Reindriftens internasjonale fag og formidlingssenter. Det vises til forslag til romertallsvedtak II med forslag til merinntektsfullmakt.

Kap. 545 Finnmarkseiendommen (jf. kap. 5606)

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2004	Saldert budsjett 2005	Forslag 2006
90	Etableringslån			5 000
	Sum kap. 545			5 000

Post 90 Etableringslån

Regjeringen har etter drøftelser med Sametinget og Finnmark fylkesting tatt sikte på at reglene i Lov om rettsforhold og forvaltning av grunn og naturressurser i Finnmark fylke (finnmarksloven) som omhandler Finnmarkseiendommen skal settes i kraft i løpet av andre kvartal 2006. Det tas sikte på at Finnmarkseiendommens styre vil være etablert 1. januar 2006, med nødvendige fullmakter til å gjennomføre de praktiske forberedelser som skal til for å overta grunnen fra Statsskog.

I Ot.prp. nr. 53 (2002–2003) pkt. 8.2.1 heter det: *«Det er et hovedprinsipp at Finnmarkseiendommen skal være selvfinansierende, men for å sikre likviditet fra første dag bør det gis et statlig etableringslån. Lånets størrelse og nærmere vilkår (rentesats, tilbakebetalingstid osv.) vil regjeringen komme tilbake til etter at proposisjonen er behandlet i Stortinget. Lånet må bevilges over statsbudsjettet.»* Stortinget hadde ikke merknader til denne framgangsmåten da loven ble behandlet.

Regjeringen foreslår på denne bakgrunn at det i 2006 gis en bevilgning på inntil 5 mill. kr til etableringslån til Finnmarkseindommen.

Kommunal- og regionaldepartementet tar sikte på å drøfte ulike praktiske og økonomiske problemstillinger som etableringen av Finnmarkseindommen reiser med Finnmarkseiendommens styret tidlig i 2006.

Boađussuorgi 4 Sámit

Strategalaš ulbmilat

Sápmelaččat galget beassat nannet ja ovdánahttit gielaset, kultuvrraset ja iežaset servodateallima.

Ulbmil lea ovdánahttit sámi servodaga girjáivuođa, ja doarjut iešguđetge sámi beroštumiid vai dat besset njuolga váikkuhit. Sámediggi lea sámi álbmoga demokráhtalaš válljejuvvon jietna ja dat mii ovddimusat bidjá eavttuid ráđđehusa sámepolitihkalaš gažaldagaide. Danne lea dehálaš ahte ovttasbargovuogit ja gulahallan gaskal Sámedikki ja ráđđehusa doibmet bures.

Ovddasvástádus ja doaimmat

Norgga sámepolitihka hábmen ja sámepolitihkalaš doaimmat leat vuođđuduvvon našuvnnalaš riektenjuolggadusaide ja riikkaidgaskasaš olmmošvuoigatvuohtasoahpamušaide maidda Norga lea searvan, earret eará ON-soahpamuššii siviila ja politihkalaš vuoigatvuođaid birra (earenoamážit artihkkal 27), ja ILO-soahpamuššii nr. 169 mii guoskkaha eamiálbmogiid ja čearddaid geat ásset sierra riikkain.

Vuođđoláhka § 110a ja sámeláhka leat našuvnnalaš vuođđun ráđđehusa sámepolitihkkii.

Gielda- ja guovlodepartemeantta doaibma dán suorggis ruhtaduvvo prográmmaoasis 13.40 Sámi ulbmilat.

Hástalusat

Okta dehálaš váldohástalus 2006:s lea čađahit lága Láhka riektediliid ja eatnamiid ja luondduriggodagaid hálddaheami birra Finnmárkku fylkkas (finnmárkkuláhka), gč. bargoulbmila 2.4. Dehálaš lea maid dohkkehit njuolggadusaid movt ráđđádallamat, maid Sámediggi ja ráđđehus leat dohkkehan, praktihkalaččat galget čuovvoluvvot, gč. bargoulbmila 1.1.

Ulbmilstruktuvra

Tabell 3.22 Ulbmilat boađussuorgái 4 Sámit

Váldoulbmilat	Bargoulbmilat
1. Nannet sámiide vejolašvuođa beassat oasálastit ja ráđđádallat áššiin mat earenoamážit gusket sidjiide	1.1 Viidásitovdánahttit stáhta ovttasbargovugiid Sámedikkiin ja dábálaš sámi servodagain
	1.2 Viidásitovdánahttit davvirikkalaš ja riikkaidgaskasaš ovttasbarggu eamiálbmotgažaldagain
	1.3 Systemáhtalaš diehtoháhkan go árvvoštallan ja dutkan adno vuođđun politihkkaovdánahttimii, ulbmil- ja boađusstivremii
	1.4 Ollisvuohta ja ovttastusat sámepolitihkas, vuođđuduvvon olmmošvuoigatvuođaide
2. Nannet sámi giela, kultuvrra ja eallinvuogi	2.1 Čalmmustahttit ja gaskkustit sámi kultuvrra
	2.2 Heivehit sámi dutkama dili
	2.3 Nannet ahte almmolaš hálddašeapmi vuhtiiváldá sámegielagiid ja sámegiela geavaheddjiid kulturduogáža
	2.4 Movttiidahttit aktiivvalaččat geavahit sámegiela máŋgga oktavuođain
	2.5 Nannet sámi ealáhusaid ja sihkkarastit sámi kultuvrii luondduvuođu

Váldoulbmil 1 Nannet sámiide vejolašvuođa beassat oasálastit ja ráđđádallat áššiin mat earenoamážit gusket sidjiide

Bargoulbmil 1.1 Viidásitovdánahttit stáhta ovttasbargovugiid Sámedikkiin ja dábálaš sámi servodagain

Strategiijat ja doaimmat

Sápmelaččaid riekti beassat ráđđádallat áššiin mat njuolga gusket sidjiide, lea čállojuvvon ILO-soahpamuššii nr. 169 eamiálbmogiid ja čearddaid geat ásset sierra riikkain (1989) artihkkal 6. Ráđđehusas ja Sámedikkis leat oktasaš prosedyrat movt ráđđádallamat gaskal stáhta eiseválddiid ja Sámedikki galget čađahuvvot áššiin mat njuolga sáhttet váikkuhit sámiid. Prosedyraid vuolláičálle miessemánus 2005:s. Sámediggi lea dievasčoahkkimis miehtan prosedyraide. Prosedyrat leat formálalaččat mearriduvvon gonagaslaš resolušuvnna bokte suoidnemánu 1. beaivvi 2005. Gielda- ja guovlodepartemeanta áigu ovttas eará guoski departemeanttaiguin ráhkadit njuolggadusaid dasa movt ráđđádallamat galget čađahuvvot. Muđui galgá bargojuvvot ahte almmolaš hálddahusat ja sámi servodat galget oažžut dieđuid ráđđádallanprosedyrain ja movt dat praksisas galget čuovvoluvvot.

Ráđđehusa ulbmil lea nannet ahte dábálaš (siviila) sámi servodat beassá searvat iešguđetlágan ovdánahttin- ja mearridanproseassaide. Servodat galgá nannejuvvot vuođu rájes, ja lea dehálaš ahte ovttaskas olbmot ja joavkkut sámiid gaskkas eai dovdda stáhta eiseválddiid dárbbašmeahttumit gáržžideame sin doaimmaid ja álggahemiid.

Norgga Boazosápmelaččaid Riikkasearvi (NBR) lea Norgga boazodoalu váldoorganisašuvdna, ja go boazodoallu lea heivehuvvon sierra lága bokte ja álo lea ipmirduvvon oassin sámi kultuvrra materiálalaš vuođus, de atná ráđđehus dehálažžan váldit NBRa mielde boazodoalloealáhusa guoski mearridanproseassaide.

Jus našuvnnalaš vuoigatvuođa njuolggadusaid ja riikkaidgaskasaš olmmošvuoigatvuođa soahpamušaid geatnegasvuođat sámi álbmoga ektui galget čuovvoluvvot, de lea maid dehálaš vuhtiiváldit sámi perspektiivva suohkaniid ja fylkkasuohkaniid dásis. Gielda-ja guovlodepartementa oaidná dárbbu dárkilit geahčadit suohkaniid ja fylkkasuohkaniid ovddasvástádusa ja barggu sámi áššiid ektui, ja rolla- ja bargojuogadeami gaskal Sámedikki ja eará almmolaš hálddahusaid. Boahtteáiggis lea earenoamáš dehálaš almmustahttit movt sáhttit olggobeale sámegiela hálddašanguovlluid suohkaniid dárbbuid ja hástalusaid dustet.

Gielda- ja guovlodepartemeanta nammadii juovlamánus 2004:s bargojoavkku mii galgá geahčadit ja árvvoštallat dárkkistanortnegiid Sámedikkis ja Sámedikki ovddas. Cuoŋománus 2005:s buvttii dát bargojoavku árvalusas. Samediggi meannudii raportta miessemánus 2005:s ja ráđđehus attii dieđu raportta birra Stuoradiggái St.dieđáhusas nr. 44 (2004–2005) Sámedikki doaimma birra 2004, mii dán jagi čakčamánu 2. beaivvi ovdanbuktojuvvui. Čujuhuvvo dán dieđáhussii mas raporta lea dárkilit čielgejuvvo ja movt dan áigot čuovvolit. Raporttas bohtet ovdan earret eará muhtin prisihpalaš gažaldagat Sámedikki riektedilis ja man lea dárbu lagabui čielggadit. Departemeanta dahká vejolažžan digaštallat dáid gažaldagaid boahtte prinsihppadieđáhusas sámepolitihka birra.

Raporta ja stáhtus

Otná barggut sámi ja sámiguoski áššiin dáhpáhuvvet ráđđehusa ollislaš sámepolitihka ulbmilrámmaid siskkobealde, ja mas sámit ieža Sámedikki ja guoskevaš organisašuvnnaid bokte leat mielde ja maiddái buktet eavttuid.

Ráđđádallanprosedyrat eaktudit ráđđehusa, departemeanttaid, direktorahtaid ja eará vuolit stáhtalaš doaimmahagaid ráđđádallat Sámedikkiin, ja nu árrat go vejolaš go áiggoše čađahit ja buktit lágaid ja doaimmaid mat njuolga sáhttet váikkuhit sámi beroštumiid. Prosedyraid ulbmil lea láhčit dilálašvuođaid dasa, ahte stáhta eiseválddit ja Sámediggi bohtet ovtta oaivilii, go lea áigomuš ásahit lágaid dahje doaimmaid, mat soitet njuolga váikkuhit sápmelaččaid beroštumiide. Diliin main láhka dahje doaibma mearkkaša earenoamážit muhtin sierra sámi beroštupmái dahje organisašuvdnii, sáhttá leat dárbu Sámedikkiin ráđđádallat lassin dáinna beroštumiin/organisašuvnnain vai lea ILO-soahpamuša eavttuid vuođul.

Lea dehálaš prinsihppa ahte riektenjuolggadusat mat leat sámelágas ja vuođđoláhkaparagrafas 110a galget maid doaibmat njuolggadussan báikkálaš politihkii ja hálddahussii. Okta dehálaš čuolbma dalle lea movt sámi perspektiivva váldojuvvo vuhtii fylka- ja suohkandásis, earenoamážit go diehtit ahte eanaš suohkaniin leat sápmelaččat unnitlogus.

Bargoulbmil 1.2 Viidásitovdánahttit davviriikkalaš ja riikkaidgaskasaš ovttasbarggu eamiálbmotgažaldagain

Strategiijat ja doaimmat

Ráđđehus lea viidásirfievrredan ovttasbarggu mii jagis 2000 ásahuvvui gaskal sámi áššiid ovddasvás-

tideaddji ministtáriid ja Suoma, Ruota ja Norgga sámedikkepresideanttaid, ja gos dávjá muitalit, guorahallet ja meannudit oktasaš sámi áššiid. Ovttasbargu lea eahpeformálalaš, muhto datge čadnon Davviriikkaid Ministtárráđđái. Áššiid ráhkkaneapmi čoahkkimiidda ja daid čuovvoleapmi dahkkojuvvo Davviriikkaid sámi áššiid ámmátolbmoorgánas. Dán orgánas leat maid áirasat sámedikkiid hálddahusain. Čállingoddeovddasvástádus lea vuoruide juhkkojuvvon dán golmma riikka gaskka.

Ulbmil davviriikkalaš ovttasbargguin lea nannet ja ovdánahttit sámi giela, kultuvrra, ealáhusaid ja servodateallima. Davviriikkalaš ovttasheiveheapmi sámi oahppoplánaid ja oahpponeavvuid birra, IT-čovdosiid birra, diehtojuohkima sámiid ja sámiid diliid birra, sámi dutkama birra, ealáhusovttasbarggu ja sámegiela birra leat guovddáš suorggit davviriikkalaš ovttasbarggus. Ministtarat ja presideanttat leat ásahan davviriikkalaš sámi giellabálkkašumi Gollegiella mii lea dohkkeheapmi ja čalmmustahttin rahčamis ja barggus sámegiela ovddas davvi riikkain ja Ruoššas. Giellabálkkašupmi, mii lea 100 000 norgga ruvnnojuhkkojuvvui vuosttaš gearddi skábmamánus 2004:s. Bálkkašupmi galgá juhkkojuvvot juohke nuppi jagi.

Raporta Dárbu ja vuođđu davviriikkalaš sámekonvenšuvdnii lei vuođđun dasa go ministtarat ja sámediggepresideanttat skábmamánus 2001 nammadedje ekspeartajoavkku ráhkadit davviriikkalaš sámekonvenšuvdna evttohusa. Ekspeartajoavkkus leat guokte miellahtu guđetge riikkas, ja masa riikkaid sámedikkit leat dan nammadan nuppi miellahtu. Ekspeartajoavku galgá loahpas jagis 2005:s loahpahit barggus.

Ráđđehus deattuha hirbmasit dan rolla mii Árktalaš rádis lea nannet álgoálbmogiid saji. Eanaš mearrádusat mat dahkkojuvvojit Árktalaš rádis gusket njuolga álgoálbmotjoavkkuide ja sin beroštumiide. Álgoálbmotjoavkkuin leat maid ollu earenoamáš dieđut ja vásáhusat. Stupra riggodahkan lea árktalaš ovttasbargui ahte álgoálbmogiid ovddasteaddjit leat ollásit mielde ovttasbarggus. Danne áigu ráđđehus ráđi viidásit barggu siskkobealde maiddái vuoruhit áššiid mat leat čadnon álgoálbmogiid eallineavttuide ja árbevirolaš ealáhusaide.

Barentsovttasbargu lea guovddážis váikkuheamen norgga davviguovlopolitihka ovdáneami ja lea dehálaš foruma norgga-ruošša ovttasbarggus. Dán ovttasbarggus leat álgoálbmotáššit hui guovddážis.

Olgoriikadepartemeanta juolluda kap. 116:s, poasta 70 Ruhtadoarjja riikkaidgaskasaš organisašuvnnaide earret eará doarjja «Álgoálbmotoasálastin Árktalaš rádis, Barentsrádis jna.». Juolludeami ulbmil lea ruđalaččat doarjut álgoálbmotovddasteddjiid oasálastima riikkaidgaskasaš ovttasbarggus davviguovlluin ja gos sin beroštumit earenoamážit guoskkahuvvojit, ja maiddái nannet sin eavttuid dákkár ovttasbargguide searvat. Vuosttažettiin leat dát ruhtajuolludeamit sámiide ja ruoššabeale álgoálbmogiidda. Áigodagas 2001–2004 lea jahkásaš ruhtajuolludeapmi leamaš 400 000 r. 2005:s juolluduvvui 600 000 r. Dán ulbmilii. Evttohuvvo ahte supmi doalahuvvo dán dásis maid 2006:s. Kap. 197, poasta 70 badjel Ruhtadoarjja atomasihkkarastin doaimmaide ja prošeaktaovttasbargui Ruoššain/SUS addojuvvo earret eará doarjja álgoálbmotprošeavttaide mat veahkkin dorjot domokratiija- ja ealáhusovdáneami Oarjedavvi-Ruoššas. 2005:s juolluduvvui birrasiid 2 milj. ru dákkár prošeavttaide, ja das juolluduvvui 400 000 ru. Guoládaga sámeradioi. Ráđđehus evttoha nannet dán bušeahttapoastta St.dieđáhusa nr. 30 (2004– 2005) Vejolašvuođat ja hástalusat davvin oktavuođas.

Norga šiehtadallá aktiivvalaččat álgoálbmot vuoigatvuođaid ON-julggaštusas. Sámedikki ovddasteaddji lea mielde norgga šiehtadallandelegašuvnnas. Bargu mas galggai álgoálbmotjulggaštus mearriduvvot, ii loahpahuvvon go ON:a álgoálbmotlogijahki dievai 2004:s. Bargojoavku mii šiehtadallá julggaštusa, lea beassan jagiin guhkidit barggus. De galget gárvvistit šiehtadallamiid ja buktit daid ovdan ON:a Olmmošvuoigatvuohtakommišuvdnii njukčamánus 2006:s.

Ráđđehus áigu doarjut dan barggu maid ON:a álgoálbmogiid bistevaš forum dahká.

Raporta ja stáhtus

Nannen dihte riikkaidgaskasaš boazodoalloovttasbarggu, lea Ráđđehus 2005 čavčča ásahan riikkaidgaskasaš boazodoallo fága- ja gaskkustanguovddáža Guovdageidnui. Guovddáža ásaheamis ja jođiheamis lea lagas ovttasbargu Boazodoalloálbmogiid máilmmeservviin. Guovddáš galgá leat guovddážis gaskkustit ja lonohallat dieđuid, vásáhusaid ja máhtuid gaskal máilmmi boazoálbmogiid – ja gaskal boazobargiid ja dutkan- ja fágabirrasiid. Almmolaš hálddahusaid ja riikkaidgaskasaš organisašuvnnaid ja ovttasbargoorgánaid, gč. Prográmmakategoriija 13.40, kap. 544 Boazodoalu riikkaidgaskasaš fága- ja gaskkustanguovddáš, poasta 01 Doaibmagolut.

Árktalaš guovlluid boazodoallu lea máŋgga álgoálbmotservvodagaid mielas dat mii guoddá árbevieruid ja kultuvrra, ja dat ealáhus mii sáhttá fievrredit árbevieruid, kultuvrra ja eallinvuogi viidáseppot. Barggu bokte leat boazobargit áiggiid

čađa oahppan ja čoaggán vásáhusaid ja mávssolaš árbevirolaš máhtu. Dát leat vuođđun ealáhusa doallovugiide luonddu ektui, dálkkádaga ja birrasa ektui, elliid ja elliidsuodjaleami ektui ja movt ávkkástallat hálddašit luondduriggodagaid. Máŋgalogi álgoálbmotjoavkku golmma máilmmeoasis ja oktiibuot ovcci stáhtas Ruoššas, Kiinnás ja Mogolias nuortan ja oarjin fas Alaskas ja Kanadas barget boazodoalus. Buot árktalaš riikkain lea dárbu juohkit dieđuid vai eará servodatberoštedjiid buorebut dihtet ja ipmirdit boazodoalu birra, ja vai boazodoalu dárbbuid eambbo válddáše vuhtii našuvnnalaš, regionálalaš ja báikkálaš plánenproseassain.

Okta váldoulbmiliin St.dieđ. nr. 30:s (2004–2005) Vejolašvuođat ja hástalusat davvin lea nannet vai davviguovlluid álgoálbmogat servet mearridanproseassaide mat galget suodjalit ja viidásitovdánahttit álgoálbmogiid historjjá, kultuvrra, ealáhusaid ja servodaga. Hástalusat mat earenoamážit bohtet ovdan dieđáhusas leat dálkkádatrievdamat Árktisas ja davviguovlluin. Árktalaš dálkkádatiskama bohtosat (ACIA) čájehit ahte olbmo dagahun dálkkádatrievdamat davvin váikkuhit birrasii ja servodahkii ja dat sáhttet šaddat stuoribun ja sáhttet stuorrát váikkuhit luondduriggodagaid geavahanvejolašvuođaid. Earenoamážit sáhttá dát čuohcat oallut álgoálbmotjoavkkuide geat ellet boazodoaluin ja jiekŋaguovža-, morša-, njuorjo-, fáles-, mearralodde- ja goddebivdduin.

Suoma, Ruota ja Norgga sámedikkit leat ásahan oktasaš ovttasbargoorgána, Sámi parlamentaralaš ráđi. Ráđis leat čieža áirasa juohke sámedikkis. Sámedikkiid áigumuš lea ahte ráđđi galgá leat aktiivvalaččat mielde riikkaidgaskasaš barggus mii guoská álgoálbmogiidda.

Bargoulbmil 1.3 Systemáhtalaš diehtoháhkan go árvvoštallan ja dutkan adno vuođđun politihkkaovdánahttimii, ulbmil- ja boađusstivremii

Strategiijat ja doaimmat

Ráđđehus hálida kártet dálá dieđus ja dutkamis maid leat gávnnahan sivvan go leat negatiivvalaš oainnut sápmelaččaid ja sámi kultuvrra birra, ja movt dákkár oainnuid sáhttá hehttet. Nu guhkás go lea dárbu, hálida ráđđehus bidjat johtui viidásit FoU-doaimma dán suorggis, gč. doaibmaplána rasisma ja vealaheami vuostá mii buktojuvvui ovdan suoidnemánus 2002.

Dárbu lea viidát ja ollislaččat guorahallat Sámedikki válgaortnega ja mas galgá čielggadit vejolaš dárbbu rievdadit válgabiirejuohkima ja rievdaduvvon áirrasjuogu iešguđetge válgabiiriin. 2004:s lea departemeanta juolludan 300 000 ru. Sámediggái bidjat ekspeartajoavkku viidát guorahallat iešguđet beliid sámediggeválgga ortnega birra. Dán guorahallamis galgá boahtit vuođđu dasa jus lea dárbu rievdadit válgaortnega ovdal 2009 válgga.

Raporta ja stáhtus

Dárbu lea ahte čađat lea kvalitatiivvalaš buorre ja kritihkalaš dutkan mii heive sámi servodatdiliide, ja ahte dutkamis boahtá ovdan vuođđu dieđuide movt ovdánahttit sámi servodaga ja movt hábmet dan sámepolitihka mii eiseválddiin álo lea.

Dehálaš lea láhčit dili oažžut sámi dutkamii buori infrastruktuvrra mas leat systematiserejuvvon ja heivehuvvon vuođđodahtat sámi diliid birra oppalaš servodatplánemii ja dutkanáigumuššii.

Sektorprinsihpa váikkuhus lea ahte máŋgga departemeanttas ja vuolit ossodagain leat álggahan FoU-bargguid sámi diliid birra. Gielda- ja guovlodepartemeanta lea juolludan ruđa Romssa Universitehtii iskat eallindili Norggas. Dát iskan lea oassi stuorit iskkadeamis álgoálbmogiid eallindilis 11 árktalaš guovllus. Departemeanta lea maid juohkán ruđa Nordlandsforskning:ii guorahallat proseassaid guovtti juolluduvvon luossa- ja dápmotšaddadankonsešuvnnas mat leat Mässkes Divtasvuonas. Šaddadankonsešuvnnaid ulbmil lea nannet julevsámi servodaga. Sámediggi lea ožžon ruđa viidásitfievrredit ovdánahttinprošeavtta Sámi statestihkka. Ovdánahttinprošeavtta ulbmil lea roggat ođastuvvon ja ođđa dieđuid sámi diliid birra ja heivehit dohkálaš organiserema kvantitatiivvalaš dahtain. Lagat identifiseret negatiivva oainnuid sámiide ja sámi diliid birra, lea departemeanta bidjan 400 000 ru. ovtta iskkadeapmái iešvásihuvvon rasismma ja vealaheami birra sápmelaččaid gaskkas. Dát iskanguorahallan galgá čađahuvvot 1. jahkebealis 2006:s. Dutkanprošeavttat leat ruhtaduvvon kap. 500, poasta 21 badjel Sierra dutkamat ja guorahallamat ja poasta 50 Dutkanprográmma Norgga dutkanráđi vuollásaš Gielda- ja guovlodepartemeantta bušeahtas.

Dutkanprošeakta sámi vierut ja riekteipmárdusat lea fágaidgaskasaš dutkanprošeakta mas ulbmilin lea čielggadit sámi vieruid ja riekteipmárdusaid mat leat guoskan ja gusket vuoigatvuođaide geavahit sámi guovlluid eatnamiid ja čaziid. Justiisadepartemeanta lea jagis 2005:s máksán 605 000 ru prošektii. Prošeakta galgá plána mielde dán jagi loahpahuvvot.

Bargoulbmil 1.4 Ollisvuohta ja ovttastusat sámepolitihkas, vuođđuduvvon olmmošvuoigatvuođaide

Strategiijat ja doaimmat

Fágadepartemeanttain lea sektorprinsihpa vuođul iežaset surggiin ovddasvástádus. Muhto Gielda- ja guovlodepartemeantta ovddasvástádus lea heivehit sámi áššiid politihka, vai iešguđet sektoriid doaimmat heivejit oktii. Dehálaš doaibma dán oktavuođas leat ráđđádallamiid prosedyrat gaskal stáhta eiseválddiid ja Sámedikki, gč. dán birra bargoulbmilis 1.1.

Sámi áššiid oktiiheivehanlávdegoddi lea dehálaš fierpmádat sámepolitihkalaš áššiid barggus departemeanttaid hálddahus dásis. Gielda- ja guovlodepartemeanttas lea jođihan ovddasvástádus ja lea maid lávdegotti čállingoddi. Gielda- ja guovlodepartemeanta hálida ovttas Oktiiheivehanlávdegottiin geahčadit lávdegotti oktiiheivehandoaimma.

Departemeanttas lea jurdda ráhkadit bagadusa sámi áššiid meannudeapmái. Vuođđu biddjojuvvo ovddasvástádusii mii Gielda- ja guovlodepartemeanttas lea heivehit sámi áššiid, ja bagadus galgá leat veahkkeneavvun iešguđet dásiin hálddahusas sámi áššiid identifiseren ja meannudan barggus.

Buoridan dihte oktiiheiveheami ja dahkat sámi áššiid diehttelassan lea Gielda- ja guovlodepartemeanta maŋemus jagiid fállan semináraid ja fágalaš čoahkkimiid Oktiiheivehanlávdegotti miellahtuide. Gielda- ja guovlodepartemeanta áigu fievrredit ja bisuhit ortnega lágidit semináraid ja fágalaš čoahkkimiid Oktiiheivehanlávdegotti miellahtuide.

Ráđđehus deattuha čuovvut riikkaidgaskasaš olmmošvuoigatvuođa soahpamušaid riektenjuolggadusaid ja maidda Norga lea soahpan ja mat mearkkašit ollu sámiide. Čuovvolanovddasvástádus lea sektorprinsihpa vuođul juhkkojuvvon gaskal iešguđet departemeanttaid ja daid vuolit doaimmaid, ja guovllu ja báikkálaš dási hálddahusaid. Oktiiheivehandepartemeantan sáhttá Gielda- ja guovlodepartemeanta veahkehit barggus identifiseret guovlluid gos olmmošvuoigatvuohtaeavttuid čuovvolahttin berre nannejuvvot ja evttohit doaimmaid maid berre bidjat fápmui.

Raporta ja stáhtus

Sámepolitihkalaš áššit leat fágalaččat hui viidát. Dát buktet earenoamáš gáibádusaid Gielda- ja guovlodepartementii ja movt atnit váikkuhusaid, bargovugiid go gelbbolašvuođa dán suorggis.

Sámi áššiid Oktiiheivehanlávdegoddi gohččojuvvo dávjá boahtit go leat bargamin bušeahtain ja stuoradiggedieđáhusaiguin, ja maid go lea dárbu.

Koordinerendepartemeantan oasálastá Gielda- ja guovlodepartemeanta dávjá čoahkkimiin mat dollojuvvojit gaskal Sámedikki ja iešguđet fágadepartemeanttaid.

Váldoulbmil 2 Nannet sámi giela, kultuvrra ja eallinvuogi

Bargoulbmil 2.1 Čalmmustahttit ja gaskkustit sámi kultuvrra

Strategiijat ja doaimmat

Diehtojuohkin ja lassi dieđut sápmelaččaid ja sámi kultuvrra birra sáhttá hehttet negatiivvalaš oainnu sámiide ja sámi kultursurggiide. Ráđđehus hálida danin ahte diehtu sámiid diliid birra lassána, sihke hálddahusain, álbmogis, ja ii unnimusat oahpposystemas.

Ráđđehus lea prošeavttain «sámi ofelaččat» hálidan lasihit eará diehtojuohkindoaimmaid go lea addán sámi nuoraide bargun juohkit dieđuid iisámi nuoraide sámi giela, kultuvrra ja servodaga birra. Ofelaččat johtet miehtá riikka earret eará joatkkaskuvllaid mielde. Sin hálddahus lea Sámi allaskuvllas Guovdageainnus, mas lea ovddasvástádus praktihkalaččat čađahit prošeavtta. Golbma sámi ofelačča nammaduvvojedje vuosttaš gearddi Riddu Riđđu-festiválas 2004:s. Golbma ođđa ofelačča nammaduvvojedje Márkomeannu sámi festiválas dán jagi suoidnemánu 30. beaivvi. Prošeakta lea evttohuvvon joatkašuvvat 2006:s. Departemeanta áigu 2008:s árvvoštallat prošeavtta.

Sámi mánáide ja nuoraide galgá nannejuvvot oadjebas identitehtavuođđu, vai sámi kultuvrra ja sámi servodat ovdánivčcii. Ráđđehus áigu vuoruhit mánáid ja nuoraid.

Sámediggi lea dáhtton ahte Árran guovddážii ásahuvvošii dutkan- ja dokumeantašuvdnaguovddáš Divtasvuona rádjaoahpisteddjiid birra. Dát dan sivas go rádjaoahpisteddjiid doaibma nuppi máilmmesoađi áigge ii leat goassege dohkkehuvvon. Servodat lea baicce sivahallan ja vávján sin. Dáinna duogážiin áigu ráđđehus guorahallat movt sáhtášii dutkan- ja dokumeantašuvdnaguovddáš rádjaoahpisteddjiid birra duohtan dahkkot.

Gielda- ja guovlodepartemeanta almmuha elektrovnnalaš ođasreivve Ođđasat sámepolitihka birra[11] 4–6 gearddi jagis. Ulbmil ođasreivviin lea sihke álbmogii dieđuid juohkit sámi diliid birra, ja joksat sámi álbmoga áigeguovdilis dieđuiguin. Ođasreivve sisttisdoallá áigeguovdilis dieđuid sámepolitihkalaš doaimmain.

[11] http://odin.dep.no/krd/norsk/tema/same/nytt/bn.html

Ráđđehus evttoha 2006:s várret 3,9 milj. ru sámi giela ja diehtojuohkima vuoruheapmái, gč. Prográmmakategoriija 13.40, kap. 541, poasta 72 Sámi giella, diehtojuohkin ja eará. Vuoruheami váldoulbmil lea heivehit vai sámegiela geavaheapmi lassánivččii almmolaččat, lasihit almmolaš diehtojuohkima sápmelaččaide sámegillii, ja lasihit diehtojuohkima sámi diliid birra norgga álbmogii.

Lasihit ja juohkit dieđuid ja oažžut ipmárdusa álgoálbmogiid vuoigatvuođaid birra ja sámi vuoigatvuođaid birra, de lea ásahuvvon álgoálbmogiid vuoigatvuođaid gelbbolašvuođaguovddáš. Guovddáš lea hábmen iežas sierra web-siidduid[12]. Dáppe gávdná dieđuid guovddáža birra ja dan doaimmain ja čielggademiin, raporttaid ja artihkkaliid álgoálbmotvuoigatvuođaid birra. Guovddáš maid almmuha sierra áigečállaga gáldu čála.

Riikkaidgaskasaš boazodoalu fága- ja gaskkustanguovddáš ásahuvvui 2005 čavčča ja galgá doaibmat dego guovddáš gos gaskkustit ja lonohallat dieđuid, vásáhusaid ja máhtu, gč bargoulbmilat 1.2.

Raporta ja stáhtus

Sámediggi lea Gielda- ja guovlodepartemeantta ruđalaš doarjagiin čađahan guoddo- ja diehtojuohkinkampanja sápmelaččaid ja sámi diliid birra. Dát kampanja loahpahuvvo 2005:s. Ulbmil lea leamaš oažžut eambbogiid čálihit iežaset sámi olmmošlohkui (mantallii), ja eastadit negatiivvalaš oainnuid sápmelaččaid ja sámi kultuvrra birra. Ulbmiljoavkkut leat leamaš nissonolbmot ja nuorat geat ásset olggobeale sis-Finnmárkku. 12 475 olbmo ledje registrerejuvvon sámemantallii miessemánu 31. beaivvi 2005. Lassáneapmi lea leamaš 2 544 olbmuin 2001 sámediggeválgga rájes.

Bargoulbmil 2.2 Heivehit sámi dutkama dili

Strategiijat ja doaimmat

St.dieđ. nr.20 (2004–2005) Dáhttu dutkat dadjá ráđđehus ahte Dutkanráđi Prográmma sámi dutkamii galgá guhkiduvvot ja nannejuvvot. Deattuhuvvo ahte prográmmadoaibma váldá vára gaskkustanbargguin sámi álbmoga ektui. Diehtu maiddái deattuha ahte sámi gažaldagaid dehálašvuohta ii gáržžiduvvo sierra sámi prográmmadoibmii, muhto váldojuvvo ovdan Norgga dutkanráđi eará prográmmain. Jahkásaš ruhtajuolludeapmi Gielda- ja guovlodepartemeanttas sámi dutkanprográmmaide lassánii 1,5 milj. ruvnnos 2004:s 2,5 milj. ruvdnui 2005:s. Prográmmi maiddái várrujuvvojit ruđat jagi 2006. Dutkanráđđi lea maid geatnegahtton árvvoštallat leatgo sámi gažaldagat heivvolaš dutkanfáttát ja maid sáhttá eará dutkanprográmma rámmaid siskkobealde ruhtadit. Ráđđehus áigu veahkehit vai sámegiella váldogiellan geavahuvvo sámi diliid dutkamis, earenoamážit go dutkan lea árbevirolaš máhtu birra, ja go dutkanbohtosat galget gaskkustuvvot sámi geavaheddjiide ja birrasiidda. Gielda- ja guovlodepartemeanta juolludii 2004:s 1 milj. ruvnno lassin Dutkanráđi sámi prográmmii nannen ja čalmmustahttin dihte sámegiela váldogiellan dutkamis, ja geavaheaddjái heivehuvvon go dutkanbohtosiid gaskkusta.

Oahpahus- ja dutkandepartemeanta deattuha dieđáhusas sámi dutkama dehálašvuođa eará dutkanoktavuođain. Dát mielddisbuktá ahte juolludeamit sámi dutkamii, nugo eará dutkanruđat, ain oassi juolluduvvo njuolga universitehtaide ja allaskuvllaide, ja oassi Norgga dutkanráđi čađa.

Oahpahus-ja dutkandepartementa lea bivdán Dutkanráđi álggahit oktasaš davviriikkalaš čielggadeami mii galgá árvvoštallat oktasaš Norgga, Ruota ja Suoma sámi dutkanlávdegotii ásaheami. Dutkanlávdegotti váldobargu sáhttá leat strategiijaid heivehit sámi dutkamii ja veahkkin buoridit ressursageavaheami heivehettiin dutkandoaimmaid davviriikkain. Dán oktavuođas maid evttohuvvo árvvoštallat dárbbu ásahit sierra sámi etihkkalávdegotti, gč. St.dieđ. nr. 20 (2004–2005) Dáhttu dutkat.

Álgoálbmotfierpmádat, mii lea ovttasbargodoaibma gaskal Romssa universitehta, Sámi allaskuvlla ja Davviriikkaid Sámi Instituhta galgá joatkašuvvat, doaibmaevttohusa vuođul mii lea St. dieđ. nr. 34 (2001–2002). Kvaliteahttaođastus Alit sámi oahpu ja dutkama birra.

Ovttasráđiid Gielda- ja guovlodepartemeanttain ja Kultur- ja girkodepartemeanttain bargá Oahpahus- ja dutkandepartemeanta doaimmain ásahit ođđa dieđavistti Guovdageidnui. Ulbmil ođđa visttiin lea earret eará ásahit stuorit birrasa go čohkke sámegielat doaimmaid ja sámi dieđalaš doaimmaid ovttasadjái. Statsbygg lea ožžon bargun heivehit ođđa vistti. Ovdaprošeakta lea válmmas ja dál dárbbašuvvo álggahandoarjja beassat joatkit prošeavttain. Ođđa vistti geavaheaddjit galget leat Sámi allaskuvla, Sis-Finnmárkku Studeantaovttastuslihttu, Sámi earenoamášpedagogalaš doarjja, Davviriikkaid Sámi Instituhtta, Sámedikki giella- ja oahpahusosodat, Álgoálbmotvuoigatvuođaid gelbbolašvuođaguovddáš, Boazodoalu riikkaidgaskasaš fága- ja gaskkustanguovddáš ja Sámi arkiiva. Ráđđehus evttoha juolludit 10 milj. r 2006:s álggahit ođđa dieđavistti huksema Guovdageidnui.

[12] http://www.galdu.org

Raporta ja stáhtus

Sámi dutkan galgá veahkkin nannet, bisuhit ja ovdánahttit sámi kultuvrra ja giela. Dutkan lea maiddái dehálaš ressursahálddašeapmái ja ealáhusovdáneapmái. Sámi dutkan čađahuvvo máŋgga fágasuorggis, muhto lea gal ain stuora dárbu diehtit ollu sámiide guoskevaš diliid birra ja muđui dilálašvuođaid sámi servodagas.

Dehálaš eaktu nanu ja bistevaš sámi servodahkii lea go sámiin alddiineaset lea gelbbolašvuohta eanas servodatsurggiin. Sámi dutkanbiras lea hui unni ja rašši, ja danne lea dárbu oččodit eambbo sápmelaččaid searvat sámi dutkamii.

Sámi dutkan ferte ovdanbuktit árbevirolaš sámi ipmárdusa ja terminologiija sámi guovlluid luonddu ja ekologiija birra, ja dieđu geavahandábiin, vieruin ja eará kulturdiliin. Dákkár dieđut sáhttet leat eaktun giela, kultuvrra ja ealáhusheivehemiid várjaleamis ja ovdánahttimis. Sámi árbevirolaš máhttu lea mávssolaš gealbu ja lasáhus dábálaš akademihkálaš dutkamii, ja lea vuođđomáhttu boahteáiggi ovdánahttimii ja ođasmahttimii. Sámi dilálašvuođaid dutkamis berre eanet sámegiella geavahuvvot, earenoamážit go dutká árbevirolaš máhtuid, ja go galgá dutkama bohtosiid gaskkustit. Dutkan berre maid leat iešguđetlágan fáttáid birra mii guoská dillái gaskal stuora servodaga ja sámi servodaga, ja mieldeváikkuheame sámegiela ovdánahttima ja geavaheami, maiddái IT-oktavuođain ja oažžut ovdan sohkabeliide čadnon diliid servodagas.

Gielda- ja guovlodepartemeanta lea 2001 rájes juolludan ruđaid Norgga dutkanráđi prográmmii mii guoská sámi dutkamii (20012005), gč. lagat dieđuid prográmma ulbmiliid birra kap. 500, poasta 50 Dutkanprográmma Norgga dutkanráđis. Prográmma joatkimis áigu Dutkanráđđi árvvoštallat prográmma ulbmiliid ja barggu ovttasráđiid sámepolitihkalaš ja sámefágalaš birrasiiguin.

Bargoulbmil 2.3 Nannet ahte almmolaš hálddašeapmi vuhtiiváldá sámegielagiid ja sámegiela geavaheddjiid kulturduogáža

Strategiijat ja doaimmat

Gielda- ja guovlodepartemeanta álggahii 2005:s prošeavtta man ulbmil lea čilget ja árvvoštallat suohkaniid doaimma buvttadit bálvalusaid sámi álbmogii, earenoamážit olggobeale sámegiela hálddašanguovllu. Departemeanta áigu ráhkadit diehtojuohkima dán birra mii guoská suohkanidda. KS ja Sámediggi leat guovddáš ovttasbargoguoimmit dán barggus.

Doaibmaplána *Máŋggabealátvuohta ja ovttadássásašvuohta* loahpahuvvo loahpas jagis 2005. Dearvvašvuođa- ja fuolahusdepartemeanta lea ovttasráđiid Sámedikkiin mearridan ahte dát bargu galgá joatkašuvvat 2006:s. Prinsihpalaš árvvoštallamat mat leat dahkkon doaibmaplánas galget leat dán barggu vuođđun. Mearriduvvon lea ásahit ovttasbargojoavkku hálddahusdásis gaskal Sámedikki, Dearvvašvuođa- ja fuolahusdepartemeantta, Bargo- ja sosiáldepartemeantta, Gielda- ja guovlodepartemeantta guoskevaš vuolit etáhtaid ja fágabirrasiid 2005 čavčča mielde. Doaibmaplána Máŋggabealátvuohta ja ovttadássásašvuohta čuovoleapmi šaddá joavkku bargun. Dearvvašvuođa- ja fuolahusdepartemeanta evttoha ahte 2006:s juolluduvvo 11,5 milj. ru joatkit doaibmaplána doaimmaid. Dáin ruđain addo 5,4 milj. ru Sámediggái ja dat galget vuosttažettiin ruhtadit 2 fágavirggi mat galget čuovvut dearvvašvuođa- ja sosiálášši, joatkit rehabiliterenstipeandda ja ruhtadit prošeaktadoaimmaid.

Psyhkalaš dearvvašvuođa Buoridanplánas boahtá ovdan ahte fálaldat sápmelaš olbmuide geain leat psyhkalaš váttut galgá buoriduvvot go ásahit gelbbolašvuođaguovddáža ja viiddidit dálkkodanfálaldagaid. Dearvvašvuođa- ja fuolahusdepartemeanta áigu joatkit plána buoridit psyhkalaš dearvvašvuođasuodjalusa Kárášjogas ja Leavnnjas vai šaddet našuvnnalaš gelbbolašvuođaguovddážin ja bálvalussan sámi álbmogii. Vuoruhuvvon doaimmat lea hukset bearašossodaga ja fáhkkatlaš sajiid nuoraid váste. Dearvvašvuođa- ja fuolahusdepartemeantta buseahtas árvaluvvo várret 22,5 milj. ru dán ulbmilii, ja dát lea 4,5 milj. ru lassáneapmi.

Oahpahus- ja dutkandepartemeanta bargá ovttas Sámedikkiin ovdánahttit ođđa sámi oahppoplánaid Kunnskapsløftet oktavuođas. Oahppoplána ráhkaduvvo ja mearriduvvo sámi vuođđooahpahussii oahpahuslága kap. 6 mearrádusaid vuođul. Bargu guoská vuođđoskuvlii ja fágaide mat čuvvot olles vuođđooahpahusa. Ođđa fága- ja diibmojuohkin galgá ráhkaduvvot sámi vuođđooahpahussii 2005 čavčča.

Oahpahus- ja dutkandepartemeantta buseahtas juolluduvvo ruhta sámi vuođđooahpahussii. Ulbmil dáinna juolludanortnegiin lea nannet suohkaniid ekonomalaš návccaid vai sámegielas ja sámegillii addojuvvo oahpahus, heivehuvvon vuoigatvuođaide mat bohtet ovdan § 6-2 ja § 6-3 oahpahuslágas. Ruhtajuolludeapmi galgá maid nannet oahpaheddjiid gelbbolašvuođa sámi gielas ja kultuvrras. Oahpahus- ja dutkandepartemeanta lea Sámedikkis ožžon gažaldagaid viiddidit individuála rievtti oažžut oahpahusa sámegillii iige dušše sámegielas. Departemeanta áigu guorahallat dán gažaldaga čakčat 2005.

Oahpahus- ja dutkandepartemeantta buseahtas maid juolluduvvo ruhta Sámediggái vai beassá movttiidahttit IKT geavahit sámi oahpuin, ja earenoamážit ovdánahttit sámi skuvlaneahta ja digitála oahpponeavvuid sámegillii.

Ovtta bargojoavkkus, maid Mánaid- ja bearašdepartemeanta lea nammadan, lea leamaš váldi ráhkadit reviderejuvvon rámmaplána evttohusa mánáidgárddiide ja mii lea vuođđuduvvon ođđa mánáidgárdeláhkii. Reviderejuvvon rámmaplána evttohus addojuvvui Mánaid- ja bearašministtárii suoidnemánu 5. beaivvi 2005. Sámediggi lea bagadalli miellahttun joavkkus. Evttohus sáddejuvvo viidát gulaskuddamii čakčat 2005.

Mánáid- ja bearašdepartemeanta joatká doaibmaruhtademiin Mánáidsuodjalus ovdánahttinguovddážii Davvi-Norggas. Guovddáš vuoruha maid dutkan- ja ovdánahttinbarggu čadnon mánáidsuodjalusa deaivvadeapmái máŋggakultuvrrat servodgain. Mánáid- ja bearašdepartemeanta attii 2003 ruđa Davvi-Norgga Mánáidsuodjalus ovdánahttinguovddážii hábmet njeallje fáddágirjjáža sámi mánáidsuodjaleami birra ja maid sáhttá studeanttaid vuođđo- ja viidásitoahpahusas atnit ja heive maid mánáidsuodjalan bálvalus bargiide. Loahpas 2005:s galget girjjážat válbmanit.

Mánáid- ja bearašdepartemeanta lea váhnenbagadus Prográmma olis ráhkadan veahkkeneavvuid váhnemiidda ja maid dearvvašvuođaguovddážiid váste geat galget doarjut váhnemiid fuolahus- ja bajásgeassinrollas[13]. Muhtin oassi lea jorgaluvvon sámegillii. Ságastallangihpa Gávcci fáttá buori ovttasbargui galgá jorgaluvvot sámegillii 2006:s.

Justiisadepartemeanta áigu 2006:s juolludit ruđa Sis-Finnmárkku Riekteveahkkekántuvrii. 2005 doarjja lea ohcamuša vuođul biddjon 1,2 milj. ru. Sullii seamma ollu juolluduvvo 2006:s (haddedássen).

Doaibmajuolludeapmi mii addo Girkoráđđái Kultur- ja girkodepartemeantta bušeahta badjel, galgá earret eará ruhtadit Sámi girkoráđi doaimma. Sámi álbmogii nannejuvvojit maid girkolaš bálvalusat go juolluduvvo ruhta báhppabálvalusaide girkus.

Raporta ja stáhtus

Sámegiella ja dárogiella leat dásseárvosaš gielat, gč. sámelága kap. 3. Sámegiela hálddašanguovllu siskkobealde leat sámegiella ja dárogiella dásseárvosaš gielat, ja gos sámi giellageavaheddjiin lea oažžut almmolaš bálvalusaid sámegillii. Sámegiela hálddašanguvlui gullet suohkanat Kárášjohka, Guovdageaidnu, Gáivuotna, Unjárga, Poršáŋgu, Deatnu ja ođđajagimánu 1. beaivvi 2006 rájes maiddái Divtasvuotna.

Sektorovddasvástádus prinsihppa lea ahte juohke fágaeiseválddis lea ovddasvástádus bálvalusfálaldagain olles álbmogii. Sámi álbmogii gusket oppalaš njuolggadusat ja doaimmat. Muhtemin sáhttá leat dárbu guorahallat bálvalusfálaldat dárbbu rievdadusaid dahje heivehemiid nannen dihte kultuvrralaš dimenšuvnna.

Stuoradiggi lea revideren mánáidgárdelága maid Mánáid- ja bearašdepartemeanta lea evttohan, gč. Od.prp. nr. 72 (2004–2005) Mánáidgárdelága birra. Láhka lea fámus 1.1.2006 rájes. Ođđa mánáidgárdelágas lea sámi mánáin riekti oažžut fálaldaga sámegielas ja kultuvrras mánáidgárddis vuođđuduvvon Lágas § 2 Mánáidgárddi sisdoallu, ja njealját lađas sisttisdoallá čuovvovaš mearrádusa: *«Mánáidgárdi galgá vuhtiiváldit mánáid agi, doaibmandási, sohkabeali, sosiála, „earddalaš ja kultuvrralaš duogáža, dása gullá maid sámi mánáid giella ja kultuvra.»* Viidásit lea § 8 Suohkana ovddasvástádus deattuhuvvon, gč. goalmmát lađđasa: *«Suohkanis lea ovddasvástádus dasa ahte mánáidgárdefálaldagat sámi mánáide sámi distrivttain huksejuvvojit sámegiela ja kultuvrra vuođul. Eará suohkaniin galget dilálašvuođat láh„„ojuvvot dasa ahte sámi mánát sáhttet sihkkarastit ja ovddidit gielaset ja kultuvrraset.»*

Stuoradiggi mearridii 2001' giđa ásahit ođđa duopmostuolu, namalassii Sis-Finnmárkku diggegotti (Indre Finnmark tingrett). Duopmostuollu lea biddjon sámi gildii Deatnui, ja lea doaibman ođđajagimánu 1.b. 2004 rájes. Dát lea dábálaš vuosttašinstánsa duopmostuollu mii galgá leat iežas riekteguovllu ássiid bálvalussan. Riekteguvlui gullet Kárášjoga, Guovdageainnu, Unjárgga, Porsáŋggu ja Deanu gielddat. Dát gielddat gullet sámegiela hálddašanguvlui, ja Sis-Finnmárkku diggegoddi lea riikka vuosttaš guovttegielalaš duopmostuollu.

Nannen dihte jurihkalaš doaimmaid sámi servodagas de galgá deattuhuvvot viidásithuksen Sis-Finmárkku diggegotti fágabirrasis.

Sis-Finmárkku diggegoddái juolluduvvo ruhta kap. 410 Diggegottit ja Lágamánnegottit, poasta 01 Doaibmagolut. Duopmostuollohálddahus juohká ruđa kap. 410, poasta 01 dáidda duopmostuoluide.

Justiisadepartemeantta ja Deanu gieldda olis lea álggahuvvon prošeakta mii galgá ovdánahttit sámi juridihkalaš terminologiija. Dan oktavuođas leat ásahan fágajoavkku mii lea čohkken ja systemáhtiseren terminologiija.

[13] Lagat dieđuid dán birra geahča www.foreldreveiledning.dep.no.

Bargoulbmil 2.4 Movttiidahttit aktiivvalaččat geavahit sámegiela máŋgga oktavuođain

Strategiijat ja doaimmat

Ráđđehus hálida heivehit nu ahte sámegielgeavaheapmi lassána almmolaš dásis ja hálida lasihit sámegielat diehtojuohkima.

Fágadepartemeanttaid ovddasvástádus lea beroštit sámegielas iežaset ossodagaid siskkobealde, ovttasráđiid Sámedikkiin. Kultur- ja girkodepartemeanttas lea oppalaš ja bajit hálddašanovddasvástádus sámi gielain sámelága giellanjuolggadusaid hálddašeami bokte. Kultur- ja girkodepartemeantta ovddasvástádus lea maid báikenammaláhka ja áigu čalmmustahttit sámi kultuvrra ja historjjá ja sámi báikenamaid.

Giellagažaldagat leat maid dehálaš áššesuorggit ráđđehusa sámepolitihkas. Ráđđehus hálida ahte sámegiella galgá leat ealli giella, mii geavahuvvo almmolaš oktavuođain. Ráđđehus vuordá ahte almmolaš doaimmat heivehit čálalaš gulahallama sámegillii. Go diehtojuohkinteknologiija lea guovddážis, de vuoruha ráđđehus barggu heivehit dili sámegiela váste IT-oktavuođain. Ráđđehusas lea ulbmilin ahte almmolaš registtarat galget sáhttit registreret sámi namaid, báikenamaid ja čujuhusaid riekta, ja ahte dákkár dieđuid lonohallan gaskal registtariid galgá doaibmat. Danne mearredii ráđđehus geassemánus 2003 ahte stáhta etáhtat galget guorahallat dárbbuideaset bijahit sámegiela iežaset dihtorvuogádagaide, ja heivehit sámegiela dađistaga go prográmmat ođastuvvojit.

Ollu dihtorvuogádagat eai nagot odne bidjat daid sierra sámi bustávaid. Dahkat álkibun almmolaš doaimmahagaide váldit atnui sámegiela, lea Gielda- ja guovlodepartemeanta ásahan Gelbbolašvuođa ásahusa sámegiela ja IT váste (samIT) – www.samit.no. Buot almmolaš doaimmahagat sáhttet oažžut veahki samIT:s heivehit sámegiela. Sámegiela ja IT – samIT – Gelbbolašvuođa ásahusa bokte čuovvu Gielda- ja guovlodepartemeanta daid ulbmiliid maid ráđđehus lea dahkan mii guoská sámegiela geavahussii. Earret eará áigu samIT ráhkadit listtu daid almmolaš doaimmahagain main lea buorit sámegielat čovdosat iežaset geavaheddjiide.

Visot departemeanttat leat 2005:s ráhkadan plána mii galgá sin lágain ja láhkanjuolggadusain jorgaluvvot. Departemeanttat áigot geatnegahttit ja čujuhit sámelága giellanjuolggadusaide stáhta ásahusaid ruhtajuolludanreivviin , ja vai ožžot hálddahusaid oaidnit jorgalandárbbu, ja maiddái dahkat sámi giellanjuolggadusaid eambbo dovddusin. Stáhta ásahusat leat maid ávžžuhuvvon jorgalit heivvolaš njuolggadusaid ja almmuhusaid sámegillii sámelága eavttuid vuođul, ja dát diehtojuohkin sámegillii galgá leat gávdnomis.

Máŋga departemeanttas ja Stáhtaministtara kántuvrras leat dál sámegillii dieđut gávdnamis ODIN sámesiidduin. Vuosttažettiin almmuhuvvojit teavsttat davvisámegillii, ja ráđđehus áigu maid geavahit julevsámegiela ja oarjelsámegiela.

Kultur- ja girkodepartemeanta áigu ovttasráđiid Sámedikkiin árvvoštallat sámelága giellanjuolggadusaid. Maiddái stáhta etáhtaid sámegiela geavaheapmi galgá dán oktavuođas árvvoštallojuvvot. Vejolaš ođđa doaimmat movt lasihit sámegiela geavaheami galget guorahallojuvvot árvvoštallama bohtosiid vuođul.

Kultur- ja girkodepartemeantta bušeahtas addo ruhtadoarjja Norgga Biibalsearvái jorgalan dihte Boares testamenttá davvisámegillii.

Justiisadepartemeanta áigu 2006:s joatkit ortnega mas juolluduvvojit ruđat politiijaguovlluide main leat suohkanat sámegiela hálddašanguovllu siskkobealde. Ruđat galget gokčat goluid mat leat guovttegielat lassibarggus ja maiddái gokčat bargiid gelbbolašvuođaloktema jus hálidit sámegiela sámegiela oahppat.

Johtalusdepartemeantta bušeahtas manná ruhta earenoamážit Stáhta luoddadoaimmahahkii mas leat sierra ressurssat sámi ulbmiliidda. Namuhit sáhttá doaimmaid nugo luoddamerken (galbbat), ja Stáhta luoddadoaimmahaga ovddasvástádus lea ollašuhttit báikenammalága. Dát mielddisbuktá ahte báikenamat ja luoddanamat merkejuvvojit máŋgga gillii. Dása bohtet lassin golut galbbaide, ceggenneavvut ja ceggen. Stáhta luoddadoaimmahaga barggut, nugo gulaskuddamat jna., almmuhuvvojit máŋgga gillii sámi hálddašanguovlluin. Lassin gaskkustit Johtolatsihkkarastinplánaid ja eará JS-doaimmaid čálalaččat máŋgga gillii sámi hálddašanguovlluin. Dáid doaimmaid golut leat vuosttažettiin jorgaleapmi ja heiveheapmi.

Raporta ja stáhtus

Ráđđehus berošta hui ollu das ahte sámegiella galgá oidnot, ja ahte giella galgá geavahuvvot almmolaš oktavuođain. Finnmárkku fylka oaččui guovttegielat fylkanama 2004:s. Gielda- ja guovlodepartemeanta rabai sámegielat interneahttasiidduid ODIN:is guovvamánu 6. beaivvi 2003, sámeálbmot beaivvi. Miessemánus 2004 lávkii ráđđehus vel ovdalii ja rabai sámegielat siiduid mat ledje seamma go ODIN váldosiiddut. Dál sáhttá ODIN siidduin válljet maiddái sámegillii, seamma dásis go ođđadárogillii ODIN[14].

[14] http://odin.dep.no/odin/samisk

Kultur- ja girkodepartemeanta, Oahpahus- ja dutkandepartemeanta ja Gielda- ja guovlodepartemeanta adde čakčat 2004:s 6 milj. ru ovdánahttit sámegielat divvunprográmma elektrovnnalaš teakstameannudeami váste. Dát teknologiija grámmatihkka- ja stávendárkkisteapmi, sátnejuohkinprográmma ja synonymasátnegirji – leat hui dehálaš veahkkeneavvur bisuhit ja ovdánahttit sámegiela, ja dán prošeavtta boađus galgá leat buorrin buot sámegielat dihtorgeavaheddjiide. Sámediggi galgá doaimmahit dán máŋggajagáš barggu, ja dat maid juolluda 5,3 milj. ru prošektii.

Norga lea ovttas Ruotain ja Suomain dorjon oktasaš heiveheami dihtorii standariseret sámegiela. Bargojoavku mii lea ásahuvvon Davviriikkaid ámmátolbmoorgána sámi áššiid vuollásažžan, galgá heivehit čuolmmaid/gažaldagaid davviriikkalaš dásis.

Sámediggi hálddaša ruđa sámegielat dulkadoaimmaide ja juohká guovttegielatvuođaruđa sámegiela hálddašanguovlluid suohkaniidda ja fylkasuohkaniidda. 2002 rájes lea ráđđehus lasihan dán ruhtadoarjaga oktiibuot 22,2 milj. ru. Sámediggi hálddaša 2005:s birrasiid 41,2 milj. ru gielladoaimmaide, earret eará daid máŋgga sámi giellaguovddážii.

Bargoulbmil 2.5 Nannet sámi ealáhusaid ja sihkkarastit sámi kultuvrii luondduvuođu

Strategiijat ja doaimmat

Ráđđehussii lea dehálaš heivehit nu ahte sámi ealáhusaid beassá ovdánahttit. Ráđđehus áigu nannet sámi ealáhusaid oppalaš ealáhuspolitihka bokte. Dat leat ovdamearkka dihte buoridit kapitáladoaimma ja álkidahttit njuolggadusaid. Oppalaš váikkuhusat, nugo vearro- ja divatgeahpedeapmi, sáhttet movttiidahttit maiddái sámi ealáhusaid. St.dieđ. nr. 8 (2003–2004) Máŋggabealát riggodagat davvin Finnmárkku ja Davvi-Romssa doaibmaguovllu birra čilge ráđđehus barggus mii earenoamážit guoská guovllu ealáhusaide.

Láhka riektedili ja eatnamiid ja luondduriggodagaid hálddaheami birra Finnmárkku fylkkas (finnmárkkuláhka) dohkkehuvvui viimmat stáhtarádis geassemánu 17. beaivvi 2005. Justiisa- ja politiijadepartemeanta ja Gielda- ja guovlodepartemeanta juogadeaba ovddasvástádusa lága čađaheamis ja áigot lahkalagai bargat ovttas Sámedikkiin ja Finnmárkku fylkasuohkaniin. Lea mearriduvvon ahte Finnmárkkuopmodat stivra doaibmagoahtá ođđajagimánu 1. beaivvi rájes 2006, ja das leat dárbbašlaš váldi praktihkalaččat ráhkkanit váldit badjelassii eatnamiid Statsskog-ásahusas (Stáhtavuovddit). Ráđđehus heiveha gaskaboddosačča nu ahte eatnamat sirdojuvvojit nuppi kvartálas 2006:s.

Lea hirbmat ollu bargu buoridit Finnmárkkukommišuvnna ja Meahcástanduopmostuolu Finnmárkku várás, ja vuordimis doaibmagohtet dát orgánat ođđajagimánu 1. beaivvi 2007.

Duođalaš, mearálaš ja áššálaš diehtojuohkin finnmárkkulága birra sáhttá váikkuhit dasa ahte eatnas oassi Finnmárkku álbmogis dohkkehit finnmárkkulága. 2005:s lea ráđđehus bidjan johtui áigeguovdilis diehtojuohkindoaimmaid lága birra. Dát lea dahkkojuvvon ovttasráđiid Sámedikkiin ja Finnmárkku fylkasuohkaniin. Dát bargu jotkojuvvo 2006:s.

2005–2006 boazodoallošiehtadus, mii lea Eanadoallo- ja biebmodepartemeantta ovddasvástádussuorgi, sisttisdoallá ekonomálaš doaimmaid boazodoalloealáhussii ja oktiibuot 92,5 milj ru, ja dás ii leat mielde earenoamáš ruhta doaimmaide eastadit radioaktivitehta. Dát lea 2,5 milj. ru unnit go 2004–2005 boazodoallošiehtadusas. Šiehtadusas vurdo ja lea heivehuvvon nu ahte movttiidahttá eanemus lági mielde njuovvat go movttiidahttá árvoháhkamii vissis rámmaid siskkobealde. Dát doarju maŋemus jagiid boazodoallošiehtadusaid jurdaga, ja eanet deattuha ealáhusa ja heiveheami daid boazobargiide geaid váldoealáhus lea boazodoallu.

4 milj. ruvnno galgá ain sirdojuvvot boazodoallošiehtadusas ja Eanadoallo- ja biebmodepartemeanttas Sámi ovdánahttinfondii.

Boazodoallohálddahusa bušeahtas lea evttohuvvon várret 36,2 milj. ru hálddahusa doaibmagoluide. Viidásit lea evttohuvvon juolludit 2,8 milj. ru divodit konvenšuvdnaáiddiid ja 680 000 ru doaimmahit meahccestobuid. Evttohuvvon lea várret 11,9 milj. ru nuppástuhttindoaimmaide Sis-Finnmárkkus. Dát poasta galgá earret eará adnot go galgá čuovvolit Boazodoallostivrra mearrádusaid bajimus boazologu ektui Oarje-Finnmárkku geasseorohagain, ja heivehit vuoruhuvvon mearrádusaid eará rámmaeavttuin Finnmárkkus. Dárbu lea mearridit rámmaeavttuid oažžut effektiivva čuovvoleami juridihkalaččat, ja dás maid heivehit boazologu guohtuma ektui. Muđui adnojit ruđat gokčat guhkiduvvon nuppástuhttinbálkkáid.

Ráđđehus áigu ovdánahttit sámi guovlluid mas árbevirolaš máhttu ja ođđaáigásaš teknologiija leat vuođđun ekonomalaš ođasmahttimii ja ássamii. Ulbmilstivrejuvvon ja kultuvrii čadnon ealáhusovdánahttin, lagat ovttasbargu ealáhusaid gaskka, FoU-biras ja kultureallin, ferte hui lahka heivehuvvot ceavzilis ovdáhttinpolitihka. Dehálaš strategiija váldit vára máŋggabealát kultuvrras lea «dan suodjalit».

Ráđđehus áigu maid vuhtiiváldit sámi eláhusaid, sámi vieruid ja árbevieruid ja sámi beroštumiid lágaid ja njuolggadusaid barggus. Birasgáhttenbargguin ja suodjalanstivrenbargguin áigu maid ráđđehus váldit vuhtii sámi luondo-, kulturmuito- ja kulturbirasárvvuid ja vieruid, gč. St.dieđ. nr. 33 (2001–2002) Lassedieđáhus St. dieđáhussii nr. 55 (2001–2002) Sámepolitihka birra. Rievdadusat plánalágas (gč. Od.prp. nr. 47 2003–2004)) ja váikkuhusguorahallan njuolggadusain, mielddisbuktá ahte plánain plána- ja huksenlágas main leat váikkuhusat sámi luondo- ja kulturvuđđui ferte váikkuhusaid čielggadit

Guovlokommišuvdna rávve stáhta, fylkasuohkaniid ja Sámedikki lagat ovttasbargat nannen dihte sámi eláhusaid, gč. NAČ 2004:19 Nanu guovllut ja regijovnnat. Ráđđehus lea ovtta oaivilis dása, ja deattuha ahte Sámediggi oasálastá regijovnnalaš ovttasbarggus fylkasuohkana olis heivehit ja vuoruhit eláhusovdánahttin doaimma sámi ássanguovlluin.

Raporta ja stáhtus

Ráđđehus lea Guovdageidnui ásahan Luonddu- ja boazodoallobálválusaid resursaguovddáža ja mii lea oassin boazoheiveheamis Oarje-Finnmárkkus. Guovddáš galgá leat resursaguovddážin boazodolliide geat heitet eláhusas ja ohcet molssaeakto bargguid ja sisaboađuid. Guovddáš galgá duođaštit boazodolliid árbevirolaš eláhus- ja luondogelbbolašvuođa. Ja dát lea vuođđun go ovdánahttit ja fállat iešguđetlágan bálvalusaid vuovdemassii almmolaš ja priváhta doaimmaide, nugo bearráigeahčču, dárkkisteapmi, duođašteapmi, luondo- ja birashálddašeapmi ja eará. Guovddáš lea ásahuvvon prošeaktan 2005 čavčča rájes dainna ulbmiliin ahte rievdadit prošeavtta ávkkálaš iešruhtaduvvon searvin loahpageahčen jagi 2007, gč. Prográmmakategoriija 13.40, kap. 543 Luondo- ja boazodoallobálvalusaid ressursaguovddáš, poasta 01 Doaibmagolut.

ON:a olmmošvuoigatvuohtalávdegotti dulkon siviila ja politihkalaš vuoigatvuođaid soahpamuša vuođul artihkkal 27, lea sámiin álgoálbmogin riekti suodjalit amas stuorit billisteamit eastadit árbevirolaš eláhusa doaimmaheamis.

Árbevirolaš sámi eláhusat, nugo boazodoallu, guolásteapmi, duodji, doalahit ja bisuhit sámi kulturvuođu. Dárbbašlaš eaktu ovdánahttit sámi kultuvrra ja giela lea ahte gávdnojit ceavzilis eláhusat mat heivejit gosa ihkenassii.

Prográmmakategoriija 13.40 Sámi ulbmilat

Golut prográmmakategoriijas 13.40

(1 000 ru)

Kap.	Namahus	Rehjetdo-allu 2004	Sald. bušeahtta 2005	Evttohus 2006	Pst. nuppástus 05/06
540	Sámediggi (gč. kap. 3540)	138 051	143 400	160 000	11,6
541	Doarjja sámi ulbmiliidda	3 695	3 780	5 500	45,5
542	Álgoálbmotvuoigatvuođaid gelbbolašvuođaguovddáš (gč. kap. 3542)	2 826	2 050	2 040	-0,5
543	Luonddu- ja boazodoallobálvalusaid resursaguovddáš (gč. kap. 3543)			880	
544	Boazoealáhusa riikkaidgaskasaš fága- ja gaskkustanguovddáš (gč. kap. 3544)		750	760	1,3
545	Finnmárkoopmodat (gč. kap 5606)			5 000	
	Oktiibuot kategoriija 13.40	144 572	149 980	174 180	16,1

Boađut prográmmakategoriijas 13.40

(1 000 ru)

Kap.	Namahus	Rehjetdo-allu 2004	Sald. bušeahtta 2005	Evttohus 2006	Pst. nuppástus 05/06
3540	Sámediggi (gč. kap. 3540)	4 651	4 650	4 650	0,0
3542	Álgoálbmotvuoigatvuođaid gelb-bolašvuođaguovddáš	1 275			
5606	Finnmárkoopmodat (gč. kap. 545)			165	
	Oktiibuot kategoriija 13.40	5 926	4 650	4 815	3,5

Juolludeamit sámi ulbmiliidda

Sámi ulbmiliidda juolluduvvo mearreruhta moanaid departemeanttaid bušeahtain. Oktiibuot ledje juolludeamit sámi ulbmiliidda 2005 su. 598 milj. ru . 2006 lea juolludeapmi su. 625 milj. ru . Ráđđehusa sámepolitihkka ja juolludeamit departemeanttain sámi ulbmiliidda čilgejuvvojit ollásit prentosis «Juolludeamit sámi ulbmiliidda 2006».

Kap. 540 Sámediggi (gč. kap. 3540)

(1 000 ru)

Poasta	Namahus	Rehjetdoallu 2004	Sald. bušeahtta 2005	Evttohus 2006
50	Sámediggi	133 400	138 750	155 350
54	Sámeálbmotfoandda vuoitu	4 651	4 650	4 650
	Oktiibuot kap. 540	138 051	143 400	160 000

Nuppástus mii ii boađe tabeallas ovdan: Stuorradikki meannudettiin Sd.prp. nr. 65 (2004–2005) Lassijuolludeamit ja ođđasitvuoruheamit stáhtabušeahtas oktan álbmotoajuin 2005 lasihuvvui poasta 50 1,0 milj. ru gitta 139,750 milj. ru rádjai.

Sámediggi oažžu jahkásaš mearreruđa Mánáid- ja bearašdepartemeanttas, Dearvvašvuođadepartemeanttas, Kultur- ja girkodepartemeanttas, Birasgáhttendepartemeanttas, Oahppo- ja dutkandepartemeanttas, Gielda- ja guovlodepartemeanttas, Eanandoallodepartemeanttas ja Olgoriikadepartemeanttas. Dáid departemeanttaid evttohusat juolludemiide leat 2006 sullii 250 milj. ru , mii lea 5 pst lassáneapmi.

Sámediggi spiehkastuvvui 1999 bruttobušehterenprinsihpas ja oažžu ollislaš juolludeami 50-poasttain Gielda- ja guovlodepartemeanttas, Mánáid- ja bearašdepartemeanttas, Oahppo- ja duktandepartemeanttas, Kultur- ja girkodepartemeanttas ja Birasgáhttendepartemeanttas. Sámediggái addojuvvo dán vuogi mielde erenoamáš iehčanas ovddasvástádus ja friddjavuohta resursahálddašeapmái.

Sámediggi lea ásahuvvon sámelága bokte doahttalan dihtii Vuođđolága § 110 a. Sámedikkis lea stuorra friddjavuohta álbmotválljen orgánan. Dat ii leat ráđđehusa etáhta dahje vuollásaš orgána, ja danne ii leat ovttage stáhtaráđis ovddasvástádus Sámedikki politihkalaš doibmii dahje daid politihkalaš mearrádusaide maid Sámediggi dahká iešguđet surggiin. Gielda- ja guovloministaris lea datte bajit vuođđolágalaš ovddasvástádus mearreruđa dáfus mat juolluduvvojit kap. 540 Sámediggi. Eará departemeanttaid bušeahtaid juolludemiid dáfus Sámediggái, lea guoskevaš fágastáhtaráđis vuođđolágalaš ovddasvástádus ja čuovvolanovddasvástádus dasa ahte adnojit go juolluduvvon ruđat Stuorradikki eavttuid mielde.

Dainna eavttuin ahte Stuorradiggi dohkkeha bušeahttamearrádusa, juogada Sámediggi iešguđet departemeanttaid juolludemiid dievasčoahkkimistis skábmamánus. Sámediggi juogada juolludemiid vuoruhemiidis mielde, muhto daid duvdosiid mielde mat biddjojit Stuorradikki bušeahttamearrádusas.

Gielda- ja guovlodepartemeanta mearrida Sámedikki ekonomihálddašeami ruhtameari departemeanttaid váldonjuolggadusain Sámedikki ekonomihálddašeami hárrái. Váldonjuolggadusat gustojit vel mearreruhtii juolluduvvon eará departemeanttaid bušeahtain ja eará sajiid vejolaš boađuin. Njuolggadusat leat dohkkehuvvon sámelága § 2-1, goalmmát lađđasa vuođul. Váldonjuolggadusain lea departemeanta mearridan ahte «Økonomireglementet for staten» (Stáhta ekonominjuolggadusat) ja «Bestemmelser om økonomistyring i staten» (Ekonomistivrejumi mearrádusat stáhtas) gustojit Sámediggáige. Departemeanta datte eaktuda ahte ekonominjuolggadusat ja mearrádusat fertejit adnot dan láhkai ahte Sámedikki árvvoštallan álbmotválljen orgána namas fuolahuvvo.

Almmolaš digaštallamis leat ovddiduvvon sierranas oaivilat Sámedikki ekonomihálddašeami hárrái. Gieldalávdegoddige jearai dan 2005 stáhtabušeahta bušeahttaevttohusas. Ráđđehus lea mearkkašan ahte Sámediggi lea 2005 ožžon áigái doaibmabijuid nannen dihtii ekonomi- ja rehketdoallodoaimmas.

Sámedikki legitimitehtii álbmotválljen orgánan ja hálddašanorgánan lea mearrideaddjin ahte Sámedikki ekonomi- ja rehketdoallodoaibma doallá alla dási. Danne lea dárbbašlaš ahte Sámediggi ásahan buriid dagaldumiid ekonomihálddašeapmái ja ahte dát čuvvojit. Gielda- ja guovlodepartemeanta lea mearkkašan ahte Sámediggi iešguđet oktavuođain čujuha dasa ahte ekonomi- ja hálddašanovttadagas eai leat doarvái resurssat vuoruhit ovddidanbargguid. Gielda- ja guovlodepartemeanta eaktuda datte ahte Sámediggi áiggis áigái gustojeaddji ruhtameari siskkobealde vuoruha doarvái resurssaid ekonomi- ja rehketdoallodoibmii, sihkarastin dihtii ahte ekonomihálddašeami dagaldumit ja čađaheamit leat ollislaččat dohkálaččat.

2005 reviderejuvvon našunalbušeahtas juolluduvvui 2005 nuppi jahkebeallai 300 000 kr nannet Sámedikki dárkkistanlávdegotti áššemeannu-

dannávccaid ja 300 000 kr nannet Sámedikki hálddahusa siskkáldas dárkkisteami.

Sámedikki dieđiheapmi ráđđehussii ja Stuorradiggái

Sámelága § 1-3 nanne ahte Sámedikki jahkedieđáhus galgá sáddejuvvot Gonagassii. Ráđđehus bidjá jahkásaččat ovdan stuorradiggedieđáhusa Stuorradiggái Sámedikki doaimma birra, mas Sámedikki jahkedieđáhus lea váldon mielde sierra kapihtalin. Dán dieđáhusas vel čielggaduvvojit ráđđehusa sámepolitihka áigeguovdilis oasit. Dárkilat dieđiheapmi Sámedikki 2004 doaimma birra čujuhuvvo danne Sd. Dieđ. nr. 44 (2005–2006) Sámedikki doaimma birra 2004, mii ovdanbiddjui čakčamánu 2.b. 2005.

Poasta 50 Sámediggi

2006 bušeahttaevttohus

Gielda- ja guovlodepartemeanta evttoha 2006 juolludit sullii 155,35 milj. ru , mii lea 12 pst. lasáhus. Ruhtamearri lea lasihuvvon 3 milj. ru sámi girjebussiid investeremiidda. Dát mearkkaša ahte 2006 rájes sirdojuvvo sámi girjebussiid investeremiid ovddasvástádus fylkkagielddain Sámediggái. Sámediggi lea cealkán ahte leat mielas váldit badjelasas dán ovddasvástádusa jus dán ulbmila juolludeapmi šaddá 3 milj. ru jahkásaččat. Okta ulbmiliin ovddasvástádusa sirdimis lea ahte sámi girjebussiid jođihan- ja investerenovddasvástádus čohkkejuvvo seamma sadjái, Sámediggái. Jođihanjuolludeamit bohtet datte 2006 ain Kultur- ja girkodepartemeantta bušeahtas, ja investerenjuolludeamit fas Gielda- ja guovlodepartemeantta bušeahtas. Ráđđehus áigu árvvoštallat čohkket dáid juolludemiid seamma departemeantta bušehttii 2007 rájes.

Sámedikki ruhtamearrige lea lassánan 2 milj. ru , dan geažil go Sámediggi lea stuoridan Sámi ovddidanfoandda doaibmaguovllu ja dahkan šiehtadusa máŋgga fylkkagielddain.

7 milj. ru juolludeapmi Sámediggái 2004 ja 2005 nannet guovttegielalašvuođabarggu sámegiela hálddašanguovllu sámi gielddain ja fylkkagielddain kap. 571, poasta 64 Árvvoštandoarjja, biddjo 2006 rájes Sámedikki ruhtamearrái.

Poasta 54 Sámeálbmotfoandda vuoitu

2000 ođastuvvon našunalbušeahta meannudettiin mearridii Stuorradiggi geassemánu 16.b. 2000 juolludit 75 milj. ru «Sámeálbmotfondii». Foandda ulbmila birra celkkii finánsalávdegotti eanetlohku ahte foandda vuoitu (ruhtačivgan) galgá adnot iešguđetlágan doaibmabijuide, mat nannejit sámegiela ja -kultuvrra. Stuorradikki mearrádus máinnaša foandda ceggema oktasaš buhtadussan daid vahágiid ja vearrivuođaid ovddas, maid dáruiduhttunpolitihkka lea dagahan sámeálbmogii. Foandda vuoitu ii leat oassi Sámedikki mearreruđas.

Sámediggi meannudii evttohuvvon foanddanjuolggadusaid dievasčoahkkimistis miessemánus 2002. Sámediggi mearridii váldit vuostá Sámeálbmotfoandda vuosttas soabatlávkin gaskal stáhta ja sámiid. Muhto Sámediggi ii áiggo geavahit foandda vuoittu ovdal go stáhta álggaha Sámedikkiin barggu man áigumuš lea ovddidit ođđa ovttasbargovugiid ja doaibmabijuid sámiid várás, ja dainna eavttuin ahte ráđđehus álggaha barggu man ulbmilin lea čoavdit vuorrasat oahppaváillat sámiid áššiid.

Sámedikki mearrádusa eavttut leat dál devdon, Stuorradikki Sd.meld. nr. 44 (2003–2004) Erstatningsordning for krigsbarn og erstatningsordninger for romanifolk/ tatere og eldre utdanningsskadelidende samer og kvener (Buhtadusortnet soahtemánáide ja buhtadanortnegat romaniálbmogiidda/tateriidda ja boarrasat oahppovahágahtton sámiide ja kveanaide) meannudemiin ja dan soabalašvuođa bokte mii lea olahuvvon Sámedikki ja stáhtalaš eiseválddiid gaskasaš ráđđádallamiid prosedyraid bokte. Ráđđehus eaktuda danne ahte Sámediggi 2006 atnigoahtá Sámeálbmotfoandda. Sámeálbmotfoandda čohkkejuvvon vuoitu lea meroštallon foandda ceggema rájes 2000, šaddá juovlamánu 31.b. 2005 26,14 milj. ru. Dát vuoitu lasiha Sámediggái doaibmavejolašvuođa.

Kap. 3540 Sámediggi (gč. kap. 540)

(1 000 ru)

Poasta	Namahus	Rehjetdoallu 2004	Sald. bušeahtta 2005	Evttohus 2006
51	Sámeálbmotfoandda vuoitu	4 651	4 650	4 650
	Oktiibuot kap. 3542	4 651	4 650	4 650

Kap. 541 Doarjja sámi ulbmiliidda

(1 000 ru)

Poasta	Namahus	Rehjetdoallu 2004	Sald. bušeahtta 2005	Evttohus 2006
70	Doarjja sámi ulbmiliidda	1 100	1 100	
72	Sámegiella, diehtojuohkin je.	2 595	2 680	5 500
	Oktiibuot kap. 541	3 695	3 780	5 500

Nuppástus 2005 rájes 2006 rádjai: Bušeahttapoasta 70 evttohuvvo ovttastahttot poasttain 72 jagi 2006 rájes.
Kap. 541, poasta 73 lea 2006 rájes jorahuvvon sierra doaibmapoastan, gč. kap. 544, poasta 1.

Poasta 70 Doarjja sámi ulbmilidda

Doaibmabijuin mat ruhtaduvvojit poasttain 70 Doarjja sámi ulbmiliidda ja 72 Sámegiella, diehtojuohkin je. leat muhtun muddui badjálas ulbmilat. Ráđđehus evttoha danne ovttastahttit dáid bušeahttapoasttaid oktan poastan 72 Sámegiella, diehtojuohkin je. 2004 adnui poasta 70 ollislaččat oasseruhtadit Sámi ofelaččat prošeavtta, ja prošeavtta báhcán oassi fas ruhtaduvvui poasttas 72, gč. poastta 72 máinnašeami.

Poasta 72 Sámegiella, diehtojuohkin je.

Ráđđehus áigu joatkit vuoruhemiin sámegiela ja diehtojuohkima sámi diliid birra. Evttohuvvo várret 5,5 milj. ru dán ulbmilii 2006, mas 1,6 milj. ru lea ovttagearddejuolludeapmi 2006 várrejuvvon diehtojuohkindoaimmaide finnmárkolága birra.

Doarjjaortnega ulbmilin lea láhčit diliid nu ahte sámegiela geavaheapmi lassána almmolaš sajiin, ahte almmolaš dieđiheapmi sámiide sámegillii lassána ja ahte oppa Norgga álbmot buorebut čuvgejuvvo sámi diliid birra.

Gielda- ja guovlodepartemeanta lea 2004 giđa álggahan ovttasbargoprošeavtta Sámi allaskuvllain, mii gohčoduvvo «Sámi ofelaččat». Prošeavtta referánsajoavkkus leat Sámi allaskuvlla, Sámi Instituhta, Álgoálbmotvuoigatvuođaid gelbbolašvuođaguovddáža, Sámedikki ja Gielda- ja guovlodepartemeantta ovddasteaddjit. Golbma sámi ofelačča namaduvvojedje vuosttas geardde Riddu Riđđu-festiválas 2004. Golbma ođđa ofelačča namaduvvojedje suoidnemánu 30.b. 2005 Márkomeannu sámi festiválas Skániin/Evenášsis. Nuorat galget vuosttažettiin galledit joatkkaskuvllaid daid guovlluin gos sápmelaččat leat unnitlogus. Dasto galget galledit guovlluid gos árbevirolaččat eai ása sápmelaččat, ovdamearkka dihtii Mátta-Norgga guovddáš nuortaguovlluid. Prošeavtta ruhtada Gielda ja guovlodepartemeanta. Prošeakta jotkojuvvo 2006.

Guovddáš ulbmilin lea ahte galgá leat vejolaš geavahit sámi čálamearkkaid IT-oktavuođas, omd. almmolaš registariin. Ráđđehusa ulbmilin lea ahte visot almmolaš registarat galget sáhttit atnit sámi čálamearkkaid, ja ahte registariid gaskasaš dihtorgulahallan galgá doaibmat. Sámegiela ja IT gealbobása ruhtaduvvo dáinna poasttain, gč. bargoulbmil 2.3 Boađussuorggis 4.

Ráđđehus ásahii 2003 sámi giellaválljema ODINis. Sámegiel siidduid joatkka ja buorideapmi galgá leat oktilis bargu.

Guottuid dáfus sámiide ja sámi diliide, várrejuvvui 2003 1 milj. ru doarjjapoasttas Sámedikki guoddo- ja diehtojuohkinkampánjii. Okta váldoulbmilin dáinna prošeavttain lea leamaš bargat vuostá heajos guottuid sámiide ja sámi diliide. Prošeavttas lea vel áigumuš leamaš oaččuhit eanebuid čálihit iežaset sámi jienastuslohkui. Nissonat ja nuorat leat leamaš prošeavtta ovddemuš ulbmiljoavkkut. Prošeakta loahpahuvvo 2005 ja prošeavtta bohtosat čájehit ahte lohku sis geat dáhttot čálihit iežaset sámi jienastuslohkui lea lassánan 2 554:n gitta 12 475 olbmui 2001 válggaid rájes.

Ráđđehus evttoha 2006 lasihit bušeahttapoastta 1,6 milj. ru . Lasiheapmi lea ovttagearddejuolludeapmi ja várrejuvvo diehtojuohkindoaibmabijuide Láhka riektediliid ja eatnamiid ja luondduvalljodagaid hálddaheami birra Finnmárkku fylkkas (finnmárkolága) čuovvoleami oktavuođas. Dalle go Stuorradiggi meannudii finnmárkolága, čujuhii eanetlohku dasa ahte Finnmárkkus lea guhkit áiggi leamaš gižži ja soahpameahttunvuohta Finnmárkolága hárrái ja ahte olu lea danne go leat leamaš boasttoáddejumit dasa mii lágas duođaid čuožžu. Ráđđehus lea 2005 ovttas Sámedikkiin ja Finnmárkku fylkkagielddain álggahan áigeguovdilis diehtojuohkindoaibmabijuid lága birra. Dát bargu joatkkašuvvo 2006, ovttagearddejuolludemiin 1,6 milj. ru .

Kap. 542 Álgoálbmotvuoigatvuođaid gelbbolašvuođaguovddáš (gč. kap. 3542)

(1 000 ru)

Poasta	Namahus	Rehjetdoallu 2004	Sald. bušeahtta 2005	Evttohus 2006
01	Doaibmagolut	2 826	2 050	2 040
	Oktiibuot kap. 542	2 826	2 050	2 040

Nuppástus 2006: Kap. 542 poasta 1 lea vuoliduvvon 46 000 r. stahtalaš doaimmaid bušehterema nettoortnega álggaheami ja lassiárvodivada rehketdalločállima geažil.

Poasta 1 Doaibmagolut

Álgoálbmotvuoigatvuođaid gelbbolašvuođaguovddáža ulbmilin lea lasihit álgoálbmotvuoigatvuođaide guoski dieđuid ja áddejumi, gč. Sd.prp. nr. 1 (2003–2004). Sámediggi ovttas Gielda- ja guovlodepartemeanttain leat nammadan stivrra earret eará Sámi Instituhta ja Sámi allaskuvlla evttohusaid vuođul. Olgoriikadepartemeanta veahkeha 1,2 milj. ru ruhtademiin 2006, seamma sumiin go 2005. Guovddážis leat golbma bargi.

Álgoálbmotvuoigatvuođaid gelbbolašvuođaguovddáš lea 2004 ovttas Ája Sámi guovddážiin ja Čáhput siiddain lágidan Ája-konfereanssa. Dán konfereanssa vuođđu lei ee. árvvoštallat ráđđehusa Láhka riektediliid ja eatnamiid ja luondduvalljodagaid hálddaheami birra Finnmárkku fylkkas (finnmárkolága) evttohusa Čáhpuha alimusriekteduomu ektui. Álgoálbmotvuoigatvuođaid gelbbolašvuođaguovddáš lea vel leamaš mielde lágideamen seminára eamiálbmotnissoniid vuoigatvuođaid ja ovttadássásašvuođa birra Helssegis. Seminára lágiduvvui ovttas Sámi NissonForumiin. Eamiálbmotnissoniid vuoigatvuođat lei vel fáddán gelbbolašvuođaguovddáža jahkásaš čakčamánu 1.b. semináras. Gelbbolašvuođaguovddáš lea 2004 almmuhan guokte nummira guovddáža čálaráiddus gáldu čála. Čálaráidu galgá leat Álgoálbmotvuoigatvuođaid gelbbolašvuođaguovddáža bistevaš diehtojuohkinvuohki. Earret dán lea gelbbolašvuođaguovddáš buvttadan golbma čielggadeami: «Noen juridiske betraktninger vedrørende samiske rettigheter i saltvann» (Muhtin juridihkalaš smiehttamušat sámi vuoigatvuođaid hárrái sáltečázis), «Indigenous Women: A Gender Perspectiv» ja «Retten til tolking» (Vuoigatvuohta dulkomii). Álgoálbmotvuoigatvuođaid gelbbolašvuođaguovddáš lea ásahan sierra neahttasiidduid[15]. Dáid siidduide biddjojit ođastuvvon riikkaidgaskasaš eamiálbmotođđasat ja almmuhuvvojit áigeguovdilis artihkkalat ja čielggadeamit eamiálbmotvuoigatvuođaid birra. Guovddáš doaibmá guovtti gillii (sámegillii ja dárogillii). Lassin buvttada dat vel olu eŋgelasgillii.

2004 lea Álgoálbmotvuoigatvuođaid gelbbolašvuođaguovddážis leamaš erenoamáš fuomášupmi ásahit buriid dagaldumiid guovddáža jođiheamis.

Evttohuvvo juolludit 2,04 milj. ru kap. 542, poasta 1 Álgoálbmotvuoigatvuođaid gelbbolašvuođaguovddáš 2005.

[15] www.galdu.org

Kap. 3542 Álgoálbmotvuoigatvuođaid gelbbolašvuođaguovddáš (gč. kap. 542)

(1 000 ru)

Poasta	Namahus	Rehjetdoallu 2004	Sald. bušeahtta 2005	Evttohus 2006
01	Álgoálbmotvuoigatvuođaid gelbbolašvuođaguovddáš, sierranas boađut	1 275		
	Oktiibuot kap. 3542	1 275		

2004 rehketdoallu guoská eanaš Olgoriikadepartemeantta juolludeapmái, gč. kap. 542 máinnašeami.

Boahtokapihtalge guoská vej. olggobealde prošeaktaruhtademiide Álgoálbmotvuoigatvuođaid gelbbolašvuođaguovddáža olis.

Kap. 543 Luonddu- ja boazodoallobálvalusaid resursaguovddáš

(1 000 ru)

Poasta	Namahus	Rehjetdoallu 2004	Sald. bušeahtta 2005	Evttohus 2006
01	Doaibmagolut			880
	Sum kap. 543			880

Nuppástus 2006: Kap. 543, poasta 1 lea vuoliduvvon 20 000 ru. stahtalaš doaimmaid bušehterema nettoortnega álggaheami ja lassiárvodivada rehketdoalločállima geažil.

Poasta 1 Doaibmagolut

Luonddu- ja boazodoallobálvalusaid resursaguovddáš lea ásahuvvon Guovdageidnui Oarje-Finnmárkku boazolohkoheivehallama lávkin. Guovddáš galgá leat resursaguovddážin boazodoalliide geat guđđet ealáhusa ja ohcet molssaevttolaš bargosajiid ja boađuid. Resursaguovddáža váldobargun lea duođaštit boazodoalliid árbevirolaš ealáhus- ja luonddugealbbu (duohtagealbbu), ja dán vuođul ovddidit ja kvalitehtasihkarastit sierranas fálaldagaid maid fállá ja vuovdá almmolaš ja priváhta doaimmaide nugo geahčus, dárkkisteamis, duođašteamis, luonddu- ja birashálddašeamis je.

Guovddáš lea ásahuvvon Gielda- ja guovlodepartemeantta vuollásaš prošeaktan 2005 čavčča rájes. Ulbmilin lea jorahit prošeavtta ávkkálaš ieš ruhtaduvvon fitnodathápmin ovdal 2007 loahpa. Stáhtabušeahtas lea várrejuvvon oktiibuot 2 milj. ru guovddáža álggaheapmái ja doibmii, juogaduvvon 2005, 2006 ja 2007.

Luonddu- ja boazodoallobálvalusaid resursaguovddáža doaimma jođiha stivrenjoavku Gielda- ja guovlodepartemeantta addán mandáhta mielde. Stivrenjoavku nammaduvvui suoidnemánus 2005.

Guovddáža ovddasvástádus sirdui 2005 Eanandoallo- ja biebmodepartemeanttas Gielda- ja guovlodepartementii, ja Stuorradiggái čuvgejuvvui ovddasvástádussirdin 2005 ođastuvvon našunalbušeahtas, gč. Sd.prp. nr. 65 (2004–2005) Tilleggsbevilgninger og omprioriteringer i statsbudsjettet medregnet folketrygden 2005. (Lassijuolludeamit ja ođđasitvuoruheamit stáhtabušeahtas oktan álbmotoajuin 2005). Sirdima geažil de biddjo Gielda- ja guovlodepartemeantta juolludeapmi 2006 bušeahttajagi rájes sierra kapihttalii 543, Luonddu- ja boazodoallobálvalusaid resursaguovddáš, poasta 1 Doaibmagolut.

Gielda- ja guovlodepartemeanta evttoha 2006 juolludit kr 880 000 guovddážii kap. 543 Luonddu- ja boazodoallobálvalusaid resursaguovddáš, poasta 1 Doaibmagolut.

Kap. 3543 Luonddu- ja boazodoallobálvalusaid resursaguovddáš (gč. kap. 543)

Poasta 1 Eará sisaboađut

Guovddáš galgá váldodoaimmas bohtosin olahit boađuid vuovdimis bálvalusaid maid sáhttá fállat ja vuovdit luonddu- ja birashálddašeami guoskevaš almmolaš ja priváhta doaimmaide. Boađuid galgá atnit guovddáža doibmii ja ovddideapmái.

Čujuhuvvo romerlagumearrádus II gos evttohuvvo fápmudus lassisisaboađuide.

Kap. 544 Boazoealáhusa riikkaidgaskasaš fága- ja gaskkustanguovddáš

(1 000 ru)

Poasta	Namahus	Rehjetdoallu 2004	Sald. bušeahtta 2005	Evttohus 2006
01	Doaibmagolut		750	760
	Oktiibuot kap. 544		750	760

Nuppástus 2006: Kap. 544, poasta 1 lea vuoliduvvon 17 000 ru. stahtalaš doaimmaid bušehterema nettoortnega álggaheami ja lassiárvodivada rehketdoalločállima geažil.

Kap. 544 lea ođas. Kap. 544.1 buhtte 541.73. 2004 rehketdoalu ja 2005 salderejuvvon bušeahta logut čujuhuvvon ovddeš poastanummarii.

Poasta 1 Doaibmagolut

Nannen dihtii boazoealáhusa riikkaidgaskasaš ovttasbarggu lea ráđđehus ásahan riikkaidgaskasaš fága- ja gaskkustanguovddáža Guovdageidnui. Guovddáš rahppui virggálaččat čakčamánu 2.b. 2005. Dás lea deattuhuvvon ahte boazoealáhusálbmogiin ja sin organisašuvnnain galgá leat lagaš gaskavuohta guovddážii, ja dat galgá jođihuvvot ovttas Boazoealáhusálbmogiid máilbmelihtuin. Guovddáš galgá váikkuhit dieđuid gaskkusteami ja lonohallama ja oaččuhit áigálii davviguovlluid birrasaš boazoealáhusálbmogiid fágalaš ovttasbarggu. Bargu galgá leat ávkin ealáhusdoalliide, almmolaš eiseválddiide, dutkanbirrasiidda ja eará fágabirrasiidda, ja riikkaidgaskasaš organisašuvnnaide ja ovttasbargoorgánaide.

Guovddáža stivra nammaduvvui borgemánus 2005. Stivračoakkádus govve dálá rádjarasttildeaddji boazodoalloovttasbarggu, Ruošša, Ruota, Suoma ja Norgga ovddasteaddjiiguin.

2005 juolludii Gielda- ja guovlodepartemeanta guovddážii ruđa kap. 541, poasta 73 Boazoealáhusa riikkaidgaskasaš fága- ja gaskkustanguovddáš. Olgoriikadepartemeantta ja Eanan- ja biebmodepartemeantta bušeahtainge várrejuvvui guovddážii ruhta.

Guovddáža ovddasvástádus sirdui 2005 rájes Eanandoallo- ja biebmodepartemeanttas Gielda- ja guovlodepartementii, ja Stuorradiggái čuvgejuvvui ovddasvástádussirdin 2005 ođastuvvon našunal bušeahtas, gč. Sd.prp. nr. 65 (2004–2005) *Lassijuolludeamit ja ođđasitvuoruheamit stáhtabušeahtas oktan álbmotoajuin 2005* Sirdima geažil biddjo Gielda- ja guovlodepartemeantta juolludeapmi bušeahttajagi 2006 rájes sierra kapihttalii 544, Boazoealáhusa riikkaidgaskasaš fága- ja gaskkustanguovddáš, poasta 1 Doaibmagolut. Gielda- ja guovlodepartemeantta bušeahtas evttohuvvo 2006 juolludit 760 000 ru. Olgoriikadepartemeanta ja Eanandoallo- ja biebmodepartemeantage várrejit vástideaddji sumiid iežaset bušeahtain ruđa dán guovddážii.

Kap. 3544 Boazoealáhusa riikkaidgaskasaš fága- ja gaskkustanguovddáš (gč. kap. 544)

Poasta 1 Eará sisaboađut

Boahtokapihtal guoská Olgoriikadepartemeantta ja Eanandoallo- ja biebmodepartemeantta bušeahtaid juolludemiide, gč. kap. 544 máinnašeami.

Boahtokapihtal guoská vel vej. olggobealde ruhtademiide dakkár prošeavttaide mat leat Boazoealáhusa riikkaidgaskasaš fága- ja gaskkustanguovddáža olis.

Čujuhuvvo romerlagumearrádus II gos evttohuvvo fápmudus lassisisaboađuide.

Kap. 545 Finnmárkoopmodat

(i 1 000 ru)

Poasta	Namahus	Rehjetdoallu 2004	Sald. bušeahtta 2005	Evttohus 2006
90	Álggahanloatna			5 000
	Oktiibuot kap. 544			5 000

Poasta 90 Álggahanloatna

Ráđđehus dáhttu ságaškuššamiid maŋŋil Sámedikkiin ja Finnmárkku fylkkadikkiin ahte Láhka riektediliid ja eatnamiid ja luondduvalljodagaid hálddaheami birra Finnmárkku fylkkas (finnmárkolága) njuolggadusat mat máinnašit Finnmárkoopmodaga, galget fápmui boahtit 2006 nuppi kvártalas. Áigumuššan lea ahte Finnmárkoopmodaga stivra galgá leat ceggejuvvon ođđajagimánu 1.b. 2006 dárbbašlaš fápmudusain čađahit geavatlaš ráhkkanemiid maid ferte go badjelasas váldá eatnamiid Statsskogas.

Od.prp. nr. 53 (2002–2003) 8.2.1. čuo. daddjo: *«Váldoprinsihppan lea ahte Finnmárkoopmodat galgá leat iešruhtadeaddji, muhto sihkarastin dihtii likviditehta vuosttas beaivvi rájes, berrešii addojuvvot stáhtalaš álggahanloatna. Man stuorra loana ja dan dárkilat eavttuid hárrái (reantomearri, ruovttoluottamáksináigi jna.) máhccá ráđđehus maŋŋil go proposišuvdna lea Stuorradikkis meannuduvvon. Loana ferte juolludit stáhtabušeahta bokte.»* Stuorradikkis eai lean mearkkašumit dán ovddidanvuohkái lága meannudettiin.

Dán vuođul evttoha ráđđehus ahte 2006 juolluduvvo gitta 5. milj. ru sturrosaš mearreruhta Finnmárkoopmodaga álggahanloatnan.

Gielda- ja guovlodepartemeantta áigumuššan lea ságaškuššat árrat 2006 Finnmárkoopmodaga stivrrain iešguđetlágan geavatlaš ja ekonomalaš čuolmmaid mat šaddet Finnmárkoopmodaga ásaheamis.

Resultatområde 5 Regional utvikling

Strategisk målsetting

Regjeringen ønsker å bevare hovedtrekkene i bosettingsmønsteret og utløse verdiskapingspotensialet i alle deler av landet. Bosettingsmålet for de neste tjue årene er en mer balansert utvikling, der alle landsdeler har vekst i folketallet.

Regionalpolitikken omfatter hele landet, både storbyer og bygder, og innsats på mange politikkområder er viktig for å nå målene. Det er en sentral strategi å styrke lokal og regional vekstkraft. Distriktspolitikken er et viktig innsatsområde innenfor regionalpolitikken. Regjeringen vil understreke betydningen av å sette inn ekstrainnsats som skal bidra til å styrke grunnlaget for bosetting og verdiskaping i områder og landsdeler med svak utvikling i næringsliv og bosetting, med ensidige eller små arbeidsmarkeder og med store avstander til større sentra og markeder.

Globaliseringen gjør at næringslivet er mer avhengig av gode konkurransevilkår i forhold til konkurrenter i andre land enn tidligere. Gode, generelle rammevilkår som lav rente, et skattenivå som er konkurransedyktig og en nyskapingssatsing er derfor viktigst for å sikre god vekst i Distrikts-Norge.

Regjeringens hovedstrategier for å nå målene i regionalpolitikken er gjort rede for i St.meld. nr. 25 (2004–2005) Om regionalpolitikken:

- en økonomisk politikk som sørger for gode og stabile rammebetingelser for næringslivet, og for samfunnet ellers
- å fremme innovasjon og nyetableringer og styrke regionale nærings- og kunnskapsmiljøer
- en bred innsats for å møte omstillingsutfordringer i områder med ensidig næringsstruktur og små arbeidsmarkeder
- en mer systematisk satsing på å utvikle attraktive mellomstore og små byregioner, sammen med en balansert vekst mellom storbyområdene
- regional differensiering og desentralisering på flere politikkområder

Ansvar og arbeidsoppgaver

I løpet av regjeringsperioden har regjeringen desentralisert regional- og distriktspolitiske midler over departementets budsjett. Det har blitt lagt vekt på å styrke fylkeskommunen som regional utviklingsaktør og samtidig bidra til en forenkling av offentlig sektor. Fra og med 2003 ble derfor hoveddelen av midlene over departementets budsjett til regional- og distriktspolitikk desentralisert til fylkeskommunene. Fylkene, med næringslivet i førersetet, fikk fra og med 2004 hovedansvaret for å prioritere bruken av de næringsrettede utviklingsmidlene som inngår i kompensasjonsordningene som ble innført som følge av omleggingen av ordningen med differensiert arbeidsgiveravgift. Regjeringen mener at regional- og distriktspolitikken må ta utgangspunkt i at ulike deler av landet står overfor ulike utfordringer og har ulike rammevilkår. For å nå de regionalpolitiske målene om bosetting og verdiskaping bør de som skal ta avgjørelser om bruk av offentlige virkemiddel, ha kunnskaper om regionale og lokale forhold. Etter regjeringens budsjettomlegging forvalter fylkene betydelige utviklingsmidler i forpliktende partnerskap med regionale og lokale aktører. Omleggingen er også gjort som ledd i forenkling og modernisering av offentlig sektor og har ført til at detaljstyringen fra departementet er betydelig redusert.

Det næringsrettede virkemiddelapparatet har forsterket og forankret sin aktivitet i regionene. Fra 2005 har Innovasjon Norge, SIVA og Norges forskningsråd inngått en samarbeidsavtale der målet er at brukerne skal møte et helhetlig og nært virkemiddelapparat. Innovasjon Norge har et nett av distriktskontor som i hovedsak samsvarer med fylkesstrukturen. I tillegg har både Norges forskningsråd og SIVA underskrevet samarbeidsavtaler med en rekke fylkeskommuner. Forskningsrådets ansettelse av egne regionale representanter skal bidra til sterkere koordinering mot øvrige næringsrettede virkemidler og bidra til økt forskningsbasert innovasjon og næringsutvikling i de ulike regionene.

Innenfor den særskilte regional- og distriktspolitikken består den tyngste økonomiske innsatsen av den differensierte arbeidsgiveravgiften og kom-

pensasjon for omlegging av denne ordningen, midler til lån og tilskudd til bedrifter og næringsutvikling over budsjettet til Kommunal- og regionaldepartementet, ekstra tilskudd til småkommuner og Nord-Norge-tilskudd i kommuneinntektssystemet og flere spesielle ordninger i tiltakssonen for Nord-Troms og Finnmark. Til sammen utgjør denne innsatsen i overkant av 13,5 mrd. kr i 2006. I tillegg kommer en stor innsats innenfor landbruket og spesielle tiltak på ulike områder for å sikre likeverdige tjenestetilbud eller imøtekomme behov hos spesielle målgrupper. Vedlegg 1 inneholder en oversikt over de aktuelle ordningene i den brede regional- og distriktspolitikken.

Utfordringer

Prioriteringene for 2006 er i samsvar med de strategiene som ble lagt i St.meld. nr. 25 (2004–2005) Om regionalpolitikken, regjeringens plan for en helhetlig innovasjonspolitikk og St.prp. nr. 51 (2002–2003) Virkemidler for et innovativt og nyskapende næringsliv. I 2006 vil regjeringen særlig fokusere på utviklingen i de mellomstore byregionene og småbyregionene.

Sentrale oppgaver og utfordringer i 2006 vil blant annet omfatte:

- avklare handlingsrommet innenfor *EUs nye regionalstøtteregelverk* for 2007 – 2013, og forberede en eventuell gjeninnføring av differensiert arbeidsgiveravgift. Videre avklare fremtidig kart for investeringsstøtte og norsk deltakelse og finansiering av Interreg IV. Vurdere muligheten for å utnytte EUs forslag om ny og egen støtteordning til nyetableringer av mindre bedrifter.
- i større grad *differensiere virkemidlene* etter regiontype, fra periferi til sentrum. Kartlegge eventuelle regionale ulikheter i kapitaltilgang, for i større grad å kunne målrette innsatsen. Videreutvikle strategier og virkemidler for små- og mellomstore byer.
- styrke *innovasjonsarbeidet*, blant annet gjennom igangsetting av nytt Norwegian Centres of Expertise-program (NCE), nytt næringshageprogram, forlenget inkubatorprogram, en egen høyskolesatsing innenfor FORNY og gjennom Innovasjonsløft Nord og Storbyprosjektet
- legge fram en *hovedstadsmelding* jf. Innst. S. nr. 177 (2003–2004), der Oslos rolle som hovedstad, særlige storbyutfordringer og Oslo-regionens styringsutfordringer skal behandles. Det blir også lagt vekt på Oslo-regionen som internasjonalt konkurransedyktig region, regionens potensial for nyskaping og betydning for andre regioners økonomi.
- fortsatt sikre/bidra til at *kompensasjonen for økt arbeidsgiveravgift* i form av næringsrettede utviklingsmidler blir forvaltet på en tilfredsstillende måte. Gjennomføre endringer i transportstøtteordningen dersom ESA gir aksept for utvidet geografisk nedslagsfelt og åpning for støtte fra både nasjonal og fylkeskommunal ordning samme år.
- oppfølging av aktuelle *omstillingssaker*, særlig i Finnmark og Sogn og Fjordane

Boks 3.1 Norwegian Centres of Expertise

«Norwegian Centres of Expertise» (NCE) er en ny og prioritert programsatsing i 2006. Programmet er rettet mot spesialiserte bedriftsklynger med internasjonalt konkurransedyktige bedrifter og næringsmiljøer som kan være flaggskip i den nasjonale innovasjonspolitikken. NCE skal stimulere nettverk og kompetanse i tilknytning til regionale FoU- institusjoner, næringsliv og myndigheter med utgangspunkt i regionens behov og forutsetninger. Programmet skal forsterke innovasjonsaktiviteten i de mest vekstkraftige og internasjonalt orienterte regionale næringsklyngene. Programmet skal bidra til å målrette, forbedre og akselerere pågående utviklingsprosesser i disse klyngene gjennom langsiktig faglig og finansiell støtte. Målet er å utvikle innovative næringsklynger med regional forankring og lokale fortrinn og som kan bli internasjonalt sterke.

Innovasjon Norge, SIVA og Norges forskningsråd samarbeider om gjennomføringen av programmet. Programoperatørene vil velge ut miljøer basert på faglige vurderinger og faste kriterier, og kvalifisering vil skje gjennom åpen nasjonal konkurranse mellom aktuelle næringsmiljø.

I 2005 gjennomføres et forprosjekt for å utvikle programmets rammer og innhold. To utpekte forprosjekter, lettvektsmaterialer på Raufoss og mikrosystemer i Horten, samt tidligere iverksatt pilot i Ålesund, Centre of Expertise Møre, deltar aktivt i utviklingsarbeidet.

Programmet vil bli satt i gang 1. januar 2006. Regjeringen foreslår å bevilge 34,5 mill. kr til dette formålet i 2006, over Kommunal- og regionaldepartementets og Nærings- og handelsdepartementets budsjett.

Informasjons- og kommunikasjonsutfordringer 2006

Kommunal- og regionaldepartementet vil holde et fortsatt trykk på informasjons- og kommunikasjonsoppgavene på området i 2006. Informasjons- og kommunikasjonsvirksomheten skal:

- synliggjøre prioriteringer og satsinger innen fagområdet
- sikre god dialog med målgruppene og virkemiddelaktørene i regional- og distriktspolitikken. Informere dem som er, og som vil bli, berørt av det departementet jobber med (sluttbrukerne). Legge til rette for erfaringsoverføring og læring.
- bidra til økt kunnskap om muligheter for bosetting og næringsdrift i alle deler av landet og synliggjøre mulighetene for internasjonalt samarbeid

De fire viktigste kommunikasjonsutfordringene på feltet i 2006 er:

- EU-kommisjonen utarbeider nytt statsstøtteregelverk for 2007 – 2013, og arbeidet for å sikre Norges interesser prioriteres høyt. Det blir viktig å kommunisere handlingsrommet innenfor EUs nye regionalstøtteregelverk, og forberede en eventuell gjeninnføring av differensiert arbeidsgiveravgift. Videre er det viktig med informasjon vedrørende fremtidig kart for investeringsstøtte og norsk deltakelse og finansiering av Interreg IV.
- resultater av virkemidlene og programsatsingene hos de nasjonale virkemiddelaktørene Innovasjon Norge, SIVA og Forskningsrådet skal synliggjøres
- St.meld. nr. 25 (2004–2005) Om regionalpolitikken vil aktivt bli fulgt opp. Innovasjonsarbeidet blir styrket, blant annet gjennom igangsetting av nytt Norwegian Centres of Expertise-program (NCE), nytt næringshageprogram, forlenget inkubatorprogram, en egen høyskolesatsing innenfor FORNY og gjennom Innovasjonsløft Nord og Storbyprosjektet.
- ny hovedstadsmelding blir lagt fram våren 2006, og innholdet i denne skal kommuniseres til berørte parter

Revisjon av retningslinjene for regional statsstøtte

I internasjonale avtaler legges det økende vekt på å regulere næringsstøtten. EØS-avtalen, WTO-avtalen om subsidier og utjevningsavgifter får stadig større betydning for omfanget og utformingen av næringsstøtten. Norge må derfor aktivt søke å påvirke utformingen av nytt regelverk for næringsstøtte, bl.a. for å sikre at norske regionalpolitiske interesser ivaretas.

Regjeringen anser differensiert arbeidsgiveravgift som det mest treffsikre regionalpolitiske virkemiddelet for å opprettholde bosetting og sysselsetting i distriktene. Det har derfor vært viktig for Regjeringen å sikre rom for denne ordningen i EØS-avtalens regelverk for støtte. Differensiert arbeidsgiveravgift er en form for driftsstøtte, og gjeldende retningslinjer for regionalstøtte i EØS tillater kun slik støtte for å dekke ekstra transportkostnader i distriktene. I 1999 ble differensiert arbeidsgiveravgift imidlertid godkjent av ESA som indirekte transportstøtte. Denne tolkingen av regelverket godtok ikke lenger Kommisjonen og ESA, og ordningen ble derfor på et senere tidspunkt, etter pålegg fra ESA, omlagt fra 1.1.2004. Regjeringen introduserte i kjølvannet av dette en ordning med fortsatt lave satser innenfor en fribeløpsgrense. Regjeringen fikk videre aksept for en overgangsordning med en gradvis opptrapping av 2003-satsene i sonene 3 og 4 for de bedriftene som ikke skjermes av fribeløpsordningen. I arbeidsgiveravgiftssone 5 (Nord-Troms og Finnmark) kunne nullsatsen videreføres etter et enstemmig vedtak i EFTA om at det forelå usedvanlige omstendigheter. Regjeringen tilbakefører hele økningen i arbeidsgiveravgiften til de berørte distriktene. Regjeringen har bl.a. innført en ordning med transportstøtte. I tillegg tilfører den store midler til næringsrettede utviklingstiltak i områder som har fått økt avgift.

Regjeringen har hele tiden overfor ESA og Kommisjonen argumentert med tyngde for en generelt nedsatt arbeidsgiveravgift. Og denne argumentasjonen har gitt resultater. I utkastet til regelverk for regionalstøtte har Kommisjonen nå foreslått å åpne for driftsstøtte for å hindre eller redusere vedvarende avfolking i de minst befolkede regionene. Regionene må representere eller tilhøre NUTS II-regioner (som kan sammenlignes med landsdeler) med befolkningstetthet på mindre enn 8 innbyggere per kvadratkilometer, samt tilgrensede mindre områder som oppfyller de samme kriteriene. Dersom formuleringene i Kommisjonens utkast til retningslinjer blir vedtatt, mener Regjeringen at en ny ordning med differensiert arbeidsgiveravgift bør kunne omfatte tilnærmet det som i dag er arbeidsgiveravgiftssonene 3 og 4 i tillegg til sone 5. Dette tilsvarer hele Nord-Norge pluss tilgrensende områder i Nord-Trøndelag. I Sør-Norge vil dette kunne omfatte deler av Hedmark og Oppland og eventuelt tilgrensende regioner til disse.

Det geografiske virkeområdet for regional investeringsstøtte påvirkes også av revisjonen av regelverket for regionalstøtte. Kommisjonen foreslo innledningsvis at det geografiske virkeområdet skulle beregnes på grunnlag av befolkningstetthet på NUTS III-nivå (fylker). Norge har hele tiden argumentert for at det i Norge er behov for en viss fleksibilitet i forhold til denne hovedregelen ettersom mange områder har store regionale utfordringer selv om de ikke oppfyller kriteriet om befolkningstetthet på fylkesnivå. Regjeringen har trukket fram øyer uten fastlandsforbindelse og fjellregionene som eksempler på behovet for fleksibilitet. Disse regionene har særskilte utfordringer knyttet til tilgjengelighet, klima og avfolkning. I tillegg til dette har Norge argumentert for at de store forskjellene innad i norske fylker innebærer at en regel som ikke tillater en viss grad av fleksibilitet, vil bli mindre treffsikker med hensyn til å påvirke spesifikke utfordringer som oppstår i enkelte deler av fylker. I Kommisjonens utkast til regelverk av 15.7.2005 åpnes det nå for en fleksibilitet som imøtekommer norske argumenter, og tillater at sterke regioner i fylker som oppfyller befolkningstetthetskriteriet til en viss grad kan «byttes» med svake regioner i fylker som ikke oppfyller befolkningstetthetskriteriet.

Et helt nytt element i utkastet til nytt regelverk for regionalstøtte er et forslag om å tillate driftsstøtte til nyetablerere. Det gjelder små bedrifter med minre enn 50 ansatte. Forslaget innebærer at en nyetablert bedrift kan få støtte over en periode på fem år innenfor gitte maksimumsgrenser knyttet til støtteandel og total støtte. I våre kommentarer til Kommisjonen av 12.9.2005 støttet vi en åpning for slik støtte, men etterlyste samtidig klarere retningslinjer enn det som foreligger i nåværende utkast.

Milepæler i revisjonen av regelverket

Dagens regelverk utløper 31.12.2006. EUs retningslinjer for regionalstøtte har vært under revisjon fra 2003. Regjeringen har benyttet alle muligheter til å kommentere materiell og forslag fra Kommisjonen. Sentralt for Norge har vært å sikre muligheten for en gjeninnføring av den differensierte arbeidsgiveravgiften samt å sikre en grad av fleksibilitet i forhold til avgrensningen av det geografiske virkeområdet for regionalpolitisk investeringsstøtte slik at virkeområdet også etter 2007 kan gjenspeile norsk regional virkelighet.

Regjeringen har med kraft og tyngde argumentert for at det finnes regioner med naturgitte og permanente ulemper som har behov for spesielle virkemidler for å hindre avfolkning. En sentral posisjon for Norge har vært at støtteordninger som den differensierte arbeidsgiveravgiften bør kunne tillates i alle områder med lav befolkningstetthet, dvs. i regioner med mindre enn 12,5 innbyggere per kvadratkilometer. Som et alternativ, og for å imøtegå og påvirke Kommisjonens første forslag om at kun «arktiske» regioner skulle kvalifisere for slik støtte spilte Norge inn overfor Kommisjonen et forslag til geografisk avgrensning der slik støtte som et minimum skulle kunne tillates i regioner med mindre enn 8 innbyggere per kvadratkilometer og tilgrensende områder med samme befolkningstetthet. Videre har Norge argumentert med at kriteriene for geografisk avgrensing av muligheten til å gi regional investeringsstøtte bør være tilstrekkelig fleksible, slik at offentlig støtte kan ytes der utfordringene er størst. Kjernen i norsk argumentasjon overfor Kommisjonen har hele tiden vært at regionale utfordringer ikke følger administrative grenser, og at spesielle regionalpolitiske utfordringer som de vi har i Norge, må kunne møtes på en effektiv måte gjennom virkemidler som er egnet til å påvirke utviklingen i en positiv retning.

Det siste utkastet til regelverk bekrefter tidligere signaler fra Kommisjonen om at driftsstøtte, som for eksempel differensiert arbeidsgiveravgift, kan bli tillatt under visse forutsetninger i regioner med meget lav befolkningstetthet. Fleksibiliteten med hensyn til hvilke områder som kan omfattes av en slik ordning er større enn i tidligere forslag fra Kommisjonen. I tillegg åpnes det i foreliggende utkast for en viss fleksibilitet i den geografiske avgrensningen av virkeområdet for regionalpolitisk investeringsstøtte. Denne fleksibiliteten er helt i samsvar med hva Norge anmodet om i våre kommentarer til Kommisjonen. Regjeringen har dermed i stor grad fått gjennomslag for argumentasjonen overfor Kommisjonen. Norge understreker i kommentarene av 12.9.2005 til utkastet til retningslinjer, at ordninger som differensiert arbeidsgiveravgift bør kunne tillates i de samme områdene som regionalpolitisk investeringsstøtte. Likevel må det understrekes at det når Kommisjonen nå åpner for en gjeninnføring av differensiert arbeidsgiveravgift, er dette et godt resultat for Norge. Dette er et helt nytt element i statsstøtteregelverket. Særlig positivt er dette, da det ellers legges opp til en tilstramming i regelverket med hensyn til den regionalstøtten som kan gis i de fleste land i EU.

De nye retningslinjene skal vedtas i løpet av 2005 med virkning fra 1.1.2007. Før retningslinjene trer i kraft, må en gjeninnføring av differensiert arbeidsgiveravgift og det geografiske virkeområdet for investeringsstøtte og transportstøtte notifiseres og godkjennes av ESA.

Mer om internasjonalt arbeid

Norge, og norske regioner og lokalsamfunn, deltar i en rekke regionalpolitiske samarbeidsprogram. Dette gjelder blant annet Interreg-programmene, Barentssamarbeidet og nordisk samarbeid. Både det nordiske samarbeidet, samarbeidet i nordområdene og Interreg-samarbeidet vil kreve betydelig innsats i 2006. Samarbeidet med de nye EØS-landene vil få en ny dimensjon ved at det økonomiske bidraget til finansiering av utvidelsen også omfatter regionalpolitikk og grenseregionalt samarbeid.

Kontaktgruppen for regjeringens europapolitiske plattform vil bli gitt høy prioritet i 2006. Denne gruppa har blant annet ansvaret for det politiske forumet som er etablert mellom Utenriksdepartementet, Kommunal- og regionaldepartementet og regionale og lokale politiske myndigheter.

Oppfølging av Regionalmeldingen

Regjeringen legger stor vekt på å følge opp St.meld. nr. 25 (2004–2005) Om regionalpolitikken i budsjettet. Regjeringen vil satse på å styrke lokale og regionale næringsmiljø ut fra ulike forutsetninger og med vekt på områder under storbynivået. Viktige tiltak er:

- «Norwegian Centres of Expertise». For å styrke innovasjonspolitikken i Norge fikk virkemiddelaktørene i 2004 i oppdrag fra Kommunal- og regionaldepartementet, Nærings- og handelsdepartementet og Utdannings- og forskningsdepartementet å utvikle et nasjonalt konsept etter modell av «Centre of Expertise» i Finland. Programmet vil bli satt i gang 1. januar 2006.
- fornyet satsing på næringshager. Det nye næringshageprogrammet bygger på eksisterende program, og vil styrke nettverket rettet mot andre kunnskaps- og næringsmiljøer og legge til rette for å øke etableringstakten i den enkelte næringshage i forhold til dagens program.
- videreføre satsingen på inkubatorer og etablere flere nye industriinkubatorer
- kommersialisering av forretningsideer fra høyskolene gjennom en egen satsing innenfor programmet forskingsbasert nyskaping (FORNY)
- økt satsing på Ungt Entreprenørskap. Ungt Entreprenørskap gir bl.a. ungdom mulighet til å drive egen bedrift.

Regjeringen ønsker å satse mer systematisk på bred utvikling av små- og mellomstore byer og deres omland. Det empiriske kunnskapsgrunnlaget i Norge for en slik politikk er ikke systematisert. Departementet kartlegger nå praksisen i Norge. Videre blir nyere europeisk forskning på området gjennomgått og oppsummert. Det nye forskningsprogrammet Demokrati, styring og regionalitet i regi av Norges forskningsråd åpner for mer forskning om blant annet byenes rolle som regional motor. Nordisk Ministerråd skal i 2006 levere en statusrapport om by- og regionalpolitikk i Norden. Byenes betydning for regional utvikling på tre nivåer (storbyer, mellomstore byer og mindre byer) vil være hovedtema.

Målstruktur

Målstrukturen i tabellen nedenfor er en konkretisering av de strategiske regionalpolitiske målene og dekker bruken av bevilgningene over programkategori 13.50. Midlene må ses i sammenheng med innsats på andre politikkområder, slik at den samlede regionale og lokale innsatsen blir best mulig.

Både under hovedmål 1, 2 og 3 skal virkemidlene blant annet brukes til å møte omstillingsutfordringer i områder med ensidig næringsstruktur og små arbeidsmarkeder, gjennom ulike typer nærings- og samfunnsrettet innsats. Det internasjonale arbeidet er heller ikke spesifisert som eget arbeidsmål, men er en gjennomgående aktivitet innenfor de fleste arbeidsmålene.

Midlene over programkategori 13.50 skal i hovedsak brukes innenfor det distriktspolitiske virkeområdet. Noe av innsatsen blir benyttet utenfor virkeområdet, som en særlig regionalpolitisk innsats for å utløse potensial og fremme utvikling i alle deler av landet.

Tabell 3.23 Mål for resultatområde 5 Regional utvikling

Hovedmål	Arbeidsmål
1. Økt tilvekst, sysselsetting og internasjonalt konkurransedyktig næringsliv gjennom næringsutvikling, innovasjon og entreprenørskap, geografisk differensiert og i hovedsak innenfor det distriktspolitiske virkeområdet	1.1 Utvikle lokale og regionale næringsmiljø og innovasjonssystemer som gir bedre vilkår for innovasjonsbasert verdiskaping. Innsatsen tilpasses regionale utfordringer
	1.2 Øke innovasjonsevnen og –takten i etablerte bedrifter. Innsatsen tilpasses regionale utfordringer
	1.3 Øke omfanget av lønnsomme etableringer. Innsatsen tilpasses regionale utfordringer
2. Gode lokale og regionale rammebetingelser for næringsliv og befolkning, geografisk differensiert og i hovedsak innenfor det distriktspolitiske virkeområdet	2.1 Styrke fysisk infrastruktur og redusere avstandsulemper i områder med få innbyggere og små markeder, og/eller i områder som har fått økt arbeidsgiveravgift
	2.2 Styrke grunnlaget for kompetanseheving for befolkningen og i samfunns- og arbeidslivet. Innsatsen tilpasses regionale utfordringer
3. Utvikle attraktive regioner og sentra for befolkning og næringsliv, geografisk differensiert og i hovedsak innenfor det distriktspolitiske virkeområdet	3.1 God tilgang på grunnleggende lokale tjenester til befolkningen i områder med få innbyggere og små markeder
	3.2 Gjøre mindre sentra og små og mellomstore byer mer attraktive og aktuelle som bosted og som lokaliseringssted for bedrifter

Årets rapportering for 2004 er utformet på bakgrunn av tidligere års målstruktur og rapporteringssystem. Det samme vil gjelde rapporten for 2005, i statsbudsjettet for 2007. Departementet har i år, så langt det har latt seg gjøre, rapportert etter ny målstruktur og tatt inn eksempler på aktiviteter, innsats og resultater av virkemiddelbruken for hvert av arbeidsmålene.

Prioritering mellom målene

Fylkenes bruk av midlene innenfor kap. 551, postene 60 og 61 samt virkemiddelaktørenes bruk av midler tildelt fra kap. 552, post 72 viser at særlig hovedmål 1 har vært et prioritert satsingsområde som ledd i å fremme utvikling av lønnsomme virksomheter. Det gjelder ikke minst arbeidsmål 1.2 hvor store deler av Innovasjon Norges bedriftsrettede virkemidler og flere programsatsinger inngår. Under arbeidsmål 2.1 inngår betydelige midler over kap. 551, post 61 til større infrastrukturtiltak og over kap. 551, post 70 til transportstøtteordningen.

Arbeidsmål 1.1 Utvikle lokale og regionale næringsmiljø og innovasjonssystemer som gir bedre vilkår for innovasjonsbasert verdiskaping. Innsatsen tilpasses regionale utfordringer

Strategier og tiltak

De generelle økonomiske rammebetingelsene i Europa blir stadig mer like. I en slik situasjon blir kreativitet, kultur og sosiale relasjoner stadig viktigere i konkurransen om kompetent arbeidskraft, kapital og kunder. Disse kvalitetene er ofte knyttet til eksisterende stedsavgrensede miljøer. Egenskaper ved de ulike næringsmiljøene blir derfor viktigere. Virkemidler som fremmer utviklingen av miljøer, verdikjeder og klynger, bygger opp om dette arbeidsmålet.

Regjeringen ønsker at satsingene skal skape knoppskyting og tilvekst. Satsingene skal bidra til å forsterke nye og eksisterende lokale og regionale næringsmiljøer og innovasjonssystemer gjennom økt samspill mellom enkeltbedrifter, næringsmiljøer, utdannings- og forskningsmiljøer, private og offentlige aktører. Innovasjon Norges Arena program skal stimulere bedrifter, bransjer og FoU-miljøer til økt samarbeid og nettverk. Norwegian Centres of Expertise (NCE) skal forsterke vekstkraften i de mest vekstkraftige og internasjonalt orienterte regionale næringsklyngene gjennom forpliktende og langsiktig arbeid. Dette skal bidra til å utnytte potensialet i ulike næringsmiljøer, og

møte utfordringer og fremme omstillingsevne i utsatte områder. Arbeidet med å utvikle en regional kunnskaps- og innovasjonsinfrastruktur for bedrifter gjennom tilretteleggende eierskap og innovasjonsnettverk som skal stimulere og utvikle miljøer for nyskaping og kommersialisering, er en sentral del av dette arbeidsmålet. SIVAs næringshageprogram skal stimulere til utvikling av konkurransedyktige bedrifter i næringssvake områder. Inkubatorprogrammet er knyttet til utvikling av konkurransedyktige bedrifter i og rundt universitets- og høyskolemiljøene. SIVAs distribuerte inkubatorløsning skal gjøre det mulig å tilby bedrifter utenfor universitets- og høyskolebyene inkubatornettverk og tjenester.

Regjeringen ønsker å legge til rette for en mer systematisk satsing på å utvikle innovasjons- og næringssystemer med utgangspunkt i små- og mellomstore byer og storbyregioner. Arbeidet vil være en videreutvikling av den regionale kunnskapsmessige infrastrukturen for bedrifter og nyetablerere. Dette er viktig ikke bare for utvikling av næringslivet, men også for en mer generell utvikling av små- og mellomstore byregioner. Arbeidsmål 1.1 må også sees i sammenheng med arbeidsmål 3.2.

Rapport og status

Kundeeffektundersøkelser utført på oppdrag fra departementene og Innovasjon Norge, viser at tilførsel av kapital og deltakelse i ulike programmer for å styrke næringsutvikling, innovasjon og entreprenørskap har stor betydning for bedriftenes aktivitet i forhold til disse områdene. Det arbeides kontinuerlig med å videreutvikle og forbedre kundeeffektundersøkelsene. Innovasjon Norge[16] viser til at svarene fra foretakene som har deltatt i de nasjonale innovasjonsundersøkelsene fra SSB i 2001, tyder på at for høye innovasjonskostnader og for stor økonomisk risiko er større innovasjonshindre for bedrifter som er lokalisert i områder med småsentra og spredt bosetning enn for bedrifter i mer sentrale områder. Offentlig kapital spiller en viktig rolle i disse områdene som et supplement til det private markedet.

Boks 3.2 Eksempler på innsats i utvalgte enkeltfylker

I 2004 etablerte Finnmark flere prosjekter som retter seg mot økt verdiskaping i tilknytning til Snøhvitutbyggingen. Et viktig grunnlag for at petroleumsutviklingen i nord skal føre til vekst og verdiskaping i Finnmark, er etter Finnmark fylkeskommunes mening å ha en felles arena for kunnskapsformidling, diskusjoner, samarbeid og nettverk. Bedrifter i Finnmark har bidratt med større leveranser enn forventet til Snøhvitutbyggingen. Per april 2005 har de en verdi på 1,75 mrd. kr av en samlet avtalesum på 35,6 mrd. kr for hele Snøhvit (Norut NIBR Finnmark 2005:7). Snøhvit Næringsforening har vært en viktig pådriver.

Eksempler på programsatsinger

Næringshageprogrammet legger til rette for fysiske miljø og nettverk som stimulerer til utvikling av nye arbeidsplasser og styrking av eksisterende bedrifter i næringssvake områder. De fleste næringshagene er lokalisert i det distriktspolitiske virkeområdet i mindre tettsteder og småbyer. Ved utgangen av 2004 var det etablert 38 næringshager i regi av SIVA. Næringshagene er spredt over hele landet, fra Hammerfest og Kirkenes i nord til Mandal og Lyngør i sør, og fra Florø i vest til Flisa i øst. Regjeringen legger opp til å utvide programmet med nye næringshager.

Inkubatorprogrammet skal gi nye kunnskapsbaserte bedrifter tilbud om faglig rådgivning, kompetansenettverk, husleie- og servicefunksjoner til en kostnad som er tilpasset den enkelte bedrifts økonomiske evne. Siden oppstarten midt i 2000 er det tatt inn 390 bedrifter i programmet. Eksempler på bedrifter som har vært innom en inkubator er børsnoterte DiaGenic (kreftdiagnostisering), EasyWell (reservoarkomplettering for petroleumsindustrien), Maritime Communications Partner (kommunikasjonsutstyr basert på GSM og CDMA på skip i åpent hav) og ProBio Neutraceuticals (marine oljer). De 18 inkubatorene er lokalisert ved forsknings- og kunnskapsparker over hele landet. I Møre og Romsdal, Oppland, Rogaland og Sørlandet har SIVA etablert distribuerte inkubatorløsninger som skal tilby etablerere i mer næringssvake områder samme kvalifiserte hjelp som om de var etablert i en inkubator. Dette er med på å knytte enkeltbedrifter tettere opp mot større kunnskaps- og næringsmiljøer. Regjeringen legger opp til å utvide programmet med nye inkubatorer.

[16] Innovasjon Norge har på oppdrag fra Kommunal- og regionaldepartementet gått gjennom innovasjonsundersøkelsen fra SSB for 2001 for å se om innovasjonsaktiviteten og innovasjonsutfordringene varierer med fylke og/eller sentralitet. Se også omtale i St.meld. nr. 25 Om regionalpolitikken.

Arena-programmet finansierer nettverk som skal stimulere til økt innovasjon gjennom samarbeid mellom bedrifter, FoU-aktører og det offentlige. Med bistand fra Arena-programmet skal verdiskapingen i de regionale næringsmiljøene forsterkes gjennom samspillet mellom disse aktørene. Sjømatklynge Nord og bioteknologisk næringsklynge i Hamar-regionen er eksempler på dette. I 2005 er det 20 aktive nettverk innenfor programmet. Nettverkene fokuserer på å styrke innovasjonskraften, og det offentlige utvikler et mer aktivt engasjement for å bidra til dette. Arena-programmet bidrar med å utvikle det regionale næringslivet og får fram spydspissprosjekter som kan gå videre for eksempel til Norwegian Centres of Expertise.

Norwegian Centres of Expertise (NCE) er et nytt program som etableres i 2006 for å forsterke innovasjonsaktiviteten i de mest vekstkraftige og internasjonalt orienterte regionale næringsklyngene. Programmet skal bidra til å målrette, forbedre og akselerere pågående utviklingsprosesser i disse klyngene gjennom langsiktig faglig og finansiell støtte. I 2005 gjennomføres et forprosjekt for å utvikle programmets rammer og innhold. To utpekte forprosjekter, lettvektsmaterialer på Raufoss og mikrosystemer i Horten, samt tidligere iverksatt pilot i Ålesund, Centre of Expertise Møre, deltar aktivt i utviklingsarbeidet.

Det regionale nedslaget til mange av disse programmene er nært tilknyttet kunnskapsparker, inkubatorer og høyskoler. Disse miljøene er i mange tilfeller lokalisert i små- og mellomstore byer. Satsingene bidrar således til utviking av innovasjonsmiljøene i byregionene samtidig som de også skal styrke vekstpotensialet for omlandet.

Boks 3.3 Innovasjonsløft Nord og Storbyprosjektet

Regjeringen har styrket innovasjonsarbeidet i Nord-Norge gjennom etableringen av Innovasjonsløft Nord. Målet er å bidra til å skape en helhetlig, treffsikker og kraftfull innovasjonspilot i landsdelen. Prosjektet skal ta utgangspunkt i og mobilisere regionale fortrinn. Regjeringen ønsker å legge til rette for en tett og konstruktiv oppfølging av Innovasjonsløft Nord, med tanke på en utvidelse av tiltaket. Invenia AS i Tromsø og Codfarmers AS i Bodø er utpekt som innovasjonspiloter. Pilotprosjektene støtter bedriftsklynger der de to pilotene leder hvert sitt prosjekt. Bedriftsklyngene skal samarbeide om en større utviklingsoppgave med fokus på økt innovasjon og internasjonale markeder. Samtidig settes det i gang et forprosjekt for Finnmark Reiseliv AS for å se på muligheten for en markedspilot. Formålet er å bedre markedsorienteringen og markedspotensialet for reiselivsnæringen i Finnmark.

Innovasjon 2010 – storbyprosjektet har fokus på storbyenes rolle i den regionale innovasjonsevnen og hvordan storbyene kan utvikle et samspill med omlandet. Gjennom arbeidet med storbyprosjektet har det kommet frem viktige innspill og erfaringer fra storbyene på å utvikle storbyene som en regional motor i samspill med omlandet. Regjeringen viderefører Storbyprosjektet med bakgrunn i storbyenes erfaringer og innspill i arbeidet så langt.

Ansvar og finansiering

Tiltak under arbeidsmålet finansieres i hovedsak av midler over kap. 551, post 60 og 61 og kap. 552, post 72. Fylkeskommunene, Innovasjon Norge regionalt og nasjonalt, Norges forskningsråd og SIVA har alle virkemidler som har som formål å bidra til at dette arbeidsmålet nås.

Arbeidsmål 1.2 Øke innovasjonsevnen og -takten i etablerte bedrifter. Innsatsen tilpasses regionale utfordringer

Strategier og tiltak

Utfordringene i næringslivet, graden av innovasjon og innholdet i innovasjonen varierer med type næringsliv, innen bransjer, med ulike faser i et foretaks utvikling, med geografiske variasjoner knyttet til næringsstruktur og lokalisering og trekk ved FOU- og utdanningsstrukturen.

Regjeringen vil stimulere etablerte bedrifter til kontinuerlig utvikling gjennom tettere kontakt med ulike kilder til innovasjon. Satsingen skal bidra til økt innovasjon i form av prosess- og pro-

duktutvikling, for eksempel markedsføring, organisasjonsutvikling, anvendelse av teknologi og bedre bruk av kunnskap og FoU. Økt fokus på kreativitet, kompetanse og design vil bidra til at det utvikles flere unike internasjonalt konkurransedyktige produkter og tjenester fra norske bedrifter.

Rapport og status

Innovasjon Norge oppgir at investeringsnivået i det distriktspolitiske virkeområdet er på vei oppover etter en periode med lave investeringer i næringslivet. Effektutredningen fra 2003/2004 viste at økningen i investeringstakten kommer relativt senere i det distriktspolitiske virkeområdet ved høykonjunkturer. Effektutredningen viste også at lønnsomheten er lav og sårbarheten stor blant foretakene i de mest perifere kommunene. Privat og offentlig kunnskapsintensiv tjenesteproduksjon er i rask vekst, og utgjør om lag 65 pst. av norsk verdiskaping. Tjenestesektoren er heterogen og inkluderer bransjer som spenner fra varehandel, rådgivning, media og kultur. Utvikling av tjenester utgjør en økende andel av bedrifters verdiskaping i alle bransjer og sektorer, både i offentlig og privat sektor.

Fylkeskommunenes satsinger gjennom Innovasjon Norge

Direkte bedriftsrettet støtte utgjør fortsatt en stor andel av fylkeskommunenes bruk av regionale utviklingsmidler. Rapportene viser at fylkeskommunene bevilget totalt 587,5 mill. kr til Innovasjon Norge i 2004. 229 mill. kr[17] gikk til distriktsrettede risikolån, 280 mill. kr til bedriftsutviklingstilskudd og 147 mill. kr til investeringstilskudd.

Ved årsskiftet 2004–2005 ble det gjennomført en intervjuundersøkelse av et utvalg bedrifter som mottok støtte fra daværende SND i 2003. Undersøkelsen omhandler 21 ulike virkemidler, herunder virkemidler finansiert over kap. 551, post 60 og kap. 552, post 72. Undersøkelsen viser at prosjekter som kjennetegnes av høy addisjonalitet (dvs. andelen av prosjekter der støtten fra Innovasjon Norge har hatt vesentlig betydning for gjennomføring av prosjektet) har økt i forhold til 2002-undersøkelsen. Prosjektene som ble gjennomført i storbyer, hadde høyest addisjonalitet. Innenfor det distriktspolitiske virkeområdet var addisjonaliteten høyest i sone A, dvs. tiltakssonen (Finnmark og Nord-Troms).

Undersøkelsen viser at det er en vesentlig høyere andel prosjekter som tilleggsfinansierer prosjektene kun med egenkapital i Nord-Norge enn på Østlandet, hvor det benyttes mange flere typer tilleggsfinansiering. I tiltakssonen finner vi den høyeste andelen prosjekter som ikke hadde blitt gjennomført uten Innovasjon Norges bidrag.

Eksempler på programsatsinger

Mobilisering av FoU-relatert innovasjon (MOBI) består av tre programmer som alle har fokus på å rekruttere og motivere bedrifter med lav FoU-aktivitet til systematisk FoU-arbeid. Et av programmene, Forskningsbasert kompetansemegling, har som mål å øke konkurransekraften til bedrifter med liten FoU-erfaring gjennom samarbeid med et FoU-miljø. Kompetansemeglerne er bindeledd mellom bedriftene og forskningsmiljøene. På regionalt nivå har forskningsinstitutter, fylkeskommuner og andre aktører gått sammen om finansiering og utforming av ordningen i det enkelte fylke.

Nyskapings- og Teknologiprogrammet i Nord-Norge (NT-programmet) har som formål å fremme nye teknologiprosjekter i Nord-Norge. Programmet skal også bidra til økt bruk av FoU i bedrifter i landsdelen. I 2004 finansierte programmet 40 prosjekter.

I Innovasjon Norges program Kvinner i Fokus er et av målene å øke kvinneandelen i styrer og ledelse i etablerte bedrifter. Sentrale tiltak er styrekandidatsatsingen og mentorsatsingen.

Prosjektet ICT for SMEs (IKT for SMB) under Interreg IIIB Nordsjøen arbeider for å redusere regionale forskjeller ved å skaffe IKT-støtte som kan redusere næringslivets ulemper som følge å være lokalisert i perifere områder sammenlignet med næringslivet i byene. Rogaland fylkeskommune sammen med Dalane-regionen, Universitetet i Stavanger og andre regionale aktører deltar som partnere i prosjektet.

Ansvar og finansiering

Tiltak under arbeidsmålet finansieres i hovedsak av midler over kap. 551, post 60 og 61 og kap. 552, post 72. Fylkeskommunene, Innovasjon Norge regionalt og nasjonalt, Norges forskningsråd og SIVA har virkemidler som har som formål å bidra til at dette arbeidsmålet nås.

[17] Dette tilsvarer en tapsfondsbevilgning på i underkant av 70 mill. kr.

Arbeidsmål 1.3 Øke omfanget av lønnsomme etableringer. Innsatsen tilpasses regionale utfordringer.

Strategier og tiltak

Nyetablerte foretak er en av de viktigste kildene til økt verdiskaping og sysselsetting. Regjeringen legger vekt på at offentlig innsats blir rettet inn mot å skape en kultur for entreprenørskap blant potensielle nyetablerere. Entreprenørskap i utdanningen er viktig i denne sammenhengen.

Regjeringen mener at overgangen fra en råvare- og ressursbasert økonomi til en kunnskapsdrevet økonomi krever økt fokus på å skape og realisere forretningsidéer fra kunnskaps- og kompetansemiljøer. Kommersialisering av kunnskapsbaserte ideer til nyetableringer av foretak med vekstpotensiale fra høyskole- og universitetsmiljøene er særlig viktig. Det er også viktig å utnytte kompetansen i eksisterende næringsliv til knoppskytinger av nye foretak.

Rapport og status

I 2004 var det en gjennomgående høy entreprenøraktivitet over hele landet. Det har også vært en vesentlig økning i antall nyregistrerte foretak i 1. halvår i år, sammenliknet med 1. halvår i fjor fra om lag 16 000 til om lag 19 000 virksomheter (SSB). Samtidig har det vært et fall i antall konkurser.

I Norge er andelen av kvinner som starter opp egen virksomhet lav sammenlignet med andre land. 26 pst. av etablererne i Norge er kvinner (GEM 2004). Det er også en tendens til at kvinner starter opp mindre foretak enn menn.

Eksempler på innsats i utvalgte enkeltfylker

Rapportene fra 2004 viser blant annet at Finnmark fylkeskommune har etablert et eget fond med formål å utvikle 500 nye kulturarbeidsplasser i Finnmark. Arbeidet i 2004 har bestått i å få fondet operativt.

Hordaland fylkeskommune legger til rette for nyetableringer innen musikk, film, media, design og andre kreative næringer og har blant annet støttet designfestivalen SUBSTANS og prosjektet «START-pakke 2002 og 2003 – media/film og design» som er rettet mot å øke tallet på vekstkraftige nyetableringer på kulturfeltet.

I Sogn og Fjordane har det innenfor omstillingsarbeidet vært stort fokus på etablerere og entreprenørskap, og det ble satt i gang arbeid for å samordne innsatsen mellom NHO, fylkeskommunen, Fylkesmannen, Innovasjon Norge, Ungt Entreprenørskap og Høgskulen i Sogn og Fjordane. I Sogn og Fjordane, Nord-Trøndelag og Nordland får ungdom som har en ide og ønsker å starte egen bedrift, tilbud om å delta i Alkymisten som Innovasjon Norge og høyskolene står bak. Deltakerne deltar på samlinger og får personlig rådgivning fra privat næringsliv.

I 2004 var det stor aktivitet for å stimulere til entreprenørskap i Telemark, både i grunnutdanningen og i høyere utdanning. Fylkeskommunen registrerte stor aktivitet på de fem etablererkontorene i fylket, og ca. 450 av de registrerte brukerne etablerte egne virksomheter.

Åmot kommune fikk omstillingsstatus i 1999. Bakgrunnen var konkursen ved Rena Kartongfabrikk, hvor 170 arbeidsplasser gikk tapt. Den overordnede målsettingen er, i løpet av omstillingsperioden, å skape 170 nye, lønnsomme arbeidsplasser innenfor valgte strategiske satsingsområder. Ved utgangen av 2004 har omstillingsprogrammet bidratt til å skape til sammen 108 nye arbeidsplasser. I tillegg har programmet i betydelig grad bidratt til å sikre eksisterende arbeidsplasser.

Verdal kommune fikk status som nyskapings- og utviklingskommune av Kommunal- og regionaldepartementet for perioden 2002 – 2007. Bakgrunnen var problemene ved Aker Verdal AS som førte til en betydelig nedgang i antall arbeidsplasser. Verdal Vekst AS ble etablert av kommunen i samarbeid med næringslivet for å ta seg av nyskapings- og utviklingsarbeidet i kommunen. Målet med selskapet er å bidra til 250 lønnsomme arbeidsplasser i Verdal og regionen omkring fram til 2007. Resultatet til nå er at det er etablert 24 nye bedrifter og 120 nye og sikre arbeidsplasser. Det antas å foreligge et utviklingspotensial de neste tre til fem år på 150 arbeidsplasser.

Eksempler på programsatsinger

Innovasjon Norge har samlet sin entreprenørskapssatsing i en tverrgående satsing med fokus på å øke antallet etablerere gjennom holdningsskapende og motiverende innsats, økt gjennomføringsevne og vekstvilje blant etablerere gjennom støtte til kompetanse, nettverk og finansiering og gjennom kunnskapsformidling. Innovasjon Norge har i 2004 gitt støtte til om lag 2000 etablerere som vil starte og utvikle nye bedrifter som representerer noe nytt i markedet eller gi eksisterende produkter nye anvendelsesområder. I tillegg har 250 nyetablerte og nyskapende bedrifter deltatt i Innovasjon Norges spesielle entreprenørskapsprogram rettet mot økt internasjonalisering. Innovasjon Norge har videre egne etablerersatsinger rettet mot ungdom (Ung i Fokus) og kvinner (Kvinner i Fokus). Under Kvinner i Fokus har blant annet

prosjektet «Innovative kvinner» hatt som mål å dyrke frem kvinnedrevne foretak som kan lykkes internasjonalt.

Forskningsrådets program for forskningsbasert nyskaping (FORNY) har som mål å øke antallet kommersialiseringer av ideer med utspring fra universitets- og høyskolemiljøene. En evaluering gjennomført av Telemarksforskning (Rapport 5-2005) viser at FORNY-programmet er svært viktig for å bringe forskningsbaserte ideer fram til lønnsomme bedrifter. Verdiskapingen i FORNY-bedriftene og antall lisenser er i sterk vekst. Fra 2002 til 2003 økte verdiskapingen i bedriftene fra 16,5 mill. kr til 70,7 mill. kr. Antall nye forretningsideer ligger på samme nivå som i 2003. Antallet kommersialiseringer ligger på et noe lavere nivå enn tidligere. Dette kan skyldes at kommersialiseringsaktørene har innført strengere kvalitetskrav til forretningsideene som kommersialiseres.

Boks 3.4 Ungt Entreprenørskap

En evaluering utført av Nord-Trøndelagsforskning (NTF-notat 2003:1) viser at etableringshyppigheten blant de som har vært med på konseptet ungdomsbedrift i regi av Ungt Entreprenørskap i den videregående skolen er høyere enn for befolkningen generelt. I aldersgruppen 25–34 år har 20,5 pst. etablert sin egen bedrift etter å ha deltatt i ungdomsbedrift, mens landsgjennomsnittet er 4,1 pst. Evalueringen viser også at det er flere kvinner som starter sin egen bedrift etter å ha deltatt i konseptet ungdomsbedrift. Blant tidligere deltagere i ungdomsbedrift er kvinneandelen blant etablererne 30 pst., mens kvinneandelen blant alle etablerere er 19 pst. En nesten identisk undersøkelse vel to år senere (NTF 2005:4) viser at etablererhyppigheten blant elevene er økt med 50 pst. Om lag 40 pst. av lederne i ungdomsbedriftene var kvinner. En fjerdedel av kvinnene og en tredjedel av mennene som var ledere i ungdomsbedriftene, er ledere i yrkeslivet i dag. De etablerte bedriftene fordeler seg i hovedsak på varehandel, IT/konsulenttjenester og primærproduksjon. Ut over dette er det et mangfold i ulike typer etableringer. Det viser seg at hele 62,3 pst. av de etablerte bedriftene fortsatt drives.

Flere Interreg-prosjekter har som formål å etablere nye bedrifter gjennom nettverksarbeid, for eksempel Participation, Identity, Planning & Entrepreneurship (PIPE) i Interreg IIIB Østersjøen. I dette prosjektet samarbeider regionale og lokale offentlige myndigheter fra Norge, Russland, Finland, Sverige, Estland, Latvia og Litauen om å involvere ungdom. Prosjektet skal stimulere entreprenørskap og styrke opplæringen av unge entreprenører gjennom å etablere et kompetent og transnasjonalt læringsnettverk mellom utdanningsinstitusjoner, næringsorganisasjoner og myndigheter.

I 2004 startet SIVA industriinkubator-programmet, et nytt program for knoppskyting av nye bedrifter ut fra eksisterende bedrift. De fire første industriinkubatorene i programmet ble etablert i Verdal, Årdal, Stord og Egersund, og målet er minst ti nye vekstkraftige bedrifter i hver industriinkubator. Som første industriinkubator er det i Verdal allerede skapt 30 nye virksomheter. I 2005 er det under oppstart seks nye industriinkubatorer.

Ansvar og finansiering

Tiltak under arbeidsmålet finansieres i hovedsak av midler over kap. 551, post 60 og 61 og kap. 552, post 72. Fylkeskommunene, Innovasjon Norge regionalt og nasjonalt, Norges forskningsråd og SIVA har alle virkemidler som har som formål å bidra til at dette arbeidsmålet nås.

Arbeidsmål 2.1 Styrke fysisk infrastruktur og redusere avstandsulemper i områder med få innbyggere og små markeder, og/eller i områder som har fått økt arbeidsgiveravgift

Strategier og tiltak

Store areal, liten befolkning, spredt bosetting og svært varierende topografiske forhold i Norge gjør at det er behov for en aktiv satsing på infrastruktur for å nå målet om å utnytte verdiskapingspotensialet i alle deler av landet og en balansert utvikling i bosettingsmønsteret. Bevilgningene over Kommunal- og regionaldepartementets budsjett har vært brukt til investeringer i infrastruktur tilknyttet næringsareal, som vann, avløp, kommunale veier og kaianlegg.

Etter hvert har midler også blitt brukt til utbedring av den digitale infrastrukturen. Tross generelt god dekningsgrad for bredbånd i Norge, finnes det flere områder av landet der det er behov for ytterligere satsing på oppgradering og utbygging. I en sammenligning mellom Norge og Sverige for 2004 er andelen av befolkningen som faktisk har anskaffet seg bredbånd, 30,1 pst. i Norge, mens denne andelen er 28 pst. i Sverige. Videre er veksten for faktisk anskaffelse av bredbånd i Norge på 42 pst. for perioden desember 2003 til juni 2004. Sverige har en vekst på 14,8 pst i samme periode.

God standard på veinettet har stor betydning for næringsliv og bosetting i hele landet. Mange veistrekninger har imidlertid flaskehalser og begrensninger på grunn av dårlig standard. De næringsrettede utviklingsmidlene etter omleggingen av den differensierte arbeidsgiveravgiften har i enkelte områder blitt brukt til å møte slike utfordringer.

Mindre administrasjon, full konkurranseutsetting og et fortsatt stort omfang av alternativ finansiering er viktige tiltak for å styrke innsatsen i veisektoren. Når all konkurranseutsetting er iverksatt og omorganiseringen av Statens vegvesen fullført, vil det gi en årlig innsparing på om lag 850 mill. kr som kan benyttes til flere og bedre veier. Mindre administrasjon og gradvis full konkurranseutsetting vil være viktige tiltak for å styrke innsatsen i jernbanesektoren som i vegsektoren. Regjeringen har kommet godt i gang med dette arbeidet både gjennom konkurranseutsettingen av Jernbaneverkets produksjonsvirksomhet og gjennom konkurranseutsetting av persontogtrafikk. Regjeringen ønsker å legge forholdene til rette for at innenriksluftfarten i størst mulig grad kan drives på kommersielle vilkår. En aktiv konkurransepolitikk, fjerning av passasjeravgiften og forbud mot bonusprogrammene i innenrikstrafikken har bedret konkurransen i luftfarten.

Rapport og status

Kommunene legger stor vekt på å tilrettelegge med fysisk infrastruktur for eksisterende og nytt næringsliv. Endringer på transportsiden, som for eksempel større båter, gjør at det fortsatt vil være behov for oppgradering av den fysiske infrastrukturen.

Norge har svært god dekningsgrad for bredbånd med smal bredde (blant annet ADSL). Departementet mener at bredbånd er en viktig forutsetning for verdiskaping i alle deler av landet. Både fylkeskommunene og kommunene har engasjert seg aktivt i utbyggingen og bruken av bredbånd. Det er fremdeles en særlig utfordring å utløse investeringer til bredbånd i områder av landet med spredt bosetting.

Eksempler på innsats i utvalgte enkeltfylker

I 2004 prioriterte Finnmark fylkeskommune arbeidet med å etablere bredbånd i Finnmark. Det ble opprettet en egen stilling som bredbåndskoordinator i 2003, og fra 2005 er det etablert et eget aksjeselskap med formål å etablere en tilpasset infrastruktur for fylket.

I Rogaland har det vært spesielt fokus på tilrettelegging for å bygge ut et høyhastighetsnett i Dalane som skal danne grunnlaget for desentraliserte høyskoletilbud, videregående opplæring mv.

Prosjektet Det Digitale Distriktsagder ble avsluttet i 2004. Som følge av prosjektet er det igangsatt en rekke prosesser for utvidet samarbeid mellom kommunene i regionen på ulike fagområder (felles driftsløsninger på IKT, økonomi, teknisk, helse) som har bidratt til reduserte utgifter for de deltakende kommunenes innbyggere og næringsliv.

I Møre og Romsdal er det bevilget midler til kommunale vannverk og kaiprosjekter.

De næringsrettede utviklingsmidlene over kap. 551 post 61 har til hensikt å få til en særlig næringsrettet innsats i områder som har fått økt arbeidsgiveravgift. Bruken av midlene gjenspeiler i stor grad næringslivets egne ønsker og prioriteringer. Fysisk og digital infrastruktur er høyt prioritert i flere fylker.

Etter sterkt ønske fra næringslivet settes det eksempelvis i Hordaland av betydelige beløp som ledd i en mulig realisering av prosjektene Hardangerbrua og Jondalstunnelen. Næringslivet i området anser realiseringen av disse prosjektene som avgjørende for fremtidig utvikling og mulighet for overlevelse. I tillegg settes det i fylket også av midler til å løse enkelte mindre flaskehalsproblemer. Tilsvarende er det i Møre og Romsdal satt av betydelige beløp til forprosjektering som ledd i en mulig fremtidig realisering av blant annet Nordøyvegen og Todalsfjordprosjektet.

Ansvar og finansiering

Tiltak under arbeidsmålet finansieres i hovedsak av midler over kap. 551 post 60 og 61. Kommunale infrastrukturprosjekt på 60-posten samfinansieres med kommunene og/eller andre.

Arbeidsmål 2.2 Styrke grunnlaget for kompetanseheving for befolkningen og i samfunns- og arbeidslivet. Innsatsen tilpasses regionale utfordringer

Strategier og tiltak

Regjeringen ser forskning og utdanning som viktige drivkrefter og rammer for regional utvikling. Regjeringen legger vekt på å videreføre et desentralisert utdanningssystem og på bedre utnyttelse av både eksisterende og nye kompetanse- og forskningsmiljø. Innsatsen for høyere utdanning og forskning dekkes i all hovedsak over budsjettene til Utdannings- og forskningsdepartementet og Nærings- og handelsdepartementet, og innsatsen

for videregående utdanning over budsjettene til fylkeskommunene. I forbindelse med behandlingen av St.meld. nr. 20 (2004–2005) Vilje til forskning, sluttet Stortinget seg til målet om å øke den samlede FoU-innsatsen fra 1,75 pst. til 3 pst. av BNP innen 2010. De regional- og distriktspolitiske midlene kan brukes til å fremme nye tilbud om utdanning og kompetanseheving og framveksten av nye kompetansemiljø for samfunn og arbeidsliv, men skal ikke brukes til drift av utdanning og forskning.

Rapport og status

Norge har en relativt høyt utdannet befolkning sammenlignet med andre land, og andelen av befolkningen med høyere utdanning har doblet seg på 20 år. Høyt kompetent arbeidskraft er et viktig konkurransefortrinn for norsk næringsliv. Den geografiske fordelingen av personer med høyere utdanning er skjev. Tallet på personer med høyere utdanning er størst i universitetsbyene, høyskolesentra og i noen spesialiserte næringsområder. En relativt spredt lokalisering av utdanningsinstitusjonene har hatt en positiv effekt når det gjelder tilførsel av kompetanse til offentlig og privat virksomhet i ulike deler av landet.

Eksempler på innsats i utvalgte enkeltfylker

I Sør-Trøndelag har etablering av studiesentre i hver kommune med tilbud om desentraliserte studier vært en del av Blilyst-prosjektet. Blilyst er utformet som et partnerskap mellom flere kommuner, fylkeskommunen og statlige institusjoner.

I Hordaland har det blitt etablert desentraliserte studietilbud, blant annet «Lokalt studiesenter for vaksne», for å sikre et permanent og lokalt tilbud om videregående og høyere utdanning. Det har også blitt jobbet med bedre yrkesveiledning for elever som står foran yrkesvalg med vekt på synliggjøring av etterspørsel i arbeidsmarkedet.

I planperioden 2004–2007 har Partnerskap Nordland prioritert etableringen av sterke kompetansemiljø og utviklingen av en infrastruktur som gjør kompetansen tilgjengelig der folk er. Dette inkluderer arbeidet med å etablere et universitet i Bodø. Etableringen av et eget universitet er svært høyt prioritert gjennom å videreutvikle det fagmiljøet og den fagkompetansen som allerede er knyttet til høyskoledriften.

Ansvar og finansiering

Tiltak under arbeidsmålet finansieres i hovedsak av midler over kap. 551, post 60 og 61.

Arbeidsmål 3.1 God tilgang på grunnleggende lokale tjenester til befolkningen i områder med få innbyggere og små markeder.

Strategier og tiltak

Utkantkommuner og småsamfunn med store avstander til regionale sentra, kan ha spesielle utfordringer når det gjelder å sikre tilgang på tjenester. Departementet har fokus på dette i dialog med departementer som er ansvarlige for tjenestetilbudet innenfor viktige sektorområder som helse, sosiale tjenester mv. Mange fylkeskommuner samarbeider med kommunene og andre relevante samarbeidspartnere om å utvikle strategier for å bedre tjenestetilbudet i kommunene. Departementet medfinansierer et nasjonalt program, MERKUR (Merkantilt kompetanseprogram for utkantbutikker) som skal bidra til å opprettholde butikktjenester på mindre steder.

Rapport og status

I mange små lokalsamfunn er dagligvarebutikken den siste servicefunksjonen som fortsatt er til stede. Det er derfor viktig å arbeide for å styrke butikken, både som leverandør av dagligvarer, men også legge til rette for ulike tilleggsoppgaver, slik som post, tipping, drivstoff, kommunale tjenester mv.

Boks 3.5 MERKUR

Ulike brukerundersøkelser viser at brukerne er mer fornøyd med tjenestetilbudet når forskjellige tjenester er samlet på ett sted. Eksempler på dette er post i butikk, offentlige servicekontor, kafédrift med videre. MERKUR har som et av sine mål å samle ulike tilleggstjenester ut over dagligvarehandel i utkantbutikker.

Eksempel på innsats i enkeltfylker

I Vest-Agder har fylkeskommunen bidratt med midler til arbeidet med å videreutvikle nærbutikker som servicesentraler for befolkningen i spredtbygde områder. Ved utgangen av 2004 hadde fylket 36 spredt lokaliserte distriktsbutikker som fikk regional støtte gjennom det nasjonale MERKUR-programmet og fylkeskommunen.

Eksempler på programsatsinger

Gjennom MERKUR-programmet arbeides det med å heve den butikkfaglige kompetansen som kan styrke de små dagligvarebutikkene, og å gi butikkene tilleggsoppgaver som kan utvikle tjenestetilbudet, fortjenestemuligheter og lokalsamfunnsengasjement. Om lag 500 butikker har deltatt i MERKUR-programmet. Statistikken viser at butikker som deltar i MERKUR har en positiv omsetningsutvikling.

Ansvar og finansiering

Tiltak under arbeidsmålet blir finansiert delvis over kap. 552, post 72 og delvis over kap. 551, post 60.

Arbeidsmål 3.2 Gjøre mindre sentra og små og mellomstore byer mer attraktive og aktuelle som bosted og som lokaliseringssted for bedrifter

Strategier og tiltak

I spredtbygde områder med småsentra er ofte tilgang på arbeid en kritisk faktor for tilflytting og bosetting, men tjenestetilbud og bokvaliteter påvirker også hvor personer velger å bosette seg. Utvikling av mindre sentra til å bli mer attraktive kan også gi bedre grunnlag for lokalisering av virksomheter i området.

I områder med små og mellomstore byer er det viktig å utnytte potensialene som ligger i byområdet for å bli attraktive. Det gjelder både i det lokale næringsmiljøet og i et variert arbeidsmarked, og mulighetene for regionforstørring mot omlandet. Det gjelder også utnytting av utdanningsmiljø og videreutvikling av et variert tjeneste- og botilbud, et mangfoldig kultur- og fritidstilbud, et godt og estetisk sentrumsmiljø og en tydelig og særegen byidentitet. Det er viktig at kommunene i små og mellomstore byregioner videreutvikler samarbeidet med regionale aktører, for å gjøre regionsentrene mer attraktive for næringsutvikling og bosetting.

Flere fylkeskommuner har tettstedsutvikling som en regional utviklingsstrategi. Fylkene spiller en viktig rolle når det gjelder å gi kommunene nødvendig veiledning og faglig støtte i arbeidet med tettstedsutvikling. Fokus i mange fylker har lenge vært på mindre steder og små sentra. Det bør arbeides mer systematisk med utvikling og gjennomføring av vekststrategier også i små og mellomstore byregioner, som en oppfølging av St.meld. nr. 25 (2004 – 2005) Om regionalpolitikken.

Innsats for å gjøre mindre sentra og små- og mellomstore byer mer attraktive som bosted og lokaliseringssted er et ledd i regjeringens brede regionalpolitikk. Oppfølging og gjennomføring av hovedmål 3 krever derfor samspill mellom de mest relevante departementene og underliggende virksomheter.

Storbyene spiller også en viktig rolle for utviklingen av det regionale Norge. I St.meld. nr. 31 (2002–2003) Storbymeldingen blir det slått fast at storbypolitikken skal bygge opp under og styrke storbyenes nasjonale og regionale rolle, og at storbyene er en naturlig del av en samlet regionalpolitikk. Det er viktig å få mer kunnskap om hvordan småsamfunn, små- og mellomstore byer og storbyene kan inngå i et samspill for en positiv utvikling for hele landet.

Rapport og status

Innsats for utvikling av attraktive steder med midler over programkategori 13.50 blir i hovedsak utviklet i samarbeid mellom fylkeskommunene og enkeltkommuner. Det har særlig blitt benyttet til stedsutvikling i kommunesentra og andre større/mindre sentra i kommunene. Selv om hovedfokus har vært på mindre sentra, har også tiltak i byer som for eksempel Steinkjer og Mosjøen fått støtte.

Arbeidet med å utvikle og gjennomføre brede utviklingsstrategier for små- og mellomstore byer og deres omland praktiseres ulikt utover i landet. Enkelte fylkeskommuner har kommet langt i arbeidet. Eksempelvis har Nordland fylkeskommune utviklet partnerskapsavtaler om byutvikling med flere byer i regionen.

Eksempler på innsats i enkeltfylker

I Sør-Trøndelag har styrking av kommunenes vertskapsrolle knyttet til innflyttere og bedriftsetablerere, og bidrag til en større musikkfestival vært en del av Blilyst-prosjektet i åtte kommuner.

I Møre og Romsdal har fylket gjennomført et forprosjekt for utvikling/omstilling i Vanylven, samt bygdemobilisering i kommunene Norddal, Halsa, Volda og Aure.

Eksempler på innsats i andre programmer/prosjekter

Departementet ga i 2004 tilsagn om til sammen 7,6 mill. kr til flerårige prosjekter innenfor temaene stedsutvikling, kjønn og livsfase og småsamfunnssatsingen over kap. 552, post 72. Dette er i hovedsak til prosjekter som er initiert fra sentralt hold.

Departementet arrangerer egne nettverkssamlinger for fylkeskommunene med småsamfunnsut-

fordringer som eget tema. Departementet støtter også de årlige seminarene i Vågå og på Dyrøy. Dette er et åpent seminar som arrangeres vekselvis i Vågå og på Dyrøy. Departementet mener disse seminarene fungerer godt som arena for erfaringsutveksling mellom ulike områder.

Skien deltar i Interreg-prosjektet Water City International II. Hovedmålet med prosjektet er å forbedre vannsystemene i byrelaterte områder og deres nærområder. Prosjektet jobber med å utnytte vannet og dets kvaliteter i en helhetlig byutvikling, som et verktøy for å stimulere sosial og økonomisk utvikling. I Skiens aktiviteter inngår bl.a. opprustning av områdene langs elven og utbygging av starthavner.

Flere nærings- og innovasjonsrettede tiltak under hovedmål 2 er for øvrig rettet mot utvikling av næringsmiljøene i både små- og mellomstore byer og i mindre sentra.

Ansvar og finansiering

Tiltak under arbeidsmålet finansieres i hovedsak av midler over kap. 551, post 60 og kap. 552, post 72.

Tilstandsvurdering – utviklingen i folketall, sysselsetting og næringsstruktur

I tilstandsvurderingen har departementet sett på utviklingen i befolkning, sysselsetting og næringsstruktur for å synliggjøre hvilke utfordringer de ulike områdene har. Det er disse utfordringene som danner grunnlaget for regjeringens regionalpolitiske ekstrainnsats. Faktorene er nært knyttet opp mot viktige regionalpolitiske mål, blant annet bosettingsmønsteret. Det er en nær sammenheng mellom utviklingen i folketallet og størrelsen på sysselsettingen. Sysselsetting er en god indikator for verdiskapingen, men departementet har også tatt med utviklingen i etableringsaktivitet.

Det er mange årsaker til endringer i bosettingsmønsteret. Demografiske faktorer som andel kvinner i fødedyktig alder, aldersstruktur og flytteatferd er viktige. Faktorer som påvirker bosettingsvalg, er blant annet muligheter til utdanning og arbeid. Flytteundersøkelser viser at arbeidsledighet sjelden alene er årsaken til at folk flytter. Arbeid er likevel en forutsetning for bosetting på lengre sikt. Videre har departementet brukt bedriftsetableringer som en indikator for innovasjon som bidragsfaktor til økonomisk vekst.

Vurderingene i tilstandsanalysen knyttes til ulike typer bo- og arbeidsmarkedsregioner i ulike landsdeler. Regionenes omfang varierer sterkt fra spredtbygde områder, der regionene ofte består bare av én kommune, til storbyregioner, der Osloregionen dominerer med 30 kommuner i fem fylker. Departementet bruker landsdelsinndelingen fra St.meld. nr. 25 (2004–2005) Om regionalpolitikken. Denne landsdelsinndelingen skiller seg noe fra den tidligere inndelingen ved at Østlandet er delt inn i tre landsdeler: Øst-Viken (Østfold, Akershus og Oslo), Innlandet (Oppland og Hedmark) og Vest-Viken (Buskerud, Vestfold og Telemark).

Befolkningsutviklingen

Folketallet i landet har samlet hatt en vekst på i underkant av 6 pst. i løpet av de siste ti år, men veksten er fremdeles ujevnt fordelt mellom landsdelene (tall fra SSB). Alle landsdeler bortsett fra Nord-Norge har hatt vekst i den siste tiårsperioden, til tross for en særlig innsats rettet mot denne delen av landet. De siste tallene tyder på at sentraliseringen mot Østlandet har økt noe. Til tross for at veksttakten mellom landsdelene varierer mye, er det likevel positivt at variasjonen i veksttakten er redusert i løpet av de siste fem årene.

Veksten i befolkningen er sterkere jo mer sentral og større regionen er. Forskjeller i alderssammensetning, fødselsoverskudd og kjønnsbalanse i ulike typer regioner er viktige forklaringsvariabler, i tillegg til flytting. Storbyregioner vokser raskest, men mellomstore byregioner vokser også raskt. I andre typer regioner er veksten enten svakt positiv eller negativ. I områder med spredt bosetting er nedgangen betydelig. I likhet med utviklingen for de ulike landsdelene, er det også her positive trekk. Forskjellen i veksttakten mellom de mest sentrale områder (storbyregioner) og områder med spredt bosetting er blitt redusert i siste halvdel av tiårsperioden. Det er også variasjoner mellom landsdelene når det gjelder sentralitetens betydning for befolkningsvekst. Blant storbyregionene, er det Tromsøregionen som vokser aller raskest, tett fulgt av storbyregioner i Øst-Viken og på Vestlandet. Mellomstore byregioner vokser mest i Øst- og Vest-Viken, men veksten er betydelig også på Sørlandet og Vestlandet. Nedgangen i spredt bosetting er særlig markant i Nord-Norge. Småbyregionene hadde en god vekst i Øst-Viken, mens det er en vesentlig nedgang i småsenterregioner i Innlandet.

Innvandrerne utgjør en stor del av økningen i folketallet. I 2004 økte folketallet med netto 28 500 innbyggere, og av dette sto innvandringen for nesten halvparten (netto innvandring 13 200). Storbyene og særlig Oslo har den største delen av innvandrerbefolkningen.

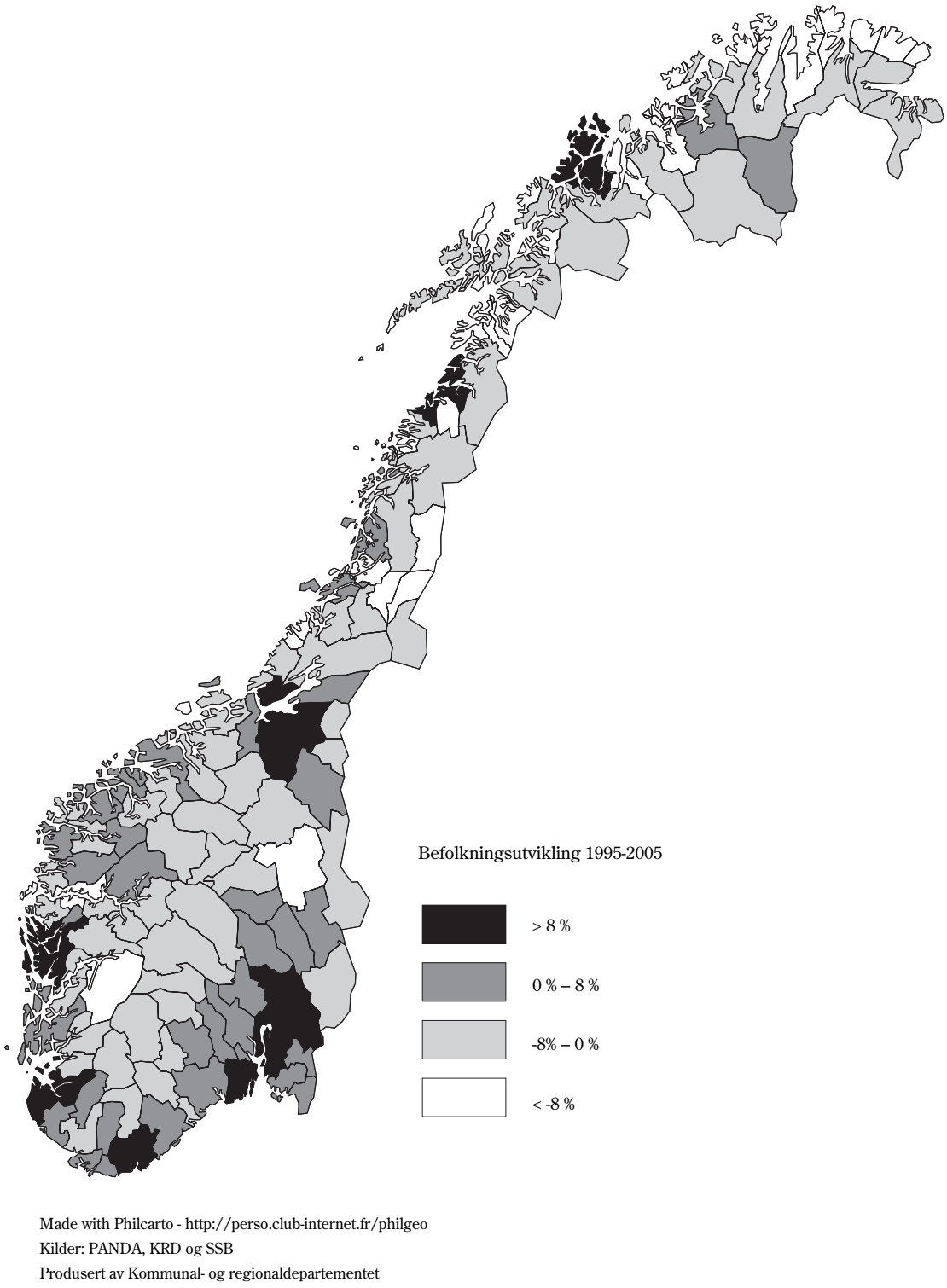

Figur 3.4 Befolkningsutvikling 1995–2005 etter bo- og arbeidsmarkedsregioner

Kartet viser hvor det er nedgang og oppgang i befolkningen. Store deler av landet opplever nedgang i folketallet. Dette er regioner som i utgangspunktet har en liten befolkning.

Utviklingen i sysselsettingen

Sysselsettingen i Norge økte med 380 000 i perioden 4. kvartal 1994 til 4. kvartal 2004[18], jf. tall fra SSB. Dette svarer til en økning på 20,1 pst. Sysselsettingen nådde sitt høyeste nivå noensinne i september 2005. Det viser optimisme og fremtidstro i Norge. Regjeringens politikk har bidratt til å stimulere til dette. Alle landsdeler hadde vekst i sysselsettingen i tiårsperioden. Veksten er lavest i Nord-Norge, mens den er sterkest på Sørlandet. De andre landsdelene ligger omtrent likt.

Endringen i sysselsettingen har en klar sentrum-periferi-dimensjon. Den svakeste veksten finner vi i områder med spredt bosetting og småsenterregioner. Høyest vekst har mellomstore byregioner og småbyregioner. Storbyregioner har også relativt høy vekst.

Som for befolkningsutviklingen, finner vi store variasjoner innen den enkelte landsdel. I Nord-Norge er det sysselsettingen i Tromsø og mellomstore byregioner som vokser mest. Likevel vokser sysselsettingen i områder med spredt bosetting betydelig, og vesentlig mer enn i storbyregioner i siste halvdel av perioden. Trøndelag preges av stor sysselsettingsvekst i storbyregionene og småsenterregionene. På Vestlandet hadde mellomstore byregioner særlig stor vekst, men storbyregioner hadde også en betydelig vekst. På mange måter står Sørlandet i en særstilling når det gjelder sysselsettingsvekst. Her hadde alle regiontyper en betydelig vekst i sysselsettingen. Ellers er det verdt å merke seg at små og mellomstore byregioner rundt Oslofjorden har hatt en betydelig vekst. Til tross for god vekst i Øst-Vikens storbyregioner i løpet av tiårsperioden, har det her likevel vært en liten nedgang i sysselsettingen i siste halvdel av perioden. For Innlandet har særlig småbyregioner hatt stor vekst i sysselsettingen i løpet av den siste tiårsperioden.

[18] Tall for sysselsetting 4. kvartal 2004 er foreløpige. Det er derfor noe usikkerhet omkring tallene.

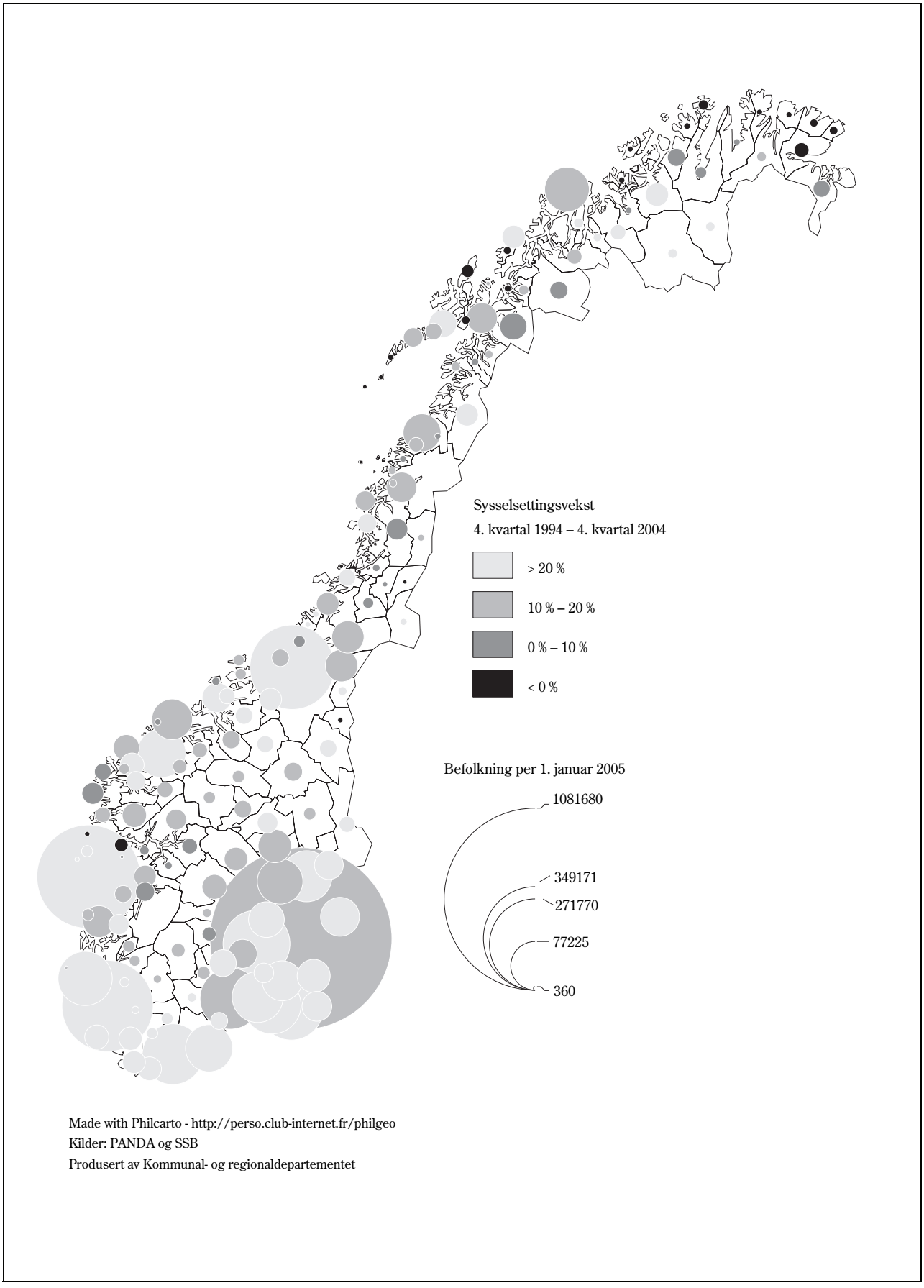

Figur 3.5 Vekst i sysselsettingen i forhold til befolkningsstørrelsen i perioden 4. kvartal 1994 til 4. kvartal 2004 etter bo- og arbeidsmarkedsregioner

Vardø, Gamvik, Røyrvik, Hasvik, Båtsfjord, Træna, Måsøy, Berlevåg, Loppa og Høyanger er de regionene med sterkest nedgang i sysselsettingen. Dette er i hovedsak bo- og arbeidsmarkedsregioner som bare består av én kommune. I stor grad er regionene knyttet til fiske eller fiskeforedling. Høyanger er rammet av nedbemanningen i smelteverksindustrien. Et annet trekk i disse regionene er at de i hovedsak er små og perifere. Hele sju av de ti regionene med sterkest nedgang ligger i Finnmark.

Av de til sammen 161 bo- og arbeidsmarkedsregionene i Norge, hadde 139 regioner en økning i sysselsettingen. Dette er en forbedring fra tidligere år.

Utviklingen i næringsstrukturen

Næringsstrukturen varierer mellom landsdeler og etter en sentrum-periferi-dimensjon, jf. tall fra SSB. Utfordringer på arbeidsmarkedet varierer fra næring til næring, og næringslivet og arbeidsmarkedet er derfor utsatt for endringer i ulik grad.

Primærnæringene har hatt en nedgang i antall sysselsatte på 18 pst. i perioden 4. kv. 1994 – 4. kv. 2004. Generelt er det slik at jo mindre sentral regionen er, dess større betydning har sysselsettingen i primærnæringene. Videre er også nedgangen i primærnæringene større jo større betydning næringen har i regionen. Det er særlig Vestlandet og Nord-Norge som har nedgang i primærnæringene. For Nord-Norges del gjelder dette i stor grad fangst og fiske, som landsdelen i utstrakt grad har spesialisert seg i, jf. St.meld. nr. 25 Om regionalpolitikken. Regjeringens fiskeripolitikk har blant annet bidratt til en restrukturering i næringen, noe som har gitt en ny optimisme.

Industrien har samlet sett hatt en nedgang i antall sysselsatte på nær 9 pst. i perioden 4. kv. 1994 – 4. kv. 2004. Nedgangen er størst i storbyregioner. I områder med spredt bosetting har industrien en svak oppgang. Det er særlig i Nord-Norge og på Østlandet at nedgangen i industrien har vært markant. Denne utviklingen forsterker det bildet som ble presentert i St.meld. nr. 25 Om regionalpolitikken. Den senere tids utvikling har vist en liten vekst i industrisysselsettingen for første gang på mange år.

Bygg og anlegg ser ut til å øke betydelig i områder med spredt bosetting, småsenterregioner og småbyregioner. Dette er også områder hvor denne næringen har relativt stor betydning. Det er Sørlandet og Midt-Norge som har særlig høy vekst i antall sysselsatte innenfor denne næringen.

Finansiell og forretningsmessig tjenesteyting er særlig stor i storbyregioner. Samtidig ser vi at denne næringen vokser mye i mellomstore byregioner, småbyregioner og småsenterregioner. Næringen vokser mest på Sørlandet, hvor den i løpet av tiårsperioden nær har doblet seg. I Nord-Norge vokser også næringen betydelig.

Offentlig sektor utgjør en viktig del av Norges arbeidsmarked. I gjennomsnitt er 38 pst. ansatt i offentlig sektor, inklusiv deltidsansatte. Arbeidskraftsundersøkelsen (SSB) for 2. kvartal 2005 viser at offentlig sektor utgjør 35 pst. av alle ukeverk (37,5 timer). Offentlig sektor er prosentvis minst i storbyområder. Derimot utgjør offentlig sektor en stor andel av sysselsettingen i småbyregioner og områder med spredt bosetting. Veksten i offentlig sektor er mindre i storbyregioner enn i små- og mellomstore byregioner.

Om regional innovasjon, nyskaping og verdiskaping

Norges konkurranseevne er god fordi produktivitetsnivået er høyt. Veksten i produktiviteten i norsk næringsliv er imidlertid ikke like høy som på store deler av 70-, 80- og 90-tallet. Regjeringen ser det som positivt at lønnsutviklingen nå bedre tilsvarer nivået på produktivitetsutviklingen. I industrien er produktivitetsveksten for 2004 sterkere enn lønnsveksten samme år. Isolert sett er dette positivt for typiske distriktskommuner, fordi mye industri er lokalisert i slike kommuner. Regjeringen legger stor vekt på en økonomisk politikk som sørger for gode og stabile rammebetingelser for næringslivet.

Tall for eksport per capita fordelt på fylker, viser at fylkene langs kysten har høyest eksport i forhold til folketallet. Dette har antakeligvis sammenheng med den relativt høye andelen av industri og fiske i distriktene.

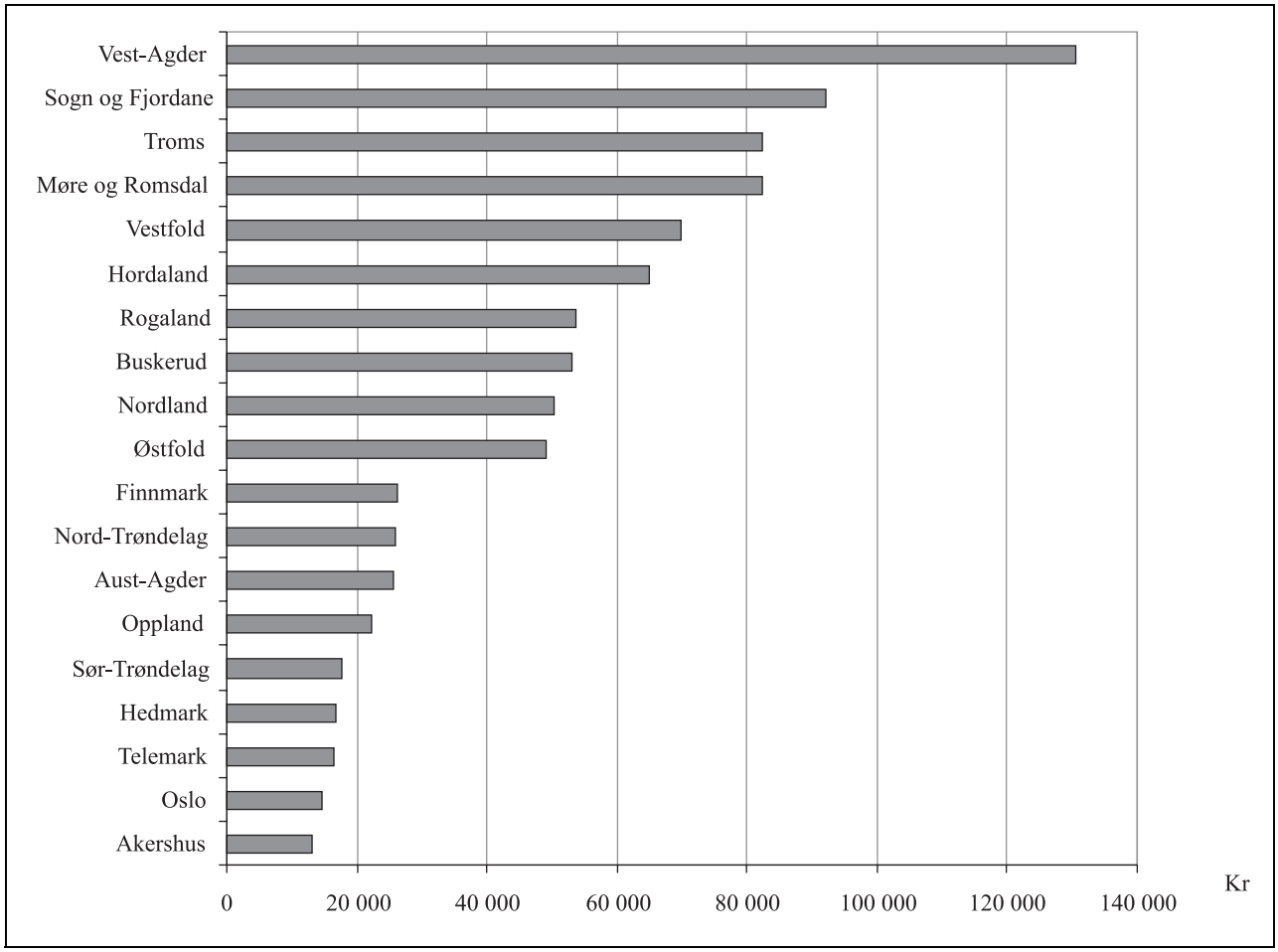

Figur 3.6 Eksport per capita i kroner etter fylke i 2004

Kilde: Innovasjon Norge

Av fylkene i figur 3.6 er det bare Hedmark og Oppland som har en nedgang i eksporten per capita. Det er likevel knyttet en viss usikkerhet til tallene, fordi figuren baseres på salgsverdier, som kan skjule en høy vareinnsats.

Det har vært en vesentlig økning i antall nyregistrerte foretak i 1. halvår i år, sammenliknet med 1. halvår i fjor fra om lag 16 000 til om lag 19 000 virksomheter. For 2004 var antall nyetableringer rekordhøyt, med over 28 000 nyregistrerte foretak. Denne rekorden ser imidlertid ut til å bli slått i 2005. Samtidig har det vært et fall i antall konkurser. Likevel er det noen unntak. For eksempel er veksten i nyetableringer i Finnmark svak samtidig som det er en vekst i antall konkurser.

Tall fra Foretaksregisteret viser at veksten i bedrifter i perioden 1994 – 2003 er lavest i mindre sentrale regioner, mens det ikke er store variasjoner mellom de andre regiontypene. Denne trenden ser delvis ut til å bli bekreftet av ferskere tall fra SSB. Tall fra SSBs statistikkbank for perioden 2002 – 2005 viser at veksten i etableringer er sterkere jo mer sentral regionen er. Statistikkbanken viser at det er en nedgang i antall bedrifter i småbyregioner, småsenterregioner og områder med spredt bosetting. Nord-Norge er den eneste landsdelen som har en nedgang i bedriftspopulasjonen. Det skjer til tross for at bedriftspopulasjonen økte sterkt i Nord-Norge i perioden 1994–2003. En del av forklaringen på nedgangen i bedriftspopulasjonen i Nord-Norge kan blant annet ha sammenheng med en nødvendig restrukturering i næringen og tøffere konkurranse fra lavkostnadsland som eksempelvis Kina. Vestlandet har i en undersøkelse blitt rangert som Europas femte mest vekstkraftige område.

Eksisterende næringsstruktur, høy bedriftstetthet, høy andel av små foretak og høy andel sysselsatte innenfor samme næring har positiv effekt på etableringshyppigheten. Det ligger et visst sentrum-periferi-mønster i dette, dels fordi næringsstrukturen følger et slikt mønster, og dels fordi befolkningsstrukturen gjør det. For noen næringer betyr dette at det er høyest etableringshyppighet i

sentrale strøk, mens andre næringer har høyest etableringshyppighet i mer perifere områder.

Det er flest menn som starter nye foretak. 26 pst. av de som etablerer ny virksomhet, er kvinner (GEM 2004). Om lag 40 pst. av etablererne har høyere utdanning, og det er en klar tendens til at etablererne har høyere utdanning enn befolkningen i gjennomsnitt[19]. Andelen med høyere utdanning er dobbelt så høy blant etablerere i byområder enn blant etablerere i bygdeområder. Dette har også sammenheng med at utdanningsnivået er høyere i byområder enn i mer perifere områder. Det er en relativt stor andel av nyetablererne som har etablert virksomhet tidligere. Om lag 45 pst. av etablererne har foreldre som er selvstendig næringsdrivende (inkl. foreldre i primærnæringene). Over halvparten av entreprenørene/nyetablererne i bygdeområdene har foreldre som er selvstendig næringsdrivende. Det skjer med andre ord en viktig oppdragelses- og overføringsprosess i nærmiljøene når det gjelder roller som entreprenører.

Beregninger fra STEP/Innovasjon Norge viser at innovasjonsaktiviteten er lav innenfor det distriktspolitiske virkeområdet. Bildet er imidlertid ikke helt entydig. Dersom man ser på omsettingen av innovative produkter, er innovasjon like viktig for næringslivet i det distriktspolitiske virkeområdet som i mer sentrale strøk. Økonomiske hindre som risiko, kapitalmangel og kostnader forbundet med innovasjon blir oppfattet som sentrale hindre for ytterligere innovasjonsaktivitet. Dette gjelder særlig i periferien og mindre bygdebyer. Tallene viser også at byer og storbyer har høy grad av innovasjonsaktivitet. Det hefter noe usikkerhet ved tallene fordi de bygger på CIS (Community Innovation Survey), som utelukker foretak med færre enn 10 ansatte. Dermed utelukkes en viktig gruppe bedrifter.

Oppsummering

Den utviklingen i befolkningen som er beskrevet over, er omtrent den samme som ble observert i fjor. Fortsatt er det store forskjeller i veksttakten mellom landsdelene. En større del av bosettingen skjer i sentrale regioner. Bildet er imidlertid noe mer nyansert. Nedgangen i områder med spredt bosetting (periferi) har blitt noe redusert i den siste femårsperioden. Samtidig er forskjellen i veksttakt mellom storbyregioner og områder med spredt bosetting blitt mindre. Regjeringen mener at ved å satse på mellomstore byregioner, småby- og småsenterregioner, kan man i større grad bidra til å demme opp for ubalansene mellom landsdelene. Regjeringen mener at ved å utvikle disse områdene, kan myndighetene på en realistisk måte bidra til å skape sterkere arbeidsmarkeder og mer attraktive steder å bo i større deler av landet.

Regjeringen har styrket rammebetingelsene for næringslivet, og det er en ambisjon å fortsatt styrke disse. Regjeringen har gjennom en ansvarlig økonomisk politikk bidratt til lave renter og en stabil lavere valutakurs. Dette har særlig kommet industrien til gode. Regjeringen vil derfor fortsatt arbeide for å redusere skatter og avgifter samt sette i verk andre tiltak som kan øke den økonomiske veksten. Fordi store svingninger i rentenivå og kroneverdi er ugunstig for næringsutvikling, er det et mål for regjeringen å føre en sunn økonomisk politikk som bidrar til stabil sysselsetting og produksjon. Innenfor dette er det viktig at bruken av oljepenger er forsiktig. Videre har en lav lønnsvekst bidratt til å styrke industrien. En sunn og stabil økonomisk politikk er særlig viktig for næringslivet i distriktene, fordi de har relativt mye av eksportrettet industri. Tallene viser at alle landsdeler har vekst i sysselsettingen. Det er imidlertid vesentlige forskjeller i veksten. Veksten i sysselsettingen er særlig lav i Nord-Norge. Finnmark peker seg ut i negativ retning ved at hele sju av de ti bo- og arbeidsmarkedsregionene med størst nedgang i sysselsetting er i Finnmark. Dette synliggjør behov for en fortsatt prioritering av Finnmark når det gjelder ekstrainnsatsen innenfor regional- og distriktspolitikken.

Vi ser også at endringene i sysselsetting varierer fra næring til næring. Både i primærnæringene og i industrien ser vi en betydelig nedgang de siste ti årene. I Nord-Norge er nedgangen markant i begge næringer. Dette har sammenheng med blant annet spesialiseringen i fiske og fiskeforedlingsindustri, som har hatt betydelig tilbakegang i sysselsettingen de siste 10 årene. Det er imidlertid positivt at produktivitetsveksten er omtrent like høy som lønnsutviklingen i industrien. Det kan isolert sett tyde på at industrien nå er mer robust enn den har vært.

Når det gjelder Nord-Norge vil departementet peke på at veksten i finansiell og forretningsmessig tjenesteyting har vært stor. Det er også positivt at betydningen av Snøhvitutbyggingen blir synlig i sysselsettingsstatistikken. Utbyggingen av Snøhvitfeltet utenfor Hammerfest gir store utslag i sysselsettingsstatistikken innenfor både bygg og anlegg samt finansiell og forretningsmessig tjenesteyting. I 2004 har det også blitt et betydelig antall sysselsatte i oljesektoren.

[19] SMB 98 – fakta om små og mellomstore bedrifter i Norge, Spilling (red.), Fagbokforlaget

Når det gjelder etableringsraten, er det bekymringsfullt at småsenterregioner og småbyregioner ikke har vekst i antall etableringer. Disse regionene vil dermed ikke kunne demme opp for en ytterligere sentralisering uten en ekstra innsats. Dette er grunnlaget for at regjeringen i regionalmeldingen har lagt opp til en større satsing av de regionalpolitiske virkemidlene til små og mellomstore byer, slik at de kan fungere som motorer for sine mindre naboregioner. Nord-Norge er eneste landsdel med nedgang i antall bedrifter.

Skal den økonomiske veksten i områder med spredt bosetting og småsentra øke, må også innovasjonstakten spesielt i disse områdene økes. Næringsmiljøer som har vekstpotensial, må støttes i slike områder. Regjeringen er derfor svært opptatt av at tiltak som styrker innovasjonsevnen, blir prioritert.

Tilstandsvurderingen viser at det fortsatt er stort behov for den ekstrainnsatsen regjeringen setter inn innenfor regional- og distriktspolitikken.

Omleggingen av den differensierte arbeidsgiveravgiften

Det nye regelverket for den regionale differensieringen av arbeidsgiveravgiften, som ble vedtatt i forbindelse med budsjettet for 2004, innebærer at nullsatsen for arbeidsgiveravgift i Finnmark og Nord-Troms ble opprettholdt, og at satsene som gjaldt i 2003 ble videreført for de deler av fiskeri- og landbrukssektoren som faller utenfor EØS-avtalen. For det øvrige næringslivet, med unntak av transportsektoren, ble satsene som gjaldt i 2003 videreført innenfor den EØS-hjemlede fribeløpsgrensen. I avgiftssonene 3 og 4 ble det innført overgangssatser for foretak som ikke fullt ut skjermes av fribeløpsordningen. Overgangsordningen innebærer at avgiftssatsen økes med 1,9 prosentpoeng i sone 3, til 12,1 pst., og med 2,2 prosentpoeng i sone 4, til 11,7 pst., fra 2005 til 2006. For foretak som likevel får økt arbeidsgiveravgift, er det innført en nasjonal transportstøtteordning. De resterende midlene blir ført tilbake til de områdene som er omfattet av endringene, i form av næringsrettede utviklingstiltak. For 2006 foreslår regjeringen kompenserende ordninger som samlet sett har en provenyvirkning tilsvarende de økte avgiftsinntektene som følger av omleggingen av arbeidsgiveravgiften. For øvrig vises det til omtale i St.prp. nr. 1 (2005–2006) Skatte-, avgifts- og tollvedtak. Regjeringen anser differensiert arbeidsgiveravgift som det mest treffsikre regionalpolitiske virkemiddelet for å opprettholde bosetting og sysselsetting i distriktene. Det har derfor vært helt sentralt for regjeringen å sikre muligheten for en gjeninnføring av denne ordningen i EUs kommende statsstøtteregelverk. Regjeringen har derfor hele tiden overfor ESA og Kommisjonen argumentert med tyngde for en slik gjeninnføring.

Tabell 3.24 Overslag over provenyvirkningen av kompenserende tiltak ved omlegging av differensiert arbeidsgiveravgift. 2006.[1]

(i mill. kr)

	Påløpt	Bokført
Økt proveny ved full sats (14,1 pst.) for arbeidsgiveravgift i hele landet	9 480	9 380
Kompenserende tiltak	9 480	9 380
Videreføre nullsatsen i tiltakssonen (Finnmark og Nord-Troms)[2]	1 740	1 710
Videreføre ordningen for landbruk og fiskeri	330	330
En overgangsperiode på tre år i privat sektor i sonene 3-4 (full sats innføres i 2007)[3]	401	450
Bagatellmessig støtte i sonene 2-4	2 500	2 490
En overgangsperiode på tre år i kommunal sektor (full sats innføres i 2007)	460	520
Kompensasjon til offentlig sektor	2 475	2 475
Direkte transportstøtte	375	300
Næringsrettede utviklingstiltak i sonene 2-4	1 200[4]	1 105

[1] Provenyet av arbeidsgiveravgiften er blant annet oppjustert i tråd med forventet lønnsvekst fra 2005 til 2006.

[2] Avviket mellom påløpt og bokført beløp av videreføring av nullsats er 30 mill. kr.

[3] At den bokførte provenyvirkningen av overgangsordningen i privat og offentlig sektor er høyere enn den påløpte, skyldes at siste termin for arbeidsgiveravgift i 2006 (sjette termin) blir innbetalt i januar 2007.

[4] Tallene som er oppgitt i tabellen, er helårsvirkningen eller den påløpte virkningen av omleggingen. Budsjettvirkning eller bokført virkning vil være lavere enn det som fremgår av tabellen, som følge av at siste termin for arbeidsgiveravgift for 2006 blir innbetalt i januar 2007. Bevilgningen til næringsrettede utviklingstiltak tar utgangspunkt i budsjettvirkningen av omleggingen, jf. kap. 551, post 61. For en nærmere oversikt over budsjettvirkningen av de enkelte kompenserende tiltakene, se St.prp. nr. 1 (2005-2006) Skatte-, avgifts- og tollvedtak.

Kilde: Finansdepartementet.

Hovedstadsmelding våren 2006

I alle landsdeler finnes det vekstkraftige regioner med sterke kompetanse- og næringsmiljø. Regjeringen vil legge til rette for videre utvikling av vekstkraftige regioner der sentrene i regionene kan spille en viktig rolle. I St.meld. nr. 31 (2002–2003) Storbymeldingen understreker regjeringen den viktige rollen byene har som motor for regional utvikling. Vekstkraften i byene og byområdene skal bidra til å fremme verdiskaping og bosetting i større områder og over hele landet. I Regionalmeldingen er utviklingen av en politikk som skal fremme vekstkraftige sentra og regioner i alle deler av landet, et hovedtema. Hovedstaden har en særskilt rolle som motor for regional og nasjonal utvikling i en stadig sterkere internasjonal konkurranse.

I denne sammenheng har regjeringen etter ønske fra Stortinget satt i gang arbeidet med en hovedstadsmelding, som vil bli lagt fram i 2006. Meldingen vil blant annet ta opp styringsutfordringer i Osloregionen, storbyutfordringer og hvilken rolle Oslo og Osloregionen spiller som motor for regional og nasjonal utvikling og verdiskaping.

Departementet har i samarbeid med Osloregionen ved Oslo kommune og Akershus fylkeskommune fått gjennomført utredninger om muligheter for verdiskaping og næringsutvikling (SWOT-analyse) og styringsutfordringer. SWOT-analysen (prosjektledelse Asplan Analyse) legger vekt på mulighetene for en globalt konkurransedyktig region og betydningen av et sterkt næringsøkonomisk senter for Norge. Utredningen viser godt den gjensidige avhengigheten mellom Oslo og resten av landet.

Utredningen om styringsutfordringer (prosjektledelse Agenda Utvikling) slår fast at det er mye å hente på bedre organisering av oppgaveløsningen i regionen, både mellom Oslo og kommunene i Akershus og kommuner og regioner som ligger lenger fra Oslo. I en tilleggsutredning skal ulike modeller for styring og oppgaveløsning i Osloregionen bli diskutert videre i forhold til behov for bedre samordning og ønske om demokratisk styringskraft, økt gjennomføringsevne og

effektiv oppgaveløsning. Tilleggsutredningen vil foreligge i løpet av høsten 2005.

Omstillingsmidlene til Finnmark og Sogn og Fjordane

Fylkeskommunene skal selv prioritere bruken av de samlede regionale utviklingsmidlene i henhold til strategier og tiltak for å møte omstillingsutfordringer knyttet til kriser i lokalsamfunn. I helt spesielle situasjoner er det aktuelt at staten går inn med ekstra tiltak. Dette har vært tilfellet i Finnmark og i Sogn og Fjordane.

Finnmark

Det ble bevilget 75 mill. kr til omstillingstiltak i Finmark ved nysalderingen av budsjettet for 2004. Departementet har definert 11 kommuner i Finnmark som målgruppe for midlene: Vardø, Hasvik, Kautokeino, Porsanger, Loppa, Måsøy, Lebesby, Gamvik, Båtsfjord, Berlevåg og Nordkapp. Dette er kommuner som enten har omstillingsstatus og/eller har en høy registrert arbeidsledighet. Den overordnede målsettingen med bevilgningen er å skape nye arbeidsplasser. Midlene skal spesielt stimulere til utvikling i de 11 kommunene, men må gjerne ha positive effekter og ringvirkninger for andre kommuner i Finnmark. Departementet har vektlagt at de tiltak som igangsettes, skal fremme næringsutvikling og verdiskaping. Hensikten er å bidra til en mer robust og variert næringsstruktur. Målsettingen med disse midlene er å skape nye, varige arbeidsplasser ved å stimulere til omstilling, innovasjon og nyetableringer. Bruken av midlene vil hovedsakelig finne sted i 2005 og 2006.

Av de 75 mill. kr er 4,8 mill. kr øremerket individrettede tiltak i regi av Aetat, 5 mill. kr er overført til kommunene for styrking av kommunale næringsfond, 60,37 mill. kr er avsatt til langsiktige tiltak i regi av Innovasjon Norge, kr 90 000 er avsatt til administrasjonskostnader i SIVA, 1,6 mill. kr er avsatt til mudring/havneanlegg i regi av Fiskeri- og kystdepartementet, mens restbeløpet på 3,14 mill. kr er avsatt til nærmere definerte innovasjonsprosjekter. Rapportering fra igangsatte tiltak vil først foreligge i 2006. Departementet ser det som svært viktig å evaluere den innsatsen som midlene har bidratt til, og vil ta initiativ til at dette blir gjort.

Midlene som er avsatt til langsiktige tiltak i regi av Innovasjon Norge, benyttes til prosjekter innen tre innsatsområder: marin sektor, reiseliv og kompetansemessig infrastruktur. I tillegg er et mindre beløp av overføringen til Innovasjon Norge avsatt til ytterlige påfylling av kommunale næringsfond i Vardø, Gamvik, Hasvik og Loppa.

Kommunal- og regionaldepartementet har lagt vekt på at bevilgningen er å betrakte som ekstraordinære midler som skal komme i tillegg til de ordinære virkemidlene fra Aetat, virkemiddelaktørene, Finnmark fylkeskommune og kommunene. Det er ikke gitt adgang til å anvende midlene til å sikre fiskerettigheter til lokalsamfunn.

Sogn og Fjordane

Strukturendringene i aluminiumsindustrien i Sogn og Fjordane fortsetter. Norsk Hydro har varslet forsert reduksjon i produksjonen i Høyanger alt fra 1. april 2006, mens planene for nedtrapping i Årdal fra 1. januar 2007 foreløpig ligger fast. Tiltakspakken på 100 mill. kr, som ble vedtatt av Stortinget i forbindelse med behandlingen av Revidert nasjonalbudsjett i 2004, er overført Sogn og Fjordane fylkeskommune som forvalter midlene i samråd med de to kommunene. Innovasjon Norge i fylket har fått ansvaret for de bedriftsrettede virkemidlene. Fylkeskommunen har i tillegg etablert et tett samarbeid med kommunene om infrastrukturtiltak og ulike forprosjekt.

På tross av et betydelig bidrag fra Norsk Hydro og omfattende offentlig innsats, lykkes det ikke å realisere planene om etablering av en solcellefabrikk i Årdal. Tilsagn fra Innovasjon Norge om å bruke store deler av midlene fra tiltakspakken til dette formålet er nå trukket tilbake. Kommunene og det regionale virkemiddelapparatet viderefører imidlertid samarbeidet med Norsk Hydro om flere større bedriftsetableringer i de to kommunene. Dette er et krevende arbeid som tar tid og som neppe på kort sikt fullt ut vil kunne kompensere tapet av industriarbeidsplassene i de to berørte kommunene.

Vurdering av fylkeskommunen som regional utviklingsaktør og videreutvikling av rollen

Nordregio og Norsk institutt for by- og regionforskning (NIBR) har på oppdrag fra Kommunal- og regionaldepartementet gjennomført en vurdering av fylkeskommunens rolle som regional utviklingsaktør (Nordregio 2005). Resultatet er gjort rede for i St.meld. nr. 25 (2004–2005) Om regionalpolitikken og i St.prp. nr. 60 (2004–2005) Om lokaldemokrati, velferd og økonomi i kommunesektoren (kommuneøkonomiproposisjonen). Temaet om fylkeskommunen som regional utviklingsaktør vil bli fulgt opp i ny prinsippmelding om fremtidig forvaltningsstruktur på lokalt og regionalt nivå. Som en del av dette skal det settes i gang en evaluering av fylkeskommunene. Det vises til kommuneøkonomiproposisjonen for en nærmere omtale.

Programkategori 13.50 Regional- og distriktspolitikk

Utgifter under programkategori 13.50 fordelt på kapitler

(i 1 000 kr)

Kap.	Betegnelse	Regnskap 2004	Saldert budsjett 2005	Forslag 2006	Pst. endr. 05/06
551	Regional utvikling og nyskaping	1 408 300	2 039 300	2 459 968	20,6
552	Nasjonalt samarbeid for regional utvikling	307 226	277 300	290 220	4,7
2425	Innovasjon Norge (IN) og fylkeskommunene	151 000			
	Sum kategori 13.50	1 866 526	2 316 600	2 750 188	18,7

Inntekter under programkategori 13.50 fordelt på kapitler

(i 1 000 kr)

Kap.	Betegnelse	Regnskap 2004	Saldert budsjett 2005	Forslag 2006	Pst. endr. 05/06
5327	Innovasjon Norge (IN) og fylkeskommunene mv.	116 799	90 000	120 000	33,3
	Sum kategori 13.50	116 799	90 000	120 000	33,3

Programkategori 13.50 er knyttet til resultatområde 5 Regional utvikling. Programkategorien skal bidra til å nå det strategiske målet om å bevare hovedtrekkene i bosettingsmønsteret og utløse verdiskapingspotensialet i alle deler av landet. Flere av postene er av en slik art at de finansierer tiltak under flere arbeidsmål.

Budsjettforslag for 2006 – prioriteringer

Regjeringen foreslår en bevilgning på 2 750,2 mill. kr for 2006. Dette er en økning på 433,6 mill. kr, dvs. 18,7 pst., i forhold til saldert budsjett 2005. Regjeringen foreslår i tillegg at departementet kan gi tilsagn om tilskudd på ytterligere 320 mill. kr til næringsrettede utviklingstiltak og 375 mill. kr til transportstøtte. Disse tilskuddene vil først komme til utbetaling i 2007 eller senere år.

SND (nå Innovasjon Norge) hadde større tap på den distriktsrettede risikolåneordningen i 2002 og i 2003 enn i tidligere år. Tapene har i hovedsak sammenheng med konjunkturene i norsk økonomi. Innovasjon Norge vurderer tapssituasjonen slik at det er behov for en tilleggsbevilgning for at tapsfondet skal speile risikoen i porteføljen. Regjeringen foreslår å bevilge disse midlene i fire etapper/porsjoner, hvor de første er bevilget i nysalderingen i 2003 og 2004. Regjeringen vil komme tilbake til dette i nysalderingen av budsjettet for 2005.

Kap. 551 Regional utvikling og nyskaping

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2004	Saldert budsjett 2005	Forslag 2006
60	Tilskudd til fylkeskommuner for regional utvikling[1]	1 033 250	1 012 000	977 815
61	Næringsrettede utviklingstiltak, kompensasjon for økt arbeidsgiveravgift, *kan overføres, kan nyttes under post 70*	291 500	755 000	1 105 000
64	Utviklingsmidler til Oppland fylkeskommune	83 550	76 800[2]	77 153
70	Transportstøtte, *kan nyttes under post 61*		195 500	300 000
	Sum kap. 551	1 408 300	2 039 300	2 459 968

[1] Inkludert i summene for 2004 og 2005 er en tilleggsbevilgning på totalt 100 mill. kr til omstilling i Sogn og Fjordane.

[2] I forhold til saldert budsjett 2005 er tildelingen økt med 3,26 mill. kr til 80,06 mill. kr, i tråd med fullmakt til omdisponering jf. St.prp. nr. 1 (2004–2005).

Post 60 Tilskudd til fylkeskommuner for regional utvikling

Mål

Målet med posten er å bidra til å fremme utvikling av lønnsomme bedrifter, både gjennom direkte virkemidler og gjennom tilrettelegging for næringsutvikling, og til å skape attraktive steder for næringsliv og befolkning. Det legges særlig vekt på behovet for å fremme nyetableringer, innovasjon og omstilling.

Målet med posten er nytt, jf. St. meld. nr. 25 (2004–2005) Om regionalpolitikken som ble lagt frem våren 2005.

I Regionalmeldingen varslet regjeringen at den vil øke handlingsrommet for bruken av midlene når det gjelder støtte til kommunale, næringsrettede fysiske investeringer og til stedsutvikling. Et viktig argument for å foreslå endringen er å gi fylkeskommunene og partnerskapet regionalt større muligheter til å støtte opp om små- og mellomstore byområder som ligger utenfor virkeområdet, slik at de kan utnyttes bedre som motorer for regional utvikling. Mål og strategier i Regionalmeldingen er nærmere omtalt under resultatområde 5 Regional utvikling.

Aktørenes rolle på regionalt nivå

Fylkeskommunene fikk gjennom omleggingen av budsjettstrukturen i 2003 frihet og fleksibilitet når det gjelder å fordele rammene til regional utvikling i tråd med egne strategier og i partnerskap med andre aktører som næringslivet, virkemiddelaktører, private og organisasjoner, utdanningsinstitusjoner og kommuner. I 2004 ble det gjennomført en vurdering av fylkeskommunens rolle som regional utviklingsaktør og partnerskapenes funksjon i den sammenheng. Vurderingen er nærmere omtalt i Regionalmeldingen og under resultatområde 5 Regional utvikling.

Fylkeskommunen står fritt når det gjelder å velge operatør for sine ordninger, men fylkeskommunene skal selv ikke kunne være operatør for direkte bedriftsrettede virkemidler. Virkemiddelapparatet forvalter ordninger som er godkjent av EFTA Surveillance Authority (ESA). Det er derfor knyttet store fordeler ved å bruke allerede eksisterende virkemiddelapparat.

Samarbeidet mellom fylkeskommunen og Innovasjon Norge blir regulert gjennom egne avtaler mellom dem. For nærmere omtale vises det til St.prp. nr. 1 (2004–2005).

Fylkeskommunene er også en viktig aktør i internasjonale regionalpolitiske samarbeidsprosjekter, blant annet gjennom Interreg. Dette engasjementet har økt vesentlig de siste årene.

Tildelingskriterier

Rammene til fylkene er fastsatt etter både objektive og skjønnsmessige kriterier.

- Objektive kriterier: Folketallet innenfor de enkelte sonene av det distriktspolitiske virkeområdet, med vekting av sonene etter distriktspolitisk prioritet. Alle fylkeskommunene er garantert et minstebeløp. Samlet sett vil dette gi en klar distriktsprofil.
- Skjønnsmessige kriterier: I 2006 blir det tatt særlige hensyn til områder med store utfordringer når det gjelder omstilling og til det grenseregionale samarbeidet med EU gjennom Inter-

reg IIIA. Fylkene er invitert til dialog om omstillingsutfordringer som kan gi grunnlag for skjønnstildeling. Det tas hensyn til kommuner som er gitt omstillingsstatus før omleggingen av budsjettstrukturen fra og med 2003 og der det fremdeles er omstillingsarbeid. Departementet vil gjennom skjønnstildelingen for 2006 bidra til at Norge gjennom fylkeskommunene i størst mulig grad kan oppfylle forpliktelsene knyttet til statlig medfinansiering av Interreg IIIA.

Avgrensning i bruken av midler til regional utvikling

Det er redegjort for avgrensningen i bruken av midler til regional utvikling i St.prp. nr. 1 (2002–2003) fra Kommunal- og regionaldepartementet og i retningslinjer og tilskuddsbrev for posten. Direkte bedriftsrettet støtte skal primært nyttes innenfor A, B og C av virkeområdet for de distriktspolitiske virkemidlene og må nyttes i tråd med EUs statsstøtteregelverk. Utover disse begrensningene gir gjeldende retningslinjer fylkene stor frihet i bruken av midlene. I St.meld. nr. 25 (2004–2005) Om regionalpolitikken varslet regjeringen likevel å øke handlingsrommet ved å redusere de geografiske begrensningene når det gjelder støtte til kommunale, næringsrettede fysiske investeringer og til stedsutvikling. Departementet legger opp til en revidering av retningslinjene på dette punktet fra og med 2006, slik at midlene kan nyttes til slike formål også utenfor det distriktspolitiske virkeområdet.

Oppfølging og kontroll

Det er gjort nærmere rede for oppfølging og kontroll med bruken av midlene i St.prp. nr. 1 (2002–2003) fra Kommunal- og regionaldepartementet. Hovedpunktet er at fylkeskommunene selv skal utarbeide et system for mål- og resultatstyring som samsvarer med målene for regional utvikling i fylkesplanen. Utgangspunktet for arbeidet i fylkene er fylkesplanene. Budsjettproposisjonen og tilskuddsbrev fra departementet inneholder derfor ikke oppfølgingskriterier som kan etterprøves. Fylkeskommunene skal årlig oversende en økonomirapport over bruken av alle midlene. I tillegg skal fylkeskommunene levere en kortfattet rapport som beskriver utfordringene, målene og aktiviteten i fylkene. Rapporteringen skal også omfatte den delen av bevilgningen som blir forvaltet av andre enn fylkeskommunen. Innovasjon Norge rapporterer om bruken av de midlene fylkeskommunen har delegert til dem gjennom sitt eget mål- og resultatstyringssystem.

Siden budsjettomleggingen i 2003 har departementet hatt fokus på rapporteringen fra fylkeskommunene og på fylkeskommunenes eget arbeid med mål- og resultatstyring. Det ble arrangert erfaringsseminar med fylkeskommunene og Innovasjon Norge både i 2004 og 2005. I 2004 ble det også utarbeidet 2 rapporter av ECON Analyse og Statskonsult om hhv. de beskrivende årsrapportene og om arbeidet med mål- og resultatstyring i den enkelte fylkeskommune. Rapporten fra Statskonsult viste blant annet at det fremdeles er en vei å gå for å få etablert et styringssystem for den helhetlige virkemiddelbruken i det enkelte fylke. Det er en viktig videreutvikling at fylkesrapporteringen omtaler alle aktører som får bevilget midler til regional utvikling fra kap. 551, post 60, og at innsatsen hos de andre aktørene blir vurdert.

Departementet har i 2005 etablert et prosjekt som vil sette ekstra fokus på rapportering og arbeidet med mål- og resultatstyring. Gjennom prosjektet blir rapporteringen på følgende poster innenfor programkategori 13.50 gjennomgått: Kap. 551, post 60, kap. 551, post 61 og kap. 552, post 72. Endringer i rapporteringssystemene vil kunne iverksettes fra og med rapporteringsåret 2006.

Departementet planlegger å gjennomføre en evaluering av midlene over posten i 2007.

Tilskudd uten tilbakebetaling – rundsumtilskudd

Midlene til fylkeskommunen blir gitt som tilskudd uten tilbakebetaling. Dette innebærer at ubenyttede midler kan omdisponeres til andre tiltak innenfor det samme formålet, uavhengig av hvilket år tilsagnet er gitt. Fylkeskommunene får fullmakt til å fastsette i hvilket år tilsagnet skal gis, hvor lenge tilsagnet skal gjelde, til å behandle søknader om forlengelse av tilsagn og til å bevilge ubenyttede midler til nye tiltak i tråd med de målene Stortinget har satt for bevilgningen.

Rapportering 2004

For rapporteringsåret 2004 har departementet introdusert en ny måte å rapportere om bruken av midlene. Noe av rapporteringen er flyttet til resultatområde 5 Regional utvikling. Her vises det til eksempler på aktivitet finansiert over kap. 551, post 60 i forhold til definerte arbeidsmål. Fordeling av midler mellom aktører og formål er rapportert i programkategorien 13.50. Over tid er målet at det meste av rapporteringen skal inngå under resultatområde 5 Regional utvikling.

Tabell 3.25 Oversikt over fylkeskommunenes fordeling av midler mellom forvaltningsaktører og til Interreg (tall i prosent):[1]

Fylke	Fylkes-kommunen	Innovasjon Norge	Interreg[2]	Kommunale og regionale fond	Andre	Totalt gitte tilsagn (i mill. kr)
Østfold	4	34	60	0	2	13,7
Akershus	12	88	0	0	0	5,4
Oslo	25	75	0	0	0	5,4
Hedmark	33	46	14	6	0	69,1
Oppland	51	45	0	4	0	57,9
Buskerud	41	59	0	0	0	17,9
Vestfold	58	42	0	0	0	5,7
Telemark	47	53	0	0	0	39,3
Aust-Agder	46	43	0	11	0	14,0
Vest-Agder	57	43	0	0	0	12,9
Rogaland	24	76	0	0	0	19,0
Hordaland	23	67	0	10	0	45,1
Sogn og Fjordane	66	31	0	3	0	116,2
Møre og Romsdal	33	67	0	0	0	65,0
Sør-Trøndelag	27	51	15	6	0	66,2
Nord-Trøndelag	8	57	4	8	22	84,2
Nordland	34	58	2	4	2	202,0
Troms	29	55	5	8	3	131,5
Finnmark	25	49	7	9	11	112,9
Pst. totalt[3]	34 (32)	52 (56)	5 (4)	5 (6)	4 ([4])	
Sum totalt	371,3 (338,2)	567,8 (578,5)	49,6 (41,7)	55,7 (63,9)	39,1 ([5])	1083,5 (1041,0)

[1] Det er noe usikkerhet knyttet til tallene, blant annet fordi de ulike fylkeskommunene har gjort ulike vurderinger mht. hvem som er forvaltningsaktør.

[2] På grunn av noe ulik praksis i forskjellige fylkeskommuner er noe regional medfinansiering til Interreg rapportert med fylkeskommunen som aktør.

[3] Under pst. totalt og sum totalt er tall fra 2003 satt i parentes.

[4] Denne kategorien var ikke inkludert i fjor.

[5] Denne kategorien var ikke inkludert i fjor.

Tabell 3.25 viser fylkeskommunenes fordeling av midler mellom ulike forvaltningsaktører. Innovasjon Norge er den største virkemiddelforvalteren over budsjettposten og forvalter 52 pst. av totalbevilgningen, noe som utgjør 567,8 mill. kr. Dette indikerer at fylkeskommunene fremdeles prioriterer direkte bedriftsrettet støtte høyt, selv om det har vært en nedgang i bevilgningen til Innovasjon Norge fra 2003 til 2004, både når det gjelder andel av totalbevilgningen og kronebeløp.

Oversikten viser at flere fylkeskommuner også i 2004 prioriterte midler til kommunale eller regionale næringsfond. Rapporteringen viser at enkelte fylkeskommuner har gått over fra en ordning med kommunale næringsfond forvaltet av den enkelte kommune til en ordning med regionale næringsfond forvaltet av regionråd etablert gjennom interkommunalt samarbeid. Selv om midlene til regionale næringsfond inkluderes, har det likevel vært en nedgang i bevilgningen til næringsfond sammenlignet med 2003.

Finnmark, Troms, Nordland og Nord-Trøndelag fylkeskommuner har til sammen bevilget 15 mill. kr til Landsdelsutvalget for Nord-Norge og Nord-Trøndelag (LU), mot 18,7 mill. kr i 2003.

Fylkeskommunene har til sammen bevilget 49,6 mill. kr til Interreg i 2004. Dette er en økning i tildeling til Interreg fra 2003, da fylkeskommunene bevilget 41,7 mill. kr. Økningen kan tilskrives økningen i departementets skjønnstildeling til interreg-fylkene i 2004 for å oppfylle de nasjonale forpliktelsene i dette samarbeidet.

Prioriteringen mellom ulike aktører og formål varierer mellom fylkene. Dette er delvis et resultat av størrelsen på bevilgningen og hvilke støtteordninger det er mulig å benytte i den enkelte region, men det er også et uttrykk for variasjon mellom fylkeskommunene når det gjelder reelle prioriteringer og ønsker. I de beskrivende rapportene (se vedlegg 2) har den enkelte fylkeskommune definert hva som er de viktigste utfordringene for å nå de mål de har satt seg for regional utvikling.

Tabell 3.26 Fordeling av fylkeskommunenes del av midlene til ulike formål (i prosent av midler forvaltet av fylkeskommunene)

Fylke	Kompetanse	Omstilling	Tilrettelegging for entreprenørskap og nyetableringer	Tilrettelegging for innovasjon og innovasjons-system	Fysisk tilrette-legging	Annet	Totalt
Østfold	75	0	0	0	25	0	100
Akershus	0	0	19	81	0	0	100
Oslo	66	11	0	23	0	0	100
Hedmark	16	41	16	11	16	0	100
Oppland	26	4	0	33	6	31	100
Buskerud	4	9	7	31	30	19	100
Vestfold	14	0	26	21	0	39	100
Telemark	25	5	29	9	10	23	100
Aust-Agder	12	34	16	7	0	31	100
Vest-Agder	28	2	5	16	26	24	100
Rogaland	24	9	5	31	0	30	100
Hordaland	38	9	19	10	24	0	100
Sogn og Fjordane	2	78	7	5	4	4	100
Møre og Romsdal	10	6	13	4	51	16	100
Sør-Trøndelag	25	9	45	9	12	1	100
Nord-Trøndelag	1	72	4	0	23	1	100
Nordland	7	14	4	17	49	9	100
Troms	35	9	10	8	27	11	100
Finnmark	15	25	5	6	29	21	100
Totalt (pst)[1]	14 (10)	30 (18)	10 (10)	12 (6)	23 (30)	12 (25)	100
Totalt (sum)	52,0 (35,4)	114,8 (61,9)	36,1 (35,3)	44,2 (18,9)	85,4 (102,8)	44,1 (83,9)	376,6 (338,2)

[1] Under pst. totalt og sum totalt er tall fra 2003 satt i parentes.

Enkeltsaker innenfor fysisk tilrettelegging krever ofte større bevilgninger enn andre tilrettelegende tiltak, og dette kan gi store utslag på den prosentvise fordelingen. Støtte til kommunale næringsrettede fysiske investeringer kan med dagens retningslinjer bare gis innenfor det dis-

triktspolitiske virkeområdet. Den prosentvise andelen av midler til andre formål vil derfor bli høyere i fylkene som er helt eller delvis utenfor virkeområdet.

Av de midlene som fylkeskommunen selv forvalter, er omstilling og fysisk tilrettelegging de formålene som ble prioritert høyest i 2004, med henholdsvis 30 og 23 pst. av midlene. Det har vært en kraftig økning i midler til omstilling, blant annet på grunn av ekstraordinære bevilgninger (se nedenfor), mens midler til fysisk tilrettelegging har gått noe ned.

Det har vært en kraftig økning i midler til omstilling fra 2003 til 2004. 30 pst. av fylkeskommunens midler gikk til omstilling i 2004, mot 18 pst. i 2003. I sum utgjorde dette 114,8 mill. kr. Midler til omstilling skal være en ekstraordinær innsats til områder (kommune eller region) med ensidig næringsstruktur og små arbeidsmarkeder som opplever stort bortfall av arbeidsplasser i hjørnesteinsbedrifter/-næringer. Bevilgningene skal ha som formål å styrke næringsgrunnlaget gjennom å bidra til å etablere lønnsomme arbeidsplasser og øke verdiskapingsgrunnlaget slik at området kan gi sysselsetting for både kvinner og menn. Departementet skjønnstildeler midler til omstillingsformål i fylkene basert på innmeldte behov. Dette er ikke øremerkede midler. I 2004 utgjorde skjønnstildelingen totalt 140 mill. kr. Dette beløpet inkluderer en ekstrabevilgning til omstilling på 55 mill. kr til Sogn og Fjordane, som ble gitt i forbindelse med behandlingen av revidert nasjonalbudsjett 2004. Av dette beløpet inngår 50 mill. kr i en tiltakspakke til Årdal og Høyanger. De resterende 5 mill. kr ble brukt til oppstart av det ekstraordinære omstillingsarbeidet i Årdal, Høyanger og Flora, jf. omtale i St.prp. nr. 1 (2004–2005). Nord-Trøndelag har også prioritert omstillingsarbeidet høyt. Omstillingsmidlene i Nord-Trøndelag har særlig gått til kommunene Steinkjer og Verdal og til et fylkesovergripende program som inkluderer Flatanger og Namdalseid i Nord-Trøndelag og Roan og Osen i Sør-Trøndelag.

At tildelingen fra fylkene er mindre enn den skjønnsmessige påplussingen fra departementet, kan skyldes at prosessene med å gi omstillingsstatus ikke har kommet langt nok til at tildelinger kunne gjøres, eller at kategorien omstilling i rapporteringssystemet ikke fanger opp alt som skjer av omstillingsarbeid i fylkene. Mye aktivitet som ikke har merkelappen omstilling i rapporteringssystemet, vil bidra til omstilling i enkeltbedrifter eller regioner.

Det har vært en dobling i andelen som går til tiltak som har tilrettelegging for innovasjon og innovasjonssystemer som formål, fra 6 til 12 pst. I sum utgjorde denne typen tiltak 44,2 mill. kr i 2004. Det har også vært en viss økning i andel av midlene som har gått til prosjekter/tiltak som har hatt kompetanseheving/kunnskapsoppbygging eller nyetableringer/entreprenørskap som formål. Sør-Trøndelag er et av de fylkene som benyttet en relativt høy andel til tilretteleggende tiltak for entreprenørskap og nyetableringer, særlig innenfor Innlandsprogrammet Blilyst. Ulike samarbeidsprosjekt mellom fylker registreres under «annet»-kategorien.

Innenfor rapporteringskategoriene skjuler det seg et stort spenn av aktiviteter i de ulike fylkene. For nærmere omtale av aktiviteten i det enkelte fylke vises det til resultatområde 5 Regional utvikling og vedlegg 2.

Tabell 3.27 Geografisk fordeling av midlene over kap. 551, post 60 mellom sonene i virkeområdet for de distriktspolitiske virkemidlene (tall i pst.)[1]

	Sone A	Sone B	Sone C	Sone D	Sone E	Kommune-/ Fylkesoverskridende	Totalt tildelt i 2004 (i mill. kr)
Østfold	-	-	17	-	22	61	13,7
Akershus	-	-	-	-	96	4	5,4
Oslo	-	-	-	-	100	0	5,4
Hedmark	-	35	30	-	8	28	69,0
Oppland	-	19	22	0	10	49	56,8
Buskerud	-	-	56	3	22	19	18,1
Vestfold	-	-	-	-	86	14	5,4
Telemark	-	36	25	2	13	24	39,9
Aust-Agder	-	7	14	15	22	43	14,0
Vest-Agder	-	-	27	10	24	39	12,8
Rogaland	-	8	26	3	31	31	18,6
Hordaland	-	-	51	5	16	28	51,6
Sogn og Fjordane	-	-	83	6	-	11	61,2
Møre og Romsdal	-	39	37	7	5	12	75,6
Sør-Trøndelag	-	59	5	0	6	29	63,2
Nord-Trøndelag	-	69	22	1	0	7	84,3
Nordland	-	76	15	-	5	4	199,1
Troms	9	30	37	-	-	24	127,8
Finnmark	90	-	-	-	-	10	113,0
Totalt (pst.)	9	34	25	2	7	23	1035,1

1 En strek i tabellen betyr at fylket ikke har kommuner i den aktuelle virkeområdesonen. Det er noe usikkerhet rundt tallene, da det forekommer enkelte dobbeltregistreringer i grunnlagsdataene. Virkemiddelet risikolån utgjør en for stor andel av tallene, da det er rapportert inn lånebeløp og ikke bevilgning til tapsfond (som i snitt utgjør ca. 30 pst. av lånebeløpet).

Tabellen over viser at den største andelen av virkemidlene over kap. 551, post 60 ble benyttet i sone B og C av virkeområdet for de distriktspolitiske virkemidlene. Til sammen 59 pst. av midlene ble benyttet i disse to sonene. Andelen i hver sone er dels en følge av fylkeskommunenes prioriteringer, og dels en følge av fordelingsnøkkelen mellom fylkene, hvor folketallet innenfor de enkelte sonene av det distriktspolitiske virkeområdet er vektet etter distriktspolitisk prioritet. En tredje faktor er at virkemidler som distriktsutviklingstilskudd og distriktsrettede risikolån gjennom Innovasjon Norge kun kan benyttes i sonene A, B og C. Tre av fylkene ligger i sin helhet utenfor virkeområdet for de distriktsrettede virkemidlene. Tabellen viser at de fleste fylkene satser på kommune-/fylkesoverskridende tiltak. 23 pst. av rammen er benyttet til slike tiltak. I enkelte fylker som Aust-Agder og Rogaland fordeler midlene seg med relativt like store beløp til prosjekter innenfor virkeområdet, utenfor virkeområdet og fylkes-/kommuneoverskridende tiltak. Etablererstipendet er et eksempel på støtte som kan gis også utenfor virkeområdet. Interreg og ulike nettverksprosjekter er eksempler på tiltak som er fylkes- eller kommuneoverskridende.

Midler forvaltet av Innovasjon Norge regionalt

Fylkeskommunene har anledning til å gi utfyllende føringer knyttet til Innovasjon Norges bruk av virkemidlene. I de tilfeller der det ikke gis føringer på virkemiddelbruken, danner de nasjonale føringene for Innovasjon Norge grunnlaget for prioriteringene. Fylkeskommunene gir i varierende grad slike føringer. Det vanligste er føringer i forhold til hvilke virkemidler som skal prioriteres, innretning på de enkelte virkemidlene og prioritering av mål-

grupper. Flere fylkeskommuner har blant annet en føring om at 40 pst. av etablererstipendene skal gå til kvinner.

Det er gitt tilsagn om 229 mill. kr til risikolån i 2004, og dette er en nedgang på 67 mill. kr fra 2003. Det er gitt tilsagn om 427 mill. kr i distriktsutviklingstilskudd i 2004, og dette er en økning på 32 mill. kr fra 2003. Distriktsutviklingstilskuddet er delt i bedriftsutviklingstilskudd til såkalt «myke» investeringer» og investeringstilskudd rettet mot fysiske investeringer. Av bedriftsutviklingstilskuddet er ca. 58 pst. gått til innovasjon, mens 70 pst. er gått til kompetanseformål[20]. Videre er hele 70 pst. av investeringstilskuddet gått til prosjekter som har betydning for bedriftenes internasjonalisering.

Det er blitt gitt tilsagn på 100 mill. kr i etablererstipend i 2004. Dette er 3 mill. kr mindre enn i 2003, men i forhold til de totale midlene Innovasjon Norge forvalter på vegne av fylkeskommunene, er andelen til etablererstipend omtrent uendret.

Oppsummering av fylkeskommunenes og Innovasjon Norges rapportering for 2004

Det er store variasjoner i bruken av virkemidler mellom fylkene. Årsaken er blant annet ulik størrelse på bevilgningen til fylker og ulikheter når det gjelder hvilke typer virkemidler det er mulig å benytte i ulike soner innenfor hvert av fylkene. Med budsjettomleggingen i 2003 var det forventet at de regionale variasjonene ville øke. På grunn av flerårige satsinger vil det ta noen år før en kan se eventuelle endringer. Den største observerbare endringen etter budsjettomleggingen er at andelen midler til direkte bedriftsstøtte gjennom Innovasjon Norge er gått ned med mellom 10 og 15 prosent fra 2002 til 2004.

[20] Summen blir større enn 100 pst. da kategoriene ikke er gjensidig utelukkende.

Rapport for 1. halvår 2005

Fylkene har også rapportert om fordeling av rammene i 2005.

Tallene som er innmeldt fra fylkeskommunene, viser at Innovasjon Norge er tildelt 499,3 mill. kr (tilskudd, risikolån, etablererstipend og regional finansiering av program) i 2005, noe som er en nedgang på 43 mill. kr i forhold til foreløpig rammetildeling i 2004. Rammefordelingen viser at bevilgningene til tilretteleggende aktivitet i fylkeskommunene er foreslått økt med 26 mill. kr, mens bevilgningene til omstilling går ned fra 139,9 mill. kr i 2004 til 118,9 mill. kr i 2005. Beløpet i 2004 inkluderte imidlertid en tilleggsbevilgning til omstilling på 55 mill. kr til Sogn og Fjordane. Rammen til Interreg IIIA er økt med 12,3 mill. kr i 2005. Når det gjelder Oppland, er rammene overført til kap. 551, post 64 (se egen omtale).

Tabell 3.28 Foreløpig fordeling av rammen 2005 (tall i mill. kr)

	Sum 2005	Pst.
Innovasjon Norge	499,3	50
Fylkeskommunene (tilrettelegging)	251,1	25
Omstilling	118,9	12
Kommunale næringsfond	65,8	7
Interreg IIIA	60,0	6
Landsdelsutvalget	13,0	1
Totalt[1]	1 008,1	100

[1] Bevilgningen til Oppland er ikke inkludert da den inngår i forsøket «Fritt Fram» over kap. 551, post 64

Budsjettforslag for 2006

For 2006 foreslår regjeringen en bevilgning på 977,8 mill. kr over kap. 551, post 60. Bevilgningen blir gitt som tilskudd uten tilbakebetaling. Midlene blir desentralisert til fylkeskommunene som regionale folkevalgte organ. Tiltak som får støtte over posten, må være i tråd med mål og strategier i fylkesplanen og handlingsprogrammet i fylkesplanen. Innenfor målene i regional- og distriktspolitikken, målene for bevilgningen under dette kapitlet og gjeldende retningslinjer, står fylkeskommunene ellers svært fritt til å prioritere ulike program og tiltak.

Når det gjelder Oppland, se kap. 551, post 64.

Post 61 Næringsrettede utviklingstiltak, kompensasjon for økt arbeidsgiveravgift, kan overføres, kan benyttes under kap. 551, post 70

Mål

Målet med midlene er å få til en særskilt næringsrettet innsats i områder som fikk økt arbeidsgiveravgift fra og med 2004. Innsatsen skal medvirke til å fremme målet om å sikre bosettingen i alle deler av landet, og med utgangspunkt i de spesielle utfordringene og ressursene som finnes i hver region, ta ut det verdiskapingspotensialet som finnes der. Midlene skal gå til tiltak som kan gi varige, positive effekter for næringslivet og regionene.

Tildelingskriterier

Midlene skal gå til tiltak i de områdene som har fått økt arbeidsgiveravgift. Den geografiske fordelingen av midlene skjer med utgangspunkt i avgiftsøkningen i hvert område. I tilfeller der en ikke blir enig om den geografiske fordelingen av midlene, vil departementet ta endelig avgjørelse om det geografiske nedslagsområdet. I det ene tilfellet det har vært nødvendig for departementet å fatte en slik avgjørelse, er det blitt bestemt at midlene skal gå til tiltak i de områdene som har fått økt avgift. Tildelingen må ses i sammenheng med hvor mye transportstøtte som tilfaller hvert enkelt fylke.

Innretningen av den særskilte innsatsen i hvert fylke skal utformes i form av handlingsplaner. Handlingsplanene skal sendes til departementet for godkjenning. Ved behandlingen av handlingsplanene legger departementet særlig vekt på at næringslivet har spilt den sentrale rollen i de regionale prosessene, og det er en forutsetning at næringslivet har sluttet seg til forslagene. Departementet ser det som et mål at det er størst mulig regional enighet om de tiltakene som er omtalt i handlingsplanen. Fylkeskommunene skal fungere som koordinator i dette arbeidet. Departementet legger opp til at den sentrale godkjenningsfunksjonen blir liggende i departementet fram til nytt statsstøtteregelverk trer i kraft fra 1. januar 2007.

Det er lagt til grunn at midlene kan benyttes innenfor ulike sektorer og områder, for eksempel samferdsel, digital infrastruktur, FoU og nyskaping, kompetanseheving, samarbeid mellom skole og næringsliv, næringsrettede programmer i regi av virkemiddelapparatet eller andre tiltak som kan gjøre næringslivet mer konkurransedyktig og lønnsomt. Midlene kan ikke brukes til finansiering av, investeringer i eller til ordinær drift av fylkeskommunale eller kommunale tjenester, eller til kommunal tjenesteproduksjon.

Bruken av midlene må skje innenfor de rammene som er bestemt i regelverket for offentlig støtte etter EØS-avtalen. En eventuell motsetning mellom tiltak og statsstøttereglene får som konsekvens at midlene ikke kan utbetales før det har kommet en avklaring fra EFTAs overvåkningsorgan, ESA. Utbetalinger som er gjort i strid med statsstøtteregelverket, kan kreves tilbakebetalt fra mottakeren av støtten.

Forvaltning av midlene kan bli lagt til fylkeskommuner, kommuner, virkemiddelapparat, Kommunal- og regionaldepartementet, andre departementer eller andre aktører, alt etter hvilke type tiltak som blir gjennomført i de ulike regionene. Rammen kan også benyttes til å finansiere utrednings-, rapporterings- og evalueringsoppgaver som faller inn under formålet med posten.

Oppfølging og kontroll

Det er fylkeskommunene som koordinerer arbeidet regionalt og sørger for at en samlet handlingsplan for fylket sendes Kommunal- og regionaldepartementet for godkjenning. Handlingsplanene skal ta utgangspunkt i nasjonale mål for posten og skal være en videreføring/ajourføring av de handlingsplanene som ble godkjent for 2004 og 2005. Tildeling av midler vil først skje når departementet har behandlet planene. Det vil ikke bli utarbeidet nærmere spesifiserte, nasjonale mål- og resultatkrav for denne budsjettposten ut over de kravene som er nevnt i tilskuddsbrevet, jf. St.prp. nr. 1 (2004–2005). Fylkeskommunene gis det overordnede ansvaret for å påse at forvaltningen og bruken av de midlene som stilles til disposisjon over budsjettposten, er i tråd med statsstøtteregelverket innenfor EØS-avtalen.

Forvalterne skal årlig sende departementet en økonomirapport om faktisk bruk av midlene. Rapporten skal inneholde en oversikt over hvordan tildelte midler fordeler seg på ulike kategorier. I tillegg skal forvalteren gi en kortfattet skriftlig rapport om hvordan de gjennomførte og planlagte tiltakene samsvarer med de fastsatte målene i handlingsplanen. Avvik skal rapporteres særskilt. Der det er vanskelig å si noe om måloppnåelse på kort sikt, skal det redegjøres for forventede resultater på lengre sikt. Fylkeskommunene er bedt om å sørge for at en samlet årlig rapportering blir sendt til departementet.

Rapport 2004

Gjennom behandlingen av statsbudsjettet for 2004 ble det satt av 500 mill. kr til næringsrettede utviklingsmidler. I forbindelse med revidert statsbud-

sjett for 2004 ble rammen oppjustert med ytterligere 10 mill. kr slik at det for 2004 totalt var 510 mill. kr på budsjettposten. Av dette beløpet satte departementet av 100 mill. kr til bransjerettede tiltak. Enkelte fylker valgte imidlertid ikke å bruke midler til spesielle bransjetiltak, og for disse fylkene ble rammen til næringsrettede utviklingsmidler økt tilsvarende den andelen som skulle gått til bransjestøtte. Midlene ble fordelt basert på fylkenes andel av den totale avgiftsøkningen.

Tabell 3.29 Fordeling av midlene til næringsrettede utviklingstiltak over kap. 551 post 61, inkl. bransjestøtte, på fylkene i 2004 og 2005

	2004	2005
Hedmark	31 740 000	47 700 000
Oppland	28 280 000	55 600 000
Buskerud	17 690 000	21 600 000
Telemark	26 030 000	32 000 000
Aust-Agder	10 380 000	12 800 000
Vest-Agder	4 120 000	5 700 000
Rogaland	19 700 000	22 400 000
Hordaland	47 760 000	67 500 000
Sogn og Fjordane	51 810 000	71 100 000
Møre og Romsdal	35 390 000	54 200 000
Sør-Trøndelag	14 440 000	28 200 000
Nord-Trøndelag	16 750 000	32 100 000
Nordland	123 240 000	200 600 000
Troms	77 670 000	142 500 000
Kommunal- og regionaldepartementet	5 000 000	1 000 000
Sum	510 000 000	795 000 000

Forvaltning av midlene

Departementet viser til St.prp. nr. 1 (2004–2005) der det er redegjort for prosessen når det gjelder utarbeidelse av handlingsplanene. Det er det berørte næringslivet og næringslivsorganisasjoner i samarbeid med regionale og lokale myndigheter, som har utarbeidet handlingsplanene. Fylkeskommunene har et koordinerende ansvar i forvaltningen av midlene og fungerer som prosessleder.

I de fleste fylkene er det fra regionalt/lokalt nivå bestemt at forvaltningen av midlene skal skje lokalt, via regionrådene eller kommunene. Når det gjelder bransjetiltakene og i stor grad de bedriftsrettede tiltakene, er forvaltningen lagt til Innovasjon Norge.

I noen fylker er saksbehandlingen lagt til fylkeskommunen, etter innspill fra de regioner/kommuner som er berørt av ordningen.

Flere evalueringskonferanser, der både næringslivet, fylkeskommunene, organisasjoner og andre medvirkende aktører har deltatt, har gitt gode tilbakemeldinger til departementet for den måten arbeidet har blitt lagt opp på. Blant annet fremheves at en av hovedgrunnene for den sterke medvirkningen og mobiliseringen i arbeidet fra næringslivshold må tilskrives arbeidsmåten. Det pekes eksempelvis på at det er etablert likeverdige partnere med mulighet for reell deltakelse og medbestemmelse som gjør det interessant for næringslivsaktørene å delta. Samtidig er partene godt fornøyd med den rollen fylkeskommunen har spilt som koordineringsorgan og prosessleder. Departementet mener dette er i tråd med intensjonene med kompensasjonsmidlene. Departementet anser det som uheldig dersom opplegget og organiseringen av arbeidet fra 2004 og 2005 endres vesentlig fremover. Arbeidet har så langt vært organisert i faste former med lokale og regionale arbeidsgrupper og styringsgrupper som sikrer oppslutning og

medvirning fra det berørte næringslivet. Næringslivet er selv svært opptatt av stabile rammebetingelser. Departementet mener det er viktig å sikre fortsettelsen av et opplegg som gjør at næringslivets medvirkning og involvering ikke svekkes.

Samtidig er det viktig at det ikke legges opp til forvaltningsmodeller som medfører unødvendig kompliserte ansvarslinjer og en uoversiktlig oppgavefordeling. Dette kan blant annet gjøre det vanskelig å påse at statsstøttereglene og øvrig regelverk følges. Som et ledd i dette har departementet derfor gitt fylkeskommunene det overordede ansvaret med å påse at forvaltningen og bruken av de midlene som stilles til disposisjon over budsjettposten, er i tråd med statsstøtteregelverket innenfor EØS-avtalen. Departementet oppfatter det også som svært uheldig dersom det for de næringsrettede utviklingsmidlene opprettes parallelle forvaltningsstrukturer for direkte bedriftsrettet støtte. Departementet mener derfor at det bør være et fortsatt fokus på forvaltningsansvar i håndteringen av de næringsrettede utviklingsmidlene.

Gjennomføring av handlingsplanene og bruken av midlene

Handlingsplanene for de næringsrettede utviklingsmidlene ble godkjent av Kommunal- og regionaldepartementet i begynnelsen av juli 2004, mens handlingsplanene for bransjetiltakene ble godkjent i begynnelsen av oktober 2004 etter at de berørte fylkeskommunene hadde sendt inn utfyllende opplysninger.

Handlingsplanene er i de fleste fylker holdt på et strategisk, overordnet plan med synliggjøring av de viktigste innsatsområdene. Flere av fylkene har lagt opp til en handlingsplan som strekker seg over hele perioden, fra 2004 til 2007, slik at måloppnåelse vanskelig kan kartlegges før mot slutten av perioden.

Det er utarbeidet et rapporteringssystem for budsjettposten. Kategoriene som er valgt i rapporteringssystemet, baserer seg på en gjennomgang av fylkenes handlingsplaner og reflekterer de viktigste innsatsområdene i planene. Tabellen nedenfor viser hvordan den del av rammen som er disponert til konkrete tilsagn, fordeler seg på de ulike kategoriene.

Tabell 3.30 Samlet fordeling på kategori av den disponerte rammen i 2004

	Type tiltak	Mill. kr	Prosentvis andel
1	Kompetanse	32,8	14,1
2	FoU	6,1	2,6
3	Bedriftsutvikling/lokal næringsutvikling	56,1	24,2
4	Markedsføring/profilering	21,2	9,1
5	Nettverk	1,8	0,8
6	Fysisk tilrettelegging	19,0	8,2
7	Samferdselstiltak/fysisk infrastruktur	59,5	25,6
8	Digital infrastruktur/bredbånd	29,7	12,8
9	Administrasjon	5,4	2,3
10	Annet	0,4	0,2
	Sum	232,0	100,0

Fordelingen av midler fordelt på kategori viser at bare om lag 46 pst. (232 mill. kr) av rammen på 510 mill. kr ble disponert i 2004. Dette skyldes at arbeidet med selve gjennomføringen av handlingsplanene kom sent i gang i de fleste fylker/regioner. Av tabellen fremgår det at over halvparten av de disponerte midlene er gått til ulike typer fellestiltak (kategori 4-8). Enkelte fylker/regioner har valgt å satse på større prosjekter. Det dreier seg i særlig grad om større samferdselsprosjekter som strekker seg over flere år, for eksempel i Hordaland og Møre og Romsdal. Her er det ønske om å bruke av midlene til å løse store samferdselsprosjekter for å bedre transportforholdene for næringslivet, se avsnittet om rapportering under arbeidsmål 2.1 under resultatområde 5 Regional utvikling. Departementet har også merket seg at deler av midlene i de fleste fylkene er brukt til utbygging av bred-

bånd, et tiltak som er begrunnet med at det kommer både næringsliv og bosetting til gode.

Det ble holdt av 5 mill. kr i departementet, hvorav 1,5 mill. kr skal dekke kostnadene ved en følgestudie og 3,5 mill. kr dekker omkostningene som Innovasjon Norge, avdeling Nordland har ved å administrere den nasjonale transportstøtteordningen. Fra og med 2005 er den nasjonale transportstøtteordningen finansiert over egen budsjettpost, kap. 551 post 70 Transportstøtte.

Bransjerettede tiltak

I forbindelse med Kommunalkomiteens behandling av statsbudsjettet for 2004, ble regjeringen bedt om å vurdere om det kan utformes tiltak som i større grad når bransjer som i liten grad får nytte av de øvrige foreslåtte kompenserende tiltakene. På bakgrunn av dette avsatte departementet 100 mill. kr til dette formålet i form av en sentral bransjerettet pott. De fleste fylkene laget egne handlingsplaner for bransjestøtte. Reiseliv, transportnæringen, bygg og anleggsbransjen og media er bransjer som går igjen i handlingsplanene fra flere fylker. Ingen av de innsendte bransjetiltakene la grunnlag for å sette i gang tiltak fra sentralt hold. De bransjerettede tiltakene er imidlertid i flere tilfeller fylkesoverskridende, og gjennomføringen skjer i et nært samarbeid mellom flere berørte fylker. Dette gjelder blant annet satsinger innenfor reiseliv og transportsektoren. De fleste fylker mente imidlertid at satsingen på bransjetiltak naturlig inngikk som en del av den ordinære handlingsplanen, og at å holde bransjetiltak atskilt fra den øvrige handlingsplanen ikke var naturlig. Dette er det tatt hensyn til i 2005, og departementet har derfor ikke satt av en egen sentral pott til bransjetiltak, se rapport for 1. halvår 2005. Departementet vil imidlertid gjenta at det er viktig med et særlig fokus på enkeltbransjer som berøres sterkt av omleggingen, men at det er opp til det enkelte fylke/den enkelte region om de vil videreføre de bransjetiltak som er eller planlegges igangsatt.

Rapport for 1. halvår 2005

Den totale kostnadsøkningen for 2005 er beregnet til 1.095 mill. kr. Stortinget har gjennom behandlingen av statsbudsjettet for 2005 satt av en bevilgning på 755 mill. kr til næringsrettede utviklingstiltak. Denne bevilgningen skal også dekke tilsagn på 215 mill. kr gitt i tilsagnsfullmakt over budsjettet for denne posten i 2004. I tillegg kan det gis tilsagn for opptil 255 mill. kr som kommer til utbetaling først i 2006. De aktuelle regionene kan således disponere en ramme på 795 mill. kr for 2005 til nye tilsagn. Det ble fra departementets side ikke satt av en egen sentral pott til bransjetiltak. Hovedbegrunnelsen for dette er at flere fylker mente at satsingen på bransjetiltak naturlig inngikk som en del av den ordinære handlingsplanen. Det blir derfor opp til det enkelte fylke/region å bestemme om de ønsker å videreføre de bransjetiltakene som er eller planlegges igangsatt.

Handlingsplanene ble ferdigbehandlet i begynnelsen av juni 2005. De innsendte handlingsplanene var i stor grad en justering og ajourføring av handlingsplanene som ble godkjent i 2004.

Tabell 3.29 viser hvordan midlene til næringsrettede utviklingsmidler fordeler seg på fylkene i 2005.

Budsjettforslag 2006

For 2006 foreslår Regjeringen en bevilgning på 1 105 mill. kr over kap. 551, post 61 Næringsrettede utviklingstiltak, kompensasjon for økt arbeidsgiveravgift. Tallet inkluderer midler til å dekke tilsagnsfunnmakten fra 2005 på 255 mill. kr som allerede er disponert i 2005, men som først kommer til utbetaling i 2006. Kommunal- og regionaldepartementet har i tillegg fått tilsagnsfullmakt for 2006 på 320 mill. kr til formålet, jf. forslag til romertallsvedtak VI om tilsagnsfullmakt. Denne kommer først til utbetaling i 2007. Departementet kan derfor disponere 1 170 mill. kr til formålet i 2006.

Midlene vil bli gitt som tilskudd uten tilbakebetaling. Tiltakene vil kunne strekke seg over flere år. Budsjettposten må sees i sammenheng med den nasjonale transportstøtteordningen, se omtale under kap. 551, post 70.

EU arbeider med en gjennomgang og revisjon av statsstøtteregelverket. Nytt regelverk skal iverksettes fra og med 2007 og vil med stor sannsynlighet innebære endringer i forhold til den nåværende ordningen. Dette kan også få følger for innretningen og omfanget av de næringsrettede utviklingsmidlene.

Post 64 Utviklingsmidler til Oppland fylkeskommune

Posten er opprettet i forbindelse med forsøket «Fritt fram» i Oppland, jf. St.prp. nr. 1 Tillegg nr. 3 (2003–2004). Forsøket skal vare ut år 2007.

I St.meld. nr. 19 (2001–2002) Nye oppgaver for lokaldemokratiet – regionalt og lokalt nivå åpnet regjeringen opp for forsøk som innebar at fylkeskommunene kunne overta oppgaver fra statlige etater. Dette var blant annet aktuelt for å styrke fylkeskommunene i rollen som regionale utviklings-

aktører og innhente erfaringer om alternative måter å organisere seg på.

Mål

Målet med forsøket er å fornye det regionale utviklingsarbeidet ved

- å bedre målrettingen og øke fleksibiliteten i bruken av regionale utviklingsmidler for å øke regionens bidrag til verdiskaping og velferd, og
- å styrke de folkevalgte organene lokalt og regionalt.

Fylkeskommunen har i løpet av 2004 utarbeidet langsiktige effektmål for forsøket. Disse skal måles i slutten av forsøksperioden.

Effektmål

1. De regionale utviklingsmidlenes treffsikkerhet er økt.
2. Regionenes bidrag til verdiskaping og velferd er større.
3. Det folkevalgte nivåets styring regionalt (fylkesting) og lokalt (kommunestyre/formannskap) er styrket innenfor det regionale utviklingsarbeidet.
4. Det fylkeskommunale regionale utviklingsarbeidet er fornyet og forbedret.

Mål 3 og 4 skal realiseres innen 2008, og en signifikant grad av måloppnåelse for mål 1 og 2 skal dokumenteres på samme tidspunkt.

Tildelingskriterier

Gjelder tildelingen internt i fylket.

Fylkestinget prioriterer og fordeler midlene på bakgrunn av et regionalt handlingsprogram utarbeidet i forpliktende partnerskap mellom kommunene regionvis, Aetat, landsbruks- og miljøvernavdelingene hos fylkesmannen og representanter fra næringslivet.

Når rammen for ulike formål er fastsatt, blir den overført til de forvaltningsaktørene som skal stå for gjennomføringen. Midlene forvaltes i tråd med gjeldende forskrifter og retningslinjer. Det rapporteres om bruken på vanlig måte. Sammen med rammen vil det følge med føringer fra regionale partnerskap, innenfor nasjonale mål, for å få regional og lokal tilpassing av virkemiddelbruken. Regionale aktører må derfor legge både nasjonale og regionale føringer til grunn i forvaltningen av midlene.

Tilskudd uten tilbakebetaling – rundsumtilskudd

Midlene til fylkeskommunen blir gitt som tilskudd uten tilbakebetaling. Det innebærer at ubenyttede midler kan omdisponeres til andre tiltak innenfor det samme formålet, uavhengig av når tilsagnet er gitt.

Fylkeskommene får fullmakt til å bestemme i hvilket år tilsagnet skal gis, og hvor lenge det skal gjelde, til å behandle søknader og forlenging av tilsagn og til å bruke ubenyttede midler til nye tiltak i tråd med de målene Stortinget har satt for bevilgningen.

Rapport 2004

«Fritt fram» i Oppland fylkeskommune er ett av forsøkene med kommunal oppgavedifferensiering som pågår i perioden fra 2004–2007. For nærmere informasjon om øvrige forsøk med oppgavedifferensiering og enhetsfylke, samt evalueringsopplegg, se Kommunal- og regionaldepartementets nettsider om forsøk. Se også vedlegg 5 i kommuneproposisjonen for 2006 St.prp. nr. 60 (2004–2005) Om lokaldemokrati, velferd og økonomi i kommunesektoren 2006).

Tabell 3.31 Rammetildeling for 2004, 2005 og 2006

(i 1000 kr)

Dep.	Kap.	Post	Benevnelse	2004	2005	2006
UFD	281	01	Driftsutgifter	1 500	1 500	0[1]
LD/LMD	1149	50	Tilskudd til Landbrukets Utviklingsfond (LUF)	1 000	1 000	1 000
MD	1426	31	Tiltak i naturvern-, kulturlandskaps- og friluftsområder	300	300	311
MD	1427	74	Tilskudd til friluftslivstiltak	150	150	160
MD	1429	72	Vern og sikring av fredede og bevaringsverdige kulturminner og kulturmiljøer	1 800	1 850	1 922
AAD/ASD	634	70	Ordinære arbeidsmarkedstiltak	2 000	2 000	2 000
AAD/ASD	634	71	Spesielle arbeidsmarkedstiltak	18 000	18 000	18 000
NHD	2421	50	Innovasjon -prosjekter, fond	2 000	2 000	2 000
KRD	551	60	Tilskudd til fylkeskommuner for regional utvikling	56 800[2]	53 260[3]	51 760
KRD	551	61	Næringsrettede utviklingstiltak, kompensasjon for økt arbeidsgiveravgift	[4]	[4]	[5]
			Sum	83 550	80 060	77 153

[1] UFD har over flere år fordelt 30 mill. kr til dekning av merkostnader ved å tilby høgskoleutdanning desentralisert eller som fjernundervisning. Av disse midlene ble 1,5 mill. kr overført til KRD og til Fritt Fram/regionale utviklingsformål i Oppland, jf. St.prp. nr. 1 Tillegg nr. 3 (2003-2004) Forsøk med oppgavedifferensiering mv. Ordningen med særskilte midler til desentralisert utdanning ble avviklet ved Stortingets behandling av statsbudsjettet for 2005, jf. Budsjettinnst. S. nr. 12 (2004-2005). Det vil derfor ikke lenger overføres penger fra UFD til KRD til dette formålet.

[2] Tildelingen til Oppland fylkeskommene ble justert i tråd med fullmakt til omdisponering, jf. St.prp. nr. 1 Tillegg nr. 3 (03-04)

[3] I forhold til saldert budsjett 2005 er tildelingen økt med 3,26 mill. kr til 53,26 mill. kr, i tråd med fullmakt til omdisponering jf. St.prp. nr. 1 (2004–2005).

[4] Midlene til Oppland fylkeskommune fra kap. 551, post 61 inngår i forsøket, men legges ikke inn i kap. 551, post 64. Midlene til Oppland fra kap. 551, post 61 i 2004 var 28,28 mill. kr og i 2005 55,6 mill. kr.

[5] Midler til Oppland fra kap. 551, post 61 inngår i forsøket, men ikke i kap. 551, post 64. Midler fra kap. 551, post 61 vil bli fordelt når departementet har beregnet den fylkesvise kostnadsøkningen for 2006 etter omleggingen av differensiert arbeidsgiveravgift.

Tabellen over viser bevilgninger til «Fritt fram». Parallelt med implementering og gjennomføring av forsøket har Nordlandsforskning gjort en følgeevaluering av forsøket.

Det er inngått partnerskap mellom fylkeskommunen og de ulike virkemiddelaktørene, formalisert gjennom partnerskapsavtaler og deltakelse i Partnerskapsforum. I Partnerskapsforum deltar Innovasjon Norge, Norges forskningsråd, Aetat, vegkontoret, Fylkesmannens miljøvern- og landbruksavdeling, fylkeskommunale fagenheter innenfor samferdsel, kultur, kulturvern, regional utvikling og opplæring samt NHO og LO.

Partnerskapsforum satte av 10 pst. av rammen til utviklingsmidler som aktørene fritt kunne søke midler fra. Aetat ble tilført 2 mill. kr til tiltak for ungdom som er arbeidsledig og ikke går på videregående skole. Denne ungdomsgruppen har fått kvalifiseringstiltak og yrkespraksis i arbeidsmarkedsbedrifter. Rammen til Innovasjon Norge ble økt med 1,5 mill. kr. Disse midlene har gått til næringsutvikling i sentrale strøk i fylket. Omfordelingene er gjort ut fra et ønske om regional tilpassing av virkemidlene. Prosjektene som er valgt, viser i følge Nordlandsforskning (nr. 7 2005) vilje til satsing på spesifikke områder.

For å følge opp målet om å styrke folkevalgte organer lokalt og regionalt, har fylkeskommunen inngått partnerskapsavtaler med kommunene regionvis. To fylkespolitikere har tiltrådt hvert av de seks regionrådene. For å styrke regionenes muligheter til å arbeide med de prioriterte utviklingsoppgavene som er nedfelt i fylkesplanen, regionalt handlingsprogram og regionale handlingsplaner, mottar hver region 2,5 mill. kr i partnerskapsmidler fra fylkeskommunen. Kommunene i hver

region bidrar med en egenandel på 750 000 kr. Det er i tillegg etablert en regionalpolitisk ledergruppe, bestående av de seks valgte regionrådslederne (ordførere) og fylkesordfører, med sistnevnte som leder. I tillegg er KS-leder i fylket og Fylkesmannen invitert inn i gruppen.

De nye politiske partnerskapene mellom fylkestinget og kommunene, eller mellom fylkesutvalg og regionråd, fører i følge evalueringen til et styrket politisk samarbeid mellom forvaltningsnivåene. Erfaringen så langt er at regionrådene blir stadig viktigere og mer levende arenaer for politikk. Ordførere og fylkespolitikere mener at arbeidsformen er positiv (Nordlandsforsking nr. 7 2005).

Den kanskje viktigste endringen for alle parter er at arbeidsformen som legges til grunn, skal bidra til at det er regionenes/kommunenes prioriterte utviklingsstrategier som realiseres (Nordlandsforsking nr. 7 2005).

Rapport for 1. halvår 2005

Av tabellen over fremgår det hvilke departement som har bevilget midler til forsøket.

Fylkeskommunen har i 2005 inngått utviklingskontrakter med hver av de seks regionene. Utviklingskontraktene tar utgangspunkt i den enkelte regions særegne profil og spissede regionale satsinger. Hver region, fylkeskommunen og andre aktuelle parter skal inngå en utviklingskontrakt som skal sikre at den prioriterte satsingen får uttelling både med hensyn til økonomiske ressurser og kompetanse i 2005. Utgangspunktet for denne arbeidsformen er at forankring av strategi og målrettet ressursfordeling bidrar til måloppnåelse.

Budsjettforslag 2006

For 2006 foreslår regjeringen en bevilgning på 77,2 mill.kr over kap. 551, post 64. Bevilgningen blir gitt som tilskudd uten tilbakebetaling. Ansvaret for forvaltningen av midlene blir desentralisert til fylkeskommunen som regionalt folkevalgt organ. Bruken av midlene skal skje med bakgrunn i prioritering i regionale partnerskap.

Post 70 Transportstøtte, kan benyttes under kap. 551, post 61

Mål

Målet med den nasjonale transportstøtteordningen er å stimulere til økonomisk vekst i næringssvake områder ved å redusere de konkurransemessige ulemper som følger av lange transportavstander. Ordningen er en del av den samlede kompenasjonen for omleggingen av den differensierte arbeidsgiveravgiften.

Tildelingskriterier

Transportstøtten er en delvis refusjon av ekstra transportkostnader for inntransport av råvarer og uttransport av bearbeidede varer. Foretakene må være lokalisert i det geografiske virkeområdet for transportstøtte. Transportkostnadene beregnes ut fra den mest økonomiske transportmåten og korteste vei mellom produksjonsstedet og mottaker av varen. Det gis bare støtte til transporter der transportstrekningen er 350 km eller lenger. Transportstøtten gis kun til foretak innenfor næringene 13 til 37 i Statistisk Sentralbyrås Standard for næringsgruppering fra 2002.

Mottatt transportstøtte skal som hovedregel ikke overstige avgiftsøkningen foretaket får som følge av omleggingen av den differensierte arbeidsgiveravgiften. For foretak i kommuner som tidligere ikke hadde redusert arbeidsgiveravgift, vil en ta utgangspunkt i tilsvarende avgiftsøkning som for de omkringliggende kommuner. Foretak kan for samme regnskapsår bare motta transportstøtte fra en av de notifiserte transportstøtteordningene, det vil si enten den fylkeskommunale eller den nasjonale ordningen. Departementet har imidlertid søkt ESA om en endring av denne praksisen, se rapport for 1. halvår 2005.

Oppfølging og kontroll

Kommunal- og regionaldepartementet har ansvaret for den nasjonale transportstøtten. Myndigheten til å gi støtte er delegert til Innovasjon Norge, som fastsetter nærmere vilkår for søknadsfrist, dokumentasjon, utbetaling og kontroll av ordningen innenfor de fullmakter departementet har gitt gjennom forskrift og retningslinjer. Dersom det blir oppdaget at det er gitt ulovlig støtte, vil departementet kreve at støtten blir tilbakebetalt.

Innovasjon Norge rapporterer til Kommunal- og regionaldepartementet innen 1. september hvert år. Rapportene må dokumentere at ordningen er praktisert innenfor gjeldende retningslinjer. Innovasjon Norge må videre innen 1. juni hvert år bistå departementet med den informasjonen om ordningen som skal rapporteres til ESA. Denne informasjonen gjelder rapport for to år tilbake. Departementet rapporterer videre til ESA.

Rapport 2004

Transportstøtten ble godkjent av ESA 25. februar 2004. Forvaltningen av den nye ordningen ble lagt

til Innovasjon Norge Nordland. Det ble i 2004 bevilget 3,5 mill. kr til administrasjon av transportstøtteordningen. Midlene gikk til utvikling av søknads-, saksbehandlings-, utbetalings- og kontrollrutiner.

Transportstøtteordningen omfatter alle forsendelser som er påbegynt 1. januar 2004 eller senere. Støtten innvilges og refunderes kun etter søknad. Søknad om transportstøtte fremmes en gang i året for foregående kalenderår. Innovasjon Norge har utviklet et elektronisk basert søknadssystem for behandling av søknader. Frist for å søke transportstøtte for forsendelser utført i 2004 var 1. juni 2005.

Kommunal- og regionaldepartementet endret 24. juni 2004 forskriften slik at industriforetak utenfor det geografiske virkeområdet kan motta transportstøtte for produksjonsavdelinger innenfor virkeområdet.

Rapport for 1. halvår 2005

Posten var ny i 2005. Fristen for å søke transportstøtte var 1. juni 2005, og utbetalingene startet 1. juli 2005. Rammen for 2005 er 200 mill. kr, jf. romertallsvedtak IV i St.prp. nr. 1 (2003–2004). Av denne ble det i 2005 bevilget 4,5 mill. kr til administrasjon av ordningen.

Kommunal- og regionaldepartementet har tilleggsnotifisert en endring av dagens forskrift. Departementet har i sitt brev til ESA argumentert for at støtte fra den fylkeskommunale ordningen kan betales ut i kombinasjon med den nasjonale ordningen i ett og samme år. Etter ønske fra Nordland, Troms og Nord-Trøndelag legges det opp til en modell hvor utbetaling fra den fylkeskommunale ordningen tilpasses regelverket for beregning av støtte i den nasjonale ordningen. Dersom ESA godkjenner forslaget, vil dagens praktisering av begge ordningene endres for foretak som er lokalisert i de områder som omfattes av begge ordningene.

På bakgrunn av at ESA i 2004 ikke godkjente å inkludere øykommunene Herøy, Hareid, Ulstein og Aukra i Møre og Romsdal i den nasjonale transportstøtteordningen, har departementet tilleggsnotifisert en utvidelse av det geografiske virkeområdet. Tilleggsnotifiseringen omfatter følgende kommuner:

- Stor-Elvdal i Hedmark
- Nord-Fron, Sør-Fron, Vestre Slidre, Øystre Slidre og Vang i Oppland
- Hemsedal, Hol og Ål i Buskerud
- Etne, Kvinnherad, Odda, Ullensvang, Granvin, Kvam, Masfjorden, Modalen, Voss, Ulvik og Fedje i Hordaland

ESA vil behandle notifiseringen og trolig fatte beslutning tidligst i løpet av andre halvår 2005.

Budsjettforslag for 2006

Regjeringen foreslår en bevilgning på 300 mill. kr til transportstøtte. Det som ikke blir utbetalt til transportstøtte i 2006, blir overført til kap. 551, post 61 Næringsrettede utviklingstiltak, kompensasjon for økt arbeidsgiveravgift. I tillegg foreslås en tilsagnsfullmakt på 375 mill. kr, jf. forslag til romertallsvedtak VI.

Ettersom ordningen er rettighetsbasert og det ikke er utbetalt transportstøtte tidligere, er det vanskelig å fastslå hvor mye som vil bli utbetalt i de kommende årene. Tallene er basert på foreløpige overslag. Slike overslag vil alltid være usikre, og departementet vil komme tilbake med presise tall så snart de foreligger.

Kommunal- og regionaldepartementet vil i løpet av høsten 2005 få endelig oversikt over de fylkesvise transportstøtteutbetalingene som er foretatt for forsendelser utført i 2004. Departementet vil som tidligere varslet da foreta en motregning mot de fylkesvise utbetalingene over kap. 551, post 61 Næringsrettede utviklingstiltak. Eventuelle skjevheter vil bli rettet opp. Finansiering av transportstøtte i tidligere sone 1-kommunar blir dekket innenfor den fylkesvise rammen for næringsrettede utviklingstiltak og transportstøtte.

For 2006 er det satt av 4,5 mill. kr til administrasjon av ordningen over Nærings- og handelsdepartementets kap. 2421 Innovasjon Norge, post 70 Administrasjon, slik at alle administrasjonskostnadene til Innovasjon Norge blir tildelt på én post.

EU-kommisjonen jobber med utformingen av et nytt statsstøtteregelverk som skal gjelde fra 1. januar 2007. Dette medfører at departementene må gjennomgå alle notifiserte ordninger, deriblant både den nasjonale og den fylkeskommunale transportstøtteordningen.

For nærmere omtale av ordningen, se forskrift og utfyllende retningslinjer av 24. juni 2004 på www.transportstotte.no.

Kap. 552 Nasjonalt samarbeid for regional utvikling

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2004	Saldert budsjett 2005	Forslag 2006
21	Kunnskapsutvikling, informasjon, mv., *kan overføres*	10 130	8 000	7 220
72	Nasjonale tiltak for regional utvikling, *kan overføres*	297 096	269 300	283 000
	Sum kap. 552	307 226	277 300	290 220

Teknisk endring i 2006: Som følge av overgang til nettobudsjettering av merverdiavgift i staten er kap. 552, post 21 nedjustert med 0,777 mill. kr.

Endringer som ikke går fram av tabellen: Da Stortinget behandlet St.prp. nr. 65 (2004–2005) Tilleggsbevilgninger og omprioriteringer i statsbudsjettet 2005 ble bevilgningen på post 72 økt med 2,0 mill. kr til 271,3 mill. kr.

Post 21 Kunnskapsutvikling, informasjon, mv., kan overføres

Mål

Både rammevilkår, rådende forskning og politiske prioriteringer innenfor regional- og distriktspolitikken er i stadig utvikling og endring.

Formålet med posten er:

- å utvikle ny kunnskap gjennom bl.a. evalueringer og utredninger som grunnlag for nasjonal politikkutvikling.
- å spre kunnskap, bidra til kompetanseoppbygging og gjennomføre informasjonstiltak overfor virkemiddelaktører og viktige målgrupper.

Tildelingskriterier

Midlene vil bli brukt til prosjekter og utviklingsarbeid i regi av departementet, og skal styrke politikk- og virkemiddelutviklingen ved hjelp av ny kunnskap, analyser om regionale forhold, samt forskning, utredninger og evalueringer som kan gi viktige grunnlag for den framtidige politikken. I tillegg brukes noe av midlene til prioriterte informasjonstiltak innenfor den regional- og distriktspolitiske virksomheten.

Rapport for 2004

For 2004 var det bevilget 8 mill. kr til 552.21-posten. Det meste av rammen ble brukt til forskning og utredninger i arbeidet med ny stortingsmelding om regionalpolitikken i 2005, distriktskommisjonens virksomhet samt arbeidet med norsk handlingsrom for virkemiddelbruk innenfor EØS-regelverkets rammer.

Det ble satt i gang en analyse av effekter av OL-94 og en studie omkring kjennetegn ved kommuner som synes å klare seg bedre enn forventet («plusskommuner»). Det ble også hentet inn dokumentasjon i forbindelse med tilleggsnotifiseringen av det geografiske virkeområdet for transportstøtteordningen og igangsatt en utredning av de regionale effektene av statlig lokaliseringspolitikk. Videre ble det blant annet gitt midler til videre oppfølging av OECDs prosjekt til styrket grunnlag for å forbedre innovasjonspolitikken (MONIT) og EPRCs[21] nye komparative studier i 15 land om regionalpolitikk i Europa. Det ble også iverksatt en videre oppfølging når det gjelder NorgesPanda samt databaser og rapporteringssystem for kommuner og fylkeskommuner.

Midlene finansierte også «Partnerskapsseminar», regionale innovasjonskonferanser, samt oppfølging av de prosjekter i Innovasjon 2010 som departementet hadde fått ansvaret for. Det ble også gitt bidrag til prosjektet «Kartlegging av konkurranseflater» samt Hovedstadsmeldingen.

Rapport for 1. halvår 2005

For 2005 er det bevilget 8 mill. kr til 552.21-posten. En vesentlig andel av prosjektene i 2005 vil dreie seg om oppfølging av St.meld. nr. 25 (2004–2005) Om regionalpolitikken.

Av nye prosjekter settes det i gang et prosjekt med formål å få frem forslag til et forbedret styrings- og rapporteringssystem for kap. 551.60, 551.61 og 552.72 under programkategori 13.50. Prosjektet skal foreslå oppfølgingskriterier og resultatkrav.

Det er satt i gang utviklingsanalyser for Barentshavet knyttet til petroleumssektoren og til en kartlegging av vekststrategier for små og mellomstore byregioner. Midlene har videre bl.a. finansiert NIBRs deltakelse i OECDs arbeidsgruppe for territorielle indikatorer og departementets oppfølging av de prosjektene i Innovasjon 2010 departementet har fått ansvar for.

[21] European Policies Research Centre

Budsjettforslag for 2006

Regjeringen foreslår å bevilge 7,2 mill. kr over posten for 2006. I forbindelse med innføring av nettoordningen for budsjettering og regnskapsføring i statsforvaltningen, er budsjettposten redusert med 0,8 mill. kr i forhold til 2005. Summen tilsvarer en bevilgning på 8 mill. kr.

I 2006 vil mye av 552.21-midlene bli brukt til å videreføre eller fullføre prosjekter og tiltak startet i 2004 og 2005. Andre viktige, aktuelle, større prosjekt omfatter bl.a. oppfølgningen av OECD-gjennomgang av norsk regionalpolitikk – inklusive en rapport utarbeidet av norsk ekspertgruppe. Det skal iverksettes et arbeid med å lettere tilgang til bedre innovasjonsstatistikk, og det skal gjennomføres videreutviklede regionale tilstandsanalyser. Det skal også gjennomføres analyser av forskjellene mellom kapitalmarkedene regionalt, samt videreføres et arbeid med å vurdere konsekvenser og tilpasninger når det gjelder ulike modeller for regional organisering.

Post 72 Nasjonale tiltak for regional utvikling, kan overføres

Mål

Målet med posten er å fremme internasjonalt konkurransedyktig og lønnsomt næringsliv og attraktive steder å bo. Sammen med de regionalt forvaltede midlene og innsatsen innenfor ulike sektorområder skal midlene bygge opp under en differensiert politikk for ulike regioner. Midlene skal styrke regionale konkurransefortrinn og tilrettelegge for innovasjon og næringsutvikling i tråd med forutsetninger og mål under programkategori 13.50. De ulike målene er nærmere omtalt under resultatområde 5.

Aktørenes rolle

Innovasjon Norge, Selskapet for Industrivekst (SIVA) og Norges forskningsråd er operatører for de fleste programmene og satsinger på nasjonalt nivå. I tillegg er internasjonale sekretariat og styringsgrupper operatører for satsingene innenfor Interreg. Aktørene har et eget ansvar for å forvalte og skape resultater av de midlene de er tildelt og for å innhente og spre kunnskap om de programmer som de forvalter både underveis og etter avsluttet programperiode. Departementet følger opp de tre virkemiddelaktørene gjennom egne oppdragsbrev, tildeling av midler, rapportering og styringsmøter.

Departementet vil i tiden fremover legge vekt på at det blir utviklet en systematikk for læring og styring både innenfor og mellom programmer, mellom virkemiddelaktørene og mellom regionene. For å styrke grunnlaget for å vurdere resultatene på tvers av program og tiltak vil departementet samarbeide med virkemiddelaktørene om å videreutvikle et rapporterings- og resultatmålingssystem som passer til dette.

Departementet vil også arbeide for at virkemiddelaktørene samler sine programmer i færre, men større tematiske satsinger. Siktemålet er å gjøre det enklere for brukerne å orientere seg, og å øke fleksibiliteten med tanke på regionale tilpasninger innenfor satsingsområdene.

Kriterier for tildeling

De nasjonale midlene skal brukes på områder der det er hensiktsmessig med nasjonal koordinering og initiativ/stimulering. Midlene tildeles ut fra følgende kriterier:

- utvikling av nye virkemidler, arbeidsmåter og spisskompetanse gjennom forsøk, pilotprosjekter og tidsavgrensede program av eksperimentell karakter
- spredning av kunnskap og erfaringer og kompetanseutvikling gjennom nasjonale /regionale møteplasser
- analyser og evalueringer av resultater og arbeidsmåter
- nasjonal koordinering på områder der det ikke er kostnadseffektivt for den enkelte region å inneha spisskompetanse
- nasjonal koordinering på områder der det er hensiktsmessig å ha koordinering mellom ulike sektorer eller mellom ulike aktører

De nasjonale midlene skal i hovedsak brukes innenfor det distriktspolitiske virkeområdet, men kan også brukes utenfor, eksempelvis i små- og mellomstore byregioner, i tråd med strategien om å utnytte mer av utviklingspotensialet i disse områdene. Det skal også tildeles midler til å dekke norsk deltakelse i EU-programmene Interreg IIIB og IIIC som er viktige arenaer for internasjonalt regionalpolitisk samarbeid. Disse midlene tildeles i samsvar med de prioriteringene som lå til grunn for de ulike Interreg-programmene da programperioden startet i 2001.

Tilskudd uten tilbakebetaling – rundsumtilskudd

Midlene til Innovasjon Norge, Norges forskningsråd og SIVA blir gitt som tilskudd uten tilbakebetaling. Virkemiddelaktørene får fullmakt til å fastsette for hvor lenge et tilskudd til et prosjekt skal

gjelde, til å behandle søknader om forlengelse av tilskuddsperioden og til å bevilge ubrukte midler til nye prosjekter i tråd med de mål Stortinget har satt for bevilgningen.

Oppfølging og kontroll

Alle forvaltere av tilskudd skal årlig rapportere om aktiviteter og oppnådde resultater for programmene. En del effekter vil ofte kunne måles først flere år etter at programmet eller tiltaket er startet opp. Effektene av innsatsen i enkeltprogrammer, innenfor ulike strategier eller mål vurderes derfor gjennom egne undersøkelser/evalueringer. Det er utviklet en rekke måleindikatorer for å vurdere måloppnåelsen. Departementet vil i den årlige budsjettproposisjonen informere Stortinget om aktivitet og måloppnåelse hittil.

Rapport 2004

For 2004 ble det bevilget 353 mill. kr til posten. Av disse ble 75 mill. kr bevilget til tiltak i Finnmark, jf. Innst. S. nr. 75 (2004–2005). Disse midlene er blitt overført til og disponert i 2005.

Departementet har lagt opp til en rapportering i forhold til de delmålene som ble skissert i St.prp. nr. 1 (2003–2004) for 2004. Enkelte av programmene vil ha innsats rettet mot flere delmål. Disse programmene er i tabellen under kategorisert under det delmål hvor programmet har hatt størst innsats. Noen av programmene er nærmere omtalt under resultatområde 5 Regional utvikling samt i vedlegg 3 Omtale av de viktigste programmene finansiert over kap. 552, post 72 Nasjonale tiltak for regional utvikling.

Tabell 3.32 Utbetalinger i 2004 fordelt på innsatsområde og virkemiddelaktør/Kommunal- og regionaldepartementet for kap. 552, post 72 Nasjonale tiltak for regional utvikling

(i mill. kr)

	Innovasjon Norge (IN)	Forskningsrådet (FR)	SIVA	Forvaltet direkte av KRD	Sum
Delmål 1: Økt innovasjonsevne og nyetableringer	105,1	35,5	65,5	11,8	217,9
Delmål 2: Kultur for entreprenørskap	11,8			2,6	14,4
Delmål 3: Internasjonalt samarbeid				46,9	46,9
Delmål 4: Kunnskapsspredning, pilotprosjekter, eksperimentelle programmer				17,9	17,9
Totalt	116,9	35,5	65,5	79,2	297,1

Delmål 1: Økt innovasjonsevne og nyetableringer

I 2004 har de viktigste programmene for å få flere nyetableringer vært Entreprenørskapssatsingen i Innovasjon Norge, SIVAs inkubator- og næringshageprogram og FORNY – kommersialisering av forskningsresultater (i regi av Norges forskningsråd). For økt kompetanse, innovasjon og etterspørsel etter FoU fra bedrifter har FRAM (Innovasjon Norge), MOBI – mobilisering for forsknings- og utviklingsrelatert innovasjon i små og mellomstore bedrifter (Norges forskningsråd), VS2010 – Verdiskaping 2010 (Norges forskningsråd) og NT-programmet – nyskapings- og teknologiprogrammet i Nord-Norge (finansiert av Innovasjon Norge) vært de viktigste programmene.

I tillegg til programmer finansiert av virkemiddelaktørene er det også tildelt midler direkte fra departementet. I 2004 ble det bl.a. gitt midler til omstilling i Verran, kunnskapsparken i Bodø, oppstart av Indre Finnmark Utviklingsselskap og kompetansemegling i regi av Norges forskningsråd.

Delmål 2: Kultur for entreprenørskap

Kultur for entreprenørskap inngår som et delmål i programmene som har til hensikt å øke antall etableringer. Etter departementets oppfatning er Kvinner i Fokus (Innovasjon Norge), Unge i fokus (Innovasjon Norge) og Ungt Entreprenørskap (finansiering direkte fra departementet) satsinger

hvor kultur for entreprenørskap er ett av hovedmålene for satsingen.

Delmål 3: Internasjonalt samarbeid

I samarbeidsregjeringens europapolitiske plattform er det lagt vekt på at regjeringen ønsker å føre en aktiv og realistisk europapolitikk, der Norge både tar et ansvar for utviklingen i Europa og sikrer norske interesser best mulig. Dette gjelder også for regionalpolitikken. Næringsutvikling, kompetanseutvikling, erfaringsutveksling og politikkutvikling er en viktig del av internasjonalt regionalpolitisk samarbeid.

Tabell 3.33 Gitte tilsagn på midler til internasjonalt arbeid i 2004

(i mill. kr)

Program	2004
Interreg IIIB Nordsjøprogrammet	11,0
Interreg IIIB Østersjøprogrammet	5,0
Interreg IIIB Nordlig Periferi	4,7
INTERACT	0,4
Interreg IIIC Nord	3,0
Interreg IIIA Sametinget	2,1
Nordlige maritime korridor	0,5
Barentssekretariatet	2,0

Nasjonale midler til Interreg IIIB og IIIC blir gitt som tilsagn til programsekretariatene. Midler som gis til Interreg IIIB-programmene går primært til prosjekter som skal fremme samordnet planlegging, effektive og bærekraftige transportsystemer, utvikling av en balansert bystruktur, bevaring av miljøet og god forvaltning av natur- og kulturressurser, herunder reiseliv. Siktemålet er å utvikle konkurransedyktige og bærekraftige regioner i Europa. Eksempler på slike prosjekter er «Nordlig Maritime Korridor» (utvikling av en bærekraftig transportkorridor fra nord til sør), PIPE (planlegging, innovasjon, ungt entreprenørskap), Connect (innovasjon, jobbskapings- og finansieringsbistand), Urbal (utvikling av relasjonene by – land) og sykkelruten rundt Nordsjøen (markedsføring og utvikling av reiselivsnæringen).

Midler som gis til Interreg IIIC går primært til prosjekter som skal fremme erfaringsutveksling og nettverksbygging. Et eksempel på et Interreg IIIC-prosjekt er AquaReg hvor formålet er mer effektiv bruk av erfaring og kunnskap innen akvakultur og fiskeri på tvers av regionale og nasjonale grenser. Kommunal- og regionaldepartementet bidrar med 2 mill. kr til drift av Barentssekretariatet.

Midtveisevalueringen av de Interreg-programmene som Norge deltar i, er jevnt over gode. I de aller fleste tilfellene er det snakk om mindre kursjusteringer i forhold til balansen mellom forskjellige innsatsområder. Utfordringer som det blir pekt på i evalueringene er at det er vanskelig å integrere horisontale kriterier som likestilling i praksis og med indikatorene som brukes for å følge opp prosjektene. Deltakelsen i Interreg har gitt nye kunnskaper, ført til nye samarbeidsmønstre, nye nettverk og i noen grad også til nye markeder. Interreg bidrar til å møte utfordringer innen regionalpolitikken som krever samarbeid mellom flere land og regioner i disse landene. Eksempler på noen Interreg-prosjekter er omtalt under resultatområde 5 Regional utvikling.

Delmål 4: Kunnskapsspredning, pilotprosjekter, eksperimentelle programmer

I 2004 ble det innenfor delmålet gitt tilsagn på 17,6 mill. kr direkte fra departementet. Det ble gitt 6 mill. kr i midler til Merkantilt kompetanseprogram for utkantbutikker (MERKUR), eget tilskudd på 2,5 mill. kr til utvikling av dagligvarebutikker i utkantstrøk og til sammen 7,6 mill. kr til andre flerårige prosjekter som stedsutvikling, kjønn og livsfase og småsamfunnssatsingen og 1,5 mill. kr til ulike evalueringer, analyser og utredninger.

For å styrke innovasjonspolitikken i Norge fikk virkemiddelaktørene i 2004 i oppdrag fra departementet å utvikle et nasjonalt konsept etter modell

av «Centre of Expertise» med sikte på oppstart i 2006. For å sikre et godt læringsgrunnlag for programmet er det besluttet å sette i gang to nye forprosjekter i Horten og Raufoss. Disse to kommer i tillegg til det pågående pilotprosjektet i Ålesund.

Geografi og fordeling av midler

Departementet har med utgangspunkt i årsrapporteringen fra virkemiddelaktørene klassifisert midler brukt i det distriktspolitiske virkeområdet innenfor de ulike programmene.

Tabell 3.34 Andel midler av utvalgte programbevilgninger brukt i det distriktspolitiske virkeområdet for 2004

Program	Bevilgning 2004 (mill. kr)	Andel (pst.)
Næringshageprogrammet (SIVA)	29,0	80-100
NT-programmet	20,0	80-100
Inkubatorprogrammet (SIVA)	19,0	20-40
Inkubatorstipendet (Innovasjon Norge)	19,0	0-20
MOBI (Norges forskningsråd)	18,6	40-60
FORNY (Norges forskningsråd)	12,7	20-40
Industriinkubator (SIVA)	10,0	40-60
Bransjerettet IT (Innovasjon Norge)	6,0	40-60
VS 2010 (Norges forskningsråd)	4,9	40-60

Tabellen viser at de to programmene med størst tilskudd fra departementet også i svært stor grad brukes innenfor det distriktspolitiske virkeområdet. 33 av 38 næringshager i regi av SIVA er etablert i dette virkeområdet, og de fleste næringshager et etablert på mindre tettsteder. NT-programmet omfatter landets 3 nordligste fylker som i sin helhet ligger i det distriktspolitiske virkeområdet. Minst andel brukt i virkeområdet er inkubatorprogrammet og inkubatorstipendet. Inkubatorene er geografisk plassert ved landets universiteter og høyskoler, og kun få av disse ligger i virkeområdet. En økende andel av midlene i programmet har imidlertid blitt brukt til distribuerte inkubatorer. Disse er gjerne plassert i næringshager, og andelen brukt i virkeområdet har derfor vært stigende de siste to årene.

Mange av programmene er samfinansiert med andre departementer, fylkeskommuner eller andre aktører.

Rapport for 1. halvår 2005

For 2005 er det totalt bevilget 271,3 mill. kr. Dette inkluderer en tilleggsbevilgning ved behandlingen av Revidert nasjonalbudsjett til en ekstrainnsats innenfor eksisterende programmer i regi av SIVA og Innovasjonsløft Nord. Den økte bevilgningen gjør det mulig for SIVA å realisere tre nye næringshager i Saltdal, Sortland og på Røros, industrikubator i Mosjøen og i Moelven/Solør, inkubator i Bodø samt en særskilt inkubator på Lillehammer for reiseliv i Innlandet.

Inkludert tilleggsbevilgningen går 105,5 mill. kr til Innovasjon Norge, 54 mill. kr til SIVA og 35,5 mill. kr til Norges forskningsråd. Departementet har også bevilget 6,15 mill. kr til virkemiddelapparatet i forbindelse med forprosjektet til og utvikling av programmet Norwegian Centres of Expertise. Over halvparten av de 59,3 mill. kr som blir forvaltet direkte fra departementet, går til internasjonalt arbeid.

I forbindelse med NM i ungdomsbedrifter på Lillestrøm ble det lansert et nytt ung-inkubatorstipend på 1 mill. kr. Ung-inkubatorstipend retter seg mot personer som har gjennomført konseptet Studentbedrift på høyskole/universitet i regi av Ungt Entreprenørskap. Det vil deles ut stipend på inntil kr 100 000. Stipendene skal bidra til at ungdom med ideer til kompetansebaserte bedriftsetableringer får et tilfredsstillende nettverk og rådgivning samt økonomiske støtte tidlig i etablererfasen. Stipendet er landsdekkende og forvaltes av Innovasjon Norge.

Departementet har også gått inn med midler til oppstart av forskningsstiftelsen MIT FabLab Nor-

way. Stiftelsen er kommet i stand gjennom et samarbeid mellom bl.a. Lyngen kommune, Høgskolen i Tromsø, Telenor og Massachusetts Institute of Technology for utvikling av ny teknologi innenfor IKT-området.

Det er bevilget kr 690 000 til Kautokeino kommune for å etablere et Finlandsombud i samarbeid med departementet. Dette er et to-årig prosjekt som starter opp høsten 2005. Ombudet skal samarbeide med tilsvarende Norgesombud etablert i Utsjok for å redusere hindringer for et effektivt samarbeid over grensen.

I forbindelse med krisen i Finmark ble det bevilget 75 mill. kr til omstillingstiltak ved nysalderingen av budsjettet for 2004. Det vises i den sammenheng til omtale i avsnittet Omstillingsmidlene til Finnmark og Sogn og Fjordane under resultatområde 5 Regional utvikling.

Budsjettforslag for 2006

For budsjettåret 2006 foreslår Regjeringen en bevilgning på 283 mill. kr. Av dette foreslås bevilgninger på 106,5 mill. kr til Innovasjon Norge, 57,8 mill. kr til SIVA og 40,5 mill. kr til Norges forskningsråd. Bevilgningen blir brukt til å starte opp, videreføre eller justere programmer i tråd med de prioriteringer og tiltak som er skissert i regionalmeldingen. Tiltak innenfor hovedmål 1 (Økt tilvekst, sysselsetting og internasjonalt konkurransedyktig næringsliv gjennom næringsutvikling, innovasjon og entreprenørskap) er prioritert.

Innenfor arbeidsmålet 1.1 (Utvikle lokale og regionale næringsmiljø og innovasjonssystemer som gir bedre vilkår for innovasjonsbasert verdiskaping), vil «Norwegian Centres of Expertise» (NCE) bli en ny og prioritert programsatsing. NCE er en spissatsing rettet mot spesialiserte bedriftsklynger med internasjonalt konkurransedyktige bedrifter og næringsmiljøer som kan være flaggskip i den nasjonale innovasjonspolitikken. NCE skal stimulere nettverk og kompetanse i tilknytning til regionale FoU- institusjoner, næringsliv og myndigheter med utgangspunkt i regionens behov og forutsetninger. Målet er å utvikle innovative næringsklynger basert på regional forankring og lokale fortrinn og som kan bli internasjonalt sterke. Programoperatørene vil velge ut miljøer basert på faglige vurderinger og faste kriterier, og kvalifisering vil skje gjennom åpen konkurranse mellom aktuelle næringsmiljø. Innovasjon Norge, SIVA og Norges forskningsråd samarbeider om gjennomføringen av programmet som vil bli satt i gang 1. januar 2006. Regjeringen foreslår å bevilge 34,5 mill. kr til dette formålet i 2006, over Kommunal- og regionaldepartementets og Nærings- og handelsdepartementets budsjett.

Regjeringen har styrket innovasjonsarbeidet i Nord-Norge gjennom etableringen av Innovasjonsløft Nord. Innovasjonsløft Nord vil bli videreført i 2006 med en bevilgning på 3,5 mill. kr. Andre prioriterte satsinger innenfor arbeidsmålet vil være et nytt næringshageprogram. Det nye næringshageprogrammet vil styrke nettverket mellom bedrifter i tynne næringsmiljøer og mellom slike miljøer og viktige kompetansemiljøer, legge til rette for bransjerettede næringshager og legge vekt på tiltak som kan øke etableringstakten i den enkelte næringshage. Dette er i tråd med anbefalingene i evalueringsrapporten om næringshagene og i tråd med regionalmeldingens anbefalinger.

Innenfor arbeidsmål 1.2 (Øke innovasjonsevnen og -takten i etablerte bedrifter) er Forskningsbasert kompetansemegling et viktig program for økt bruk av FoU i næringslivet. Programmet er også et godt eksempel på god regional forankring. Programmet har som mål å øke konkurransekraften til bedrifter med liten FoU-erfaring gjennom samarbeid med et FoU-miljø. Kompetansemeglerne er bindeledd mellom bedriftene og forskningsmiljøene. På regionalt nivå har forskningsinstitutter, fylkeskommuner og andre aktører gått sammen om finansiering og utforming av ordningen i det enkelte fylke.

Innenfor arbeidsmålet 1.3 (Øke omfanget av lønnsomme nyetableringer) vil det være en egen satsing på høgskolesatsingen i FORNY-programmet for å oppnå flere kommersialiseringer av gode forretningsidéer fra utdannings- og forskningsmiljøene. Entreprenørskapssatsingen, inkubatorstipendet og Ungt entreprenørskap vil fortsatt være prioriterte satsinger. Stiftelsen Ungt Entreprenørskap arbeider med å integrere entreprenørskap på alle utdannelsestrinn og gir blant annet ungdom mulighet til å drive egen bedrift gjennom elev-, ungdoms- og studentbedrifter. Kommunal- og regionaldepartementet har satt av 4 mill. kr til Ungt Entreprenørskap for 2006. I tillegg har Nærings- og handelsdepartementet og Utdannings- og forskningsdepartementet satt av til sammen 4,8 mill. kr for 2006. Dessuten legges det opp til å gjøre Unginkubatorstipendet til en varig ordning.

Innenfor arbeidsmålet vil det også bli satt av midler til å finansiere driften av inkubatorprogrammet utenfor universitetsbyene og til å etablere nye industriinkubatorer.

Læring, kompetanseutvikling, erfaringsutveksling og politikkutvikling gjennom internasjonalt regionalpolitisk samarbeid vil fortsatt være viktig. Våre regionale utviklingsprogram har tatt mye lærdom fra EUs strukturfondspolitikk, og det legges

opp til at fylkeskommunene fortsatt skal kunne være aktive i Interregprogrammene som Norge deltar i. Fylkeskommunene har gjennom internasjonalt samarbeid tilgang på arenaer der statlige myndigheter ikke har mulighet til å delta, og fylkeskommunene er derfor viktige aktører med hensyn til å formidle norske synspunkter i europeiske prosesser og til å formidle informasjon om slike prosesser på et tidlig stadium.

Det vil også bli satt av midler til å følge opp flerårige prosjekter som eksempelvis Merkur og småsamfunnssatsingen.

Kap. 2425 Innovasjon Norge (IN) og fylkeskommunene

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2004	Saldert budsjett 2005	Forslag 2006
74	Dekning av tap på risikolån og garantier	151 000		
	Sum kap. 2425	151 000		

Post 74 Dekning av tap på risikolån og garantier

Fra og med 2002 ble tapsfond for alle årganger av distriktsrettede risikolån slått sammen. Etter dette dekker ikke staten lenger automatisk tap på over 10 pst. av det avsatte tapsfondet for enkeltårganger. Dette gir Innovasjon Norge et større ansvar for selv å vurdere tapspotensialet i porteføljen.

SND (nå Innovasjon Norge) hadde større tap på den distriktsrettede risikolåneordningen i 2002 og i 2003 enn i tidligere år. Tapene har i hovedsak sammenheng med konjunkturene i norsk økonomi. Innovasjon Norge vurderer tapssituasjonen slik at det er behov for en tilleggsbevilgning for at tapsfondet skal speile risikoen i porteføljen. Regjeringen foreslår å bevilge disse midlene i fire etapper, slik at en underveis kan vurdere det reelle behovet opp mot de estimerte behovene for tilleggsbevilgninger. Regjeringen vil komme tilbake til dette i nysalderingen av budsjettet for 2005.

Oppfølging og kontroll

Som en følge av de store tapene på utlån i 2002 og 2003, ble det høsten 2003 satt ned en arbeidsgruppe for å gå gjennom risikostyringen i Innovasjon Norge. I rapporten fra gruppa blir det lagt vekt på tettere rapportering fra Innovasjon Norge når det gjelder om tapsfondene dekker risikoen i låneporteføljen. I tillegg ble det bestemt at låneengasjement nå skal bidra til tapsfondet i forhold til den vurderte risikoen ved det prosjektet lånet blir gitt til. Utover dette er det en forutsetning at Innovasjon Norge styrker risikoklassifiseringssystemet i forhold til det som har eksistert for SND sin del. Innovasjon Norge og Kommunal- og regionaldepartementet mener at denne omleggingen vil bidra til en mer realistisk oppbygging av tapsfond i forhold til risikoen i porteføljen.

Rapport for 2004

Det ble for 2003 bevilget 50 mill. kr over kap. 2425, post 74, jf. St.prp. nr. 22 (2003–2004) og Innst. S. nr. 79 (2003–2004). Midlene ble ved en feil ikke utbetalt, og ble derfor bevilget på nytt i revidert statsbudsjett for 2004, jf. St.prp. nr. 63 (2003–2004) og Innst. S. nr. 250 (2003–2004).

Bevilgningen for 2004 ble i nysalderingen av budsjettet forhøyet med 101 mill. kr over kap. 2425, post 74, jf. St.prp. nr. 18 (2004–2005) og Innst. S. nr. 72 (2004–2005). Bevilgningene dekker tap på lån og garantier som overstiger det opprinnelige tapsfondet.

Kap. 5327 Innovasjon Norge (IN) og fylkeskommunene mv.

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2004	Saldert budsjett 2005	Forslag 2006
50	Tilbakeføring av tilskudd	100 611	70 000	100 000
51	Tilbakeføring av tapsfond	16 188	20 000	20 000
	Sum kap. 5327	116 799	90 000	120 000

Post 50 Tilbakeføring av tilskudd og post 51 Tilbakeføring av tapsfond

Bevilgninger til tilskudd og tapsfond i det distriktspolitiske virkeområdet ble fram til og med 2002 overførte til egne fondskonti i Norges Bank og samtidig utgiftsført i statsregnskapet.

De midlene som blir ført tilbake til statskassa i 2006, stammer fra tilsagn som ble gitt i 2002, og som ikke, eller bare delvis, er blitt utbetalt. Tidligere erfaringer viser at det er vanskelig å vurdere hvor mye som vil bli tilbakeført, og at det vil variere fra år til år. Det blir foreslått å bevilge 100 mill. kr på post 50 Tilbakeføring av tilskudd og 20 mill. kr på post 51 Tilbakeføring av tapsfond.

Fra og med 2003 er budsjettstrukturen lagt om. Rammene over 13.50 blir ikke lenger bevilget over en 50-post med fondsordning, men over en 60-post og en 70-post som tilskudd uten avregning/tilbakebetaling. Dette vil føre til at postene for tilbakeføring av tilskudd og tapsfond i årene framover vil bli redusert og etter hvert falle bort.

Tabell 3.35 Oversikt over fondsbeholdninger per 31.12.2003 og 31.12.2004

Fondsnummer	Benevnelse	31.12.2003	31.12.2004
64.05.07	Fond for regional utvikling (f.o.m. 2001)	21,5 mill. kr	0,5 mill. kr
64.05.08	Fond for SND og fylkeskommunene (f.o.m. 2001)	3,7 mill. kr	3,6 mill. kr
64.05.09	Fond for regional næringsutvikling i fylke og kommuner (f.o.m. 2001)	325,7 mill. kr	182,7 mill. kr

Resultatområde 6 Kommunalt tjenestetilbud og lokaldemokrati

Strategisk målsetting

Regjeringen vil videreutvikle et effektivt kommunalt tjenestetilbud, bygget på et aktivt lokaldemokrati og en betryggende rettssikkerhet.

Ansvar og arbeidsoppgaver

Regjeringen vil etablere gode rammevilkår for kommunesektoren. For å oppnå målsettingen om fortsatt gode velferdstjenester, er det viktig at samspillet mellom statlige myndigheter og kommunesektoren virker etter hensikten. Gjennom å gi kommunene større handlefrihet, fortsatt inntektsvekst, en større del av inntektene som frie inntekter og ved reduksjon i statlig regelverk og rapportering, kan disse målene nås. Regjeringen vil også støtte lokalt utviklingsarbeid.

Utfordringer

En utvikling i retning av mer omfattende bruk av lovfestede individuelle rettigheter innenfor kommunale tjenester, kan bidra til å flytte ansvaret fra folkevalgte organer til ulike statlige kontroll- og tilsynsmyndigheter og domstolene. Begrenset lokalt handlingsrom kan svekke motivasjonen for å engasjere seg i lokalpolitisk arbeid og for å finne lokalt tilpassede løsninger. Statlig detaljstyring vil også kreve betydelige administrative ressurser både i staten og kommunene, og må unngås.

En utfordring i tiden framover er å videreutvikle styringsdialogen mellom staten og kommunesektoren, slik at ønsket endring av kommunenes tjenesteproduksjon kan skje uten bruk av nye handlingsplaner med omfattende bruk av øremerkede tilskudd, eller ved økning i statlig regelverk og rapporteringskrav.

Innenfor området er det følgende kommunikasjonsutfordringer i 2006:

- Modernisering i kommunesektoren: Formidle gode eksempler på omstilling og effektivisering i kommunene med erfaringene fra bl.a. fylkesmennenes moderniseringsarbeid og Stifinnerprogrammet.
- Interkommunalt samarbeid: Sørge for god informasjon om nye modeller for interkommunalt samarbeid når Stortinget eventuelt har vedtatt endringer i lovverket.
- Lokaldemokratikommisjonen: Stimulere til debatt i kommunene om forholdet til innbyggerne, arbeidsformer m.m., etter framleggelse av siste delutredning fra Lokaldemokratikommisjonen.
- Inntektssystemutvalget: Sørge for at innholdet i Inntektssystemutvalgets utredning blir kjent og dermed legge grunnlag for debatt.
- Kommuneproposisjonen og statsbudsjettet: Sørge for at innholdet i proposisjonene gjøres kjent og tilgjengelig.
- Elektronisk stemmegivning: Sørge for at rapporten fra arbeidsgruppen som utreder elektronisk stemmegivning ved valg blir gjort kjent, slik at den kan danne grunnlag for debatt.

Utgiftene på programkategori 13.70 (rammetilskudd til kommuner og fylkeskommuner) må ses i sammenheng med det samlede økonomiske opplegget for kommunesektoren i 2006. Dette er nærmere omtalt i kapittel 2. Rammetilskuddet utgjør i alt om lag 49,6 mrd. kr i budsjettforslaget for 2006, mot 48 mrd. kr i saldert budsjett 2005.

Målstruktur

Tabell 3.36 Mål for resultatområde 6 Kommunalt tjenestetilbud og lokaldemokrati

Hovedmål	Arbeidsmål
1. En hensiktsmessig oppgavefordeling og kommune- og fylkesinndeling	1.1 Utvikling av en mer hensiktsmessig kommunestruktur 1.2 Fremme forslag om lovregler for nye modeller for interkommunalt samarbeid 1.3 Starte opp arbeidet med stortingsmelding om forvaltningsstruktur 1.4 Følge opp evalueringen av fylkeskommunene 1.5 Evaluere forsøk med kommunal oppgavedifferensiering og enhetsfylke
2. En demokratisk og effektiv lokalforvaltning	2.1 Modernisering i kommunesektoren ved å bedre rammevilkårene og stimulere til lokalt utviklingsarbeid 2.2 Følge opp Stifinnerprogrammet, herunder pilotprosjekt på service-/velferdsstrategi 2.3 Foreslå endringer i enkelte bestemmelser i kommuneloven 2.4 Ta ansvar for sekretariatet og oppfølging av Lokaldemokratikommisjonens utredning 2.5 Følge opp forsøksvirksomheten som ledd i forvaltningsutviklingen
3. Statlig rammestyring som gir rom for lokalpolitisk skjønn	3.1 Samordne statlige tiltak som vedrører kommunesektoren 3.2 Videreutvikle konsultasjonsordningen og arbeide videre med bilaterale avtaler på enkeltområde 3.3 Skape godt samsvar mellom oppgavene og inntektene i kommunesektoren og sikre stabile rammevilkår 3.4 Framlegge kommuneproposisjonen for 2007 3.5 Gjennomgå lovgrunnlaget for statlig tilsyn med kommunene
4. En rettferdig ressursfordeling	4.1 Følge opp Inntektssystemutvalgets utredning, samt foreslå nytt inntektssystem for kommuner og fylkeskommuner
5. En rettferdig valgordning og rasjonell gjennomføring av valg	5.1 Legge til rette for en avklaring av mulighetene for elektronisk valg

Hovedmålene tydeliggjør regjeringens målsetting om å føre en politikk som styrker lokaldemokratiet og øker den kommunale handlefriheten. Statlig rammestyring gir gode forutsetninger for å nå nasjonale mål, som best mulige tjenester til lavest mulig kostnad, likeverdig fordeling av tjenestetilbudet i ulike deler av landet og nasjonaløkonomisk styring av kommunesektoren.

Statlig rammestyring danner videre et viktig grunnlag for at innbyggerne gjennom det lokale folkestyret skal oppleve at de har nærhet til og mulighet for å påvirke avgjørelsene. Regjeringen mener derfor at rammefinansiering gjennom skatteinntekter og rammetilskudd bør være hovedprinsippet for finansiering av kommunesektoren. Gjennom rammefinansiering legger regjeringen til rette for prioriteringseffektivitet og kostnadseffektivitet. For en nærmere omtale av regjeringens politikk overfor kommunesektoren vises det til St.prp. nr. 60 (2004–2005) Om lokaldemokrati, velferd og økonomi i kommunesektoren 2006 (kommuneproposisjonen).

Programkategori 13.70 Overføringer gjennom inntektssystemet til kommuner og fylkeskommuner

Utgifter under programkategori 13.70 fordelt på kapitler

(i 1 000 kr)

Kap.	Betegnelse	Regnskap 2004	Saldert budsjett 2005	Forslag 2006	Pst. endr. 05/06
571	Rammetilskudd til kommuner (jf. kap. 3571)	35 020 155	36 111 969	37 445 715	3,7
572	Rammetilskudd til fylkeskommuner (jf. kap. 3572)	12 181 891	11 946 357	12 188 177	2,0
573	Kompensasjon til fylkeskommuner ved statens overtakelse av ansvaret for spesialisthelsetjenesten	86 291			
574	Økonomisk oppgjør ved endringer i ansvaret for barnevern, familievern og rusomsorg	478 592			
	Sum kategori 13.70	47 766 929	48 058 326	49 633 892	3,3

Inntekter under programkategori 13.70 fordelt på kapitler

(i 1 000 kr)

Kap.	Betegnelse	Regnskap 2004	Saldert budsjett 2005	Forslag 2006	Pst. endr. 05/06
3571	Tilbakeføring av forskudd (jf. kap. 571)	4 520	4 000		-100,0
	Sum kategori 13.70	4 520	4 000		-100,0

Inntektssystemet

Gjennom inntektssystemet fordeles de frie inntektene til kommunene og til fylkeskommunene, dvs. rammetilskudd og skatteinntekter. Disse inntektene kan kommuner og fylkeskommuner disponere fritt uten andre føringer fra staten enn gjeldende lover og regelverk. De frie inntektene utgjør i 2006 til sammen om lag 69 pst. av de samlede inntektene til kommunesektoren.

Det overordnede formålet med inntektssystemet er å sikre utjevning av de økonomiske forutsetningene for et likeverdig kommunalt og fylkeskommunalt tjenestetilbud over hele landet. Gjennom inntektsutjevningen i inntektssystemet utjevnes delvis forskjeller i skatteinntekter, og gjennom utgiftsutjevningen gis full kompensasjon for ufrivillige kostnader i tjenesteproduksjonen.

Utgiftsutjevningen blir beregnet på grunnlag av 19 ulike kriterier for kommunene og 14 ulike kriterier for fylkeskommunene. Kostnadsnøkkelen for utgiftsutjevningen er basert på at utjevningen skal omfatte ufrivillige forhold som har dokumentert innvirkning på utgiftene til kommunene og fylkeskommunene. Med ufrivillige forhold menes det forhold som den enkelte kommune eller fylkeskommune ikke kan påvirke, som for eksempel alderssammensetningen i befolkningen. Utgiftsut-

jevningen omfatter helse- og sosialsektoren, grunnskolesektoren, administrasjon, miljø og landbruk for kommunene, og videregående opplæring, samferdselssektoren og tannhelsetjenesten for fylkeskommunene. En felles kostnadsnøkkel for kommunene og en felles kostnadsnøkkel for fylkeskommunene er bygd opp ved å vekte sammen kostnadsnøklene på de enkelte sektorene og områder.

Rammetilskuddet blir utbetalt gjennom ti årlige terminbeløp. Det inntektsutjevnende tilskuddet fordeles over syv av de ti terminbeløpene. Rammetilskuddet skal føres i kommunale regnskaper og budsjett på funksjon 840.

Innbyggertilskuddet, inkludert utgiftsutjevningen og inntektsutjevningen, blir basert på folketall per 1. januar i budsjettåret. I Beregningsteknisk dokumentasjon til St.prp. nr. 1 (2005–2006) fra Kommunal- og regionaldepartementet (Grønt hefte), blir rammetilskuddet til hver enkelt kommune og fylkeskommune presentert. Det blir her presentert et foreløpig rammetilskudd for hver enkelt kommune og fylkeskommune. Årsaken til at det legges fram et foreløpig rammetilskudd er at folketallet per 1. januar 2006 ikke er kjent når proposisjonen legges fram. Endelig rammetilskudd med utgiftsutjevningen vil bli publisert i Revidert beregningsteknisk dokumentasjon i juni 2006.

Regjeringen nedsatte høsten 2003 et utvalg for å gjennomgå finansieringen av kommunal sektor, med hovedvekt på gjennomgang av inntektssystemet. Utvalget ble gitt et bredt mandat, og ble bedt om å gå igjennom fordelingsmekanismene i inntektssystemet, både inntekts- og utgiftsutjevningen, på et faglig grunnlag. Utvalget overleverte sin utredning 10. oktober 2005. Utvalgets utredning vil bli sendt på høring til berørte parter. Regjeringen vil komme tilbake med forslag til oppfølging i kommuneproposisjonen for 2007.

Endringer i inntektssystemet

Trekkordning og korreksjonsordning for elever i frittstående og statlige skoler

Trekkordningen

De siste årene har inntektsrammen til kommunene og fylkeskommunene blitt justert med 100 pst. av gjennomsnittskostnadene per elev i hhv. grunnskolen og i videregående opplæring for endring i antall elever som går i frittstående eller statlige skoler. Som varslet i kommuneproposisjonen for 2006 (St.prp. nr. 60 (2004–2005)) vil satsen for justering av inntektsrammen fra og med 2006 bli redusert til 80 pst. av gjennomsnittskostnaden per elev. Slik samsvarer trekket bedre med kommunesektorens endrede kostnader knyttet til endret antall elever i frittstående og statlige skoler.

Korreksjonsordningen

KS foreslo i det andre konsultasjonsmøte med staten våren 2005 at det skulle nedsettes en arbeidsgruppe for å vurdere endringer i korreksjonsordningen for elever i frittstående og statlige skoler, med sikte på at korreksjonsordningen på en riktigere måte tar hensyn til den enkelte kommunes og fylkeskommunes innsparing ved at elever velger å gå på frittstående og statlige skoler. En arbeidsgruppe med representanter fra KS, Utdannings- og forskningsdepartementet, Kommunal- og regionaldepartementet og Finansdepartementet leverte sin rapport til det tredje konsultasjonsmøtet i 2005 mellom KS og staten.

Som oppfølging av arbeidsgruppens rapport ønsker departementet å endre tilbakeføring av trekket for den enkelte kommune og fylkeskommune i korreksjonsordningen. I dagens system tilbakeføres trekket i korreksjonsordningen etter kommunenes og fylkeskommunenes andel av innbyggerne i skolepliktig alder. Fra og med 2006 brukes kommunenes og fylkeskommunenes andel av utgiftsbehovet (kostnadsnøkkelen) for å tilbakeføre trekket til kommunene og fylkeskommunene.

I perioden 2003–2005 økte trekksatsene i korreksjonsordningen. Også i 2006 foreslår departementet en videre opptrapping av trekksatsene i korreksjonsordning. Formålet med opptrappingen er å oppnå en mer korrekt omfordeling mellom kommunene og mellom fylkeskommunene. For en nærmere omtale av trekksatsene i 2006 vises det til post 60 Innbyggertilskudd.

For en nærmere omtale av trekk- og korreksjonsordingen vises det til kommuneproposisjonen for 2006 (St.prp. nr. 60 (2004–2005)).

Momskompensasjonsordningen

Tall fra Skattedirektoratet viser at samlede krav fra kommunesektoren i 2004 stemmer overens med anslaget som lå til grunn for det beregnede uttrekket. Departementet ser derfor ikke behov for å korrigere det samlede uttrekket. Det viser seg derimot at uttrekket for kommuner avviker positivt fra Skattedirektoratets tall, mens uttrekket fra fylkeskommuner avviker negativt fra Skattedirektoratets tall. I forbindelse med revidert nasjonalbudsjett for 2005 ble derfor 50 mill. kr flyttet fra kap. 571 Rammetilskudd til kommuner til kap. 572 Rammetilskudd til fylkeskommuner. Midlene brukes for å redusere uttrekket for fylkeskommunene. Ompos-

teringen fra kommunene til fylkeskommunene videreføres i 2006.

Høsten 2005 foretas det et etteroppgjør knyttet til momskompensasjonsordningen. I den forbindelse blir overgangsordningen beregnet på nytt med virkning fra 2005. Den justerte overgangsordningen legges også til grunn for beregning av rammetilskuddet for kommunene og fylkeskommunene for 2006.

Det vises til kap. 2 for nærmere omtale av etteroppgjøret knyttet til momskompensasjonsordningen.

Om de enkelte tilskuddene som blir fordelt gjennom inntektssystemet

Det samlede rammetilskuddet til kommunene for 2006 blir bevilget over fem ulike poster på kap. 571 i statsbudsjettet:
- post 60 Innbyggertilskudd
- post 62 Nord-Norge-tilskudd
- post 63 Regionaltilskudd
- post 64 Skjønnstilskudd
- post 69 Kommunal selskapsskatt

Det samlede rammetilskuddet til fylkeskommunene for 2006 blir bevilget over fire ulike poster på kap. 572 i statsbudsjettet:
- post 60 Innbyggertilskudd
- post 62 Nord-Norge-tilskudd
- post 64 Skjønnstilskudd
- post 65 Tilskudd til barnevern / hovedstadstilskudd

Post 60 Innbyggertilskudd

Det blir bevilget et innbyggertilskudd til kommunene og et tilsvarende til fylkeskommunene. Størrelsen på innbyggertilskuddet blir fastsatt ut fra differansen mellom de samlede rammeoverføringene og summen av postene 62-69. Det inntektsutjevnende tilskuddet og utgiftsutjevningen inngår i post 60. Siden 2002 inngår også inndelingstilskuddet i innbyggertilskuddet til kommunene.

Innbyggertilskuddet blir i utgangspunktet beregnet som et likt beløp per innbygger til alle kommuner og fylkeskommuner. Deretter blir tilskuddet justert for hver enkelt kommune og fylkeskommune etter følgende faktorer:
1. Omfordeling gjennom utgiftsutjevningen basert på kostnadsnøklene for henholdsvis kommunene og fylkeskommunene
2. Omfordeling gjennom korreksjonsordningen for elever i frittstående og statlige skoler
3. Omfordeling av skatteinntekter gjennom inntektsutjevningen
4. Omfordeling gjennom overgangsordningen for regelendringer, oppgaveendringer, innlemming av øremerkede tilskudd m.m.
5. Omfordeling gjennom innlemming av øremerkede tilskudd m.m. som ikke omfattes av overgangsordningen.
6. Omfordeling på grunn av inndelingstilskuddet
7. Forsøk med oppgavedifferensiering

I utgiftsutjevningen i inntektssystemet er det en korreksjonsordning basert på antallet elever i frittstående og statlige skoler (punkt 2). Ordningen tar hensyn til at antallet elever i frittstående og statlige skoler varierer mellom kommuner og mellom fylkeskommuner. Korreksjonsordningen fungerer slik at (fylkes)kommuner som har relativt mange elever i frittstående og statlige skoler får et trekk gjennom utgiftsutjevningen. Motsatt får (fylkes)kommuner med relativt få elever i frittstående og statlige skoler et tilskudd gjennom utgiftsutjevningen. Trekksatsene fastsettes årlig. Satsene var uendret i perioden 1994–2002, men ble økt i perioden 2003–2005. I statsbudsjettet for 2006 foreslår departementet en ytterligere økning i satsene på opp til kr 10 000. Trekksatsene ligger etter økningen fremdeles under gjennomsnittskostnaden per elev på landsbasis. For nærmere omtale viser vi til Beregningsteknisk dokumentasjon (Grønt hefte). Fra og med 2006 vil tilbakeføringen av trekket i korreksjonsordningen skje etter andel av kostnadsnøkkelen, jf. omtale i avsnittet om endringer i inntektssystemet.

Det pågår forsøk med kommunal oppgavedifferensiering i flere kommuner og fylkeskommuner i perioden 2004–2007. Flere av forsøkene innebærer en omdisponering mellom budsjettposter. Det ble redegjort for budsjettmessige konsekvenser av forsøkene i St.prp. nr. 1 Tillegg nr. 3 (2003–2004) Forsøk med oppgavedifferensiering mv. De av forsøkene som har budsjettmessige konsekvenser, er forsøk med kulturminneforvaltning i Bergen, Stavanger og Kristiansand kommuner, forsøk med videregående opplæring i Båtsfjord kommune, og forsøk med arbeidsmarkedstiltak i Oslo kommune. Omdisponeringen mellom budsjettposter blir videreført for 2006.

Oslo kommunes forsøk med Aetats arbeidsmarkedstiltak for personer med sosialhjelp som hovedinntektskilde ble utvidet i 2005 til også å omfatte personer på introduksjonsstønad. Forsøket ble også utvidet til ytterligere to bydeler, slik at det nå er fire bydeler med i forsøket. I 2006 tilføres det midler tilsvarende 400 tiltaksplasser. Dette er en reduksjon på om lag 100 plasser i forhold til 2005. Dette nivået må sees i sammenheng med et lavere planlagt tiltaksnivå på

landsbasis i 2006 enn i 2005. For 2006 foreslås et nivå på landsbasis på 12 700 ordinære plasser i 1. halvår og 8 000 plasser i 2. halvår. Det er videre lagt til grunn en noe mindre kostnadskrevende tiltakssammensetning enn det det ble operert med i 2005. Dette er i tråd med opplegget som er lagt til grunn under de ordinære arbeidsmarkedstiltakene i Aetats regi. Justeringen i omfanget av forsøket er holdt utenom ved beregning av inntektsveksten til kommunene.

Båtsfjord kommune har fått forlenget sitt forsøk med videregående opplæring fram til 2009.

Agenda Utredning & Utvikling evaluerer forsøkene med oppgavedifferensiering i kommunene. Norsk institutt for by- og regionforskning evaluerer forsøkene på fylkesnivået. Evalueringsrapporter legges ut på departementets nettsider http://odin.dep.no/krd/norsk/tema/kommune/oppgave/016001-990077/dok-bn.html, hvor også annen informasjon om forsøkene finnes.

Kostnadsnøkkelen for kommunene og fylkeskommunene

På grunn av økt timetall i grunnskolen fra skoleåret 2005–2006, endres kostnadsnøkkelen for kommunene fra og med 2006. I statsbudsjettet for 2005 ble det lagt inn 134 mill. kr, tilsvarende 5/12 effekt av tiltaket. Helårsvirkningen av tiltaket er 322 mill. kr. Delkostnadsnøkkelen for grunnskole blir gitt økt vekt i forhold til helårsvirkningen av vedtaket. Kommuner med relativt høyt utgiftsbehov knyttet til grunnskolen, får dermed en relativt sett større del av rammeoverføringene enn kommuner med et lavt utgiftsbehov knyttet til grunnskolen.

Tabell 3.37 viser kostnadsnøkkelen for kommunene i 2006.

Tabell 3.37 Kostnadsnøkkel for kommunene

Kriterium	Vekt
Basis	0.025
Innbyggere 0-5 år	0.023
Innbyggere 6-15 år	0.308
Innbyggere 16-66 år	0.120
Innbyggere 67-79 år	0.085
Innbyggere 80-89 år	0.133
Innbyggere 90 år og eldre	0.049
Andel skilte og separerte 16-59 år	0.038
Andel arbeidsledige 16-59 år	0.011
Beregnet reisetid	0.015
Reiseavstand innen sone	0.010
Reiseavstand til nærmeste nabokrets	0.011
Dødelighet	0.025
Ikke-gifte 67 år og over	0.025
Innvandrere	0.005
Psykisk utviklingshemmede 16 år og over	0.066
Psykisk utviklingshemmede under 16 år	0.004
Urbanitetskriterium	0.042
Landbrukskriterium	0.005
Sum	1.000

Det er ikke gjort endringer i kostnadsnøkkelen for fylkeskommunene fra 2005 til 2006. Tabell 3.38 viser kostnadsnøkkelen for fylkeskommunene i 2006.

Tabell 3.38 Kostnadsnøkkel for fylkeskommunene

Kriterium	Vekt
Innbyggere 0-15 år	0.064
Innbyggere 16-18 år	0.526
Innbyggere 19-34 år	0.027
Innbyggere 35-66 år	0.035
Innbyggere 67-74 år	0.008
Innbyggere over 75 år	0.009
Rutenett til sjøs	0.032
Bosatt spredt	0.022
Areal	0.007
Storbyfaktor	0.016
Befolkning på øyer	0.009
Vedlikeholdskostnader veg	0.064
Reinvesteringskostnader veg	0.032
Søkere yrkesfag	0.149
Sum	1.0000

Inntektsutjevning

Inntektsutjevningen skal utjevne forskjeller mellom kommunenes og mellom fylkeskommunenes skatteinntekter. Det inntektsutjevnende tilskuddet beregnes fortløpende 7 ganger i året når skatteinngangen foreligger. Beregningen av inntektsutjevningen dokumenteres på Kommunal- og regionaldepartementets internettsider for løpende inntektsutjevning på http://odin.dep.no/krd/norsk/tema/kommune/kommuneokonomi/liu.

Fra 2005 inngår kommunenes inntekter fra selskapsskatten i inntektsutjevningen (jf. kap. 571, post 69 Kommunal selskapsskatt). Samtidig med tilbakeføringen av selskapsskatten, ble inntektsutjevningen for kommunene lagt om til en symmetrisk utjevning. Det er ingen endringer i inntektsutjevningen fra 2005 til 2006. Kommuner med skatteinntekter over landsgjennomsnittet får et trekk på 55 pst. av differansen mellom egen skatteinntekt og landsgjennomsnittet, mens kommuner med skatteinntekter under landsgjennomsnittet får kompensert 55 pst. av differansen mellom egen skatteinntekt og landsgjennomsnittet. For å skjerme kommuner med lave skatteinntekter, får kommuner med skatteinntekter under 90 pst. av landsgjennomsnittet en tilleggskompensasjon på 35 pst. av differansen mellom egen skatteinntekt og 90 pst. av landsgjennomsnittet. For en nærmere omtale av omleggingen til symmetrisk inntektsutjevningen, vises det til St.meld. nr. 5 (2004–2005) Tilbakeføring av selskapsskatt til kommunene og omlegging av inntektsutjevningen, og til kapittel 7 i kommuneproposisjonen for 2005.

For fylkeskommunene var det ingen omlegging av inntektsutjevningen i 2005. Det blir heller ikke lagt opp til endringer i inntektsutjevningen i 2006. Inntektsutjevningen vil i 2006 være basert på at fylkeskommuner med skatteinntekter på under 120 pst. av landsgjennomsnittet, får kompensert 90 pst. av differansen mellom egen skatt og referansenivået på 120 pst.

Inndelingstilskudd

Inndelingstilskuddet er en del av post 60 til kommunene, og blir gitt til kommuner som slår seg sammen. Tilskuddet skal sikre at kommuner som slår seg sammen, ikke får reduserte statlige overføringer som følge av kommunesammenslutningen. Inndelingstilskuddet består av det basistilskuddet som gikk til kommunene før sammenslutningen, i tillegg til eventuelle regionaltilskudd som kommunene mottok før sammenslutningen. Tilskuddet blir fryst reelt på det nivået det har det året kommunene gjennomfører sammenslutningen. Kommuner som gjennomfører en sammenslutning, vil motta fullt inndelingstilskudd i ti år. Tilskuddet vil deretter bli trappet gradvis ned over en periode på fem år. I 2006 mottar kommunene Re, Bodø, Aure og Vindafjord inndelingstilskudd.

Post 62 Nord-Norge-tilskudd

Inntekstsystemet skal bidra til å støtte opp under viktige regionalpolitiske målsettinger, som å sikre bosetning og levedyktige lokalsamfunn i alle deler av landet. Som et ledd i regional- og distriktspolitikken ønsker regjeringen at kommuner og fylkeskommuner i Nord-Norge skal sikres muligheter til å gi et bedre tjenestetilbud enn kommuner og fylkeskommuner ellers i landet. Kommuner og fylkeskommuner i Nord-Norge får derfor et eget tilskudd. Tilskuddet skal også bidra til en høy kommunal og fylkeskommunal sysselsetting i et område med et konjunkturavhengig næringsliv. Tilskuddet blir utbetalt som en lik sats per innbygger for alle kommunene innenfor hvert fylke og som en sats per innbygger for hver fylkeskommune. Departementet tilrår at satsene for Nord-Norge-tilskuddet for 2006 blir prisjusterte. Tabell 3.39 viser satsene for Nord-Norge-tilskuddet i 2006 for kommuner og fylkeskommuner.

Tabell 3.39 Nord Norge-tilskudd til kommuner og fylkeskommuner (i kr per innbygger)

	Kr per innbygger
Kommuner:	
Nordland	1 351
Troms	2 591
Finnmark	6 331
Fylkeskommuner:	
Nordland	848
Troms	966
Finnmark	1 321

Post 63 Regionaltilskudd

Regionaltilskuddet er på samme måte som Nord-Norge-tilskuddet begrunnet ut fra regionalpolitiske hensyn. Regionaltilskuddet blir i 2006, som i 2005, gitt til kommuner som har mindre enn 3 200 innbyggere, og som har skatteinntekter under 110 pst. av landsgjennomsnittet. Kommuner med mindre enn 3 000 innbyggere mottar fullt tilskudd, mens kommuner med mellom 3 000 og 3 200 innbyggere mottar et redusert tilskudd.

Størrelsen på det regionalpolitiske tilskuddet blir gradert etter det geografiske virkeområdet for distriktspolitiske virkemidler (A-D). Område A har høyest prioritet ved bruk av distriktspolitiske virkemidler, mens område D har lavest prioritet. Regionaltilskuddet gis som en sats per kommune.

Kommuner med mellom 3 000 og 3 049 innbyggere får 80 pst. av full sats, kommuner med mellom 3 050 og 3 099 innbyggere får 60 pst. av full sats, kommuner med mellom 3 100 og 3 149 innbyggere får 40 pst. av full sats, og kommuner med mellom 3 150 og 3 199 innbyggere får 20 pst. av full sats.

Departementet tilrår at satsene blir holdt nominelt uendret fra 2005 til 2006.

Tabell 3.40 Gradering av regionaltilskuddet etter prioriteringsområdet for distriktspolitiske virkemiddel

(i 1 000 kr)

Område	Beløp per kommune
Prioriteringsområde A	8 070
Prioriteringsområde B, C, D	3 348
Utenfor distriktspolitisk virkeområde	3 348

Post 64 Skjønnstilskudd

Kommunal- og regionaldepartementet fordeler årlig en del av rammetilskuddet til kommuner og fylkeskommuner etter skjønn. Fordelingen etter skjønn må ses i sammenheng med fordelingen etter objektive kriterier i den faste delene av inntektssystemet. Det samlede skjønnstilskuddet for kommuner og fylkeskommuner for 2006 er satt til 3 873 mill. kr.

Kommunene

Den samlede skjønnsrammen for kommunene er for 2006 satt til 2 734 mill. kr. Ved fastsettelsen av rammene for 2006 er det tatt utgangspunkt i rammene for 2005. Disse rammene er korrigert for endringer i særskilte tilskudd fra inneværende år til neste år, samt enkelte andre endringer som omtales under.

Skjønnsrammen eksklusiv kompensasjon for økt arbeidsgiveravgift, kompensasjon for endringer i inntektssystemet fra 2002 og særskilte tilskudd, betegnes som basisrammen. Basisrammen til kommunene reduseres med 10 pst. fra 2005 til 2006 som er om lag 95 mill. kr. Innbyggertilskuddet til kommunene øker tilsvarende. Dette er i tråd med en målsetting om å redusere størrelsen på skjønnsrammen.

Kommunene ble for 2005 kompensert gjennom skjønnsrammen for opptrapping av satsene for arbeidsgiveravgiften. I 2006 blir satsene trappet ytterligere opp. For at omleggingen ikke skal føre til vesentlig dårligere tjenestetilbud, vil kommunene bli kompensert for merutgiftene ved en økning i skjønnstilskuddet på om lag 358 mill. kr fra 2005 til 2006.

Endringene som er gjort i inntektssystemet i perioden 2002–2005 trappes ytterligere opp i 2006. Kommuner som taper vesentlig på endringene og har skatteinntekter lavere enn 110 pst. av landsgjennomsnittet, vil i 2006 bli kompensert for tap utover 360 kr per innbygger. Dette fører til en økning i skjønnstilskuddet på om lag 42 mill. kr.

Innenfor skjønnsrammen er det satt av tilskudd til utviklings- og utredningsprosjekter. I 2006 er det bevilget 30 mill. kr til slike prosjekter.

Fylkeskommunene

Den samlede skjønnsrammen til fylkeskommunene er for 2006 satt til 1 139 mill. kr. Ved fastsettelsen av rammene for 2006 er det tatt utgangspunkt i rammene for 2005. Disse rammene er korrigert for endringer i særskilte tilskudd fra inneværende år til neste år, samt de endringer som omtales under.

- Basisrammen til fylkeskommunene reduseres med 10 pst. fra 2005 til 2006 som er om lag 81 mill. kr. Innbyggertilskuddet til fylkeskommunene øker tilsvarende. Dette er i tråd med en målsetting om å redusere størrelsen på skjønnsrammen. Det blir i 2006 også foretatt en moderat omfordeling av basisrammen fra fylkeskommuner med høyest ramme per innbygger til fylkeskommuner med lavest ramme per innbygger.
- Fylkeskommunene ble for 2005 kompensert gjennom skjønnsrammen for opptrapping av satsene for arbeidsgiveravgiften. I 2006 blir satsene trappet ytterligere opp. Fylkeskommunene blir kompensert for merutgiftene ved en økning i skjønnstilskuddet på om lag 64 mill. kr fra 2005 til 2006.
- Sykehusreformen, endringene i inntektssystemet som ble påbegynt i 2002 og endringer i oppgaver innenfor barnevernet, familievernet og rusomsorgen fra 2004 fører til omfordeling av inntekter mellom fylkeskommunene. Fylkeskommuner som samlet taper vesentlig på disse endringene vil i 2006 bli kompensert for tap utover 360 kr per innbygger. Dette fører til en økning i skjønnstilskuddet på om lag 19 mill. kr.

Tabell 3.41 viser fordelingen av samlet skjønnstilskudd i 2006.

Tabell 3.41 Skjønnstilskudd til kommuner og fylkeskommuner i 2006

(mill. kr)

	2006
Kommunene	2 734
Fylkeskommunen	1 139
Landet i alt	3 873

Post 65 Tilskudd til barnevern / hovedstadstilskudd

I 1999 ble det innført et eget hovedstadstilskudd i inntektssystemet. Hovedstadstilskuddet til Oslo kommune var blant annet begrunnet med at Oslo hadde et høyt utgiftsbehov knyttet til rusomsorg og psykisk helsevern. Fra og med 2004 ble det innført et eget kriterium i kostnadsnøkkelen for kommuner som fanger opp variasjoner i utgiftsbehovet knyttet til rusomsorg og psykisk helsevern. Hovedstadstilskuddet over kap. 571 til Oslo kommune ble derfor avviklet som egen post på statsbudsjettet fra og med 2004. Tilskuddet blir avviklet gradvis gjennom overgangsordningen i inntektssystemet.

Fra og med 2004 overtok staten det ansvaret fylkeskommunene tidligere hadde for barnevernet. Oslo sitt ansvar for barnevernet ble likevel videreført, jf. omtale i kapittel 12 i kommuneproposisjonen for 2004 (St.prp. nr. 66 (2002–2003)). Den delen av de frie inntektene til fylkeskommunen som kan tilskrives barnevern, ble lagt inn i hovedstadtilskuddet i den fylkeskommunale delen av rammetilskuddet til Oslo.

I 2005 mottar derfor Oslo kommune om lag 441 mill. kr i tilskudd til barnevern / hovedstadstilskudd. Om lag 80 pst. av midlene er knyttet til Oslo sitt ansvar for barnevern, mens om lag 20 pst. er knyttet til at Oslo har spesielle oppgaver som hovedstad.

Departementet tilrår at tilskudd til barnevern / hovedstadstilskuddet for 2006 blir oppjustert i takt med prisstigningen. Oslo kommune vil da gjennom det fylkeskommunale tilskuddet motta vel 453 mill. kr i tilskudd til barnevern / hovedstadstilskudd i 2006.

Post 69 Kommunal selskapsskatt

Selskapsskatten som blir tilført kommunene i 2006, er basert på selskapsskatten for skatteåret 2003. Selskapsskatten som blir tilført kommunene, er basert på en skattøre på 4,25 pst. innenfor en samlet skattøre for alminnelig inntekt på 28 pst. I 2006 blir det overført vel 5 mrd. kr over kap. 571, post 69. Når det gjelder fordelingen av selskapsskatten mellom kommunene i 2006, vises det til kommuneproposisjonen for 2006 (St.prp. nr. 60 (2005–2006)), vedlegg 2.

Som en midlertidig ordning overføres selskapsskatten til kommunene i 2005 og 2006 over statsbudsjettet. Midlene bevilges som en del av det samlede rammetilskuddet til kommunene.

Som følge av tilbakeføringen av selskapsskatten og omleggingen til symmetrisk inntektsutjev-

ning i 2005, og fordi skatteandelen av kommunenes samlede inntekter har økt, har noen kommuner et større trekk gjennom inntektsutjevningen enn tidligere år. For at disse kommunene ved slutten av regnskapsåret ikke skal ha et negativt rammetilskudd, vil departementet holde tilbake utbetalingen av hele eller deler av rammetilskuddet. I slutten av regnskapsåret vil det bli gjennomført en avregning. Departementet vil på bakgrunn av prognoser for samlet skatt og rammetilskudd vurdere hvor mye disse kommunene vil få utbetalt før avregningen er gjennomført.

Kap. 571 Rammetilskudd til kommuner (jf. kap. 3571)

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2004	Saldert budsjett 2005	Forslag 2006
21	Kunnskapsutvikling og drift av inntektssystemet	6 513	6 894	6 200
60	Innbyggertilskudd	30 449 025	26 137 892	27 930 071
62	Nord-Norge-tilskudd	1 112 156	1 147 015	1 178 333
63	Regionaltilskudd	552 511	561 526	555 775
64	Skjønnstilskudd, *kan nyttes under kap. 572, post 64*	2 750 408	2 772 285	2 734 000
69	Kommunal selskapsskatt, *kan nyttes under post 60*		5 486 357	5 041 336
90	Forskudd på rammetilskudd	149 542		
	Sum kap. 571	35 020 155	36 111 969	37 445 715

Teknisk endring i 2006: Som følge av overgang til nettobudsjettering av merverdiavgift i staten er kap. 571, post 21 i 2006 nedjustert med 0,919 mill. kr.

Endringer som ikke går fram av tabellen: Da Stortinget behandlet St. prp. nr. 65 (2004-2005) Tilleggsbevilgninger og omprioriteringer i statsbudsjettet 2005, ble bevilgningen på post 60 økt med 21,494 mill. kr til 26 159,386 mill. kr, bevilgningen på post 64 økt med 70 mill. kr til 2 842,285 mill. kr.

Post 60–69

For omtale av postene 60–69 viser vi til omtalen av programkategorien ovenfor.

Post 21 Kunnskapsutvikling og drift av inntektssystemet

I 2002 ble det opprettet en egen post knyttet til kunnskapsutvikling og drift av inntektssystemet. Kjøp av data og ulike tjenester knyttet til drift av inntektssystemet blir finansiert over post 21. For 2006 foreslår departementet en bevilgning på 6,2 mill. kr på denne posten, en reduksjon på 0,7 mill. kr i forhold til 2005.

Midlene fra post 21 blir også brukt til å initiere forskning og innhenting av kunnskap innenfor hele det kommunaløkonomiske området. Gjennom Det tekniske beregningsutvalget for kommunal og fylkeskommunal økonomi (TBU) blir det rapportert om hovedtrekk i økonomi og tjenesteyting i kommunene. TBU vil i 2006, som i 2005, bli finansiert over post 21.

Post 90 Forskudd på rammetilskudd til kommuner

I forslag til romertallsvedtak V bes det om Stortingets samtykke til at det kan utbetales inntil 250 mill. kr i 2006 som forskudd på rammetilskudd til kommunene for 2007.

Kap. 3571 Tilbakeføring av forskudd (jf. kap. 571)

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2004	Saldert budsjett 2005	Forslag 2006
90	Tilbakeføring av forskudd	4 520	4 000	
	Sum kap. 3571	4 520	4 000	

Post 90 Tilbakeføring av forskudd

Ved behandlingen av St.prp. nr 65 (2004-2005) fikk Kommunal- og regionaldepartementet fullmakt til å gi inntil 200 mill. kr i forskudd på rammetilskudd for 2006 til kommuner i 2005. På grunn av usikkerhet knyttet til skatteinngang og inntektsutjevning for siste utbetalingstermin i 2005, er det på det nåværende tidspunktet ikke mulig med sikkerhet å angi størrelsen på utbetalt forskudd på rammetilskudd i 2005. Det fremmes derfor ikke bevilgningsforslag på denne posten.

Kap. 572 Rammetilskudd til fylkeskommuner (jf. kap. 3572)

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2004	Saldert budsjett 2005	Forslag 2006
60	Innbyggertilskudd	10 127 496	9 826 112	10 150 994
62	Nord-Norge-tilskudd	419 545	433 117	444 907
64	Skjønnstilskudd, *kan nyttes under kap. 571, post 64*	1 207 592	1 246 198	1 139 000
65	Tilskudd til barnevern/ hovedstadstilskudd	427 258	440 930	453 276
	Sum kap. 572	12 181 891	11 946 357	12 188 177

Endringer som ikke går fram av tabellen: Da Stortinget behandlet St. prp. nr. 65 (2004–2005) Tilleggsbevilgninger og omprioriteringer i statsbudsjettet 2005, ble bevilgningen på post 60 økt med 87,553 mill. kr til 9 913,665 mill. kr.

Postene 60–65

For omtale av post 60–65 henvises det til omtale under programkategoriomtalen.

Post 90 Forskudd på rammetilskudd til fylkeskommuner

I forslag til romertallsvedtak V bes det om Stortingets samtykke til at det kan utbetales inntil 50 mill. kr i 2006 som forskudd på rammetilskudd til fylkeskommunene for 2007.

Kap 3572 Tilbakeføring av forskudd (jf. kap. 572)

Post 90 Tilbakeføring av forskudd

Ved behandlingen av St.prp. nr. 1 (2004–2005) fikk Kommunal- og regionaldepartementet fullmakt til å gi opptil 50 mill. kr i forskudd på rammetilskudd for 2006 i statsbudsjettet for 2005. Fram til oktober 2005 er det ikke utbetalt forskudd på rammetilskuddet for 2005. Det fremmes derfor ikke forslag om tilbakeføring av forskudd i 2006.

Samlet vekst i rammeoverføringene til kommunesektoren

Tabell 3.42 Tilskudd gjennom inntektssystemet for 2005 og 2006.

	Anslag på regnskap 2005	Korrigert 2005	Forslag 2006	Faktisk vekst 2005–2006	Korrigert vekst 2005–2006
Innbyggertilskudd	26 159 386	27 915 425	27 930 071	6,8	0,1
Nord-Norgetilskudd	1 147 015	1 147 015	1 178 333	2,7	2,7
Regionaltilskudd	561 526	561 526	555 775	-1,0	-1,0
Skjønnstilskudd	2 842 285	3 129 805	2 734 000	-3,8	-12,6
Kommunal selskapsskatt	5 486 357	5 486 357	5 041 336	-8,1	-8,1
Sum kommuner, ekskl. selskapsskatt	*30 710 212*	*32 753 771*	*32 398 179*	*5,5*	*-1,1*
Sum kommuner, inkl. selskapsskatt	*36 196 569*	*38 240 128*	*37 439 515*	*3,4*	*-2,1*
Innbyggertilskudd	9 913 665	10 071 068	10 150 994	2,4	0,8
Nord-Norgetilskudd	433 117	433 117	444 907	2,7	2,7
Skjønnstilskudd	1 246 198	1 310 388	1 139 000	-8,6	-13,1
Tilskudd til barnevern / hovedstadstilskudd	440 930	440 930	453 276	2,8	2,8
Sum fylkeskommuner	*12 033 910*	*12 255 503*	*12 188 177*	*1,3*	*-0,5*
Sum kommunesektor, ekskl. selskapsskatt	*42 744 122*	*45 009 274*	*44 586 356*	*4,3*	*-0,9*
Sum kommunesektor, inkl. selskapsskatt	*48 230 479*	*50 495 631*	*49 627 692*	*2,9*	*-1,7*

Tabell 3.42 viser tilskudd gjennom inntektssystemet i 2005 før og etter korreksjoner for endringer i oppgaver og endringer i regelverk, og før og etter innlemminger av øremerkede tilskudd. Beløpene er i nominelle kroner. Tabellen viser også forslag til bevilgning i 2006 fordelt på de ulike postene i rammetilskuddet. Kolonne 2 viser anslag på tildelingen for 2005 til kommuner og fylkeskommuner. Kolonne 3 viser den samme tildelingen korrigert for oppgaveendringer m.v. Hensikten med å korrigere for oppgaveendringer er å gjøre tallstørrelsen for de to årene sammenlignbare. Oppgaveendringene det er korrigert for, er nærmere omtalt nedenfor. Kolonne 4 viser regjeringens forslag til bevilgning for 2006.

Endringer i oppgavefordeling mellom ulike forvaltningsnivå, regelendringer, innlemming av øremerkede tilskudd mv.

I budsjettet for 2006 vil det som tidligere år, bli gjort en rekke korrigeringer i rammetilskuddet for endringer i oppgavefordelingen mellom forvaltningsnivå, regelendringer, innlemminger av øremerkede tilskudd mv. Noen endringer vil bli omfattet av overgangsordningen i inntektssystemet, mens andre vil bli lagt rett inn eller trukket ut av rammetilskuddet etter kostnadsnøkkelen. For nærmere omtale av korreksjonene, viser vi til Beregningsteknisk dokumentasjon til St.prp. nr. 1 (2005–2006) fra Kommunal- og regionaldepartementet (Grønt hefte). Endringer som rammetilskuddet vil bli korrigert for i 2006, er oppgitt i 2005-kr.

Korreksjoner i rammetilskuddet til kommunene

Politiske partier og kommunestyregrupper

Det øremerkede tilskuddet til de politiske partier / tilskudd til kommunestyregrupper (kap.1530, post 72) blir innlemmet i inntektssystemet i 2006. Rammetilskuddet til kommunene øker som følge av dette med 19,4 mill. kr.

Vertskommuner

Deler av det øremerkede tilskuddet til vertskommuner (kap. 761, post 61) blir innlemmet i inntektssystemet i 2006. Innlemmingen er knyttet til brukere som er falt fra i 2004. Rammetilskuddet øker som følge av dette med 10,2 mill. kr.

Incestsentre

En ny finansieringsordning for incestsentre innføres fra 2006. I denne forbindelse gjøres det et uttrekk fra rammetilskuddet på 7,4 mill. kr. Beløpet overføres til kap. 840, post 61.

Elever i frittstående og statlige skoler

Som følge av at tallet på elever i frittstående og statlige skoler øker, blir rammetilskuddet til kommunene redusert med 32,3 mill. kr.

Differensiert arbeidsgiveravgift

Da ordningen med differensiert arbeidsgiveravgift ble lagt om i 2004, ble kommunene kompensert gjennom en økning i rammetilskuddet. I 2005 ble kommunene ytterligere kompensert som følge av opptrapping av satsene for arbeidsgiveravgiften i 2005. Som følge av opptrapping av satsene for arbeidsgiveravgiften i 2006, vil kommunene få ytterligere 357,5 mill. kr i merutgifter i 2006. Rammetilskuddet til kommunene blir økt i 2006 slik at merutgiftene blir dekket.

Økt timetall i grunnskolen

I 2005 ble rammetilskuddet økt med 133,8 mill. kr som følge av økt timetall i grunnskolen fra høsten 2005. Tiltaket har 5/12 effekt i 2005. Helårseffekten er om lag 322 mill. kr. I 2006 vil derfor ytterligere 188,2 mill. kr bli lagt inn i rammetilskuddet.

Engangsuttrekk momskompensasjon

I 2004 ble det innført en generell ordning med momskompensasjon til kommunene. I 2005 ble det foretatt et engangsuttrekk fra rammetilskuddet på omlag 1631 mill. kr tilsvarende omfanget av den gamle momskompensasjonsordningen. Uttrekket tilsvarte den enkelte kommunes kompensasjonskrav for 2003. Trekket blir tilbakeført til kommunene i 2006. Rammetilskuddet i 2006 øker tilsvarende engangsuttrekket i 2005.

Revidert engangsuttrekk momskompensasjon

I revidert nasjonalbudsjett 2005 ble det foretatt en etterberegning av gammel momskompensasjonsordning for kommuner der tall for kompensasjonskravene for 2003 ikke forelå ved budsjettframleggelsen for 2005. Det ble gjort et engangsuttrekk på 75,5 mill. kr fra rammetilskuddet for 2005. Trekket blir tilbakeført til kommunene i 2006. Rammetilskuddet i 2006 øker tilsvarende engangsuttrekket i 2005.

Tospråklighetsarbeidet i samiske kommuner og fylkeskommuner

I 2005 var det satt av 7 mill. kr innenfor skjønnsrammen til styrking av tospråklighetsarbeidet i samiske kommuner og fylkeskommuner. Midlene bevilges i 2006 over Sametingets budsjett. Rammetilskuddet i 2006 reduseres tilsvarende med 7 mill. kr.

Samiske bokbusser

I 2006 trekkes 2,9 mill. kr ut av rammetilskuddet knyttet til investeringer i samiske bokbusser. Midlene overføres til Sametingets budsjett.

Conrad Svendsen senter

I 2005 skulle det blitt overført 3,3 mill. kr fra Helse- og omsorgsdepartementets budsjett til rammetilskuddet til kommunene knyttet til en opptrappingsplan for utbetaling av tilskudd til Oslo kommune vedrørende Conrad Svendsen senter. Ved en feil ble midlene ikke lagt inn i rammetilskuddet i 2005. Midlene legges i 2006 inn i rammetilskuddet og fordeles utenfor overgangsordningen i inntektssystemet.

Supplerende stønad for eldre med kort botid i Norge

Fra 2006 innføres det en supplerende stønadsordning for personer over 67 år med kort botid i Norge og tilsvarende redusert pensjon fra folketrygden. Formålet er å avlaste kommunene for sosialhjelpsutgifter til den aktuelle gruppen og unngå at den enkelte blir varig mottaker av sosialhjelp. Dette ventes også å lette bosettingen i kommunene av eldre personer fra asylmottakene. Som følge av omleggingen trekkes det ut 159,5 mill. kr fra rammetilskuddet til kommunene i 2006. Midlene overføres til Arbeids- og sosialdepartementets budsjett, kap. 667, post 70.

Erstatningsutbetalinger

Regjeringen foreslår at et nytt finansieringssystem for erstatningsutbetalinger til pasienter skal innføres fra 2006. Det nye finansieringssystemet innebærer at regionale helseforetak, kommuner og fylkeskommuner skal finansiere erstatningsutbetalinger som Norsk Pasientskadeerstatning utbetaler. Som følge av denne omleggingen overføres 30,1 mill. kr fra kap. 772, post 50 til rammetilskuddet til kommunene i 2006.

Korreksjoner i rammetilskuddet til fylkeskommunene.

Politiske partier og fylkestingsgrupper

Det øremerkede tilskuddet til de politiske partier / tilskudd til fylkestingsgrupper (kap. 1530, post 74) blir innlemmet i inntektssystemet i 2006. Rammetilskuddet til fylkeskommunene øker som følge av dette med 7,5 mill. kr.

Knutepunktskoletilbud hørselshemmede elever

Som et ledd i oppfølgingen av St.meld. nr. 14 (2003–2004) Om opplæringstilbud for hørselshemmede, har Stortinget vedtatt at Hordaland fylkeskommune fra 1. august 2005 skal etablere et knutepunktskoletilbud for hørselshemmede elever i videregående opplæring. 17,7 mill. kr overføres i 2006 til rammetilskuddet til fylkeskommunene fra kap. 230 og kap. 1542. Midlene holdes i 2006 og 2007 utenfor overgangsordningen i inntektssystemet.

Elever i frittstående og statlige skoler

Som følge av at tallet på elever i frittstående og statlige skoler øker, blir rammetilskuddet til fylkeskommunene redusert med 28,7 mill. kr.

Differensiert arbeidsgiveravgift

Da ordningen med differensiert arbeidsgiveravgift ble lagt om i 2004, ble fylkeskommunene kompensert gjennom en økning i rammetilskuddet. I 2005 ble fylkeskommunene ytterligere kompensert som følge av opptrapping av satsene for arbeidsgiveravgiften i 2005. Som følge av opptrapping av satsene for arbeidsgiveravgiften i 2006, vil fylkeskommunene få ytterligere 64,2 mill. kr i merutgifter i 2006. Rammetilskuddet til fylkeskommunene blir økt i 2006 slik at merutgiftene blir dekket.

Engangsuttrekk momskompensasjon

I 2004 ble det innført en generell ordning med momskompensasjon til fylkeskommunene. I 2005 ble det foretatt et engangsuttrekk fra rammetilskuddet på 145,8 mill. kr, tilsvarende omfanget av den gamle momskompensasjonsordningen. Uttrekket tilsvarte den enkelte fylkeskommunes kompensasjonskrav for 2003. Trekket blir tilbakeført til fylkeskommunene i 2006. Rammetilskuddet i 2006 øker tilsvarende engangsuttrekket i 2005.

Revidert engangsuttrekk momskompensasjon

I revidert nasjonalbudsjett 2005 ble det foretatt en etterberegning av gammel momskompensasjonsordning for fylkeskommuner der tall for kompensasjonskravene for 2003 ikke forelå ved budsjettframleggelsen for 2005. Det ble gjort et engangsuttrekk på 4,7 mill. kr fra rammetilskuddet for 2005. Trekket blir tilbakeført til fylkeskommunene i 2006. Rammetilskuddet i 2006 øker tilsvarende engangsuttrekket i 2005.

Reduserte kapitalkostnader

I revidert nasjonalbudsjett 2005 ble det foretatt en reduksjon i rammetilskuddet på 465 000 kr, som tilsvarte halvårseffekten av reduserte kapitalkostnader for fylkeskommunene knyttet til sykehusreformen og rusreformen. I 2006 trekkes ytterligere 465 000 kr fra rammetilskuddet til fylkeskommunene, tilsvarende ½ års effekt av vedtaket. Midlene holdes utenfor overgangsordningen i 2006.

Regiontog Geilo–Oslo ("Vøgne")

Med virkning fra 2. halvår 2005 ble ansvaret for drift av regiontogtilbudet Vøgne overført til Buskerud fylkeskommune fra staten. 1,75 mill. kr ble overført til rammetilskuddet i 2005, tilsvarende ½ års effekt av vedtaket. Midlene foreslås videreført i 2006 med en helårsvirkning på 3,5 mill. kr. 1,75 mill. kr overføres til rammetilskuddet til fylkeskommunene i 2006. Midlene holdes utenfor overgangsordning i 2006.

Tannbehandling rusmiddelmisbrukere

I revidert nasjonalbudsjett for 2005 ble det bevilget 8 mill. kr til tannbehandling for rusmiddelmisbrukere i institusjon over rammetilskuddet til fylkeskommunene. Midlene foreslås videreført i 2006 med en helårsvirkning på 16 mill. kr. 8 mill. kr overføres til rammetilskuddet til fylkeskommunene i 2006. Fordelingen mellom fylkeskommunene er den samme som i revidert nasjonalbudsjett for 2005. Institusjoner som tilbyr tverrfaglig spesialisert behandling for rusmiddelmisbrukere er nå regulert av spesialisthelsetjenesteloven. Dette gir pasienter på aktuelle institusjoner rettigheter etter lov om tannhelsetjenesten. Det vises til omtale under kap. 761, post 63 Tilskudd til rusmiddeltiltak i St.prp. nr. 1 (2005–2006) Helse- og omsorgsdepartementet.

Erstatningsutbetalinger

Regjeringen foreslår at et nytt finansieringssystem for erstatningsutbetalinger til pasienter skal innføres fra 2006. Det nye finansieringssystemet innebærer at regionale helseforetak, kommuner og fylkeskommuner skal finansiere erstatningsutbetalinger som Norsk Pasientskadeerstatning utbetaler. Som følge av denne omleggingen overføres 1,1 mill. kr fra kap. 772, post 50 til rammetilskuddet til fylkeskommunene i 2006.

Kap. 573 Kompensasjon til fylkeskommuner ved statens overtakelse av ansvaret for spesialisthelsetjenesten

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2004	Saldert budsjett 2005	Forslag 2006
60	Tilskudd til sletting av gjeld mv.	86 291		
	Sum kap. 573	86 291		

Endringer som ikke går fram av tabellen: Da Stortinget behandlet St. prp. nr. 65 (2004–2005) Tilleggsbevilgninger og omprioriteringer i statsbudsjettet medregnet folketrygden 2005, ble det på post 60 bevilget 13,92 mill. kr.

Post 60 Tilskudd til sletting av gjeld mv.

Ansvaret for spesialisthelsetjenesten ble overført fra fylkeskommunene til staten i 2002. Formålet med bevilgningen har vært å sette fylkeskommunene i stand til å slette lånegjeld knyttet til spesialisthelsetjenesten. I 2004 ble det bevilget vel 86 mill. kr til sletting av gjeld, i hovedsak som følge av nemndbehandling av saker hvor det ikke var oppnådd enighet mellom staten og fylkeskommunene om overføring av eiendommer. Ved behandlingen av St.prp. nr 65 (2004–2005) ble det bevilget 13,9 mill. kr knyttet til statens overtakelse av Seidajok skole fra Finnmark fylkeskommune og Solvang behandlingssenter fra Vestfold fylkeskommune.

Kap. 574 Økonomisk oppgjør ved endringer i ansvaret for barnevern, familievern og rusomsorg

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2004	Saldert budsjett 2005	Forslag 2006
60	Tilskudd til sletting av gjeld	280 696		
61	Tilskudd til feriepenger	116 531		
62	Tilskudd til pensjonsutgifter	81 365		
	Sum kap. 574	478 592		

Endringer som ikke går fram av tabellen: Da Stortinget behandlet St. prp. nr. 65 (2004–2005) Tilleggsbevilgninger og omprioriteringer i statsbudsjettet medregnet folketrygden 2005, ble det på post 60 bevilget 2,7 mill. kr.

Ansvaret for det fylkeskommunale barne- og familievernet og de spesialiserte helsetjenestene og sosialtjenestene ble overført til staten i 2004. Bevilgningene i 2004 på i alt 478 mill. kr var engangsbevilgninger knyttet til det økonomiske oppgjøret mellom staten og fylkeskommunene. Ved behandlingen av St.prp. nr. 65 (2004–2005) ble det gitt en tilleggsbevilgning til Møre og Romsdal fylkeskommune på 2,7 mill. kr knyttet til sletting av gjeld for rusinstitusjonene Vestmo og Veksthuset.

Resultatområde 7 Bolig, bomiljø og bygg

Strategisk målsetting

Det skal legges til rette for at alle skal kunne bo godt og trygt. Dette oppnås gjennom å tilrettelegge for et velfungerende boligmarked og for at vanskeligstilte kan skaffe seg, samt beholde en bolig. Det er viktig å målrette politikken slik at vi kan hjelpe personer og husstander som ellers ville ha falt utenfor boligmarkedet. Byggeprosessen skal være effektiv og brukervennlig. Byggevirksomheten skal gi kvalitet i prosess og resultat og ta hensyn til miljø, sikkerhet og universell utforming.

Ansvar og arbeidsoppgaver

Resultatområdet omfatter arbeidet med bolig- og bygningspolitikken.

De bolig- og bygningspolitiske målene skal nås ved hjelp av økonomiske og juridiske virkemidler og ved hjelp av kompetanseoppbygging, veiledning og informasjon. De økonomiske virkemidlene blir i all hovedsak forvaltet av Den norske stats husbank. Statens bygningstekniske etat er den statlige fagmyndigheten for det bygningstekniske regelverket og godkjenningsordningen for foretak med ansvarsrett i byggeprosessen.

Husbanken forvalter også ordningen med rentekompensasjon for skoleanlegg for Utdannings- og forskningsdepartementet og ordningen med rentekompensasjon for kirkebygg for Kultur- og kirkedepartementet. Videre gir Husbanken lån til barnehager (Barne- og familiedepartementet) og tilskudd til studentboliger over Utdannings- og forskningsdepartementets budsjett. Som oppfølging av handlingsplan for eldreomsorg og opptrappingsplanen for psykisk helse forvaltes ordningen med oppstartingstilskudd og rentekompensasjon for sykehjemsplasser og omsorgsboliger. Disse ordningene blir omtalt under programkategori 13.80 Bolig, bomiljø og bygg.

Utfordringer

Regjeringen vil fortsette oppfølgingen av St.meld. nr. 23 (2003–2004) Om boligpolitikken i 2006. Meldingen vil ligge til grunn for boligpolitikken de neste årene. Husbankens rolle som det viktigste gjennomføringsorgan og kompetansesenter for boligpolitikken skal styrkes ytterligere. Regjeringen skal følge opp Bygningslovutvalgets NOU 2005:12 med sikte på utarbeiding av ny plan- og bygningslov.

Velfungerende markeder og effektive byggeprosesser

Ett av regjeringens hovedmål er å legge til rette for et velfungerende boligmarked. Myndighetene kan legge til rette for dette målet ved å føre en politikk som bidrar til en stabil økonomisk utvikling. Husbanken har i 2005 innført et nytt grunnlån. Låneordningen bidrar til at vanskeligstilte får boliger samtidig som det stilles krav til miljø og universell utforming. Lånet har en distriktsprofil. Husbanken skal også innføre fastrentelån med treårs-bindingstid for å øke lånetakernes valgfrihet og bidra til å dempe deres renterisiko. For å møte disse utfordringene er rammen for Husbankens lån foreslått lagt på et høyt nivå, på 13,5 mrd. kr, også i 2006. Det er en ramme som er godt tilpasset situasjonen i boligmarkedet.

For å kunne følge utviklingen i husleienivået over tid, utvikles det nå en husleieindeks i samarbeid mellom Husbanken og SSB.

Regjeringen iverksatte 15. august 2005 de nye borettslovene som ble vedtatt i 2003. Det skal etableres et eget register for borettlagsboliger i tilknytning til grunnboken. Det tas sikte på at registeret er i drift fra 1. juli 2006.

Et sentralt mål for regjeringen er at byggeprosessen fungerer effektivt. Det arbeides for at stadig flere kommuner og aktører i byggenæringen tar i bruk det elektroniske systemet for byggesaksbehandling, ByggSøk. God kompetanse hos aktørene, bedre produktivitet og effektive prosesser bidrar til mer kvalitet for pengene. Regjeringen satser derfor videre på Byggekostnadsprogrammet som startet opp i 2005 i samarbeid med byggenæringen. Programmet har fått stor respons fra aktørene.

Regjeringen vil fortsatt arbeide for et bedre bygningsregelverk. Innføring av tidsfrister for kommunenes saksbehandlingstid i byggesaker, samt sanksjoner overfor kommunene har ført til at stadig færre kommuner oversitter fristene og at

saksbehandlingstiden har gått ned. Dette sparer tid og ressurser for så vel kommuner som utbyggere. Bygningslovutvalget har lagt fram sin andre delutredning NOU 2005:12. Hovedfokuset er ytterligere forenkling og brukerretting. Stortinget har vedtatt nye bestemmelser om utbyggingsavtaler. Bestemmelsene vil tre i kraft i 2006.

Boliger til vanskeligstilte på boligmarkedet – en viktig del av velferdspolitikken

Bolig er et viktig utgangspunkt for deltakelse på de ulike arenaer i samfunnslivet. Regjeringen vil fortsette arbeidet med å styrke innsatsen for de mest vanskeligstilte på boligmarkedet. Innsatsen følger en todelt strategi: styrking av de økonomiske virkemidlene og bruk av kompetanse og informasjon for å utvikle den boligpolitiske kompetansen hos aktørene. Regjeringen foreslår å øke bevilgningen til bostøtte med omlag 100 mill. kr og bevilgningen til Husbankens kompetansetilskudd med 9 mill. kr. Totalt har regjeringen økt bostøtten med over 400 mill. kr i perioden fra 2002 til 2006 for at vanskeligstilte skal kunne etablere seg og opprettholde sitt boforhold. Det har vært fokus på å gi økt støtte til de som har størst behov. I tillegg er det en målsetting å forenkle regelverket til bostøtten. Tiltakene har også ført til at det er mulighet for flere personer med behov for hjelp med boutgiftene får bostøtte. For 2006 foreslår regjeringen å forenkle regelverket ytterligere, ved å fjerne arealkravet på 40 kvm som minsteareal for barnefamilier med flere (det gjelder personer med grunnstønad, hjelpestønad med mer). Dette innebærer fjerning av en forskjellsbehandling, og gjør det enklere og bedre for kommunene å skaffe boliger til vanskeligstilte, ikke minst til bostedsløse. Regjeringen la i boligmeldingen frem forsalg til ytterligere forbedringer de neste årene.

Samhandling både på statlig og kommunalt nivå er viktig for å gi de vanskeligstilte et godt og helhetlig tilbud. Regjeringen har nå undertegnet en samarbeidsavtale med KS om tiltak for å forebygge og bekjempe bostedsløshet. Den nasjonale strategien «På vei til egen bolig» skal følges opp videre. Husbanken har en koordinerende rolle i strategien.

Husbankens rolle som kompetansesenter skal styrkes, spesielt i forhold til det kommunale og regionale nivå. Regjeringen foreslår å satse videre på kompetansetilskuddet. Dette setter Husbanken i stand til å utføre sin pådriverrolle. Husbanken kan finansiere utviklingsprosjekter, prosjekter som ivaretar samhandling, forskning, kompetansehevende tiltak m.m.

Startlån er fortsatt en viktig ordning for å nå målet om at alle skal bo godt og trygt. Siden innføringen av ordningen i 2003, har rundt 15 500 husstander fått startlån. Regjeringen foreslår fortsatt arbeid med å videreutvikle og forbedre ordningen. I 2005 har bruken av subsidier for utleieboliger blitt lagt om slik at støtte nå i større grad gis som bostøtte til den enkelte bruker istedenfor som investeringsstøtte til kommunene. Den videre omlegging stilles i bero for å høste erfaringer og evaluere tiltaket.

Universell utforming, Miljø og andre kvaliteter i boliger og bygg

Regjeringen ønsker flere miljøvennlige boliger og bygg og har i 2005 lagt fram en fireårig miljøhandlingsplan for bolig- og byggsektoren. Planen presenterer mer enn 75 mål med tiltak innenfor seks satsingsområder. Energi, byggeavfall, og helse- og miljøfarlige stoffer står i fokus. Dette følges også opp ved endringer i bygningsregelverket, god veiledning, styrket støtte til forskning og utredning, informasjon og kompetanseoppbygging. Husbankens nye grunnlån skal stimulere til viktige kvaliteter som miljøhensyn, god byggeskikk og universell utforming.

I regjeringens femårige handlingsplan for universell utforming, som ble lansert i 2004, legges det opp til at bolig- og bygningsmassen skal kunne brukes av alle. Antallet universelt utformede boliger, bygninger og boområder skal derfor økes gjennom bruk av økonomiske og juridiske virkemidler, samt ved styrket satsing på informasjon og kompetanseheving. Husbanken og Statens bygningstekniske etat skal være kompetansesentre for universell utforming.

Forvaltning, drift og vedlikehold av den eksisterende bygningsmassen er viktig økonomisk sett, og ut fra sosiale, kulturelle og miljømessige hensyn. Regjeringen støtter kompetanseoppbygging på dette området med særskilt fokus på hvordan vedlikeholdet i den kommunale eiendomsmassen kan bedres.

Internasjonalt arbeid

Departementet vil utarbeide en strategi for internasjonalt arbeid på bosettingsfeltet med bl.a. oppretting av relevante kontakt- og samarbeidsfora og spredning av kunnskap om bosettingsspørsmål i Norge.

Kommunal- og regionaldepartementet vil lede den norske delegasjonen til «World Urban Forum III» som vil finne sted i Vancouver, Canada, i juni 2006. Departementet vil videre følge arbeidet i

«Kommisjonen for bærekraftig utvikling» og «Cities Alliance» og andre relevante fora på bosettingsfeltet. Det vil også være fokus på nordisk og europeisk samarbeid.

Kommunikasjon og informasjon som virkemiddel på bolig- og byggområdet

Kommunikasjon og informasjon er ved siden av økonomiske og juridiske virkemidler et viktig virkemiddel for å nå de bolig- og bygningspolitiske målene. Formålene for kommunikasjonstiltakene er ulike, og rettet mot forskjellige målgrupper. Informasjonsbehovet er stort samtidig som kravene til kvaliteten på informasjonen øker.

Kommunal- og regionaldepartementet utgir det elektroniske nyhetsbrevet BOBYnytt, som dekker bolig- og byggfeltet. Nyhetsbrevet har rundt 870 abonnenter.

For regjeringen er det et hovedmål å hjelpe de mest vanskeligstilte på boligmarkedet. Kommunikasjon er et viktig virkemiddel for å nå de som har behov for hjelp. I arbeidet med boligetablering av flyktninger skal Husbanken videreføre det nære samarbeidet med fylkesmennene, kommunene, UDI og KS om informasjon og kompetansehevende tiltak. Kunnskap om hvordan en skaffer seg bolig, boligmarkedene og hvilke krav og plikter det stilles til å bo i en bolig i Norge er viktig. Erfaringsoverføring fra vellykkede prosjekter mellom aktørene er et viktig virkemiddel i den nasjonale strategien for å forebygge og bekjempe bostedsløshet «På vei til egen bolig». – Et eget nettsted på Husbankens hjemmesider er bygd opp, jf. senere omtale av strategien.

Det skal tas økt hensyn til miljø og universell utforming i boliger og bygg. For å nå dette målet er det viktig å skape holdningsendringer, øke bevissthet og kunnskap blant sentrale faggrupper involvert i byggeprosessen, kommuner og forbrukere. Kunnskapsutvikling og -spredning, samt rådgivning er sentrale tiltak. Det er behov for informasjon om gode eksempler.

Kommunal- og regionaldepartementet utarbeidet i 2005 en ny miljøhandlingsplan for bolig- og byggsektoren i samarbeid med andre sentrale departementer, Husbanken og Statens bygningstekniske etat. For å nå målet om velfungerende bolig- og byggmarkeder er informasjon en hovedstrategi. I St.meld. nr. 23 (2003–2004) Om boligpolitikken ble det bl.a. signalisert behov for bedre informasjon om boliglovgivningen. Det er også vesentlig å øke oversikten over utviklingen i leiemarkedet. I samarbeid mellom Husbanken og Statistisk sentralbyrå er det derfor igangsatt et arbeid med å utvikle en husleieindeks.

Styrket informasjonsinnsats vil også være sentralt ved oppfølgingen av Bygningslovutvalgets siste delutredning NOU 2005:12 Mer effektiv bygningslovgivning II.

Både Husbanken og Statens bygningstekniske etat prioriterer informasjonstiltak høyt. Prosjektet «Åpen Husbank» gjør Husbanken tilgjengelig på internett. Husbanken utvikler nå en ny edb-plattform for bostøtten hvor det er et siktemål at det kan søkes om bostøtte på internett. Dette gjelder også kommuner. Kompetansetilskuddet som forvaltes av Husbanken benyttes aktivt i denne strategien. Mange av tiltakene er rettet mot kommunene.

Statens bygningstekniske etat står for informasjon om gjeldende regelverk på byggsektoren, og har i flere år lagt stor vekt på god dialog med sentrale aktører på området. Internettsidene til Statens bygningstekniske etat hadde om lag 12 000 forskjellige brukere per uke i 2004/2005. I byggesaksbehandling er rask og effektiv informasjon om byggesaken viktig for aktørene, og bruk av IKT og internett er viktige strategier. Bl.a. satses det på videreutvikling og økt bruk av ByggSøk. ByggSøk-Informasjon er et informasjonstiltak hvor alle kommuner kan publisere plan- og byggesaksrelatert informasjon. Husbanken og Statens bygningstekniske etat prioriterer informasjonstiltak høyt, og skal utvikle kommunikasjonsstrategier.

Målstruktur

Tabell 3.43 Mål for resultatområde 7 Bolig, bomiljø og bygg

Hovedmål	Arbeidsmål
1. Et godt fungerende boligmarked og en effektiv byggeprosess	1.1 Godt og effektivt juridisk rammeverk for bolig- og byggsektoren
	1.2 Økt bruk av IKT i plan- og byggesaksbehandling
	1.3 Effektiv byggesaksbehandling i kommuner og hos Fylkesmannen
	1.4 Redusert vekst i byggekostnader gjennom økt produktivitet og forbedret kvalitet
	1.5 God kompetanse og effektivt tilsyn med byggevirksomheten
	1.6 Informasjon og gjennomsiktighet i bolig- og byggmarkedet
	1.7 God finansiering av boliger i distrikter med lav panteverdi og høy kredittrisiko
2. Boliger til vanskeligstilte på boligmarkedet	2.1 Personer med svak økonomi skal kunne etablere seg i bolig
	2.2 Forebygge og bekjempe bostedsløshet
	2.3 Flyktninger skal kunne etablere seg i bolig, og få en videre god boligkarriere
	2.4 Personer med nedsatt funksjonsevne skal kunne skaffe seg og beholde en egnet bolig
3. Bærekraftig kvalitet, sikkerhet og god estetikk i det bygde miljø	3.1 Dempet energibruk og redusert bruk av helse- og miljøfarlige stoffer i bygningsmassen. Redusert mengde byggeavfall og økt gjenbruk/ombruk av byggematerialer
	3.2 Økt bevissthet og kunnskap om god byggeskikk
	3.3 Redusert omfang av byggefeil og –skader, og ivaretakelse av god person- og materialsikkerhet
	3.4 God forvaltning, drift og vedlikehold av boliger, bomiljø og bygg
4. Flere universelt utformede boliger og bygninger	4.1 Øke antallet universelt utformede boliger, bygninger og uteområder
	4.2 Økt bevissthet og kunnskap om universell utforming blant sentrale faggrupper involvert i byggeprosessen, kommuner og forbrukere

Hovedmål 1 Et godt fungerende boligmarked og en effektiv byggeprosess

Den viktigste strategien for å nå regjeringens mål om at alle skal kunne bo godt og trygt, er å legge til rette for at boligmarkedet fungerer best mulig. Et velfungerende boligmarked skal ideelt sett danne rammen for at det bygges et tilstrekkelig antall gode boliger til en rimeligst mulig pris. Statens viktigste virkemidler for å tilrettelegge for et velfungerende boligmarked er lover og regler, organisering, kunnskap og kommunikasjon samt god tilgang til bolig- og byggefinansiering.

Regjeringen legger stor vekt på å videreutvikle bygningslovgivningen og vil ha en åpen, effektiv og brukervennlig byggeprosess for alle aktører. Det er viktig å redusere de høye byggekostnadene og minske omfanget av byggefeil. Regjeringen har derfor tatt initiativet til byggekostnadsprogrammet som ble etablert i 2005. Departementets støtte til internettbaserte system for byggesaksbehandling, ByggSøk, bidrar til effektivitet, kostnadsreduksjon og bedre kvalitet.

Boks 3.6 Byggekostnadsprogrammet

Byggekostnadsprogrammet er et formalisert samarbeid mellom byggenæringens organisasjoner og Kommunal- og regionaldepartementet. Målet er å redusere veksten i byggekostnadene gjennom økt produktivitet og forbedret kvalitet. Det er satt tre fokusområder:

- bedre kundekompetanse
- økt produktivitet
- bedre ledelse og ansvarliggjøring

Det er avholdt én søknads- og tildelingsrunde. Det kom inn 37 søknader med et total søknadsbeløp på 62 mill. kr. Næringen har gitt positiv respons på programmet og viser engasjement og vilje til utvikling. Det er gitt per 1. september 2005 tilsagn for totalt 12 mill. kr. Samlet verdi av prosjektene er 37,5 mill. kr, hvilket betyr at næringen selv finansierer 68 pst. av kostnadene.

I prosjektene forutsettes det et bredt samarbeid mellom aktørene i verdikjeden, forskningsinstitusjonene og universitetene. Det legges også vekt på resultatdeling og læring i gjennomføringen av prosjektene.

Eksempler på prosjekter som har fått tilsagn i 2005:

- «Veien til riktig utførte bygg» Nasjonal database for byggfeil. Databasen skal brukes til registrering, måling og læring.
- «Nettsted – Økt kundekompetanse» Nettsted for forbruker hvor man vil finne råd og retningslinjer om hva som er gode bygg, rettigheter, hva man må passe seg for, hvordan man bør gå fram med mer. Nettstedet vil bli drevet av Forbrukerrådet og vil fange opp resultater fra mange av de andre prosjektene.
- «Forprosjekt» om obligatorisk etter- og videreutdanning av fagarbeidere, og om nye læringsprinsipper som tar hensyn til lese- og skriveferdigheter på arbeidsplassen.
- «IFC i byggenæringen» Utvikling av felles nasjonal plattform for å kunne ta i bruk ny teknologi innen prosjektering og visualisering av bygg og innen for eksempel automatisering av bygningskontroll.
- «Valuta for pengene» Hva inngår i «gode boliger» og hva bør dette koste? Veileder og sjekkliste for forbruker.

Omtale av bolig- og byggmarkedet

Renten på boliglån er den enkeltfaktor som har størst betydning for boligpriser og boutgifter. En balansert økonomisk politikk kombinert med et lavt internasjonalt rentenivå, har gitt en sterk nedgang i rentenivået i Norge de senere år. Rentenivået har blitt mer enn halvert. Den flytende renten på de private bankenes boliglån har falt fra et nivå på rundt 8,5 pst. i 2001–2002 og ned til rundt 3,5 pst. i 2004 – 2005. I Husbanken har renten på flytende lån falt fra rundt 7 til 2,3 pst. i samme periode. Mens ca. 60 pst. av Husbankens utlånsmasse er fastrentelån, er bruken av fastrente langt mindre utbredt i det private kredittmarkedet. Den lave renten har gjort det enklere for unge å etablere seg i boligmarkedet og redusert kostnadene ved å bo betraktelig.

I 2005 ble fordelsbeskatning av egen bolig fjernet. Det er også foreslått flere tiltak på andre områder som har innflytelse på bolig- og byggmarkedet: Tinglysningsgebyrene for flytting av lån med pant i fast eiendom skal reduseres fra drøyt 1500 kr til 215 kr fra 1. januar 2006. Dette vil bidra til økt konkurranse mellom bankene og dermed gi kundene bedre valgmuligheter. Et annet tiltak er å øke grensen for det maksimale sparebeløpet per år i BSU-ordningen til 20 000 kr. Dette vil kunne gi større årlig skattefradrag og dermed stimulere til økt sparing.

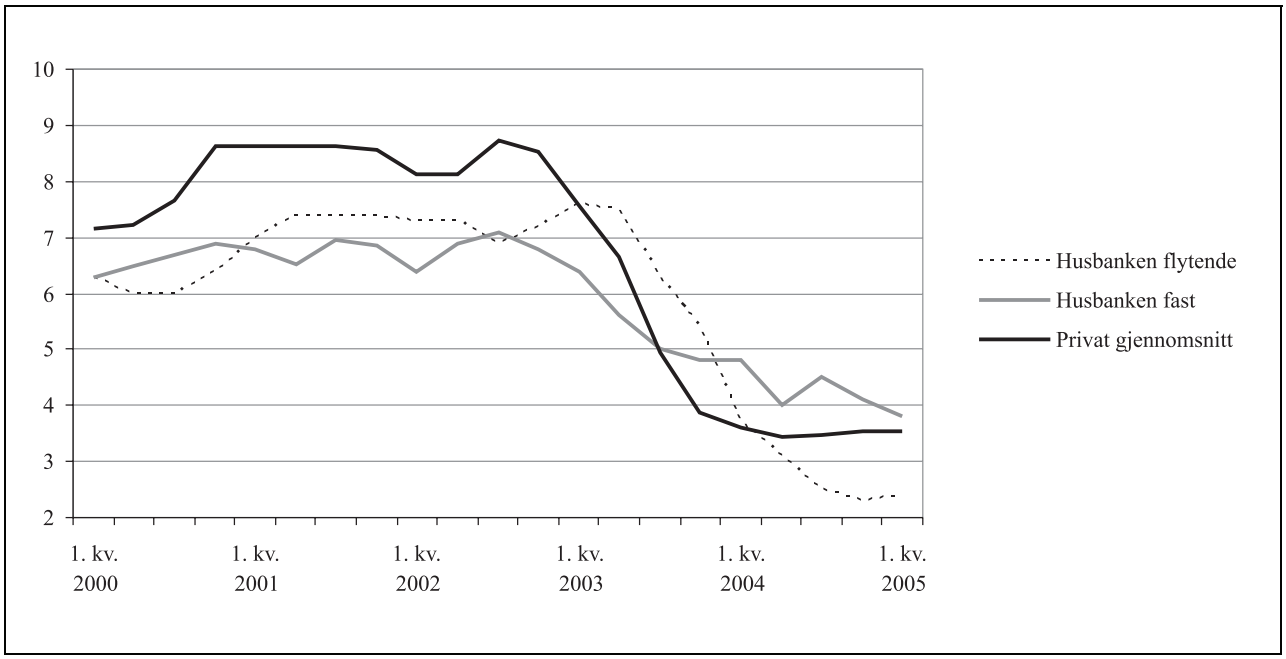

Figur 3.7 Flytende og fast rente i Husbanken sammenliknet med privatbankrenten fra 1. kvartal 2000 til 1. kvartal 2005

Selv om boligprisene har økt, har den sterke rentenedgangen resultert i at førstegangsetablerende har oppnådd lettelser i sine boutgifter.

En rapport fra ECON (2005–029) om rentebinding på boliglån i Norge viser til at høyere kortsiktige renter isolert sett bidrar til å dempe boligprisene. Samtidig fører veksten i husholdningers inntekt isolert sett til høyere boligpriser. Norske husholdninger låner i hovedsak med flytende rente, noe som har vist seg å være mest lønnsomt på sikt. På den andre siden gir flytende rente økt usikkerhet. I følge rapporten har husholdningene trolig dårlige kunnskaper om renterisikoen knyttet til dette. Økt bruk av fastrentelån kan bidra til å redusere husholdningenes renterisiko, men dette må vurderes av hver enkelt husholdning.

Boks 3.7 Unge og etablering

Lavere rente gir lavere etableringskostnader for ungdom. Aldri før har nordmenn brukt så lite av inntekten sin på å betale for boligen. For et ungt par i etableringsfasen går bare 8 pst. av inntekten med til renteutgifter. Utgiftene til bolig holder seg på rekordlavt nivå. Selv om boligprisene øker, gjør kombinasjonen av lave renter og økte lønninger at vi fortsatt bruker en svært liten del av inntekten til å betale boligen.

	Enslig førstegangsetablerer	Ungt par	Etablert par
1987	60 pst.	–	–
1992	30 pst.	17 pst.	11 pst.
2002	36 pst.	19 pst.	11 pst.
2003	25 pst.	13 pst.	8 pst.
2004	16 pst.	8 pst.	5 pst.
2005	16 pst.	8 pst.	5 pst.

Kilde: Nef, Eff, Econ og Finn.no

Regjeringen har etablert startlånordningen. Hensikten er å sikre at personer som mangler egenkapital og har lav inntekt skal få en mulighet til å etablere seg i egen eid bolig. De fleste startlånkunder er under 35 år og tjener under 300 000 kr i året. Foreløpige rapporter fra kommunene viser at 47 pst. av startlånene ble gitt i forbindelse med førstegangs boligetablering, mens 15,7 pst. av lånene er knyttet til reetablering etter samlivsbrudd. 15 pst. av lånene ble gitt til generelt økonomisk vanskeligstilte. 80 pst. av kundene bruker lånet til å kjøpe en brukt bolig. I første halvår 2005 har i alt 1986 personer fått utbetalt startlån fra kommunene. Dermed har nesten 700 flere unge og vanskeligstilte enn på samme tid i fjor fått lån til å etablere seg i egen bolig. Målgruppene for startlån er prioriterte innenfor Husbankens ordninger. Kommunene har utbetalt i alt 950 mill. kr startlån i 1. halvår 2005. Dette er en økning på 70 pst. i forhold til de foreløpige tallene for samme periode i fjor.

BSU er en spareordning for ungdom til og med 33 år, der en får fradrag for 20 pst. av det årlige sparebeløpet på skatten. Ordningen er viktig for at unge lettere skal kunne bygge opp egenkapital til egen bolig. Regjeringen foreslår å øke grensen for maksimalt årlig sparebeløp til 20 000 kr, for å stimulere til økt sparing.

Tilgangen på kreditt til boligformål er god i alle delmarkeder også når Husbankens supplerende tilbud til vanskeligstilte og til boligbygging i utkantstrøkene tas med i betraktningen. Husbanken delfinansierer om lag 1/3 av den årlige boligbyggingen og bankens andel av de samlede utestående lån til boligformål ligger på omkring 8,5 pst. mot 12,6 pst. i år 2000.

Den gunstige renteutviklingen har sammen med god kredittilgang, stabile forhold i arbeidsmarkedet og god vekst i realinntekten bidratt til høy etterspørsel i boligmarkedet. Boligprisene har steget med 17,5 pst. fra 2001 til 2004 for landet under ett. Det er betydelige regionale variasjoner i boligprisutviklingen. I Stavanger, Bergen og Trondheim var prisstigningen på 34 pst., i Oslo og Bærum 15,6 pst. og i de øvrige regioner om lag 15 pst. Til sammenligning har konsumprisindeksen steget med 4,2 pst. i samme periode. Med en gjennomsnittlig kvadratmeterpris for alle typer boliger på 23 600 kr i Oslo og Bærum ved utgangen av 2004 ligger likevel hovedstadsregionen fortsatt betydelig over resten av landet. I de andre større byene (Bergen, Stavanger, Trondheim) var kvadratmeterprisen 18 000 kr og i resten av landet 12–15 000 kr. Nye prognoser fra Statistisk sentralbyrå tyder på at boligprisveksten i år kommer til å bli 10,2 pst. for så å avta til 4,2 pst. til neste år. I 2007, 2008 og 2009 vil boligprisene ifølge prognosen stige med henholdsvis 4, 0,8 og 5,1 pst. Også investeringene i bolig kommer til å avta. Dermed vil boligmarkedet få en «myk landing» dersom ikke

vesentlige forutsetninger som rente og sysselsetting endres. Det er derfor viktig å føre en ansvarlig økonomisk politikk som bidrar til fortsatt framgang.

Prognoser for bygg og anlegg 2004–2006 viser oppsving i aktiviteten. Det har vært en sterk økning i boligbyggingen i de siste årene. Registrert igangsetting av boliger har økt fra vel 23 000 i 2002 og 2003 og opp til 30 000 i 2004. Dette er den høyeste registrerte igangsetting siden 1983. Første halvår 2005 ligger igangsettingen på omtrent like høyt nivå som på samme tid i fjor. Den høye nybyggingstakten særlig i pressområdene er med på å redusere prispresset i boligmarkedet.

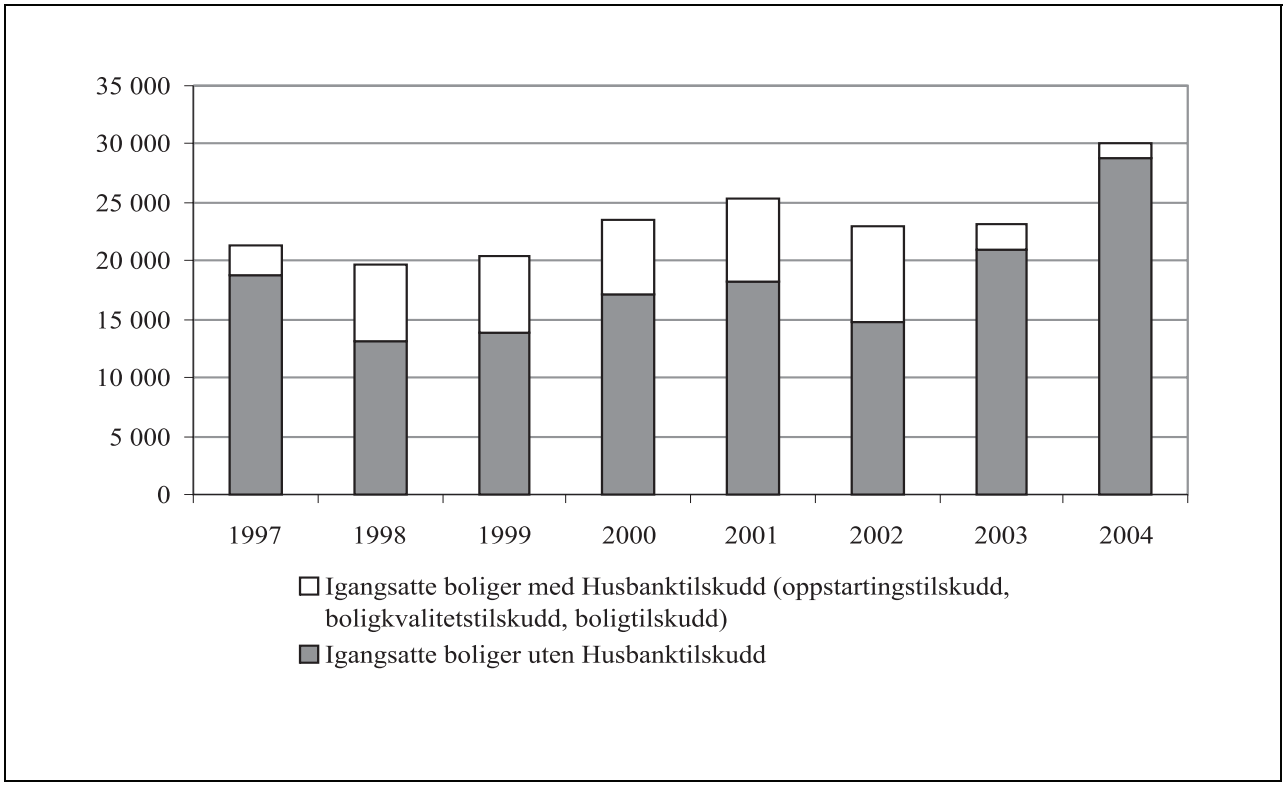

Figur 3.8 Igangsetting av boliger med[1] og uten subsidier (oppstartingstilskudd, boligkvalitetstilskudd og boligtilskudd)

[1] Tallene for igangsatte boliger med tilskudd omfatter boliger om har fått tilsagn, og der tilskuddet utbetales ved ferdigstillelse. Oppstartingstilskuddet er knyttet til bygging av omsorgsboliger under eldre- og psykiatriplanen som hadde størst aktivitet mellom 1998 og 2002, og der de siste tilsagn ble gitt i 2004.

Behovet for vedlikehold og fornyelse i bolig- og bygningsmassen er stort, ikke minst i den kommunale og fylkeskommunale eiendomsmassen. Vedlikehold og rehabiliteringstiltak utgjør nå en tredjedel av næringens omsetning.

Ombygging av næringsbygg til boligbygg utgjør en økende del av tilveksten i boligtilbudet. Departementet har tatt initiativ til at også denne type boliger skal komme inn i den regulære statistikken over boligbyggingen. Foreløpige opplysninger indikerer et tillegg i slik ombygging på rundt 2000 boliger for 2004.

Med økt byggevirksomhet har presset på byggarbeidsmarkedet økt. En betydelig inngang av utenlandsk arbeidskraft har trolig bidratt til å dempe kostnadspresset. Fra juni 2004 til juni 2005 økte Statistisk sentralbyrås byggekostnadsindeks med 3,2 pst.

Byggenæringen er en av landets største næringer målt i antall sysselsatte og står for en omsetning på over 300 mrd. kr. Totalt sysselsetter bedriftene i byggenæringen ca. 300 000 personer. Næringen er fragmentert, distriktsorientert og dominert av små og mellomstore bedrifter. 97 pst. av bedriftene har færre enn 20 ansatte.

Godt samarbeid mellom myndighetene og næringen er viktig for å fremme initiativer innen forskning, utvikling, effektivisering og innovasjonstiltak. Siktemålet er å oppnå økt produktivitet, høyere kvalitet, lavere kostnader og en mer konkurransekraftig næring. Kommunal- og regionaldepartementet og byggenæringen har i 2005 etablert et femårig program med sikte på å redusere veksten i byggekostnadene. Innsatsen rettes mot tre hovedområder; økt kundekompetanse og utvik-

ling av driftseffektive bygg, reduksjon av byggefeil og økt produktivitet i byggenæringen.

God tilgang på byggeklare tomter er et viktig premiss for at byggemarkedet skal fungere godt. Fra flere hold har det vært reist spørsmål om tomtemarkedenes funksjonsmåte. Regjeringen vil i 2006 følge opp to utredninger som er gjennomført. Målsettingen er å bedre informasjonsgrunnlaget for aktører i tomtemarkedet. Det skal utarbeides veileder om avtaleløsninger ved kjøp og salg av tomtegrunn, og behov og muligheter for å lage et prisregister skal vurderes nærmere.

På leiemarkedet er i stadig større grad leieboere konsentrert til de yngre generasjonene, som leier for kortere perioder. Undersøkelser indikerer at leienivået har sunket de senere år, men at det i 2005 har økt noe. Likevel er leieprisene i bl.a. Oslo lavere enn de var i 1999.

Arbeidsmål 1.1. Godt og effektivt juridisk rammeverk for bolig- og byggsektoren

Strategier og tiltak

Norges offisielle rettsregister over rettigheter i fast eiendom (grunnboken) skal utvides til å bli et tilsvarende register over rettigheter i borettslagsandeler. Arbeidet med etableringen av dette er påbegynt, og det tas sikte på at grunnboken fungerer som et slikt register fra 1. juli 2006 og at siste del av den nye borettslagsloven da kan settes i kraft. Dette innebærer at all rettsregistrering av rettigheter i fast eiendom, eierseksjoner (selveierleiligheter) og borettslagsboliger blir samlet på ett sted. Registeret skal lokaliseres til Ullensvang og registreringsgebyret skal tilsvare selvkost, mellom 400 og 500 kr, jf. omtale i Justisdepartementets St.prp. nr. 1 (2005–2006) under tinglysningsprosjektet.

Husleietvistutvalget for Oslo og Akershus foreslås avviklet når prøveperioden går ut 31. desember 2005 som følge av liten saksmengde. Nye regler i tvisteloven og effektivisering av domstolenes behandling av mindre saker vil også overflødiggjøre alternative tvisteløsningsorganer som Husleietvistutvalget.

Bygningslovutvalgets sluttinnstilling, NOU 2005:12 Mer effektiv bygningslovgivning II er sendt på høring, og arbeidet med Ot.prp om endringer i plan- og bygningsloven er igangsatt. Departementet vil også vurdere om noen av utvalgets forslag kan være egnet for utprøving gjennom forsøk og eventuelt kunne iverksettes uten lovendring. De nye reglene i plan- og bygningsloven om utbyggingsavtaler iverksettes i 2006. Siden dette er et helt nytt lovområde legger departementet stor vekt på å kunne gi god veiledning samtidig som virkningene av reglene vil følges nøye.

Rapport og status

På boligområdet har Kommunal- og regionaldepartementet ansvar for eierseksjonsloven, borettslovene, husleieloven og lov om kommunal forkjøpsrett til leiegårder.

Eierseksjonsloven inneholder regler om etablering av eierseksjoner (selveierleiligheter), kjøperett for leierne ved første gangs seksjonering, sameiernes råderett og drift av sameiet. Reglene om etablering av eierseksjonssameier endres samtidig med at lov av 17. juni 2005 nr. 101 om eiendomsregistrering settes i kraft 1. januar 2006. Fra samme tidspunkt vil den formelle opprettelsen av eierseksjoner skje ved innføring av seksjonene i matrikkelen. Matrikkelen er et ensartet, pålitelig og landsomfattende register over faste eiendommer med tilhørende opplysninger.

Husleieloven regulerer rettigheter og plikter for partene i en husleieavtale. Loven skal verne om leierens bosituasjon, samtidig som den skal bidra til utbud av leieboliger. Som et ledd i overvåkningen av leieutviklingen er det i samarbeid med SSB igangsatt et arbeid med å utarbeide en husleieindeks, jf. nærmere omtale under arbeidsmål 1.6.

Det har siden 1. mars 2001 pågått forsøk med et alternativt tvisteløsningsorgan for konflikter i boligleieforhold: Husleietvistutvalget for Oslo og Akershus. Evalueringen av ordningen var positiv, men på grunn av liten saksmengde og innføringen av nye effektive regler om behandling av «småsaker» ved de ordinære domstolene foreslås ordningen avviklet ved utløp av prøveordningen 31. desember 2005, jf. omtale under kap. 585 Husleietvistutvalget i Oslo og Akershus.

Det ble vedtatt nye lover om boligbyggelag og borettslag i 2003. Boligbyggelagsloven og hovedtyngden av borettslagsloven trådte i kraft 15. august 2005. Bustadoppføringsloven og avhendingsloven skal nå også gjelde ved kjøp av borettslagsboliger, og det er satt kortere frister for å avklare bruk av forkjøpsrett ved salg av andelsboliger. I 2005 ble det også vedtatt endringer i borettslagsloven som innebærer at grunnboken skal utvides til å bli ett rettighetsregister for borettslagsandeler, jf. omtale under strategier og tiltak.

Lov om kommunal forkjøpsrett til leiegårder skal tilrettelegge for beboerovertagelse når en leiegård blir omsatt. Kommunene kan også bruke loven til å skaffe seg boliger til sitt boligsosiale arbeid, eller til å skaffe studentboliger til studentsamskipnadene.

Diskriminering på grunnlag av etnisitet, nasjonal opprinnelse, språk, religion, livssyn eller seksuell legning er nå forbudt ved lov ved kjøp eller leie av bolig. Fra 1. januar 2006 vil Likestillings- og dis-

krimineringsombudet og Likestillings- og diskrimineringsnemnda føre tilsyn med, og håndheve, forbudet.

I 2003 ble det innført nye tidsfrister for kommunens saksbehandling i byggesaker, mens sanksjoner for kommuner som ikke overholder tidsfristene ble innført i 2004. Utviklingen viser at stadig færre kommuner oversitter fristene. Regjeringen vil arbeide videre med å få redusert saksbehandlingstiden i byggesaker.

Tabell 3.44 Tidsfrister for kommunenes saksbehandling i byggesaker

Frister som fremgår av lov:	Frister gitt i forskrift (SAK):
12 uker for byggesøknader som ikke er enkle tiltak,	3 uker for søknad om igangsettingstillatelse,
3 uker for enkle tiltak,	1 uke for anmodning om midlertidig brukstillatelse,
3 uker for meldinger etter §§ 81 og 86 a,	2 uker for krav om ferdigattest,
4 uker for andre myndigheters uttalelse, og	6 uker for å oversende klagesaker, og
2 uker for å avholde forhåndskonferanse	6 uker for at klageinstansen skal behandle saker der førsteinstansvedtaket er gitt utsatt virkning på grunn av klagen

Bygningslovutvalget avga 28. juni 2005 sin sluttinnstilling, NOU 2005:12 Mer effektiv bygningslovgivning II. Utvalget har foretatt en total gjennomgang av bygningslovgivningen med sikte på å redusere kompleksitet, forenkle og effektivisere.

Både Planlovutvalget (Miljøverndepartementet) og Bygningslovutvalget har lagt frem forslag til lovregulering av utbyggingsavtaler. Nye bestemmelser i plan- og bygningsloven er vedtatt av Stortinget i april 2005, jf. Ot.prp. nr. 22 (2004–2005) og Innst.O. nr. 73 (2005–2005) Om lov om endringer i plan- og bygningsloven (utbyggingsavtaler). Forskrifter og veiledning er under utarbeidelse med sikte på at de nye bestemmelsene kan tre i kraft 1. januar 2006. Et siktemål med de nye reglene om utbyggingsavtaler er å skape bedre rammevilkår for byggevirksomheten gjennom akseptable avtalevilkår og forutsigbar kostnadsfordeling mellom kommunen og utbygger.

Det skal gjøres omfattende endringer i Teknisk forskrift med sikte på ikrafttredelse i løpet av 2006. Endringene gjelder materielle krav til byggverk om energibestemmelser, felles tekniske bestemmelser for vann og avløpsanlegg og bestemmelser som introduserer universell utforming. Det er foretatt en gjennomgang av mindre bestemmelser for oppretting av uklarheter og generelle forbedringer. Veiledning til teknisk forskrift er gjennomgått og oppdatert for å gi brukerne et bedre verktøy og grunnlag for bedre forståelse.

Det er utarbeidet veiledninger om ulike temaer til teknisk forskrift og et rundskriv om midlertidige og transportable innretninger, «Båt på vann og hus på land».

Det er foretatt en evaluering av byggesaksreformen fra 1997 i regi av Norges forskningsråd. Evalueringen viser at reformen kan ha bidratt til en nedgang i antall byggskader. Videre viser den at byggesakssystemet og ansvarsstrukturen fungerer tilfredsstillende og at det er behov for mer og bedre tilsyn i kommunene.

Arbeidsmål 1.2. Økt bruk av IKT i plan- og byggesaksbehandling

Strategier og tiltak

ByggSøk er en del av regjeringens moderniseringsprogram. Bruk av elektronisk kommunikasjon mellom private aktører og myndigheter kan spare både tid og penger for begge parter, og står derfor sentralt i regjeringens moderniseringsprogram. Moderniseringsprogrammet skal gi brukerretting, effektivisering og forenkling i det offentlige. Det skal forbedre produktiviteten og effektiviteten i plan- og byggesaksprosessen. Dette skal skje gjennom å legge til rette for elektronisk kommunikasjon i plan- og byggesaker. Arbeidet med ByggSøk i Statens bygningstekniske etat innebærer at det legges til rette for at systemene blir tatt i bruk, oppdateres og videreutvikles. Det er et mål å etablere en felles kommunikasjonsstandard slik at data kan flyte fritt mellom alle aktørene i alle faser i plan- og byggeprosessen, også utveksling av data mellom ulike statlige registre. Målet er gjenbruk av data i høyest mulig grad.

Tilgjengelighet og brukerstøtte er to viktige driftsoppgaver. Systemene skal være tilgjengelige 24 timer i døgnet. Brukerstøtte gis per e-post eller telefon.

Målene for 2006 er at 25 pst. av alle byggesaker går gjennom ByggSøk, at 80 kommuner tilbyr elektronisk mottak og at 10 kommuner kan ta i mot plansaker elektronisk. Ulike tiltak og virkemidler må brukes for å nå dette målet. En viktig oppgave er å stimulere kommuner og brukere til å ta i bruk ByggSøk ved å synliggjøre verdien av å bruke systemene.

Samarbeid med ulike aktører har vært viktig gjennom hele prosjektet. Sentrale samarbeidspartnere er kommuner, bransjeforeninger, næringen, ulike statlige instanser /registre, KS og andre aktører.

Standardisering er en forutsetning for bruk av IKT og ByggSøk i byggesaksbehandlingen, samt for konkurransesituasjonen for byggenæringen både nasjonalt og internasjonalt. Statens bygningstekniske etat skal videreføre sitt engasjement i nasjonalt og internasjonalt standardiseringsarbeid på byggområdet og se til at internasjonale regler blir innarbeidet i norsk regelverk. Viktige mål er å oppnå effektive byggeprosesser og å bidra til nedbygging av handelshindringer. Arbeidet skal ha spesiell vekt på nordisk koordinering. Arbeidet med standardisering er blitt tilført ressurser som skal føre til utvikling av nødvendige standarder tilpasset norske regler. Det gis støtte til standardiseringsorganisasjonen innenfor prioriterte områder, herunder til oversettelser for å sikre kompetanse til norsk byggenæring og for å opprettholde norsk terminologi.

Rapport og status

Det nettbaserte systemet for søknads- og byggesaksbehandling, ByggSøk, har bred deltakelse fra staten, kommunene og byggenæringen. ByggSøk har 8000 brukere. Anslagsvis 10 pst. av byggesøknadene går gjennom ByggSøk i 2005 mot 3,5 pst. i 2004. 40 kommuner tar imot byggesøknader elektronisk, og noen kommuner er også i stand til å ta imot plansaker. Det har vist seg at de kommuner som er aktive, har fått god medvirkning fra næringen. Kommunene som i 2005 tok imot elektroniske søknader fra ByggSøk, dekker over 35 pst. av landets befolkning. Det er også i disse kommunene byggeaktiviteten er størst. Det er nødvendig med samspill mellom planprosess og byggesaksprosess. Driftsversjonen av ByggSøk Plan ble åpnet for bruk i januar 2005. Bruk av Byggsøk vil også gi søknader god kvalitet og sikre at de er fullstendig. Totalt behandler kommunene hvert år ca. 100 000 byggesaker på landsbasis.

Kommunene ser innføringen av elektroniske tjenester i plan- og byggesaksbehandlingen i sammenheng med elektroniske tjenester i det øvrige tjenestetilbudet. Dette påvirker hastigheten på innføringen og er utenfor det Statens bygningstekniske etat kan påvirke alene.

I revidert budsjett 2005 ble det vedtatt å styrke arbeidet med ByggSøk med 2 mill. kr for å stimulere til økt bruk.

Tabell 3.45 Tall for bruk av ByggSøk under Statens bygningstekniske etat

Oppfølgingskriterium	2004	2005 (anslag)
ByggSøk		
Søknader laget på Byggsøk	3 500	10 000
Herav sendt elektronisk	2 pst.	10 pst.
Andel av byggesaker totalt	3,5 pst.	10 pst.
Antall kommuner som deltar	250[1]	175[2]
Antall kommuner som tar imot søknader elektronisk	5	40

[1] Tallet omfatter både kommuner som deltok aktivt og kommuner som var passive deltakere.

[2] I overgangen fra prosjekt til drift har antallet kommuner som deltar aktivt blitt noe redusert. I alt 36 kommuner er i svært aktiv samhandling med god informasjon og gode hjemmesider.

Arbeidsmål 1.3. Effektiv byggesaksbehandling i kommuner og hos Fylkesmannen

Strategier og tiltak

Kommunal- og regionaldepartementet og Statens bygningstekniske etat vil fortsette arbeidet med å implementere forskrift om saksbehandling og kontroll og vil ha oppmerksomheten spesielt rettet mot tidsfrister, effektivitet og redusert vekst i byggekostnadene.

Rapport og status

Kommunal planlegging og byggesaksbehandling har blitt mer effektiv som følge av de nye bestemmelsene om frister i plan- og bygningsloven, som ble innført fra 2003. Brukerundersøkelser viser klare forbedringer i kommunenes saksbehandlingstid for de fleste typer byggesaker, og at de aller fleste kommunene behandler sakene på en smidig og enkel måte. En integrering av Byggsøk i kommunenes saksbehandlingssystem vil kunne medføre stor grad av forenkling og effektivisering. Både kommuner og foretak som kjenner systemet mener at det fungerer godt og høyner kvaliteten på søknadene.

Klagebehandling etter plan- og bygningsloven er en stor arbeidsbelastning for mange fylkesmannsembeter. I 2003 og 2004 behandlet fylkesmennene i underkant av 3500 klagesaker etter byggesaksdelen i plan- og bygningsloven. Antall klager som ble gitt medhold var om lag 20 pst. Gjennomsnittlig saksbehandlingstid for alle embetene i 2004 var i overkant av 4 måneder, samme som i 2003. Rapporteringen per 1. mai 2005 viser at gjennomsnittlig saksbehandlingstid nå er nede på 2,7 måneder.

Statens bygningstekniske etat har i 2005 utarbeidet en temaveileder om tomteutnytting for Miljøverndepartementet. Det er samtidig foreslått en justering av forskriftsbestemmelsene om grad av utnytting. Arbeidet skal bidra til å fremme effektivitet i byggesaken og kvalitetsmål på området måleregler og byggeskikk. Arbeidet skal bidra til en reduksjon av klagesaker og konflikter om tomteutnyttelse og bedre forståelsen om estetisk kvalitet.

Arbeidsmål 1.4. Redusert vekst i byggekostnader gjennom økt produktivitet og forbedret kvalitet

Strategier og tiltak

Regjeringen utfordrer byggenæringen til å bygge boliger for folk flest. Svak produktivitet og lite effektive byggeprosesser gir dyrere boliger og bygg enn nødvendig. Derfor ble Byggekostnadsprogrammet, som er et samarbeid mellom Kommunal- og regionaldepartementet og bygge-, anleggs- og eiendomsbransjen (BAE-rådet), etablert i 2005. Programmet er en milepæl i forhold til å få i gang et konkret arbeid for å redusere veksten i byggekostnadene og øke produktiviteten i byggenæringen. Antall byggefeil skal ned, effektiviteten i byggingen skal opp og forbrukerinteressene skal styrkes. Programmet er en samfinansiering mellom offentlige myndigheter og private aktører og skal vare i en femårsperiode.

Strategiene for Byggekostnadsprogrammet foreligger, og resultatindikatorer for satsingen er definert. De strategiske fokusområdene er økt produktivitet, bedre ledelse og ansvarliggjøring i alle ledd, samt bedre kundekompetanse. Fra andre halvår 2005 kan det søkes om prosjekttilskudd under Byggekostnadsprogrammet, og en rekke prosjekter vil bli satt i gang.

Statens bygningstekniske etat og Husbanken vil bidra til programmet, i hovedsak ved å innhente og videreformidle informasjon, ved å gi støtte til styret for programmet og ved å delta i enkelte prosjekter. Statens bygningstekniske etat skal rette søkelyset på hvordan utforming av regelverk knyttet til plan- og bygningsloven påvirker byggekostnadene. En vurdering av byggekostnader skal integreres i alle deler av etatens utviklingsarbeid, kravsetting og kunnskapsformidling, også når det gjelder andre regelverk og forhold og deres innvirkning på kostnadene. Når det gjelder tekniske krav er dette arbeidet allerede i gang.

Rapport og status

Byggekostnadsprogrammet har et eget styre der Husbanken er representert. Den første perioden har styret utviklet operative strategier og resultatindikatorer med deltakelse fra byggenæringen, forbrukerorganisasjoner mv. Det er også etablert et nettsted for programmet hvor relevant informasjon om programmet skal publiseres, se www.byggekostnader.no. Det ble bevilget 16 mill. kr til programmet i 2005. Det er stor interesse for programmet, og bevilgningen for 2005 forventes disponert i sin helhet.

I forhold til byggekostnadsprogrammet har Statens bygningstekniske etat gjort en spesiell innsats for å samordne IKT-satsingen i byggenæringen med utgangspunkt i ByggSøk-satsingen. Etaten har også innhentet og formidlet opplysninger og erfaringer fra sitt kontaktnett i andre land og internasjonale organisasjoner.

Arbeidsmål 1.5. God kompetanse og effektivt tilsyn med byggevirksomheten

Strategier og tiltak

Statens bygningstekniske etat legger stor vekt på å stimulere og legge til rette for økt tilsyn i kommunene. Gjennom informasjon om metoder og kursvirksomhet gjøres det en stor innsats for å nå ut til kommunene. Det er også lagt til rette for aktivt samarbeid mellom kommunene. Antall kommuner som driver tilsyn er økende. Det er et mål at det skal føres tilsyn i minst 5 – 10 pst. av kommunens byggesaker.

Statens bygningstekniske etat har det administrative ansvaret for ordningen med sentral godkjenning av foretak med ansvar for oppgaver i byggevirksomheten. Resultatmålet for 2006 er 1500 nye godkjenninger av ansvarlige og 2000 oppfølginger av godkjente foretak. Oppfølging av foretakene skal få dem til å utvikle sine systemer for å sikre kvalitet og bidra til en god og effektiv byggeprosess.

Gjennom direkte kontakt med landets 12 000 største foretak i byggenæringen, alle deres organisasjoner og rapportering fra kommunene, gir sentral godkjenning av foretak mulighet for en god oversikt over kompetansen innenfor bransjeområder og de feil som gjøres. Kontaktnettet benyttes til formidling av informasjon, formidling av resultater fra programmer og kompetanseoppbyggende tiltak.

Rapport og status

Undersøkelser viser at bare halvparten av kommunene fører en form for tilsyn med byggevirksomheten. For at byggesaksreglene skal fungere er det en forutsetning at det føres effektivt tilsyn.

Innenfor ordningen med sentral godkjenning har Statens bygningstekniske etat i 2004 særlig lagt vekt på oppfølging av de godkjente foretakene. Oppfølgingen skal bidra til at foretakene utvikler gode rutiner og metoder for styring av prosjektene, med sikte på bedre bygg og god etterlevelse av reglene. I 2005 godkjente etaten ca. 1500 foretak, og det totale tallet på godkjente foretak holder seg stabilt på litt over 12 000. Antall klagesaker er svært lavt. Saksbehandlingstiden for nye godkjenninger er i gjennomsnitt tre til fem dager.

Etatens mål om oppfølging av 17 pst. av de godkjente foretakene er nådd. Etaten har også lagt større vekt på kontakt med kommuner som rapporterer inn saker for oppfølging. Det er et mål å øke denne andelen enda mer. Det er videre lagt ressurser i å promotere sentral godkjenning som et nyttig verktøy i byggesaksprosessen.

I et samarbeid med brannvernmyndighetene har Statens bygningstekniske etat etablert en årlig foredragsserie som omfatter alle deler av landet. Hensikten er en tverrfaglig forståelse og koordinering av bestemmelsene i forskrift til plan- og bygningsloven og brann- og eksplosjonsvernloven.

Arbeidsmål 1.6. Informasjon og gjennomsiktighet bolig- og byggmarkedet

Strategier og tiltak

Som del av det videre arbeidet med informasjon om boliglovgivningen vil det bli iverksatt egne informasjonstiltak om partenes rettigheter etter husleieloven. Det er et mål at dette skal føre til at langt flere inngår skriftlige leieavtaler. I forbindelse med oppfølgingen av Bygningslovutvalgets NOU 2005:12 vil det være sentralt å sørge for god informasjon og holde god kontakt med berørte aktører.

Bruk av IKT i byggesaksbehandlingen bidrar til rask og effektiv informasjon om byggesaken. Nettbruk gir dessuten åpenhet og gjennomsiktighet i byggesaksbehandlingen. Det er lagt opp til at brukerne kan sjekke hvem som behandler saken, hvor saken ligger i køen, med mer. Statens bygningstekniske etat skal fortsette sitt arbeid med å utvikle nettjenesten.

Husbanken skal bruke informasjon og veiledning aktivt i sitt arbeid, og dermed bidra til økt kunnskap blant aktørene og forbrukerne om sentrale ordninger og fokusområder i bolig- og bygningspolitikken.

Rapport og status

I St.meld. nr. 23 (2003–2004) Om boligpolitikken er det signalisert behov for bedre informasjon om boliglovgivningen. Det er iverksatt flere informasjonstiltak i forbindelse med ikrafttredelse av de nye borettslovene 15. august 2005.

I samarbeid mellom Husbanken og Statistisk sentralbyrå er det igangsatt et arbeid med å utvikle en ny og utvidet husleiestatistikk som kan benyttes til å utarbeide en husleieindeks. Indeksen skal utvikles både på nasjonalt og regionalt nivå og vil omfatte alle typer boliger. Formålet med indeksen er å sikre større gjennomsiktighet og få bedre oversikt over prisutviklingen i leiemarkedet. Indeksen er ferdig utviklet i november 2005. Det vil da bli tatt stilling til hvordan indeksen skal finansieres.

Husbanken har fått styrket sin rolle som kompetansesenter og arbeider aktivt overfor kommunene med informasjon og veiledning.

Statens bygningstekniske etat har i flere år lagt stor vekt på god dialog med sentrale aktører og publiserer tilgjengelig informasjon om bygningsregelverket på sine hjemmesider. Etaten legger kontinuerlig ut oppdateringer om sentralt godkjente foretak. Blanketter, elektronisk byggesaksbehandling (ByggSøk) og regelverk for byggesaker er tilgjengelige på Internett. Internettsidene til Statens bygningstekniske etat hadde om lag 12 000 forskjellige brukere per uke i 2004/2005. Virksomheten på informasjonsområdet er videreført med flere meldinger, temaveiledninger, eget tidsskrift, undervisning og en årlig konferanse for kommunene.

Tabell 3.46 Informasjonsarbeidet under Statens bygningstekniske etat

	2004	2005 (anslag)
BE interaktiv på nett (svar på stilte spørsmål)	290	320
BE på nett (antall enkeltfiler lastet ned (treff))	24,7 mill.	26 mill.
Forelesninger (antall tilhørere)	4 320	5 500

Arbeidsmål 1.7. God finansiering av boliger i distrikter med lav panteverdi og høy kredittrisiko

Fra og med 1. juli 2005 er Husbankens oppføringslån og utbedringslån slått sammen til ett grunnlån. Dette er en betydelig forenkling og brukertilpasning for kundene. Lånet skal bl.a. brukes til å finansiere boliginvesteringer i områder av landet der private banker er tilbakeholdne med sin kredittgiving på grunn av lav pantesikring. Behovet for nye boliger i forhold til ønsket om å utnytte og utbedre den eksisterende boligmassen vil variere fra sted til sted. Husbanken vil utnytte sin lokalkompetanse til å finne fram til et best mulig tilbud til låntakerne. Formålet er å sikre fortsatt boliginvesteringer (boligbygging) i distriktene og å videreføre Husbankens sterke distriktspolitiske rolle.

Strategier og tiltak

Husbankens nye grunnlån skal kunne benyttes til boligfinansiering i distriktene. Husbanken skal fungere som et supplement til lokale banker. I enkelte distrikter er omsetningsverdien lavere enn kostnadene ved nybygging. I disse områdene er det ønskelig å utnytte den eksisterende boligmassen. I slike tilfeller kan lån benyttes til kjøp og utbedring/rehabilitering av eksisterende bolig.

Rapport og status

I områder utenfor byene ga Husbanken i 2004 oppføringslån til relativt mange eneboliger i Troms og Finnmark. Andelen eneboliger med oppføringslån var her 27–30 pst., mot 6 pst. på landsbasis.

Hovedmål 2 Boliger til vanskeligstilte på boligmarkedet

Et av hovedmålene i boligpolitikken er å skaffe boliger til vanskeligstilte på boligmarkedet og hjelpe dem slik at de kan bli boende i boligen. Personer med usikker inntekt og liten egenkapital skal ha mulighet til å etablere seg. Bostøtte, boligtilskudd og startlån er viktige virkemidler for å støtte opp under dette målet. Det skal satses videre på oppfølgingen av den nasjonale strategien mot bostedsløshet «På vei til egen bolig». Husbanken har en svært viktig rolle som aktiv tilrettelegger for kommunene ved å gi veiledning, tilby saksbehandlerverktøy og være kompetansebygger.

Arbeidsmål 2.1. Personer med svak økonomi skal kunne etablere seg i bolig

Strategier og tiltak

Det viktigste virkemiddel for å sikre boligetablering for vanskeligstilte er å legge til rette for et velfungerende boligmarked. Rentenivået er den faktoren som påvirker mest dem som eier egen bolig. Det lave rentenivået de siste årene, bl.a. som følge av samarbeidsregjeringens økonomiske politikk, har bidratt til å redusere bokostnadene for unge og nyetablerte med høy gjeldsbyrde og gjør det også lettere for vanskeligstilte å etablere seg i egen bolig. Det lave rentenivået gjør det også mer lønnsomt å bygge nye boliger, slik at tilbudet av nye boliger har økt.

Husbanken skal være et supplement til andre deler av kredittmarkedet ved å tilby lån til unge og vanskeligstilte som har problemer med å få finansiering til kjøp av bolig i private banker.

Boks 3.8 Tiltaksplan mot fattigdom

Samarbeidsregjeringen la i forbindelse med statsbudsjettet for 2003 frem St.meld. nr. 6 (2002–2003) Tiltaksplan mot fattigdom. Målet med tiltaksplanen er å forebygge fattigdom og hjelpe personer ut av fattigdom. Det ble spesielt lagt vekt på tiltak for å styrke evnen til selvforsørgelse og tilknytning til arbeidslivet, tiltak for å målrette velferdsordningene og tiltak for å sikre sosial inkludering. De samlede bevilgninger til målrettede tiltak mot fattigdom innenfor Tiltaksplanen har i perioden 2002–2005 vært på 3,3 mrd. kr.

Boligtiltak er et satsingsområde i dette arbeidet. Innsatsen innebærer både styrking av de økonomiske virkemidlene og bruk av kompetanse og informasjon for å utvikle den boligpolitiske kompetansen hos aktørene. Siden Tiltaksplan mot fattigdom ble iverksatt i 2004 har regjeringen hatt et særlig fokus på bostøtten og ordningen har blitt stadig forbedret og mer målrettet. I perioden 2002 til 2005 er bevilgningene til bostøtten økt med over 350 mill. kr. Regjeringen foreslår at kravet om at boligen må være på over 40 kvm, fjernes i 2006 for husstander med mottakere av attførings- eller rehabiliteringspenger, yrkedsskadeerstatning, grunn- eller hjelpestønad, tidsbegrenset uførestønad og langvarig sosialhjelp. Også boligtilskuddsordningen er styrket for å skaffe flere boliger til bostedsløse, rusmiddelmisbrukere og andre særlig vanskeligstilte. Ordningen er sentral i gjennomføringen av den nasjonale strategien «På vei til egen bolig» som regjeringen har satt i gang i 2005.

Husbankens kompetansetilskudd, som skal bidra til å heve kompetansen innenfor det bolig- og bygningspolitiske området, er blitt betydelig styrket. Sentrale områder for tilskuddsordningen som er av betydning når det gjelder bekjempelse av fattigdom, er prosjekter om bostedsløshet, god kommunal planlegging, og boligsosiale handlingsplaner.

Bostøtteordningen har blitt styrket på en rekke områder og skal forbedres ytterligere. I 2005 ble det foretatt en omlegging av subsidiemodellen for utleieboliger som innebærer at subsidiene i større grad skal gå direkte til beboeren og nå dem som har størst behov. Regjeringen vil videreføre den omleggingen som ble gjort i 2005 også til neste år, og vil bygge videre på det gode samarbeidet mellom Husbanken og kommunene.

Økonomisk støtte til vanskeligstilte husstander inngår som en del av samarbeidsregjeringens tiltaksplan mot fattigdom. Styrkingen av bostøtten og andre boligtiltak er et satsingsområde innenfor tiltaksplanen. I 2006 skal arealkravet for alle i gruppen barnefamilier m.fl. fjernes.

Rapport og status

Bostøtte, boligtilskudd og startlån er de viktigste økonomiske virkemidlene for å sikre boligetablering for vanskeligstilte på boligmarkedet.

Bostøtte

I 1. termin 2005 var det 103 969 husstander som fikk tildelt bostøtte. Regjeringen har de siste årene styrket bostøtten og gjennomført flere utvidelser av ordningen. Regelverket forenkles stadig. I 2005 er kravet om at boligen skal være minst 40 kvm fjernet for barnefamiliene, dekningsprosenten er økt fra 70 til 80 pst. for beboere i kommunale utleieboliger og boliger formidlet av kommunen, og mer oppdaterte inntektsopplysninger legges til grunn ved beregning av bostøtten.

Styrkingen av bostøtten er et virkemiddel i regjeringens tiltaksplan mot fattigdom og kommer også bostedsløse, flyktninger og personer med nedsatt funksjonsevne til gode. Det har de siste årene vært lempet på bl.a. arealkrav og finansieringskrav, boutgiftstaket ble økt, og det ble innført månedlige utbetalinger samt bruk av mer oppdaterte ligningstall. I perioden 2002 til 2005 er bevilgningen til bostøtten økt med om lag 350 mill. kr.

Husholdningenes økonomiske situasjon og forholdet mellom inntekt og boutgifter avgjør om husstanden kan motta bostøtte. For mottakere med lave inntekter utgjør bostøtten en stor andel av boutgiften. Denne andelen synker med økende inntekter.

Figuren som viser bostøtten som andel av boutgift for mottakere i ulike inntektsdeciler illustrerer at bostøtten dekker mest av boutgiftene for husstander med lav inntekt. I 1. termin 2005 utgjorde bostøtten nærmere 50 pst. av boutgiftene for de ti prosentene av mottakerne som hadde lavest inntekt. Andelen synker deretter i takt med økende

husstandsinntekt. For de ti prosentene av bostøttemottakerne med høyest inntekt, dekker bostøtten kun en liten del av boutgiftene for husstanden.

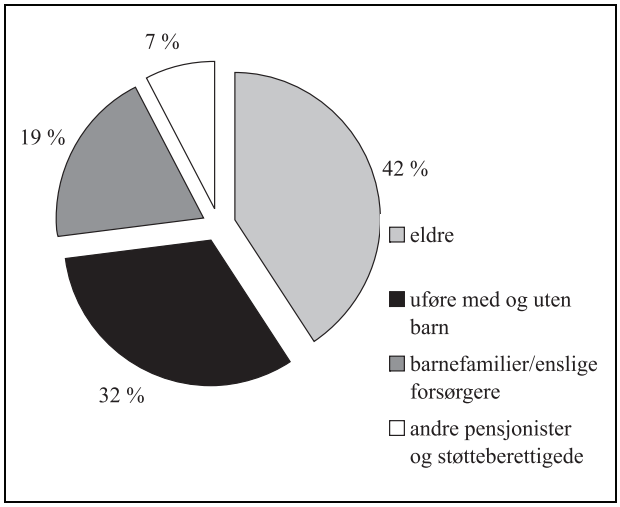

Figur 3.9 Bostøttemottakere fordelt på husstandsgrupper 1. termin 2005

I gjennomsnitt mottar hver husstand i underkant av 20 000 kr i bostøtte per år. Dette bidrar i gjennomsnitt til en reduksjon av boutgiftene som andel av inntekt med 20 pst. Dette fører til at mottakerne kan etablere seg og bli boende i sine boliger.

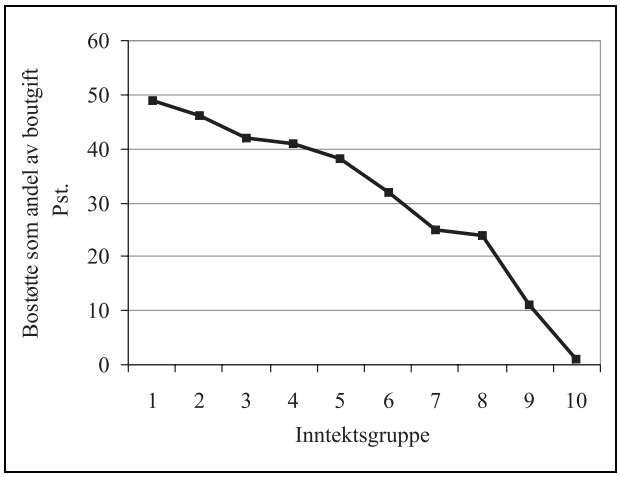

Figur 3.10 Bostøtte som andel av boutgift for mottakere av bostøtte fordelt på inntektsdeciler, 1. termin 2005

Startlån og boligtilskudd

I 2003 innførte regjeringen startlån for å gjøre det lettere for folk med svak økonomi å etablere seg i egen bolig. Startlånet har vært en suksess og har fungert etter intensjonen. I løpet av 2004 tok 261 kommuner opp startlån i Husbanken for til sammen 2,93 mrd. kr, som ble videreutlånt til 6 994 husholdninger. Det er laget en egen rapport om bruken av startlån i kommunene i 2004 som er tilgjengelig på www.husbanken.no.

Deler av låne- og tilskuddsordningene til Husbanken, som startlån og boligtilskudd, er behovsprøvde og skal gjøre det lettere å etablere seg for unge og vanskeligstilte. Disse virkemidlene skal, eventuelt også sammen med bostøtten, bidra til at personer med lav inntekt skal kunne skaffe seg gode og nøkterne boliger og kunne bli boende i dem.

I 2004 mottok 970 husstander med svak økonomi boligtilskudd til etablering i egen bolig, og det ble bevilget tilskudd til bygging av 142 utleieboliger i denne målgruppen. I 2005 ble det overført 100 mill. kr fra kap. 581, post 75 Tilskudd til etablering, tilpasning og utleieboliger til kap. 580, post 70 Bostøtte. Disse midlene ble brukt til å heve dekningsprosenten for bostøtten fra 70 til 80 pst. i kommunalt tildelte utleieboliger. Dette er et ledd i omleggingen av subsidiemodellen for utleieboliger som innebærer at subsidiene i større grad skal gå direkte til beboeren og nå dem som har størst behov.

Tabell 3.47 Boligtilskudd og startlån til personer med svak økonomi 2003–2004[1]. Antall mottakere.

Ordning	2003	2004
Boligtilskudd til personer med svak økonomi , i alt	*1870*	*1112*
Boligtilskudd til etablering til personer med svak økonomi	1505	970
Boligtilskudd til utleieboliger	365	142
Startlån til personer med svak økonomi, i alt	*5882*	*6253*
Startlån til personer med svak økonomi	5648	6012
Startlån til utleieboliger	234	241

[1] Tall for 1. halvår 2005 er ikke tatt med. Årsaken er at kommunene får tilskuddsmidler til videre tildeling et godt stykke ut i 1. halvår og det meste av aktiviteten foregår i 2. halvår. Tall for 1. halvår gir derfor ikke grunnlag for prognoser for hele året. Dessuten rapporterer kommunene etterskuddsvis på bruk av tilskudd og lån.

Arbeidsmål 2.2. Forebygge og bekjempe bostedsløshet

Strategier og tiltak

«På vei til egen bolig» er regjeringens strategi for å forebygge og bekjempe bostedsløshet. Strategien er et viktig bidrag i regjeringens innsats for å bekjempe bostedsløshet.

Det er satt konkrete resultatmål i strategien «På vei til egen bolig». Disse skal nås innen utgangen av 2007:

- Antall begjæringer om utkastelser skal reduseres med 50 pst. og antall utkastelser med 30 pst.
- Ingen skal måtte tilbringe tid i midlertidige løsninger ved løslatelse fra fengselsopphold.
- Ingen skal måtte tilbringe tid i midlertidige løsninger etter utskrivelse fra institusjon.
- Ingen skal tilbys døgnovernatting uten kvalitetsavtale.
- Ingen skal oppholde seg mer enn tre måneder i midlertidig botilbud.

Kommunene er de viktigste gjennomførere av strategien. Sosialtjenestelovens bestemmelser om å skaffe midlertidig husvære og å medvirke til å skaffe bolig forvaltes av kommunene. For tidligere bostedsløse vil det som oftest være nødvendig med tjenester etter sosial- og helselovgivningen for at de skal kunne bli boende i sine boliger. Også dette er kommunenes ansvar, og det må legges opp til et samarbeid på tvers av etater og virksomheter.

På statlig nivå baseres gjennomføringen av strategien på et nært samarbeid mellom Husbanken og Sosial- og helsedirektoratet. Regionalt blir det samarbeidet tett med Fylkesmannen. Namsmenn, kriminalomsorg, helseforetak, Integrerings- og mangfoldsdirektoratet, Aetat og Helsetilsynet blir også sentrale statlige samarbeidspartnere. Regjeringen har også inngått en samarbeidsavtale med KS om tiltak for å forebygge og bekjempe bostedsløshet, jf. omtale senere.

Rapport og status

Norges byggforskningsinstitutt kartla i 2003 omfanget av bostedsløshet i Norge. Omfanget ble beregnet til å være 5200 personer. Dette er en nedgang siden 1996, da omfanget ble beregnet til å være 6200 personer. Dette er bl.a. et resultat av den målrettede innsatsen regjeringen har gjort for å bekjempe bostedsløshet. Også tall fra KOSTRA (Kommune-Stat-rapportering) over opphold i midlertidige botilbud viseer en positiv utvikling, jf. tabell over antall opphold 2002 – 2004. Det skal foretas en ny kartlegging etter samme metode i november 2005.

Bostedsløshet er først og fremst et storbyfenomen. Om lag 56 pst. av de bostedsløse befinner seg i de seks største byene. Det er Oslo kommune som har hatt den største nedgangen, mens Kristiansand kommune har færrest bostedsløse per 1000 innbyggere.

Tabell 3.48 Oversikt over omfanget av bostedsløshet i byene i Storbyforum

	Sannsynlig anslag 1996	Antall per 1000 innb.	Sannsynlig anslag 2003	Antall per 1000 innb.	Endring 1996-2003	%-endring
Oslo	2513	5,14	1283	2,48	-1230	-49
Bergen	754	3,38	713	3,03	-41	-5
Trondheim	327	2,27	371	2,43	44	13
Stavanger	254	2,43	228	2,05	-26	-10
Kristiansand	186	2,69	94	1,26	-92	-49
Tromsø	69	1,22	147	2,4	78	113

Kilde: Hansen m.fl: Bostedsløse i Norge 2003 – en kartlegging, Byggforskrapport 371/2004.

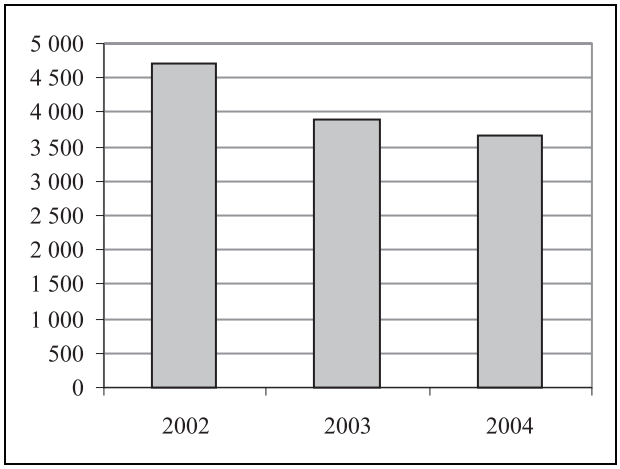

Figur 3.11 Utvikling i antall opphold i midlertidige boforhold 2002-2004

Boks 3.9 «Prosjekt Bostedsløse» – Innsats og resultater i enkelte kommuner

Oslo

Antallet bostedsløse i kommunen er redusert med 1200 personer fra 1996 til 2003. Kommunen har arbeidet aktivt for å redusere hospitsbruken. Det er lagt til rette for et differensiert tilbud av boliger og oppfølgingstjenester. Kommunen har også etablert egne prosjekter for minoritetsungdom og store barnefamilier. Bydel St.Hanshaugen var kommunens prøvebydel i prosjektet. Det er etablert en rekke tilbud i bydelen, som har bidratt til at hospitsbruken i bydelen er redusert. Blant annet har bydelen opprettet et boligtorg, som bistår den enkelte bostedsløse og tjenesteapparatet med å skaffe boliger. Det er også opprettet et botreningssenter der bostedsløse får utredet sitt bolig- og oppfølgingsbehov.

Bergen

Bergen kommune har satt et spesielt fokus på bostedsløse kvinner i prosjektet. Det har vært viktig for kommunen å kunne gi oppfølging som bidrar til at hver enkelt klarer å holde på boligen sin over tid og på andre måter får bedret livskvaliteten. 12 kvinner er bosatt i to samlokaliserte boliger for fire beboere i hver bolig, og resten bor i enkeltstående leiligheter. Kvinnene får oppfølging fra ambulerende tjenester som er forankret i sosialtjenesten.

Trondheim

Kommunen har tilrettelagt boligtilbud for personer som ikke klarer å nyttiggjøre seg tilbud der de kommer tett innpå andre. Dette gjelder bl.a. personer som har mange bo- og behandlingstilbud bak seg. Kommunen har etablert såkalte «småhus», der kommunen kan tilby et botilbud med booppfølging ut i fra individuelle behov.

Stavanger

Stavanger kommune hadde i prosjektet fokus på bostedsløse rusmisbrukere. Kommunen har redusert antallet bostedsløse rusmisbrukere fra 230 til 150. Antall beboere på hospits er også betydelig redusert. Alle som får legemiddelassistert rehabilitering tilbys nå en ordinær kommunal bolig med oppfølging. I 180 boliger bor det personer som får oppfølgingstjenester. Kommunen har også etablert samlokaliserte botilbud med heldøgnsbemanning. Ett av disse tilbudene er beregnet på kvinner.

Kristiansand

Antallet bostedsløse er blitt redusert med 92 personer. Kommunen har bl.a. omorganisert sosialtjenesten for å styrke oppfølgingstjenestene. Målet har vært å få ansatte ut av sosialtjenesten og inn på brukernes arena. 11 stillinger er overført fra sosialtjenesten til helsetjenesten. Omorganiseringen har bidratt til å bryte ned grensene mellom rus-, sosial-, og psykiatritjenester. Dette har bidratt til å sette brukeren i sentrum. I 2004 fikk 144 husholdninger booppfølging.

Drammen

Drammen kommune har halvert antallet bostedsløse og hadde i følge den siste kartleggingen 54 bostedsløse. Kommunen har satset på ambulerende tjenester og etablert 21 boliger i 3 oppgangsfellesskap med oppfølgingsbaser.

Prosjekt Bostedsløse

I forbindelse med Prosjekt Bostedsløse, som var en nasjonal satsing i perioden 2001 – 2004, ble det utviklet metoder og modeller for å motvirke bostedsløshet. Prosjektet var et samarbeidsprosjekt initiert av Kommunal- og regionaldeparte-

mentet og Arbeids- og sosialdepartementet, og ble koordinert av Husbanken.

Prosjekt Bostedsløse hadde registrert 412 husstander fordelt på 31 boligtiltak i kommunene ved prosjektslutt. I løpet av 2005 vil ytterligere 160 husstander få bolig gjennom prosjektet. I prosjektperioden har Arbeids- og sosialdepartementet ved Sosial- og helsedirektoratet bevilget 38 mill. kr, og Kommunal- og regionaldepartementet ved Husbanken 18,5 mill. kr. I tillegg ble det bevilget midler fra Husbanken i form av lån og tilskudd til finansiering av boliger.

De fleste kommunale tiltakene er opprettet ved å bruke eksisterende boligmasse på nye måter. Men det er også etablert en del boliger ved hjelp av boligtilskudd (kap. 581, post 75). Tabell 3.49 viser oversikt over bruken av boligtilskudd og startlån til dette formålet.

Tabell 3.49 Antall boliger med boligtilskudd og antall startlån til bostedsløse 2003–2004[1]

	Antall mottakere	
Ordning	2003	2004
Boligtilskudd til bostedsløse, i alt	*283*	*292*
Boligtilskudd til etablering av bostedsløse	20	16
Boligtilskudd til utleieboliger for bostedsløse	263	276
Startlån til bostedsløse, i alt	*104*	*58*
Startlån til bostedsløse	38	38
Startlån til utleieboliger for bostedsløse	66	20

[1] Tall for 1. halvår 2005 er ikke tatt med. Årsaken er at kommunene får tilskuddsmidler til videre tildeling et godt stykke ut i 1. halvår og det meste av aktiviteten foregår i 2. halvår. Tall for 1. halvår gir derfor ikke grunnlag for prognoser for hele året. Dessuten rapporterer kommunene på bruk av tilskudd og lån etterskuddsvis.

En viktig erfaring fra Prosjekt Bostedsløse er at det må legges til rette for både boligtiltak og oppfølgende tjenester. Sosial- og helsedirektoratet administrer en tilskuddsordning for oppfølgingstjenester i bolig (kap. 621, post 63). Per 31.12.04 var 45 kommuner fordelt på 13 fylker inkludert i ordningen, og 1600 personer mottok tjenester, jf. Arbeids- og sosialdepartementets St.prp. nr.1 (2005–2006). Husbanken finansierte 19 kunnskaps- og kompetanserelaterte prosjekter som omhandlet bostedsløshet gjennom tilskuddet til utvikling av bomiljø, boligforvaltning og boligpolitikk (kap. 581, post 78, nå Kompetansetilskudd) i 2004.

Den nasjonale strategien «På vei til egen bolig»

Regjeringens nasjonale strategi for å forebygge og motvirke bostedsløshet, «På vei til egen bolig», ble iverksatt 1. januar 2005. Strategien ble foreslått i St.meld. nr. 23 (2003–2004) Om boligpolitikken. «På vei til egen bolig» viderefører innsatsen i Prosjekt Bostedsløse, men skal favne bredere, både geografisk og i tiltak. Alle kommuner omfattes og flere departementer og etater involveres både på statlig, kommunalt og regionalt nivå. Forebygging skal vektlegges. Husbanken har fått et koordineringsansvar i forbindelse med gjennomføring av strategien og samarbeider tett med Sosial- og helsedirektoratet og Fylkesmennene om dette arbeidet.

I første halvår 2005 er det gitt tilsagn for 6 mill. kr av kompetansetilskuddet til 23 prosjekter som omfatter bostedsløshet. Utkastelser var hovedtema for de fleste av disse prosjektene. Blant annet har Olso kommune fått tilskudd til å utvide sitt arbeid med å forebygge og redusere utkastelser. Det skal prøves ut en ny modell der målet er å komme så tidlig som mulig inn i prosessen. Også Trondheim kommune og Bergen kommune har fått tilskudd til å igangsette prosjekt som skal forebygge utkastelser. Et annet prosjekt i regi av Oslo kommune og Oslo fengsel skal bidra til at personer som løslates fra fengsel får bolig. Bodø kommune har fått bl.a. tilskudd til utvikling av et eget tiltak for kvinner med rusproblemer.

Regjeringen har inngått en samarbeidsavtale med KS om tiltak for å forebygge og bekjempe bostedsløshet. Det er også inngått forpliktende samarbeidsavtaler lokalt for bosetting og oppfølging av bostedløse mellom frivillige organisasjoner, kommuner, helseforetak og kriminalomsorg. Forpliktende samarbeid anses som et viktig virkemiddel for å få gjennomført strategien. Husbanken

har i samarbeid med fylkesmennene regionalt etablert kommunenettverk og regionale kontaktfora.

Mer informasjon om Prosjekt bostedsløse og den nasjonale strategien «På vei til egen bolig» er tilgjengelig på www.husbanken.no.

Arbeidsmål 2.3. Flyktninger skal kunne etablere seg i bolig og få en videre god boligkarriere

For regjeringen er det viktig at flyktninger med oppholdstillatelse blir bosatt i kommunene så raskt som mulig. Rask bosetting gjør det lettere for flyktningene å bli integrert i det norske samfunnet. Målet er at flyktninger raskest mulig skal kunne disponere en egnet bolig, med bokostnader de selv kan dekke og uten behov for supplerende sosialhjelp. Husbanken koordinerer bruk av kompetansetilskuddet med Integrerings- og mangfoldsdirektoratet.

Flyktninger har behov for spesiell hjelp til den første boligetableringen. Regjeringen vil legge til rette for at flyktninger og innvandrere får en god karriere i boligmarkedet. Til sammen 205 av landets 433 kommuner er bedt om å bosette flyktninger i 2006. I 2005 er det forventet at ca. 4500 personer skal bosettes. Prognosene for 2006 tilsier et behov for bosetting av 3800 flyktninger.

Som en del av regjeringens inkluderingspolitikk er det også et mål at innvandrere skal sikres botrygghet og forhindres fra utstøting i boligmarkedene. Det vises her til nærmere omtale i vedlegg H-2178 Mål for inkludering av innvandrere og deres etterkommere.

Strategier og tiltak

Målet for boligetablering er at flyktninger raskest mulig skal etablere seg og bli selvhjulpne i egen bolig. Regjeringen vil gjennom Husbanken støtte aktivt opp under kommunenes arbeid med boligetablering av flyktninger. Ordningen med boligtilskudd til kommunene og deres samarbeidspartnere for etablering av utleieboliger videreføres. Kommuner med høy andel avtalte bosettinger og høy sekundærinnflytting prioriteres ved fordeling av tilskudd. Bostøtten styrkes ytterligere, jf. omtale under arbeidsmål 2.1.

Samlet vil de økonomiske boligvirkemidlene som tilbys via Husbanken og kommunen legge til rette for at flyktninger med behov for bistand kan skaffe seg bolig. Husbanken skal videreføre det nære samarbeidet med fylkesmennene, UDI og KS om informasjon og kompetansehevende tiltak. Husbankens representasjon i Nasjonalt utvalg for bosetting av flyktninger støtter opp under en slik samordning. Kunnskaper om hvordan en skaffer seg bolig, boligmarkedene og hvordan å bo i en bolig i Norge er viktig. Husbanken vil derfor videreføre arbeidet med å utvikle en egen boligopplæringsmodul i programvaren som benyttes som del av undervisningen i introduksjonsprogrammet i de fleste kommuner.

Rapport og status

Nyankomne flyktninger bosettes i hovedsak i utleieboliger i kommunene. Omtrent halvparten flytter inn i kommunalt disponerte boliger, mens de fleste øvrige får bistand til å finne private boligløsninger. Flyktninger fikk i 2004 tildelt ca. 12 pst. av de kommunalt disponerte utleieboligene som ble ledige for innflytting. Dette omfattet 2157 flyktninghusstander.

Regjeringen innførte fra 3. termin 2004 at flyktninger på introduksjonsprogram kan søke om bostøtte. I 1.termin 2005 mottok 3100 husstander bostøtte fordi en eller flere av husstandsmedlemmene deltok på introduksjonsprogrammet. Disse mottakerne fikk i gjennomsnitt utbetalt 2100 kr i månedlig bostøtte.

Bostøtten bidrar til å gjøre flyktninger uavhengig av sosialhjelp for å dekke boutgifter. Ordningen har vært særlig gunstig for boligetablering av enslige flyktninger.

Flyktninger og innvandrere med lave inntekter kan nyttiggjøre seg ulike personrettede boligvirkemidler på lik linje med andre. Regjeringen har prioritert å styrke bostøtten som det mest målrettede virkemiddelet for å redusere boutgifter. Det er også gjennomført forbedringer i bostøtten for barnefamilier generelt og for beboere i kommunalt disponerte boliger spesielt, som kommer mange flyktninger til gode.

Kommunalt formidlede private utleieboliger har under denne regjeringen i bostøttesammenheng blitt sidestilt med boliger kommunen eier eller disponerer selv. Dette gir kommunene økt mulighet til å nyttiggjøre seg det private utleieboligmarkedet ved bosetting av flyktninger.

Flyktninger som er kommet i arbeid og ønsker å etablere seg i eiebolig, kan søke om kommunalt startlån for å dekke hele eller deler av nødvendig låneopptak. Det kan også gis boligtilskudd i kombinasjon med lånet for å redusere lånebyrden, men tilskuddet er sterkt behovsprøvd. Totalt 258 flyktninger kjøpte i 2004 bolig ved hjelp av startlån, og 69 flyktninger fikk i tillegg boligtilskudd til delvis dekning av kjøpskostnadene. I 2004 ble det gitt tilsagn om boligtilskudd til 402 utleieboliger for flyktninger. Husbanken har gjennom Prosjekt Bostedsløse støttet kommuner og frivillige organisasjoner i arbeidet med å utvikle metoder for god boligeta-

blering av ulike grupper vanskeligstilte. Det foreligger nå oppsummeringer av prosjekter om boligetablering av store barnefamilier og unge enslige med innvandrerbakgrunn med bl.a. et idehefte. Ideheftet er tilgjengelig på nettsidene til Helse-og velferdsetaten i Oslo kommune.

Tabell 3.50 Antall boliger med boligtilskudd og antall startlån til flyktninger 2003–2004[1]

	Antall boliger	
Ordning	2003	2004
Boligtilskudd til flyktninger, i alt	*458*	*471*
Boligtilskudd til etablering av flyktninger	56	69
Boligtilskudd til utleieboliger for flyktninger	402	402
Startlån til flyktninger, i alt	*398*	*326*
Startlån til flyktninger	254	258
Startlån til utleieboliger for flyktninger	144	68

[1] Tall for 1. halvår 2005 er ikke tatt med. Årsaken er at kommunene får tilskuddsmidler til videre tildeling et godt stykke ut i 1. halvår og det meste av aktiviteten foregår i 2. halvår. Tall for 1. halvår gir derfor ikke grunnlag for prognoser for hele året. Dessuten rapporterer kommunene etterskuddsvis på bruk av tilskudd og lån.

Arbeidsmål 2.4. Personer med nedsatt funksjonsevne skal kunne skaffe seg og beholde en egnet bolig

Det er et mål for regjeringen å øke antall boliger og boområder som er tilgjengelige for personer med nedsatt funksjonsevne. Flest mulig bør gis muligheten til å skaffe seg en tilrettelagt bolig eller til å tilpasse sin egen bolig, når nedsatt funksjonsevne krever det. Med den økende andelen eldre i befolkningen vil behovet for tilrettelagte boliger være økende i årene framover. Samtidig opplever mange familier med barn som har nedsatt funksjonsevne i dag store utfordringer med å etablere seg i en egnet bolig.

Strategier og tiltak

Regjeringen vil arbeide for å øke bevissthet og kunnskap om universell utforming blant sentrale faggrupper involvert i byggeprosessen, samt kommuner og forbrukere, jf. omtale under arbeidsmål 4.2.

Husbankens nye grunnlån skal muliggjøre oppføring og spesialtilpasning av boliger for personer med nedsatt funksjonsevne. Ved dokumentert behov kan grunnlån også gis til bygging av garasje. Det skal foretas en gjennomgang av plan- og bygningsloven og byggeforskriftene for å vurdere om lovgivningen i tilstrekkelig grad ivaretar tilgjengelighet for personer med nedsatt funksjonsevne, herunder også videreføring av arbeidet med innføring av begrepet universell utforming i byggeforskriftene.

Regjeringen har i strategiplanen for familier med barn med nedsatt funksjonsevne satt søkelys på at disse ofte har behov for bistand fra ulike deler av det offentlige hjelpeapparatet. Regjeringen har som mål at familiene må sikres et økonomisk grunnlag som setter dem i stand til å ta seg av barna og å leve et normalt familieliv. Det er en målsetning at alle skal få nødvendig og koordinert informasjon.

Departementet vil som oppfølging av strategiplanen for familier med barn og unge med nedsatt funksjonsevne ta initiativ til å gjennomgå Husbankens tilskudd til planlegging og gjennomføring av nødvendige tilpasningstiltak, slik at de bedre ivaretar behovene til disse familiene. Det er viktig at tilskuddene er tilpasset de ekstra boligkostnader som familier med barn med nedsatt funksjonsevne har behov for å finansiere.

Rapport og status

Tradisjonelle bolig- og planløsninger er stort sett ikke tilpasset boligbehovene for personer med nedsatt funksjonsevne. En boligbygging basert på gode tilgjengelighetsprinsipper vil dempe behovet for ombygginger og tilpasninger i etterkant. Ved innføringen av Husbankens nye grunnlån fra 1. juli 2005, er derfor universell utforming i ny og eksisterende bebyggelse vektlagt som et viktig kriterium ved søknadsbehandlingen.

Det er innført bestemmelser i boliglovene som tilrettelegger for at personer med nedsatt funksjonsevne kan bli boende i blokker og annen

bebyggelse med fellesarealer. Bestemmelsene åpner for at beboeren for egen regning kan foreta bygningsmessige tilpasninger for å sikre adkomst til boligen.

Den rådgivning den enkelte får om hvilke praktiske løsninger som finnes og om personrettede finansieringsordninger er ikke god nok. Det er på denne bakgrunn iverksatt et prosjektsamarbeid mellom Husbanken, Rikstrygdeverket og 15 kommuner som har som mål å samordne bruken av ulike økonomiske virkemidler, forbedre samhandlingen mellom offentlige aktører og tilby brukerne bedre og mer helhetlig rådgivning, jf. omtale under arbeidsmål 4.1.

Husbanken tilbyr i samarbeid med kommunene boligtilskudd og startlån til kjøp eller oppføring av bolig. I oversiktstabellen vises tildeling av boligtilskudd og startlån som kommer personer med nedsatt funksjonsevne til gode.

Personer med nedsatt funksjonsevne er særlig ivaretatt i bostøtteordningen gjennom at disse får lagt til grunn høyere boutgifter og lavere rimelig boutgift enn andre grupper med tilsvarende inntekter og boutgifter.

Tabell 3.51 Boligtilskudd og startlån til personer med nedsatt funksjonsevne 2003–2004[1]

	Antall mottakere/boliger	
Ordning	2003	2004
Boligtilskudd til personer med nedsatt funksjonsevne, i alt	*359*	*661*
Boligtilskudd til etablering av enkeltpersoner	289	462
Boligtilskudd til utleieboliger	70	199
Boligtilskudd til tilpasning/utbedring	3 659	3 551
Startlån til personer med nedsatt funksjonsevne, i alt	*572*	*689*
Startlån til enkeltpersoner	569	686
Startlån til utleieboliger	3	3

[1] Inkluderer funksjonshemmede, utviklingshemmede og personer med psykiske lidelser. Tall for 1. halvår 2005 er ikke tatt med. Årsaken er at kommunene får tilskuddsmidler til videre tildeling et godt stykke ut i 1. halvår og det meste av aktiviteten foregår i 2. halvår. Tall for 1. halvår gir derfor ikke grunnlag for prognoser for hele året. Dessuten rapporterer kommunene etterskuddsvis på bruk av tilskudd og lån.

Tilskudd til tilpasning av bolig kan gis til å dekke kostnader ved å tilrettelegge eksisterende bolig. Gjennomsnittlig tilskudd til ny bolig var i 2004 ca. 30 000 kr, og for tilpasning i eksisterende bolig ca. 21 000 kr. Veiledende høyeste tilskuddsutmåling ble i 2005 hevet fra 20 000 kr til 40 000 kr. Husbanken kan også dekke kostnader til arkitektbistand for å planlegge slike tilpasninger, avgrenset til inntil 12 000 kr.

I 1. termin 2005 ble bostøtte innvilget til 33 490 husstander med en eller flere uføre husstandsmedlemmer. Gjennomsnittlig månedlig bostøtte for denne gruppen var 1 510 kr. Bostøtte ble også gitt til 42 400 husstander med eldre over 65 år i 1. termin 2005. Mange av disse er personer med nedsatt funksjonsevne bosatt i omsorgsboliger.

Rundt 40 pst. av de ca 18 000 som ble bosatt i kommunalt disponerte boliger i 2004, hadde nedsatt fysisk funksjonsevne. Hovedtyngden av disse var eldre bosatt i omsorgsboliger.

Hovedmål 3 Bærekraftig kvalitet, sikkerhet og god estetikk i det bygde miljø

Bolig- og byggsektoren står for anslagsvis 40 pst. av energibruken, 40 pst. av avfall til deponi og 40 pst. av samfunnets forbruk av materialer og produkter. Viktige virkemidler for å endre disse forholdene ligger hos Kommunal- og regionaldepartementet. Bygningslovgivningen er sentral, og Husbankens låne- og tilskuddsordninger spiller en vesentlig rolle. Regjeringen legger også betydelig vekt på å støtte kunnskapsoppbygging og informasjonsformidling om miljøhensyn til de viktige aktørene i bolig- og byggsektoren, bl.a. gjennom samarbeidet med «Byggenæringens Miljøsekretariat». Også Byggekostnadsprogrammet skal bidra til redusert miljøbelastning gjennom færre byggefeil og mer effektive byggeprosesser.

Kommunal- og regionaldepartementet utarbeidet i 2005 en ny miljøhandlingsplan for bolig- og byggsektoren i samarbeid med andre sentrale departementer, Husbanken og Statens bygningstekniske etat. Planen angir arbeidsmål og tiltak

innenfor sentrale satsingsområder. De store miljøutfordringene i bolig- og byggsektoren er knyttet til energibruk, helse- og miljøfarlige stoffer og byggavfall.

Kunnskap om miljøvennlig bygging og drift av boliger og andre bygg er økende hos aktørene i bygge-, anleggs- og eiendomsnæringen, men det er fortsatt et stort behov for erfaringsinnhenting, informasjon om gode eksempler, forsøksbygging med mer.

Regelverket setter krav til person- og materiellsikkerhet og det er en myndighetsoppgave å påse at sikkerheten ivaretas i nye og i eksisterende byggverk.

Handlingsprogram Oslo indre øst

Regjeringen samarbeider med Oslo kommune om det tiårige Handlingsprogrammet for Oslo indre øst (med tiltak i bydelene Grünerløkka, Sagene og Gamle Oslo). Programmet trekker opp en bred strategi for forbedring av bymiljøet og boforholdene, tiltak mot dårlige levekår (forbedring av oppvekstvilkår, skole og språkopplæring og tiltak mot helsemessige problemer og arbeidsløshet). I 2004 ble det gjennomført 176 prosjekter innenfor de fem målområdene.

Arbeidsmål 3.1. Dempet energibruk og redusert bruk av helse- og miljøfarlige stoffer i bygningsmassen. Redusert mengde byggavfall og økt gjenbruk/ombruk av byggematerialer

Strategier og tiltak

Kommunal- og regionaldepartementet vil følge opp tiltak fra miljøhandlingsplanen innenfor sitt ansvarsområde. Det gjelder bl.a. oppfølging av EU-direktivet om energibruk i bygg. Det er viktig at direktivet følges opp på en mest mulig kostnadseffektiv måte og ikke påfører boligkjøpere unødige ekstrakostnader. I forbindelse med oppfølgingen av Bygningslovutvalget vil Kommunal- og regionaldepartementet bl.a vurdere om krav til avfallshåndtering kan tas inn i plan- og bygningsloven. Kommunal- og regionaldepartementet vil følge opp det femårige samarbeidet med «Byggenæringens miljøsekretariat» som er inngått mellom byggenæringen, Kommunal- og regionaldepartementet, Husbanken og Statens bygningstekniske etat. Sekretariatet skal formidle erfaringer og informasjon om miljøvennlig byggevirksomhet.

Statens bygningstekniske etat vil følge opp internasjonalt samarbeid og fortsette arbeidet med standardisering på en rekke områder som er av betydning for miljøforhold i byggsektoren.

Ved tildeling av Husbankens nye grunnlån, som ble innført sommeren 2005, vil miljøkrav være et av de viktigste tildelingskriterier. Dette gjelder redusert energibehov utover gjeldende forskriftskrav, forbedring av inneklima, radontiltak og gjenbruk/ombruk av materialer. Ved tildelingen av tilskudd vil Husbanken prioritere prosjekter som har et potensial for å påvirke markedet innenfor satsingsområdene, og som knytter bedre miljø til en helhetlig vurdering av miljøeffektene. Husbanken vil i sin strategi og sine handlingsplaner ha fokus på redusert energibehov, miljøvennlig materialbruk, godt innemiljø og gjenbruk av bygningsmasse og bygningsmaterialer.

Rapport og status

Innenfor rammen for tilskudd til boligkvalitet ga Husbanken i 2004 støtte til i alt 32 prosjekter under bærekraftig ressursbruk. Fire av tilskuddene gikk til fysiske tiltak. Resten fordelte seg på konkurranse/pilotprosjekt (10 prosjekter), plan/prosess (16 prosjekter) og seminar/rettledning (2 prosjekter). I første halvår 2005 ble kompetansetilskudd gitt til 41 prosjekter som omfattet utvikling av kompetanse om spørsmål knyttet til bolig- og miljøspørsmål.

Energi

Direktivet for energibruk i bygninger inngår i EØS-avtalen. Forskrifter som setter nasjonale mål for bruk av energi i nye bygg skal implementeres i norsk lovverk. Statens bygningstekniske etat spiller en viktig rolle i dette arbeidet. Direktivet skal følges opp så kostnadseffektivt som mulig og heller ikke påføre boligkjøpere og utbyggere unødige ekstrakostnader.

Energidirektivet inneholder også bestemmelser om energisertifikat for bygg som selges eller leies ut. Statens bygningstekniske etat deltar i referansegruppen for utarbeidelse av en sertifikatordning. Husbanken og SINTEF samarbeider om å utrede en energimerkeordning av boliger. Hovedrapporten ble avsluttet høsten 2004. Prosjektet er også et viktig bidrag i arbeidet med det kommende sertifikatet som skal implementeres med det nye energidirektivet. Regjeringen vil komme tilbake til hvordan ordningen skal finansieres.

Husbanken støtter arbeid med å utvikle egnede energiberegningsmodeller og med å formidle kunnskap og øke kompetansen internt og eksternt. Det vises til nettstedet www.lavenergiboliger.no, der Husbanken informerer om prosjekter og tiltak banken er involvert i. Husbankens nye grunnlån som var i drift 1. juli, skal bidra til å

fremme redusert energibruk og en rekke andre miljøkvaliteter i boliger.

Sammen med Husbanken og Statens bygningstekniske etat støtter Kommunal- og regionaldepartementet et femårig samarbeidsprosjekt, Byggenæringens miljøsekretariat. Prosjektet er en oppfølging av ØkoBygg og har som mål å formidle erfaringer om miljøvennlig byggevirksomhet til aktørene i bygge- og eiendomsnæringen.

Statens bygningstekniske etat har ansvar for tilsyn med og informasjon og rettledning til byggevareprodusentene om reglene for dokumentasjon av egenskaper for byggevarer og -produkter. Husbanken og Statens bygningstekniske etat støtter utviklingen av en nettbasert database om miljøriktige byggevarer. Målet er å etablere et brukervennlig dataverktøy som gir arkitekter, rådgivere, entreprenører og utbyggere mulighet til å foreta miljøvennlige materialvalg i prosjektering av bygg.

Statens bygningsteksniske etat deltar i flere internasjonale ekspertgrupper som skal fremme bruk av miljøvennlige løsninger i byggsektoren, bl.a. ekspertgrupper under EU-kommisjonen.

Avfall

Miljøhandlingsplanen for bolig- og byggsektoren (2005–2008) etablerer klare mål for redusert avfallsproduksjon ved nybygging (kg/kvm) og økt bruk av byggevarer basert på avfallsråstoffer. Statens bygningstekniske etat har finansiert et prosjekt for å innhente data om avfallsproduksjon og gi forslag om hvordan utviklingen kan måles og følges opp mot år 2010.

Kvalitet i byggevirksomheten, særlig for å unngå fuktskader, er viktig for å redusere avfallsmengdene. System for foretaksgodkjenning, som Statens bygningstekniske etat administrerer, støtter opp om denne ambisjonen. Statens bygningstekniske etats innsats for universell utforming vil gi redusert avfallsproduksjon som følge av større fleksibilitet og mindre tilpasningsbehov i bygningsmassen.

Husbanken har gitt støtte til et prosjekt som studerer dagens praksis når det gjelder riving av boliger og håndtering av byggavfall. Løsninger og systemer som kan legge til rette for økt ombruk, gjenvinning og avfallsreduksjon i bygge- og driftsfasen skal utredes.

Arbeidsmål 3.2: Økt bevissthet og kunnskap om god byggeskikk

Strategier og tiltak

Husbanken skal videreføre sitt arbeid med byggeskikk og årlig dele ut Statens byggeskikkpris. I dette arbeidet vil Husbanken vektlegge strategier og tiltak på områdenivå, bruk av stedsanalyser i det kommunale planarbeid og bruk av miljøprogrammering i planlegging og prosjektering av boligområder.

Rapport og status

God byggeskikk er en kvalitet ved bygninger og bygningsmiljøer, der hensyn til fysisk og sosialt livsmiljø, ressursbruk/energi, universell utforming og estetikk inngår i en stedlig helhet. Husbanken har som oppgave å være et nasjonalt kompetansesenter for god byggeskikk. Banken arrangerer regionale opplæringsprogrammer med deltakere fra offentlig og privat sektor og samarbeider med kommuner om utvikling av lokale byggeskikkveiledere. Husbanken arrangerer jevnlig fagdager der byggeskikk, kvalitet og miljø tas opp som temaer. Husbanken har støttet oppstart av pilotprosjekter i samarbeid med kommuner, lokale boligbyggelag og bransjen i flere av Husbankens regioner.

Statens bygningstekniske etat har, i samarbeid med Miljøverndepartementet og Kommunal- og regionaldepartementet, utarbeidet forslag til ny temaveileder om «Grad av utnytting». Denne tar utgangspunkt i eksisterende veileder som er utgitt av Miljøverndepartementet. En forbedret veileder vil medvirke til kvaliteter knyttet til at natur og grøntområder ivaretas bedre ved nybygging.

Riksantikvaren og Statens bygningstekniske etat har utarbeidet en temaveileder om bevaring av bestående bygg. Kunnskap om gode materialvalg og håndverkstradisjoner blir behandlet i veilederen. Siktemålet er å stimulere til økt levetid for eksisterende bygningsmasse.

I 2004 har Husbanken delt ut en rekke byggeskikkstipend til saksbehandlere i kommunale plan- og bygningsetater slik at disse har kunnet delta i byggeskikkurset til Høgskolen i Gjøvik. Stipendordningen har ved utgangen av 2004 medført at ca. 20 saksbehandlere har deltatt i det nettbaserte kurset i tillegg til «ordinære» deltakere. Husbanken har samarbeidet med flere kommuner om utvikling av lokale byggeskikkveiledere.

Tilskudd til boligkvalitet ble i 2004 benyttet til å fremme god byggeskikk. I alt ble det gitt støtte til 17 prosjekter. I 1. halvår 2005 ble kompetansetilskudd brukt til 12 prosjekter som omhandlet byggeskikk.

Arbeidsmål 3.3. Redusert omfang av byggefeil og -skader

Strategier og tiltak

Kommunal- og regionaldepartementet samarbeider med byggenæringen om et femårig byggekostnadsprogram. I denne sammenheng er det viktig å redusere antallet byggefeil og –skader. Det er gitt støtte til forskning og utredning om byggefeil og –skader, jf. arbeidsmål 1.4. På bakgrunn av resultatene som innhentes fra prosjektene, vil regjeringen vurdere behovet for endringer i regelverket.

De tradisjonelle sikkerhetsområder, konstruksjonssikkerhet, brannsikkerhet, naturpåkjenninger og sikkerhet i bruk, videreføres med fokus på spesielle risiki. Samfunnssikkerhet og byggverks sikkerhet i sammenheng med terrorangrep ved byggverk er sikkerhetsområder som skal videreutvikles i samarbeid med andre myndigheter. Effekten av disse myndighetskravene er langsiktig.

Rapport og status

Byggefeil og -skader er et omfattende problem for byggenæringen, utbyggere og brukere. Beregninger fra Norges forskningsråd (Evaluering av byggesaksreformen) viser at kostnadene knyttet til feil og skader beløper seg til ca. 10 mrd. kr årlig. Årsakene til feil og skader er mange. Kompetanse hos utøverne, teknologi, tidspress, slurv, svikt i tilsyns- og kontrollsystemer i byggeprosessen er noen av forklaringsfaktorene.

En rekke tiltak er gjennomført for å redusere omfanget av byggefeil og – skader. Evalueringen av byggesaksreformen fra 1997 viser at reformen har medvirket til en positiv trend i utviklingen av byggefeil. Statens bygningstekniske etat har fortsatt arbeidet med påvirkning av byggenæringen gjennom informasjonstiltak slik at bransjen kan levere trygge og gode byggverk.

Veiledninger for reglene som gjelder sikkerhet, bl.a. mot brann, sammenbrudd av bygninger og hjemmeulykker er blitt videreutviklet og informert om. Virkelige hendelser blir undersøkt for å sikre at reglene er gode nok og at de blir praktisert på riktig måte.

Se også arbeidsmål 1.1- 1.5 om boligmarkeder og byggeprosess.

Arbeidsmål 3.4. God forvaltning, drift og vedlikehold av boliger, bomiljø og bygg

Strategier og tiltak

Regjeringen vil fra 2006 etablere en ny post på budsjettet som skal administreres av Statens bygningstekniske etat, jf. omtale under kap. 587, post 21 spesielle driftsutgifter. Ordningen skal støtte kompetanseoppbygging om bygningspolitiske spørsmål og bl.a.. ha et særskilt fokus på hvordan vedlikeholdet i den kommunale eiendomsmasse kan forbedres. Byggekostnadsprogrammet skal også bidra i denne sammenhengen, bl.a. ved å utvikle standarder for forvaltning, drift og vedlikehold av bygg.

Forholdet til bestemmelser om vedlikehold og utbedring av byggverk er behandlet i Bygningslovutvalgets utredning, NOU 2005:12 og skal følges opp som en del av lovrevisjonen.

Rapport og status

God forvaltning, planmessig vedlikehold og fornyelse bidrar til å opprettholde kvalitet og verdi i eksisterende bygningsmasse. Dette er vesentlig, både ut fra økonomiske, sosiale, kulturelle og miljømessige hensyn. Boligmassen er i hovedsak godt vedlikeholdt. I enkelte tette områder i de store byene er det behov for å bedre levekår, boforhold og bomiljø. Av Eiendomsforvaltningsutvalgets utredning (NOU 2004:22, Velholdte bygninger gir mer til alle) framgår det at det er et stort vedlikeholdsbehov i den kommunale eiendomsmassen.

Eierne har hovedansvar for vedlikeholdstiltak og fornyelse av boliger og bygg. For å stimulere områdeutvikling med god kvalitet og fornyelse av boligmassen, har Husbanken tildelt lån til utbedringsformål og tilskudd til avgrensede tiltak. Husbanken og Statens bygningstekniske etat har gitt støtte til informasjon og utredninger som skal bidra til godt vedlikehold og fornyelse. Rentekompensasjonsordningen for skolebygg og kirkebygg skal stimulere til at skoleanlegg og kirkebygg blir rehabilitert og satt i stand. Også ordningen med oppstartingstilskudd og rentekompensasjon for omsorgsboliger og sykehjem skal bidra til fornyelse og bedre kvalitet i bygningsmassen.

Hovedmål 4 Flere universelt utformede boliger og bygninger

Med stortingsmeldingen «Om nedbygging av funksjonshemmedes barrierer» satser regjeringen på at bolig- og bygningsmassen skal kunne brukes av alle. Universell utforming er et hovedprinsipp for dette og innebærer at boliger og bygninger i størst mulig grad skal kunne benyttes av alle uten spesiell tilrettelegging eller spesialløsninger. Det er flere ulike typer funksjonsnedsettelser som stiller ulike funksjonskrav; bevegelseshemming, orienteringshemming og klima- og miljøhemminger. Universell utforming imøtekommer dette.

Det skal stimuleres til økt andel boliger, bygninger og uteområder som er universelt utformete gjennom mer målrettet innretting av de økonomiske låne- og tilskuddsordningene, gjennom juridiske virkemidler, gjennom informasjon og kompetansehevingstiltak. Husbanken skal prioritere dette formålet innenfor kompetansetilskuddet.

Arbeidsmål 4.1. Øke antallet universelt utformede boliger, bygninger og uteområder

Strategier og tiltak

Bygningslovutvalget har vurdert tilgjengeligheten til byggverk. Kommunal- og regionaldepartementet vil følge opp utvalgets andre delinnstilling når det gjelder dette.

Universell utforming er også et viktig tildelingskriterium for Husbankens grunnlån, som ble innført 1. juli 2005. Aktuelle tiltak som gir grunnlag for lån er tilrettelegging av livsløpsstandard, installering av heis i lavblokker, universelt utformede uterom, installering av heis og innpassing av boligrelaterte tilgjengelighetstiltak (som besøksstandard) i eksisterende bebyggelse. Behovene til både bevegelseshemmede og orienteringshemmede vil stå i fokus ved vurderingen av ulike tiltak.

Personer med nedsatt funksjonsevne som ønsker å tilpasse boligene sine møter flere utfordringer. Mange kan oppleve at det er manglende samsvar mellom Husbankens og Folketrygdens ordninger og at muligheten til å få faglig bistand til valg av løsninger i liten grad er tilstede. Ofte kan rådgivningstjenesten være lite utviklet og spredd på mange aktører, noe som medfører en tilfeldig og lite helhetlig service. En tverretatlig gruppe bestående av Kommunal- og regionaldepartementet, Husbanken, Sosialdepartementet, Deltasenteret og Rikstrygdeverket har i den forbindelse utarbeidet et prosjektforslag som Husbanken har hatt hovedansvaret for å følge opp. Det har vært satt i gang modellforsøk i 15 kommuner med fokus på samarbeid mellom de ulike aktørene og etatene på dette området. En sentral del av modellforsøket har vært å prøve ut en større grad av fleksibilitet i bruken av statlige virkemidler. Prøveprosjektet skal evalueres i 2006. Regjeringen vil deretter følge dette videre opp.

Rapport og status

Husbanken ga i 2004 tilskudd til boligkvalitet til i alt 17 prosjekter som omhandlet god tilgjengelighet for alle i bygninger og bomiljø. Fire prosjekter gjaldt fysiske tiltak. Resten av prosjektene omfattet ulike tiltak som konkurranse/pilotprosjekt, plan/prosess og seminar/rettledning.

I 2004 ble det gitt lånetillegg til livsløpsstandard til 36 pst. av boligene som fikk oppføringslån i Husbanken. 10 pst. av boligene fikk lånetillegg til besøksstandard. Til sammen tilsvarer dette i overkant av 4300 boliger. Tilsvarende tall for 1.halvår 2005 var 45 pst. og 9 pst.

Universell utforming er ett av tildelingskriteriene for Husbankens nye grunnlån.

Forskriftsendringer som introduserer begrenset universell utforming i teknisk byggeforskrift forberedes med sikte på ikrafttredelse i 2006. En arbeidsgruppe ledet av Standard Norge skal utarbeide standarder innenfor tilgjengelighetsområdet i og til bygninger. Et forslag vil foreligge i løpet av 2006.

Arbeidsmål 4.2. Økt bevissthet og kunnskap om universell utforming blant sentrale faggrupper involvert i byggeprosessen, kommuner og forbrukere

Strategier og tiltak

Regjeringen vil gjennom Husbankens og Statens bygningsteknisk etats informasjonsprogram øke bevisstheten og kompetansen om universell utforming av boliger og bomiljøer hos sentrale aktører i byggebransjen og i kommunene. Veiledning og spredning av kunnskap om gode, helhetlige løsninger vil bli vektlagt. Etatenes rolle som kompetansesenter er her sentral. Aktiv bruk av Husbankens kompetansetilskudd og markedsføring av det nye grunnlånet overfor kommuner og utbyggere vil understøtte denne satsingen.

Rapport og status

Som et av tiltakene i regjeringens «Handlingsplan for økt tilgjengelighet for personer med nedsatt funksjonsevne – plan for universell utforming innen viktige samfunnsområder» ble samarbeidsprosjektet mellom Statens bygningstekniske etat og Husbanken «Informasjonsprogrammet om universell utforming i byggsektoren (2005–2009)» lansert våren 2005. Programmet har som mål å informere om temaet universell utforming, slik at alle aktører i tilknytning til byggsektoren får tilstrekkelig forståelse, kunnskap og ferdigheter. I 2005 er introduksjonskurs utviklet og gjennomført. Utvikling av etter- og videreutdanninger er i gang overfor ulike fagprofesjoner og arbeidet med å få temaet inn i grunnundervisningen er påbegynt. Temaveiledningen «Bygg for alle» er benyttet i kurssammenheng og formidlet til aktørene.

Bedre samhandling, felles begrepsbruk og bygging av nettverk er resultat av et konferanseinitiativ våren 2005. En kunnskapsstatus på området universell utforming er utarbeidet, og det er igang-

satt forsknings- og utviklingsprosjekt for å se på samfunnsøkonomiske gevinster ved investering i det.

Husbankens og Statens bygningstekniske etats rolle som kompetansesenter overfor bransje og kommune er styrket. Husbanken har 1. halvår 2005 gitt kompetansetilskudd på rundt 7,5 mill. kr til 41 prosjekter om informasjon og formidling av kunnskap og kompetanse om universell utforming. Regjeringen vil prioritere dette arbeidet videre.

Effektiv og brukerorientert forvaltning

Åpen, brukerorientert og velfungerende forvaltning av virkemidler

For regjeringen er det viktig at Husbanken har styrket og skal styrke sin rolle som kompetansebank. Det satses bl.a. på kompetanseutviklingstiltak for de ansatte, opprettelse av et boligfaglig bibliotek og forvaltning av kompetansetilskuddet på kap. 581, post 78. Dette tilskuddet skal særlig bidra til økt kunnskap innenfor områdene boligsosialt arbeid, universell utforming, miljø og energi.

I dag tilbyr Husbanken fastrentelån med 5-års bindingstid. I St.meld. nr. 23 (2003–2004) Om boligpolitikken varslet Regjeringen at den vil åpne for at Husbanken skal tilby flere typer fastrentelån enn i dag. Dette vil gi låntakerne flere valg og vil samtidig kunne gjøre husholdningene mindre utsatte for en renteøkning. Kommunal- og regionaldepartementet vil innføre fastrentelån med treårs bindingstid i Husbanken i 2006.

TNS-Gallup og Statskonsult gjennomførte høsten 2004 en kartlegging av kommunenes og utbyggernes tilfredshet med Husbankens rolle som kompetansesenter. Undersøkelsen var spesielt rettet mot profesjonelle brukere av Husbankens tjenester. Det er en generell oppfatning blant de spurte om at Husbanken legger godt til rette og bidrar til kompetanseheving på sine tjenesteområder. Husbanken vurderes også som en aktiv veileder i boligspørsmål. En liknende brukerundersøkelse vil bli gjennomført i 2005.

Husbanken foretar en løpende serviceundersøkelse rettet mot alle kunder som får utbetalt lån. Formålet med undersøkelsen er å måle brukernes oppfatning av kvaliteten på servicenivået, saksbehandlingen og informasjons- og veiledningstjenestene i Husbanken. Andel positive svar fra kundene er gjennomgående høy for de forskjellige indikatorene når det gjelder service, overholdelse av tidsfrist, svartid, kontakt per telefon og nyttig informasjon.

Husbanken er aktiv i modernisering av sine systemer. Prosjektet «Åpen Husbank» gjør Husbanken tilgjengelig på internett. Husbanken har også utviklet en plan for modernisering av IKT. Aktuelle prosjekter som inngår i moderniseringsplanen er ny teknisk plattform, modernisering av systemet for bostøtteberegningen, tilrettelegging for innføring av nytt grunnlån, elektronisk dokumentbehandling, fullelektronisk kundedialog, utredning av internettløsning, biblioteksystem og IKT-styringsmodell. Prosjektene utgjør et moderniseringsprogram som er en stor satsing innenfor IKT-området i Husbanken. Når det gjelder modernisering av bostøttesystemet, arbeides det per august 2005 med tilgjengeliggjøring av bostøttesystemet for kommunene på internett. De neste fasene i prosjektet er modernisert løsning for intern saksbehandling, modernisering av beregning, masseutsendelse og eventuell utbetaling samt fullelektronisk kundedialog.

Kommunen er forvaltningsmyndighet i plan- og byggesaker. Det er en sentral oppgave for Statens bygningstekniske etat å sette kommunene i stand til å utføre byggesaksbehandling på en effektiv og brukerorientert måte. Byggsøk er et vesentlig hjelpemiddel for å oppnå dette målet og har vært høyt prioritert fra regjeringens side. Tiltak for å få flest mulig kommuner til å ta systemet i bruk og deretter bistå i implementering, er høyt prioritert.

Det er satt tidsfrister for kommunenes saksbehandling som kontinuerlig følges opp av Statens bygningstekniske etat sammen med at man får en generell oversikt over kommunenes saksbehandling. Gjennom årlige brukerundersøkelser innhentes opplysninger fra kommunene om behovet for informasjon, bistand og veiledningsmateriale for å kunne gi målrettede tjenester.

Effektiv løsning av forvaltnings- og driftsoppgaver

Husbanken samler låneforvaltningen til ett kontor for å effektivisere forvaltningen og lettere å kunne måle effektiviteten opp mot andre aktører og forvaltningsmodeller. På denne måten frigjøres også ressurser til andre boligpolitisk viktige oppgaver ved region- og hovedkontorer. Planen er at ny organisering av forvaltningsarbeidet skal skje innen utgangen av 2005.

Husbanken forvalter i dag også ordninger for andre departementer. Dette gjelder i første rekke ordningen med tilskudd til kompensasjon for renteutgifter knyttet til nybygging og utbedring av skoleanlegg. I tillegg kommer en tilsvarende tilskuddsordning for utbedring av kirkebygg, samt tilskudd til studentboliger. Skoleanlegg er omtalt under kap. 582, post 60, mens kirkebygg er omtalt under post 61.

Høsten 2004 overtok Husbanken forvaltningen av tilskudd til studentboliger. Per 1. halvår 2005 var det søkt om tilskudd til to prosjekter med til sammen 131 studentboliger. Ett prosjekt med fem studentboliger har fått godkjenning om tilskudd i samme periode.

En enkel og tilgjengelig forvaltning som gir rask tilbakemelding ved henvendelser er viktig for regjeringen.

Statens bygningstekniske etat er forvaltningsmyndighet for sentral godkjenning. Målsetting overfor brukerne av denne tjenesten er kort saksbehandlingstid, enhetlig og lavt gebyr, god informasjon og god kontakt med de foretak som har godkjenning og deres organisasjoner. Faste saksbehandlere er knyttet til foretakene og foretakene har selv adgang til selv å rette opp endringer i opplysninger om eget foretak.

I forhold til øvrig tjenesteyting legges det stor vekt på åpenhet bl.a. gjennom å legge postjournalen på internett og det ytes en svartjeneste på internett gjennom BEinteraktiv med svært kort responstid. Byggsøk har et stort behov for brukerstøtte som prioriteres. Gjennom årlige brukerundersøkelser innhentes opplysninger fra bygg- og anleggsnæringen om servicenivået, kvalitet og nytteverdien av tjenestene og informasjonsproduktene. Sentral godkjenning oppleves som nyttig for BAE-næringen og kommunene og brukerne er tilfredse med tjenesten som utføres.

Brukerundersøkelsen skal videre danne grunnlag for målorientert informasjon og hvilke tema og informasjonsprodukter det er behov for. Det er gjennomgående stor tilfredsstillelse med tilgjengelighet og kvalitet på tjenester og informasjon.

Programkategori 13.80 Bolig, bomiljø og bygg

Utgifter under programkategori 13.80 fordelt på kapitler

(i 1 000 kr)

Kap.	Betegnelse	Regnskap 2004	Saldert budsjett 2005	Forslag 2006	Pst. endr. 05/06
580	Bostøtte	2 036 390	2 093 600	2 205 300	5,3
581	Bolig- og bomiljøtiltak	734 887	707 500	691 200	-2,3
582	Rentekompensasjon for skoleanlegg og kirkebygg	181 981	271 300	329 000	21,3
585	Husleietvistutvalget i Oslo og Akershus (jf. kap. 3585)	4 649	4 900		-100,0
586	Tilskudd til omsorgsboliger og sykehjemsplasser	2 501 815	2 722 800	1 437 000	-47,2
587	Statens bygningstekniske etat (jf. kap. 3587)	39 433	38 050	43 400	14,1
2412	Den norske stats husbank (jf. kap. 5312 og 5615)	9 785 640	13 409 000	11 888 200	-11,3
	Sum kategori 13.80	15 284 795	19 247 150	16 594 100	-13,8

Inntekter under programkategori 13.80 fordelt på kapitler

(i 1 000 kr)

Kap.	Betegnelse	Regnskap 2004	Saldert budsjett 2005	Forslag 2006	Pst. endr. 05/06
3585	Husleietvistutvalget i Oslo og Akershus (jf. kap. 585)	326	240		-100,0
3587	Statens bygningstekniske etat (jf. kap 587)	15 381	13 600	14 600	7,4
5312	Den norske stats husbank (jf. kap. 2412)	15 967 996	9 453 700	9 714 100	2,8
5615	Renter fra Den norske stats husbank (jf. kap. 2412)	4 421 103	4 437 000	3 839 000	-13,5
	Sum kategori 13.80	20 404 806	13 904 540	13 567 700	-2,4

Ett av de strategiske målene for samarbeidsregjeringens bolig- og bygningspolitikk er at alle skal kunne bo godt og trygt. For å nå dette målet må boligmarkedet fungere godt. En ansvarlig økonomisk politikk som bidrar til et stabilt rentenivå er forutsetning for dette. Et sentralt mål er også at byggeprosessen fungerer effektivt. Det arbeides for at stadig flere kommuner og aktører i byggenæringen tar i bruk det elektroniske systemet for byggesaksbehandling, ByggSøk. Det er fokus på å redusere byggekostnader, og det er satt i gang et femårig byggekostnadsprogram. Vanskeligstilte på

boligmarkedet skal også ha tilgang på en bolig. Ungdom i etableringsfasen, flyktninger og innvandrere er viktige målgrupper. Det skal fortsatt kjempes mot bostedsløshet. Boliger og bygg skal ha varig og god kvalitet. Det skal tas hensyn til viktige kvaliteter som universell utforming, miljøvennlighet og god estetisk utforming.

Kommunal- og regionaldepartementet har i denne proposisjonen slått sammen programkategori 13.80 Bolig- og bomiljø og programkategori 13.90 Bygningssaker. Under kap. 581 Bolig- og bomiljøtiltak forvalter Kommunal- og regionaldepartementet post 60 Handlingsprogram for Oslo indre øst, post 21 Kunnskapsutvikling og -formidling og post 72 Program for reduserte byggekostnader (tidligere post 22). Husbanken forvalter alle andre budsjettposter som blir omtalt under resultatområdet med unntak av kap. 585 Husleietvistutvalget i Oslo og Akershus og kap. 587 Statens bygningstekniske etat.

De økonomiske virkemidlene som blir omtalt under budsjettpostene skal bidra til å nå regjeringens mål om å hjelpe de vanskeligstilte på boligmarkedet. Strategien for å forebygge og bekjempe bostedsløshet «På vei til egen bolig» er spesielt prioritert i budsjettet. Startlån og bostøtte er svært målrettede virkemidler og skal forbedres ytterlige. Miljø og universell utforming er viktige kvaliteter som bl.a. skal ivaretas innenfor Husbankens grunnlån og kompetansetilskudd. Husbanken og Statens bygningstekniske etat skal gjennom informasjon og veiledning om gjeldende lover og forskrifter bidra til et velfungerende boligmarked. ByggSøk er blitt tatt i bruk av mange kommuner, og det skal fortsatt arbeides for å øke bruken.

Rapporteringen for måloppnåelsen på området skjer under resultatområde 7, men det rapporteres også under enkelte budsjettposter der dette bidrar til en bedre oversikt over resultater for den omtalte ordningen.

Kap. 2412 Den norske stats husbank (jf. kap. 5312 og 5615)

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2004	Saldert budsjett 2005	Forslag 2006
01	Driftsutgifter	272 250	283 000	263 200
45	Større utstyrsanskaffelser og vedlikehold, *kan overføres*	4 840	5 000	8 000
72	Rentestøtte	28 640	23 000	21 000
90	Lån til Husbanken, *overslagsbevilgning*	9 479 910	13 098 000	11 596 000
	Sum kap. 2412	9 785 640	13 409 000	11 888 200

Teknisk endring i 2006: Som følge av overgang til nettobudsjettering av merverdiavgift i staten er kap. 2412, post 01 nedjustert med 15,798 mill. kr og post 45 er nedjustert med 2,013 mill. kr.

Endringer som ikke går fram av tabellen: Da Stortinget behandlet St. prp. nr. 65 (2004–2005) Tilleggsbevilgninger og omprioriteringer i statsbudsjettet 2005 ble bevilgningen på post 72 økt med 2,0 mill. kr til 25,0 mill. kr, bevilgningen på post 90 ble redusert med 1 448 mill. kr til 11 650 mill. kr.

Husbankens rolle og oppgaver

Husbanken er regjeringens viktigste verktøy for å nå de boligpolitiske målene. Husbanken skal gjennomføre den statlige bolig- og bygningspolitikken målrettet og effektivt, og fremme bygging av boliger med nøktern standard og god kvalitet. Hensyn til bærekraftig og økonomisk ressursbruk, god kvalitet, universell utforming og god byggeskikk skal sikres ved å påvirke nybygging og gjennom utbedring av eksisterende boliger. Husbanken skal spille en aktiv rolle bl.a. overfor kommunene i boligpolitikken, både gjennom de økonomiske virkemidlene og ikke minst som rådgiver og kompetansebank.

Husbanken forvalter ulike virkemidler for å nå de boligpolitiske målene. Husbanken gir lån og tilskudd til boligbygging, boligfornying, boligetablering, omsorgsboliger, barnehager og annet. Deler av låne- og tilskuddsordningene, som startlån og boligtilskudd, er behovsprøvd og skal gjøre det lettere å etablere seg for unge og vanskeligstilte. Disse virkemidlene, sammen med bostøtten, skal bidra til at husstander med lave inntekter skal kunne skaffe seg en god og nøktern bolig til en akseptabel kostnad. Boliger til bostedsløse, flykt-

ninger, personer med nedsatt funksjonsevne og andre vanskeligstilte er høyt prioritert. Innenfor låneordningene er også barnehager prioritert.

Husbanken forvalter den statlige bostøtteordningen. Husbanken utbetaler også tilskudd som kompenserer renteutgifter for omsorgsboliger og sykehjem bygd under eldreplanen og opptrappingsplanen for psykisk helse.

Husbanken har virkemidler som skal bedre kvaliteten på bolig og bomiljø i eksisterende boområder, særlig i byer og tettbygde strøk. Husbanken har i tillegg ansvar for det statlige byggeskikkarbeidet. Husbanken skal bevisstgjøre kommunene, byggebransjen og andre om god byggeskikk og øke kompetansen på området.

I 2002 ble det etablert en rentekompensasjonsordning for å stimulere kommunene til å ruste opp skoleanlegg. Husbanken administrerer utbetalingene til kommunene. Fra 1. januar 2004 tok Husbanken over ansvaret for forvaltningen av tilskuddet til studentboliger fra Utdannings- og forskningsdepartementet. Husbanken administrerer den nyetablerte rentekompensasjonsordningen for kirkebygg som Kirke- og kulturdepartementet har ansvaret for.

Husbanken skal være et kompetansesenter for gjennomføringen av boligpolitikken. Denne oppgaven innebærer et ansvar for utvikling og spredning av kunnskap. Husbanken gir støtte til forskning, utviklingsprosjekter, utredninger og bidrar til å formidle forskningsresultater og ny kunnskap gjennom en rekke fora og informasjonskanaler. Husbanken har store nettverk og god kontakt med aktørene innenfor boligsektoren, forskningsinstitusjoner, bransjeorganisasjoner, boligsamvirket, interesseorganisasjoner og offentlige institusjoner. Husbanken har også en god kontaktflate til kommunene, som er en viktig målgruppe for Husbankens arbeid.

Hovedtall for de viktigste økonomiske ordningene Husbanken forvalter vises i oversiktstabellen i tabellvedlegget.

Post 1 Driftsutgifter og post 45 Større utstyrsanskaffelser og vedlikehold, kan overføres

Postene dekker lønn til ansatte, husleie og andre faste driftsutgifter for Husbanken.

Per 31.3.2005 har Husbanken 355 årsverk, herav er 61 pst. kvinner. Husbanken har regionkontor i Hammerfest, Bodø, Trondheim, Bergen, Arendal og Oslo. Regionkontorene har fullt ansvar innenfor sin region på kunderettede ordninger og virkemidler. For å utnytte Husbankens samlede kompetanse har hvert enkelt regionkontor i tillegg fått konsernoppdrag innenfor boligpolitiske satsingsområder.

Husbankens hovedkontor har flyttet til Drammen og Husbankens nye lokaler ble offisielt åpnet 21. september 2005.

Husbanken gjennomfører en stor modernisering av IKT, og da særlig bostøttesystemet. Dette dekkes delvis over post 1 driftsutgifter og dels over post 45 for større utstyrsanskaffelser og vedlikehold. En stor del av bevilgningen på post 45 ble i 2004 benyttet til IKT-relaterte anskaffelser.

Budsjettforslag for 2006

Det foreslås en bevilgning på 263,2 mill. kr til Husbankens driftsbudsjett i 2006. Det foreslås videre en bevilgning på 8 mill. kr på kap. 2412, post 45. Denne økte bevilgningen skyldes store utfordringer til utvikling av IKT, særlig bostøttesystemet som det tas sikte på ferdigstillelse av i 2007.

Post 70 Tilskudd til Husbankens risikofond

På posten bevilges det midler til Husbankens risikofond. Risikofondets midler benyttes til å dekke nettotap på Husbankens utlånsvirksomhet.

Tabell 3.52 Mislighold, inkasso og tap på utlån 2003–2004 og 1. halvår 2005

	30.12.03	31.12.04	30.06.05
Antall misligholdte lån, i alt	2 801	2 013	1 816
Misligholdte lån, i mill. kr	1 664	1 188	1 065
Misligholdte lån i pst. av totalt utlån	1,65	1,26	1,13
Begjæringer om tvangssalg	860	740	297
Gjennomførte tvangssalg	148	143	53
Tap på personer, i mill. kr	17,6	22,0	7,2
Tap på ikke-personer, i mill. kr	9,1	14,0	0,3
Netto tap, i mill. kr	19,9	28,9	4,7
Risikofond, i mill. kr	126,4	100,6	95,9

Tapene økte noe i 2004, men ligger fortsatt på et relativt lavt nivå. Til sammenligning var tapene i 1995, da tapene samlet lå på et svært høyt nivå, på 405 mill. kr. Til tross for lavere mislighold, bare 2,0 pst. av lånene pr. 31.12.2004 og færre tvangssalg, økte tapene noe på de personlige låntakerne i forhold til året før. Noe av økningen skyldes at Husbanken i 2004 tapsførte en del eldre restkrav etter såkalte frivillig salg til underdekning. Samtidig har Husbanken tatt noe tap i gjeldsordningssaker der gjeldsordningen er fullført. Foreløpige forventede tap i andre gjeldsordningssaker utgjør om lag 11 mill. kr.

Husbanken anslår at de samlete bruttotapene blir på rundt 30 mill. kr i 2005, fordelt med 15 mill. kr på personlige låntakere og 15 mill. kr på stiftelser. Det regnes med et bruttotap på 33 mill. kr i 2006. Nettotapet i 2006 anslås til 28 mill. kr som følge av tilbakeføringer. Hvis dette estimatet legges til grunn, vil Husbankens risikofond ved utgangen av 2006 være på om lag 53 mill. kr. Det kan derfor være behov for påfylling av tapsfondet i 2007 eller de påfølgende årene.

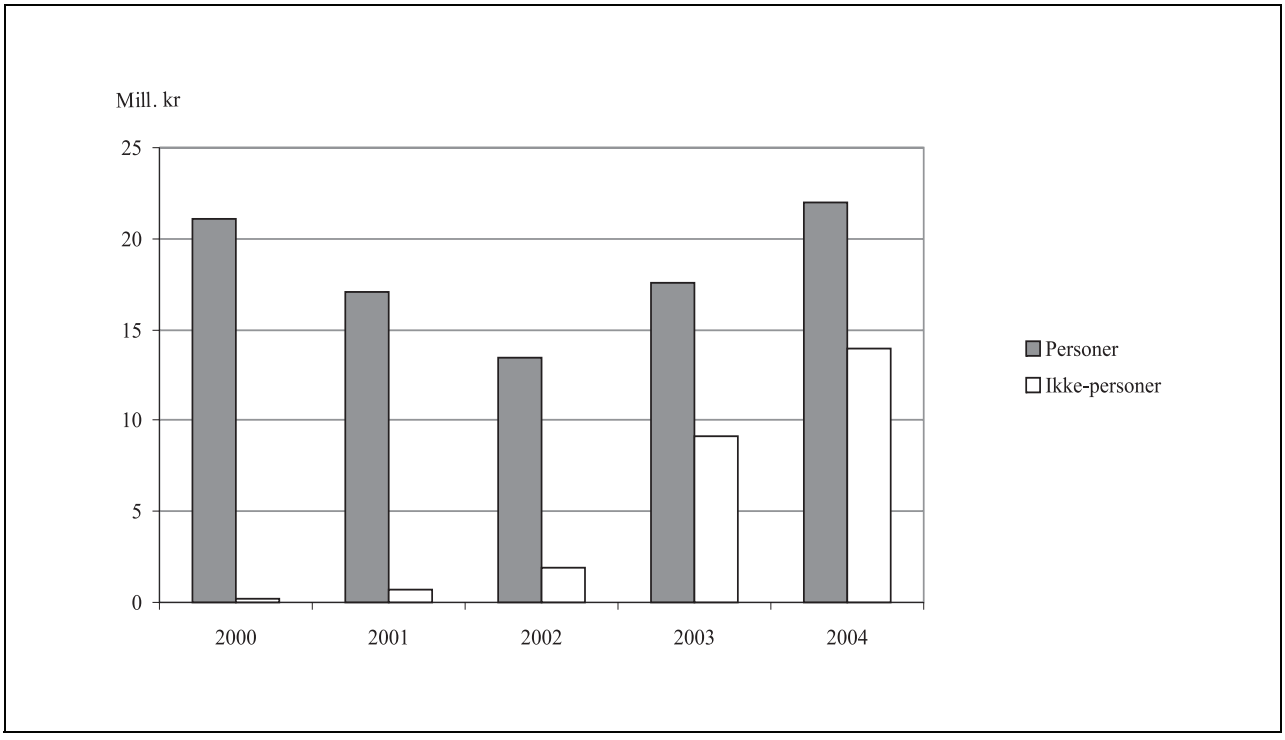

Figur 3.12 Brutto tap fordelt på personlige og ikke-personlige låntakere

Post 72 Rentestøtte

Posten omfatter lån til utleieformål som er gitt med 10 års rente- og avdragsfrihet i perioden 1987–1994, og eldre særvilkårslån som har en rentesats på ett prosentpoeng under gjeldende rente. En renteendring vil slå ut i endret rentestøtte når det gjelder rentefrie utleieboliger. Forsinkelsesrenter trekkes fra rentestøtten.

I 2004 utgjorde rentestøtten 28,6 mill. kr. Per 1. halvår 2005 var det postert 13,8 mill. kr på posten. Regjeringen foreslår å bevilge 21 mill. kr til rentestøtte i 2006.

Post 90 Lån til Husbanken, overslagsbevilgning

Posten viser Husbankens brutto finansieringsbehov til utlånsvirksomheten, det vil si utbetalinger av nye lån og rentestøtte. Husbankens lånevirksomhet må sees i sammenheng med resultatområde 7 bolig, bomiljø og bygg. Utbetalingene av nye lån for 2004 kom på 9 480 mill. kr. Dette er en nedgang på om lag 1 350 mill. kr fra 2003. Nedgangen skyldes i hovedsak et større frafall fra tilsagn til utbetaling enn tidligere. Flere låntakere enn tidligere har valgt en annen finansieringskilde enn Husbanken etter at tilsagnet var mottatt. Det generelt lave rentenivået i markedet gjorde at låntakerne i mange tilfeller oppnådde gunstige låneavtaler i andre kredittinstitusjoner.

I første halvår 2005 ble det utbetalt om lag 5 432 mill. kr. Utbetalinger av nye lån for 2005 er budsjettert til 11 596 mill. kr. Diagrammet om bruk av lån fordelt på låneordninger viser tydelig regjeringens prioriteringer.

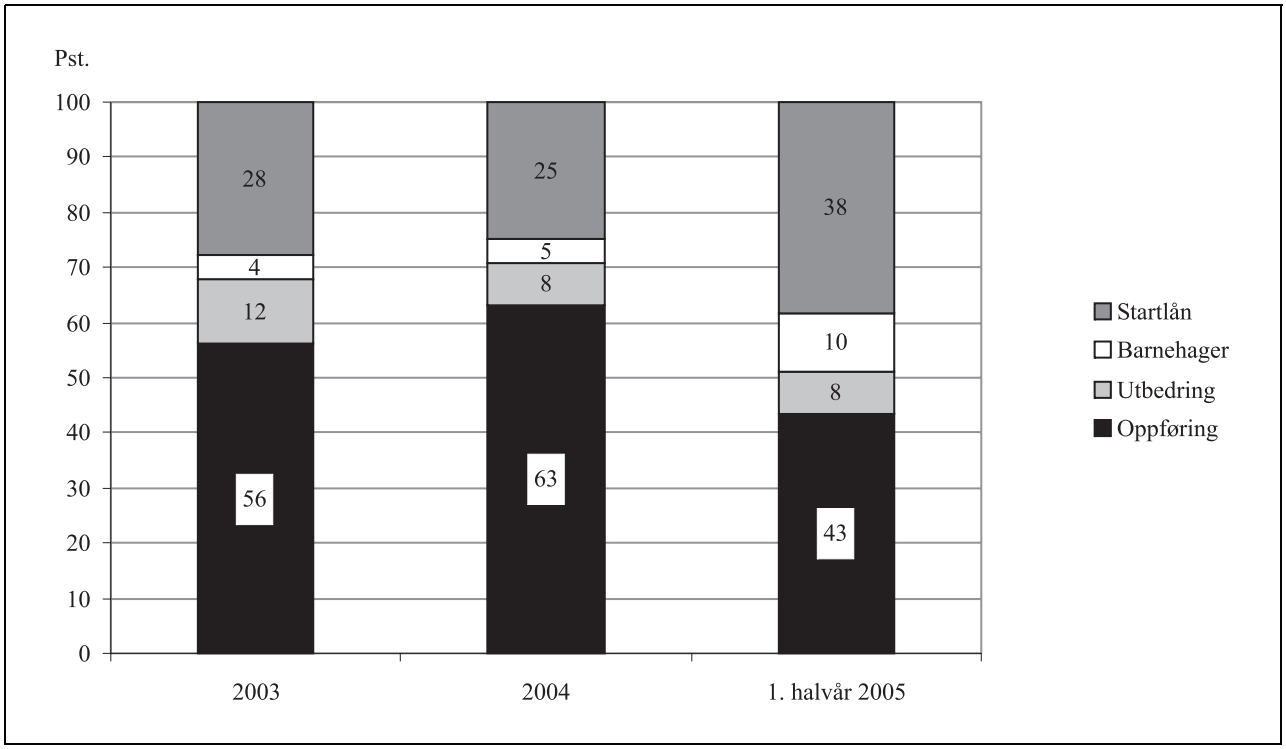

Figur 3.13 Bruken av lån fordelt på låneordning 2003 – 2004 og 1. halvår 2005[1]

[1] Kvotebelastede lån. Brorparten av midlene til startlån blir fordelt til kommunene i første halvår, noe som forklarer den store andelen i første halvår 2005.

Tabell 3.53 Antall saker med tilsagn om lån i Husbanken 2003–2004 og 1. halvår 2005

	2003	2004	1. halvår 2005
Startlån	6 509	6 994	1 986[1]
Barnehager	80	75	84
Utbedring	460	334	152
Oppføring	1 382	1 029	454

[1] Foreløpige tall fra kommunene

Tabell 3.54 Gjennomsnittlig lånebeløp per bolig for saker med tilsagn om lån i Husbanken 2003–2004 og 1. halvår 2005

	2003	2004	1. halvår 2005
Startlån	393 900	417 000	478 000
Barnehager[1]	118 700	141 500	162 300
Utbedring	155 100	148 800	175 200
Oppføring	852 700	987 800	807 300

[1] Gjennomsnittslån pr. barnehageplass

Husbankens statistikksider på internett gir detaljert informasjon om bruken av lånemidlene helt tilbake til 1997, jf. www.husbanken.no/statistikk.

Låneramme for Husbanken i 2006

Regjeringen foreslår en låneramme på 13,5 mrd. kr i 2006. 0,5 mrd. kr av rammen er øremerket ordningen med lån til etablering av sykehjemsplasser, omsorgsboliger og rehabiliteringsplasser i sydelige land. Dette er en videreføring av lånerammen for 2005 og er godt tilpasset situasjonen i boligmarkedet. Videre skal Husbanken også innføre tilbud om fastrentelån med treårs bindingstid. Dette vil gi lånetakerne større valgfrihet enn i dag til å finne låneordninger tilpasset den enkeltes økonomiske situasjon, og vil kunne dempe husholdningenes renterisiko.

Husbankens nye grunnlån er målrettet mot personer som skal etablere seg i egen bolig for første gang, mot ordinære boliger der det blir tatt hensyn til miljø og universell utforming og mot boligbygging i deler av landet der det er vanskelig å få lån til å bygge boliger (på grunn av lav pantesikkerhet). Lånet kan benyttes til finansiering av nye boligerer, til utbedring av bolig, til ombygging av andre bygg til boliger og til kjøp av brukte utleieboliger.

Husbanken skal supplere andre deler av kredittmarkedet og gi lån til formål som er samfunnsøkonomisk og fordelingspolitisk ønskelig. Långivningen skal i større grad rettes inn mot målene i boligmeldingen. Regjeringen vil i denne sammenheng videreføre prioriteringen av startlån til unge og vanskeligstilte, slik at de skal kunne etablere seg i egen bolig. Lånefinansiering av nye barnehageplasser vil være prioritert også i 2006.

Rentenivået i Husbanken

Rentenivået i Husbanken kom i 2005 ned på det laveste nivået noensinne. Den flytende renten vil være 2,3 pst. i årets tre siste kvartaler. Fastrenten ligger vel ett prosentpoeng over den flytende renten. Jf. nærmere omtale under resultatområde 7, omtale av boligmarkedet.

Kap. 5312 Den norske stats husbank (jf. kap. 2412)

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2004	Saldert budsjett 2005	Forslag 2006
01	Gebyrer m.m.	25 023	28 700	29 100
11	Tilfeldige inntekter	13 184		
15	Refusjon arbeidsmarkedstiltak	331		
16	Refusjon av fødselspenger/adopsjonspenger	1 043		
17	Refusjon lærlinger	55		
18	Refusjon av sykepenger	3 160		
90	Avdrag	15 925 200	9 425 000	9 685 000
	Sum kap. 5312	15 967 996	9 453 700	9 714 100

Endringer som ikke går fram av tabellen: Da Stortinget behandlet St. prp. nr. 65 (2004–2005) Tilleggsbevilgninger og omprioriteringer i statsbudsjettet 2005 ble bevilgningen på post 90 økt med 2 306,0 mill. kr til 11 731,0 mill. kr.

Post 1 Gebyrer m.m.

Etableringsgebyr til dekning av kostnader for etablering av lån, samt dekning av kostnader i forbindelse med stikkprøvekontroller er satt til 600 kr. Forvaltningsgebyr for terminvarsler er satt til 30 kr per betalingstermin.

Det blir foreslått en bevilgning på 29,1 mill. kr for 2006.

Post 11 Tilfeldige inntekter

På denne posten blir tilfeldige inntekter som forsinkelsesrente, tilbakebetalte tilskudd og andre tilfeldige inntekter inntektsført.

Post 90 Avdrag

Posten omfatter mottatte avdrag, tap og rentestøtte, noe som følger av prinsippet om bruttobudsjettering. Posten blir budsjettert med 9 685 mill. kr i 2006. Det regnes med at ordinære innbetalinger blir på 3 631 mill. kr, bruttotap på utlånsvirksomheten på 33 mill. kr og rentestøtte på 21 mill. kr. Ekstraordinære innbetalinger er anslått til 6 000 mill. kr.

Kap. 5615 Renter fra Den norske stats husbank (jf. kap. 2412)

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2004	Saldert budsjett 2005	Forslag 2006
80	Renter	4 421 103	4 437 000	3 839 000
	Sum kap. 5615	4 421 103	4 437 000	3 839 000

Endringer som ikke går fram av tabellen: Da Stortinget behandlet St. prp. nr. 65 (2004–2005) Tilleggsbevilgninger og omprioriteringer i statsbudsjettet 2005 ble bevilgningen på post 90 redusert med 695,0 mill. kr til 3 742,0 mill. kr.

Post 80 Renter

Posten omfatter mottatte renter fra kunder og rentestøtte. Posten blir budsjettert med 3 839 mill. kr for 2006.

Kap. 580 Bostøtte

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2004	Saldert budsjett 2005	Forslag 2006
70	Bostøtte, *overslagsbevilgning*	2 036 390	2 093 600	2 205 300
	Sum kap. 580	2 036 390	2 093 600	2 205 300

Post 70 Bostøtte, overslagsbevilgning

Boks 3.10 Forbedringer i bostøtten 2002–2005

Bostøtten er det viktigste økonomiske virkemiddelet for å hjelpe de vanskeligstilte på boligmarkedet. Ordningen har de siste årene blitt stadig forbedret, mer målrettet og er blitt styrket med over 350 mill. kr i perioden fra 2002 til 2005 bl.a. som følge av regjeringens fattigdomssatsing. I 2003 ble det i tillegg utbetalt 265 mill. kr som en ekstrautbetaling til kompensasjon for høye strømpriser.

2002 Boutgiftstaket ble økt med 5000 kr i Oslo, Bergen, Trondheim og Stavanger. Støtten til lys og varme for eldre-, uføre- og etterlattepensjonister ble økt.

2003 Finansieringskravet for barnefamilier ble fjernet i sin helhet, dvs også for eide boliger. I februar 2003 ble det foretatt en ekstrautbetaling på 2500 kr per husstand for økte strømutgifter. I tillegg fikk alle lagt til grunn sjablonen for lys og varme 1. termin 2003.

2004 Boutgiftstakene ble hevet i Oslo, Bergen, Trondheim, Stavanger, Kristiansand, Drammen, Tromsø og Fredrikstad. Ordningen ble utvidet til å gjelde flyktninger som deltar i introduksjonsprogrammet. Våren 2004 ble det innført månedlige utbetalinger av bostøtte for å bedre mottakernes betalingsevne. Arealkravet på 40 kvm for gruppen barnefamilier m.fl. i kommunalt disponerte boliger ble fjernet.

2005 Arealkravet for alle barnefamilier ble tatt vekk. Tidligere ble ligningsinntekt fra to år tilbake lagt til grunn ved søknad om bostøtte. Fra 2005 blir fjorårets ligningsinntekt lagt til grunn for 2. og 3. termin. Subsidiemodellen for utleieboliger er lagt om slik at støtten i større grad gis som bostøtte til den enkelte bruker i stedet for som investeringstøtte til kommunene. Dekningsprosenten i bostøtten for beboere i kommunale utleieboliger er hevet fra 70 til 80 pst.

Mål

Bostøtten skal bidra til at alders-, uføre- og etterlattepensjonister, barnefamilier og andre husstander med svak økonomi skal kunne skaffe seg en passende og nøktern eie- eller leiebolig og ha mulighet til å bli boende der. Videre skal bostøtten jevne ut forskjeller i levekår mellom ulike pensjonistgrupper som følge av ulike boutgifter. Ordningen gjelder også flyktninger som deltar i introduksjonsprogrammet. Bostøtten skal bidra til at innvandrere blir raskere bosatt og etablert i lokalmiljøet.

Tildeling

Regelverket for bostøtteordningen er innrettet slik at husstandene med de laveste inntektene og høyeste boutgiftene får mest i støtte. For å få bostøtte blir det stilt krav både til boligen og til husstanden. Forholdet mellom de samlede inntektene til husstanden og boutgiftene avgjør om det blir gitt bostøtte og eventuelt hvor stort beløp som blir tildelt. Bostøtten blir utbetalt etterskuddsvis hver måned.

For at en skal kunne få bostøtte, må det i husstanden enten være barn under 18 år, personer over 65 år eller personer som har mottatt trygd eller pensjon gjennom folketrygden. I tillegg vil husstander som mottar visse trygder som er nær-

mere spesifisert i regelverket og langvarig sosialhjelp, ha rett til bostøtte. Fra 2004 fikk også mottakere av introduksjonsstøtte mulighet til å søke om bostøtte.

Oppfølging og kontroll

Søknader om bostøtte blir først registrert i kommunene. Søknadene blir kontrollert mot opplysninger fra folkeregisteret, Rikstrygdeverket, Aetat, ligningsregisteret og eventuelt Husbankens og Innovasjon Norges låneregistre. Vedtak om bostøtte sendes ut rett etter terminens utløp tre ganger årlig. Bostøttebeløpet utbetales månedlig i terminen etter. I januar hvert år sendes det ut en forhåndsutfylt søknad på grunnlag av data fra 3. termin foregående år, til alle mottakere. Eventuelle forhold som er endret, skal korrigeres på skjemaet og sendes sammen med dokumentasjon til kommunens bostøttekontor.

Fra 2004 ble det i tillegg innført plikt til å melde fra om inntektsøkninger for bostøttemottakere. Meldeplikten gjelder for husstander som har hatt inntektsøkning på mer enn 10 000 kr siden fjoråret. Målgruppen for meldeplikten er hovedsakelig personer som går fra en trygde-/studiesituasjon og over til lønnet arbeid. Det er ikke meldeplikt for alders-, uføre- og etterlattepensjonister som har inntektsoppgang kun som følge av årlig oppjustering av pensjonen. Det er heller ikke meldeplikt hvis inntektsøkningen skyldes overgang fra sosial stønad til trygd eller der inntektsøkningen skyldes introduksjonsstøtten.

I statsbudsjettet for 2005 har regjeringen foreslått at Husbanken innhenter oppdaterte inntektsopplysninger om bostøttemottakerne hver gang ny ligning foreligger. Stortinget sluttet seg enstemmig til dette, og tiltaket har redusert utbetalingen av bostøtten i 2005 med om lag 70 mill. kr. Tiltaket er beregnet til å redusere utbetalingen tilsvarende i senere år.

Hovedtall i bostøtteordningen for 2003 – 2005

Tabell 3.55 Hovedtall ved utbetaling av bostøtte for 1. termin i perioden 2003–2005

	2003	2004	2005
Antall husstander som mottok bostøtte, i alt	*108 531*	*106 430*	*103 969*
Av dette:			
Uføre under 65 år uten barn	31 064	31 259	30 527
Uføre under 65 år med barn	3 590	3 414	2 963
Eldre over 65 år	46 995	45 049	42 438
Andre pensjonister	1 402	1 376	1 257
Enslige forsørgere	16 722	15 911	14 568
Andre barnefamilier	5 480	5 602	5 685
Andre med krav på støtte	3 278	3 819	6 531
Gjennomsnittlig husstandsinntekt per måned (kr)	8 209	8 463	8 573
Gjennomsnittlig boutgift per måned (kr)	4 539	4 510	4 597
Gjennomsnittlig bostøtte per måned (kr)	1 604	1 503	1 623
Totale boutgifter i prosent av inntekt før bostøtte	55	53	54
Totale boutgifter i prosent av inntekt etter bostøtte	36	35	35
Totale utbetalinger i 1. termin 2003-2005 (mill. kr)	674,5	651,4	675,0

Nedgangen i antall bostøttemottakere til tross for forbedret regelverk antas å ha sammenheng med den generelt gode økonomiske situasjonen i Norge, og at færre derfor har hatt behov for bostøtte.

Budsjett for 2006

Som et ledd i tiltaksplanen mot fattigdom foreslår regjeringen å fjerne arealkravet for husstander med mottakere av attførings- eller rehabiliteringspenger, yrkesskadeerstatning, grunn- eller hjelpestønad, tidsbegrenset uførestønad og langvarige

sosialhjelpsmottakere med sosialhjelp som eneste inntektskilde. Arealkravet sier at husværet skal være på over 40 kvm. Tiltaket er særlig viktig i kampen mot bostedsløshet og gjør det lettere for kommunene å finne egnede boliger til bostedsløse. I forbindelse med budsjettet for 2005 ble arealkravet fjernet for barnefamilier. Ved behandling av budsjettet for 2004 ble arealkravet for barnefamilier m.fl. i kommunalt disponerte boliger fjernet. Arealkravet vil nå med dette budsjettforslaget ikke lenger gjelde for gruppen barnefamilier m.fl. Denne utvidelsen av bostøtteordningen er et ledd i tiltaksplanen for å motvirke fattigdom. Tiltaket er kostnadsberegnet til 35 mill. kr i 2006.

Siden 1997 har alders-, uføre og etterlattepensjonister med inntekt under minstepensjon tillagt 30 pst. fått dekket utgifter til lys og varme etter en fastsatt sjablon. Sjablonen ble fra 1. termin 2003 justert opp for å kompensere for høyere strømpriser. Strømprisene falt igjen i 2004 og ser ut til å ha stabilisert seg på et normalt nivå. På dette grunnlaget foreslås det å nedjustere sjablonen igjen, med en innsparingseffekt i 2006 på 30 mill. kr. Dersom en unormal situasjon på elektrisitetsmarkedet igjen skulle oppstå vil bostøtten kunne brukes for å avhjelpe situasjonen for de mest vanskeligstilte, slik det ble gjort i 2003.

Kap. 581 Bolig- og bomiljøtiltak

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2004	Saldert budsjett 2005	Forslag 2006
21	Kunnskapsutvikling og -formidling	3 438	3 800	4 300
60	Handlingsprogram for Oslo indre øst	40 000	40 000	25 000
71	Tilskudd til boligkvalitet, *kan overføres*	41 934		4 100
72	Program for reduserte byggekostnader, *kan overføres*		16 000	16 000
75	Boligtilskudd til etablering, tilpasning og utleieboliger, *kan overføres*	612 707	591 000	576 000
78	Kompetansetilskudd, *kan overføres*	29 526	56 700	65 800
79	Tilskudd til radonforebyggende tiltak i boliger, *kan overføres*	7 282		
	Sum kap. 581	734 887	707 500	691 200

Teknisk endring i 2006: Som følge av overgang til nettobudsjettering av merverdiavgift i staten er kap. 581, post 21 nedjustert med 0,662 mill. kr.

Endringer som ikke går fram av tabellen: Da Stortinget behandlet St. prp. nr. 65 (2004–2005) Tilleggsbevilgninger og omprioriteringer i statsbudsjettet 2005 ble bevilgningen på post 21 økt med 2,0 mill. kr til 5,8 mill. kr, og bevilgningen på post 75 ble redusert med 5 mill. kr til 586,0 mill. kr. For omtale av budsjetteringssystemet for kap. 581, post 71 og post 75, og kap. 586, post 60 se boks 3.6 i St. prp. nr 1 (2001–2002) fra kommunal- og regionaldepartementet.

Post 21 Kunnskapsutvikling og –formidling

Mål

Midlene vil bli brukt i departementet til forskning, utredninger og spredning av kunnskap som er vesentlig for å utvikle bolig- og bygningspolitikken videre, og for å øke kunnskapen blant de sentrale aktørene i sektoren.

Rapport for 2004 og 2005

Det er i 2005 gjennomført 9 ulike tiltak. Om lag en fjerdedel av midlene er brukt til informasjon om boliglovgivningen og plan- og bygningsloven. Tiltakene er videre benyttet til å framskaffe kunnskap om bedre miljøeffektivitet gjennom Miljøhandlingsplan for bolig- og byggsektoren, støtte til miljønettverk i BAE-næringen, en effektiv byggesaksprosess, informasjon om tomtekostnader og gode eksempler på utbyggingsavtaler, boliger for utsatte grupper og bekjempelse av bostedsløshet (strategien «På vei til egen bolig»). Det er også brukt midler til utredning av og informasjon om offentlig-privat samarbeid i boligsosialt arbeid.

I 2005 ble det vedtatt endringer i borettslagsloven som innebærer at grunnboken skal utvides til å bli ett rettighetsregister for borettslagsandeler, jf. omtale under resultatområde 7. 2 mill. kr av bevilgningen for 2005 er avsatt for å tilrettelegge for etableringen av det nye registeret. Prosjektet for etablering av registeret integreres i Justisdepartementets TR-prosjekt.

Budsjett for 2006

Det blir foreslått en bevilgning på 4,3 mill. kr i 2006.

Det er fortsatt viktig å følge opp boligmeldingen, særlig i forhold til politikkutformingen mht. vanskeligstilte på boligmarkedet og spesielt strategien «På vei til egen bolig». Det er en prioritert oppgave å følge opp Bygningslovutvalgets innstilling samt satsingen på universell utforming og miljø.

Rettsregister i grunnboken for borettslagsboliger

Arbeidet med utvidelsen av grunnboken til også å omfatte borettsboliger er påbegynt, og det tas sikte på å være i drift fra 1. juli 2006. Registeret skal lokaliseres til Ullensvang og registreringsgebyret skal tilsvare selvkost, dvs. mellom 400 og 500 kr. Kommunal- og regionaldepartementet har det faglige ansvaret for det boligpolitiske arbeidet, herunder borettslagslovgivningen. Selve etableringen og driften av registeret samordnes med Justisdepartementets Tinglysningsprosjekt. Det blir derfor foreslått en bevilgning på 47 mill. kr på Justisdepartementets kap. 412 Tinglysningsprosjektet, post 1 Driftsutgifter til dette formålet. Driftsinntektene (gebyrene) fra registeret er budsjettert med 9 mill. kr i 2006 og blir budsjettert på kap. 3412 Tingslysningsprosjektet, post 1 Gebyrinntekter, borettsregister, jf. Justisdepartementets omtale under Tinglysningsprosjektet. Kommunal- og regionaldepartementet har ansvaret for denne bevilgningen selv om den teknisk plasseres under Justisdepartementet.

Post 22 Program for reduserte byggekostnader, kan overføres

Posten foreslås omgjort til en tilskuddpost. Omtalen er derfor flyttet til post 72.

Post 60 Handlingsprogram for Oslo indre øst

Regjeringen samarbeider med Oslo kommune om Handlingsprogrammet for Oslo indre øst (med tiltak i bydelene Grünerløkka, Sagene og Gamle Oslo). Handlingsprogrammet bygger på en samarbeidsplattform fra 1997 og skal vare til og med 2006. Plattformen trekker opp en bred strategi for tiltak mot dårlige levekår (forbedring av oppvekstvilkår, skole og språkopplæring, tiltak mot helsemessige problemer, arbeidsløshet, forbedring av bymiljøet og boforholdene). Ulikhet i levekår i storbyene (og forholdene i Oslo indre øst spesielt) er drøftet i St.meld. nr. 31 (2002–2003) Storbymeldingen. Programmet har hatt en årlig ramme på ca. 100 mill. kr og på ca. 80 mill. kr fra 2004. Departementet har gitt tilsagn om halvparten som tilskudd til Oslo kommune. Det er utviklet en plan for evaluering og et system for informasjon om handlingsprogrammet på Internett som supplerer den ordinære resultatrapporteringen (jf. http://www.oslo.kommune.no/indreoslo/).

Programmet avsluttes i 2006. Det er vedtatt å videreføre hovedprioriteringene, sikre god avvikling av prosjekter og legge vekt på investeringer.

Rapport for 2004–2005

Prosjektkatalogen ligger på internettsidene til Oslo kommune (se www.oslo.kommune.no/indreoslo/) og gir eksempler på aktiviteter i 2004.

Tabell 3.56 Resultatmål, oppfølgingskriterier og resultat for Handlingsprogrammet Oslo indre øst

	Resultat 2004	
Resultatmål	Antall prosjekter	Mill. kr
Overordnet målsetting: Bedre levekårene i bydelene Sagene, Grünerløkka og Gamle Oslo (kriterier for oppfølging av målene er antall prosjekter som har fått tilskudd)		
Mål 1: Oppvekstforholdene i Oslo indre øst styrkes	133[1]	45,0
Mål 2: Boforholdene i Oslo indre øst styrkes	6	5,9
Mål 3: Risikofaktorer for sykdom reduseres og tilbud til innbyggere med psykiske problemer og rusmisbruk styrkes	10	6,3
Mål 4: Styrke tilbudet til personer med en særlig vanskelig situasjon på arbeidsmarkedet	5	4,2
Mål 5: Befolkningens felles byrom og miljø rustes opp og gjøres tryggere, miljøvennlig transport og lokal aktivitet stimuleres	22	27,5
Administrasjon, forsking, koordinering og informasjon	-	2,2
Sum	176	91,0

[1] Inkluderer alle prosjekter i skolen

Budsjettforslag for 2006

Tiltakene under programmet har gitt gode resultater. 2006 er Handlingsprogrammets siste år og programmet har kommet i en avslutningsfase. På bakgrunn av dette forslås det en bevilgning på 25 mill. kr.

Post 71 Tilskudd til boligkvalitet, kan overføres

Mål

Tilskudd til boligkvalitet skal stimulere til god utforming av omgivelser og god byggeskikk, gode boforhold og levekår, bærekraftig ressursbruk og tilgjengelighet for alle i bygninger og bomiljø.

Tilskuddsordningen ble avviklet fra 2005 og midlene ble overført til kap. 581, post 78 Kompetansetilskudd som en oppfølging av vedtak i Stortinget i forbindelse med behandlingen av St.meld. nr. 23 (2003–2004) Om boligpolitikken. Målene med ordningen blir videreført under kap. 581, post 78 Kompetansetilskudd. Omleggingen skal medvirke til å øke den boligpolitiske effekten av midlene.

Rapport for 2004

Tabell 3.57 Tilskudd til boligkvalitet 2003–2004

	Antall prosjekter 2003	Antall prosjekter 2004
Antall prosjekter, i alt	*210*	*114*
Etter innsatsområde:		
Gode boforhold og levekår (fokus på byfornyelse og bomiljøtiltak)	95	48
Tilgjengelighet for alle i bygninger og bomiljø (universell utforming)	24	17
Bærekraftig ressursbruk (fokus på miljø/energi inkl. HMS, byøkologi og biologisk mangold)	61	32
God stedsutforming og god byggeskikk	30	17

Budsjettforslag for 2006

For utbetalingen av de siste gitte tilsagn på ordningen foreslås det en bevilgning på 4,1 mill. kr, og en tilsagnsfullmakt på 1,07 mill. kr.

Post 72 Program for reduserte byggekostnader, kan overføres

Det foreslås å omgjøre posten til en tilskuddspost med postnummer 72, istedenfor post 22. Posten var ny i 2005.

Midlene under posten er rettet mot resultatområde 7, arbeidsmål 1.4 og 3.3.

Mål

Byggekostnadsprogrammet er et formalisert samarbeid mellom byggenæringens organisasjoner og staten. Bakgrunnen for initiativet er en lengre periode med høye boligpriser, høye byggekostnader, lav produktivitet i næringen og et høyt antall byggfeil. Departementet nedsatte en bredt sammensatt arbeidsgruppe i 2003, som skulle vurdere tiltak og form for samarbeid i forbindelse med dette. Arbeidsgruppen anbefalte i sin rapport å opprette et femårig program som skal ta et samlet grep. Programmet som har som mål å redusere veksten i byggekostnadene gjennom økt produktivitet og forbedret kvalitet. Programmet startet opp i 2005. Hensikten med bevilgningen er å delfinansiere tiltak som Byggekostnadsprogrammet igangsetter.

Tildelingskriterier

Målgrupper for satsingen er både byggenæringen og forbrukerne. Byggekostnadsprogrammets hovedfokus skal være på boliger. Støtte kan gis til tiltak som stimulerer til:

- økt produktivitet
- bedre ledelse og ansvarliggjøring i alle ledd
- bedre kundekompetanse

Kontroll og oppfølging

Departementet gir føringer for bruken av midlene gjennom et tilskuddsbrev. Byggekostnadsprogrammets styre videretildeler midler til prosjekter etter de bestemmelser som gis i tilskuddsbrevet og som ellers framgår av bestemmelsene i Statens økonomireglement. Bevilgningen dekker også utgiftene til administrasjon og drift av programmet. Byggekostnadsprogrammets styre skal rapportere jevnlig til departementet, og det skal avholdes faste halvårlige møter mellom programstyret, departementet og representanter fra byggenæringens organisasjoner.

Rapport for 2005

Det ble bevilget 16 mill. kr til programmet i 2005. Det er stor interesse for programmet og bevilgningen for 2005 forventes disponert i sin helhet. Det er gitt tilsagn med totalt 12 mill. kr per 1. september 2005. Prosjektene omfatter bl.a. oppbygging av en database for byggefeil, forbrukerrettet nettsted med råd og veiledning, et forprosjekt rundt videre- og etterutdanning av fagarbeidere og utvikling av en felles nasjonal plattform for bruk av ny teknologi.

Budsjettforslag for 2006

Det blir foreslått en bevilgning på 16 mill. kr.

Post 75 Boligtilskudd til etablering, tilpasning og utleieboliger, kan overføres

Mål

Boligtilskudd til etablering, tilpasning og utleieboliger skal bidra til å skaffe og sikre egnede boliger for vanskeligstilte på boligmarkedet.

Tildelingskriterier

Tilskuddet blir gitt til enkeltpersoner for etablering i egen bolig, til tilpasning av boliger for eldre og personer med nedsatt funksjonsevne, og til utleieboliger. Tilskudd til etablering og tilskudd til tilpasning (personrettet tilskudd) blir formidlet av kommunene og gitt etter streng behovsprøving, der den samlede situasjonen og økonomien til husstanden blir lagt til grunn.

Tilskudd til etablering av utleieboliger (boligrettede tilskudd) blir tildelt av Husbanken til kommuner, stiftelser og lignende som etablerer utleieboliger for den samme målgruppen. Formålet med tilskuddet til utleieboliger er å øke antall utleieboliger til vanskeligstilte. Husbanken gir også tilskudd til prosjektering av boliger for husstander med spesielle boligbehov som personer med nedsatt funksjonsevne og eldre. Fra 2005 gis det også tilskudd til tilstandsvurdering for borettslag og sameier med flere enn ti boliger over boligtilskuddsordningen. Tilskudd til tilstandsvurdering ble tidligere gitt over kap. 581, post 71 Tilskudd til boligkvalitet som ble avviklet i statsbudsjettet for 2005.

Boks 3.11 Omlegging av modellen for subsidiering av utleieboliger

Modellen for subsidiering av utleieboliger ble lagt om i 2005, i tråd med St.meld. nr. 23 (2003–2004) Om boligpolitikken. Omleggingen innebærer at støtten nå i større grad gis som bostøtte til den enkelte bruker i stedet for som investeringsstøtte til kommuner og andre aktører som etablerer utleieboliger for vanskeligstilte. Samtidig er dekningsprosenten i bostøtten for beboere i kommunalt disponerte utleieboliger hevet fra 70 til 80 pst. På denne måten målrettes støtten mot de som har behov for den. Tilskuddet til utleieboliger utmåles nå i gjennomsnitt med 20 pst. av boligens kostnader. Omleggingen i boligtilskuddsordningen er ett av flere tiltak for å nå regjeringens mål om å skaffe boliger til vanskeligstilte på boligmarkedet og hjelpe disse til å bli boende.

Kontroll og oppfølging

Vedtak i kommunene om tilskudd til etablering og avslag på slike søknader skal rapporteres jevnlig og elektronisk til Husbanken. Når det gjelder tilskudd til tilpasning, skal kommunene rapportere en gang i året.

Rapport for 2004–2005

I 2004 var tilsagnsrammen for boligtilskuddet på 664,6 mill. kr. Av dette ble 352,9 mill. kr fordelt til kommunene for videretildeling til enkeltpersoner. Av overføringene til kommunene gjaldt 270,3 mill. kr tilskudd til etablering og 82,6 mill. kr tilskudd for tilpasning av boliger. Husbanken beholdt 311,7 mill. kr til tilskudd til utleieboliger og tilskudd til prosjektering.

Rapportene fra kommunene viser at det ble gitt 1517 tilskudd til etablering av enkeltpersoner i 2004, mot 1870 i 2003. Flest tilskudd ble gitt til økonomisk vanskeligstilte, førstegangs boligetablerende og personer med nedsatt funksjonsevne. Boligrettet tilskudd ble gitt til 1019 utleieboliger i 2004, mot 1100 boliger året før.

Tabell 3.58 Tilskudd til etablering, tilpasning og utleieboliger 2002–2004, kap 581, post 75[1]

	2002	2003	2004
Tilskudd til etablering (personrettet tilskudd)	1168	1870	1517
Tilskudd til utleieboliger (boligrettet tilskudd)[2]	1302	1100	1019
Tilskudd til tilpasning (personrettet tilskudd)	4521	3659	3551
Tilskudd til prosjektering[2]	367	404	387

1 Tall for 1. halvår 2005 er ikke tatt med. Årsaken er at kommunene får tilskuddsmidler til videre tildeling et godt stykke ut i 1. halvår og det meste av aktiviteten foregår i 2. halvår. Tall for 1. halvår gir derfor ikke grunnlag for prognoser for hele året.

2 Antall boliger med tilskudd.

Tilskuddet til tilpasning av boliger skal medvirke til at eldre og personer med nedsatt funksjonsevne skal få egnede boliger. Totalt ga kommunene slikt tilskudd til 3551 husstander i 2004, mot 3659 husstander i 2003.

I alt 387 husstander fikk tilskudd fra Husbanken til prosjektering i 2004, mot 404 husstander i 2003.

Kommunene kan sette av midler fra de personrettede tilskuddsmidler de får tildelt, til å dekke tap på startlån og etableringslån gitt etter 1996. Rapportene så langt viser at det ble satt av drøyt 54 mill. kr til dette i 2004. Fondene utgjorde i overkant av 337 mill. kr ved utgangen av året. De bokførte tapene var på 12,6 mill. kr i 2004, mot 5,9 mill. kr i 2003. Kommuner som har opparbeidet store fond blir oppfordret av Husbanken til å bruke en del av fondet til tildeling av boligtilskudd.

På bakgrunn av at kommunene etter hvert har opparbeidet betydelige tapsfond som ikke reflekterer tapene som skal dekkes, er adgangen til å avsette boligtilskudd til tapsfond stilt i bero i 2005. Kommuner med svært lave tapsfond, kan imidlertid fortsatt avsette midler til slike fond. Dette gjelder i hovedsak kommuner med tapsfond på under 200 000 kr ved utgangen av 2004 og kommuner med tapsfond som utgjør mindre enn 1 pst. av låneopptaket fra Husbanken etter 1996.

I 2005 er tilsagnsrammen for boligtilskudd på 559 mill. kr. Av dette har Husbanken satt av

360 mill. kr til kommunal videretildeling, fordelt på 275 mill. kr til etableringstilskudd og 85 mill. kr til tilpasningstilskudd. 199 mill. kr er satt av til tilskudd direkte fra Husbanken. Generelt prioriterte Husbanken tiltak for bostedsløse, rusmisbrukere, flyktninger og personer med nedsatt funksjonsevne innenfor denne ordningen i 2005.

Tabell 3.59 Resultatmål, oppfølgingskriterier og resultater for personrettede tilskudd til etablering, kap. 581, post 75[2]

Resultatmål og oppfølgingskriterier	2002	2003[1]	2004[1]
Medvirke til at vanskeligstilte uten økonomiske midler skal kunne etablere seg i egen bolig			
Antall innvilgede tilskudd til etablering, fordelt etter brukergrupper:			
Totalt	1168	1870	1511
Ungdom	225	286	291
Flyktninger	35	71	43
Sosialt vanskeligstilte	650	1175	954
Psykisk utviklingshemmede	14	7	–
Personer med psykiske lidelser	80	36	1
Funksjonhemmede	147	286	221
Bostedsløse	13	8	1
Eldre	4	1	–

[1] Endelige tall basert på kommunenes rapporter per 1. juli 2005.

[2] Tall for 1. halvår 2005 er ikke tatt med. Årsaken er at kommunene får tilskuddsmidler til videre tildeling et godt stykke ut i 1. halvår og det meste av aktiviteten foregår i 2. halvår. Tall for 1. halvår gir derfor ikke grunnlag for prognoser for hele året.

Tabell 3.60 Resultatmål, oppfølgingskriterier og resultater for boligrettede tilskudd, kap 581, post 75[1]

Resultatmål og oppfølgingskriterier	2002	2003	2004
Øke antall utleieboliger med lavt utgiftsnivå			
Antall utleieboliger som er omfattet av innvilgede tilskudd, fordelt etter brukergrupper:			
Totalt	1302	1100	1019
Ungdom	35	22	6
Flyktninger	530	402	402
Sosialt vanskeligstilte	453	343	136
Psykisk utviklingshemmede	28	31	94
Personer med psykiske lidelser	16	20	54
Funksjonhemmede	39	19	51
Bostedsløse	3	263	276
Eldre	198	–	–

[1] Tall for 1. halvår 2005 er ikke tatt med. Årsaken er at kommunene får tilskuddsmidler til videre tildeling et godt stykke ut i 1. halvår og det meste av aktiviteten foregår i 2. halvår. Tall for 1. halvår gir derfor ikke grunnlag for prognoser for hele året.

Budsjettforslag for 2006

Det foreslås en tilsagnsramme på 574 mill. kr. Til dekning av tilsagn gitt i 2004 og 2005 og tilsagn som blir gitt i 2006, foreslås det en bevilgning på 576 mill. kr. I tillegg foreslås det en tilsagnsfullmakt på 171,5 mill. kr.

Innenfor tilsagnsrammen vil boligprosjekter for bostedsløse, flyktninger og andre vanskeligstilte bli prioritert. Tilskuddsordningen er sentral i gjennomføringen av strategien «På vei til egen bolig» for å forebygge og bekjempe bostedsløshet.

På bakgrunn av at kommunene har avsatt store beløp til tapsfond og at det kun er mindre tap på startlån og eldre etableringslån, har kommunene ikke anledning til å sette av ytterligere midler i 2005. Tilsagnsrammen for boligtilskuddet blir dermed benyttet fullt ut til å skaffe boliger til vanskeligstilte. Noen kommuner som har svært lave tapsfond kan unntaksvis fortsatt avsette midler. Departementet foreslår at dette videreføres i 2006.

Det er utfordringer i forbindelse med tilpasning av boliger for mennesker med nedsatt funksjonsevne, jf. omtale under resultatområde 7, arbeidsmål 2. Innfor rammen for tilskuddet ønsker regjeringen å prioritere dette formålet.

Anmodningsvedtak nr. 460 (2003–2004) Endring av retningslinjene for det individrettede boligtilskuddet omtales i innledningen.

Post 78 Kompetansetilskudd, kan overføres

Mål

Kompetansetilskuddet skal bidra til at de bolig- og bygningspolitiske målene blir nådd ved hjelp av kompetansebygging, -spredning og informasjon.

Boks 3.12 Kompetansetilskuddet

Kompetansetilskuddet er en ordning som forvaltes av Husbanken. Tilskuddet skal bidra til å heve kompetansen innenfor det bolig- og bygningspolitiske området. Viktige felt er bl.a. forebygging og bekjempelse av bostedsløshet, universell utforming, god kommunal planlegging, økt miljøhensyn, god byggeskikk, fremme boligsosiale handlingsplaner med mer.

Kompetansetilskuddet skal først og fremst virke stimulerende. Kunnskap og informasjon om et tema er ofte like effektfull som fullfinansiering av enkelttiltak for å fremme viktige mål. Kunnskapsoppbygging og –spredning er derfor viktige elementer innenfor ordningen. Et viktig arbeid er å samle den kunnskapen som allerede finnes gjennom kunnskapsoversikter. Tilskuddet skal også bidra til å utvikle ny kunnskap gjennom forskning på ulike tema innenfor politikkområdet. Det finansieres for eksempel forskningsarbeid om bostedsløshet, boligetablering av flyktninger og innrettingen av virkemidler rettet mot vanskeligstilte på boligmarkedet. Forskningsresultatene bidrar til at de juridiske og økonomiske virkemidlene forbedres og målrettes. De danner også grunnlaget for strategiarbeidet på området.

Kompetansetilskuddet skal bidra til økt bevissthet og kunnskap blant aktørene, som for eksempel universell utforming. Tilskuddet blir brukt til å støtte arbeidet med å utarbeide veiledere og informasjonsmateriell. Temaet skal også belyses på konferanser. Det er viktig å vise til konkrete eksempler med gode boligløsninger.

Et viktig mål for tilskuddsordningen er å bistå kommunene med utforming av sin bolig- og bygningspolitikk. Kommunene har en sentral rolle i det boligsosiale arbeidet. Utarbeidelse av lokale boligsosiale handlingsplaner har derfor fått støtte, og tilskuddet har stimulert til økt aktivitet.

Tilskuddet skal bidra til at nye metoder og løsninger prøves ut. Dette gjelder for eksempel arbeidet mot bostedsløshet. Her skal samarbeidsprosjekter mellom ulike forvaltningsnivåer og etater støttes. Et annet eksempel er miljøområdet, der det er viktig å vise at lavenergiboliger ikke er betydelig dyrere enn vanlige boliger. En rekke prøveprosjekter har fått støtte, slik at man skal kunne opparbeide kompetanse på området i Norge.

Tildelingskriterier

Tilskuddet skal gå til tiltak som gir økt kompetanse, større kunnskap og et bedre plangrunnlag for arbeidet med boligspørsmål, og er spesielt rettet mot det ansvaret kommunene har for vanskeligstilte grupper. Tiltak som skal bidra til å forebygge og bekjempe bostedsløshet skal prioriteres. Videre er tiltak for å utvikle kommunale strategier og lokale handlingsplaner for etablering av bolig prioritert. Tiltak for utvikling av god byggeskikk og

utviklingsarbeid med sikte på universell utforming og en miljøvennlig bolig- og byggesektor er svært viktige. I dette arbeidet bør det satses på samarbeid med kommunene og andre aktører, på helhetlig områdeutvikling og på tilskudd til pilotprosjekter og konkurranser. Videre skal det stimuleres til utvikling og spredning av kompetanse og kunnskap om forhold på bolig- og byggemarkedet. Tilskuddet skal i tillegg gå til å støtte organisasjoner som arbeider for å sikre personer med nedsatt funksjonsevne gode boforhold.

Kontroll og oppfølging

Se omtale i St.prp. nr. 1 (2002–2003).

Rapport for 2004–2005

Husbanken ga kompetansetilskudd til 106 prosjekter i første halvår 2005. I alt 36 av disse tilskuddene ble gitt til tiltak innenfor innsatsområdet Utvikling av kommunal boligpolitikk og boligplanlegging, mens 46 av tilskuddene gikk til tiltak innenfor området Utvikling av kunnskap og kompetanse om spørsmål knyttet til bolig- og bomiljøspørsmål. 17 av tiltakene som fikk tilskudd, var innenfor området informasjon og formidling av kunnskap og kompetanse, og 12 av tilskuddene gikk til tiltak innenfor området Byggeskikk. I alt ble det gitt tilsagn om Kompetansetilskudd på nærmere 19,4 mill. kr til disse prosjektene.

I 2005 ble midlene og målene fra kap. 581, post 71 Tilskudd til boligkvalitet lagt inn under kap. 581, post 78, som samtidig skiftet betegnelse til Kompetansetilskudd (fra tidligere Tilskudd til utvikling av bomiljø, boligforvaltning og boligpolitikk). Tallene for 2004 og 1. halvår 2005 i tabellen om bruk av kompetansetilskuddet er derfor ikke fullstendig sammenlignbare.

Tabell 3.61 Bruken av kompetansetilskudd i 2004 og 1. halvår 2005

(mill. kr)

	2004[1]		1. halvår 2005	
	Prosjekter	Beløp	Prosjekter	Beløp
Kompetansetilskudd, alt	*143*	*31,0*	*106*	*19,4*
Etter innsatsområde:				
Kommunal boligpolitikk og boligplanlegging	55	14,8	36	8,1
Kunnskap og kompetanse knyttet til bolig- og bomiljøspørsmål	49	9,5	41	7,5
Informasjon og formidling av kunnskap og kompetanse	39	6,7	17	3,1
Byggeskikk	–	–	12	0,6

[1] For 2004 gjelder tallene tilskudd til utvikling av bomiljø, boligforvaltning og boligpolitikk

Budsjettforslag for 2006

Tilskuddet skal bidra til gjennomføring av den nasjonale strategien for å forebygge og bekjempe bostedsløshet. Strategien ble fremmet i boligmeldingen og er et viktig ledd i arbeidet med å skaffe boliger til vanskeligstilte på boligmarkedet. Sentralt står oppfølgingen av samarbeidsavtalen om tiltak for å forebygge og bekjempe bostedsløshet som regjeringen og KS har inngått, jf. omtale i resultatområde 7, arbeidsmål 2.2.

Tilskuddet skal stimulere til utvikling av kommunal boligpolitikk og lokale boligsosiale handlingsplaner. Tilskuddet skal også stimulere til samarbeid mellom ulike sektorer og nivåer med sikte på å utjevne forskjeller i levekår. Tilskuddet skal bidra til at regjeringens mål om boliger og bygg med kvaliteter som miljøhensyn, universell utforming, god byggeskikk og gode bomiljø blir nådd. Et sentralt mål er å heve kompetansen og spre kunnskap om viktige kvaliteter som universell utforming og miljøhensyn i bolig- og byggsektoren. Oppfølgingen av miljøhandlingsplanen for bolig- og byggsektoren skal prioriteres.

Det skal også gis tilskudd til produksjon av en husleieindeks ved Statistisk sentralbyrå, jf. omtale under resultatområde 7, arbeidsmål 1.6.

Det foreslås en bevilgning på 65,8 mill. kr i 2006.

Post 79 Tilskudd til radonforebyggende tiltak i boliger, kan overføres

Ordningen ble faset ut i 2004, i tråd med avslutningen av Nasjonal kreftplan i 2003.

Sluttrapport for ordningen ble gitt i St.prp. nr 1 (2004–2005).

Etter anmodning fra Stortinget i B. Innst. S. nr 5 (2004–2005) ble det i revidert nasjonalbudsjett for 2005 gitt en rapportering og vurdering av kostnader ved å innfri tilskudd for radonforebyggende tiltak innenfor utlyste kriterier for de som søkte i løpet av 2003. Stortinget vedtok å ikke stille mer midler til rådighet.

Husbankens støtte til tiltak mot radon i privatboliger blir nå evaluert. Evalueringsrapporten vil foreligge i løpet av høsten 2005.

Kap. 582 Rentekompensasjon for skoleanlegg og kirkebygg

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2004	Saldert budsjett 2005	Forslag 2006
60	Rentekompensasjon – skoleanlegg, *kan overføres*	181 981	263 500	308 000
61	Rentekompensasjon – kirkebygg, *kan overføres*		7 800	21 000
	Sum kap. 582	181 981	271 300	329 000

Endringer som ikke går fram av tabellen: Da Stortinget behandlet St. prp. nr. 65 (2004–2005) Tilleggsbevilgninger og omprioriteringer i statsbudsjettet 2005 ble bevilgningen på post 60 redusert med 56,5 mill. kr til 207,0 mill. kr.

Post 60 Rentekompensasjon skoleanlegg, kan overføres

Mål

Ordningen skal stimulere kommuner og fylkeskommuner til å bygge nye skoleanlegg og rehabilitere og ruste opp eksisterende anlegg. Målet er å sikre at alle elever i grunnskolen og i videregående opplæring får gode læringsforhold.

Tildelingskriterier

Gjennom ordningen stilles det til rådighet en investeringsramme for kommuner og fylkeskommuner på i alt 15 mrd. kr over en periode på 8 år, ved at staten dekker renteutgiftene. Beregning av renteutgiftene skjer med utgangspunkt i et serielån med 20 års løpetid i Husbanken. Kommunene står fritt til å velge om finansiering skal skje med eller uten opptak av lån, og de velger fritt hvilken låneinstitusjon som skal benyttes. Ordningen forvaltes av Husbanken.

Rapport for 2004–2005

Kommuner og fylkeskommuner har vist stor interesse for ordningen etter at den ble innført i 2002. I løpet av ordningens fire første år, til og med 2005, er det faset inn i alt 10 mrd. kr av den forutsatte investeringsrammen på 15 mrd. kr. Innfasingen av investeringsrammen ligger således langt foran planen. Til og med 1. halvår 2005 hadde i alt 391 kommuner/fylkeskommuner søkt om midler. Totalt har Husbanken registrert 1 240 prosjekter, om lag 200 flere prosjekter enn på samme tid i fjor. Bredbånd inngår i 396 prosjekter, og funksjonshemmedes behov er ivaretatt i 579 prosjekter (registrert fra 2003), i henhold til forskrift om miljørettet helsevern i barnehager og skoler m.v.

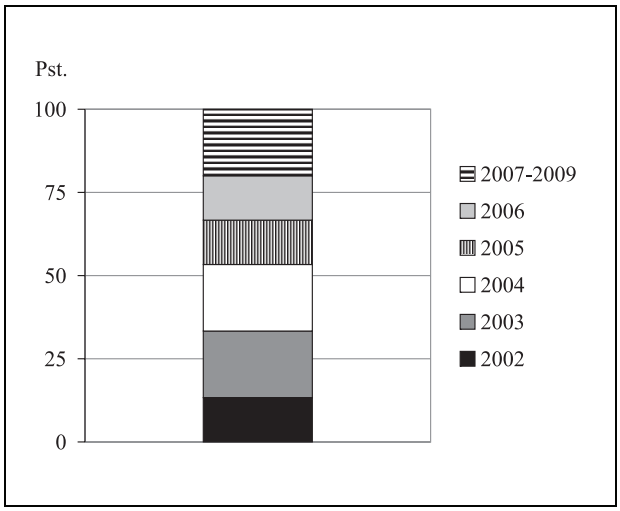

Figur 3.14 Bruk av investeringsramme til skoleanlegg i perioden 2002–2005 i forhold til hele rammen

Budsjettforslag for 2006

I løpet av ordningens første fire år er to tredjedeler av den forutsatte investeringsrammen på 15 mrd. kr faset inn. Etterspørselen etter ordningen er fortsatt stor. Det foreslås derfor en ny investeringsramme på 2 mrd. kr for 2006. Det foreslås videre en bevilgning på 308 mill. kr. Bevilgningen skal dekke renteutgiftene for investeringsrammen på 10 mrd. kr lagt til grunn en rentesats på 2,8 pst., samt renteutgiftene for den nye investeringsrammen i 2006.

Post 61 Rentekompensasjon kirkebygg, kan overføres

Mål

Stortinget vedtok i statsbudsjettet for 2005 en ekstraordinær engangsinnsats for å sette i stand kirkebygg. Det er vedtatt en investeringsramme på 500 mill. kr for 2005. Regjeringen vil videreføre satsingen også i 2006.

Tildelingskriterier

Midlene skal gå til sikring og bevaring av kirkebygg, kirkenes utsmykking og inventar. Fredede og verneverdige kirker har høy prioritet. Ordningen omfatter alle menighetskirker i Den norske kirke. Søknad kan fremmes av kirkeeier eller kommune på vegne av kirkeeier. Kompensasjonen beregnes tilsvarende ordningen for skoleanlegg, med basis i et serielån i Husbanken med 20 års løpetid. Ordningen forvaltes av Husbanken.

Rapport for 2005

Forvaltningsrammene for ordningen er tilrettelagt i samarbeid mellom Kultur- og kirkedepartementet og Kommunal- og regionaldepartementet. Rundskriv om ordningen ble sendt alle landets kommuner, de kirkelige fellesrådene, menighetsrådene og bispedømmerådene fra Kultur- og kirkedepartementet i mars 2005. Søknadssystemet var operativt i Husbanken fra 1. mai 2005. Per 1. september 2005 er det godkjent søknader om tilskudd som tilsvarer hele investeringsrammen på 500 mill. kr. Om lag 80 pst. av disponert ramme gjelder fredede eller verneverdige kirker. Utbedring av gulv, tak, vindu og tårn, generell overflatebehandling og utbedring av elektrisk anlegg er de tiltakene som flest søkere ønsker støtte til å gjennomføre.

Budsjettforslag for 2006

Det foreslås å utvide ordningen med en ny investeringsramme på 500 mill. kr også i 2006. Ordningen skal videre utvides til å omfatte alle bygningsmessige arbeider vedrørende kirkebygg, også nybygg og påbygg. Istandsetting av kirker bør imidlertid ha prioritet i ordningen, og fredede og verneverdige kirker skal ha særlig høy prioritet, jf. omtale i St.prp. nr 1 (2005–2006) Kirke- og kulturdepartementet.

Det foreslås en samlet bevilgning på 21 mill. kr. Bevilgningen skal dekke renteutgiftene for investeringsrammen på 500 mill. kr fra 2005 med helårsvirkning samt for en ny investeringsramme i 2006 på 500 mill. kr med halvårsvirkning, lagt til grunn en rentesats på 2,8 pst.

Kap. 585 Husleietvistutvalget i Oslo og Akershus (jf. kap. 3585)

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2004	Saldert budsjett 2005	Forslag 2006
01	Driftsutgifter	4 649	4 900	
	Sum kap. 585	4 649	4 900	

Post 1 Driftsutgifter

Husleietvistutvalget ble opprettet 1. mars 2001 for en prøveperiode på tre år. Utvalget skulle være et alternativ til å benytte domstolene og kunne avgjøre alle typer av tvister om leie av bolig i Oslo.

Fra 1. april 2003 ble virkeområdet til Husleietvistutvalget utvidet til å omfatte Akershus fylke. I 2003 ble det vedtatt å forlenge prøveperioden for utvalget fram til 31. desember 2005.

I 2004 ble det brakt inn 122 saker for utvalget. 65 av sakene ble forlikt, mens 43 saker ble avgjort av utvalget. 14 saker er delvis eller betinget forlikt, avvist eller trukket tilbake. Per 20. juni 2005 har det kommet inn 58 saker. Det er inngått forlik i 21 av disse og 11 er avgjort av utvalget. Av de 58 innkomne sakene er 8 relatert til boliger i Akershus.

Ordningen med et husleietvistutvalg ble evaluert av et eksternt organ i 2003. Det ble konkludert at utvalget har fungert som et godt alternativ til domstoler og forliksråd. Imidlertid har saksantallet vært lavt i hele prøveperioden, til tross for ekstra markedsføringsinnsats og utvidelsen av det geografiske virkeområdet. Statens kostnader med å drifte ordningen for så få saker har derfor blitt uforholdsmessig høy med svært høy gjennomsnittskostnad per sak. Det skal også innføres nye og effektive regler om behandlingen av «småsaker» ved de ordinære domstolene. Det vil fjerne behovet for en eget tvisteløsningsorgan av denne typen. Ordningen foreslås derfor avviklet ved utløpet av prøveperioden 31. desember 2005.

Kap. 3585 Husleietvistutvalget i Oslo og Akershus (jf. kap. 585)

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2004	Saldert budsjett 2005	Forslag 2006
01	Gebyrer	183	240	
18	Refusjon av sykepenger	143		
	Sum kap. 3585	326	240	

Post 1 Gebyrer

Husleietvistutvalget foreslås avviklet, jf. omtale under kap. 585, post 1. På bakgrunn av dette avvikles denne inntektsposten.

Kap. 586 Tilskudd til omsorgsboliger og sykehjemsplasser

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2004	Saldert budsjett 2005	Forslag 2006
60	Oppstartingstilskudd, *kan overføres*	1 552 868	1 313 800	149 300
63	Tilskudd til kompensasjon for utgifter til renter og avdrag	948 947	1 409 000	1 287 700
	Sum kap. 586	2 501 815	2 722 800	1 437 000

Endringer som ikke går fram av tabellen: Da Stortinget behandlet St. prp. nr. 65 (2004–2005) Tilleggsbevilgninger og omprioriteringer i statsbudsjettet 2005 ble bevilgningen på post 63 redusert med 240,2 mill. kr til 1 168,8 mill. kr.

Mål

Tilskuddene skal stimulere kommunene til å øke tilbudet av sykehjemsplasser og boliger som er tilrettelagt for heldøgns pleie og omsorg (omsorgsboliger). Tilskuddene skal sette kommunene i stand til å bygge, kjøpe eller utbedre sykehjem og omsorgsboliger ut fra lokale behov til dem som har behov for det på grunn av alder, funksjonshemming, funksjonssvekking eller sykdom.

Post 60 Oppstartingstilskudd, kan overføres

Tildelingskriterier

For omtale av tildelingskriterier se St.prp. nr. 1 (2003–2004) Kommunal- og regionaldepartementet, s. 203.

Rapport for 2004–2005

Eldreplanen

Handlingsplanen for eldreomsorgen ble avsluttet i 2003, og bare utbetalinger av tilsagn som tidligere er gitt, står igjen. Eldreplanen skulle opprinnelig avsluttes innen 2002 med i alt 24 400 boenheter. Planen er siden blitt utvidet flere ganger, sist i 2003. Det endelige måltallet for handlingsplanen for eldreomsorgen er 38 400 omsorgsboliger og sykehjemsplasser. Fram til årsskiftet 2003/2004 var om lag 38 650 boliger blitt godkjent for tilskudd, og om lag tre fjerdedeler av disse var ferdigstilt.

Tabell om antall godkjente og ferdigstilte boliger under eldreplanen viser at det per. 1. halvår 2005 er gitt tilsagn til 8186 boliger som ikke er ferdigstilt. Dette gjelder i hovedsak tilsagn som er gitt de siste tre årene.

Tabell 3.62 Eldreplanen. Antall godkjente og ferdigstilte boliger pr. 1. halvår 2005

	Godkjente boenheter			Ferdigstilte boenheter[1]		
	I alt	Omsorgsboliger	Sykehjem	I alt	Omsorgsboliger	Sykehjem
Totalt	38653	18997	19656	30467	16689	13778
1998	5525	3773	1752	5525	3773	1752
1999	6118	4003	2115	6100	3985	2115
2000	6062	3378	2684	6052	3368	2684
2001	7053	2913	4140	6564	2703	3861
2002	10541	3950	6591	6722	2547	3175
2003	3354	980	2374	504	313	191

[1] Boliger i prosjekter som har fått tilskudd.

Psykiatriplanen

Opptrappingsplan for psykisk helse 1999–2006 har hatt som mål at det skal bygges 3400 boliger. I perioden 1999–2004 er det i alt gitt tilsagn til 3418 omsorgsboliger i forbindelse med opptrappingsplanen. Måltallet for 2004 på 913 omsorgsboliger ble nådd.

Tabellen om antall godkjente og ferdigstilte boliger under psykiatriplanen viser at 1712 boliger er ferdigstilt pr. 1. halvår 2005. Dette utgjør i overkant av halvparten av boligene som har fått tilsagn.

Tabell 3.63 Psykiatriplanen. Antall godkjente og ferdigstilte boliger pr. 1. halvår 2005

År	Godkjente boliger	Ferdigstilte boliger[1]
Totalt	*3 418*	*1 712*
1999	120	120
2000	166	166
2001	407	400
2002	922	719
2003	890	295
2004	913	12

[1] Boliger i prosjekter som har fått tilskudd

Budsjettforslag for 2006

Alle tilsagn under handlingsplanen for eldreomsorgen og opptrappingsplan for psykisk helse er gitt, og det gjenstår bare utbetalinger av tilsagn som tidligere er gitt. Finansiering av omsorgsboliger og sykehjemsplasser forutsettes i fremtiden å skje gjennom kommunenes frie inntekter. Det vises også til omtale i kommuneproposisjonen St.prp. nr. 66 (2002–2003).

Det foreslås en bevilgning på 149,3 mill. kr i 2006. I tillegg foreslås det en tilsagnsfullmakt på 8,9 mill. kr.

Tidspunkt for ferdigstillelse av omsorgsboliger og sykehjemsplasser under handlingsplanen for eldreomsorgen

Handlingsplanen for eldreomsorgen har forutsatt at alle prosjekter skal ferdigstilles innen utgangen av 2005. Regjeringen åpnet imidlertid i 2003 for at kommuner som av kommunaløkonomiske eller byggetekniske grunner trenger lengre tid, kunne søke om utsettelse til senest 2007. For kommuner som begrunner søknad om utsettelse med dårlig kommuneøkonomi er det et krav at de er oppført i Register om betinget godkjenning og kontroll (ROBEK). Når fristen er satt til 2007, er det fordi dette er siste år med overførte midler på kap. 586, post 60 Oppstartingstilskudd som er øremerket handlingsplan for eldreomsorgen. Dette innebærer at det ikke er midler til formålet i 2008. Per 30.6.2005 var det søkt om utsettelse for om lag 4200 omsorgsboliger og sykehjemsplasser, hvorav om lag 2700 enheter er planlagt ferdigstilt i 2007.

Etter dagens regelverk er det krav om at omsorgsboliger og sykehjemsplasser skal være ferdigstilt og at boenhetene er tatt i bruk før tilskuddene utbetales. Etter det departementet erfarer, er det noen kommuner som ved utgangen av 2007 trolig ikke vil ha kommet så langt med enkelte prosjekter at de vil kunne få utbetalt tilskudd etter dagens regelverk.

For å skape forutsigbarhet for disse kommunene mener departementet at det bør åpnes for en viss smidighet mht. hva som oppfattes som ferdigstilt. Enkelte gjenstående arbeider må kunne godtas, mot at det dokumenteres ferdigstillelse innen kort tid. Regjeringen fremmer en forskriftsendring om dette.

Post 63 Tilskudd til kompensasjon for utgifter til renter og avdrag

Tildelingskriterier

Tilskuddsordningen omfatter alle sykehjemsplasser og omsorgsboliger der det er gitt tilsagn om oppstartingstilskudd etter 1. januar 1997, og skal sjablonmessig dekke utgifter til renter og avdrag som påløper fra og med 1. januar 1998. Alle som har fått oppstartingstilskudd, får også tilskudd til kompensasjon for utgifter til renter og avdrag på lån. Maksimalt grunnlag for utregning av kompensasjonstilskudd er 455 000 kr per sykehjemsplass og 565 000 kr per omsorgsbolig.

Rapport for 2004–2005

I 2004 ble det utbetalt 949 mill. kr i samlet kompensasjonstilskudd. Bevilgningen for 2005 på post 63 var 1 168 mill. kr.

Budsjettforslag for 2006

Det foreslås en bevilgning på 1 287,7 mill. kr i 2006.

Kap. 587 Statens bygningstekniske etat (jf. kap. 3587)

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2004	Saldert budsjett 2005	Forslag 2006
01	Driftsutgifter	39 433	38 050	34 900
21	Spesielle driftsutgifter			8 500
	Sum kap. 587	39 433	38 050	43 400

Endringer som ikke går fram av tabellen: Da Stortinget behandlet St. prp. nr. 65 (2004–2005) Tilleggsbevilgninger og omprioriteringer i statsbudsjettet 2005 ble bevilgningen på post 01 økt med 2,0 mill. kr til 40,05 mill. kr.

Teknisk endring i 2006: Som følge av overgang til nettobudsjettering av merverdiavgift i staten er kap. 587, post 1 redusert med 2,019 mill. kr og post 21 er nedjustert med 0,492 mill. kr.

Statens bygningstekniske etat – rolle og oppgaver

Statens bygningstekniske etat spiller en viktig rolle i arbeidet med å nå målene for bygningspolitikken. Etaten er et kompetansesenter for bygningssaker og utøvende faginstans innen byggesak og bygningsteknikk. Etaten bistår departementet med faglige råd og utredninger. Statens bygningstekniske etat skal ha god kunnskap om hvordan regelverket fungerer innenfor sitt fagområde og være et bindeledd til relevante fagmyndigheter. BE skal ha god kjennskap til byggevirksomheten og god kunnskap om utviklingen i byggenæringen. Etaten har ansvar for ordningen med sentral godkjenning av foretak for ansvarsrett og for utvikling av og tilrettelegging for elektronisk byggesaksbehandling. Statens bygningstekniske etat deltar i internasjonalt arbeid på byggområdet.

Statens bygningstekniske etat skal videreføre sitt engasjement i nasjonalt og internasjonalt standardiseringsarbeid på byggområdet og se til at internasjonale regler blir innarbeidet i norsk regelverk. Det skal utarbeides grunnlag for standarder, godkjenninger og harmoniserte tekniske krav etter de felles europeiske reglene på byggområdet, med spesiell vekt på nordisk koordinering. Standardiseringen er blitt tilført ressurser som skal føre til utvikling av nødvendige standarder tilpasset norske regler. I visse tilfeller er også deltakelse i komitéer nødvendig for å sikre disse målsettingene. Det gis aktiv støtte til standardiseringsorganisasjonen innen prioriterte områder relatert til egne mål, herunder til oversettelser for å sikre kompetanse til norsk byggenæring og for å opprettholde norsk terminologi.

Boks 3.13 ByggSøk

ByggSøk er et offentlig system for elektronisk kommunikasjon i plan- og byggesaker, som driftes av Statens bygningstekniske etat. ByggSøk har lenge vært og er fortsatt viktig i regjeringens moderniseringspolitikk, hvor det er et særlig fokus på IKT. ByggSøk har nettadressen www.byggsok.be.no. Målet er å forbedre produktiviteten og effektiviteten i plan- og byggesaksprosessen. I 2006 skal 25 pst. av alle byggesaker gå gjennom ByggSøk, og 80 kommuner skal tilby elektronisk mottak. Regjeringen har i forbindelse med revidert budsjett 2005 bevilget 2 mill. kr for å stimulere til at flere tar i bruk ByggSøk.

Stadig flere kommuner melder seg på, og mange har kommet langt i å forberede innføring av ByggSøk. I fjor gikk 3,5 pst. av byggesakene gjennom ByggSøk, mens tallet nå er oppe i ca. 10 pst. Det er ventet at antall brukere passerer 8000 før årsskiftet, mens det var totalt 4220 brukere i hele fjor.

Kommuner som bruker ByggSøk opplever god medvirkning fra næringen, og mange av dem har også den største byggeaktiviteten i landet. På denne måten skapes et voksende miljø innenfor ByggSøk. Ved at flere tar systemet i bruk, blir prosessen i plan- og byggesaker enklere for brukerne og kommunene. Enklere og raskere behandling gir reduserte kostnader for alle parter, og enkelte kommuner tilbyr redusert gebyr når søknaden sendes elektronisk via ByggSøk.

Det er et samspill mellom plan- og byggeprosess. Fra 01.01. 2005 ble det mulig å sende inn elektroniske planer for godkjenning gjennom ByggSøk, og de første kommunene er nå i stand til å ta i mot slike søknader.

Post 1 Driftsutgifter

Posten dekker lønn til ansatte, husleie og andre fast utgifter for Statens bygningstekniske etat. På posten bevilges videre utgiftene knyttet til ordningen med sentral godkjenning av foretak for ansvarsrett. Ordningen med sentral godkjenning skal være selvfinansierende jf. kap. 3587, post 4 Gebyr, sentral godkjenning foretak. Posten dekker også kostnadene i forbindelse med driftingen av ByggSøk.

Budsjettforslag for 2006

Det blir foreslått en bevilgning på 34,9 mill. kr inkludert drift av ordningen med sentral godkjenning.

Ny Post 21 Spesielle driftsutgifter

Mål

Statens bygningstekniske etat skal drive utviklingsarbeid, informasjonsvirksomhet og innhente utredninger om ulike tema innenfor sitt ansvarsområde. Regjeringen foreslår at det fra 2006 avsettes midler på en egen forsknings-, utrednings- og informasjonspost under kap. 587 som Statens bygningstekniske etat får ansvar for å administrere. Hensikten med å etablere en egen post er å synliggjøre innsatsen og gi en bedre rapportering av virksomheten.

Midlene på posten skal benyttes til utredning og informasjon om temaer knyttet til byggevirksomhet og byggesak, med særlig vekt på kommunal, fylkeskommunal og kirkelig eiendomsforvaltning. Det vises her til oppfølging av forslag fra Eiendomsforvaltningsutvalget, NOU 2004:22 Velholdte bygninger gir mer til alle og St.prp. nr. 60 (2004–2005), kapittel 13.

Budsjettforslag for 2006

Det foreslås en bevilgning på 8,5 mill. kr hvorav inntil 5 mill. kr skal nyttes til kurstilbud, etterutdanning og andre tiltak som vil øke kommunesektorens kompetanse om god eiendomsforvaltning, samt til å støtte opp under byggekostnadsprogrammet.

Kap. 3587 Statens bygningstekniske etat (jf. kap 587)

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2004	Saldert budsjett 2005	Forslag 2006
04	Gebyrer, sentral godkjenning foretak	13 789	13 600	14 600
16	Refusjon av fødselspenger/adopsjonspenger	850		
18	Refusjon av sykepenger	742		
	Sum kap. 3587	15 381	13 600	14 600

Post 4 Gebyrer, sentral godkjenning foretak

Gebyrer dekker alle utgiftene til drift av ordningen med sentral godkjenning av foretak med ansvar for oppgaver i byggevirksomheten. Det skal kompenseres for eventuell mer- eller mindreinntekt gjennom tiltak på utgiftssiden, slik at utgifter og inntekter i ordningen balanserer best mulig, jf. omtale under kap. 587, post 1 Driftsutgifter.

Budsjettforslag for 2006

I 2006 er det budsjettert med 14,6 mill. kr i gebyrinntekter. Alle inntektene kommer fra ordningen med sentral godkjenning av foretak. Dette svarer til det totale kostnadsnivået for ordningen.

Oversikt innvilgelse bostøtte og Husbankens virksomhet

Tabell 3.64 Hovedtall for husstander som fikk innvilget bostøtte 1. termin 2005

	Antall hushold	Beløp utbetalt totalt, mill. kr	Beløp utbetalt pr. mnd, gj.snitt	Boutgifter pr. mnd, gj.snitt	Inntekt pr. år, gj.snitt	Andel med boutgifter over tak, prosent
Hele landet	103 969	675,0	1 623	4 596	102 871	28
Type søker						
– Alderspensjonister	42 438	238,0	1 402	3 981	106 680	20
– Uføre med barn	2 963	21,6	1 821	6 199	144 921	43
– Uføre uten barn	30 527	181,1	1 483	4 654	124 111	22
– Enslige forsørgere	14 568	117,7	2 020	5 518	86 583	53
– Barnefamilier	5 685	57,2	2 517	6 132	57 698	52
– Andre	6 531	49,7	1 902	4 060	34 887	22
– Andre pensjonister	1 257	9,8	1 955	5 335	105 577	39
Antall personer i husholdet						
– 1 pers	77 609	451,7	1 455	4 214	108 368	21
– 2 pers	11 246	84,0	1 866	5 189	89 079	45
– 3 pers	7 324	60,9	2 080	5 753	91 348	54
– 4 – 5 pers	5 986	58,1	2 428	6 298	82 818	52
– > 5 pers	1 804	20,3	2 815	7 002	65 642	61
Eieform						
– Eid bolig	16 444	72,9	1 108	4 112	111 998	25
– Borettslag	17 610	87,8	1 247	4 308	114 313	25
– Leid bolig	69 915	514,3	1 839	4 783	97 842	30
Leieform						
– Ikke leiebolig	34 054	160,7	1 180	4 214	113 195	25
– Kommunal	40 229	299,9	1 864	4 726	102 403	27
– Komm. videreformid.	3 263	28,7	2 201	4 617	37 691	32
– Privat	26 423	185,7	1 757	4 890	98 325	34
Kvadratmeter						
– < 20	191	1,0	1 287	3 510	83 314	4
– 20 – 39	2 951	17,4	1 475	3 846	92 433	13
– 40 – 59	36 478	241,0	1 652	4 457	104 175	23
– 60 – 79	33 618	219,9	1 635	4 608	103 718	28
– 80 – 99	16 068	103,7	1 613	4 730	100 010	34
– Over 100	11 241	77,2	1 718	5 363	100 618	46
– Ikke registrert	3 422	14,8	1 083	3 526	111 564	7

Tabell 3.65 Virksomheten i Husbanken i perioden 2001–2004 og i 1. halvår 2005

Ordning	2001	2002	2003	2004	1. halvår 2005
Lån					
Oppføringslån, antall ordinære boliger med tilsagn	11 307	10 379	9 839	9 450	3 555
Oppføringslån, gjennomsnittlig størrelse i kvm	94	89	83	76	79
Alle igangsatte boliger, gjennomsnittlig størrelse i kvm[1]	118	115	109	100	
Omsorgsboliger/ sykehjemsplasser, boenheter med tilsagn	93	57	75	63	
Oppføringslån, antall boliger med tilsagn om lånetillegg	8 332	8 160	8 225	7 613	3 096
Startlån, antall saker med tilsagn fra kommunene[2]			6 509	6 994	1 986
Etableringslån, antall saker med tilsagn	11 324	9 731			
Kjøpslån, antall saker med tilsagn	4 207	2 901			
Utbedringslån, antall boliger med tilsagn	10 651	8 369	12 858	6 821	3 296
Tilskudd					
Omsorgsboliger/ sykehjemsplasser, boenheter med tilsagn	7 437	11 602	4 235	913	
Tilskudd til boligkvalitet, antall prosjekter med tilsagn[3]	868	652	210	114	
Kompetansetilskudd[4]					106
Tilskudd til etablering, utbedring og utleieboliger, antall boliger med tilsagn[5]	2 595	2 470	2 970	2 536	
Av dette tilskudd til utleieboliger[5]	1 045	1 302	1 100	1 019	
Tilskudd til tilpasning av boliger, antall saker med tilsagn fra kommunene[6]	5 157	4 521	3 659	3 551	
Bostøtte, antall husstander som mottar støtte[7]	102 896	101 691	108 531	106 430	103 969

[1] Tall for 1. halvår 2005 foreligger ikke.

[2] Startlån ble innført i 2003. Ordningen erstatter etableringslån og kjøpslån, foreløpige tall.

[3] Boligkvalitetstilskudd inngår fra 2005 i kompetansetilskuddet.

[4] Ordningen er ny og erstatter tilskudd til boligkvalitet og tilskudd til utvikling av bomiljø, boligforvaltning og boligpolitikk.

[5] Tall for 1. halvår 2005 er ikke tatt med. Årsaken er at kommunene får tilskuddsmidler til videre tildeling et godt stykke ut i 1. halvår og det meste av aktiviteten foregår i 2. halvår. Tall for 1. halvår gir derfor ikke grunnlag for prognoser for hele året.

[6] Tallene blir rapportert en gang i året.

[7] Tallet gjelder husstander som fikk støtte ved ordinært vedtak i 1. termin 2001-2005.

Resultatområde 8 Fellesoppgaver og områdeovergripende virkemidler

Strategisk målsetting

Departementet og tilknyttede virksomheter skal ha en effektiv ressursforvaltning og en god informasjonsforvaltning. Videre skal det arbeides med synliggjøring av resultater på de ulike politikkområdene i det offentlige rom.

Resultatområdet omfatter drift og administrasjon av departementet, samt områdeovergripende forsknings- og utredningsoppgaver.

Målstruktur

Tabell 3.66 Hovedmål og arbeidsmål for resultatområde 8

Hovedmål	Arbeidsmål
1. Effektiv ressursforvaltning	1.1 Effektiv drift av departementet 1.2 God mål- og resultatstyring på de ulike resultatområdene 1.3 God virksomhetsstyring 1.4 God personalforvaltning
2. God informasjonsforvaltning	2.1 God, dekkende og målrettet informasjonsformidling 2.2 Kommunikasjon gjennom ulike former for dialog 2.3 Åpen og brukerorientert forvaltning
3. Synliggjøring av resultater på de ulike politikkområdene i det offentlige rom	3.1 Definere kommunikasjonsmål for de ulike politikkområdene 3.2 Aktiv og effektiv medie- og samfunnskontakt

Hovedmål 1 Effektiv ressursforvaltning

Arbeidsmål 1.1 Effektiv drift av departementet

Gjennom organisering og kompetanseoppbygging søkes det å sikre best mulig utnyttelse av de ansattes kompetanse. Departementet er også opptatt av å ha en teknologisk infrastruktur som på en god måte ivaretar departementets behov og som er fremtidsrettet.

Kommunal- og regionaldepartementet finansierer to stillinger i Brussel, som henholdsvis ambassaderåd for regionale og kommunale saker og ambassaderåd for migrasjonsspørsmål. Ambassaderåden for regionale og kommunale saker skal holde norske myndigheter orientert om utviklingen i EU og EØS og bidra til å få gjennomslag for norske interesser. Det blir særlig arbeidet for at norske interesser skal bli ivaretatt når EU-kommisjonen vedtar nytt regelverk for regionalpolitisk statsstøtte for perioden 2007–2013 og nytt vedtak om regionalpolitikken inkludert Interreg-samarbeidet for perioden 2007–2013. Ambassaderåden for migrasjonsspørsmål skal holde norske myndigheter orientert om utviklingen i EU, Schengen- og EØS-samarbeidet og arbeider for å få gjennomslag for norske synspunkter og interesser i saker som blir drøftet i disse organene.

Meldinger og proposisjoner 2004–2005

I perioden 2004–2005 har departementet i tillegg til de faste budsjettproposisjonene utarbeidet følgende meldinger og proposisjoner som er fremmet for Stortinget:

- St.meld. nr. 25 (2004–2005) Om regionalpolitikken
- St.meld. nr. 11 (2004–2005) Sametingets virksomhet i 2003
- St.meld. nr. 5 (2004–2005) Tilbakeføring av selskapsskatt til kommunene og omlegging av inntektsutjevningen

- St.prp. nr. 60 (2004–2005) Om lokaldemokrati, velferd og økonomi i kommunesektoren 2006 (kommuneproposisjonen)
- Ot.prp. nr. 85 (2004–2005) Om lov om endringer i kommuneloven (kommunalt rapporteringsregister)
- Ot.prp. nr. 82 (2004–2005) Om midlertidig lov om arbeids- og oppholdstillatelse for vietnamesere på Filippinene med nære slektninger i Norge
- Ot.prp. nr. 52 (2004–2005) Lov om endringer i lov 6. juni 2003 nr. 39 om burettslag (burettslagslova) mv.
- Ot.prp. nr. 44 (2004–2005) Om lov om endringar i lov 28. juni 2002 nr. 57 om valg til Stortinget, fylkesting og kommunestyrer (valgloven)
- Ot.prp. nr. 41 (2004–2005) Om lov om norsk statsborgerskap (statsborgerloven)
- Ot.prp. nr. 33 (2004–2005) Om lov om forbud mot diskriminering på grunn av etnisitet, religion mv. (diskrimineringsloven)
- Ot.prp. nr. 31 (2004–2005) Om lov om endringer i utlendingsloven m.m. (styringsforhold på utlendingsfeltet)
- Ot.prp. nr. 22 (2004–2005) Om lov om endringer i plan- og bygningsloven (utbyggingsavtaler)
- Ot.prp. nr. 21 (2004–2005) Om lov om endring i lov 12. juni 1987 nr. 56 om Sametinget og andre samiske rettsforhold (sameloven)
- Ot.prp. nr. 11 (2004–2005) Om lov om endringer i kommuneloven (oppheving av plikten til å omdanne interkommunale revisjonsenheter til selskap)
- Ot.prp. nr. 4 (2004–2005) Om lov om endringer i utlendingsloven (menneskesmugling m.m.)
- Ot.prp. nr. 2 (2004–2005) Om endringer i introduksjonsloven

Andre prosjekter og større arbeider i 2004–2005

Departementet har finansiert og deltatt med sekretariat i arbeidet med følgende offentlige utredninger i perioden 2004–2005

- NOU 2005: 12 Mer effektiv bygningslovgivning II
- NOU 2005: 6 Samspill og tillit
- NOU 2004: 22 Velholdte bygninger gir mer til alle
- NOU 2004: 20 Ny utlendingslov
- NOU 2004: 19 Livskraftige distrikter og regioner
- NOU 2004: 17 Statlig tilsyn med kommunesektoren
- NOU 2004: 15 Regional statsstøtte og EØS-reglane
- NOU 2004: 2 Effekter og effektivitet

Arbeidsmål 1.2 God mål- og resultatstyring på de ulike resultatområdene

Departementet forvalter en del av tilskuddsordningene som blir bevilget på Kommunal- og regionaldepartementets budsjett. De øvrige forvaltes gjennom virksomhetene. Kommunal- og regionaldepartementet benytter uavhengige evalueringer for å få et godt grunnlag for å drive god mål- og resultatstyring og politikkutvikling på de ulike resultatområdene.

Arbeidsmål 1.3 God virksomhetsstyring

Kommunal- og regionaldepartementet vil i 2006 ha ansvar for virksomhetsstyringen av følgende virksomheter:

- Integrerings- og mangfoldsdirektoratet
- Utlendingsdirektoratet
- Utlendingsnemnda
- Kontaktutvalget mellom innvandrere og myndighetene
- Kompetansesenter for urfolks rettigheter
- Reindriftens internasjonale fag- og formidlingssenter
- Ressurssenter for natur- og reindriftstjenester
- Husbanken
- Statens bygningstekniske etat

Sametinget er også tilknyttet Kommunal- og regionaldepartementet.

En stor del av departementets aktivitet er knyttet til oppfølging av underliggende og tilknyttede virksomheter. Virksomhetene forvalter en betydelig mengde tilskuddsmidler. Departementet arbeider kontinuerlig med å forbedre virksomhetsstyringen og vil i 2006 legge ytterligere vekt på god virksomhetsstyring og kommunikasjon mellom departement og virksomhet. I 2005 hadde departementet også ansvaret for Husleietvistutvalget for Oslo og Akershus og Senter mot etnisk diskriminering. Husleietvistutvalget nedlegges ved prøveperiodens slutt 31.12.2005. Senter mot etnisk diskriminering inngår fra 1.1.2006 i det nye Likestillings- og diskrimineringsombudet.

Arbeidsmål 1.4 God personalforvaltning

Kommunal- og regionaldepartementet skal være en konkurransedyktig, attraktiv og inkluderende arbeidsplass med gode utviklingsmuligheter. Departementet arbeider blant annet med å fremme et inkluderende arbeidsmiljø, utvikling av regelverket på personalområdet og å bidra til økt kompetanse hos medarbeiderne. Departementet er videre opptatt av å rekruttere personer med inn-

vandrerbakgrunn og ivareta kjønnsperspektivet ved rekruttering.

Hovedmål 2 God informasjonsforvaltning

Arbeidsmål 2.1 God, dekkende og målrettet informasjonsformidling

Kommunal- og regionaldepartementet og underliggende virksomheter skal bidra til at alle borgere blir gitt reell tilgang til informasjon om rettigheter, plikter og muligheter, og informasjon som setter den enkelte i stand til å vurdere statens virksomhet og til demokratisk deltagelse.

Arbeidsmål 2.2 Kommunikasjon gjennom ulike former for dialog

Departementet og underliggende virksomheter bør fortsette å utvikle nye kanaler og møteplasser for sine samarbeidspartnere, brukere og samfunnet for øvrig. Dette for å øke tilgjengeligheten samtidig som man får til en toveis dialog om de ulike fagfeltene. Dette er tiltak som vil øke tilliten og resultatoppnåelsen. Eksisterende kanaler for dialog slik som brukerundersøkelser, forskningsrapporter, Internett og media videreføres.

Arbeidsmål 2.3 Åpen og brukerorientert forvaltning

En brukerorientert, kvalitetsbevisst og serviceinnstilt forvaltning er en forutsetning for tillit både blant brukere og i befolkningen generelt. Serviceinnstilling må bli en viktigere del av forvaltningens organisasjonskultur, og vektlegges sammen med de tradisjonelle forvaltningsverdier som rettssikkerhet, likebehandling og innsyn/åpenhet.

Hovedmål 3 Synliggjøring av resultater på de ulike politikkområdene i det offentlige rom

Kommunal- og regionaldepartementet vil særlig legge vekt på å synliggjøre resultatene på de ulike politikkområdene som departementet har ansvar for. Det er derfor utformet egne kommunikasjonsmål for hvert resultatområde. Målene er også omtalt under hvert enkelt resultatområde. Måloppnåelse betinger en aktiv og effektiv medie- og samfunnskontakt.

Arbeidsmål 3.1 Definere kommunikasjonsmål for de ulike politikkområdene

Resultatområde 1 Integrering og mangfold

Nyankomne innvandrere som får arbeids- eller oppholdstillatelse som danner grunnlag for bosettingstillatelse skal gis informasjon om rettigheter, muligheter og plikter i det norske samfunnet, og det skal gis særskilt informasjon om forbudet mot tvangsekteskap og kjønnslemlestelse. Det er særlig viktig å nå familiegjenforente som ikke omfattes av introduksjonsordningen.

Betydningen av at målene for integrerings- og mangfoldspolitikken blir nådd skal i 2006 gjøres kjent for samfunnet, for å sikre at innvandrere og deres etterkommere får innpass og kan delta på ulike arenaer i det norske samfunnet. Dette skal gjøres gjennom utstrakt informasjon til og kommunikasjon med brukere, samarbeidspartnere og samfunnet for øvrig, samt gjennom proaktivitet i media. IMDI vil ha en viktig rolle i å formidle hva som gjøres på integrerings- og mangfoldsfeltet.

Resultatområde 2 Beskyttelse og innvandring

Regjeringen ønsker å legge til rette for god service og kortere behandlingstid i alle utlendingssaker. Utlendingsforvaltningens resultater skal synliggjøres i media og i samfunnet for øvrig. Regjeringen vil iverksette alle deler av det utvidede informasjonsprogrammet for asylsøkere. Regjeringen vil jobbe videre med informasjonstiltak for å hindre tilstrømming av asylsøkere som ikke har behov for beskyttelse i Norge.

Resultatområde 3 De nasjonale minoritetene

Regjeringen ser behov for å øke kunnskapen i storsamfunnet om de nasjonale minoritetene og deres språk, identitet og kultur.

Kommunal- og regionaldepartementet vil legge vekt på å informere og opplyse både offentlige etater, storsamfunnet og de nasjonale minoritetene om innholdet og rettighetene som følger internasjonale konvensjoner på området. Informasjonsarbeidet rettet mot nasjonale minoriteter angående relevante menneskerettighetsinstrumenter vil prioriteres. Dette vil skje gjennom departementets elektroniske nyhetsbrev Nytt om samepolitikken[22] og gjennom Kontaktforum mellom nasjonale minoriteter og sentrale myndigheter.

Resultatområde 4 Samene

Kommunikasjon og informasjon er viktige virkemidler i synliggjøringen av regjeringens samepolitikk. Regjeringen ønsker å øke kunnskapen om samiske forhold, både i forvaltningen og i befolkningen generelt. Informasjon og økt kunnskap om samer og samisk kultur vil kunne motvirke nega-

[22] http://odin.dep.no/krd/norsk/tema/nasjonale/nytt/bn.html

tive holdninger til samene og til samiske kulturuttrykk.

For at Lov om rettsforhold og forvaltning av grunn og naturressurser i Finnmark fylke (finnmarksloven) skal oppnå bredest mulig tilslutning blant befolkningen i Finnmark vil det være viktig at det blir gitt seriøs, nøktern og saklig informasjon om loven. Regjeringen har i 2005 satt i verk aktuelle informasjonstiltak om loven i nært samarbeid med Sametinget og Finnmark fylkeskommune. Dette arbeidet vil videreføres i 2006.

Regjeringen og Sametinget er enige om prosedyrer for hvordan konsultasjoner mellom statlige myndigheter og Sametinget skal foregå i saker som kan påvirke samene direkte. For at konsultasjonsprosedyrene skal kunne følges opp tilfredsstillende vil det være avgjørende at både offentlig forvaltning og det samiske samfunn har fått god informasjon om konsultasjonsprosedyrenes innhold og hvordan disse skal følges opp i praksis. Regjeringen vil i 2006 sette i verk aktuelle informasjonstiltak om konsultasjonsprosedyrene.

Gjennom prosjektet «samiske veivisere» har regjeringen ønsket å supplere andre informasjonstiltak ved å gi samiske ungdommer i oppgave å informere ikke-samisk ungdom om samisk språk, kultur og samfunnsliv. Veiviserne besøker blant annet videregående skoler over hele landet.

Resultatområde 5 Regional utvikling

Regjeringen ønsker å synliggjøre prioriteringer og satsinger innenfor området og sikre god dialog med målgruppene og virkemiddelaktørene i regional- og distriktspolitikken. Det er i 2006 fire særlige viktige kommunikasjonsutfordringer på feltet:

- EU-kommisjonen utarbeider nytt statsstøtteregelverk for 2007 – 2013, og dette prioriteres høyt. Det blir viktig å kommunisere handlingsrommet innenfor EUs nye regionalstøtteregelverk, og forberede en eventuell gjeninnføring av differensiert arbeidsgiveravgift.
- Resultater av virkemidlene og programsatsingene hos de nasjonale virkemiddelaktørene Innovasjon Norge, SIVA og Forskningsrådet skal synliggjøres. Innovasjon Norge og SIVA forutsettes ved hjelp av kommunikasjonsverktøy å synliggjøre resultatene.
- St.meld. nr. 25 (2004–2005) Om regionalpolitikken vil aktivt bli fulgt opp, blant annet ved å styrke innovasjonsarbeidet.
- Ny hovedstadsmelding blir lagt fram våren 2006, og innholdet i denne skal kommuniseres til berørte parter.

Resultatområde 6 Kommunalt tjenestetilbud og lokaldemokrati

Innenfor området er det følgende særlige kommunikasjonsutfordringer i 2006:

- Modernisering i kommunesektoren: Formidle gode eksempler på omstilling og effektivisering i kommunene med erfaringene fra blant annet fylkesmennenes moderniseringsarbeid og Stifinner-programmet.
- Interkommunalt samarbeid: Sørge for god informasjon om nye modeller for interkommunalt samarbeid når Stortinget eventuelt har vedtatt endringer i lovverket.
- Lokaldemokratikommisjonen: Stimulere til debatt i kommunene om forholdet til innbyggerne, arbeidsformer med mer, etter fremleggelse av siste delutredning fra Lokaldemokratikommisjonen.
- Inntektssystemutvalget: Sørge for at innholdet i Inntektssystemutvalgets utredning blir kjent og dermed legge grunnlag for debatt.

Resultatområde 7 Bolig, bomiljø og bygg

For regjeringen er det et hovedmål å hjelpe de mest vanskeligstilte på boligmarkedet. Kommunikasjon er et viktig virkemiddel for å nå de menneskene som har behov for hjelp. I arbeidet med bosetting av flyktninger skal Husbanken videreføre det nære samarbeidet med fylkesmennene, UDI og KS om informasjon og kompetansehevende tiltak.

Flere boliger og bygg skal ta hensyn til miljø og være universelt utformet. For å nå dette målet er det viktig å skape holdningsendringer, øke bevissthet og kunnskap blant sentrale faggrupper involvert i byggeprosessen, kommuner og forbrukere. Kunnskapsutvikling og –spredning samt rådgivning er sentralt. Statens bygningstekniske etat og Husbanken samarbeider i et informasjonsprogram om universell utforming.

For å nå målet om et velfungerende bolig- og byggmarked er informasjon en hovedstrategi. Som del av det videre arbeidet med informasjon om boliglovgivningen vil det bli iverksatt egne informasjonstiltak om partenes rettigheter etter husleieloven. Statens bygningstekniske etat står for informasjon om gjeldende regelverk på byggsektoren. I byggesaksbehandling er rask og effektiv informasjon om byggesaken viktig for aktørene, og bruk av IKT og internett er viktige strategier. Blant annet satses det på videreutvikling og økt bruk av ByggSøk, et prosjekt som gjør det mulig å fremme byggesøknader elektronisk.

Arbeidsmål 3.2 Aktiv og effektiv medie- og samfunnskontakt

Kommunal- og regionaldepartementet og underliggende virksomheter skal ta initiativ, yte service, framstå enhetlig og oppleves som å være til å stole på av mediene, samarbeidspartnere og samfunnet for øvrig.

Programkategori 13.10 Administrasjon m.m.

Utgifter under programkategori 13.10 fordelt på kapitler

(i 1 000 kr)

Kap.	Betegnelse	Regnskap 2004	Saldert budsjett 2005	Forslag 2006	Pst. endr. 05/06
500	Kommunal- og regionaldepartementet (jf. kap. 3500)	210 362	209 200	209 900	0,3
502	Valgutgifter	6 043	31 700	3 560	-88,8
2427	Kommunalbanken AS		17 200		-100,0
	Sum kategori 13.10	216 405	258 100	213 460	-17,3

Inntekter under programkategori 13.10 fordelt på kapitler

(i 1 000 kr)

Kap.	Betegnelse	Regnskap 2004	Saldert budsjett 2005	Forslag 2006	Pst. endr. 05/06
3500	Kommunal- og regionaldepartementet (jf. kap. 500)	7 656			
5316	Kommunalbanken AS	13 561	10 500	7 300	-30,5
5616	Aksjeutbytte i Kommunalbanken AS	32 400	17 200		-100,0
	Sum kategori 13.10	53 617	27 700	7 300	-73,6

Programkategori 13.10 er knyttet til resultatområde 8 Fellesoppgaver og områdeovergripende virkemidler.

Kap. 500 Kommunal- og regionaldepartementet (jf. kap. 3500)

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2004	Saldert budsjett 2005	Forslag 2006
01	Driftsutgifter	176 866	173 700	176 700
21	Spesielle forsknings- og utredningsoppdrag, *kan overføres*	12 158	10 500	11 250
45	Større utstyrsanskaffelser og vedlikehold, *kan overføres*	6 838	5 500	2 450
50	Forskningsprogrammer under Norges forskningsråd	14 500	19 500	19 500
	Sum kap. 500	210 362	209 200	209 900

Teknisk endring i 2006: Som følge av overgang til nettobudsjettering av merverdiavgift i staten er kap. 500, post 01 nedjustert med 2,956 mill. kr, post 21 nedjustert med 1,146 mill. kr og post 45 nedjustert med 0,55 mill. kr.

Endringer som ikke går fram av tabellen: Da Stortinget behandlet St. prp. nr. 65 (2004–2005) Tilleggsbevilgninger og omprioriteringer i statsbudsjettet 2005 ble bevilgningen på post 01 økt med 2,5 mill. kr til 175,996 mill. kr, bevilgningen på post 21 økt med 4 mill. kr til 14,5 mill. kr og bevilgningen på post 50 redusert med 4 mill. kr til 15,5 mill. kr.

Post 1 Driftsutgifter

Posten dekker lønn og øvrige utgifter til drift av departementet.

Pr. 1.3.05 har Kommunal- og regionaldepartementet 267,8 årsverk, herav 61 pst. kvinner. Det vises til øvrig likestillingsrapportering i eget vedlegg.

Det foreslås en bevilgning på 176,7 mill. kr i 2006. Det blir videre foreslått at bevilgningen på posten kan overskrides mot tilsvarende merinntekter på kap. 3500, post 1, jf. forslag til romertallsvedtak II.

Post 21 Spesielle forsknings- og utredningsoppdrag, kan overføres

Posten omfatter forsknings- og utredningsvirksomhet på alle departementets ansvarsområder. Midlene blir fordelt på bakgrunn av en helhetlig samordning av forsknings- og utredningsvirksomheten. Midlene blir brukt til å imøtekomme behovet for kunnskap i departementet når det gjelder statistikk/data, analyser, forskning og utvikling og forskningsformidling. Forskning blir i tillegg finansiert over noen av fagkapitlene.

Mål

Formålet med posten er å få fram kunnskap på de områdene der departementet har et sektoransvar.

Den skal bidra til kunnskap som grunnlag for faglige og politiske beslutninger og medvirke til informasjon om og til spredning av forskningsresultater

Rapport for 2004

For 2004 ble det bevilget 10,6 mill. kr. Budsjettet ble i revidert nasjonalbudsjett styrket med 3,5 mil kr, mot en tilsvarende innsparing på kap. 500.50. Midlene har blitt benyttet til følgende prosjekter:

- Valgforskningsprogram. Hovedtemaet for undersøkelsen var lokalvalget i 2003. Undersøkelsen dekker problemstillinger om valgdeltakelse og kartlegger endringer i lokaldemokratiet. Institutt for samfunnsforskning har hatt ansvaret for å gjennomføre de tidligere lokalvalgsundersøkelsene i 1995 og 1999 og har begynt å bygge opp en tidsserie som blir vesentlig for å kartlegge endringer i lokaldemokratiet.
- Oppbygging av statistikk som gir kunnskap om migrasjonsbevegelser og innvandreres og flyktningers levekår i samfunnet og deres deltakelse i lokalvalg.
- Utvikling av samisk statistikk som gir kunnskap om samiske forhold.
- Oppdatering og utvikling av regionaløkonomiske modeller og databaser
- Database for kommunale organisasjonsdata.
- Prosjekter i forbindelse med lokaldemokratikommisjonen.
- Forskningsprosjekter i forbindelse med oppfølging av meldingene om boligpolitikk og storby.
- Arbeidet med hovedstadsmeldingen.

– Samarbeidsprosjekt med byggebransjen om kompetanseoverføring og reduksjon av byggfeil.
– Forskningsformidling, bl.a. til tidsskriftet Regionale trender og til et seminar om datagrunnlag for storbypolitikk.

Rapport for første halvår 2005

I 2005 ble en del av rammen fra 2004 overført og benyttet til videreføring av allerede igangsatte prosjekter innen det boligpolitiske området og til arbeidet med hovedstadsmeldingen.

Videre ble det bevilget midler til:

– Oppstart av arbeidet med å utarbeide en ny husleieindeks over utleieboliger. Dette er i tråd med forslaget i St. meld. nr. 23 (2003–2004) Om boligpolitikken. Den nye husleieindeksen skal bidra til å gi informasjon om husleienivået for alle typer boliger i ulike deler av landet.
– Videreføring av arbeidet med innvandrerrelatert statistikk og samisk statistikk.
– Undersøkelse av holdninger til samer og samiske forhold.
– Undersøkelse om romanifolket og skole.
– Gjennomføring av en undersøkelse av stortingsvalget og sametingsvalget.
– Oppdatering og utvikling av regionaløkonomiske modeller og databaser.

Departementet har avsatt midler til en ekstern utredning av hvilke konsekvenser det vil ha dersom prinsippet om kommunalt selvstyre blir inntatt i Grunnloven. Bakgrunnen for undersøkelsen er at spørsmålet om grunnlovsfesting av lokalt selvstyre har vært reist av flere de senere årene, sist av Lokaldemokratikommisjonen i dens første utredning (NOU 2005:6). Det er viktig å få avklart hva en prinsippbestemmelse om grunnlovsfesting vil kunne innebære for det kommunale selvstyret og hva en eventuell bestemmelse om grunnlovsvern, i betydningen vern mot statlig styring, vil kunne innebære. Det vil også være naturlig å innhente vurderinger av tilsvarende bestemmelser i øvrige nordiske land.

Budsjettforslag for 2006

Det blir foreslått en bevilgning på 11,25 mill. kr i 2006.

Post 45 Større utstyrsanskaffelser og vedlikehold, kan overføres

Bevilgningen på posten benyttes til større utstyrsanskaffelser og vedlikehold i departementet, blant annet på utstyrs- og systemsiden på IT-området. Det blir foreslått en bevilgning på posten på 2,45 mill. kr i 2006.

Post 50 Forskningsprogrammer under Norges forskningsråd

Departementets støtte til forskning i regi av Norges forskningsråd skal i hovedsak bidra til langsiktig kunnskapsoppbygging innenfor departementets ansvarsområder. De forskningsprogrammene Kommunal- og regionaldepartementet finansierer over denne posten er: «Program for samisk forsking», «Program for kulturstudier» og et nytt program om «Internasjonal migrasjon og etniske relasjonar» (IMER), samt to nye programmer: «Demokrati, styring og regionalitet» og «Verdiskapende innovasjon i offentlig sektor» (VIOS).

«Program for samisk forsking» er etablert for perioden 2001–2005. Målet med programmet er å rekruttere og stimulere til forskning som kan gi ny kunnskap og nye perspektiv, og å stimulere til tverrfaglig og flerinstitusjonelt samarbeid innenfor samisk forskning på nasjonalt, nordisk og internasjonalt nivå. Programmet har som siktemål å få fram fagområder, forskningsområder og miljøer som til dels har svakere forskningstradisjoner enn de tradisjonelle og etablerte. De årlige bevilgninger til programmet ble økt i 2003. Dette resulterte i at 16 nye prosjekter ble startet det året og 9 i 2004. Det er hittil tildelt 13 studentstipend og 7 doktorstipend i programmet. I 2004 ble Forskningsrådet tildelt 1 mill. kr i ekstrabevilgning til programmets arbeid med å styrke og synliggjøre samisk som originalspråk i forskningen og til mer brukertilpasset formidling av forskningsresultater til samisktalende.

Forskning om Romanikultur, språk og opprinnelse er oppfølging av Forskningsrådets forprosjekt i 2003. I 2004 ble det tildelt kr 800 000 over kap. 500 post 21. Fra 2005 ble forskningen knyttet til Program for kulturstudier, og det ble tildelt 1 mill. kr. Forskningen skal bidra til kunnskapsutvikling gjennom analyse av foreliggende materiale, bl.a. av resultater som er gjort i internasjonal forskning, og hvilke mulige slutninger som kan trekkes om det norske romanifolks røtter mht. språk og kulturuttrykk.

Internasjonal migrasjon og etniske relasjoner (IMER) (2002–2004) omfatter 11 prosjekter som forsker på flyktningkvinner, transnasjonale familier, det flerkulturelle samfunnet og internasjonal migrasjon. (se http://www.forskningsradet.no/imer). Det er lagt vekt på å ha et kjønnsperspektiv. Målet var å sikre kontinuitet i forskningen på feltet, bl.a ved å videreutvikle en langsiktig og tverrfaglig

innvandrings- og migrasjonsforskning med aktualitet og relevans for det norske samfunn. Det var også sentralt å styrke og vedlikeholde kompetanse og sikre levedyktige forskningsmiljøer og infrastruktur på feltet. I 2005 arrangerte Forskningsrådet i samarbeid med NOVA konferansen «Ungdom og oppvekst i det flerkulturelle Norge» som en oppfølging av programmet. Konferansen samlet om lag 300 deltakere.

«Byutvikling – drivkrefter og planleggingsutfordringer» skal øke den forskningsbaserte kunnskapen om urbane områder. 2004 har vært programmets siste år. Det har pågått 21 prosjekter. Temaet Økonomiske endringsprosesser, teknologiske endringer og arbeidsmarkedsmobilitet har vært størst med 8 prosjekter. 13 prosjekter har blitt ferdigstilt i 2004. Fire doktorgradsarbeider har inngått i prosjektene. Fire bokprosjekter blir programmets viktigste formidlingskanaler. Bøkene ble publisert fram til sommeren 2005. Bøkene omhandler: Norske storbyers funksjon i økonomien, By og byliv i endring, Storbyens boligmarked – drivkrefter, rammebetingelser og handlingsvalg, Governance i norske storbyer.

Evalueringen av byggesaksreformen i plan- og bygningsloven ble avsluttet i 2004. Evalueringen har studert kommunenes iverksetting av reformen, bransjens tilpasning til nytt regelverk og reformens samfunnsmessige virkninger. Resultater er drøftet i flere temaseminarer når det gjelder kontroll og tilsyn, fordeling av ansvar mellom ulike aktører, dvs. kommuner, private tiltakshavere og foretakene, endringer i kostnadsstruktur og kostnadsomfang, og om funksjonell og estetisk kvalitet.

Budsjettforslag for 2006

Det blir foreslått en bevilgning på 19,5 mill. kr i 2006 til programmer i regi av Norges forskningsråd. Midlene vil bli fordelt på flere forskningsprogrammer. Det vil bli satt av midler til et program for samisk forskning, til oppfølging av nåværende program inntil et nytt program for samisk forskning er vedtatt. Forskningsrådet vil, ved programperiodens slutt, vurdere programmets målsetting og innsats i dialog med samepolitiske og samiskfaglige miljøer. I denne dialogen skal det også avklares om programmets nåværende målsetting skal beholdes eller justeres.

Det vil videre bli satt av midler til videreføring av forskning på Romanikultur som er lagt til program for kulturstudier.

Et nytt IMER-program 2005–2010 startet opp høsten 2005. Innsats og ressurser i dette programmet skal brukes til å fremskaffe oversikter og koordinering av migrasjons- og innvandringsforskningen, syntetisering og oppsummering av eksisterende og ny kunnskap, til nettverk og samarbeid og finansiering av prosjekter over programgrenser for å få kunnskap på delområder, herunder arbeidsliv og andre integreringsarenaer. Det er særlig behov for kompetansebygging innenfor jus og rettsvitenskap. IMER-programmet vil bli tildelt 7 mill. kr i 2006, en styrking på 3 mill. kr fra 2005.

Demokrati, styring og regionalitet er en ny og langsiktig forskningssatsing. Kommunal- og regionaldepartementet vil sammen med Miljøverndepartementet støtte dette nye forskningsprogrammet i Norges Forskningsråd. Det vil omfatte tre hovedområder:

- økonomisk utvikling og strukturelle omstillingsprosesser
- offentlig styring og planlegging
- demokrati, deltakelse og identitet

Programmets mål er å bidra til økt kunnskap om strukturendringer og politikkutforming i skjæringsfeltet mellom sektorer, territorielle enheter og ulike geografiske nivåer. Programmet skal belyse nye politiske relevante betingelser for innovasjon, styring og demokrati. Programmet har hatt lav aktivitet som følge av at planleggingen av tema for programmet er forsinket, men forventes å være i full drift i 2006.

Kommunal- og regionaldepartementet vil også bevilge midler til det nye forskningsprogrammet Verdiskapende innovasjon i offentlig sekor (VIOS) Programmet er et nytt brukerstyrt forskningsprogram for verdiskapende innovasjon i offentlig sektor. Som et virkemiddel prioriteres spesielt sektorovergripende innovasjonssatsinger for å oppnå en enklere hverdag for innbyggere og næringsliv i hele landet. Departementet vil særlig satse på FoU knyttet til innovasjonssatsinger i kommunene.

Kap. 3500 Kommunal- og regionaldepartementet (jf. kap. 500)

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2004	Saldert budsjett 2005	Forslag 2006
01	Tilfeldige inntekter	1 088		
15	Refusjon arbeidsmarkedstiltak	155		
16	Refusjon av fødselspenger/adopsjonspenger	3 217		
17	Refusjon lærlinger	28		
18	Refusjon av sykepenger	3 168		
	Sum kap. 3500	7 656		

Det blir ikke budsjettert med inntekter på disse postene.

Kap. 502 Valgutgifter

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2004	Saldert budsjett 2005	Forslag 2006
01	Driftsutgifter	6 043	31 700	3 560
	Sum kap. 502	6 043	31 700	3 560

Teknisk endring i 2006: Som følge av overgang til nettobudsjettering av merverdiavgift i staten er kap. 502, post 1 nedjustert med 0,426 mill. kr.

I 2006 er det ikke valg. Den foreslåtte bevilgningen er derfor mye lavere enn den tilsvarende bevilgningen i budsjettet for 2005.

Post 1 Driftsutgifter

Posten omfatter de direkte utgiftene staten har ved valg til Stortinget, Sametinget, kommunestyrer og fylkesting. Bevilgningen skal bl.a. dekke:

- etterslep av utgifter etter valget i 2005
- oppfølging av rapport fra arbeidsgruppe som utreder spørsmålet om innføring av elektronisk valg
- videreutvikling og drift av departementets system for å samle inn, lage prognoser for og formidle valgresultater (Valgnatt 2007)
- kjøp av tjenester fra et fylkesmannsembete

Regjeringen har som mål at andelen personer med innvandrerbakgrunn som deltar ved valg, skal tilsvare valgoppslutningen samlet. Det vises til eget vedlegg, H-2178, om mål for inkludering av innvandrere og deres etterkommere.

Rapport for 2004

Det ble ikke avviklet valg i 2004. Budsjettet gikk i hovedsak til utvikling av valgnattprosjektet, dekning av utgifter til forberedelse av sametingsvalget og evaluerings- og utredningsarbeid.

Budsjettforslag for 2006

Det foreslås en bevilgning på 3,56 mill. kr på denne posten i 2006.

Kap. 2427 Kommunalbanken AS

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2004	Saldert budsjett 2005	Forslag 2006
90	Aksjekapital		17 200	
	Sum kap. 2427		17 200	

Kommunalbanken AS ble stiftet 1. november 1999. Banken er en videreføring av virksomheten til statsbanken Norges Kommunalbank, som ble etablert i 1927. Selskapet er eid av staten med 80 pst. og KLP Forsikring med 20 pst.

Selskapet gir lån til kommuner, fylkeskommuner, kommunale foretak, interkommunale selskap og andre selskap som utfører kommunale oppgaver. Lånene gis mot kommunal eller statlig garanti, eller sikres på annen måte.

Post 90 Aksjekapital

I statsbudsjettet for 2005 ble det bevilget 17,2 mill. kr til utvidelse av Kommunalbankens aksjekapital. KLP Forsikring bidro med ytterligere 4,3 mill. kr i økt aksjekapital. Bakgrunnen for styrkingen av aksjekapitalen var den sterke utlånsveksten til kommunesektoren de senere år.

Det vises til nærmere omtale av egenkapitalsituasjonen i Kommunalbanken under kap. 5616, post 81.

Kap. 5316 Kommunalbanken AS

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2004	Saldert budsjett 2005	Forslag 2006
70	Garantiprovisjon	13 561	10 500	7 300
	Sum kap. 5316	13 561	10 500	7 300

Post 70 Garantiprovisjon

Kommunalbanken har siden 1996 betalt garantiprovisjon til staten av bankens innlån, begrunnet med at staten garanterer for lån som banken har tatt opp. Kommunalbanken betaler garantiprovisjon for ikke-nedbetalte lån som er tatt opp før 1. november 1999. Ved omdanningen til aksjeselskap 1. november 1999 ble ordningen med statsgaranti avviklet for nye innlån.

Garantiprovisjonen beregnes på grunnlag av summen av statsgaranterte innlån i 2005. Som for tidligere år foreslås en provisjonssats på 0,1 pst., jf. utkast til vedtak. Samlet provisjonsinntekt er beregnet til 7,3 mill. kr i 2006.

Kap. 5616 Aksjeutbytte i Kommunalbanken AS

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2004	Saldert budsjett 2005	Forslag 2006
81	Aksjeutbytte	32 400	17 200	
	Sum kap. 5616	32 400	17 200	

Post 81 Aksjeutbytte

Fra regnskapsåret 2004 tas det utgangspunkt i den såkalte kapitalverdimodellen ved beregning av avkastning og utbytte fra Kommunalbanken. Det er gjort rede for denne modellen i St.prp. nr. 1 (2001–2002) Gul bok (pkt. 7.7.1 Generelle virkemidler for eierstyring). Avkastningskravet er definert som den forventede avkastningen eieren kunne ha oppnådd ved en alternativ plassering med tilsvarende risiko. Kravet blir stilt i forhold til den avkastningen selskapet har etter skatt på egenkapitalen.

Aksjeutbytte blir satt til en gitt andel av den verdijusterte egenkapitalen, maksimalt 75 pst. av årsresultatet etter skatt. Prosentsatsen bør utgjøre om lag halvparten av det normerte avkastningskravet.

Egenkapitalsituasjonen i Kommunalbanken

Som omtalt under kap. 2427, post 90, har Kommunalbanken hatt en sterk utlånsvekst i de senere årene. Det forventes fortsatt forholdsvis sterk etterspørsel etter lån fra kommunesektoren.

Fortsatt utlånsvekst vil kunne føre til at Kommunalbanken kommer i den situasjon at Kredittilsynets krav om kapitaldekning ikke er oppfylt. Ved utgangen av 2004 hadde Kommunalbanken en kjernekapitaldekning på 5,95 pst. Kjernekapitaldekningen bør ligge på minst 6 pst. Lav kjernekapitaldekning vil sette begrensninger på bankens utlånsaktivitet.

Det er sterk konkurranse på markedet for utlån til kommunesektoren. Kommunekreditt og Kommunalbanken er de to største aktørene på dette markedet. Etter departementets oppfatning bør konkurransen i dette markedet opprettholdes, slik at kommunesektoren sikres lave priser på kreditt. Manglende konkurranse kan føre til høyere priser på kreditt og dermed høyere utgifter for kommunesektoren.

På bakgrunn av dette legger departementet opp til å avstå fra utbytte i 2006, slik at hele overskuddet går til styrking av egenkapitalen. Dette innebærer en styrking av Kommunalbankens egenkapital på 23,9 mill. kr. Videre innebærer forslaget reduserte inntekter for staten på 19,1 mill. kr på statsbudsjettet 2006, i tråd med en statlig eierandel på 80 pst. og den beregningsmetoden for avkastning og utbytte som det er redegjort for ovenfor.

Departementet vurderer en styrking av egenkapitalen i Kommunalbanken som en trygg investering av statlige midler. Kommunalbanken har den høyest oppnåelige vurderingen av kredittverdighet fra ratingselskapene Standard & Poor's og Moody's Investors Service. Kommunalbanken har oppfylt kravene til avkastning på egenkapitalen hvert år siden omdanningen til aksjeselskap i 1999. Banken har ikke hatt tap på utlån. Den andre eieren av banken, KLP Forsikring, har uttrykt vilje til å bidra til styrking av egenkapitalen i Kommunalbanken i 2006.

Kommunal- og regionaldepartementet

t i l r å r :

1. I St.prp. nr. 1 om statsbudsjettet for år 2006 føres opp de summene som er nevnt i et framlagt forslag:

a.	Sum utgifter under kap. 500–587, 2412 og 2427	kr	74 759 750 000
b.	Sum inntekter under kap. 3500–3587, 5312, 5316, 5327, 5606 og 5615–5616	kr	14 132 793 000

Forslag til vedtak om bevilgning for budsjettåret 2006, kapitlene 500–587, 2412, 2427, 3500–3587, 5312, 5316, 5327, 5606 og 5615–5616

I
Utgifter:

Kap.	Post		Kroner	Kroner
		Administrasjon m.m.		
500		Kommunal- og regionaldepartementet (jf. kap. 3500)		
	01	Driftsutgifter	176 700 000	
	21	Spesielle forsknings- og utredningsoppdrag, *kan overføres*	11 250 000	
	45	Større utstyrsanskaffelser og vedlikehold, *kan overføres*	2 450 000	
	50	Forskningsprogrammer under Norges forskningsråd	19 500 000	209 900 000
502		Valgutgifter		
	01	Driftsutgifter	3 560 000	3 560 000
		Sum Administrasjon m.m.		213 460 000
		Integrering og mangfold		
510		Integrerings- og mangfoldsdirektoratet (jf. kap. 3510)		
	01	Driftsutgifter	75 500 000	75 500 000
511		Bosetting av flyktninger og tiltak for innvandrere (jf. kap. 3511)		
	21	Spesielle driftsutgifter, kunnskapsutvikling migrasjon, integrering og mangfold, *kan overføres*	31 300 000	
	60	Integreringstilskudd, *kan overføres*	2 618 000 000	
	61	Opplæring i norsk og samfunnskunnskap for voksne innvandrere	1 215 000 000	
	62	Kommunale innvandrertiltak	56 100 000	
	70	Bosettingsordningen og integreringstilskudd, oppfølging	3 100 000	
	71	Tilskudd til innvandrerorganisasjoner og annen frivillig virksomhet	26 400 000	
	72	Statsautorisasjonsordningen for tolker m.m.	1 700 000	3 951 600 000
512		Kontaktutvalget mellom innvandrere og myndighetene (jf. kap. 3512)		
	01	Driftsutgifter	4 700 000	4 700 000
		Sum Integrering og mangfold		4 031 800 000

Kap.	Post		Kroner	Kroner
		Beskyttelse og innvandring		
520		Utlendingsdirektoratet (jf. kap. 3520)		
	01	Driftsutgifter	308 100 000	
	21	Spesielle driftsutgifter, statlige mottak	872 500 000	
	22	Spesielle driftsutgifter, tolk og oversettelse	20 000 000	
	45	Større utstyrsanskaffelser og vedlikehold, utreisesenter, *kan overføres*	16 000 000	
	72	Retur og tilbakevending for flyktninger, *kan overføres*	9 130 000	
	75	Reiseutgifter for flyktninger til og fra utlandet, *kan overføres*	14 050 000	1 239 780 000
524		Utlendingsnemnda (jf. kap. 3524)		
	01	Driftsutgifter	106 200 000	
	21	Spesielle driftsutgifter, nemndbehandling	7 350 000	113 550 000
		Sum Beskyttelse og innvandring		1 353 330 000
		Nasjonale minoriteter		
526		Nasjonale minoriteter (jf. kap. 3526)		
	70	Tilskudd til nasjonale minoriteter	3 100 000	
	71	Avkastning av Romanifolkets fond	3 700 000	
	72	Tiltak for rom	2 000 000	8 800 000
		Sum Nasjonale minoriteter		8 800 000
		Samiske formål		
540		Sametinget (jf. kap. 3540)		
	50	Sametinget	155 350 000	
	54	Avkastning av Samefolkets fond	4 650 000	160 000 000
541		Tilskudd til samiske formål		
	72	Samisk språk, informasjon, mv.	5 500 000	5 500 000
542		Kompetansesenter for urfolks rettigheter (jf. kap. 3542)		
	01	Driftsutgifter	2 040 000	2 040 000
543		Ressurssenter for natur- og reindriftstjenester (jf. kap. 3543)		
	01	Driftsutgifter	880 000	880 000
544		Reindriftens internasjonale fag- og formidlingssenter (jf. kap. 3544)		
	01	Driftsutgifter	760 000	760 000
545		Finnmarkseiendommen (jf. kap. 5606)		
	90	Etableringslån	5 000 000	5 000 000
		Sum Samiske formål		174 180 000

Kap.	Post		Kroner	Kroner
		Regional- og distriktspolitikk		
551		Regional utvikling og nyskaping		
	60	Tilskudd til fylkeskommuner for regional utvikling	977 815 000	
	61	Næringsrettede utviklingstiltak, kompensasjon for økt arbeidsgiveravgift, *kan overføres, kan nyttes under post 70*	1 105 000 000	
	64	Utviklingsmidler til Oppland fylkeskommune	77 153 000	
	70	Transportstøtte, *kan nyttes under post 61*	300 000 000	2 459 968 000
552		Nasjonalt samarbeid for regional utvikling		
	21	Kunnskapsutvikling, informasjon, mv., *kan overføres*	7 220 000	
	72	Nasjonale tiltak for regional utvikling, *kan overføres*	283 000 000	290 220 000
		Sum Regional- og distriktspolitikk		2 750 188 000
		Overføringer gjennom inntektssystemet til kommuner og fylkeskommuner		
571		Rammetilskudd til kommuner (jf. kap. 3571)		
	21	Kunnskapsutvikling og drift av inntektssystemet	6 200 000	
	60	Innbyggertilskudd	27 930 071 000	
	62	Nord-Norge-tilskudd	1 178 333 000	
	63	Regionaltilskudd	555 775 000	
	64	Skjønnstilskudd, *kan nyttes under kap. 572, post 64*	2 734 000 000	
	69	Kommunal selskapsskatt, *kan nyttes under post 60*	5 041 336 000	37 445 715 000
572		Rammetilskudd til fylkeskommuner (jf. kap. 3572)		
	60	Innbyggertilskudd	10 150 994 000	
	62	Nord-Norge-tilskudd	444 907 000	
	64	Skjønnstilskudd, *kan nyttes under kap. 571, post 64*	1 139 000 000	
	65	Tilskudd til barnevern/hovedstadstilskudd	453 276 000	12 188 177 000
		Sum Overføringer gjennom inntektssystemet til kommuner og fylkeskommuner		49 633 892 000

Kap.	Post		Kroner	Kroner
		Bolig, bomiljø og bygg		
580		Bostøtte		
	70	Bostøtte, *overslagsbevilgning*	2 205 300 000	2 205 300 000
581		Bolig- og bomiljøtiltak		
	21	Kunnskapsutvikling og -formidling	4 300 000	
	60	Handlingsprogram for Oslo indre øst	25 000 000	
	71	Tilskudd til boligkvalitet, *kan overføres*	4 100 000	
	72	Program for reduserte byggekostnader, *kan overføres*	16 000 000	
	75	Boligtilskudd til etablering, tilpasning og utleieboliger, *kan overføres*	576 000 000	
	78	Kompetansetilskudd, *kan overføres*	65 800 000	691 200 000
582		Rentekompensasjon for skoleanlegg og kirkebygg		
	60	Rentekompensasjon – skoleanlegg, *kan overføres*	308 000 000	
	61	Rentekompensasjon – kirkebygg, *kan overføres*	21 000 000	329 000 000
586		Tilskudd til omsorgsboliger og sykehjemsplasser		
	60	Oppstartingstilskudd, *kan overføres*	149 300 000	
	63	Tilskudd til kompensasjon for utgifter til renter og avdrag	1 287 700 000	1 437 000 000
587		Statens bygningstekniske etat (jf. kap. 3587)		
	01	Driftsutgifter	34 900 000	
	21	Spesielle driftsutgifter	8 500 000	43 400 000
		Sum Bolig, bomiljø og bygg		4 705 900 000
		Statsbankene		
2412		Den norske stats husbank (jf. kap. 5312 og 5615)		
	01	Driftsutgifter	263 200 000	
	45	Større utstyrsanskaffelser og vedlikehold, *kan overføres*	8 000 000	
	72	Rentestøtte	21 000 000	
	90	Lån til Husbanken, *overslagsbevilgning*	11 596 000 000	11 888 200 000
		Sum Statsbankene		11 888 200 000
		Sum departementets utgifter		74 759 750 000

Inntekter:

Kap.	Post		Kroner	Kroner
		Kommunal- og regionaldepartementet		
3511		Bosetting av flyktninger og tiltak for innvandrere (jf. kap.511)		
	01	Integreringstilskudd for overførings-flyktninger, ODA-godkjente utgifter	72 552 000	72 552 000
3520		Utlendingsdirektoratet (jf. kap. 520)		
	01	Retur og tilbakevending for flyktninger, ODA-godkjente utgifter	9 130 000	
	02	Gebyr for nødvisum	96 000	
	03	Reiseutgifter for flyktninger til og fra utlandet, ODA-godkjente utgifter	13 769 000	
	04	Statlige mottak, ODA-godkjente utgifter	333 731 000	356 726 000
3526		Nasjonale minoriteter (jf. kap. 526)		
	71	Avkastning av Romanifolkets fond	3 700 000	3 700 000
3540		Sametinget (jf. kap. 540)		
	51	Avkastning av Samefolkets fond	4 650 000	4 650 000
3587		Statens bygningstekniske etat (jf. kap 587)		
	04	Gebyrer, sentral godkjenning foretak	14 600 000	14 600 000
		Sum Kommunal- og regionaldepartementet		452 228 000
		Ymse inntekter		
5312		Den norske stats husbank (jf. kap. 2412)		
	01	Gebyrer m.m.	29 100 000	
	90	Avdrag	9 685 000 000	9 714 100 000
5316		Kommunalbanken AS		
	70	Garantiprovisjon	7 300 000	7 300 000
5327		Innovasjon Norge (IN) og fylkes-kommunene mv.		
	50	Tilbakeføring av tilskudd	100 000 000	
	51	Tilbakeføring av tapsfond	20 000 000	120 000 000
		Sum Ymse inntekter		9 841 400 000

Kap.	Post		Kroner	Kroner
		Renter og utbytte mv.		
5606		Finnmarkseiendommen (jf. kap. 545)		
	80	Renter	165 000	165 000
5615		Renter fra Den norske stats husbank (jf. kap. 2412)		
	80	Renter	3 839 000 000	3 839 000 000
		Sum Renter og utbytte mv.		3 839 165 000
		Sum departementets inntekter		14 132 793 000

Fullmakter til å overskride gitte bevilgninger

II
Merinntektsfullmakter

Stortinget samtykker i at Kommunal- og regionaldepartementet i 2006 kan:

dekke merverdiavgift under kap. 1633, mot tilsvarende merinntekter under post 01 og overskride bevilgningen under	mot tilsvarende merinntekt under
kap. 500 post 01	kap. 3500 post 01
kap. 542 post 01	kap. 3542 post 01
kap. 543 post 01	kap. 3543 post 01
kap. 544 post 01	kap. 3544 post 01
kap. 587 post 01	kap. 3587 post 04
kap. 2412 post 01	kap. 5312 post 01

III
Omdisponeringsfullmakter i forbindelse med forsøk med oppgavedifferensiering i kommunene

Stortinget samtykker i at Kommunal- og regionaldepartementet i 2006 i samråd med Arbeids- og sosialdepartementet i forbindelse med forsøk med oppgavedifferensiering i kommunene Bergen, Båtsfjord, Kristiansand, Stavanger og Oslo får adgang til å omdisponere mellom bevilgningen under kap. 571 Rammetilskudd til kommuner, post 60 Innbyggertilskudd og bevilgningen under:

1. kap. 572 Rammetilskudd til fylkeskommuner, post 60 Innbyggertilskudd.
2. kap. 630 Aetat, post 1 Driftsutgifter.
3. kap. 634 Arbeidsmarkedstiltak, post 70 Ordinære arbeidsmarkedstiltak.

IV
Omdisponeringsfullmakter i forbindelse med oppgavedifferensiering i Oppland fylkeskommune

Stortinget samtykker i at Kommunal- og regionaldepartementet i 2006 i samråd med Landbruks- og matdepartementet, Miljøverndepartementet, Arbeids- og sosialdepartementet og Nærings- og handelsdepartementet i forbindelse med forsøk om oppgavedifferensiering i Oppland fylkeskommune får adgang til å omdisponere mellom bevilgningen under kap. 551 Regional utvikling og nyskaping, post 64 Utviklingsmidler til Oppland fylkeskommune og bevilgningen under:

1. kap. 551 Regional utvikling og nyskaping, post 60 Tilskudd til fylkeskommuner for regional utvikling.
2. kap. 551 Regional utvikling og nyskaping, post 61 Næringsrettede utviklingstiltak, kompensasjon for økt arbeidsgiveravgift.

3. kap. 634 Arbeidsmarkedstiltak, post 70 Ordinære arbeidsmarkedstiltak.
4. kap. 634 Arbeidsmarkedstiltak, post 71 Spesielle arbeidsmarkedstiltak.
5. kap. 1149 Verdiskapings- og utviklingstiltak i landbruket, post 50 Tilskudd til Landbrukets Utviklingsfond (LUF).
6. kap. 1426 Statens naturoppsyn, post 31 Tiltak i naturvern-, kulturlandskap- og friluftsområder.
7. kap. 1427 Direktoratet for naturforvaltning, post 74 Tilskudd til friluftslivstiltak.
8. kap. 1429 Riksantikvaren, post 72 Vern og sikring av fredete og bevaringsverdige kulturminner og kulturmiljøer.
9. kap. 2421 Innovasjon Norge, post 50 Innovasjon – prosjekter, fond.

V
Forskudd på rammetilskudd

Stortinget samtykker i at Kommunal- og regionaldepartementet i 2006 kan utgiftsføre uten bevilgning:

1. inntil 250 mill. kroner på kap. 571 Rammetilskudd til kommuner, post 90 Forskudd på rammetilskudd i statsbudsjettet for 2006 som forskudd på rammetilskudd for 2007 til kommuner.
2. inntil 50 mill. kroner på kap. 572 Rammetilskudd til fylkeskommuner, post 90 Forskudd på rammetilskudd i statsbudsjettet for 2006 som forskudd på rammetilskudd for 2007 til fylkeskommuner.

Fullmakter til å pådra staten forpliktelser utover gitte bevilgninger

VI
Tilsagnsfullmakter

Stortinget samtykker i at Kommunal- og regionaldepartementet i 2006 kan gi tilsagn om tilskudd utover gitte bevilgninger, men slik at samlet ramme for nye tilsagn og gammelt ansvar ikke overstiger følgende beløp:

Kap.	Post	Betegnelse	Samlet ramme
551		Regional utvikling og nyskaping	
	61	Næringsrettede utviklingstiltak, kompensasjon for økt arbeidsgiveravgift	320 mill. kroner
	70	Transportstøtte	375 mill. kroner
581		Bolig- og bomiljøtiltak	
	71	Tilskudd til boligkvalitet	1,07 mill. kroner
	75	Boligtilskudd til etablering, tilpasning og utleieboliger	171,5 mill. kroner
586		Tilskudd til omsorgsboliger og sykehjemsplasser	
	60	Oppstartingstilskudd	8,9 mill. kroner

VII
Fullmakt om midlertidig innkvartering av asylsøkere og flyktninger

Stortinget samtykker i at Kommunal- og regionaldepartementet i 2006 kan inngå avtaler om midlertidig innkvartering av asylsøkere og flyktninger med varighet som varer utover 2006. Dersom behovet for mottaksplasser for asylsøkere og flyktninger blir større enn antatt i budsjettet for 2006, samtykker Stortinget i at Kommunal- og regionaldepartementet kan øke antallet plasser i statlige mottak innenfor gjeldende rammer for etablering og drift av det statlige mottaksapparatet, selv om det medfører til et bevilgningsmessig merbehov under kap. 520 Utlendingsdirektoratet, post 21 Spesielle driftsutgifter, statlige mottak.

Andre fullmakter

VIII
Garantiprovisjon fra Kommunalbanken AS

Stortinget samtykker i at Kommunalbanken AS i 2006 betaler en provisjon på statsgarantien på 0,1 prosent av bankens lån opptatt før 1. november 1999.

Andre vedtak

IX
Forslag til endring av anmodningsvedtak

Vedrørende anmodningsvedtak nr. 460 av 14. juni 2004: Stortinget samtykker i at retningslinjene for det individrettede boligtilskuddet ikke endres.

Vedlegg 1

Omtale av tiltak innenfor den brede distriktspolitikken

1 Innledning

Vedlegget har som siktemål å følge over tid statlig innsats og statlige tiltak som er viktige med tanke på å nå regional- og distriktspolitiske mål. Utvalget av tiltak og ordninger er gjort ut fra skjønn, basert på en kartlegging av relevante statlige tiltak.

Vedlegget gir en oversikt over tiltak som i hovedsak er knyttet til det distriktspolitiske virkeområdet. Vedlegget gir også en oversikt over viktige ordninger som bare gjelder i Finnmark og Nord-Troms.

En rekke former for statlig innsats som dekker hele landet, er også viktige for å nå de regional- og distriktspolitiske målene. Det gjelder for eksempel vegtiltak, høyere utdanning, FoU, arbeidsmarkedstiltak og overføringer til kommunene. Denne typen ordninger er likevel ikke tatt med i oversikten, ettersom det er problematisk å skille ut regional- og distriktspolitiske deler fra helheten.

De økonomiske distriktspolitiske ordningene under programområde 13.50 Regional- og distriktspolitikk i budsjettet for Kommunal- og regionaldepartementet er heller ikke tatt med i vedlegget. Disse ordningene er presentert i hovedteksten i denne proposisjonen.

De tiltakene som er omtalt, er delt i to kategorier:

- Kategori A: Tiltak og ordninger som har distriktspolitiske mål som begrunnelse, eller som favoriserer distriktsområder utover kompensasjon for å oppnå like tilbud.
- Kategori B: Tiltak og ordninger som skal utjevne og kompensere for å oppnå like resultater mellom grupper og områder, eller som er lokalisert til distriktsområder på grunn av gitte forhold og er særlig viktige for næringsutvikling, sysselsetting, lokal økonomi eller bosetting. Under kategori B er bare tiltak med bevilgninger på over 10 mill. kr tatt med.

2 Spesielle tiltak for Finnmark og Nord-Troms

Tabell 1.1 viser en oversikt over viktige ordninger som bare gjelder for Finnmark og Nord-Troms. De viktigste ordningene i oversikten er innenfor skatte- og avgiftspolitikken. To andre store ordninger er lette i nedbetaling av studielån og tillegg i barnetrygden. Den mest omfattende ordningen i Finnmark og Nord-Troms er fritaket for arbeidsgiveravgift, men dette kommer inn under den samlede summen for differensiert arbeidsgiveravgift i tabell 1.2.

For 2006 foreslår regjeringen å redusere prosentsatsen i trinn 1 toppskatten til 5 pst. for Finnmark og Nord-Troms og 7 pst. for resten av landet. Satsene er per tiden 9,5 pst. for skatteytere bosatt i Finnmark og Nord-Troms, og 12 pst. for skatteytere i landet for øvrig. Dessuten foreslår regjeringen å øke innslagspunktet for toppskatten til 400 000 kroner.

I tillegg er det etablert særordninger for Nord-Norge på flere politikkområder. Dette kommer i tillegg til de ordningene som er presentert i tabell 1.1 (se tabell 1.3). Innenfor flere sektorer er dessuten Nord-Norge gitt spesiell prioritet ved disponeringen av ordinære virkemidler. Landsdelen er også prioritert ved bruken av de distriktspolitiske virkemidlene under Kommunal- og regionaldepartementet.

Tabell 1.1 Spesielle tiltak for Finnmark og Nord-Troms

(i 1 000 kr)

Politikk-område	Tiltak/ordning	Dep.	Kat.	Kap./post	Regnkap 2004	Budsjett 2005	Forslag 2006
Økonomisk politikk	Lavere skatt på vanlig inntekt	FIN	A	inntektstap	320 000	350 000	315 000
	Særskilt fradrag i vanlig inntekt	FIN	A	inntektstap	230 000	205 000	205 000
	Ingen el-avgift på forbruk i Finnmark og Nord-Troms	FIN	A	inntektstap	160 000	160 000	170 000
	Lavere toppskatt for Finnmark og Nord-Troms	FIN	A	inntektstap	45 000	30 000	20 000
	Fradrag i positiv næringsinntekt for skiferdrivere i Finnmark og Nord-Troms	FIN	A	inntektstap	3 000	3 000	3 000
Næringspolitikk	Reindriftsforvaltning omstillingstiltak i indre Finnmark	LMD	B	1147/71	4 298	11 502	11 870
Utdanning og forskning	Ettergivelse av utdanningslån	UFD	A	2410/73	77 254	84 000	86 000
Oppvekst og omsorg	Særskilt tillegg til barnetrygden	BFD	A	0845/70	86 000	87 000	86 000
	Lønnstillegg for førskolelærere i Finnmark og Nord-Troms	BFD	A	856/60	137	200	200
Levekår, miljøvern og offentlige tjenester	Rettshjelpskontor i Indre Finnmark	JD	A	470/72	1 254	1 245	1 245
	Distribusjonstilskudd til aviser i Finnmark	KKD	A	335/77	1 560	1 560	1 610

3 Økonomisk politikk

Omleggingen i ordningen med differensiert arbeidsgiveravgift fra og med 2004 fører til at omfanget av ordningen blir vesentlig redusert. Samtidig er det lagt opp til full kompensasjon gjennom andre ordninger. Nedenfor presenteres en tabelloversikt over omleggingen og forslag til kompenserende tiltak. Innholdet i omleggingen og de kompenserende tiltakene ble presentert i sin helhet i St. prp. nr. 1 (2003–2004) Skatte-, avgifts- og tollvedtak og i St. prp. nr. 1 (2003–2004) fra Kommunal- og regionaldepartementet.

Tabell 1.2 Differensiert arbeidsgiveravgift og kompenserende tiltak som følge av omleggingen av arbeidsgiveravgiften. 2006

(i 1 000 kr)

Tiltak/ordning	Dep.	Kat.	Kap./ post	Regnskap 2004	Budsjett 2005	Forslag 2006
Økt proveny ved full sats (14,1 pst.) for arbeidsgiveravgift i hele landet	FIN	A	inntektstap	8 550 000	8 905 000	9 480 000
Kompenserende tiltak:				8 550 000	8 905 000	9 480 000
Beholde differensiert arbeidsgiveravgift i tiltakssonen for Finnmark og Nord-Troms	FIN	A		1 520 000	1 585 000	1 740 000
Beholde differensiert arbeidsgiveravgift for landbruk og fiskeri	FIN	A		300 000	320 000	330 000
Overgangsperiode over tre år i privat sektor i sone 3 og 4 (full sats blir innført i 2007)	FIN	A		1 000 000	700 000	400 000
Bagatellmessig støtte i sonene 2–4 (ekskl. landbruk og fiskeri)	FIN	A		2 330 000	2 410 000	2 500 000
Overgangsperiode over tre år i offentlig sektor (full sats blir innført i 2007)	FIN	A		1 250 000	830 000	460 000
Kompensasjon til offentlig sektor	KRD	A		1 440 000	1 950 000	2 475 000
Næringsrettede utviklingstiltak i regionene, kompensasjon for arbeidsgiveravgift	KRD	A		510 000	810 000	1 200 000[1]
Transportstøtte	KRD	A		200 000	300 000	375 000

1 Tallene som er oppgitt i tabellen, er helårsvirkningen eller den påløpte virkningen av omleggingen. Budsjettvirkning eller bokført virkning vil være lavere enn det som fremgår av tabellen, som følge av at siste termin for arbeidsgiveravgift for 2006 blir innbetalt i januar 2007. Bevilgningen til næringsrettede utviklingstiltak tar utgangspunkt i budsjettvirkningen av omleggingen, jf. kap. 551, post 61. For en nærmere oversikt over budsjettvirkningen av de enkelte kompenserende tiltakene, se St. prp. nr. 1 (2005–2006) Skatte-, avgifts- og tollvedtak.

Tabell 1.3 viser fordelen av fritak for merverdiavgift på strøm og av Nord-Norge-tilskuddet og regionaltilskuddet i kommuneøkonomien. Regionaltilskuddet gjelder bare for kommuner med færre enn 3000 innbyggere.

Tabell 1.3 Fritak for merverdiavgift på strøm i Nord-Norge, Nord-Norge-tilskuddet og regionaltilskuddet

(i 1 000 kr)

Tiltak/ordning	Dep.	Kat.	Kap./post	Regnskap 2004	Budsjett 2005	Forslag 2006
0-sats for merverdiavgift ved forbruk av elektrisk kraft og energi fra andre fornybare energikilder i Nord-Norge	FIN	A	inntektstap	620 000	620 000	640 000
Rammetilskudd til kommunene regionaltilskuddet	KRD	A	571/63	552 511	561 526	555 775
Rammetilskudd til kommunene/ fylkeskommunene i Nord-Norge	KRD	A	571/62 572/62	1 112 156 419 545	1 147 015 433 117	1 178 333 444 907
Rammetilskudd til kommunene/ fylkeskommunene skjønnstilskudd[1]	KRD	B	571/64 572/64	1 986 230 1 076 125	1 660 591 1 053 372	1 264 737 881 984

1 Kompensasjon til offentlig sektor for bortfall av redusert arbeidsgiveravgift er trukket ut av beløpet. Dette beløpet er tatt inn under tabell 1.2.

4 Næringspolitikk

Størstedelen av tabell 1.4 viser en rekke tilskuddsordninger til landbruket. Viktige tiltak rettet mot fiskerinæringen er også tatt med.

Landbruk er tradisjonelt en av de viktigste næringene i distriktene. Størrelsen på tilskuddene til landbruket blir det forhandlet om i de årlige jordbruksoppgjørene. En del tilskudd innenfor landbruket har distriktspolitisk begrunnelse, for eksempel pristilskudd for melk og distrikts- og kvalitetstilskudd for frukt, bær, veksthusgrønnsaker og poteter. Disse tilskuddene går derfor inn under kategori A.

Tabell 1.4 Næringspolitikk

(i 1 000 kr)

Tiltak/ordning	Dep.	Kat.	Kap./ post	Regnskap 2004	Budsjett 2005	Forslag 2006
Pristilskudd melk	LMD	A	1150/73	463 696	459 900	468 700
Distrikts- og kvalitetstilskudd for frukt, bær, veksthusgrønnsaker og poteter	LMD	A	1150/73	50 380	51 000	50 000
Pristilskudd kjøtt	LMD	A	1150/73	643 206	618 600	633 200
Distriktstilskudd egg	LMD	A	1150/73	4 508	5 400	5 600
Driftstilskudd melkeproduksjon	LMD	B	1150/74	1 212 423	1 053 100	1 026 100
Tilskudd til husdyr	LMD	B	1150/74	2 294 786	2 121 665	2 145 066
Tilskudd til norsk ull	LMD	B	1150/73	159 139	158 100	158 100
Tilskudd til avløsning for ferie og fritid	LMD	B	1150/78	1 050 901	1 049 819	1 071 819
Tilskudd til areal og kulturlandskap	LMD	B	1150/74	3 025 383	3 032 819	3 025 819
Frakttilskudd	LMD	B	1150/73	229 868	216 300	211 300
Reindriftsavtalen	LMD	B	1151	99 132	95 000	92 500
Fradrag i positiv næringsinntekt for reindrift	FIN	B	inn-tektstap	6 000	6 000	6 000
Miljøtiltak	LMD	B	1150/50	200 153	166 500	180 000
Tilskudd til inseminering (veterinærreiser) + avlsorganisasjoner	LMD	B	1150/77	82 819	81 860	81 110
Tilskudd til pelsdyrfôrlag	LMD	B	1150/77	27 200	23 200	23 200
Andre arealbaserte tilskuddsordninger	LMD	B	1150/74	204 646	173 901	[1]
Tilskudd til regionale miljøprogram	LMD	B	1150/74		56 100	340 000
Bygdeutvikling	LMD	B	1150/50	286 000	326 000	326 000
Rentestøtte[2]	LMD	B	1150/50	185 091	700 000	700 000
Tilskudd til skogbruksplanlegging	LMD	B	1150/50	33 500	21 400	25 000
Tilskudd til organisert virkesomsetning	LMD	B	1149/50	2 000	2 000	2 000
Tilskudd til nærings- og miljøtiltak i skogbruket	LMD	B	1149/50	95 000	95 000	95 000
Føringstilskudd	FKD	A	1040/70	27 616	-	-
Føringstilskudd	FKD	A	1050/75	27 616	25 000	[3]
Støtte til utkantbutikker	NHD	A	910/71	2 500	2 500	0
Tapsfond, såkornkapitalfond	NHD	B	2421/51	75 000	0	0
Administrasjonsstøtte for distriktsrettede såkornfond	NHD	B	2421/78	0	3 300	3 400
Lån til såkornkapitalfond	NHD	B	2421/91	300 000	0	0
Tilskudd til fiskerihavneutbygging	FKD	B	1062/60	24 728	28 300	29 100
Fiskerihavneanlegg	FKD	B	1062/30	109 794	80 521	67 100[4]
Strukturtiltak for fiskeflåten	FKD	B	1040/70	4[6]	-	-
Tilskudd til strukturtiltak for kapasitetstilpasning i fiskeflåten[5]	FKD	B	1040/71	75 433	-	-
Tilskudd til strukturtiltak for kapasitetstilpasning i fiskeflåten	FKD	B	1050/76		70 000	10 000

Tabell 1.4 Næringspolitikk

(i 1 000 kr)

Tiltak/ordning	Dep.	Kat.	Kap./ post	Regnskap 2004	Budsjett 2005	Forslag 2006
Lineegnesentraler[6]	FKD	B	1040/70	750	-	-
Garantilott	FKD	B	1040/70	11 000	-	-
Garantilott	FKD	B	1050/75		8 000	-
Nyskaping, omstilling og tilpasning av kapasiteten i fiskerinæringa[6]	FKD	B	2415/72	10 165	-	-
Tilskudd til næringsutvikling i marin sektor[6]	FKD	B	2415/74	9 516	-	-
Marint innovasjonsprogram	FKD	B	2415/75		10 000	40 000

1 Slått sammen med regionale miljøprogram.

2 Rentestøtten vil avhenge av den faktiske renteutviklingen.

3 Fiskeriavtalen er sagt opp med virkning fra 1. januar 2005. Ordningene føringstilskudd og garantilott lå til og med 2004 under bevilgningen på kap 1050 post 70. Tilskuddet til de enkelte ordningene fastsettes av Fiskeri- og kystdepartementet tidlig i 2006.

4 Som følge av omlegging av systemet for budsjettering av statlig merverdiavgift (mva) fra 2006, er det foretatt mva-uttrekk i forslaget til bevilgning på 16,78 mill. kr. Mva-uttrekket må legges til forslag til bevilgning for 2006 for å kunne få direkte sammenlignbare tall med saldert budsjett 2005.

5 Tilskudd til strukturtiltak for kapasitetstilpasning i fiskeflåten ble bevilget på kap 1040 post 71 fram til 2004, og på kap 1050 post 76 fra 2005.

6 Utbetaling av overført beløp fra tidligere års bevilgning.

5 Infrastruktur

Tabell 1.5 omfatter flere tiltak som skal medvirke til å redusere ekstrakostnader som følger av ulemper knyttet til avstand. Ett eksempel er «godtgjørelse for innenlandske flyruter – kjøp av flyrutetjenester». «Tilskudd til utjevning av overføringstariff» skal redusere overføringstariffen for sluttbrukere som er knyttet til distribusjonsnettet i områder av landet med høye overføringskostnader. Dette medvirker til å redusere ulempene knyttet til avstand for de som bor i distriktene. «Kompensasjon for økt arbeidsgiveravgift» skal nyttes til vegtiltak som skal medvirke til å redusere transportkostnadene for næringslivet i de områdene som fikk økt arbeidsgiveravgift fra og med 2000.

Tabell 1.5 Infrastruktur

(i 1 000 kr)

Tiltak/ordning	Dep.	Kat.	Kap./ post	Regn-skap 2004	Budsjett 2005	Forslag 2006
Kompensasjon for økt arbeidsgiveravgift	SD	A	1320/33	94 259	46 100	0
Kjøp av innenlandske flyruter	SD	B	1310/70	414 634	444 000	457 600
Kjøp av posttjenester som er bedriftsøkonomisk ulønnsomme[1]	SD	B	1370/70	316 000	326 000	0
Rassikring	SD	B	1320/31	175 117	210 200	203 000
Tilskudd til utjevning av overføringstariff	OED	B	1820/73	40 000	29 500	0
HØYKOM[2]	MOD	B	1508/50	82 500	69 000	69 000

[1] Ordningen med statlig kjøp av posttjenester er satt til null i 2006. Årsaken til nedgangen er at enerettsoverskuddet til Posten for 2006 er vurdert å dekke kostnadene ved de bedriftsøkonomisk ulønnsomme posttjenestene, basert på de elementene som har inngått i ordningen med statlig kjøp av posttjenester de siste årene.

[2] For 2004 gikk om lag 33 mill. kr til HØYKOM Distrikt. For 2005 gikk om lag 35 mill. kr til HØYKOM Distrikt. Hvor mye som går til HØYKOM Distrikt for 2006 er ennå ikke avgjort.

6 Helse, oppvekst og omsorg

Viktige tiltak under denne overskriften er tilskudd som skal medvirke til å styrke stabiliteten og rekrutteringen til allmennlegetjenesten og andre helsetjenester i distriktene. I tillegg blir det gitt egne tilskudd til apotek i utkantkommuner for å sikre tilgang på medisiner.

Det overordnede helsepolitiske målet er at helsetjenestetilbudet skal være likeverdig uavhengig av bosted, alder, kjønn og sosial status. Dette blir sikret gjennom midler til spesialisthelsetjenesten og gjennom kommuneøkonomisystemet.

Tabell 1.6 Helse, oppvekst og omsorg

(i 1000 kr)

Tiltak/ordning	Dep.	Kat.	Kap./ post	Regn-skap 2004	Budsjett 2005	Forslag 2006
Tilskudd til apotek	HOD	B	0751/70	15 340	15 000	[1]
Utdannings- og rekrutteringstiltak i tannhelse-tjenesten og i allmennlegetjenesten[2]	HOD	B	0724/21	18 360	21 250	12 750
Av dette allmennlegetjenesten	HOD	B	0724/21	12 210	12 750	
Av dette tannhelsetenesta[2]	HOD	B	0724/21	6 150	8 500	
Forsøks- og utviklingstiltak innen tannhelse-tjenesten	HOD	B	0727/21		8 500	15 000
Fraktrefusjonsordning for legemiddel[3]	HOD	B	0751/70	17 500	23 000	[1]

[1] Avklares i tildelingsbrev.

[2] Midlene til utdannings- og rekrutteringstiltak i tannhelsetjenesten og allmennlegetjenesten ble fra budsjettet for 2004 samlet på kap/post 724/21. Fra 2006 er midlene til tannhelsetjenesten samlet på kap/post 727/21. Regnskapet for 2004 og budsjett for 2005 refererer til gammelt kap/post 724/21, mens tallene for 2006 gjelder nye kap/post 724/21 og 727/21.

[3] Midlene til fraktrefusjonsordningen for legemidler ble redusert i 2003 i forbindelse med innføringen av bunnfradrag for apotekene.

7 Levekår, offentlige tjenester og miljøvern

Ordningene som er vist i tabell 1.7, er i hovedsak knyttet til kulturtilbudet i distriktene og i landsdeler utenfor det sentrale Østlandet, men gjelder òg offentlige tjenester som arbeidsmarkedstiltak, ungdomstiltak og miljøverntiltak. «Tilskudd til sysselsetting av sjøfolk» skal medvirke til å holde oppe tallet på norske sjøfolk på norske skip og gå til utdanning for sjømannsstanden. Tilskuddet medvirker spesielt til å holde oppe sysselsettingen i kystdistriktene.

Generelle landsdekkende ordninger, som arbeidsmarkedstiltak, er ikke tatt med i denne oversikten.

Tabell 1.7 Levekår, offentlige tjenester og miljøvern

(i 1000 kr)

Tiltak/ordning	Dep.	Kat.	Kap./ post	Regn-skap 2004	Budsjett 2005	Forslag 2006
Ungdomssatsing i distriktene	BFD	A	0857/72	2 600	2 700	2 700
Landsdelsmusikere i Nord-Norge	KKD	A	323/74	13 556	13 841	14 113
Vestnorsk filmsenter	KKD	A	334/71	3 500	3 500	3 500
Tilskuddsordning for museum[1]	KKD	B	328/60	146 946		
Det nasjonale museumsnettverket[1]	KKD	B	328/70	405 047	420 350	511 247
Lokale og regionale kulturbygg	KKD	B	320/60	8 000		[2]
Rikskonsertene	KKD	B	323/01	125 086	111 396	121 166
Musikk- og scenekunstformål region- og landsdelsinstitusjoner og knutepunktinstitusjoner	KKD	B	323/71 323/72 324/71	330 671	344 451	377 807
Billedkunst- (og museumsformål) knutepunktinstitusjoner[1]	KKD	B	322/72	31 765	33 016	4 406
Knutepunktinstitusjoner filmsektoren[4]	KKD	B	334/72	5 916	5 416	6 989
Regional filmsatsing	KKD	B	334/73	[3]	5 500	5 676
Risikoerstatning i rovviltområder	MD	B	1427/71	0	0	59 470
Rovvilterstatninger, overslagsbevilgning	MD	B	1427/ 72	79 229	77 006	20 000
Forebyggingstiltak ifm rovvilt	MD	B	1427/73	31 651	32 000	32 000
Tilskudd til kalking og lokale fiskeformål	MD	B	1427/70	87 451	100 200	55 200

[1] Fra 2006 er seks kunstmuseer overført fra 322/72 og 328/70, og inngår i Det nasjonale museumsnettverket sammen med tre museer/knutepunktinstitusjoner som før 2004 stod under 328/72. To institusjoner gjenstår under 322/72: Nordnorsk kunstnersenter og Galleri F15.

[2] Tilskuddsordningen er avviklet, jf. omtale i St.prp. nr. 66 (2002–2003) Om lokaldemokrati, velferd og økonomi i kommunesektoren (kommuneproposisjonen).

[3] Posten var ny fra og med 2005.

[4] Posten omfatter to knutepunktinstitusjoner på filmsektoren: Nordnorsk filmsenter og Kortfilmfestivalen i Grimstad. Sistnevnte er ny som knutepunktinstitusjon fra og med 2006.

Vedlegg 2

Rapporter fra fylkeskommunene for 2004 om bruken av midler fra kap. 551, post 60 Tilskudd til fylkeskommuner for regional utvikling

Finnmark

Finnmark fylkeskommune hadde en ramme på 112 970 000 kr i 2004.

Finnmark fylkeskommune viser til høringsutkast til ny Fylkesplan for Finnmark (2006–2009) for nærmere beskrivelse av mål og utfordringer for næringslivet i Finnmark i perioden 2006–2009. Følgende utfordringer er nevnt i stikkordsform i årsrapporten for 2004:

- strukturproblemer og lønnsomhetsvanskeligheter i fiskeindustrien og i havbruksnæringen
- problemer med lønnsomhet i reindriften og jordbruket
- utnytte potensialet i reiselivet, spesielt mht. vinterturisme og satsing i Øst-Finnmark
- mange kommuner i stor omstilling
- tilrettelegging for å utnytte vekstpotensial som følge av olje- og gassutvinning i Barentshavet, selv om lokale og regionale ringvirkninger av Snøhvitutbygginga er større i Vest-Finnmark enn forventet
- for lav vekst i kunnskapsbaserte næringer

Finnmark fylkeskommunene rapporterer at det har vært stor etterspørsel etter virkemidler fra Innovasjon Norge i 2004. Innovasjon Norge Finnmark fikk tildelt en ramme på 55 mill. kr i 2004. Rammen var brukt opp allerede i månedsskiftet september/oktober. I 2004 brukte Innovasjon Norge Finnmark mye ressurser på fiskeindustrien, der fokus var å få drift i konkursbedrifter. Innovasjon Norge ser det som en vanskelig oppgave å fungere som eneste finansiør i et marked der privatbankene har vist seg skeptiske til refinansiering. Det understrekes at det generelle bildet er at det har vært en positiv utvikling i næringslivet i Finnmark i 2004.

Reiselivsnæringen har hatt en positiv utvikling. Det ble bevilget 3,4 mill. kr til utvikling av reiselivsnæringen i 2004 og Finnmark fylkeskommune etablerte blant annet et omfattende Vinterprosjekt med fokus på vinterturisme. Vinteren 2004/2005 solgte Finnmark om lag 2 500 opplevelsespakker, mot om lag 1 000 opplevelsespakker vinteren 2003/2004. Fylkeskommunen vurderer satsingen på reiseliv som den mest vellykkede satsingen i 2004. Det er her et utstrakt samarbeid med reiselivsnæringen i Nord-Finland og Nordvest-Russland.

Finnmark fylkeskommune arbeider for at petroleumsvirksomheten i fylket skal komme hele fylket til gode, og har utarbeidet «Petroleumsstrategier for Finnmark 2003–2005». Bedrifter i Finnmark har hittil bidratt med leveranser til Snøhvitutbyggingen verdt 1,47 mrd. kr. Det er etablert flere prosjekter som retter seg mot økt verdiskaping i forhold til Snøhvitutbyggingen.

Det ble bevilget 9,95 mill. kr til kommunale næringsfond i 2004. Tildelingen ble basert på en analyse bestilt fra Norut NIBR om situasjonen i kommunene uten omstillingsstatus. Analysen viste at flere kommuner på et bredt spekter av samfunnsområder har like store utfordringer som kommunene som er i formell omstilling etter KRDs kriterier. Hasvik, Kautokeino og Vardø har status som nyskapings- og utviklingskommuner. I 2004 bevilget Finnmark fylkeskommune 3 mill. kr hver til disse kommunene. Alle tre har opprettet kommunale foretak som ivaretar kommunens næringsutviklingsarbeid.

I 2004 bevilget fylkeskommunen 9,97 mill. kr til kommunal fysisk infrastruktur, som stedsutviklingsprosjekter og tilrettelegging for næringsområder.

Fylkeskommunen bevilget også 7,5 mill. kr til Interreg IIIA Nord-delprogram Kolarctic. Dette er et program som skal dekke de tre nordligste fylkenes behov for samarbeidsprosjekter mot Nordvest-Russland. Landsdelsutvalget for Nord-Norge og Nord-Trøndelag mottok 3 mill. kr til arbeidet med de tre hovedarbeidsområdene; regionalpolitikk og rammebetingelser, næringspolitikk og næringsprosesser samt internasjonalt samarbeid.

I 2004 prioriterte fylkeskommunen arbeidet med å etablere bredbånd i Finnmark. Det ble opprettet en egen stilling som bredbåndskoordinator i 2003. Videre ble det blant annet bestemt at det fra 2005 skal etableres et eget aksjeselskap med for-

mål å etablere en tilpasset infrastruktur for fylket. Selskapet vil samarbeide med de ulike aktørene i fylket om forbedring av eksisterende infrastruktur.

Som en videreføring av prosjektet «Fiskeripolitikk med finnmarksvri» ble det i 2003 etablert et eget Investeringsfond for marin sektor. Fondet bidrar med lån til investorer som skal investere i prosjekter innen marin sektor. Målgruppene for fondet er fiskeri og sjømatnæringen, havbruk og fartøy som er registrert i Finnmark og som fortrinnsvis leverer hele fangsten i fylket. Fondet administreres av Innovasjon Norge i Finnmark. I 2004 ble det behandlet 50 søknader om lån, hvorav 44 ble innvilget. Samlet lånetilsagn i 2004 utgjorde i underkant av 27 mill. kr.

Finnmark fylkeskommune har etablert et eget fond med formål å utvikle 500 nye kulturarbeidsplasser i Finnmark. Arbeidet i 2004 har bestått i å få fondet operativt.

Troms

Troms fylkeskommune hadde en ramme på 127 790 000 kr i 2004.

Fylkesplanen for Troms (2004–2007) har som visjon at nordområdene skal være attraktive for befolkningen gjennom miljøsikkerhet, bærekraftig utvikling og lokal ressursforvaltning. Det er også et mål å opprettholde bosettingen i hele fylket.

Folketallet i senterkommunene Tromsø, Harstad og Lenvik har økt, og det har vært en liten økning i folketallet fylket sett under ett. Utfordringen er å få til mobilisering av fylkets naturressurser og øke kompetansen i befolkningen.

For å nå de mål som er satt i fylkesplanen, er fire programområder prioritert: Kompetanse, Næringsutvikling, Logistikk og infrastruktur og Robuste regioner.

Innovasjon Norge har fått i overkant av 72 mill. kr av den totale bevilgningen til regional utvikling i Troms. Alle tiltakene i regi av Innovasjon Norge faller inn under Program for næringsutvikling. Videre er det fordelt midler til Landsdelsutvalget for Nord-Norge og Nord-Trøndelag og til Interreg III A Nord.

Når det gjelder aktiviteter i fylkeskommunens regi er omtrent halvparten av midlene brukt under programområdet Robuste regioner. Dette omfatter styrking av vannforsyningen i ulike regioner, prosjekter rettet mot ungdom og øvrige prosjekter som er viktige for næringsliv og befolkning på kort og lang sikt. Stedsutvikling og utvikling av senterfunksjoner har også vært prioritert.

Innenfor Program for kompetanse har hovedinnsatsen vært knyttet til prosjekter som skal styrke samarbeidet mellom næringsliv, kompetanseinstitusjoner og offentlige myndigheter for å sikre næringsmessig uttelling av regionens kunnskapsressurser. Ungt entreprenørskap er det enkeltprosjektet som har fått mest støtte.

Innenfor Program for næringsutvikling har hovedfokus vært å stimulere til internasjonalisering. Det største enkelttiltaket under programmet i 2004 var prosjektet «fra forskning til faktura», et samarbeidsprosjekt mellom FoU-institusjoner i Tromsø og Kola Science Center med formål å frembringe kunnskap om utviklingsprosesser i Nordvest-Russland, og samarbeid om utvikling av institusjoner/næringsliv i forhold til dette. Reiseliv og ungt entreprenørskap har også blitt høyt prioritert.

Innenfor Program for logistikk og infrastruktur har bredbåndsutbygging vært prioritert.

Troms fylkeskommune har lagt stor vekt på utfordringene med økt konkurranse og internasjonalisering. Dette gjenspeiles i hvordan midlene har blitt prioritert. På lengre sikt mener fylkeskommunen disse satsingene vil bidra til utvikling av levedyktige lokalsamfunn og sikring av bosettingen i fylket.

Nordland

Nordland fylkeskommune hadde en ramme på 199 130 000 kr i 2004.

Bruken av de regionale utviklingsmidlene for 2004 ble forankret i Fylkesplan for Nordland (2004–2007) og Utviklingsprogram Nordland (2004–2007). Planprosessen har lagt vekt på forankring av innholdet blant kommuner, regionråd og regionale statlige aktører.

Fylkesplanens hovedtema er:

1. Å få til felles innsats for felles framtid.
2. Å skape sterke bolig-, arbeids- og serviceregioner (BAS-regioner).
3. Å ta i bruk potensialet langs kysten.

Nordland fylkeskommune understreker betydningen av felles innsats fra sterke partnerskap sammensatt av kommuner, bedrifter, organisasjoner og regional stat for å få til en målrettet innsats i fylket. Fylkeskommunen har opprettet et samarbeid gjennom Partnerskap Nordland (Nordland fylkeskommune, Fylkesmannen, Fiskeridirektoratet, Aetat, Innovasjon Norge, Norges forskningsråd, NHO og LO) samt egne partnerskap med regionrådene og de tre største kommunene i fylket. Fylkeskommunen har fått positive tilbakemeldinger fra resten av partnerskapet på denne måten å jobbe på. Samarbeidet og fylkeskommunens økonomiske medvirkning utløser ofte nødvendig tilleggsfinansiering.

I denne planperioden (2004–2007) har Partnerskap Nordland prioritert etableringen av sterke kompetansemiljø og utviklingen av en infrastruktur som gjør kompetansen tilgjengelig der folk er (inkluderer arbeidet med å etablere universitet i Bodø).

Innovasjon Norge fikk overført 117 mill. kr i 2004. Ca. 77 pst. av rammen er gitt til prosjekter innrettet mot innovasjon (nyetablering, nyskaping, omstilling). De siste årene har en sett en vridning av virkemiddelbruken fra mer tradisjonelle investeringer til myke investeringer, som bedriftsutviklingstilskudd.

Innenfor området *innovasjon og nyskaping* har fylkeskommunen arbeidet mot å etablere et fylkesdekkende nettverk av næringshager og kunnskaps- og forskningsparker. Innovasjonsforum Nordland ble etablert blant annet for å være et sammenbindende ledd mellom disse mht. informasjon, erfaringsutveksling og utviklingsarbeid. Det har også blitt brukt midler for å gjennomføre tiltak for økt innovasjonstakt og entreprenørskap innen de råvarebaserte næringene Nordland kjennetegnes av (fiskeri og havbruk, mineral, landbruk) samt reiselivsnæringen.

Tiltak rettet mot stedsutvikling, vannforsyning, industrikaier og tiltaksarbeid særlig rettet mot kvinner og ungdom er prioritert.

Kommunale næringsfond er et sentralt virkemiddel i arbeidet med lokal næringsutvikling i de minste kommunene (inntil 5 000 innbyggere) i Nordland. Målet er å styrke næringsgrunnlaget slik at det kan etableres lønnsomme arbeidsplasser. Satsing på kvinner og ungdom skal prioriteres. Til sammen 8 mill. kr ble tildelt 24 kommuner i 2004.

Det har vært en økt satsing på næringsutvikling i kommuner og regioner med store omstillingsbehov. Totalt 9,7 mill kr ble brukt til dette formålet. I tillegg til Ballangen og HALD (Herøy, Alstahaug, Leirfjord og Dønna) har det vært gjennomført konsekvensanalyser i kommunene Bø og Øksnes. I kommunene Lødingen, Tjeldsund og Bodø er arbeidet knyttet til omstillingen innen forsvaret og tap av arbeidsplasser på bakgrunn av dette.

Nordland fylkeskommune er forvaltningsmyndighet for de norske statlige interreg-midlene til gjennomføring av Interreg III A programmet Kvarken-MidtSkandia, som omfatter Helgeland i Norge, Västerbotten i Sverige og Österbotten i Finland.

Nord-Trøndelag

Nord-Trøndelag fylkeskommune hadde en ramme på 84 330 000 kr i 2004.

Det overordnede målet i Regionalt utviklingsprogram for 2004 for Nord-Trøndelag var: Nord-Trøndelag skal framstå som attraktivt for næring og bosetting. Dette skal oppnås gjennom å prioritere tre områder:
- kompetanseutvikling og nyskaping
- internasjonalisering og regionalt samarbeid
- tilrettelegging og bolyst

I tillegg skal satsingene i fylket ha ungdom og kultur som utviklingsfaktor som gjennomgående perspektiv.

Av viktige utfordringer for regional utvikling i Nord-Trøndelag nevnes:
- å få til økt verdiskaping basert på råvareressursene i fylket, herunder olje/gass
- å utvikle lokale verdiskapingsmiljø med basis i kunnskapsutvikling og nyskaping
- å gjøre Nord-Trøndelag til en funksjonell region med Trondheim som tyngdepunkt
- å utnytte de mulighetene som ligger i nasjonale og internasjonale utviklingstrekk/trender
- å utnytte den utviklingskraften som ligger i større handlefrihet for det lokale og det regionale nivået
- å bidra til å videreutvikle offentlig sektors rolle som tjenesteleverandør og utviklingsaktør i arbeidet med å tilrettelegge for næringsutvikling

I løpet av 2004 har Nord-Trøndelag fylkeskommune inngått flere partnerskapsavtaler, en med Innovasjon Norge om det bedriftsrettede arbeidet, og to i tilknytning til nyskapings- og utviklingsarbeidet i Verdal og Steinkjer.

Av de tre satsingsområdene i regionalt utviklingsprogram, har området Kompetanseutvikling og nyskaping blitt høyest prioritert i 2004. I 2004 brukte fylkeskommunen 49,4 mill. kr til tiltak innenfor dette området. Av dette ble 48 mill. kr forvaltet av Innovasjon Norge. Fylkeskommunen har lagt vekt på måltall for Innovasjon Norges virksomhet knyttet til nyskaping, kompetanseheving, kvinnerettede prosjekter, etablererstipend til kvinner og internasjonalisering. Fylkeskommunen rapporterer om god måloppnåelse for Innovasjon Norges arbeid i 2004, med unntak for internasjonalisering, der Innovasjon Norge har hatt problemer med å nå det måltallet som ble satt.

Innenfor området Internasjonalisering og regionalt samarbeid går hoveddelen av midlene til et utstrakt samarbeid over fylkesgrensen. Spesielt gjelder dette samarbeidet med Sør-Trøndelag, og det kan her nevnes de ulike Interreg-programmene og en egen eksportsatsing. Også innen kultur, innovasjon, olje- og gasspørsmål og i forhold til

de tunge FoU miljøene i Trondheim, har satsingen og samarbeidet vært økende og hatt et trøndersk fokus. En forsterking av samarbeidet framover vises i en felles fylkesplan (2005–2008) med Sør-Trøndelag og Trondheim som ble vedtatt i oktober 2004.

Nord-Trøndelag er medlem av Landsdelsutvalget der samarbeidet omfatter de fire nordligste fylkene. Nord-Trøndelag er positiv til at arbeidet i Landsdelsutvalget har større fokus på felles regionalpolitiske utfordringer og arbeid med rammebetingelser for næring og samfunn. Omfanget av næringsprogrammene i LU er tilsvarende betydelig redusert. Nord-Trøndelag er også positiv til LU som et felles redskap for de fire nordligste fylkene i internasjonale prosjekter.

Fra tildelingen til de kommunale næringsfondene er det rapportert at det i hovedsak har vært satset på innovasjon, entreprenørskap og kompetanseutvikling. Kvinnesatsing og kvinneperspektivet er godt ivaretatt. Kommunene har også brukt midler fra næringsfondene til å styrke det regionale samarbeidet gjennom fellesprosjekter.

Innenfor området Tilrettelegging og bolyst har Nord-Trøndelag brukt 18,8 mill. kr i 2004. Her inngår arbeid med nyskapings- og omstillingskommunene Steinkjer, Verdal og Lierne. I 2004 ble det igangsatt et fylkesovergripende program der Osen/Roan i Sør-Trøndelag og Flatanger/Namdalseid i Nord-Trøndelag inngår. Betydningen av attraktive møteplasser er fulgt opp og det er satset på tiltak som har gitt sentra og møteplasser i flere kommuner en fysisk kvalitetsheving. Opprusting av viktige turistattraksjoner, som for eksempel Stiklestad og Norveg, har vært prioritert.

Fylkeskommunen registrerer også stor aktivitet på entreprenørskapssiden, og da særlig blant de unge. Av positiv utvikling i 2004 nevnes også økt samarbeid i Trøndelagsregionen, optimisme i primærnæringene og positive trender i befolkningsutviklingen.

Nord-Trøndelag fylkeskommune har overført kr 755 500 fra kap. 551, post 60 til 2005 for på den måten å etablere en buffer som både fylkeskommunen og Innovasjon Norge kan bruke dersom større prosjekt skulle komme opp.

Sør-Trøndelag

Sør-Trøndelag fylkeskommune hadde en ramme på 63 240 000 kr i 2004.

2004 var et overgangsår mellom gammel og ny fylkesplan for Sør-Trøndelag. En ny felles fylkesplan med Nord-Trøndelag for perioden 2005–2008 ble vedtatt i oktober 2004. Dette var et unikt samarbeid knyttet til fylkesplanlegging, der også Trondheim kommune hadde en rolle gjennom sin status som storbykommune i Trøndelag. Begge fylkesplanene danner grunnlaget for bruken av de regionale utviklingsmidlene i 2004. Ny fylkesplan legger vekt på at innholdet skal være tydelig, enkelt og kommuniserbart gjennom mål og strategier, og det legges stor vekt på at fylkesplanen skal fungere som styringsverktøy knyttet til gjennomføring av tiltak. Denne formen gjør det, ifølge fylkeskommunen, lettere å rapportere i forhold til resultat- og måloppnåelse. Også i rapporten fra Nord-Trøndelag er det utstrakte samarbeidet over fylkesgrensen beskrevet.

I 2004 var satsingsområdene:
- verdiskaping og innovasjon
- samordnet forsknings- og utdanningspolitikk
- trøndersk mat et fortrinn som skal utnyttes bedre
- framtidsrettet energisatsing
- behovsrettet utbygging av infrastruktur
- trøndelag som et godt sted å leve og bo

I Sør-Trøndelag er de største utfordringene først og fremst knyttet til distriktsområdene hvor det er behov for flere arbeidsplasser, bosetting og bedre infrastruktur. For å imøtekomme felles utfordringer i innlandet har fylkeskommunen etablert Innlandsprogrammet «Blilyst». Programmet er utformet som et partnerskap mellom 8 innlandskommuner, fylkeskommunen og statlige institusjoner. Det er for tidlig å vurdere resultater, men rapporten viser til mange aktiviteter, blant annet etablering av to næringshager, bredbåndsutbygging, etablering av studiesentre i hver kommune, entreprenørskapssatsing i skolen, ungdomsfond, styrking av kommunenes vertskapsrolle knyttet til innflyttere og bedriftsetablerere og en større musikkfestival.

Sør-Trøndelag har flere satsinger rettet mot omstilling, både forsvarsomstilling i Rissa kommune og et omstillingssamarbeid mellom to kommuner i Nord-Trøndelag og to kommuner i Sør-Trøndelag (Osen, Roan, Flatanger og Namdalseid).

Fylkeskommunen peker i sin årsrapport på at det er for tidlig å si noe om resultater, men at arbeidet med ny fylkesplan med mer presise målsettinger gir et godt utgangspunkt for senere resultatmålinger. Hovedsatsingsområdene har vært innenfor reiseliv og videreutvikling innen landbruk og fiskeri/havbruk. Videre er har det vært en gjennomgående satsing på bygdemobilisering, stedsutvikling, gründerutvikling, entreprenørskap blant ungdom og nettverksbygging.

Sør-Trøndelag fylkeskommune er sekretariat for Trøndelagsfylkenes deltakelse i Interreg III A Norge-Sverige og for Interreg III C AguaReg.

Innovasjon Norges årsrapport til Sør-Trøndelag fylkeskommune viser at de ble bevilget 34 mill. kr i 2004. En tredjedel av bevilgningen ble brukt i innlandsregionen i tilknytning til «Blilyst-programmet». Bransjeprioriteringer og generell prioritering av ressurser må i tillegg til det rent finansieringsmessige også ses i sammenheng med det proaktive arbeidet og ved bygging av nettverk/arenaer. Her kan nevnes ulike nyskapingskonferanser, Arena Trøndelag, Tenkeloft Trøndersk landbruk, Nettverk marinsektor, m.fl.

Til de kommunale næringsfondene er det tildelt til sammen 4,2 mill. kr. Av årsrapporten er største delen av midlene gått til bedriftsrettede tiltak innenfor småinvesteringer, kompetanseheving og markedsføringstiltak.

Møre og Romsdal

Møre og Romsdal fylke hadde en ramme på 75 550 000 kr i 2004.

Med utgangspunkt i strategisk næringsplan for perioden 2001–2004 har Møre og Romsdal utarbeidet et årlig handlingsprogram som består av konkrete tiltaksområder og prioriteringer av ressursinnsatsen for hele det regionale partnerskapet. I strategisk næringsplan er det definert fire strategiske innsatsområder:

– kompetanse
– innovasjon, nyskaping og nettverk
– konkurransekraft i et internasjonalt marked
– robuste bo- og arbeidsmarkedsregioner

Møre og Romsdal har hatt en svakere befolkningsvekst de siste årene enn landet samlet. Fylket har en høy industrisysselsetting som gjør næringslivet i fylket sårbart for endringer i rammevilkår som konjunkturer og valutakurs. Møre og Romsdal har hatt en økning i arbeidsledigheten de siste årene, men denne utviklingen har nå flatet ut. Stagnasjonen i økningen i arbeidsledigheten skyldes blant annet bedre konjunkturutvikling nasjonalt og internasjonalt og et historisk lavt rentenivå. Fylkeskommunen vurderer at utgangspunktet både i marked, rammevilkår og mht. omstilling i næringslivet i fylket samlet sett er bedre enn for ett år siden.

Innovasjon Norge har i 2004 hatt mindre etterspørsel etter midler enn ventet og planlagt. Av de regionale utviklingsmidlene er 43,8 mill. kr overført til Innovasjon Norge. Småbedriftprofilen er sterk, og størstedelen av disse midlene er gitt til bedrifter med mindre enn 100 ansatte. 65 pst. av tilskuddene og 76 pst. av lånene som ble gitt, hadde en nyskapingsprofil, og 58 pst. av tilskuddene og 9 pst. av lånene hadde kompetanseprofil. Støtte som ble gitt til prosjekter med kvinneprofil, utgjorde 16 pst. av tilskuddene og 24 pst. av lånene.

Når det gjelder innsatsområdet Kompetanse, viser årsrapporten til stor aktivitet blant annet knyttet til satsingen på et Centre of Expertise i Ålesund. I 2004 har fylket også startet arbeidet med å få opp maritim teknologi som forskningsområde, og kommersialisere logistikkforskningen. Høgskoleforum er etablert og det er etablert et forum for innovasjon, nyskaping og nettverk der Norges forskningsråd også er representert. Rapporten viser at det har vært aktivitet på alle de aktivitetsmålene som var satt på forhånd.

Innenfor innsatsområdet Innovasjon, nyskaping og nettverk har det også vært stor aktivitet i 2004, blant annet knyttet til videreutvikling av entreprenørskapsarbeidet i fylket, omstilling og nyskaping i landbruket. I samarbeid med SIVA har det vært satset på næringshager og kunnskapsparker. Det er også etablert en Industriinkubator og flere er planlagt. Det har vært satset mye på ungdom, nyskaping og entreprenørskap. I skoleåret 2003/2004 er det etablert 57 ungdomsbedrifter som involverer ca. 430 elever. Det har vært gjennomført to etablererskoler med til sammen 36 deltakere, og fem personer deltok på Europrise Gründeropplæring i 2004. Utvikling og nyskaping i industrien er videreført fra tidligere år, og det er her spesielt satset på nettverksoppbygging. Næringer som har vært i fokus er olje og gass, fiskeri, fiskeindustri og havbruk, reiselivsnæringen og landbruket.

Innenfor innsatsområdet «Konkurransekraft i et internasjonalt marked» har det vært aktivitet i forhold til Interreg III B-programmene North Sea Scapes, Seaplan, Northern Maritim Corridor, Nortrail Nordsjøløypa og Safety@Sea. Videre er det satset på prosjekter innen EUs rammeprogram.

Innenfor innsatsområdet «Robuste bo- og arbeidsmarkedsregioner» har det vært aktivitet knyttet til omstilling, mobilisering og stedsutvikling. Fylket har i samarbeid med Innovasjon Norge videreført omstillingsarbeidet på Smøla, gjennomført et forprosjekt for utvikling/omstilling i Vanylven, samt bygdemobiliseringstiltak i kommunene Norddal, Halsa, Volda og Aure. De har lagt vekt på etterspørselen etter gode møteplasser og miljøvennlige og attraktive tettsteder, noe som er viktig for både næringsliv og befolkning i et område. Videre har det vært gitt støtte til fysiske opprustingstiltak innenfor vannforsyningen og tilrettelegging for næringsvirksomhet.

Møre og Romsdal bevilget midler til kommunale næringsfond og 10 mill. kr ble fordelt i 2004. Erfaringene viser at bevilgningen utløser en liten pott kommunale midler til næringsutvikling.

65 pst. av midlene går til direkte bedriftsrettede tiltak, og en liten del går til nyetableringer. Fylket vurderer at bruken av fondene i stor grad følger opp de fylkeskommunale målene og strategiene.

Sogn og Fjordane

Sogn og Fjordane fylkeskommune hadde en ramme på 116 220 000 kr i 2004.

Årsrapporten viser til Fylkesplanen for 2001–2004 og inndelingen i ulike tema og program. Programmene ble ledet av partnerskapet (Innovasjon Norge, NHO, Fiskeridirektoratet, FMLA og fylkeskommunen) og følgende føringer lå til grunn for bruken av midlene i 2004:

- tilrettelegge for omstilling, verdiskaping, innovasjon og nyskaping
- konsentrere den bedriftsrettede innsatsen mot innovasjon, nyskaping og omstilling
- økt satsing på entreprenørskap
- økt satsing på kompetanseheving
- videreføre ordningen med kommunale næringsfond
- følge opp andre vedtatte strategier i fylkesplanen (bredbånd, utnytte energi- og mineralressursene i fylket, satsing på reiseliv, fiskeri- og havbruk, landbruk- og bygdeutvikling)

I Sogn- og Fjordane er det en sårbar næringsstruktur i deler av fylket og store omstillingsutfordringer på steder som Årdal, Høyanger og Flora. Det har vært en nedgang i lønnsomheten i næringslivet i fylket, lavere driftsmarginer, høyere kapitalkostnader, og svekket egenkapital på grunn av svak inntjening. Fylket har også opplevd en økning i arbeidsledigheten i 2004. Ved utgangen av året var 2,7 pst. av arbeidsstyrken i fylket arbeidsledig. Det er et stort behov for omstilling i næringslivet og større ettervekst gjennom nyetableringer. Sogn og Fjordane ligger på bunn i oversikt over antall nyetableringer. Fylkeskommunen vurderer også at det er et behov for å styrke det bedriftsrettede virkemiddelapparatet.

I 2004 fikk Innovasjon Norge i Sogn og Fjordane bevilget 35,9 mill. kr fra fylkeskommunen. Følgende føringer ble satt på bruken av midlene: Midlene skulle nyttes til investeringstilskudd, bedriftsutviklingstilskudd, etablererstipend, tapsfond for risikolån og omstillingsarbeid. Virkemidlene skulle bidra til bedrifts- og samfunnsøkonomisk lønnsom næringsutvikling og bruk av tilskudd skulle bidra til å realisere prosjekt som ellers ikke ville bli gjennomført uten offentlig støtte. Etter fylkeskommunens vurdering har Innovasjon Norge bidratt vesentlig gjennom virkemiddelbruk og i forhold til fylkesplanprogrammet «Nyskaping og omstilling» i 2004.

Det ble gitt påfyll til kommunale næringsfond på 3,4 mill. kr til 17 kommuner. Det er rapportert at midlene i hovedsak er anvendt til lokal næringsutvikling og nyetableringer.

I samarbeid med Norsk Hydro og kommunene Høyanger, Årdal og Flora har fylkeskommunen etablert et overvåkningsprogram for perioden 2004–2008. Programmet skal identifisere sosioøkonomiske omstillingsindikatorer, og innenfor programmet skal det gjennomføres effektstudier. Materialet skal danne grunnlag for en vurdering av fremtidige omstillingsutfordringer. I 2004 definerte Sogn og Fjordane fylkeskommune egne retningslinjer for omstillingsstatus. Flere kommuner har fått slik status etter disse retningslinjene. Innenfor omstillingsarbeidet har det vært stor fokus på etablerere og entreprenørskap og det ble satt i gang arbeid for å samordne innsatsen mellom NHO, fylkeskommunene, Fylkesmannen, Innovasjon Norge, Ungt Entreprenørskap og Høgskulen i Sogn og Fjordane.

Fylkeskommunen rapporterer om tung og systematisk jobbing i 2004 for å møte de store omstillingsutfordringene i fylket. Innovasjon Norge har arbeidet for å møte behovet for omstilling i viktige deler av næringslivet og det har vært satset bevisst på innovasjon, etablerere og entreprenørskap for å få opp antallet nyetableringer i fylket på kort og lang sikt. Fylkeskommunen mener det er viktig at regionenes egne prioriteringer skal gjenspeiles i fylkesplanen og de regionale føringene. Det er derfor utarbeidet samarbeidsavtaler mellom fylkeskommunen og regionene.

Hordaland

Hordaland fylkeskommune hadde en ramme på 51 600 000 kr i 2004.

Mål, strategier og innsatsområder for regional utvikling i Hordaland er nedfelt i regionalt utviklingsprogram for 2004. Overordnet mål er: «Hordaland skal være en nyskapende og konkurransedyktig region der private bedrifter og offentlige myndigheter spiller på lag for mer konkurransedyktige bedrifter, rammebetingelser og infrastruktur».

I utviklingsprogrammet er følgende strategier og bransjesatsinger definert:

- strategier for nyskaping (nyskaping i nye og etablerte bedrifter, kompetanseutvikling, internasjonalisering)
- strategier for bedre infrastruktur (samferdsel og IKT, næringsvennlig offentlig sektor, kon-

kurransedyktige lokalsamfunn, regional påvirkning)
– bransjesatsinger (marin, olje/gass, landbruksbasert bygdeutvikling, reiseliv, kreative næringer)

Innenfor strategien for nyskaping har det i 2004 vært mye fokus på entreprenørskapssatsing i skolen. Det ble etablert en industriinkubator på Stord, det har blitt etablert desentraliserte studietilbud og jobbet med bedre yrkesveiledning for elever. I tillegg har fylkeskommunen etablert et prosjekt som har som mål å bedre rekrutteringen av samfunnsvitere og humanister i næringslivet. Hordaland fylkeskommune har også arbeidet med å gjøre Europakontoret og Innovasjon Norge sine tilbud i utlandet bedre kjent, samt bidratt til utveksling av studenter og bedriftsrepresentanter internasjonalt.

Innenfor strategier for bedre infrastruktur har det vært stor etterspørsel etter midler (innmeldt behov på til sammen 145 mill. kr) til utbedring av vannforsyningen, men bare ett prosjekt fikk midler i 2004. Innenfor begrensede rammer har en ikke funnet rom for å prioritere dette. Fylkeskommunen har bevilget midler til opprusting av sentra og andre tettsteder flere steder i fylket. Ved arbeidet på disse stedene har en også lagt vekt på å tilrettelegge for reiselivsnæringen.

Innenfor de ulike bransjesatsingene har det bl.a. i oppdrettsnæringen vært satset på markedsføring, nettverksarbeid mellom næringsaktører og kunnskapsmiljøer, samt etablert en nettbasert tjeneste mot kommunene i forhold til spørsmål omkring havbruk og kystsoneplanlegging (kriterier for optimal lokalisering av anlegg, nettbaserte karttjenester mv.). For å øke kunnskapen i videregående skole er det startet opp et arbeid med lærebok og undervisningsmateriell om behandling av fisk som råstoff i regi av Fiskarfagskolen i Austevoll. Med dette håper en å kunne bidra til å sikre rekrutteringen innen marin sektor.

Innenfor petroleumssektoren har en hatt fokus på omstillingsutfordringer og i den forbindelse bl.a. gjennomført en studie av det petroleumsrettede næringslivet i fylket med hensyn til kompetanse, omstillingsevne og fremtidsutsikter.

Innenfor landbruksbasert bygdeutvikling, har det vært aktivitet i tre matutviklingsprosjekt i 2004. Det har også vært fokus på mattilbudet i forhold til reiselivet i fylket. Innenfor reiseliv har fylket i tillegg satset på markedsføring og kompetanseheving hos aktørene.

Omstillingsperioden for Stord, Fitjar og Sveio går ut 2006. I en resultatvurdering etter de to første årene, rapporteres det om 317,5 nye årsverk blant 27 virksomheter i området, og trygging av 457 årsverk i eksisterende bedrifter.

Hordaland fylkeskommune bevilget 30 238 000 kr til Innovasjon Norge i Hordaland i 2004, fordelt på fire innsatsområder: nytt næringsliv, eksisterende næringsliv, fellesprosjekt/satsinger og program.

Fylkeskommunen bevilget midler til seks regionale næringsfond i 2004 (Sunnhordland, Hardanger, Nordhordland, Osterfjorden, Bjørnefjorden og Voss). De regionale fondene skal medvirke til å utløse verdiskapingspotensialet i distriktsregionene. Ordningen med regionale næringsfond kom på plass så sent på året 2004 at fylket ennå ikke har krevd rapportering.

Rogaland

Rogaland fylkeskommune hadde en ramme på 18 630 000 kr i 2004.

Næringsutviklingstiltakene i Rogaland fylkeskommune er særlig forankret i strategisk næringsplan og i årlige regionale utviklingsprogram. Det regionale utviklingsprogrammet for 2004 ble utarbeidet av det sentrale partnerskapet bestående av Innovasjon Norge, Fylkesmannens landbruksavdeling, Aetat og fylkeskommunen. I tillegg ble regionrådene, ARNE-prosjektet (Nord-Jæren) og de «uorganiserte» kommunene ved rådmennene konsultert i møter gjennom året.

Strategiene i gjeldende næringsplan er som følger:
– utvikle resultatorientert regionalt og internasjonalt samarbeid og nettverk (eks. satsing på ABS-regioner, bedre profilering og synliggjøring av Rogaland, bedre kommunikasjoner)
– videre utvikling av virkemiddelapparatet (eks.: Nyskaping og entreprenørskap i bedriftene, tilgang på risikovillig kapital, samvirke mellom næringsliv, FoU og utdanning, bedre koordinering og oppgavefordeling i virkemiddelapparatet)
– kompetanse for samfunns- og næringsutvikling (eks. Partnerskap skole/næringsliv), bedriftstilpasset behov for og tilbud om kompetanseheving, Universitet i Rogaland, styrke utdannings- og forskningsmiljøet, kompetanseheving for lederkompetanse og styrearbeid (særlig for kvinner)
– bedre utnytting av fornybare og ikke-fornybare naturressurser. Som eksempel kan nevnes: utbygging og videreforedling av gassressursene, kompetanseoverføring fra petroleumsvirksomheten til andre næringer, utvikle næringsklynge med felles utnyttelse av kompetanse havbruk/landbruk/fiskeri, mulige anven-

delsesområder for gass innenfor matrelaterte næringer, omsetning av økologisk mat og økt bruk av tre som byggeråstoff.

Av aktiviteter i 2004 trekker fylkeskommunen frem arbeidet med å tilrettelegge for å bygge ut et høyhastighetsnett i Dalane som skal danne grunnlaget for desentraliserte høyskoletilbud, videregående opplæring mv. Et prosjekt rettet mot å bedre mattilgangen til blåskjell i fjorder ved å pumpe brakkvann ned til 60 meters dyp er et samarbeidsprosjekt med Havforskningsinstituttet.

Innovasjon Norge forvalter en stor andel av midlene til regional utvikling i Rogaland. Innovasjon Norge Rogaland rapporterer i forhold til de ulike strategiene i næringsplanen. I 2004 har Innovasjon Norge Rogaland finansiert 44 etablererstipend. Stor pågang av søkere i forhold til rammen medfører at det stilles høye krav til nyskaping ved tildeling av etablererstipend. Ca. en fjerdedel av etablererstipendene er knyttet til olje/gass/energi. Over distriktsmidlene er det satset relativt tungt på reiselivsutvikling, blant annet i Sokndal, Sauda og på Utsira.

Rogaland fylkeskommune vurderer at de midlene de får over posten skaper resultater og entusiasme når de settes inn i partnerskap med andre medfinansiører. Usikkerheten i størrelsen på de årlige tildelingene skaper imidlertid usikkerhet overfor partnerskapet og gjør det vanskelig å planlegge for mer enn ett år av gangen.

Vest-Agder

Vest-Agder fylkeskommune hadde en ramme på 12 84 000 kr i 2004.

Overordnet mål og strategi for Vest-Agder er definert i gjeldende fylkesplan. Vest-Agder skal være et godt bo- og leveområde med god livskvalitet for innbyggerne. Vest-Agder skal satse på innovasjon, med sikte på økt verdiskaping, kommunikasjon, kompetanse/kunnskapsutvikling, kultur og folkehelse.

Vest-Agder har fortsatt en positiv befolkningsutvikling, blant annet på grunn av stor innflytting fra utlandet. Fylket sliter imidlertid med høyere arbeidsledighet enn landet for øvrig og Vest-Agder har også en høy andel av personer på attføring. Vest-Agder har likevel hatt en sterk vekst i sysselsetting og yrkesdeltakelse. Fylket er preget av mye eksportrettet industri som har nytt godt av gode rammebetingelser (svakere krone, lavere rente og moderat prisutvikling). En stor andel eksportrettet industri gjør imidlertid næringslivet sårbart, og kravet til effektiv markedstilpasning er derfor strengt. Vest-Agder står overfor utfordringer når det gjelder å ta ut vekstpotensialet innen reiseliv og å utnytte lokale fortrinn og ressurser med tanke på å videreutvikle småsamfunn. Det er også en utfordring å øke tilgangen på risikokapital til gode tiltak.

Fylkestinget i Vest-Agder har prioritert følgende seks strategiske satsingsområder frem mot 2006:

- kompetansebygging og utvikling av forskningsmiljø
- nyskaping – etablering/knoppskyting/omstilling
- kommunikasjon
- internasjonalisering
- utnyttelsen av lokale fortrinn/ressurser
- oppfølging av fylkets reiselivsplan

Vest-Agder fylkeskommune inngikk partnerskapsavtale med Innovasjon Norge og SIVA i 2004.

I 2004 har Vest-Agder fylkeskommune bevilget midler til flere næringshager/kompetansesenter/kunnskapsparker i fylket (bl.a. tre næringshager) og etablert Kristiansand kunnskapspark, der fylkeskommunen, sammen med Kristiansand kommune, SIVA, Telenor og Agder Energi er medeiere. Vest-Agder fylkeskommune har også bidratt til stor aktivitet i forhold til entreprenørskap i skolen, og de har etablert et felles prosjekt med Aust-Agder for å få flere kvinner til å velge teknologiske fag.

Vest-Agder fylkeskommune bevilget 5,5 mill. kr til Innovasjon Norge i 2004. 3,1 mill. kr har gått til etablererstipend, resten til distriktsbedrifter.

Prosjektet Det Digitale DistriktsAgder ble avsluttet i 2004. Som følge av prosjektet er det igangsatt en rekke prosesser for utvidet samarbeid mellom kommunene i regionen på ulike fagområder (felles driftsløsninger på IKT, økonomi, teknisk, helse mv.) som har bidratt til reduserte utgifter for de deltakende kommunene.

I 2004 har AgderLink, CapGemini, Innovasjon Norge og andre samarbeidspartnere på grunnlag av kontinuerlig markedsovervåking arbeidet med sju bedrifter på det internasjonale markedet, som har åpnet konkrete muligheter for markedsadgang.

Fylkeskommunen har bidratt med midler til arbeidet med å videreutvikle nærbutikker som servicesentraler for befolkningen i spredtbygde områder. Ved utgangen av 2004 hadde fylket 36 spredt lokaliserte distriktsbutikker som fikk støtte gjennom det nasjonale MERKUR-programmet og fylkeskommunen.

Vest-Agder fylkeskommune vurderer at innsatsen i 2004 er i tråd med de strategier som ble lagt. Samlet kostnadsramme for alle prosjektene som

fylkeskommunen har deltatt med finansiering i, summerer seg til en seksdobling i forhold til fylkeskommunens andel.

Aust-Agder

Aust-Agder fylkeskommune hadde en ramme på 13 960 000 kr i 2004.

Fylkesplan for Aust-Agder for perioden 2004–2007 ble lagt til grunn for bruken av de næringspolitiske virkemidlene i Aust-Agder i 2004. Fylkesplanens hovedmål er å videreutvikle Aust-Agder til å være et robust og godt fylke å leve, bo og arbeide i, gjennom bl.a. å utvikle et bærekraftig samfunn for kommende generasjoner, frihet på en slik måte at det bidrar til positiv utvikling i alle regioner og et nyskapende næringsliv.

Hovedutfordringer er knyttet til å styrke sysselsettingen, oppnå en balansert befolkningsutvikling og fremme økt likestilling mellom kjønn, etnisitet og funksjonsnivå.

I 2004 ble 43 pst. av bevilgningen til regional utvikling forvaltet av Innovasjon Norge, avdeling Agder, totalt 6 mill. kr. I underkant av halvparten av disse midlene gikk til etablererstipend. Aust-Agder fylkeskommune hadde satt krav om at minst 40 pst. av stipendene skulle gå til kvinner, og dette kravet har blitt imøtekommet.

Aust-Agder fylkeskommune støttet regionale næringsfond i Setesdal og Østregionen i 2004. De som har mottatt midlene har gjort anslag på hvor mange arbeidsplasser fondet har bidratt til, og det anslås at Næringsfondet i Setesdal på 1 mill. kr har skapt åtte nye arbeidsplasser i 2004. I Østregionen rapporteres det om at midler fra næringsfondet har bidratt til 15 nye arbeidsplasser.

I sin rapport viser Aust-Agder fylkeskommune til arbeidet med omstilling i Evje og Hornnes (forsvarsomstilling), Arendal-Grimstad – regionen og i Risør. Nedbemanninger ved Ericsson fikk store konsekvenser for sysselsettingen innen IKT i Arendal og Grimstad. Hovedmålet med omstillingsprosjektet er å beholde IKT-kompetansen i regionen. Av de 330 berørte av oppsigelser/reduksjon har kun 18 valgt å ta arbeid utenfor Agder-regionen. Flere nye selskaper er i etablererfasen, og flere av disse vurderes å ha et stort utviklingspotensiale.

Det er etablert partnerskapsavtale om reiselivssamarbeid mellom fylkeskommunen og syv kommuner i Agder. I tillegg til å videreutvikle Hovden som spesielt vintersportssted, arbeides det med å utvikle sommerturisme for internasjonale markeder.

Fylkeskommunen deltar i og støtter tre ulike likestillingsrelaterte prosjekt i samarbeid med bl.a. NHO Agder. Hensikten er å øke kvinneandelen på teknologifagstudier på videregående og høyere nivå.

Fylkeskommunen mener det er godt samsvar mellom hovedutfordringene i fylket og prioriteringen av midlene i 2004.

Telemark

Telemark fylkeskommune hadde en ramme på 39 940 000 kr i 2004.

Mål for utviklingsarbeidet ligger i fylkesplanen for perioden 2002–2005. Hovedutfordringen for Telemark er å få bedre vekst i befolkning og næringsliv over hele fylket gjennom satsing på infrastruktur, kompetanse, næringsutvikling, det gode sted å bo samt kultur og identitet.

I 2004 ble innsats rettet mot næringsutvikling gjennom Innovasjon Norge høyt prioritert med ca. halvparten av midlene til regional utvikling. Fylkeskommunen la føringer på bruken av midlene knyttet til type virkemidler (bedriftsutvikling og etablererstipend) og hvor stor andel av samlet kostnad som kan dekkes i det enkelte tiltak.

I 2004 bevilget Telemark fylkeskommune midler til et stort nyskapende prosjekt for helhetlig yrkes- og utdanningsveiledning til unge og voksne, og det ble lagt en plan for et opplæringskontor for offentlig sektor som kan starte fra 2006. I 2004 var det også stor aktivitet for å stimulere til entreprenørskap, både i grunnutdanningen og i høyere utdanning. Fylkeskommunen registrerte stor aktivitet på de fem etablererkontorene i fylket, og ca. 450 av brukerne etablerte egne virksomheter. Telemarksforskning har satt i gang en evaluering av arbeidet med entreprenørskap i utdanning i Telemark.

Totalinntrykket er at det har vært jobbet aktivt og målrettet med prioriteringene i 2004 og at det vedtatte handlingsprogrammet har forpliktet både fylkeskommunen og samarbeidspartene.

Vestfold

Vestfold fylkeskommune hadde en ramme på 5 400 000 kr i 2004.

Fylkesplanen har som visjon at Vestfold i 2020 skal oppfattes som en attraktiv nyskapingsregion i Europa. I strategisk næringsplan for perioden 2001–2004 er følgende strategier prioritert:

- næringsvennlig offentlig sektor
- samarbeid skole-næringsliv
- effektive transportløsninger
- urbane bykvaliteter – det gode bosted

I 2004 har Vestfold fylkeskommune bevilget 2,4 mill. kr til etablererstipend. De øvrige midlene (3 mill. kr) har gått til ulike former for tilrettelegging aktivitet, blant annet til entreprenørskapsarbeid i regi av Foreningen Ungt Entreprenørskap, en større nasjonal konferanse om høgskole og samfunn i samhandling og etablering av universitetsstudier i IT og logistikk i Sandefjord.

Vestfold fylkeskommune mener innsatsen i 2004 er i tråd med egne fastsatte mål og resultatkrav.

Buskerud

Buskerud fylkeskommune hadde en ramme på 18 130 000 kr i 2004.

I Fylkesplan for Buskerud 2001–2004 er det formulert fem overordnede mål som er styrende for strategier og tiltak:

- støtte til Østlandssamarbeidets strategi for å støtte utviklingen av sterke sentra som en avlastning av Oslo-kjernen og som grunnlag for en mer balansert utvikling på Østlandet
- konsentrert satsing på bysamfunnene Drammen, Kongsberg og Hønefoss som likeverdige regionale sentra
- forsterket satsing på øvre del av fylket knyttet til reiseliv og kultur, med støtte til en liberal arealpolitikk som støtter videre hytteutbygging.
- økt fokus på kompetanseutvikling, forsknings- og utviklingsarbeid for å videreutvikle Buskerud som en innovativ, omstillingsdyktig og attraktiv region
- tilrettelegging for kollektivtrafikk og økonomisk satsing på kollektive transportformer er et avgjørende virkemiddel i retning av en mer helsefremmende og bærekraftig utvikling i Buskerud

I 2004 forvaltet Innovasjon Norge 58,5 pst. av bevilgningen over kap. 551, post 60. Den resterende bevilgningen ble forvaltet av fylkeskommunen. Ca. halvparten av midlene har gått til etablererstipend og etablererveiledning/oppfølging/opplæring. I alt har 39 pst. av etablererstipendene gått til kvinner og 17 pst. til ungdom. Innovasjon Norge har bevilget midler til flerbedriftsprosjekter tilknyttet ARENA-programmet og satsingen på Innovativ Fjellturisme. De har også bevilget midler til et internasjonaliserings- og innovasjonsprosjekt rettet mot industribedriftene i distriktene.

Fylkeskommunen har inngått en partnerskapsavtale med Hallingdalsregionen. Utfordringene for regionen er fraflytting, skjev aldersfordeling, mangel på kompetent arbeidskraft og sterk avhengighet av utviklingen i reiselivsnæringen. Virkemidlene ventes å bidra positivt særlig til utviklingen innenfor reiselivsnæringen gjennom økt kompetanse, flere gjester gjennom markedsførings- og transportprosjektene, bedre veiledning for gründere og nettverk for næringslivet generelt samt bedre og mer målrettet samarbeid mellom næringslivet, offentlige aktører og FoU-miljøer.

Buskerud fylkeskommune rapporterer at virkninger og måloppnåelse er i tråd med de rammene som er gitt i Fylkesplanen.

Oppland

Oppland fylkeskommune hadde en ramme på 56 800 000 kr i 2004.

Det vises til omtale av forsøket Fritt Fram under kap. 551, post 64.

Hedmark

Hedmark fylkeskommune hadde en ramme på 69 020 000 kr i 2004.

Det regionale utviklingsprogrammet for Hedmark fylkeskommune 2004–2007 legger føringer for prioriteringen av midler på ulike program, prosjekt og tiltak.

De siste årene har innlandet hatt en mer positiv sysselsettingsutvikling enn landet som helhet. Hamar- og Sør-Østerdalsregionen har hatt sysselsettingsvekst, mens Glåmdalsregionen og Nord-Østerdalsregionen har mistet arbeidsplasser. Tjenesteytende næringer har hatt en vekst i Hedmark mot en nedgang på landsbasis. Hedmark har også hatt en positiv utvikling når det gjelder nyetableringer.

Innsatsen i 2004 har vært rettet mot:

- tilrettelegging for innovasjon og entreprenørskap
- tilrettelegging for kompetanseheving
- tilrettelegging for stedsutvikling og fysisk infrastruktur

Hedmark har i mange år ligget lavt på nyetableringsstatistikken, noe som bl.a. kan forklares ut fra næringsstrukturen, bedriftsstrukturen og befolkningsstrukturen. Utviklingen har imidlertid vært positiv de siste årene og i 2004 var veksten i nyetablerte foretak på 11 pst. Dette er omtrent på samme nivå som fylker det er naturlig å sammenligne seg med.

I 2004 bevilget fylkeskommunen ca. 6,5 mill. kr til prosjekter som skulle bidra til å fremme innovasjon og entreprenørskap i fylket. Fylket har lagt vekt på å knytte skole og næringsliv tettere sammen, og har også gjennomført en etablerermodell som gir et bredt tilbud om gratis etablererrådgivning.

Hedmark har behov for et kompetanseløft i årene fremover og fylkeskommunen har lagt vekt på å ha en systematisk og bevisst satsing på kompetanseutvikling der bl.a. opprettelsen av et Innlandsuniversitet er en langsiktig målsetting. Ca. 3,1 mill. kr er bevilget til 13 ulike kompetanseprosjekter.

I 2004 bevilget fylkeskommunen ca. 3,6 mill. til ulike prosjekter som skal bidra til å skape attraktive byer, tettsteder, nærmiljøer med gode kommunikasjoner, stabil bosetting, levedyktig næringsliv og sterk identitet. I tillegg er det bevilget 2,2 mill. kr til sentrumsopprustingstiltak i fem kommuner i Hedmark. Hedmark fylkeskommune har også satset på bredbåndsutbygging, og alle de videregående skolene i fylket har nå bredbåndtilgang.

Innovasjon Norge ble tildelt en ramme på 5 mill. kr til etablerer- og inkubatorstipend i 2004. Ca. halvparten av midlene har gått til Hamar-regionen. Kvinneandelen er noe mindre enn målsetningen på 40 pst. 50 pst. av tildelte stipend har gått til ungdom (under 35 år). Innovasjon Norge har beregnet en sysselsettingseffekt på 23 årsverk av denne satsingen.

I 2004 ble det bevilget ca. 12 mill. kr til bedriftsutviklingstilskudd med en samlet sysselsettingseffekt på 77 årsverk. Ca. 50 pst. av bedriftsutviklingstilskuddet har gått til Østerdalen. Innovasjon Norge har ansvaret for Arena-programmet, og det er etablert fire ARENA-prosjekter i Hedmark.

I 2004 var Hedmarksandelen i Interreg IIIA 15 mill. kr. Hedmark har gjennomført flere store strategiske satsinger i samarbeid med Värmland, Dalarna, Akershus og Østfold i Interreg IIIA Område Indre Skandinavia. Prosjektet «Grensetjenesten i Morokulien» er framhevet som et meget vellykket prosjekt. Prosjektet gjør et vesentlig arbeid for å skape et felles arbeidsmarked gjennom rådgivning til enkeltarbeidstakere og –bedrifter og fjerne grensehinder.

Hedmark fylkeskommune bevilget 4 mill. kr til kommunale næringsfond til ti distriktskommuner i fylket i 2004. Midlene har vært viktige for å mobilisere lokal kunnskap, servicetjenester og næringsutviklingsarbeid av betydning for lokalt næringsliv.

Følgende områder er tildelt midler til omstilling, utvikling og vekst:
– omstillingsprogrammet Innlandet (2000–2005)
– omstillingsprogrammet Åmot (2001–2006)

Omstillingsprogrammet for Glåmdalsregionen ble avsluttet i 2003, men fylkeskommunen har sett det som viktig å støtte opp om de positive resultatene og bidra blant annet med nettverkbygging, spesielt innen utdanning.

Hedmark fylkeskommune vurderer at innsatsen i 2004 er i tråd med fastsatte mål og resultatkrav.

Oslo

Oslo hadde en ramme på 5 400 000 kr i 2004.

Regionalt utviklingsprogram 2004 for Oslo og Akershus hadde følgende fire satsingsområder:
– bistand til nyetableringer
– kompetanseformidling og nyskaping
– entreprenørskap og yrkesorientering for ungdom
– osloregionens internasjonale profil

En stor andel av midlene ble i 2004 brukt til etablererstipend forvaltet av Innovasjon Norge. Ved tildeling av søknad ble det lagt vekt på nyskaping, anvendelse av ny teknologi, vekstpotensial og internasjonalt potensial. 35 pst. av stipendene ble tildelt kvinner og 33 pst. av stipendene ble tildelt ungdom.

Det har vært en økning i antall nyetablerere i Oslo de siste tre årene, og antall nyetableringer i 2004 var på 9 371. Av de 57 nyetablerere som i 2003 og 2004 mottok stipend, har kun tre bedrifter lagt ned virksomheten. Oslo kommune mener Servicekontorets veiledning og oppfølging av stipendiater er en av årsakene til det positive resultatet.

De øvrige midlene gikk til oppfølging av etablerere i regi av Servicekontoret for næringslivet, Leverandørutvikling Hovedstaden, et prosjekt i regi NHO og til delfinansiering av Osloregionen internasjonalt. Tiltaket Leverandørutvikling Hovedstadsregionen har som mål å bidra til at hovedstadsregionenes bedrifter bedre «utnytter» de store utbyggingsprosjektene til innovasjon og kompetanseutvikling. I 2004 ble det initiert en rekke leverandørutviklingstiltak knyttet til bl.a. Operautbyggingen, Radiumhospitalet, Tjuvholmen KS m.fl.

Oslo kommune anser at tiltakene har blitt gjennomført i samsvar med de mål som ble fastsatt i Regionalt utviklingsprogram 2004 for Oslo og Akershus.

Akershus

Akershus fylkeskommune hadde en ramme på 5 400 000 kr i 2004.

Fylkestinget i Akershus har fastlagt følgende hovedstrategi for arbeidet med næringsutvikling i regionen:

Fylkeskommunens næringspolitikk skal gjennomføres i et regionalt partnerskap med næringslivet, kommunene i fylket, Oslo kommune og regio-

nale statlige aktører. Det er et mål å utvikle de kunnskapsbaserte næringsmiljøene i Akershus og gjennom dette øke hovedstadsregionens betydning for utvikling av kunnskapsnæringene i landet som helhet.

Hovedelementene i en slik næringspolitisk strategi vil være:

- tilrettelegging for at næringslivet bedre kan utnytte kompetansen i FoU-miljøene
- styrking av arbeidet med kommersialisering av forskningsresultater fra regionens FoU-miljøer
- profilere regionen internasjonalt for å tiltrekke utenlandske investeringer i regionens kunnskapsbaserte næringsmiljøer

Det er et mål å bedre næringslivets rekrutteringssituasjon gjennom et bedre samarbeid mellom utdanningsinstitusjoner og næringsliv og ved en styrket yrkesveiledning i grunnskole og videregående skole.

I 2004 har midlene i all hovedsak blitt benyttet til etablererstipend forvaltet av Innovasjon Norge og til etablereropplæring. Innovasjon Norge benytter de samme kriteriene ved prioritering av etablererstipend i Oslo og Akershus. Etablerersentrene i Akershus hadde i 2004 ca. 5 900 henvendelser. Det ble gjennomført 1 536 veilednings- og oppfølgingsmøter og arrangert seks etablererkurs.

Akershus og Oslo har samarbeidet om prosjektet Leverandørutvikling Hovedstaden og om internasjonal profilering av Osloregionen. Oslo og Akershus har også samarbeidet om å arrangere Venture Cup i 2004 i et samarbeid med lærestedene i Oslo og Akershus, offentlige myndigheter, studentorganisasjonen START, NHO Oslo og Akershus og private sponsorer.

Østfold

Østfold fylkeskommune hadde en ramme på 13 700 000 kr i 2004.

Midlene fra kap. 551, post 60 fordeles av fylkestinget i forbindelse med behandlingen av de årlige regionale handlingsplanene. Fra og med 2005 vil det regionale utviklingsprogrammet for Østfold være firårig (2005–08) med årlig rullering.

Fylkesplanen for Østfold legger regional utvikling til grunn for å oppnå et bærekraftig samfunn og tar utgangspunkt i et bredt syn på regional utvikling, bygd på grunntemaene miljø, levekår og verdiskaping.

Verdiskapingen i Østfold må styrkes og videreutvikles. Den tradisjonelle industrien i fylket er under sterkt press og for å møte fremtidens utfordringer, satser Østfold på en generell økning i kompetansenivået i befolkningen. Østfold er et godt fylke å bo i, og trivselsmessig ligger fylket godt an i forhold til andre deler av landet. Fylket har imidlertid utfordringer innenfor områder som forebyggende helsearbeid, barnevern og rusforebygging. Østfold står også overfor utfordringer på miljøsiden knyttet til forurensing av vannforekomster, fornuftig arealbruk, sikring av friluftsinteressene og bærekraftig ressursutnyttelse.

For å møte verdiskapingsutfordringene har fylkeskommunen bl.a. valgt å satse 800 000 kr hvert år i tre år (2003–2005) på kunnskapsparkene i fylket, samt etablert et eget program, «Kompetanseoffensiven 2015» som skal bidra til at kompetansenivået i fylket høynes til minst gjennomsnittet for landet. Fokus i prosjektet er på knoppskyting i eksisterende bedrifter, etablering av nye bedrifter, utvikling av FoU- og kompetansemiljøene, samt utvikling av opplærings- og utdanningstilbud i hele utdanningskjeden. Kunnskapsparkene i fylket er under evaluering. Ut fra denne evalueringen vil en eventuell videre satsing vurderes.

Interreg-midlene skal prioriteres i samsvar med mål- og strategier i fylkesplanen og gjeldende fylkesdelplaner. Det skal dokumenteres at det enkelte prosjekt er i samsvar med disse grunnlagsdokumentene. Hoveddelen av midlene til Interreg i Østfold har gått til næringsutvikling, men kultur, regional identitet og attraksjonskraft har også blitt prioritert.

Innovasjon Norge har i hovedsak fått tildelt midler til etablererstipend, og noe til bedrifts- og næringsutvikling. Fylkeskommunen gir føringer for bruken av midlene gjennom det årlige tildelingsbrevet. De bedriftsrettede virkemidlene skal benyttes til tiltak i samsvar med fylkesplanens strategier på områdene Næringsutvikling og Kompetanse og primært til FoU-basert næringsutvikling.

Østfold fylkeskommune har etablert et «Østfoldbarometer» i fylkesplanen hvor det er lagt inn en rekke resultatindikatorer for de tre grunntemaene innenfor området regional utvikling. Resultatindikatorene gjelder for planperioden 2004–2007, og innen utgangen av denne perioden skal bl.a. antall nyetableringer være den høyeste i Norge i forhold til folketallet, arbeidsledigheten i fylket skal reduseres, andel lærlinger skal være over landsgjennomsnittet og Østfold skal ligge bedre an enn landsgjennomsnittet på levekårsindeksen.

Vedlegg 3

Omtale av de viktigste programmene finansiert over kap. 552 post 72 Nasjonale tiltak for regional utvikling

Forskningsbasert Nyskaping (FORNY) – Operatør: Norges forskningsråd

FORNY i regi av Norges forskningsråd skal bidra til å øke verdiskapingen i hele landet ved å kommersialisere forskningsbaserte forretningsideer med stort markedspotensial. Programmet er finansiert av NHD, UFD og KRD. Fra 2005 har det blitt startet opp en egen høyskolesatsing i FORNY-programmet, for å vektlegge økt regional forankring og samarbeid med regionale FOU-miljøer.

Mobilisering av FoU-relatert innovasjon (MOBI) – Operatør: Norges forskningsråd

MOBI i regi av Norges forskningsråd skal utvikle langsiktige relasjoner og samarbeidsprosjekter mellom bedrifter med lav FoU-aktivitet – særlig små og mellomstore bedrifter – og FoU-miljøer for å skape mer innovative og konkurransedyktige bedrifter. MOBI er et verktøy for å motivere og rekruttere flere bedrifter til systematisk FoU-arbeid og innovasjon. Under MOBI inngår forskningsbasert kompetansemekling og Næringsrettet høyskolesatsing (NHS). Forskningsbasert kompetansemekling har som mål å fremme FoU-aktivitet hos bedriftene og å styrke forskningsinstituttenes rolle som samarbeidspartner for næringslivet. Forskningsinstituttenes kompetansemeklere arbeider aktivt overfor bedrifter med liten FOU-erfaring. I NHS er målet å styrke samspillet mellom de statlige høyskolene og næringslivet. NHS-prosjektene er toårige og avsluttes i 2004.

Verdiskaping 2010 (VS 2010) – Operatør: Norges forskningsråd

VS 2010 skal bidra til økt verdiskaping gjennom bedriftsintern og nettverksbasert innovasjon. Programmet bidrar med å fremme regional næringsutvikling og verdiskaping. Programmet skal øke evnen til innovasjon og omstilling i eksisterende bedrifter der ledelse og ansatte samarbeider om konkrete utviklingsprosjekter.

Nyskapings- og Teknologiprogrammet i Nord-Norge (NT-Programmet) – finansiering gjennom Innovasjon Norge

Målet med programmet er å fremme nye teknologiprosjekter i Nord-Norge som også skal bidra til økt bruk av FoU i prosjektene og av bedriftene. Programmet er inne i femte programperiode, som varer til utgangen av 2007. Programmet har til nå vært organisert med et selvstendig sekretariat i Tromsø, men er i ferd med å bli innlemmet i Innovasjon Norges organisasjon

Inkubatorstipend – Operatør: Innovasjon Norge

Hovedmålet for inkubatorstipend er å stimulere til økt etablering av konkurransedyktige, framtidsrettede og nyskapende virksomheter. Stipendet tildeles hovedsakelig bedrifter og personer som er lokalisert i en godkjent inkubator.

Bransjerettet IT (BIT)-programmet – Operatør: Innovasjon Norge

Hovedmålet med BIT-programmet er å øke verdiskapingen for SMB-bedrifter gjennom effektiv anvendelse av IKT og elektronisk samhandling i verdikjeden. Programmet er et brukerstyrt innovasjonsprogram som har som tema å effektivisere interne og eksterne forretningsprosesser, for å styrke deltakerbedriftenes konkurransekraft nasjonalt og internasjonalt.

FRAM – Operatør: Innovasjon Norge

FRAM er Innovasjon Norges program for strategi- og ledelsesutvikling i små- og mellomstore bedrifter. Målet er å styrke langsiktig konkurransekraft, lønnsomhet og fornyelsesevne gjennom blant annet oppdatering av kunnskap og erfaringsutveksling med andre deltakerbedrifter. De deltakende bedriftene etablerer som ledd i dette en strategisk plan for å bli mer bevisst på egne utviklingsbehov.

ARENA – Innovasjon i Nettverk – Operatør: Innovasjon Norge

Målet med ARENA-programmet er å øke verdiskapingen i regionale næringsmiljøer gjennom å styrke samspillet mellom næringsaktører, kunnskapsmiljøer og det offentlige. Delmålene er:
- bedriftenes innovasjonsevne skal styrkes
- kunnskapsaktørene skal utvikle seg til å bli mer aktive samarbeidspartnere for næringslivet
- offentlige myndigheter og virkemiddelapparatet skal utvikle et mer aktivt og samordnet engasjement for å styrke næringslivets innovasjonsevne
- bidra til systematisk læring om innovasjonsprosesser og utvikling av næringsmiljøer

Entreprenørskapssatsingen gjennom Innovasjon Norge

Målene for Innovasjon Norges entreprenørskapssatsing er:
- å øke antallet etablerere gjennom holdningsskapende og motiverende innsats
- å øke etablerernes gjennomføringsevne og vekstvilje gjennom tilførsel av kompetanse, nettverk og finansiering
- å formidle kunnskap om etablerernes behov til aktører som påvirker deres rammebetingelser (økonomi, lovgivning, holdninger etc.)

Næringshageprogrammet – Operatør: SIVA

Næringshageprogrammet skal stimulere til utvikling av arbeidsplasser innen kunnskapsintensive næringer i næringssvake områder gjennom samlokalisering av små foretak med et profesjonelt, faglig og sosialt miljø som skal stimulere bedriftene til vekst. Ved hver næringshage etableres det et utviklingsselskap som tar seg av fellesoppgaver for bedriftene, profilering, nettverksbygging og tiltak for kompetanseheving. De første næringshagene startet opp i 1999, og ved utgangen av 2004 var det til sammen 38 næringshager i programmet. Det første næringshageprogrammet fases ut i 2006.

Inkubatorprogrammet – Operatør: SIVA

Inkubatorprogrammet skal gi nye kunnskapsbaserte bedrifter tilbud om faglig rådgivning, kompetansenettverk og en husleie tilpasset bedriftens økonomiske evne i oppstartsfasen. Midlene går også til forsøk med distribuerte inkubatorer i Møre og Romsdal, Oppland, Rogaland og på Sørlandet. Dette er et tilbud til etablerere med en interessant forretningsidé til å få kyndig hjelp til å utvikle idéen videre uavhengig av bosted. Inkubatorprogrammet startet opp i 2000 og omfatter nå 18 inkubatorer.

Industriinkubator – Operatør: SIVA

Industriinkubatorer skal stimulere til knoppskyting og nyskapning med utgangspunkt i en stor moderbedrift eller en dominerende næring på et sted. Hver industriinkubator skal skape minst ti nye vekstkraftige bedrifter gjennom programperioden på fem år. Programmet ble startet opp i 2004.

Kvinner i Fokus – Operatør: Innovasjon Norge

Hovedmålet for Kvinner i Fokus-programmet er å øke kvinneandelen i styrer og ledelse, samt å arbeide for å få flere kvinner som etablerere. I tillegg er det et mål å synliggjøre kvinner som rollemodeller for andre kvinner, samt å bygge nettverk som kan bidra til styrket deltakelse av kvinner i næringslivet.

Unge i Fokus – Operatør: Innovasjon Norge

Målet for ungdomssatsingen gjennom Unge i Fokus er:
- å øke antall etablerere gjennom holdningsskapende og motiverende innsats
- å øke etablerernes gjennomføringsevne og vekstvilje gjennom tilførsel av kompetanse, nettverk og finansiering
- formidle kunnskap om etablerernes behov til aktører som påvirker deres rammebetingelser

Kunnskapsgrunnlaget for Nærings- og innovasjonspolitikken (KUNI) – Operatør: Norges forskningsråd

KUNI skal bidra til å styrke de teoretiske og empiriske kunnskapsgrunnlaget for nærings- og innovasjonspolitikk. KUNI-programmet ble besluttet avviklet fra og med 2005.

Norwegian Centres of Expertise – Operatør: Innovasjon Norge, SIVA og Norges forskningsråd

NCE er et nytt program rettet mot spesialiserte bedriftsklynger med internasjonalt konkurransedyktige bedrifter og næringsmiljøer. NCE skal stimulere nettverk og kompetanse i tilknytning til regionale FoU-institusjoner, næringsliv og myndigheter med utgangspunkt i regionens behov og forutsetninger. Programmet skal bidra til å målrette, forbedre og akselerere pågående utviklingsproses-

ser i disse klyngene gjennom langsiktig faglig og finansiell støtte.

Ungt Entreprenørskap

Stiftelsen Ungt entreprenørskap arbeider med å integrere entreprenørskap på alle utdannelsestrinn og gir blant annet ungdom mulighet til å drive egen bedrift gjennom elev-, ungdoms, og studentbedrifter.

Merkantilt kompetanseprogram for utkantbutikker (MERKUR)

MERKUR er et nasjonalt program som er etablert som ledd i departementets småsamfunnsarbeid. Siktemålet med MERKUR er tredelt:

- arbeide med butikkene for å heve den butikkfaglige kompetansen
- arbeide for at butikken skal få tilleggsoppgaver som kan utvikle butikkens tjenestetilbud og øke fortjenestemulighetene
- arbeide med lokalsamfunnsengasjementet

Grenseløst Nord

Prosjektets hovedmål er å identifisere og bidra til å bygge ned strukturelle hindringer av økonomisk, juridisk eller annen karakter i grenseoverskridende handel og samarbeid. Som følge av denne prosessen har det blitt etablert et Norgesombud og Finlandsombud i henholdsvis Finland og Norge, som kan bistå bedrifter og kommuner i arbeidet med aktuelle samarbeidsspørsmål.

Innovasjonsløft Nord

Innovasjonsløft Nord er et prosjekt under regjeringens satsing kalt Innovasjon 2010. Prosjektene i Innovasjon 2010 skal bidra til å skape et engasjement, samt gi innspill til regjeringens innovasjonspolitikk. Målet med prosjektet Innovasjonsløft Nord er å bidra til å skape en helhetlig, treffsikker, tilstrekkelig og kraftfull innovasjonspolitikk i Nord-Norge. Prosjektet skal avdekke flaskehalser og muligheter og på grunnlag av dette foreslå konkrete tiltak for økt innovasjon i Nord-Norge. Det inviteres også til å foreslå piloter og demonstrasjonsprosjekter. En prosjektgruppe bestående av representanter fra næringslivet, SIVA, Innovasjon Norge og Nordland fylkeskommune er etablert. Prosjektet finansieres av Nærings- og handelsdepartementet og Kommunal- og regionaldepartementet.

Vedlegg 4

Orientering om likestilling i virksomhetene

Likestillingsloven §1a inneholder et krav til offentlige myndigheter og offentlige virksomheter om å redegjøre for den faktiske tilstanden når det gjelder likestilling i virksomheten. Det skal også redegjøres for tiltak som er iverksatt eller er planlagt iverksatt for å fremme likestilling. Orienteringen skal innarbeides i St.prp. nr. 1.

Kommunal- og regionaldepartementet

Departementet har inkludert kjønnsperspektivet i styringsinformasjonen. Når det gjelder rekruttering har departementet de siste årene tilstrebet å rekruttere flere menn inn i kontorgruppa. Det har vært en viss økning de siste årene, og nye tiltak vurderes for å rekruttere flere menn inn i kontorstillinger. Departementet vil fortsatt ha fokus på kvinneandelen på ledernivå, særlig når det gjelder topplederе.

Departementet er opptatt av å nå målet om at den statlige arbeidsstyrken i størst mulig grad skal gjenspeile mangfoldet i befolkningen. Det er derfor et personalpolitisk mål å oppnå en balansert alders- og kjønnssammensetning og å rekruttere personer med innvandrerbakgrunn. En kartlegging gjennomført i august 2004 viser at 12,4 pst. av de ansatte har innvandrerbakgrunn. I kartleggingen ble det benyttet en vid definisjon av begrepet innvandrerbakgrunn, slik at personer med en eller to utenlandsfødte foreldre og personer født i utlandet og adopterte til Norge er talt med.

Tabell 4.1 Ansatte fordelt på kjønn

	Totalt	Kvinner	Pst.	Menn	Pst.
Topplederе (departementsråd, ekspedisjonssjefer)	7	1	14	6	86
Mellomledere (alle andre ledere)	41	21	51	20	49
Alternativ karrierevei	159	94	59	65	41
Saksbehandlere	44	30	68	14	32
Kontortilsatte	31	26	84	5	16
Alle ansatte	282	172	61	110	39
Gjennomsnittlig lønnstrinn	–	50	–	55	–
Rekruttert	37	25	68	12	32
Gjennomsnittlig lønnstrinn, nyansatte	–	50	–	52	–
Sluttet	28	18	64	10	36
Gjennomsnittlig overtid		38	–	51	–
Redusert arbeidstid	38	35	92	3	8
Fødsels-/omsorgs-/fedrepermisjon	37	29	78	8	22
Sykefravær i prosent	5,8	–	7,7	–	2,9

Tallene er hentet fra departementets personalstatistikk for 2004. 61 pst. av de ansatte i departementet er kvinner. Det er flest kvinner i alle stillingsgrupper bortsett fra topplederе. Kun én avdeling har et flertall av menn. Kvinnene er også i flertall i alle aldersgrupper, bortsett fra i gruppa over 60 år. Størst overvekt av kvinner er det i aldersgruppa 30 – 39 år.

Tallene viser at menn i gjennomsnitt tjener mer enn kvinner i departementet. Dette henger i stor grad sammen med at kvinnerepresentasjonen er høyere i de lavest lønnede stillingsgruppene. En

annen grunn er at i gruppa alternativ karrierevei har menn i gjennomsnitt 3 lønnstrinn mer enn kvinner.

Antallet ansatte med redusert arbeidstid har gått noe ned. Det er fortsatt flest kvinner som har redusert arbeidstid. Departementet har fleksible arbeidstidsordninger med mulighet for å søke om dispensasjon fra kjernetidsreglene. Departementet har også en hjemmekontorordning. Hensikten med denne ordningen er å tilrettelegge forholdene for ansatte i ulike livsfaser, der det er behov for mer fleksible arbeidsformer.

Sykefraværet i departementet for 2004 var på 5,8 pst. Det er en nedgang på 1,7 prosentpoeng fra 2003. Både menn og kvinner har et lavere sykefravær i 2004. Det er fremdeles menn som har lavest fravær. Egenmeldte sykefravær utgjorde i 2004 1,5 pst. mens sykemeldinger utgjorde 4,3 pst. Departementet tilstreber å nå IA-avtalens målsetting om 4,5 pst. sykefravær innen 31.12.2005.

Departementet har stipendmidler til videreutdanning og kompetanseheving som tildeles etter søknad. I 2004 gikk 72 pst. av disse stipendmidlene til kvinner, mens 28 pst. gikk til menn. Det er også mulighet til å søke om studiepermisjon.

Husbanken

	Totalt	Kvinner	Pst.	Menn	Pst.
Toppledere	10	4	40	6	60
Mellomledere	38	22	57,9	16	42,1
Alternativ karrierevei	38	13	34,2	25	65,8
Saksbehandlere	273	181	66,3	92	33,7
Kontortilsatte	5	4	80	1	20
Sum ansatte	364	224	61,5	140	38,5
Gj.snittlig lønnstrinn	48	45,8	–	51,6	–
Gj.snittlig økn. interne opprykk (kr)	–	6 799	64,9	5 890	35,1
Rekruttert	12	6	50	6	50
Gj. snittslønn nytilsatte (ltr.)	–	50	–	48	–
Sluttet	5	–	–	–	–
Gj. snittlig arbeidstid	–	–	94,4	–	96,9
Gj. snittlig overtid	4063	1614,73	39,7	2448,92	60,3
Redusert arbeidstid	46	36	78,3	10	21,7
Fødsels-/omsorgs-/fedrepermisjon	7	6	85,7	1	14,3
Sykefravær i pst.	4,98	–	5,4	–	4,4
Styreleder	6	2	33,3	4	66,7
Styremedlemmer	12	6	50	6	50

Det er god balanse mellom kjønnene på ledernivå i Husbanken og i Husbankens styre. I stillingsgruppen høyere fagstillinger uten lederansvar (alternativ karrierevei) er det flest menn, mens det er flest kvinner i de øvrige stillingsgruppene. Forskjellen i gjennomsnittlig lønn mellom kvinner og menn skyldes at menn oftere er plassert i de høyest betalte stillingene innenfor stillingsgruppene, og at kvinner er overrepresentert i de lavest betalte stillingsgruppene. I 2004 ble lønnspolitikken rettet mot å utjevne lønnsforskjeller mellom kjønnene i de laveste stillingsgruppene. Husbanken har fokus på utjevning mellom kvinner og menn.

Statens bygningstekniske etat

	Totalt	Kvinner	Pst.	Menn	Pst.
Toppledere	4	1	25	3	75
Saksbehandlere	35	19	54	16	46
Kontortilsatte	3	3	100	0	0
Sum ansatte	42	23	55	19	45
Gj.snittlig lønnstrinn	51	46	–	56	–
Sluttet	2	1	50	1	50
Gj. snittlig arbeidstid	37	36,75	–	37,5	–
Gj. snittlig overtid	4	2	46	2	54
Redusert arbeidstid	3	3	100	0	0
Fødsels-/omsorgs-/fedrepermisjon	3	3	100	0	0
Sykefravær i pst.	7	–	9	–	5

Forskjellen i gjennomsnittlig lønn mellom kvinner og menn skyldes at alle de kontortilsatte er kvinner, samt at det er flere menn enn kvinner i ledelsen og at noen høyt lønnede seniorstillinger er besatt av menn.

BE har ved tilsettinger på kontorsektoren ønsket å tilsette menn, men det har så langt ikke vært noen mannlige søkere. BE vil fortsette å prioritere mannlige søkere også ved senere tilsettinger på kontorsektoren. Videre har BE i løpet av det siste året rekruttert en kvinne til ledelsen. BE har fortsatt som mål å øke kvinneandelen i ledelsen. Andelen kvinner i høyere lønte seniorstillinger på saksbehandlersiden søkes økt gjennom rekruttering og karriereutvikling internt.

Utlendingsnemnda (1. halvår 2005)

	Totalt	Kvinner	Pst.	Menn	Pst.
Toppledere	2	1	50	1	50
Mellomledere	10	7	70	3	30
Saksbehandlere (seniorkonsulent, førstekonsulent, konsulent, rådgiver, seniorrådgiver)	142	103	73	39	27
Kontortilsatte (førstesekretær)	10	9	90	1	10
Nemndledere	15	7	47	8	53
Sum ansatte	178	125	70	53	30
Gj.snittlig lønnstrinn	48	47		51	
Rekruttert i 2005	8	5	63	3	38
Gj. snittslønn nytilsatte (ltr.)	40	38		42	
Sluttet i 2005	4	1	25	2	75
Gj. snittlig overtid	13	1485	64	846	36
Redusert arbeidstid	13	13	100	0	0
Fødsels-/omsorgs-/fedrepermisjon	22	19	86	3	14
Sykefravær i pst.	9214	6198	6,18	3016	1,73
Gjennomført kompetanseutvikling (prosentandel av midler ifht. kjønn)	115	89	77	26	23

Mannlige ansatte har noe høyere lønn enn kvinnelige ansatte i UNE. Dette skyldes at det er få menn i kontorsektoren. Kvinnelige saksbehandlere får i gjennomsnitt noe høyere lønn enn menn i det de begynner i UNE. UNE vil per i dag ikke iverksette tiltak her, men vil følge utviklingen.

UNE har en overvekt av kvinnelige ansatte. I utlysningstekster oppfordres menn til å søke. Ut over dette har ikke UNE iverksatt ytterligere tiltak for å heve prosentandelen menn i UNE.

Utlendingsdirektoratet

	Totalt	Kvinner	Pst.	Menn	Pst.
Toppledere (direktør, ass.dir., avd.dir.)	8	3	38	5	63
Mellomledere (alle øvrige ledere)	51	28	55	23	45
Alternativ karrierevei	355	242	68	113	32
Saksbehandlere	250	172	69	78	31
Kontortilsatte	161	126	78	35	22
Sum ansatte	825	571	69	254	31
Gj.snittlig lønnstrinn	46	45		48	
Gj.snittlig økn. interne opprykk (kr) (ved forhandlinger 2.3.4 i 2005)	14 364	12 860		16 788	
Rekruttert	39	29	74	10	26
Sluttet (i faste stillinger)	16	12	75	4	25
Gj. snittlig overtid	480 tilsatte med overtid	30	303 (63%) kvinner med overtid	35	177 (37%) menn med overtid
Redusert arbeidstid	34	31	91	3	9
Fødsels-/omsorgs-/fedrepermisjon	90	80	89	10	11
Sykefravær i pst. 2004	7,3	8,8		4,2	

På topplederniv hvor kvinner er i mindretall følger UDI Moderniseringsdepartementets retningslinjer for rekruttering av kvinner i toppledersstillinger. UDI har så langt ikke policy for å rekruttere flere menn i de øvrige stillingskategoriene der menn utgjør under en tredjedel av de tilsatte. Andelen rekrutterte og fratrådte kvinner i UDI gjenspeiler i hovedsak kjønnsfordelingen for øvrig i UDI.

Gjennomsnittlig lønnstrinn fordelt på kvinner og menn gjenspeiler kjønnsfordelingen i stillingsgruppene. Høy andel kvinner i lavere lønnede stillinger (kontorstillinger) fører til at gjennomsnittlønn for kvinner totalt ligger ett lønnstrinn under gjennomsnittet for begge kjønn.

UDI er en IA bedrift og har satt seg klare mål for å redusere sykefraværet. Et særlig fokus rettes mot de områder og grupper der sykefraværet er høyt med hensyn til individuell oppfølging og tilrettelegging.

Kommunalbanken AS

Av bankens medarbeiderstab på 34 ansatte er det 17 kvinner og 17 menn. Styret består av syv medlemmer, hvorav tre er kvinner. Styreleder er kvinne. Bankens toppledelse består av seks personer, hvorav en kvinne. I mellomledersjiktet er det fem kvinner og to menn.

Gjennom sin lønnspolitikk tilstreber banken å legge forholdene til rette for at den enkelte stillings lønnsnivå er det samme enten stillingen fylles av en mann eller en kvinne. Gjennomsnittslønnen for kvinnelige mellomledere er 1,26 pst. over gjennomsnittslønnen for mellomledere totalt og 2,57 pst. over gjennomsnittlig lønn for mannlige mellomledere.

Sametinget

	Antall	Kvinner	Pst.	Menn	Pst.
Toppledere	8	6	75	2	25
Mellomledere	9	4	44	5	56
Saksbehandlere	83	52	63	31	37
Kontortilsatte	16	14	88	2	12
Sum ansatte	116	76	66	40	34
Gj.snittlig lønnstrinn	46	45		47	
Rekruttert	6	4	67	2	33
Gj. snittslønn nytilsatte (ltr.)	41,5	42,5		39,5	
Sluttet	5	4	80	1	20
Gj. snittlig arbeidstid	94.4%		93,2%		96,66%
Fødsels-/omsorgs-/fedrepermisjon	4	4	100	0	0
Sykefravær i pst. 2004	4,1		4,9		2,3

Utviklingen fra 2000 til 2004 viser at Sametinget rekrutterer flere kvinner enn menn. Dette følger av at flere kvinner enn menn tar høyere utdanning, spesielt i de samiske områdene. Sametinget har en målsetning i de lokale lønnsforhandlingene å redusere eventuelle skjevheter mellom kvinner og menn når det gjelder lønn for likt arbeid.

Sametinget har iverksatt arbeidet med en strategiplan for likestilling på administrativt nivå. Hensikten er på en systematisk måte å arbeide med å fremme likestillingen mellom kvinner og menn i Sametinget og synliggjøre ansvarslinjene for likestillingsarbeidet. Det er lagt vekt på to strategier: Integrering av likestilling i arbeidet med personal- og lønnspolitikken og fokus på likestilling i den pågående virksomhetsutviklingen.

Kompetansesenter for urfolks rettigheter

Per 30. juni 2005 var det tre ansatte ved senterets administrasjon, to kvinner og en mann. Ved de sentrale lønnsforhandlingene fikk de to rådgiverne, som begge er kvinner, opprykk med ett lønnstrinn. Ved de lokale lønnsforhandlingene fikk daglig leder opprykk med ett lønnstrinn, og stillingsbenevnelsen ble endret til direktør.

Fravær fra arbeid på grunn av sykdom utgjør omtrent seks prosent av det totale antall arbeidsdager pr. år for tre ansatte, som er cirka 780.

Senter mot etnisk diskriminering

	Antall	Kvinner	Pst.	Menn	Pst.
Toppledere	1	1	100	0	0
Mellomledere	2	2	100	0	0
Alternativ karrierevei (rådgivere)	5	4	80	1	20
Saksbehandlere førstekonsultent/konsulent	3	1	33	2	67
Kontortilsatte	0	0	0	0	0
Sum ansatte	11	8	72,7	3	27,3
Gj.snittlig lønnstrinn desember 2004	49,5	–	–	–	–
Gj.snittlig økn. interne opprykk (kr)	9040	–	–	–	–
Rekruttert	3	2	67	1	33
Sluttet	1	1	100	0	0
Gj.snittlig overtid	–	31	–	20	–
Redusert arbeidstid	2	1	50	1	50
Fødsels-/omsorgs-/fedrepermisjon	1	–	–	–	–
Sykefravær i pst.	8,9	–	–	–	–
Gjennomført kompetanseutvikling (prosentandel av midler ift. kjønn)	–	–	66	–	34
Styreleder	1	1	100	0	0
Styremedlemmer ved årsavslutning	10	5	50	5	50

Rapporteringen er per desember 2004. Grunnet det lave antallet kvinner og menn er enkelte av opplysningene ikke oppgitt på kjønnsbasis. SMED er en liten bedrift med flere typer stillinger. Gjennomsnittslønnen til menn er lavere enn gjennomsnittslønnen til kvinner. Ved rekruttering av nye ansatte har SMED søkt å få en bedre balanse mellom kjønnene. Åtte personer har i 2004 vært tilknyttet SMED gjennom engasjement eller vikariat, hvorav tre menn.

Husleietvistutvalget i Oslo og Akershus

	Totalt	Kvinner	Pst.	Menn	Pst.
Toppledere	1	1	100		
Saksbehandlere	2	2	100		
Kontortilsatte	3	3	100		
Sum ansatte	6	6	100		
Gj.snittlig lønnstrinn	60	60	100		
Redusert arbeidstid	3	3	100		
Fødsels-/omsorgs-/fedrepermisjon	1	1	100		

I tillegg til de ansatte i Husleietvistutvalget består utvalget av 16 personer, foreslått av Huseiernes Landsforbund og Norges Leieboerforbund. Utvalget er oppnevnt av KRD. Det er registrert 50 prosent kvinner og 50 prosent menn i utvalget.